

ព្រះ

អង្គកថា
ភាសាចារឹក

សុត្តន្តបិដក
ខុទ្ទកនិកាយោ
ជាតក ៣

។ និមន្ត តស៊ូ ភក្តីតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្វ។

ខុទ្ទកនិកាយ

ជាតក-អដ្ឋកថា

(តតិយោភាគោ)

២. ចតុក្កនិចាតោ

១. កាលីដ្ឋុតោ

[៣០០] ១. ចូឡកាលីដ្ឋុតោតកវណ្ណានា

វិវេចិមាសំ ធារន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ចតុន្នំ បរិញ្ញាជីកានំ បព្ពដ្ឋំ
អារត្ត កថេសិ។ វេសាលីយំ កិវ លិច្ឆិវិរាជ្ជនំ សត្ត សហស្សានិ សត្ត សតានិ សត្ត
ច លិច្ឆិវី វសីសុ។ តេ សព្ពេបិ បុច្ឆាបជិបុច្ឆាចិត្តកា អហោសុំ។ អថេកោ បញ្ចសុ
វាទសតេសុ ព្យុត្តោ និគណ្ណោ វេសាលីយំ សម្មាបុណ្ហិ, តេ តស្ស សង្កហំ
អកំសុ។ អបរាបិ ឯវុចា និគណ្ឌី សម្មាបុណ្ហិ។ រាជានោ ទ្វេបិ ជនេ វាទំ
កាវេសុំ, ឧភោបិ សធិសាវ អហោសុំ។ តតោ លិច្ឆិវីនំ ឯតទហោសិ “ឥមេ ទ្វេបិ
បដិច្ច ឧប្បន្នោ បុត្តោ ព្យុត្តោ ភវិស្សតី” តិ។ តេសំ វិវាហំ កាវេត្វា ទ្វេបិ ឯកតោ
វាសេសុំ។ អថ នេសំ សំវាសមន្ទាយ បដិចាជិយា ចតស្សោ ធារិកាយោ ឯកោ ច
ធារកោ ជាយិ។ ធារិកានំ “សច្ចា, លោលា, អវធារិកា, បដិច្ឆាធា” តិ នាមំ
អកំសុ, ធារកស្ស “សច្ចកោ” តិ។ តេ បញ្ចបិ ជនាវិញ្ញតំ បត្តា មាតិតោ បញ្ច
វាទសតានិ, បិតិតោ បញ្ច វាទសតានិ តិ វាទសហស្សំ ឧគ្គណ្ឌីសុ។ មាតាបិតរោ

ឆាន់កាន់ ឯវ៉ា ឡើយ ឆាន់ “សេចក្តី កើត គឺ ឆាន់ តុម្កា កំ វា ឆាន់ ភិក្ខុស្សតិ, តស្ស
ចានបរិចារិកា ករេយ្យាថា សេច បព្ពជិតោ ភិក្ខុស្សតិ, តស្ស សន្តិកេ
បព្ពជេយ្យាថា” តិ។

អបរកាតេ មាតាបិតារា កាលមកំសុ។ តេសុ កាលកតេសុ
សច្ចកនិកល្លោ តត្ថេវ វេសាលិយំ លិង្គីនំ សិប្បំ សិក្ខាបេន្តោ វសិ។ ភគិនិយោ
ជម្ពុសាខំ គហេត្វា វាទត្ថាយ នគរា នគរំ ចរមាធា សាវត្ថី បត្វា នគរទ្វារេ សាខំ
និខណ្ឌិត្វា “យោ អម្ពា កំ វា ឆាន់ អារាមេតុ សក្កោតិ គឺ ឆាន់ វា បព្ពជិតោ វា, សោ
ឯតំ បំសុបុព្វំ ចានេហិ វិកិរិត្វា ចានេហេវ សាខំ មទ្គត្វ” តិ ឆាន់ កាន់ វត្វា
ភិក្ខុយ នគរំ បរិសីសុ។ អថាយស្មា សាវត្ថេ អសម្ពជ្ជដ្ឋានំ សម្ពជ្ជិត្វា
វិត្តយជេសុ ចានិយំ ឧបជ្ជបេត្វា គិលានេ ច បដិជគ្គិត្វា ធិវាតរំ សាវត្ថី បិណ្ឌាយ
បរិសន្តោ តំ សាខំ ធិស្វា ឆានកេ បុច្ឆិ, ឆានកា តំ បរត្ថី អចិក្ខិត្វសុ។ បេរោ
ឆានកេហេវ ចាតាបេត្វា មទ្គាបេត្វា “យេហិ អយំ សាខា ឋបិតា, តេ
កតកត្តកិច្ចាវ អាគន្ធា ជេតវនទ្វារកោដ្ឋកេ មំ បស្សន្ត” តិ ឆាន់ កាន់ វត្វា នគរំ
បរិសីត្វា កតកត្តកិច្ចាវិហារទ្វារកោដ្ឋកេ អដ្ឋាសិ។ តាបិ បរិព្ពាជិកា
ភិក្ខុយ ចរិត្វា អាគតា សាខំ មទ្គតំ ធិស្វា “កេនាយំ មទ្គិតា” តិ វត្វា
“សាវត្ថុត្ថេវេន, សេច តុម្កេ វាទត្ថិកា, ជេតវនទ្វារកោដ្ឋកំ គប្បថា” តិ
ឆានកេហិ វត្ថា បុន នគរំ បរិសីត្វា មហាជនំ សន្និចាតេត្វាវិហារទ្វារកោដ្ឋកំ
គន្ធា ថេរំ វាទសហស្សំ បុច្ឆិសុ។ បេរោ តំ វិស្សន្តេត្វា “អញ្ចំ កិញ្ចិ ជានាថា” តិ
បុច្ឆិ។ “ន ជានាម, សាមី” តិ។ “អហំ បន វោ កិញ្ចិ បុច្ឆាមី” តិ។ “បុច្ឆ, សាមិ,
ជានន្តិយោ កថេស្សាមា” តិ។

បេរោ “ឯកំ នាម កិ” តិ បុច្ឆិ។ តា ន ជានិសុ។ បេរោ វិស្សន្តេសិ។ តា “អម្ពា កំ,
សាមិ, បរាជយោ, តុម្កា កំ ជយោ” តិ អហំសុ។ “ឥធានិ កិ ករិស្សថា” តិ។

“អម្ព័រកំ មាតាបិតាហិ អយំ ឡំវាទោ ធិន្នោ សេច វោ គិហី វាទំ ភិក្ខុស្សតិ, តស្ស បជាបតិយោ ភវេយ្យាថ។ សេច បព្ពជិតោ, តស្ស សន្តិកេ បព្ពជេយ្យាថា’តិ, បព្ពជ្ជំ នោ ទេថា”តិ។ ថេវោ “សាធ្វ”តិ វត្វា តា ឧប្បលវណ្ណាយ ថេរិយា សន្តិកេ បព្ពជេសិ។ តា សញ្ញាបិ ន ចិរស្សេវ អរហន្តំ ចាបុណ្ហិសុ។ អថេកធិវសំ ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ កថំ សមុជ្ឈាបេសុំ “អារុសោ, សារិបុត្តត្ថេវោ ចតុន្នំ បរិព្ពាជិកានំ អវស្សយោ ហុត្វា សញ្ញា អរហន្តំ ចាបេសិ”តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ ទុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ កថាយ សន្តិសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្ថេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបេស ឯតាសំ អវស្សយោ អហោសិ, ឥទានិ បន បព្ពជ្ជាភិសេកំ ទាបេសិ, បុព្ពេ រាជមហោសិជ្ជានេ ថេបេសិ”តិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ កាលិវុទ្ធករេ ទន្ធិបុរេនគរេ កាលិវុទ្ធករេ វុទ្ធិ កាលេន្តេ អស្សករេន្តេ ចាជលិនគរេ អស្សកោ នាម រាជា វុទ្ធិ កាលេសិ។ កាលិវុទ្ធា សម្បទ្ធតលវាហានោ សយម្បិ នាគពលោ បដិយោធំ ន បស្សតិ។ សោ យុជ្ឈិតុកាមោ ហុត្វា អមច្ឆានំ អាហោចេសិ “អហំ យុទ្ធិត្ថិកោ, បដិយោធំ បន ន បស្សមិ, កី ករោមា”តិ។ អមច្ឆា “អត្ថេកោ, មហារាជ, ឧទាយោ, ជីតវោ តេ ចតស្សោ ឧត្តមរូបធរា, តា បសាធម្ភា បដិច្ចន្ទយានេ និសីទាបេត្វា ពលបរិវត្តា កាមនិគមរាជទានិយោ ចរាបេថ។ យោ រាជា តា អត្ថនោ គេហោ កាតុកាមោ ភវិស្សតិ, តេន សទ្ធិ យុទ្ធិ ករិស្សមា”តិ វុទ្ធិសុ។ រាជា តថា កាលេសិ។ តាហិ គតគតជ្ជានេ រាជានោ ភយេន តាសំ នគរំ បរិសិតុំ ន ទេន្តិ, បណ្ណាការំ បេសេត្វា ពហិនគរេយេវ វសាបេន្តិ។ ឯវំ សកលជម្ពុទ្ធិបំ វិចរិត្វា អស្សករេន្តេ ចាជលិនគរំ ចាបុណ្ហិសុ។ អស្សកោបិ នគរទ្វារានិ បិទហាបេត្វា បណ្ណាការំ បេសេសិ។ តស្ស នន្តិសេនោ នាម អមច្ឆា បណ្ឌិតោ ព្យត្តោ ឧទាយកុសលោ។ សោ ចិន្តេសិ “ឥមា កិរ រាជជីតវោ សកលជម្ពុទ្ធិបំ វិចរិត្វា បដិយោធំ ន លភីសុ, ឯវំ សន្តេ ជម្ពុទ្ធិទោ

តុច្ឆោនាម អហោសិ, អហំ កាលិដ្ឋេន សទ្ធិ យុជ្ឈិស្សមី”តិ។ សោ នគរទ្វារំ
គន្ធា ទោវរិកេ អាមន្តេត្វា តាសំ ទ្វារំវិវរាបេតុំ បឋមំ តាថមាហា -

១.

“វិវរេមាសំ ទ្វារំ, នគរំ បរិសន្តុ អរុណារាជស្ស;
សីហេន សុសិដ្ឋេន, សុរក្ខិតំ នន្ទិសេនេនា”តិ។

តត្ថ អរុណារាជស្សតិ សោ ហិ រដ្ឋេ បតិដ្ឋិតកាលេ រជ្ជនាមវសេន
អស្សកោនាម ជាតោ, កុលទត្ថិយំ បនស្ស នាមំ អរុណាតិ។ តេនាហា
“អរុណារាជស្ស”តិ។ សីហេនាតិ បុរិសសីហេន។ សុសិដ្ឋេនាតិ អាចរិយេហិ
សុដ្ឋ អនុសាសិតេន។ នន្ទិសេនេនាតិ មយា នន្ទិសេនេន នាម។

សោ ឯវំ វត្វា ទ្វារំវិវរាបេត្វា តា គហេត្វា អស្សករញ្ញោ ទត្វា “តុម្ពេ មា
កាយិត្ថ, យុទ្ធេ សតិ អហំ ជិនិស្សមិ, ឥមា ឧត្តមរូបជរា រាជធិតរេ មហោសិយោ
ករេថា”តិ តាសំ អភិសេកំ ទាបេត្វា តាហិ សទ្ធិ អាគតេ បុរិសេ “គច្ឆថ, តុម្ពេ
រាជធិត្វំ អស្សករាជេន មហោសិជ្ជានេ ឋេតិការំ តុម្ពា កំ រញ្ញោ អាចិត្តថា”តិ
ឧយ្យោជេសិ។ តេ គន្ធា អាហេចេសុំ។ កាលិដ្ឋោ “ន ហិ នូន សោ មយ្ហំ ពលំ
ជានាតី”តិ វត្វា តាវនេវ មហាតិយា សេនាយ និក្ខមិ។ នន្ទិសេនោ តស្ស
អាគមនំ ញត្វា “អត្តនោ កិរ រជ្ជសីមាយមេវ ហោតុ, មា អម្ពា កំ រញ្ញោ រជ្ជសីមំ
ឌីក្កមតុ, ឌីនិទ្ធុ រជ្ជានំ អន្តរេ យុទ្ធិ ភវិស្សតី”តិ សាសនំ បេសេសិ។ សោ សាសនំ
សុត្វា អត្តនោ រជ្ជបរិយន្តេយេវ អជ្ជាសិ។ អស្សកោបិ អត្តនោ រជ្ជបរិយន្តេ
អជ្ជាសិ។ តទា ពោធិសត្តោ ឥសិបព្ពន្ធី បព្ពជិត្វា តេសំ ទិទ្ធុ រជ្ជានំ អន្តរេ
បណ្ណាសាលាយំ វសតិ។ កាលិដ្ឋោ ចិន្តេសិ “សមណា នាម កិញ្ចា ជានិស្សន្តិ,
កោ ជានាតិ, កី ភវិស្សតិ, កស្ស ជយោ វា បរាជយោ វា ភវិស្សតិ, តាបសំ
បុច្ឆិស្សមី”តិ អញ្ញាតកវេសេន ពោធិសត្តំ ឧបសម្ព័ន្ធិត្វា វន្តិត្វា ឯកមន្តំ

និស័ទិក្ខា បដិសន្ធាវំ កត្វា “ភន្តេ, កាលិវុដ្ឋោ ច អស្សកោ ច យុជ្ឈិតុកាមា
អត្តនោ អត្តនោ រដ្ឋសីមាយមេវ បិតា, ឯតេសុ កស្ស ជយោ ភវិស្សតិ, កស្ស
បរាជយោ” តិ បុច្ឆិម មហាបុញ្ញ, អហំ “អសុកស្ស ជយោ, អសុកស្ស
បរាជយោ” តិ ន ជាតាមិ, សក្កោ បន ទេវរាជា ឥន្ទាគប្បតិ, តមហំ បុច្ឆិក្ខា
កថេស្សមិ, សេ អាគច្ឆេយ្យាសីតិ។ សក្កោ ពោធិសត្តស្ស ឧបជ្ឈានំ អាគន្ធា
និស័ទិ, អថ នំ ពោធិសត្តោ តមត្ថំ បុច្ឆិម ភន្តេ, កាលិវុដ្ឋោ ជិនិស្សតិ, អស្សកោ
បរាជិស្សតិ, ឥន្ទោទព្វា បុព្វនិមិត្តំ បញ្ញាយិស្សតិ តិ។

កាលិវុដ្ឋោ បុនទិវសេ អាគន្ធា បុច្ឆិ, ពោធិសត្តាបិស្ស អាចិត្តិ។ សោ “កី
នាម បុព្វនិមិត្តំ ភវិស្សតិ” តិ អបុច្ឆិក្ខាវ “អហំ កិវ ជិនិស្សមិ” តិ ឧជ្ឈាយ តុដ្ឋិយា
បក្កាមិ។ សា កថាវិត្តាវិកា អហោសិ។ តំ សុត្វា អស្សកោ នន្ទិសេនំ
បក្កោសាបេត្វា “កាលិវុដ្ឋោ កិវ ជិនិស្សតិ, មយំ បរាជិស្សម, កី នុ ខោ
កាតព្វ” តិ អាហា។ សោ “កោ ឯតំ ជាតាតិ មហារាជ, កស្ស ជយោ វា បរាជយោ
វា, តុម្ពេ មា ចិន្ទយិត្តា” តិ រាជានំ អស្សសេត្វា ពោធិសត្ថំ ឧបសង្កមិក្ខា វន្ទិក្ខា
ឯកមន្តំ និសិទ្ធា “ភន្តេ, កោ ជិនិស្សតិ, កោ បរាជិស្សតិ” តិ បុច្ឆិម “កាលិវុដ្ឋោ
ជិនិស្សតិ, អស្សកោ បរាជិស្សតិ” តិ? “ភន្តេ, ជិនន្តស្ស បុព្វនិមិត្តំ កី ភវិស្សតិ,
កី បរាជិនន្តស្ស” តិ? “មហាបុញ្ញ, ជិនន្តស្ស អារក្ខទេវតា សព្វសេតោ ឧសភោ
ភវិស្សតិ, ឥតរស្ស សព្វកាឡកោ, ឧភិន្នម្បិ អារក្ខទេវតា យុជ្ឈិត្វា
ជយបរាជយំ កិវិស្សន្តិ” តិ។ នន្ទិសេនោ តំ សុត្វា ឧជ្ឈាយ គន្ធា រញ្ជោ សហាយេ
សហស្សមត្តេ មហាយោធនេ គហេត្វា អវិទូរេ បព្ពតំ អភិរុយ្ហ “អម្ពោ, អម្ពាកំ
រញ្ជោ ជីវិតំ នាតុំ សក្ខិស្សថា” តិ បុច្ឆិម “អាម, សក្ខិស្សមា” តិ។ “តេន ហិ ឥមស្មី
បថាតេ បតថា” តិ។ តេ បតិភុំ អារក្ខិសុ។ អថ នេ វាវេត្វា “អលំ ឯតុ បតនេន,
អម្ពាកំ រញ្ជោ ជីវិតំ នាតុំ សុហទយា អនិវត្តិនោ ហុត្វា យុជ្ឈិតា” តិ អាហា។ តេ
សម្បជិដ្ឋិសុ។

អថ សង្គ្រាម ឧបជ្ជិត កាលិដ្ឋោ “អហំ កិរ ជិនិស្សមី” តិ វោសានំ អាបជ្ជិ,
 ពលកាយាបិស្ស “អម្ពាភំ កិរ ជយោ” តិ វោសានំ អាបជ្ជិត្វា សន្នាហំ អកត្វា
 វគ្គវគ្គា ហុត្វា យថារុចិ បក្កមីសុ, វីរិយករណាកាលេ វីរិយំ ន ករីសុ។ ឧគោបិ
 រាជានោ អស្សំ អភិរុហិត្វា “យុជ្ឈិស្សមា” តិ អញ្ញមញ្ញំ ឧបសង្កមន្តិ។ ឧភិន្នំ
 អារក្ខនេវតា បុរេតា គន្ធា កាលិដ្ឋវញ្ញោ អារក្ខនេវតា សត្តសេតោ ឧសភោ
 អហោសិ, ឥតរស្ស សត្តកាឡកោ។ តា នេវតាបិ អញ្ញមញ្ញំ យុជ្ឈនាការំ
 ទស្សន្តា ឧបសង្កមីសុ។ តេ បន ឧសភា ឧភិន្នំ រាជ្ជនំយេវ បញ្ញាយន្តិ, ន
 អញ្ញេសំ។ នន្ទិសេនោ អស្សកំ បុច្ឆ “បញ្ញាយតិ តេ, មហារាជ,
 អារក្ខនេវតា” តិ។ “អាម, បញ្ញាយតី” តិ។ “កេនាការេនា” តិ។ “កាលិដ្ឋវញ្ញោ
 អារក្ខនេវតា សត្តសេតោ ឧសភោ ហុត្វា បញ្ញាយតិ, អម្ពាភំ អារក្ខនេវតា
 សត្តកាឡកោ កិលមន្តោ ហុត្វា តិដ្ឋតី” តិ។ “មហារាជ, តុម្ពេ មា ភាយថ, មយំ
 ជិនិស្សម, កាលិដ្ឋោ បរាជិស្សតិ, តុម្ពេ អស្សបិដ្ឋិតោ ឧតិវត្វា ឥមំ សត្តិ
 គហេត្វា សុសិក្ខិតសិន្ធរំ ឧទរបស្សេ វាមហាត្ថន ឧប្បិឡេត្វា ឥមិនា
 បុរិសសហស្សេន សទ្ធិ វេគេន គន្ធា កាលិដ្ឋវញ្ញោ អារក្ខនេវតំ សត្តិប្បហារេន
 ចាតេថ, តតោ មយំ សហស្សមត្តា សត្តិសហស្សេន បហរិស្សម, ឯវំ
 កាលិដ្ឋស្ស អារក្ខនេវតា នស្សិស្សតិ, តតោ កាលិដ្ឋោ បរាជិស្សតិ, មយំ
 ជិនិស្សមា” តិ។ រាជា “សាធ្វ” តិ នន្ទិសេនេន ទិន្នសញ្ញាយ គន្ធា សត្តិយា បហរិ,
 សូរយោធនសហស្សបិ អមច្ឆា សត្តិសហស្សេន បហរីសុ។ អារក្ខនេវតា តត្រូវ
 ជីវិតក្ខយំ ចាបុណិ, តាវនេវ កាលិដ្ឋោ បរាជិត្វា បលាយិ។ តំ បលាយមានំ
 ទិស្វា សហស្សមត្តា អមច្ឆា “កាលិដ្ឋោ បលាយតី” តិ ឧន្ទទីសុ។ កាលិដ្ឋោ
 មរណភយភីតោ បលាយមាណោ តំ តាបសំ អក្កោសន្តោ ធុតិយំ គាថមាហា -

២.

“ជយោ កាលិដ្ឋានមសយ្ហសាហិនំ, បរាជយោ អនយោ អស្សកានំ;

ឥឡូវ តែ ភាសិតំ ព្រហ្មចារិ, ន ឧដ្ឋក្ខតាវិតថំ ភណ្ឌី”តិ។

តត្ថ អសយ្ហសាហិនន្តិ អសយ្ហំ ធុស្សហំ សហិតំ សមត្ថានំ។ ឥឡូវ តែ ភាសិតន្តិ ឯ ឥយា ក្នុងតាបស លញ្ចំ គហេត្វា បរាជិនករាជានំ ជិនិស្សតិ, ជិននរាជានញ្ច បរាជិន្សតិ ភាសិតំ។ ន ឧដ្ឋក្ខតាវិតិ យេ កាយេន វាចាយ មនសា ច ឧដ្ឋក្ខតា, ន តេ មុសា ភណ្ឌីតិ។

ឯ សោ តាបសំ អក្កោសន្តោ បលាយន្តោ អត្ថនោ នគរមេវ គតោ, ជីវត្តិត្វា ឡិលោកេតុម្បិ នាសត្វិ។ តតោ កតិចាហាជ្ជយេន សក្កោ តាបសស្ស ឧបជ្ជានំ អគមាសិ។ តាបសោ តេន សន្និ កថេន្តោ តតិយំ កាថមាហា -

៣.

“នេវា មុសាវាធមុចាតិវត្តា, សច្ចំ ជនំ បរមំ តេសុ សក្កេ;
តំ តេ មុសា ភាសិតំ នេវរាជ, កី វា បជិច្ច មយវា មហិន្ទា”តិ។

តត្ថ តំ តេ មុសា ភាសិតន្តិ យំ ឥយា មយ្ហំ ភាសិតំ, តំ អត្ថកញ្ញនកមុសាវាធំ កថេន្តេន ឥយា មុសា ភាសិតំ, ឥយា កី ការណំ បជិច្ច ឯ ភាសិតន្តិ?

តំ សុត្វា សក្កោ ចតុត្ថំ កាថមាហា -

៤.

“ននុ តេ សុតំ ព្រាហ្មណ ភញ្ញមាទេ, នេវា ន ឥស្សន្តិ បុរិសបរក្កមស្ស;
ធមោ សមាធិ មនសោ អភេន្នោ, អព្យគ្គតា និក្កមនញ្ច កាលេ;
ធម្មញ្ញា វិរិយំ បុរិសបរក្កមោ ច, តេនេវ អាសិ វិជយោ អស្សកាន”ន្តិ។

តស៊ូរត្តា - ក៏ តយា, ព្រាហ្មណ៍, តត្ថ តត្ថ វេទនេ ភព្វមាណេ ឥទំ ន
សុតបុព្វំ, យំ ទេវា បុរិសបរក្កមស្ស ន ឥស្សន្តិន ឧស្សយន្តិ, អស្សករញ្ញោ
វិរិយករណាវសេន អត្តទមនសម្ព័ន្ធាតោ ទមោ, សមគ្គភាវេន មនសោ អភេដ្ឋោ,
អភេដ្ឋសមាធិ, អស្សករញ្ញោ សហាយានំ វិរិយករណាកាលេ អព្យគ្គតាយថា
កាលិដ្ឋស្ស មនុស្ស វគ្គវគ្គា ហុត្វា ឱសក្កីសុ, ឯវំ អនោសក្កនំ សមគ្គភាវេន
អភេដ្ឋចិត្តានំ វិរិយញ្ច បុរិសបរក្កមោ ច ចិរោ អហោសិ, តេនេវ ការណេន
អស្សកានំ ជយោ អហោសីតិ។

បលាតេ ច បន កាលិដ្ឋេ អស្សករណាវិលោបំ គាហាបេត្វា អត្តនោ នគរំ
គតោ។ នន្ទិសេនោ កាលិដ្ឋស្ស សាសនំ បេសេសិ “ឥមាសំ ចតុន្នំ រាជកញ្ញានំ
ធាយជ្ជកោដ្ឋាសំ បេសេតុ, សចេ ន បេសេតិ, កាតព្វមេត្ត ជានិស្សមី” តិ។ សោ
តំ សាសនំ សុត្វា ភីតតសិតោ តាហិ លទ្ធព្វធាយជ្ជំ បេសេសិ, គតោ បដ្ឋាយ
សមគ្គវាសំ វសីសុ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្វា ជាតកំ សមោធានេសិ “តទា
កាលិដ្ឋរញ្ញោ ធីតរោ ឥមា ទហារិក្កនិយោ អហោសុំ, នន្ទិសេនោ សារិបុត្តោ,
តាបសោ បន អហាមេវ អហោសិ” ត្ថិ។

ចូឡ កាលិដ្ឋជាតករណ្ណានា បឋមា។

[៣០២] ២. មហាអស្សរោហជាតករណ្ណានា

អទេយ្យសុំ ទទំ ទានន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ អានន្តត្ថុរំ អារព្វ
កថេសិ។ បច្ចុប្បន្នវត្ថុ ហេដ្ឋា កថិតមេវ។ សត្តា “ចោរាណកបណ្ឌិតាបិ
អត្តនោ ឧបការវសេនេវ កិរីស្វ” តិ វត្វា ឥធាបិ អតីតំ អាហរិ។

អតីត ពោធិសត្តោ ពារាណសិរាជា ហុត្វា ធម្មន សមេន វន្តំ ការេតិ, ទានំ
ទេតិ, សីលំ រក្ខតិ។ សោ “បច្ឆន្តំ កុបិតំ វ្យាបសមេស្សមី” តិ ពលវាហនបរិវុតោ
គន្ធា បរាជិតោ អស្សំ អភិវហិត្វា បលាយមាឆោ ឯកំ បច្ឆន្តកាមំ ចាបុណី។
តត្ថ តីស ជនា រាជសេវកា វសន្តិ។ តេ ចាតោវ តាមមជ្ឈេ សន្និបតិក្វា
តាមកិច្ចំ ករោន្តិ។ តស្មី ខណោ រាជា វម្មិតំ អស្សំ អភិវហិត្វា
អលង្កតបជ័យត្តោ តាមទ្វារេន អន្តោកាមំ ចារិសិ។ តេ “កី ទុខោ ឥន” ត្ថិ ភីតា
បលាយិត្វា សកសកគេហានិ បរិសីសុ។ ឯកោ បនេត្ថ អត្តនោ គេហំ អគន្ធា
រញ្ជោ បច្ឆុគ្គមនំ កត្វា “រាជា កិរ បច្ឆន្តំ គតោ” តិ សុយ្យតិ, កោសិ ត្ថំ
រាជបុរិសោ ចោរបុរិសោតិ? “រាជបុរិសោ, សម្មា” តិ។ “តេន ហិ ឯថា” តិ រាជានំ
គេហំ នេត្វា អត្តនោ បីឯកេ និសីទាបេត្វា “ឯហិ, ភន្តេ, សហាយកស្ស ចាទេ
ឆោវា” តិ ភរិយំ តស្ស ចាទេ ឆោវាបេត្វា អត្តនោ ពលានុវ្យបេន អាហារំ ទត្វា
“មុហុត្ថំ វិស្សមថា” តិ សយនំ បញ្ញាបេសិ, រាជា និបជ្ជិ។ ឥតរោ អស្សស្ស
សន្នាហំ មោចេត្វា ចម្ពីមាបេត្វា ឧទកំ ចាយេត្វា បិដ្ឋិតេលេន មក្ខេត្វា តិណំ
អនាសិ។ ឯវំ តយោ ចត្តារោ ទិវសេ រាជានំ បជិជត្តិត្វា “គន្ធាមហំ, សម្មា” តិ វុត្ត
បុន រញ្ជោ ច អស្សស្ស ច កត្តព្ពយុត្តកំ សព្ពមកាសិ។ រាជា តុស្សិត្វា គច្ឆន្តោ
“អហំ, សម្ម, មហាអស្សរោហោ នាម, នគរមជ្ឈេ អម្ពាគំ គេហំ, សចេ កេនចិ
កិច្ចេន នគរំ អាគច្ឆសិ, ទក្ខិណាទ្វារេ ឋិត្វា ទោវារិកំ ‘មហាអស្សរោហោ
កតរគេហេ វសតី’ តិ បុច្ឆិត្វា ទោវារិកំ គហេត្វា អម្ពាគំ គេហំ
អាគច្ឆេយ្យសី” តិ វត្វា បក្កាមិ។

ពលកាយោបិ រាជានំ អទិស្វា ពហិនគរេ ខន្ធាវារំ ពន្ធិត្វា ឋិតោ រាជានំ ទិស្វា
បច្ឆុគ្គន្ធា បរិវារេសិ។ រាជា នគរំ បរិសន្តោ ទ្វារន្តរេ ឋិត្វា ទោវារិកំ
បក្កោសាបេត្វា មហាជនំ បជិក្កមាបេត្វា “តាត, ឯកោ បច្ឆន្តកាមវាសី មំ
ទដ្ឋកាមោ អាគន្ធា ‘មហាអស្សរោហស្ស គេហំ កហ’ ត្ថំ តំ បុច្ឆិស្សតិ, តំ ត្ថំ

ហេតុ គហេតុ អាណេត្វា មំ ធស្សេយ្យាសិ, តទា តំ សហស្សំ លភិស្សសី" តិ
អាហា។ សោ នាគច្ឆតិ, តស្មី អនាគច្ឆន្តេ រាជា តស្ស វសនគាមេ ពលី វឡាបេសិ,
ពលីម្ហី វឡាតេ នាគច្ឆតិ។ ឯវំ ទុតិយម្បិ តតិយម្បិ ពលី វឡាបេសិ, នេវ
អាគច្ឆតិ។ អថ នំ គាមវាសិនោ សន្និបតិកា អាហំសុ "អយ្យ, តវ សហាយស្ស
មហាអស្សរោហស្ស អាគតកាលតោ បដ្ឋាយ មយំ ពលិនា បីឡិយមាណា
សីសំ ឧត្តិបិតុំ ន សក្កោម, គច្ឆ តវ សហាយស្ស មហាអស្សរោហស្ស វត្វា
អម្ពាភំ ពលី វិស្សជ្ជាបេហី" តិ។ សាធុ គច្ឆិស្សមិ, ន បន សក្កា តុច្ឆហេតុន គន្តំ,
មយ្ហំ សហាយស្ស ទ្វេ ទារកា អត្ថិ, តេសញ្ច ភិយាយ ចស្ស សហាយកស្ស ច
មេ និវាសនទារុបនបិឡន្ធនាទីនិ សន្នេជាតិ។ "សាធុ សន្និស្សមា" តិ តេ សត្តំ
បណ្ណាការំ សន្និយីសុ។

សោ តញ្ច អត្ថនោ យវេ បក្កប្បវត្តា អាទាយ គន្ធា ឧត្តិណាទ្វារំ បត្វា
នោវារិកំ បុច្ឆិ "កហំ, សម្ម, មហាអស្សរោហស្ស គេហា" តិ។ សោ "ឯហិ
ធស្សេមិ តេ" តិ តំ ហេតុ គហេតុ រាជទ្វារំ គន្ធា "នោវារិកោ ឯកំ
បច្ឆន្តគាមវាសី គហេតុ អាគតោ" តិ បដិវេទេសិ។ រាជា តំ សុត្វា អាសនា
ឧដ្ឋាយ "មយ្ហំ សហាយោ ច តេន សន្និ អាគតា ច បរិសន្ន" តិ បច្ឆក្កមនំ កត្វា
ទិស្វារំ នំ បរិស្សជិត្វា "មយ្ហំ សហាយិកា ច ទារកា ច អរោគា" តិ បុច្ឆិត្វា ហេតុ
គហេតុ មហាតលំ អភិវហិត្វា សេតច្ឆត្តស្ស ហេដ្ឋា រាជាសនេ និសីទាបេត្វា
អគ្គមហេសី បក្កោសាបេត្វា "ភទ្កេ, សហាយស្ស មេ ចាទេ ជោវា" តិ អាហា។
សា តស្ស្យ ចាទេ ជោវិ, រាជា សុវណ្ណាភិដ្ឋាវេន ឧទកំ អាសិញ្ចិ។ ទេវីបិ ចាទេ
ជោវិត្វា គន្ធតេលេន មក្ខេសិ។ រាជា "កី, សម្ម, អត្ថិ, កិញ្ចិ អម្ពាភំ ខាទនីយ" តិ
បុច្ឆិ។ សោ "អត្ថិ" តិ បសិព្ពកតោ បូវេ និហរាបេសិ។ រាជា សុវណ្ណាតដ្ឋកេន
គហេតុ តស្ស សន្តិហំ ករោន្តោ "មម សហាយេន អានីតំ ខាទថា" តិ ទេវីយា ច
អមច្ឆានញ្ច ខាទាបេត្វា សយម្បិ ខាទិ។ ឥតរោ ឥតរម្បិ បណ្ណាការំ ធស្សេសិ។

រាជា តស៊ូ សង្គ័ហ្គតំ កាសិកវត្តានិ អបនេត្វា តេន អាកតវត្តយុតំ
និវាសេសី។ ទេវីបិ កាសិកវត្តញ្ចេវ អាករណានិ ច អបនេត្វា តេន អាកតវត្តំ
និវាសេត្វា អាករណានិ បិធឿន្ទិ។

អថ នំ រាជា រាជារហំ កោជនំ កោជាបេត្វា ឯកំ អមច្ចំ អាណាបេសិ “គច្ឆ
ឥមស្ស មម ករណនិយាមេនេវ មស្សកម្មំ ការេត្វា គន្ធានកេន ម្ពាបេត្វា
សតសហស្សគ្បនិកំ កាសិកវត្តំ និវាសាបេត្វា រាជាលង្គារេន អលង្ការាបេត្វា
អានេហី”តិ។ សោ តថា អកាសិ។ រាជា នគរេ ភេរី ចរាបេត្វា អមច្ឆេ
សន្និបាតាបេត្វា សេតច្ឆត្តស្ស មជ្ឈេ ជាតិហិដ្ឋុលកសុត្តំ បាតេត្វា ឧបឡវន្នំ
អនាសិ។ តេ តតោ បជ្ជាយ ឯកតោ ភុញ្ញន្តិ បិវន្តិ សយន្តិ, វិស្សាសោ ជិរោ
អហោសិ កេនចិ អភេជ្ជោ។ អថស្ស រាជា បុត្តនារេបិ បក្កោសាបេត្វា
អន្តោនគរេ និវេសនំ មាបេត្វា អនាសិ។ តេ សមគ្គា សម្មោធមាធា វន្នំ ការេន្តិ។

អថ អមច្ឆា កុដ្ឋិទ្វា រាជបុត្តំ អាហំសុ “កុមារ, រាជា ឯកស្ស
គហបតិកស្ស ឧបឡវន្នំ ធិត្វា តេន សទ្ធិ ឯកតោ ភុញ្ញតិ បិវតិ សយតិ,
នារកេ ច វន្តាបេតិ, ឥមីនា វញ្ញា កតកម្មំ ន ជាធាម, កី ករោតិ រាជា, មយំ
លជ្ជាម, តុំ វញ្ញោ កថេហី”តិ។ សោ “សាធ្វ”តិ សម្បជិច្ឆិទ្វា សព្វំ តំ កថំ វញ្ញោ
អាហេចេត្វា “មា ឯកំ ករោហិ, មហារាជា”តិ អាហា។ “តាត, អហំ យុទ្ធបរាជិតោ
កហំ វសី, អបិ នុ ជាធាថា”តិ។ “ន ជាធាម, ទេវា”តិ។ “អហំ ឯតស្ស យរេ
វសន្តោ អរោកោ ហុត្វា អាកន្ធា វន្នំ ការេសី, ឯកំ មម ឧបការិនោ កស្មា
សម្បត្តិ ន ធស្សមី”តិ ឯកំ វត្វា ច បន ពោធិសត្តោ “តាត, យោ ហិ
អនាតព្វយុត្តកស្ស ទេតិ, ធាតព្វយុត្តកស្ស ន ទេតិ, សោ អាបទំ បេត្វា កិញ្ចំ
ឧបការំ ន លភតី”តិ ធស្សន្តោ ឥមា កាថា អាហា -

“អនេយ្យេសុ ទទំ ទានំ, ទេយ្យេសុ នប្បវេច្ឆតិ;
អាចាសុ ព្យាសនំ បត្តោ, សហាយំ នាធិគច្ឆតិ។

៦.

“នាទេយ្យេសុ ទទំ ទានំ, ទេយ្យេសុ យោ បវេច្ឆតិ;
អាចាសុ ព្យាសនំ បត្តោ, សហាយមធិគច្ឆតិ។

៧.

“សញ្ញោគសម្ពោគវិសេសទស្សនំ, អនិយធម្មេសុ សឋេសុ នស្សតិ;
កតញ្ចា អរិយេសុ ច អជ្ឈវេសុ, មហាប្បលំ ហោតិ អណ្តាម្បិ តាធិសុ។

៨.

“យោ បុព្វេ កតកល្យាណោ, អកា លោកេ សុទុក្ខំ;
បច្ឆា កយិរា ន វា កយិរា, អច្ចន្តំ បូជនារហោ”តិ។

តត្ថ អនេយ្យេស្វតិ បុព្វេ អកត្វបការេសុ។ ទេយ្យេស្វតិ បុព្វេ
កត្វបការេសុ។ នប្បវេច្ឆតិ ទទំ បវេសេតិ ន ទេតិ។ អាចាស្វតិ អាបទាសុ។
ព្យាសនន្តិ ទុក្ខំ។ សញ្ញោគសម្ពោគវិសេសទស្សនន្តិ យោ មិត្តេន កតោ
សញ្ញោកោ ចេវ សម្ពោកោ ច, តស្សវិសេសទស្សនំ គុណទស្សនំ សុកតំ មយ្ហំ
ឥមិនាតិ ឯតំ សត្តំ អសុទ្ធធម្មត្តា អនិយធម្មេសុ កេរាជិកត្តា សឋេសុ
នស្សតិ។ អរិយេស្វតិ អត្តនោ កតគុណជាធនេន អរិយេសុ បរិសុទ្ធសុ។
អជ្ឈវេស្វតិ តេនេវ ការណេន ឧដុកេសុ អកុដិលេសុ។ អណ្តាម្បិ តិ
អប្បមត្តកម្មិ។ តាធិស្វតិ យេ តាធិសា បុគ្គលា ហោតិ អរិយា ឧដុក្ខតា, តេសុ
អប្បម្បិ កតំ មហាប្បលំ ហោតិ មហាជុតិកំ មហាវិច្ឆារំ, សុខេត្តេ វុត្តពិជមិវ ន

នស្សតិ, ឥតរស្មី បន ចារបេ ពហុម្បិ កតំ អគ្គិម្ពិ ឱត្តពិជមិវ នស្សតិ អត្ថោ។
វុត្តម្បិ ចេតំ -

“យថាបិ ពិជមគ្គិម្ពិ, ឧយ្ហតិ នវិរូហតិ;
ឯវំ កតំ អសប្បវិសេ, នស្សតិ នវិរូហតិ។

“កតញ្ញម្ពិ ច ចោសម្ពិ, សីលវន្តេ អរិយវុត្តិនេ;
សុខេត្តេ វិយ ពិជានិ, កតំ តម្ពិ ន នស្សតិ” តិ។ (ជា. ១.១០.៧៧-៧៨);

បុព្វេ កតកល្យាណោតិ បឋមតំ ឧបការំ កត្វា បីតោ។ អកាតិ អករិ,
អយំ លោកេ សុទុក្ខំ នាម អកាសីតិ អត្ថោ។ បច្ឆា កយិរាតិ សោ បច្ឆា អញ្ចំ
កិញ្ចិ គុណំ ករោតុ វា មា វា, តេនេវ បឋមកតេន គុណេន អច្ចន្តំ បូជនារហោ
ហោតិ, សត្តំ សក្ការសម្មានំ អរហតីតិ។

ឥទំ បន សុត្វា នេវ អមច្ឆា, ន រាជបុត្តោ បុន កិញ្ចិ កថេសីតិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
បច្ចន្តកាមវាសី អានន្នោ អហោសិ, ពារាណាសិរាជា បន អហាមេវ អហោសិ” ត្ថិ។

មហាអស្សរេហោជាតកវណ្ណានា ធុតិយា។

[៣០៣] ៣. ឯករាជជាតកវណ្ណានា

អនុត្តរេ កាមគុណេ សមិទ្ធពិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ អញ្ចតំ
កោសលរាជសេវកំ អារត្ត កថេសិ។ បច្ចុប្បន្នវត្ថុ ហេដ្ឋា សេយ្យជាតកេ (ជា.
១.៣.៩៤ អាធិយោ) កថិតមេវ។ ឥធម បន សត្តា “ន ត្វញ្ញេវ អនត្តេន អត្តំ អាហរិ,
ចោរាណកបណ្ឌិតាបិ អត្តនោ អនត្តេន អត្តំ អាហរីសូ” តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីត ពារាណសីរញ្ជៈ ឧបជ្ជាការ អមឆ្នោ រាជន្តបុរេ ទុត្តិ។ រាជា
បច្ចុគ្គតោវ តស្ស ឆោសំ ទិស្វា តំ រជ្ជា បញ្ចាជេសិ។ សោ ទុត្តិសេនំ នាម
កោសលរាជានំ ឧបជ្ជហន្តោតិ សត្តំ មហាសីលវជាតកេ (ជា. ១.១.៥១)
កថិតមេវ។ ឥធិ បន ទុត្តិសេនោ មហាតលេ អមច្ចមជ្ឈេ និសិន្នំ
ពារាណសីរាជានំ គល្លារបេត្វា សិក្កាយ បក្ខិចារបេត្វា ឧត្តរុម្ពារេ
ហេដ្ឋាសីសកំ ឱលម្ពារបេសិ។ រាជា ចោររាជានំ អារព្វ មេត្តំ ភារេត្វា
កសិណបរិកម្មំ កត្វា ឈានំ និព្វត្តេសិ, ពន្ធនំ ជិន្និ, តតោ រាជា អាកាសេ
បល្លង្កេន និសីទិ។ ចោររាជស្ស សរីរេ ទាហោ ឧប្បជ្ឈិ, “ឧប្បាមិ ឧប្បាមី” តិ ភូមិយំ
អបរាបរំ បរិវត្តតិ។ “កិមេត” ភិ វុត្តេ “មហារាជ, តុម្ពេ ឯវរូបំ ធម្មិករាជានំ
និរបរាជំ ធូរស្ស ឧត្តរុម្ពារេ ហេដ្ឋាសីសកំ ឱលម្ពារបេថា” តិ វទីសុ។ តេន ហិ
វេគេន គន្ធា មោចេថ នន្តិ។ បុរិសា គន្ធា រាជានំ អាកាសេ បល្លង្កេន និសិន្នំ ទិស្វា
អាគន្ធា ទុត្តិសេនស្ស អារោចេសុំ។ សោ វេគេន គន្ធា តំ វន្តិត្វា ខមារបេតុំ បឋមំ
គាថមាហា -

៩.

“អនុត្តរេ កាមគុណោ សមិទ្ធេ, ភុត្វាន បុព្វេ វសិ ឯករាជ;
សោទានិ ទុគ្គេ នរកម្ពិ ឱត្តោ, នប្បជ្ឈហេ វណ្ណាពលំ បុរាណ” ភិ

តត្ថ វសីតិ វុត្តោ។ ឯករាជាតិ ពោធិសត្តំ នាមេនាលបតិ។ សោទានីតិ សោ
ត្វំ ឥទានិ។ ទុគ្គេតិ វិសមេ។ នរកម្ពិតិ អារាជេ។ ឱលម្ពិតជ្ជានំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។
នប្បជ្ឈហេ វណ្ណាពលំ បុរាណភិ ឯវរូបេ វិសមជ្ជានេ ឱត្តាបិ ចោរាណកវណ្ណាព្វា
ពលព្វា នប្បជហសីតិ បុច្ឆតិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ សេសកាថា អរោច -

១០.

“បុព្វេវ ខន្តិ ច តថា ច មយ្ហំ, សម្មត្តិតា ទុត្តិសេន អហោសិ;
តំទានិលទ្ធាន កងំ នុ រាជ, ជហោ អហំ វណ្ណាពលំ បុរាណំ។

១១.

“សញ្ញា កិរេវំ បរិនិដ្ឋិតានិ, យសស្សីនំ បញ្ញាវន្តំវិសយ្ហ;
យសោ ច លទ្ធា បុរិមំ ឧឡារំ, នប្បជ្ឈហោ វណ្ណាពលំ បុរាណំ។

១២.

“បនុដ្ឋ ទុក្ខេន សុខំ ជនិន្ទ, សុខេន វា ទុក្ខមសយ្ហសាហិ;
ឧភយត្ថ សន្តោ អភិនិព្វតត្តា, សុខេ ច ទុក្ខេ ច ភវន្តិ តុល្យា”តិ។

តត្ថ ខន្តិតិ អធិវាសនខន្តិ។ តថាតិ តបចរណំ។ សម្មត្តិតាតិ ឥន្ទ្រិតា
អភិកន្ធិតា។ ទុត្តិសេនាតិ តំ នាមេនាលបតិ។ តំទានិលទ្ធានាតិ តំ បត្តនំ
ឥទានាហំលភិត្វា។ ជហោតិ កេន ការណេន អហំ ជហោយ្យំ។ យស្ស ហិ ទុក្ខំ
វា ទោមនស្សំ វា ហោតិ, សោ តំ ជហោយ្យាតិ ជីវេតិ។

“សញ្ញា កិរេវំ បរិនិដ្ឋិតានិ”តិ អនុស្សវវសេន អត្ថនោ សម្មត្តិ ទស្សន្តោ
អាហា។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - សញ្ញានេវ មម កត្តត្ថកិច្ចានិ
ទានសីលភាវនាឧចោសថកម្មានិ បុព្វេវ និដ្ឋិតានិ។ យសស្សីនំ បញ្ញាវន្តំ
វិសយ្ហាតិ បរិវារសម្មត្តិយា យសស្សី, បញ្ញាសម្មទាយ បញ្ញាវន្ត,
អសយ្ហសាហិតាយ វិសយ្ហ។ ឯវំ តីណិវេតានិ អាលបនានេវ។ នន្តិ បនេត្ត
និចាតោ។ ព្យញ្ញនសិលីដ្ឋតាវសេនន្តការស្ស សានុនាសិកតា កតាតិ
បច្ចេតញ្ញា។ យសោ ចាតិ យសញ្ញា, អយមេវ វា ចាថោ។ លទ្ធា បុរិមន្តិលភិត្វា
បុរិមំ បុព្វេ អលទ្ធិបុព្វំ។ ឧឡារន្តិ មហាន្តំ។

កិលេសវិក្ខម្ពនមេត្តាការីនាលានុប្បត្តិយោ សន្ទាយេវមាហ។ នប្បជ្ឈហេតិ
ឯវុបំ យសំ លទ្ធា កីការណា បុរាណវណ្ណាពលំ ជហិស្សមីតិ អត្ថោ។

ទុក្ខោតិ តយា ឧប្បាទិតេន នរកម្ហិ ឱបនទុក្ខេន មម វជ្ជសុខំ បនុទិត្វា។
សុខេន វា ទុក្ខន្តិលានសុខេន វា តំ ទុក្ខំ បនុទិត្វា។ ឧភយត្ថ សន្តោតិ យេ
សន្តោ ហោន្តិ មាទិសា, តេ ជ្ជីសុបិ ឯតេសុ កោដ្ឋាសេសុ អភិនិព្វតសភាវា
មជ្ឈត្តា សុខេ ច ទុក្ខេ ច ភវន្តិ តុល្យា, ឯកសទិសា និព្វិការាវ ហោន្តិតិ។

ឥទំ សុត្វា ទុត្តិសេនោ ពោធិសត្តំ ខមាបេត្វា “តុម្ហាកំ វជ្ជំ តុម្ពេវ ការេថ,
អហំ វោ ចោវេ បដិពាហិស្សមី” តិ វត្វា តស្ស ទុដ្ឋាមច្ចស្ស រាជាណំ ការេត្វា
បក្កាមិ។ ពោធិសត្តោបិ វជ្ជំ អមច្ឆានំ និយ្យទេត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា
ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា ទុត្តិសេនោ
អានន្តោ អហោសិ, ពារាណសិរាជា បន អហមេវ អហោសិ” ត្ថិ។

ឯករាជជាតកវណ្ណាតា តតិយា។

[៣០៤] ៤. ទទ្ទវជាតកវណ្ណាតា

ឥមាទិ មន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ ឯកំ កោធនំ ភិក្ខុំ អារព្ព កថេសិ។
វត្ថុ ហេដ្ឋា កថិតមេវ។ តទា ហិ ធម្មសភាយំ តស្ស កោធនភាវកថាយ
សមុដ្ឋិតាយ សត្តា អាគន្ធា “កាយ ទុត្ថ, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ កថាយ សន្និសិន្នា” តិ
បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា” តិ វុត្ថេ តំ បក្កោសាបេត្វា “សច្ចំ កិវ ត្វំ ភិក្ខុ
កោធនោសី” តិ វត្វា “អាម, ភន្តេ” តិ វុត្ថេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្វេបេស
កោធនោយេវ, កោធនភាវេនេវស្ស ចោរាណកបណ្ឌិតា បរិសុទ្ធា

នាគរាជភាវេ បិតាបិ តីណិ វស្សនិ គូជបូរិតាយ ឧក្ការភូមិយំ វសីសូ”តិ វត្វា
អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មនត្ថេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ហិមវន្តបទេសេ
ទទ្ធរបត្តតថាទេ ទទ្ធរនាគភវនំ នាម អត្ថិ, តត្ថ រជ្ជំ ការេន្តស្ស ទទ្ធរញោ
បុត្តោ មហាទទ្ធរេ នាម អហោសិ, កនិជ្ជភាតា បនស្ស ចូឡទទ្ធរេ នាម។ សោ
កោធនោ ជរុសោ នាគមាណវកេ អក្កោសន្តោ បរិភាសន្តោ បហរន្តោ វិចរតិ។
នាគរាជា តស្ស ជរុសភារំ ញាត្វា នាគភវនតោ តំ និហារបេតុំ អាណាបេសិ។
មហាទទ្ធរេ បន បិតុំ ខមាបេត្វា និវារេសិ។ ទុតិយម្បិ រាជា តស្ស កុដ្ឋិ,
ទុតិយម្បិ ខមាបេសិ។ តតិយវារេ បន “តុំ មំ ឥមំ អនាចារំ និហារបេន្តំ និវារេសិ,
គប្បថ ទ្វេបិ ជនា ឥមម្ហា នាគភវនា និកូមិត្វា ពារាណសិយំ ឧក្ការភូមិយំ តីណិ
វស្សនិ វសថា”តិ នាគភវនា និក្កឡាបេសិ។ តេ តត្ថ គន្ធា វសីសុ។ អថ នេ
ឧក្ការភូមិយំ ឧទកបរិយន្តេ កោចរំ បរិយេសមាទេ កាមទារកា ទិស្វា បហរន្តា
លេខុទណ្ហានយោ ខិបន្តា “កេ ឥមេ បុថុលសីសា សូចិនផ្គុដ្ឋា ឧទកទេឌុកា
មណ្ឌកភក្ខា”តិ អាទីនិ វត្វា អក្កោសន្តិ បរិភាសន្តិ។

ចូឡទទ្ធរេ ចណ្ឌាជរុសតាយ តេសំ តំ អវមានំ អសហន្តោ “ភាតិក, ឥមេ
ទារកា អម្ពេ បរិភវន្តិ, អាសីវិសភារំ នោ ន ជានន្តិ, អហំ តេសំ អវមានំ សហិតុំ
ន សក្កោមិ, នាសាវាតេន តេ នាសេស្សមី”តិ ភាតរា សទ្ធិ សល្លបន្តោ បឋមំ
កាថមាហា -

១៣.

“ឥមានិ មំ ទទ្ធរ តាបយន្តិ, វាចាទុរុត្តានិ មនុស្សលោកេ;
មណ្ឌកភក្ខា ឧទកន្តសេរី, អាសីវិសំ មំ អវិសា សបន្តិ”តិ។

តត្ថ តាបយន្តីតិ ធុត្វាបេន្តិ។ មណ្ឌកកក្កា ឧទកន្តសេរីតិ
“មណ្ឌកកក្កា”តិ ច “ឧទកន្តសេរី”តិ ច វេទន្តា ឯតេ អវិសា តាមធារកា មំ
អាសីរីសំ សមាជំ សបន្តិ អក្កោសន្តីតិ។

តស្ស វេទនំ សុត្វា មហាទទ្ធរោ សេសតាថា អភាសិ -

១៤.

“សកា វជ្ជា បញ្ញាជិតោ, អញ្ញំ ជនបទំ គតោ;
មហន្តំកោដ្ឋំ កយិរាថ, ធុត្តានំ និធនវេ។

១៥.

“យត្ថ ចោសំ ន ជានន្តិ, ជាតិយា វិនយេន វា;
ន តត្ថ មាជំ កយិរាថ, វសមញ្ញាតកេ ជនេ។

១៦.

“វិទេសវាសំ វសតោ, ជាតវេទសមេនបិ;
ខមិតត្ថំ សបញ្ញេន, អបិ ធាសស្ស តន្តិវត្ថ”ន្តិ។

តត្ថ ធុត្តានំនិធនវេតិ យថា ធម្មានិធានត្ថាយ មហន្តំកោដ្ឋំ កត្វា
បូរេត្វា កិច្ចេ ឧប្បន្នេ ធម្មំ វឌ្ឍញ្ញេន្តិ, ឯវមេវំវិទេសំ គតោ អន្តោបាទយេ
បណ្ឌិតោ ចោសោ ធុត្តានំនិធានត្ថាយ មហន្តំកោដ្ឋំ កយិរាថ។ តត្ថ តានិ
ធុត្តានិ និទហិត្វា បុន អត្ថនោ បហោនកកាលេ កាតត្ថំ ករិស្សតិ។ ជាតិយា
វិនយេន វាតិ “អយំ ខត្តិយោ ព្រាហ្មណោ”តិ វា “សីលវា ពហុស្សុតោ
គុណសម្បន្នោ”តិ វា ឯវំយត្ថ ជាតិយា វិនយេន វា ន ជានន្តិ អត្ថោ។ មានន្តិ
ឯវំរូបំ មំ លាមកវេហារេន វេហារន្តិ, ន សក្ករោន្តិ ន គរុំ ករោន្តិ មានំ ន

ករយ្យ។ វសមញ្ញាតកេ ជនេតិ អត្ថនោ ជាតិកោត្តាទីនិ អជានន្តស្ស ជនស្ស
សន្តិកេ វសន្តោ។ វសតោតិ វសតា, អយមេវ វា ចាថោ។

ឯវំ តេ តត្ថ តីណិ វស្សានិ វសីសុ។ អថ នេ បិតា បក្កោសាបេសិ។ តេ តតោ
បដ្ឋាយ និហតមាណ ជាតា។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិទ្ធា សទ្ធានិ បកាសេទ្ធា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ កោដនោ ភិក្ខុ អនាគាមិជលេ បតិជ្ជហិ។
“តទា ចូឡុទទ្ធកោ កោដនោ ភិក្ខុ អហោសិ, មហាទទ្ធកោ បន អហាមេវ
អហោសិ”ន្តិ។

ទទ្ធកជាតកវណ្ណាណ ចតុត្ថា។

[៣០៥] ៥. សីលវីមំសនជាតកវណ្ណាណ

នត្ថិ លោកេ រហោ នាមាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ កិលេសនិគ្គហំ
អារត្ត កថេសិ។ វត្ថុ ឯកានុសកនិចាតេ ចានីយជាតកេ (ជា. ១.១១.៥៩
អាទយោ) អាវិ ភវិស្សតិ។ អយំ បនេត្ថ សង្ខេហោ - បញ្ចសតា ភិក្ខុ
អន្តោជេតវនេ វសន្តា មជ្ឈិមយាមសមនន្តរេ កាមវិតក្កំ វិតក្កយីសុ។ សត្តា
ធសុបិ វត្តិទិវាកោដ្ឋាសេសុ យថា ឯកចក្កកោ ចក្កំ, ឯកបុត្តោ បុត្តំ, ចាមវី
វាលំ អប្បមាទេន វត្តតិ, ឯវំ និច្ចកាលំ ភិក្ខុ ឡិលោកេតិ។ សោ វត្តិភាគ
ទិព្ពចក្កនា ជេតវនំ ឡិលោកេន្តោ ចក្កវត្តិវញ្ញោ អត្ថនោ និវេសនេ ឧប្បន្នចារេ
វិយ តេ ភិក្ខុ ទិស្វា គន្ធកុដិវិវិទ្ធា អានន្តត្ថេវ អាមន្តេត្វា “អានន្ត,
អន្តោជេតវនេ កោដិសន្តារេ វសនកភិក្ខុ សន្និចាតាបេត្វា គន្ធកុដិទ្វារេ
អាសនំ បញ្ញាបេហិ”តិ អាហា។ សោ តថា កត្វា សត្ថ បដិវេទេសិ។ សត្តា
បញ្ញត្តាសនេ និសីទិទ្ធា សព្ពសង្គាហិកវសេន អាមន្តេត្វា “ភិក្ខុវេ,

ចោរណាកបណ្ណិតា ‘ចាបករណេ រហោ នាម នត្ថិតិ’ ចាបំ ន ករីស្វ” តិ វត្ថា
តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារណាសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ រដ្ឋំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណកុលេ
និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តត្ថេវ ពារណាសិយំ ទិសាចាមោក្ខស្ស អាចរិយស្ស
សន្តិកេ បញ្ចន្ធិំ មាណវកសតានំ ជេដ្ឋកោ ហុត្វា សិប្បំ ឧត្តណ្ហាតិ។
អាចរិយស្ស បន វយប្បត្តា ធីតា អត្ថិ។ សោ ចិន្តេសិ “ឥមេសំ មាណវកានំ
សីលំ វីមសិត្វា សីលសម្បន្នស្សេវ ធីតវំ ទស្សមី” តិ។ សោ ឯកទិវសំ
មាណវកេ អាមន្តេត្វា “តាតា, មយ្ហំ ធីតា វយប្បត្តា, វិវាហមស្ស ការេស្សមិ,
វត្ថាលង្គារំ លទ្ធាំ វដ្ឋតិ, គប្បថ តុម្ហេ អត្ថនោ អត្ថនោ ញាតកានំ
អបស្សន្តានញ្ជេវ ថេនេត្វា វត្ថាលង្គារេ អាហារេ, កេនចិ អទិជ្ជមេវ គណ្ហាមិ,
ទស្សេត្វា អាភតំ ន គណ្ហាមី” តិ អាហា។ តេ “សាធូ” តិ សម្បជិដ្ឋិត្វា តតោ
បដ្ឋាយ ញាតកានំ អបស្សន្តានំ ថេនេត្វា វត្ថបិឡន្ធនាទីនិ អាហារន្តិ។ អាចរិយោ
អាភតាភតំ វិសុំ វិសុំ ឯបេសិ។ ពោធិសត្តោ បន ន កិញ្ចិ អាហារិ។ អថ នំ
អាចរិយោ អាហា “ត្វំ បន, តាត, ន កិញ្ចិ អាហារសី” តិ។ “អាម, អាចរិយា” តិ។
“កស្មា, តាតា” តិ។ “តុម្ហេ ន កស្សចិ បស្សន្តស្ស អាភតំ គណ្ហាថ, អហំ បន
ចាបករណេ រហោ នាម ន បស្សមី” តិ ធីបេន្តោ ឥមា ទ្វេ តាថា អាហា -

១៧.

“នត្ថិ លោកេ រហោ នាម, ចាបកម្មំ បកុត្តតោ;
បស្សន្តិ វនភូតានិ, តំ ពាលោ មញ្ញតិ រហោ។

១៨.

“អហំ រហោ ន បស្សមិ, សុញ្ញំ វាចិ ន វិជ្ជតិ;
យត្ថ អញ្ញំ ន បស្សមិ, អសុញ្ញំ ហោតិ តំ មយា” តិ។

តត្ថ រហោតិ បដិច្ចន្ទដ្ឋានំ។ វនក្ខតានីតិ វនេ និព្ពត្តក្ខតានិ។ តំ ពាលោតិ តំ
ចាបកម្មំ រហោ មយា កតន្តិ ពាលោ មញ្ញាតិ។ សុញ្ញំ វាបីតិ យំ វា ហំនំ សត្តេហិ
សុញ្ញំ តុច្ឆំ ភវេយ្យ, តម្មិ នត្ថិតិ អាហ។

អាចរិយោ តស្ស បសីទិត្វា “តាត, ន មយ្ហំ គេហោ ជនំ នត្ថិ, អហំ បន
សីលសម្បន្នស្ស ដីតរំ ធាតុកាមោ ឥមេ មាណាវកេ វីមសន្តោ ឯវមកាសី, មម
ដីតា តុយ្ហមេវ អនុច្ឆរិកា”តិ ដីតរំ អលង្ករិត្វា ពោធិសត្តស្ស អធាសិ។
សេសមាណាវកេ “តុម្ពេហិ អាកតាភតំ តុម្ពាភំ គេហមេវ នេថា”តិ អាហ។

សត្តា “ឥតិ ខោ, ភិក្ខុវេ, តេ ទុស្សីលមាណាវកា អត្ថនោ ទុស្សីលតាយ តំ
ឥត្ថំ នលភីសុ, ឥតរោ បណ្ឌិតមាណាវោ សីលសម្បន្នតាយ លភី”តិ វត្វា
អភិសម្ពុទ្ធា ហុត្វា ឥតរា ទ្វេ កាថា អភាសិ -

១៩.

“ទុដ្ឋោច្ឆោ ច សុជោច្ឆោ ច, នន្ទោ ច សុខវឌ្ឍិតោ;
វដ្ឋោ ច អន្ទវសីលោ ច, តេ ធម្មំ ជហុមត្ថិកា។

២០.

“ព្រាហ្មណោ ច កថំ ជហោ, សព្ពធម្មាន ចារត្វ;
យោ ធម្មមនុចាលេតិ, ធិតិមា សច្ចនិក្កមោ”តិ។

តត្ថ ទុដ្ឋោតិអាធយោ ធន ជេដ្ឋកមាណាវា, តេសំ នាមំ គណ្ហិ, អវសេសានំ
នាមំ អគ្គហេត្វា សព្ពសង្កាហិកវសេនេវ “តេ ធម្មំ ជហុមត្ថិកា”តិ អាហ។ តត្ថ
តេតិ សព្ពេហិ តេ មាណាវា។ ធម្មន្តិ ឥត្ថិបដិលាភសភារំ។ ជហុមត្ថិកាតិ ជហុ
អត្ថិកា, អយមេវ វា ចាថោ។ មការោ បទព្យញ្ញនសន្ធិវសេន វុត្តោ។ ឥទំ វុត្តំ

ហោតិ - សព្វេបិ តេ មាណវា តាយ ឥត្តិយា អត្តិការំ ហុត្វា អត្តនោ
ទុស្សីលតាយ តំ ឥត្តិបដិលាភសការំ ជហីសុ។

ព្រាហ្មណោ ចាតិ ឥតរោ បន សីលសម្មន្នោ ព្រាហ្មណោ។ កងំ ជហោតិ
កេន ការណេន តំ ឥត្តិបដិលាភសការំ ជហីស្សតិ។ សព្វធម្មានន្តិ ឥមស្មី វា នេ
លោកិយានិ បញ្ចា សីលានិ, ទស សីលានិ, តីណិ សុចរិតានិ ច, សព្វធម្មា នាម,
តេសំ សោ ចារំ គតោតិ ចារគូ។ ធម្មន្តិ វុត្តប្បការមេវ ធម្មំ យោ អនុចាលេតិ
រក្ខតិ។ ធិតិមាតិ សីលរក្ខនធិតិយា សមន្នាគតោ។ សច្ចនិក្ខមោតិ សច្ច
សការវត្ថុតេ យថាវុត្តេ សីលធម្មេ និក្ខមេន សមន្នាគតោ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិទ្ធា សទ្ធានិ បកាសេទ្ធា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ តានិ បញ្ចា ភិក្ខុសតានិ អរហន្ត
បតិជ្ឈហីសុ។

តទា អាចរិយោ សារិបុត្តោ អហោសិ, បណ្ឌិតមាណវោ បន អហាមេវ
អហោសិន្តិ។

សីលវីមសនជាតកវណ្ណានា បញ្ចមា។

[៣០៦] ៦. សុជាតាជាតកវណ្ណានា

កិមណ្ឌកាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហរន្តោ មល្លិកំ ទេវី អារព្ភ កថេសិ។
ឯកទិវសំ កិរ រញ្ជោ តាយ សទ្ធិ សិរិវិវាទោ អហោសិ, “សយនកលហោ”តិបិ
វទន្តិយេវ។ រាជា កុដ្ឋិទ្ធា តស្ស អត្តិការម្យំ ន ជាធាតិ។ មល្លិកា ទេវីបិ “សត្តា
រញ្ជោ មយិ កុទ្ធការំ ន ជាធាតិ មញ្ជោ”តិ ចិន្តេសិ។ សត្តាបិ ញាត្វា “ឥមេសំ
សមគ្គការំ ករិស្សមី”តិ បុព្ពណ្ណាសមយំ និវាសេទ្ធា បត្តចីវរមាធាយ

បញ្ចកិត្តសតបរិវារោ សាវត្ថី បរិសិត្វា រាជទ្វារំ អគមាសិ។ រាជា តថាគតស្ស
បត្តំ គហេត្វា និវេសនំ បវេសេត្វា បញ្ញត្តាសនេ និសីទាបេត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស
ភិក្ខុសង្ឃស្ស ឧក្ខិណោធកំ ធាត្វា យាគុខជ្ជកំ អាហារិ។ សត្តា បត្តំ ហត្ថេន
បិទហិត្វា “មហារាជ, កហំ ទេវី” តិ អាហា។ “កី, ភន្តេ, តាយ អត្ថនោ យសេន
មត្តាយា” តិ? “មហារាជ, សយមេវ យសំ ធាត្វា មាតុកាមំ ឧក្ខិបិត្វា តាយ
កតស្ស អបរាជស្ស អសហនំ នាម ន យុត្ត” ត្ថិ។ រាជា សត្តុ វេចនំ សុត្វា តំ
បក្កោសាបេសិ, សា សត្តារំ បរិវិសិ។ សត្តា “អញ្ញមញ្ញំ សមគ្គេហិ ភវិតុំ
វេជ្ជតី” តិ សាមគ្គិវសវណ្ណំ កថេត្វា បក្កាមិ។ តតោ បដ្ឋាយ ឧភោ សមគ្គវាសំ
វសីសុ។ ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អាវុសោ, សត្តា ឯកវេចនេនេវ
ឧភោ សមគ្គេ អកាសី” តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ កថាយ
សន្និសិទ្ធា” តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា” តិ វុត្ថេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្វេចាហំ
ឯតេ ឯកវាទេនេវ សមគ្គេ អកាសី” ត្ថិ វត្វា តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស
អត្ថធម្មានុសាសកោ អមច្ឆោ អហោសិ។ អថេកទិវសំ រាជា វាតចានំ វិវិត្វា
រាជវ័ង្សំ ឱលោកយមាទោ អដ្ឋាសិ។ តស្មី ខណោ ឯកា បណ្ឌិតធិតា អភិរូទា
បឋមវយេ បិតា សុជាតា នាម ពទរបច្ឆិ សីសេ កត្វា “ពទរាទិ គណ្ហេ, ពទរាទិ
គណ្ហេ” តិ វេទមាទា រាជវ័ង្សំ ឆន្ទតិ។ រាជា តស្ស វេទំ សុត្វា តាយ
បដិពទ្ធិចិត្តោ ហុត្វា អសាមិកការំ ញត្វា តំ បក្កោសាបេត្វា អគ្គមហេសិដ្ឋានេ
ឋេបេត្វា មហន្តំ យសំ អទាសិ។ សា រញ្ជោ បិយា អហោសិ មនាទា។
អថេកទិវសំ រាជា សុវណ្ណាតដ្ឋកេ ពទរាទិ ខាទន្តោ និសីទិ។ តទា សុជាតា ទេវី
រាជានំ ពទរាទិ ខាទន្តំ ទិស្វា “មហារាជ, កី នាម តុម្ភេ ខាទថា” តិ បុច្ឆន្តិ បឋមំ
កាថមាហា -

២១.

“កឹមណ្ហាកា ឥមេ ធនេ, និក្ខិត្តា កំសមល្លកេ;
ឧបលោហិតកា វគ្គ, តំ មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតោ” តិ។

តត្ថ កឹមណ្ហាកាតិ កឹដលានិ នាមេតានិ, បរិមណ្ឌលវសេន បន
អណ្ហាកាតិ អាហា។ កំសមល្លកេតិ សុវណ្ណាតដ្ឋកេ។ ឧបលោហិតកាតិ
វត្ថុវណ្ណា។ វគ្គតិ ហេត្វា និម្មលា។

រាជា កុដ្ឋិវត្វា “ពនរវាលិជកេ បណ្ឌិតគហបតិកស្ស ដីតេ អត្តនោ
កុលសន្តកានិ ពនរានិបិ ន ជាធាសី” តិ វត្វា ទ្វេ តាថា អភាសិ -

២២.

“យានិ បុរេ តុរំ ធនេ, ភណ្ឌា នន្តកវាសិនិ;
ឧច្ឆ័យត្ថា បចិធាសិ, តស្ស តេ កោលិយំ ដលំ។

២៣.

“ឧឌ្ឍុយតេ ន រមតិ, ភោកាវិប្បជហន្តិ តំ;
តត្ថវិមំ បដិធនេ, យត្ថ កោលំ បចិស្សតិ” តិ។

តត្ថ ភណ្ឌាតិ មុណ្ហាសីសា ហុត្វា។ នន្តកវាសិនិតិ ជិណ្ឌាបិលោតិកនិវត្តា។
ឧច្ឆ័យត្ថា បចិធាសីតិ អដិវិ បរិសិទ្ធា អដ្ឋុសកេន សាខំ ឌីនាមេត្វា ឌីចិតោចិតំ
ហត្ថេន គហេត្វា ឧច្ឆ័យ បក្ខិបនវសេន ឧច្ឆ័យត្ថា ហុត្វា បចិធាសិ ឌីចិធាសិ។
តស្ស តេ កោលិយំ ដលន្តិ តស្ស តវ វរំ បចិនន្តិយា ឌីចិនន្តិយា យមហំ
ឥនានិ ខានាមិ, ឥនំ កោលិយំ កុលទត្ថិយំ ដលន្តិ អត្ថោ។

ឧទ្ទយ្ហតេ ន រមតីតិ អយំ ជម្ពី ឥមស្មី រាជកុលេ វសមាណា លាហកុម្មិយំ
បក្ខិត្តាវិយ ឧយ្ហតិ នាភិរមតិ។ ភោគាតិ រាជភោគា ឥមំ អលក្ខិកំ
វិប្បជហន្តិ។ យត្ថ កោលំ បចិស្សតីតិ យត្ថ គន្ធា បុន ពនរមេវ បចិទិត្វា
វិក្កិណន្តិ ជីវិកំ កប្បស្សតិ, តត្ថេវ នំ នេថាតិ វទតិ។

ពោធិសត្តោ “ឋបេត្វា មំ អញ្ញោ ឥមេ សមគ្គេ កាតុំ ន សក្ខិស្សតី” តិ រាជានំ
សញ្ញាបេត្វា “ឥមិស្សា អនិក្កឌ្ឍនំ ករិស្ស្យមី” តិ ចិន្តេត្វា ចតុត្ថំ កាថមាហា -

២៤.

“ហោន្តិ ហេតេ មហារាជ, ឥទ្ធិប្បត្តាយ នារិយា;
ខម ទេវ សុជាតាយ, មាស្សា កុដ្ឋ វលេសភា” តិ។

តស្សត្ថោ - មហារាជ, ឯតេ ឯវុទ្ធា បមាធនោសា យសំ បត្តាយ នារិយា
ហោន្តិយេវ, ឯតំ ឯវុទ្ធបេ ឧទ្ធច ថានេ ឋបេត្វា ឥទានិ “ឯត្ថកស្ស អបរាជស្ស
អសហនំ នាម ន យុត្តំ តុម្ហាកំ, តស្មា ខម, ទេវ, សុជាតាយ, ឯតិស្សា មា កុដ្ឋ
វលេសភ វលេជ្ជកាតិ។

រាជា តស្ស វលេនន ទេវិយា តំ អបរាជំ សហិត្វា យថាថានេយេវ នំ ឋបេសិ។
តតោ បដ្ឋាយ ឧភោ សមគ្គវាសំ វសីស្សតិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
ពារាណសិរាជា កោសលរាជា អហោសិ, សុជាតា មល្លិកា, អមធ្វោ បន
អហមេវ អហោសិ” ត្ថិ។

សុជាតាជាតកវណ្ណានា ធម្មា។

[៣០៧] ៧. បលាសជាតកវណ្ណានា

អរេតនំ ព្រាហ្មណា អស្សុណាន្តន្តិ ឥទំ សត្តា បរិនិព្វានមញ្ចេ និបន្នោ
អាណន្តត្ថេ អារត្ត កថេសិ។ សោហាយស្មា “អន្ធិ រត្តិយា បច្ចុសសមយេ សត្តា
បរិនិព្វាយិស្សតិ” តិ ញត្វា “អហព្ពាម្ហិ សេក្ខោ សករណីយោ, សត្ត ច មេ
បរិនិព្វានំ ភវិស្សតិ, បញ្ចវិសតិ វស្សានិ សត្ត កតំ ឧបជ្ជានំ និប្បលំ ភវិស្សតិ” តិ
សោកាភិក្ខុតោ ឧយ្យានឡីវរកេ កបិសីសំ អាលម្ពិត្វា បរោទិ។ សត្តា តំ
អបស្សន្តោ “កហំ, ភិក្ខុវេ, អាណន្តោ” តិ បុច្ឆិត្វា តមត្ថំ សុត្វា តំ បក្កោសាបេត្វា
“កតបុញ្ញោសិ ត្វំ, អាណន្ត, បធានមនុយុញ្ញ, ឱប្បំ ហោហិសិ អនាសវោ, មា
ចិន្តយិ, ឥនានិ តយា មម កតំ ឧបជ្ជានំ កីការណា និប្បលំ ភវិស្សតិ, យស្ស តេ
បុព្វេ សរាគាទិកាលេបិ មម កតំ ឧបជ្ជានំ និប្បលំ នាហោសី” តិ វត្វា អតីតំ
អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រាហ្មនត្ថេ រជ្ជំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ ពារាណសិតោ
អវិទូវេ បលាសរុក្ខនេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តទា ពារាណសិវាសិនោ មនុស្សា
នេវតាមផ្តលីកា អហោសុំ និព្វំ ពលីករណាទិសុ បយុត្តា។ អថេកោ
ទុគ្គតព្រាហ្មណោ “អហម្បិ ឯកំ នេវតំ បដិជគ្គិស្សមី” តិ ឯកស្មី
ឧន្ទតប្បនេសេ វិភស្ស មហាតោ បលាសរុក្ខស្ស មូលំ សមំ និគ្គិណំ កត្វា
បរិក្ខិបិត្វា វាលុកំ ឱកិវិត្វាវ សម្មជ្ជិត្វា រុក្ខេ គន្ធបញ្ចផ្តលីកានិ ទត្វា
មាលាគន្ធច្បមេហិ បូជេត្វា ធិបំ ជាលេត្វា “សុខំ សយា” តិ វត្វា រុក្ខំ បទក្ខិណំ
កត្វា បក្កមតិ។ ទុតិយធិវសេ ចាតោវ គន្ធា សុខសេយ្យំ បុច្ឆតិ។ អថេកធិវសំ
រុក្ខនេវតា ចិន្តេសិ “អយំ ព្រាហ្មណោ អតិវិយ មំ បដិជគ្គតិ, ឥមំ ព្រាហ្មណំ
វីមសិត្វា យេន ការណេន មំ បដិជគ្គតិ, តំ ទស្សមី” តិ។ សា តស្មី ខណោ
ព្រាហ្មណោ អាគន្ធា រុក្ខមូលេ សម្មជ្ជន្តេ មហាល្លកព្រាហ្មណាវេសេន សមីបេ
វត្វា បឋមំ គាថមាហា -

២៥.

“អចេតនំ ព្រាហ្មណា អស្សុណាន្តំ, ជានោ អជានន្តមិមំ បលាសំ;
អារទ្ធវិរិយោ ធុរំ អប្បមត្តោ, សុខសេយ្យំ បុច្ឆសិ កិស្ស ហេតុ” តិ។

តត្ថ អស្សុណាន្តន្តិ អចេតនត្តារ អសុណាន្តំ។ ជានោតិ តុរំ ជានមាណោ ហុត្វា
ធុរំ អប្បមត្តោតិ និច្ចំ អប្បមត្តោ។

តំ សុត្វា ព្រាហ្មណោ ទុតិយំ កាថមាហា -

២៦.

“ទូរេ សុតោ ចេវ ព្រហ្មា ច រុក្ខោ, ទេសេ បិតោ ភូតនិវាសរូចោ;
តស្មា នមស្សមិ ឥមំ បលាសំ, យេ ចេត្ត ភូតា តេ ធនស្ស ហេតុ” តិ។

តត្ថ ទូរេ សុតោតិ ព្រាហ្មណា អយំ រុក្ខោ ទូរេ សុតោ វិស្សតោ, ន
អាសន្នជ្ជានេយេវ ចាកដោ។ ព្រហ្មា ចាតិ មហាត្តោ ច។ ទេសេ បិតោតិ ឧន្ទតេ
សមេ ភូមិប្បទេសេ បិតោ។ ភូតនិវាសរូចោតិ ទេវតានិវាសសភារោ, អទ្ធា ឯត្ថ
មហេសក្ខា ទេវតា និវត្តា ភវិស្សតិ។ តេ ធនស្ស ហេតុតិ ឥមញ្ញ រុក្ខំ យេ ចេត្ត
និវត្តា ភូតា, តេ ធនស្ស ហេតុ នមស្សមិ, ន និក្ការណាតិ។

តំ សុត្វា រុក្ខទេវតា ព្រាហ្មណស្ស បសន្នា “អហំ, ព្រាហ្មណ, ឥមស្មី រុក្ខ
និព្ពត្តទេវតា, មា ភាយិ, ធនំ តេ ធនស្សមិ” តិ តំ អស្សាសេត្វា អត្ថនោ វិមានទ្វារេ
មហាន្តេន ទេវតាទុការេន អាកាសេ ឋិត្វា ឥតរា ទ្វេ កាថា អភាសិ -

២៧.

“សោ តេ ករិស្សមិ យថាទុការំ, កតញ្ញតំ ព្រាហ្មណ បេក្ខមាណោ;
កថញ្ញា អាគម្ម សតំ សកាសេ, មោយានិ តេ អស្ស បរិជន្និតានិ។

២៨.

“យោ តិនុកុកុកូស្ស បរោ បិលក្ខោ, បរិវារិតោ បុព្វយញ្ញោ ឧឡារោ;
តស្សេស មូលស្មី និធិ និខាតោ, អនាយាទោ គច្ឆ តំ ឧទ្ធករាហី”តិ។

តត្ថ យថានុភាវន្តិ យថាសត្តិ យថាពលំ។ កតញ្ញតន្តិ តយា មយំ
កតគុណំ ជានន្តោ តំ អត្តនិវិជ្ជមាណំ កតញ្ញតំ បេក្ខមាណោ។ អាគម្មាតិ
អាគម្មា។ សតំ សកាសេតិ សប្បវិសាណំ សន្តិកេ។ មោយានិ តេ អស្ស
បរិជន្និតានីតិ សុខសេយ្យបុច្ឆនវសេន វាចាជន្និតានិ សម្មជ្ឈនាទិករណេន
កាយជន្និតានិ ច តវ កបំ អដលានិ ភវិស្សន្តិ។

យោ តិនុកុកុកូស្ស បរោ បិលក្ខោតិ យោ ឯស តិនុកុកុកូស្ស បរោតោ
បិលក្ខុក្ខោ បិកោតិ វិមានទ្វារេ បិការំ ហត្ថំ បសារេត្វា ទស្សេតិ។
បរិវារិតោតិអាធិសុ តស្ស បិលក្ខុកុកូស្ស មូលេ ឯស តំ រុក្ខមូលំ បរិក្ខិបិត្វា
និហិតតាយ បរិវារិតោ, បុព្វេ យិជ្ជយញ្ញវសេន បុរិមសាមិកានំ ឧប្បន្នតាយ
បុព្វយញ្ញោ, អនេកនិធិកុម្មិ ភាវេន មហន្តត្តា ឧឡារោ, ភូមិ ខណ្ឌិត្វា ឋបិតតត្តា
និខាតោ, ឥនានិ ទាយាទានំ អភាវតោ អនាយាទោ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - ឯស តំ
រុក្ខមូលំ បរិក្ខិបិត្វា គីរាយ គីរំ បហវន្តិនំ និធិកុម្មិនំ វសេន មហានិធិ និខាតោ
អសាមិកោ, គច្ឆ តំ ឧទ្ធករិត្វា គណ្ហាតិ។

ឯវញ្ញោ បន វត្វា សា ទេវតា “ព្រាហ្មណា, ភូ ឯតំ ឧទ្ធករិត្វា គណ្ហាន្តោ
កិលមិស្សសិ, គច្ឆ ភូ, អហមេវ តំ តវ យវំ នេត្វា អសុកស្មី អសុកស្មីញ្ច ហ្មនេ
និទហិស្សមិ, ភូ ឯតំ ធនំ យាវជីវំ បរិភុញ្ញន្តោ ទានំ ទេហិ, សីលំ រក្ខាហី”តិ
ព្រាហ្មណស្ស ឱវាទំ ទត្វា តំ ធនំ អត្តនោ អានុភាវេន តស្ស យវេ បតិជ្ជាបេសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
ព្រាហ្មណោ អានន្ទោ អហោសិ, រុក្ខទេវតា បន អហាមេវ អហោសិ” ឆ្លើយ។

បលាសជាតករណ្ណានា សត្តមា។

[៣០៨] ៨. សកុណជាតករណ្ណានា

អករម្ហស តេ កិច្ចន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ទេវទត្តស្ស អកតញ្ញុតំ
អារត្ត កថេសិ។ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្វេបិ ទេវទត្តោ អកតញ្ញុយេវ” តិ វត្ថា
អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រាហ្មនត្ថេ វជ្ជំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ ហិមវន្តបទេសេ
រុក្ខកោដ្ឋកសកុណោ ហុត្វា និព្ពត្តិ។ អថេកស្ស សីហស្ស មំសំ ខាទន្តស្ស អដ្ឋិ
គលេ លត្តិ, គលោ ឧទ្ទមាយិ, គោចរំ គណ្ហិតុំ ន សក្កោតិ, ខរា វេទនា បវត្តតិ។
អថ នំ សោ សកុណោ គោចរប្បសុតោ ទិស្វា សាខាយ និលីនោ “កី តេ, សម្ម,
ទុក្ខ” ឆ្លើយ បុច្ឆិ។ សោ តមត្ថំ អាចិត្តិ។ “អហំ តេ, សម្ម, ឯតំ អដ្ឋិ អបនេយ្យំ, ភយេន
បន តេ មុខំ បរិសិតុំ ន វិសហាមិ, ខាទេយ្យាសិបិ ម” ឆ្លើយ “មា ភាយិ, សម្ម, នាហំ
តំ ខាទាមិ, ជីវិតំ មេ ទេហី” តិ។ សោ “សាធូ” តិ តំ វាមបស្សេន និបជ្ជាបេត្វា
“កោ ជាតាតិ, កិម្មេស ករិស្សតី” តិ ចិន្តេត្វា យថា មុខំ បិទហិតុំ ន សក្កោតិ,
តថា តស្ស អធរោជ្ជេ ច ឧត្តរោជ្ជេ ច ទណ្ហាកំ វេបេត្វា មុខំ បរិសិត្វា អដ្ឋិកោដិ
តុណ្ហាន បហរិ, អដ្ឋិ បតិត្វា គតំ។ សោ អដ្ឋិ ចាតេត្វា សីហស្ស មុខតោ
និក្ខមន្តោ ទណ្ហាកំ តុណ្ហាន បហរិត្វា ចាតេន្តោវ និក្ខមិត្វា សាខត្ថេ និលីយិ។
សីហោ និរោកោ ហុត្វា ឯកទិវសំ ឯកំ វេទមហីសំ វេទិត្វា ខាទតិ។ សកុណោ
“វីមសិស្សាមិ ន” ឆ្លើយ តស្ស ឧបរិភាគេ សាខាយ និលីយិត្វា តេន សទ្ធិ សល្លបន្តោ
បឋមំ កាថមាហា -

២៩.

“អករម្ពស តេ កិច្ចំ, យំ ពលំ អហុវម្ពសេ;
មិគរាជ នមោ ត្យត្ថុ, អបិ កិញ្ចិ លភាមសេ” តិ។

តត្ថ អករម្ពស តេ កិច្ចន្តិ ភោ, សីហា, មយម្បិ តវ ឯកំ កិច្ចំ អករម្ព។ យំ
ពលំ អហុវម្ពសេ តិ យំ អម្ពា កំ ពលំ អហោសិ, តេន ពលេន តតោ កិញ្ចិ
អហាបេត្វា អករម្ពយេវ។

តំ សុត្វា សីហោ ធុតិយំ កាជមាហា -

៣០.

“មម លោហិតភក្ខស្ស, និច្ចំ លុទ្ធានិ កុញ្ញតោ;
ធន្តន្តរតតោ សន្តោ, តំ ពហំ យម្បិ ជីវសី” តិ។

តំ សុត្វា សកុណោ ឥតរា ទ្វេ កាថា អភាសិ -

៣១.

“អកតញ្ញមកត្តារំ, កតស្ស អប្បជីការកំ;
យស្មី កតញ្ញតា នត្ថិ, និវត្តា តស្ស សេវនា។

៣២.

“យស្ស សម្មុខចិណ្ឌោន, មិត្តធម្មា នលព្ភតិ;
អនុស្សយមនក្កោសំ, សណិកំ តម្លា អបក្កមេ” តិ។

តត្ថ អកតញ្ញន្តិ កតគុណំ អជានន្តំ។ អកត្តារន្តិ យំ កិញ្ចិ អករោន្តំ។
សម្មុខចិណ្ឌោនា តិ សម្មុខេ កតេន គុណេន។ អនុស្សយមនក្កោសន្តិ តំ បុគ្គលំ ន

ឧស្សយន្តោ ន អក្កោសន្តោ សណ្ឌីកំ តម្កា ចាបបុគ្គលា អបគន្ធយ្យាតិ។ ឯវំ
វត្វា សោសកុណោ បក្កាមិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសី - “តទា សីហោ
ទេវទត្តោ អហោសិ, សកុណោ បន អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សកុណាជាតកវណ្ណានា អដ្ឋមា។

[៣០៩] ៩. ឯវជាតកវណ្ណានា

សព្ពមិទំ ចរិមំ កតត្ថំ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ ធព្ពគ្គិយេ ភិក្ខុ អារព្ភ
កថេសិ។ វត្ថុវិនយេ (ចា.បិ. ៦៤៦) វិគ្គារតោ អាគតមេវ។ អយំ បនេត្ថ សន្នេហោ
- សត្តា ធព្ពគ្គិយេ បក្កោសាបេត្វា “សច្ចំ កិរ តុម្ពេ, ភិក្ខុវេ, នីចេ អាសនេ
និសីទិត្វា ឧច្ឆេ អាសនេ និសិទ្ធស្ស ធម្មំ ទេសេថា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឯវំ, ភន្តេ”តិ វុត្តេ
តេ ភិក្ខុ គរហិត្វា “អយុត្តំ, ភិក្ខុវេ, តុម្កាកំ មម ធម្មេ អគារវករណំ,
ចោរាណកបណ្ឌិតា ហិ នីចេ អាសនេ និសីទិត្វា ពាហិរកមន្តេបិ វាចេន្តេ
គរហិត្វា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រាហ្មណេត្ថ រដ្ឋំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ចណ្ណាលកុលេ
និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ កុដុម្ពំ សណ្ឌាបេសិ។ តស្ស ភរិយា អម្ពុទោហឡិទី ហុត្វា
តំ អាហា “សាមិ, ឥច្ឆាមហំ អម្ពំ ខាទិតុ”ន្តិ។ “ភន្តេ, ឥមស្មី កាលេ អម្ពំ នត្ថិ, អញ្ញំ
កិត្យា អម្ពិលដលំ អាហរិស្សមិ”តិ។ “សាមិ, អម្ពដលំ លភមាធាវ ជីវិស្សមិ,
អលភមាធាយ មេ ជីវិតំ នត្ថិ”តិ។ សោ តស្ស បដិពទ្ធិចិត្តោ “កហំ នុ ខោ
អម្ពដលំ លភិស្សមិ”តិ ចិន្តេសិ។ តេន ខោ បន សមយេន ពារាណសីរញ្ជោ
ឧយ្យានេ អម្ពោ ធុវដលោ ហោតិ។ សោ “តតោ អម្ពបក្កំ អាហរិក្ខា ឥមិស្សា
ទោហឡិ បដិប្បស្សម្ពេស្សមិ”តិ វត្ថុភាគេ ឧយ្យានំ គន្ធា អម្ពំ អភិរុហិត្វា

និលីនោ សាខាយ សាខំ អម្ពំ ឡើលោកេន្តោវិចរិ។ តស្ស តថា ករោន្តស្សេវ រត្តិ
វិភាយិ។ សោ ចិន្តេសិ “សចេ ឥធានិ ឡីតិវា គមិស្សមិ, ទិស្វា មំ ‘ចោរោ’តិ
គុណ្ឌិស្សន្តិ, រត្តិភាគេ គមិស្សមិ”តិ។ អថេកំ វិជបំ អភិរុហិត្វា និលីនោ អច្ឆិ។

តទា ពារាណសិរាជា “បុរោហិតស្ស សន្តិកេ មន្តេ ឧគ្គុណ្ឌិស្សមិ”តិ
ឧយ្យានំ បរិសិត្វា អម្ពុរុក្ខមូលេ ឧច្ឆ អាសនេ និសីទិត្វា អាចរិយំ និចេ អាសនេ
និសីទាបេត្វា មន្តេ ឧគ្គុណ្ឌិ។ ពោធិសត្តោ ឧបរិ និលីនោ ចិន្តេសិ - “យាវ
អធម្មិកោ អយំ រាជា, យោ ឧច្ឆាសនេ និសីទិត្វា មន្តេ ឧគ្គុណ្ឌាតិ។ អយំ
ព្រាហ្មណោបិ អធម្មិកោ, យោ និចាសនេ និសីទិត្វា មន្តេ វាចេតិ។ អហម្មិ
អធម្មិកោ, យោ មាតុគាមស្ស វសំ គន្ធា មម ជីវិតំ អគលោត្វា អម្ពំ
អាហារមិ”តិ។ សោ រុក្ខតោ ឡីតរន្តោ ឯកំ ឡីលម្ពនសាខំ គហេត្វា តេសំ ឧភិន្នម្បិ
អន្តរេ បតិជ្ឈាយ “មហារាជ, អហំ នដ្ឋោ, ភ្នំ មូឡោ, បុរោហិតោ មតោ”តិ អាហា។
សោ រញ្ញា “កីការណា”តិ បុដ្ឋោ បឋមំ កាថមាហា -

៣៣.

“សព្ពមិទំ ចរិមំ កតំ, ឧភោ ធម្មំ ន បស្សវេ;
ឧភោ បកតិយា ចុតា, យោ ចាយំ មន្តេជ្ឈាបេតិ;
យោ ច មន្តំ អជីយតី”តិ។

តត្ថ សព្ពមិទំ ចរិមំ កតន្តិ យំ អម្ពេហិ តិហិ ជនេហិ កតំ, សព្ពំ ឥទំ កិច្ចំ
លាមកំ និម្មរិយាទំ អធម្មិកំ។ ឯវំ អត្តនោ ចោរភារំ តេសញ្ច មន្តេសុ អការរំ
គរហិត្វា បុន ឥតវេ ទ្វេយេវ គរហន្តោ “ឧភោ ធម្មំ ន បស្សវេ”តិអាទិមាហា។
តត្ថ ឧភោតិ ឥមេ ទ្វេបិ ជនា គរុការារហំ ចោរាណាកធម្មំ ន បស្សន្តិ, តតោ
ធម្មបកតិតោ ចុតា។ ធម្មោ ហិ បឋមុប្បត្តិវសេន បកតិ នាម។ វុត្ថម្បិ ចេតំ -

“ធម្មោ ហវេ ចាតុរហោសិ បុព្វេ;
បច្ឆា អធម្មោ ឧទចាទិ លោកេ”តិ។ (ជា. ១.១១.២៨);

យោ ចាយន្តិ យោ ច អយំ និចាសនេ និសីទិត្វា មន្តេ អជ្ឈាបេតិ, យោ ច ឧច្ឆេ
អាសនេ និសីទិត្វា អជីយតីតិ។

តំ សុត្វា ព្រាហ្មណោ ធុតិយំ កាថមាហា -

៣៤.

“សាលីនំ ឌីទនំ កុញ្ញេ, សុចី មំសូបសេចនំ;
តស្មា ឯតំ ន សេវាមិ, ធម្មំ ឥសីហិ សេវិត”ន្តិ។

តស្សត្ថោ - អហញ្ញិ ភោ ឥមស្ស រញ្ជោ សន្តកំ សាលីនំ ឌីទនំ សុចី បណ្ណំ
នាទប្បការាយ មំសវិកតិយា សិត្តំ មំសូបសេចនំ កុញ្ញាមិ, តស្មា ឧទរេ ពាទ្វោ
ហុត្វា ឯតំ ឯសិតគុណោហិ ឥសីហិ សេវិតំ ធម្មំ ន សេវាមីតិ។

តំ សុត្វា ឥតរោ ទ្វេ កាថា អភាសិ -

៣៥.

“បរិព្ពជ មហា លោកោ, បចន្តញ្ញេបិ ចាលិណោ;
មា តំ អធម្មោ អាចរិតោ, អស្មា កុម្មមិវាភិទា។

៣៦.

“ធិរត្ថំ តំ យសលាភំ, ធនលាភញ្ច ព្រាហ្មណ;
យា វុត្ថំ វិនិចាតេន, អធម្មចរណេន វា”តិ។

តត្ថ បរិព្ពជាតិ ឥតោ អញ្ញាត្ត គច្ឆ។ មហាតិ អយំ លោកោ នាម មហា។
បចន្តញ្ញេបិ ចាណំនោតិ ឥមស្មី ជម្ពុជីបេ អញ្ញេបិ ចាណំនោ បចន្តិ,
នាយមេវេកោ រាជា។ អស្មា កុម្មមិវាភិទាតិ ចាសាលោ យជំរិយ។ ឥទំ វុត្តំ
ហោតិ - យំ តុំ អញ្ញាត្ត អគន្ធា ឥធ វសន្តោ អធម្មំ អាចរសិ, សោ អធម្មោ ឯវំ
អាចរិតោ ចាសាលោ យជំរិយ មា តំ ភិទ្ទិ។

“ធិរត្ថ”តិ កាថាយ អយំ សង្ខេបត្ថោ - ព្រាហ្មណ យោ ឯស ឯវំ តវ
យសលាកោ ច ធនលាកោ ច ធិរត្ថ, តំ គរហាម មយំ។ កស្មា? យស្មា អយំ
តយា លទ្ធិលាកោ អាយតី អចាយេសុ វិនិចាតនហេតុនា សម្បតិ ច
អធម្មចរណេន ជីវិតវុត្តិ នាម ហោតិ, យា ចេសា វុត្តិ ឥមិនា អាយតី វិនិចាតេន
ឥធ អធម្មចរណេន វា និប្បជ្ឈតិ, កី តាយ, តេន តំ ឯវំ វនាមីតិ។

អថស្ស ធម្មកថាយ រាជា បសីទិត្វា “ភោ, បុរិស, កីជាតិកោសិ”តិ បុច្ឆិ។
“ចណ្ណាលោ អហំ, ទេវា”តិ។ ភោ “សចេ តុំ ជាតិសម្បន្នោ អភវិស្សរ្យ, រជ្ជំ តេ
អហំ អទស្សំ, ឥតោ បដ្ឋាយ បន អហំ ទិវា រាជា ភវិស្សាមិ, តុំ រត្ថី រាជា
ហោហី”តិ អត្តនោ កណ្ណោ បិឡន្ធនំ បុប្ផធាមំ តស្ស គីវាយំ បិឡន្ធាបេត្វា តំ
នគរគុត្តិកំ អកាសិ។ អយំ នគរគុត្តិកានំ កណ្ណោ រត្តបុប្ផធាមបិឡន្ធនំវសោ។
តតោ បដ្ឋាយ បន រាជា តស្សេវាទេ ឋត្វា អាចរិយេ ការវំ ករិត្វា និចេ អាសនេ
និសិន្នោ មន្តេ ឧគ្គណ្ហីតិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោទានេសិ “តទា រាជា
អានន្តោ អហោសិ, ចណ្ណាលបុត្តោ បន អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ធរជាតកវណ្ណានា នវមា។

សសមុទ្របរិយាយន្តិ ៩ទំ សត្វា ជេតវនេវិហារន្តោ ឧក្កល្លាតភិក្ខុំ អារព្វ
កថេសិ។ សោ ហិ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ ឯកំ អភិរូបំ អលង្កតបដិយត្ថំ
ឥត្ថំ ទិស្វា ឧក្កល្លាតោ សាសនេ នាភិរមិ។ អថ ភិក្ខុ ភគវតោ អាហោចេសុំ។ សោ
ភគវតា “សច្ចំ កិវ ភ្នំ ភិក្ខុ ឧក្កល្លាតោសិ” តិ បុដ្ឋោ “សច្ចំ, ភន្តេ” តិ វត្វា “កោ តំ
ឧក្កល្លាហេសិ” តិ វុត្តេ តមត្ថំ អាហោចេសិ។ សត្វា “កស្មា ភ្នំ ឯវរុបេ
និយ្យានិកសាសនេ បព្ពជិត្វា ឧក្កល្លាតោសិ, បុព្វេ បណ្ឌិតា បុរោហិតជ្ជានំ
លកន្តាបិ តំ បដិក្ខិបិត្វា បព្ពជីសូ” តិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ បុរោហិតស្ស
ព្រាហ្មណិយា គុដ្ឋិម្ហំ បដិសន្ធិ គល្លាត្វា រញ្ជោ បុត្តន សន្ធិ ឯកទិវសេ វិជាយិ។
រាជា “អត្ថិ នុ ខោ កោចិ មេ បុត្តន សន្ធិ ឯកទិវសេ ជាតោ” តិ អមច្ចេ បុដ្ឋិ។
“អត្ថិ, មហារាជ, បុរោហិតស្ស បុត្តោ” តិ។ រាជា តំ អាហារាហេត្វា ធាតីនំ ទត្វា
បុត្តន សន្ធិ ឯកតោវ បដិជគ្គាហេសិ។ ឧភិជ្ជំ អាករណានិ ចេវ ចានភោជនាធិនិ
ច ឯកសទិសានេវ អហោសុំ។ តេ វយប្បត្តា ឯកតោវ តក្កសិលំ គន្ធា
សព្វសិប្បានិ ឧក្កល្លាត្វា អាគម៌សុ។ រាជា បុត្តស្ស ឱបវជ្ជំ អនាសិ, មហាយសោ
អហោសិ។ តតោ បដ្ឋាយ ពោធិសត្តោ រាជបុត្តន សន្ធិ ឯកតោវ ខាទតិ បិវតិ
សយតិ, អញ្ញាមញ្ញំ វិស្សាសោ ជិរោ អហោសិ។

អបរភាគេ រាជបុត្តោ បិតុ អច្ចយេន វជ្ជេ បតិជ្ជាយ មហាសម្បត្តិ អនុភវិ។
ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ “មយ្ហំ សហាយោ វជ្ជមនុសាសតិ, សល្លក្ខិតក្ខណោយេវ
ខោ បន មយ្ហំ បុរោហិតជ្ជានំ ទស្សតិ, កី មេ យរាវាសេន, បព្ពជិត្វា
វិវេកមនុព្រហ្មស្សមី” តិ? សោ មាតាបិតរោ វជ្ជិត្វា បព្ពជ្ជំ អនុជាតាហេត្វា
មហាសម្បត្តិ ធម្មត្វា ឯកកោវ និក្ខមិត្វា ហិមវន្តំ បរិសិត្វា មនោរមេ
ភូមិភាគេ បណ្ណាសាលំ មាហេត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ

ច ធិត្ថត្ថត្ថា ឈានក៏ឡើង ក៏ឡើងឆ្ពោះវិហាសិ។ តទា រាជា តំ អនុស្សវិត្ថា “មយ្ហំ
សហាយោ ន បញ្ញាយតិ, កហំ សោ” តិ បុច្ឆិ។ អមច្ឆា តស្ស បព្ពជិតភារំ
អាហេចត្វា “រមណីយេ កិរ វនសណ្ណោ វសតី” តិ អាហំសុ។ រាជា តស្ស
វសនោកាសំ បុច្ឆិត្វា សេយ្យំ នាម អមច្ឆំ “គច្ឆ សហាយំ មេ គហេត្វា ឯហិ,
បុរោហិតជ្ជានមស្ស ទស្សមី” តិ អាហា។ សោ “សាធ្វ” តិ បដិស្សណ៍ត្វា
ពារាណាសិតោ ធិត្ថមិត្វា អនុបុព្វេន បច្ឆន្តកាមំ បត្វា តត្ថ ឧទ្ធារំ ឋបេត្វា
វនចរកេហិ សទ្ធិ ពោធិសត្តស្ស វសនោកាសំ គន្ធា ពោធិសត្តំ
បណ្ណាសាលទ្ធារេ សុវណ្ណាបដិមំ វិយ និសិន្នំ ធិស្វា វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសីធិត្វា
កតបដិសន្តារោ “ភន្តេ, រាជា តុយ្ហំ បុរោហិតជ្ជានំ ទាតុកាមោ, អាគមនំ តេ
ត្ថច្ឆតី” តិ អាហា។

ពោធិសត្តោ “តិដ្ឋតុ បុរោហិតជ្ជានំ, អហំ សកលំ
កាសិកោសលជម្ពុធិបរដ្ឋំ ចក្កវត្តិសិរិមេវ វាលភន្តោបិ ន គច្ឆិស្សមិ, ន ហិ
បណ្ណិតា សកី ជហិតកិលេសេ បុន គណ្ហន្តិ, សកី ជហិតញ្ចិ និដ្ឋកខេឡសធិសំ
ហោតី” តិ វត្វា ឥមា គាថា អភាសិ -

៣៧.

“សសមុទ្ធិបរិយាយំ, មហី សាគរកុណ្ណាលំ;
ន ឥច្ឆេ សហា និដ្ឋាយ, ឯវំ សេយ្យវិជានហិ។

៣៨.

“ធិរត្តំ តំ យសលាភំ, ធនលាភញ្ចា ព្រាហ្មណៈ;
យា វុត្តិ វិនិច្ឆាតេន, អធម្មចរណេន វា។

៣៩.

“អបិ ចេ បត្តមាធាយ, អនគារោ បរិព្ពជេ;
សាយេវ ជីវិកា សេយ្យោ, យា ចាធម្មេន ឯសនា។

២០.

“អបិ ចេ បត្តមាធាយ, អនគារោ បរិព្ពជេ;
អញ្ញំ អហីសយំ លោកេ, អបិ រដ្ឋេន តំ វេ”ន្តិ។

តត្ថ សសមុទ្ធបរិយាយន្តិ បរិយាយោ វុច្ចតិ បរិវារោ, សមុទ្ធិំ បរិវារេត្វា
បិតេន ចក្កវាឡបព្ពតេន សទ្ធិ, សមុទ្ធិសម្ព័ន្ធតេន វា បរិវារេន សទ្ធិន្តិ អត្ថោ។
សាគវកុណ្ណាលន្តិ សាគវមជ្ឈេ ធិបវសេន បិតត្តា តស្ស កុណ្ណាលភូតន្តិ អត្ថោ។
និម្ពាយាតិ ឈានសុខសម្បជ្ជំ បព្ពជ្ជំ ធម្មត្វា ឥស្សរិយំ គណ្ហាតិ ឥមាយ និម្ពាយ។
សេយ្យាតិ តំ នាមេនាលបតិ។ វិជានហិតិ ធម្មំ វិជានាហិ។ យា វុត្តិ
វិនិច្ឆាតេនាតិ យា បុរោហិតជ្ឈានវសេន លទ្ធា យសលាភធនលាភវុត្តិ
ឈានសុខតោ អត្ថវិនិច្ឆាតនសម្ព័ន្ធតេន វិនិច្ឆាតេន ឥតោ គន្ធា
ឥស្សរិយមទមត្តស្ស អធម្មចរណេន វា ហោតិ, តំ វុត្តិ ធិរត្ត។

បត្តមាធាយាតិ ភិក្ខុភាគនំ គហេត្វា។ អនគារោតិ អបិ អហំ
អគារិវរិហិតោ បរកុលេសុ ចរេយ្យំ។ សាយេវ ជីវិកាតិ សា ឯវ មេ ជីវិកា
សេយ្យោ វេតរា។ យា ចាធម្មេន ឯសនាតិ យា ច អធម្មេន ឯសនា។ ឥទំ វុត្តំ
ហោតិ - យា អធម្មេន ឯសនា, តតោ ឯសាវ ជីវិកា សុន្ទរតរាតិ។ អហីសយន្តិ
អវិហោថេន្តោ។ អបិ រដ្ឋេនាតិ ឯវំ បរំ អវិហោថេន្តោ កចាលហត្ថស្ស មម
ជីវិកកកប្បនំ រដ្ឋេនាបិ វេ ឧត្តមន្តិ។

ឥតិ សោ បុនប្បនំ យាចន្តម្បិ តំ បដិក្ខិបិ។ សេយ្យាបិ តស្ស មនំ អលភិក្ខា
តំ វុត្តិត្វា គន្ធា តស្ស អនាគមនការំ រញ្ជោ អាហោចេសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កល្លាតិកិក្ខុ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ,
អបរេបិ ពហុ សោតាបត្តិជលាទីនិ សច្ចិករីសុ។

តទា រាជា អានន្តោ អហោសិ, សេយ្យោ សារិបុត្តោ, បុរោហិតបុត្តោ បន
អហមេវ អហោសិន្តិ។

សេយ្យជាតកកវណ្ណានា ទសមា។

កាលិន្ទ្រវត្តោ បឋមោ។

២. បុប្ផិមន្តវត្តោ

[៣០០] ១. បុប្ផិមន្តជាតកកវណ្ណានា

ឧដ្ឋេហិ ចោរាតិ ឥទំ សត្តា វេឡុវនេ វិហារន្តោ អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ
អារត្ត កថេសិ។ ថេរេ កិរ រាជគហំ ឧបនិស្សយ អរញ្ញកុដិកាយ វិហារន្តេ ឯកោ
ចោរោ នគរធូរគាមេ ឯកស្មី គេហោ សន្និ ជិន្និត្វា ហត្ថសារំ អាធាយ
បលាយិត្វា ថេរស្ស កុដិបរិវេណំ បរិសិត្វា “ឥធ មយ្ហំ អារក្ខោ ភរិស្សតី” តិ
ថេរស្ស បណ្ណាសាលាយ បមុខេ និបជ្ជិ។ ថេរោ តស្ស បមុខេ សយិតភារំ ញាត្វា
តស្មី អាសន្តំ កត្វា “ចោរសំសត្តោ នាម ន វជ្ជតី” តិ និក្ខមិត្វា “មា ឥធ សយី” តិ
និហរិ។ សោ ចោរោ តតោ និក្ខមិត្វា បទំ មោហេត្វា បលាយិ។ មនុស្សា ឧក្កំ
អាធាយ ចោរស្ស បទានុសារេន តត្ថ អាគន្ធា តស្ស
អាគតជ្ជានបិតជ្ជាននិសិន្នជ្ជានសយិតជ្ជានាទីនិ ទិស្វា “ចោរោ ឥតោ អាគតោ,
ឥធ បិតោ, ឥធ និសិន្នោ, ឥមិនា ហំនេន អបគតោ, ន ទិដ្ឋោ នោ” តិ ឥតោ ចិតោ

ច បក្ខុទ្ធិត្វា អធិស្ឋាវ បដិគតា។ បុនធិវសេ យេវេ បុព្វល្អាសមយំ រាជគហេ
បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បិណ្ឌាចាតបដិក្កន្តោ វេឡុវនំ គន្ធា តំ បវត្ថី សត្តុ អាហេចេសិ។
សត្តា “ន ខោ, មោគ្គល្លាន, តូញោវ អាសន្តិតព្ពយុត្តកំ អាសន្តិ,
ចោរាណាកបណ្ឌិតាបិ អាសន្តិសូ” តិ វត្វា យេវេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណាសិយំ ព្រាហ្មណត្ថេ វង្ខំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ នគរស្ស
សុសានវនេ និម្ពុក្ខនេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ អយេកធិវសំ នគរទ្វារកាមេ
កតកម្មចោរោ តំ សុសានវនំ ចារិសិ។ តទា ច បន តត្ថ និម្ពោ ច អស្សត្តោ
ចាតិ ទ្វេ ជេដ្ឋកុក្ខា។ ចោរោ និម្ពុក្ខមូលេ ភណ្ឌិកំ បបេត្វា និបង្ខិ។ តស្មី បន
កាលេ ចោរេ គហេត្វា និម្ពុសូលេ ឧត្តាសេន្តិ។ អថ សា នេវតា ចិន្តេសិ “សចេ
មនុស្សា អាគន្ធា ឥមំ ចោវំ ភណ្ឌិស្សន្តិ, ឥមស្សេវ និម្ពុក្ខស្ស សាខំ ជិទ្ធិត្វា សូលំ
កត្វា ឯតំ ឧត្តាសេស្សន្តិ, ឯវំ សន្តេ វុក្ខោ នស្សិស្សតិ, ហន្ត នំ ឥតោ
នីហរិស្សមី” តិ។ សា តេន សទ្ធិ សល្លបង្ខិ បឋមំ កាថមាហា -

៤១.

“ឧដ្ឋេហិ ចោរ កី សេសិ, កោ អត្តោ សុបនេន តេ;
មា តំ គហេសុំ រាជាធា, កាមេ កិត្តិសការក” តិ។

តត្ថ រាជាធាតិ រាជបុរិសេ សន្ធាយ វុត្តំ។ កិត្តិសការកន្តិ
ធារុណាសាហាសិកចោរកម្មការកំ។

ឥតិ នំ វត្វា “យាវ តំ រាជបុរិសា ន ភណ្ឌិន្តិ, តាវ អញ្ញត្ថ គន្ធា” តិ
ភាយាបេត្វា បលាបេសិ។ តស្មី បលាតេ អស្សត្ថនេវតា ធុតិយំ កាថមាហា -

៤២.

“យំ នុ ចោវំ គហេស្សន្តិ, កាមេ កិត្តិសការកំ;

ក៏ តត្ថ បុប្ផមន្តស្ស, វេនេ ជាតស្ស តិដ្ឋតោ"តិ។

តត្ថ វេនេ ជាតស្ស តិដ្ឋតោតិ និម្មោ វេនេ ជាតោ ចេវ បីតោ ច។ ទេវតា បន
តត្ថ និព្ពត្តត្តា រុក្ខសមុទាចារេនេវ សមុទាចរិ។

តំ សុត្វា និម្ពទេវតា តតិយំ កាថមាហា -

៤៣.

“ន ត្វំ អស្សត្ថ ជាតាសិ, មម ចោរស្ស ចន្តរំ;
ចោរំ គហេត្វា រាជានោ, គាមេ កិត្តិសការកំ;
អប្បេន្តិ និម្ពសូលស្មី, តស្មី មេ សង្គតេ មនោ”តិ។

តត្ថ អស្សត្ថាតិ បុរិមនយេនេវ តស្មី និព្ពត្តទេវតំ សមុទាចរតិ។ មម
ចោរស្ស ចន្តរន្តិ មម ច ចោរស្ស ច ឯកតោ អវសនការណំ។ អប្បេន្តិ
និម្ពសូលស្មីន្តិ ឥមស្មី កាលេ រាជានោ ចោរំ និម្ពសូលេ អារុណាន្តិ។ តស្មី មេ
សង្គតេ មនោតិ តស្មី ការណេ មម ចិត្តំ សង្គតិ។ សចេ ហិ ឥមំ សូលេ
អារុណិស្សន្តិ, វិមាទំ មេ នស្សិស្សតិ, អថ សាខាយ ឱលម្ពេស្សន្តិ, វិមាទេ មេ
កុណបគន្ធា ភវិស្សតិ, តេនាហំ ឯតំ បលាបេសិន្តិ អត្ថោ។

ឯវំ តាសំ ទេវតាទំ អញ្ញមញ្ញំ សល្លបន្តានញ្ញេវ ភណ្ឌាសាមិកា ឧក្កាហត្ថា
បទានុសារេន អាគន្ធា ចោរស្ស សយិតដ្ឋានំ ទិស្វា “អម្ពោ ឥទានេវ ចោរោ
ឧដ្ឋាយ បលាតោ, ន លទ្ធា នោ ចោរោ, សចេ លភិស្សាម, ឥមស្សេវ នំ និម្ពស្ស
សូលេ វា អារុណិក្វា សាខាយ វា ឱលម្ពេត្វា គមិស្សាមា”តិ វត្វា ឥតោ ចិតោ ច
បក្ខន្ធិត្វា ចោរំ អទិស្វាវ គតា។

តេសំ វេចនំ សុត្វា អស្សត្ថទេវតា ចតុត្ថំ កាថមាហា -

២២.

“សង្គ្រយ្យ សង្គ្គតញ្ចានិ, រក្ខេយ្យានាគតំ ភយំ;
អនាគតភយា ដំរោ, ឧភោ លោកេ អវេក្ខតី”តិ។

តត្ថ រក្ខេយ្យានាគតំ ភយន្តិ ទ្វេ អនាគតភយានិ ទិដ្ឋធម្មិកញ្ចោរ
សម្បរាយិកញ្ចាតិ។ តេសុ ចាបមិត្តេ បរិវេជ្ជន្តោ ទិដ្ឋធម្មិកំ រក្ខតិ, តីណិ
ទុច្ចរិតានិ បរិវេជ្ជន្តោ សម្បរាយិកំ រក្ខតិ។ អនាគតភយាតិ
អនាគតភយហេតុតំ ភយំ ភាយមាណោ ដំរោ បណ្ឌិតោ បុរិសោ
ចាបមិត្តសំសគ្គំ ន ករោតិ, តីហិមិ ធូរេហិ ទុច្ចរិតំ ន ចរតិ។ ឧភោ លោកេតិ
ឯកំ ភាយន្តោ ហេស ឥធលោកបរលោកសម្ព័ន្ធតេ ឧភោ លោកេ អវេក្ខតិ
ឱលោកេតិ, ឱលោកយមាណោ ឥធលោកភយេន ចាបមិត្តេ វិវេជ្ជតិ,
បរលោកភយេន ចាបំ ន ករោតីតិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិទ្ធា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
អស្សត្ថនេវតា អានន្តោ អហោសិ, និម្ហនេវតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

បុច្ឆិមន្តជាតកវណ្ណានា បឋមា។

[៣០២] ២. កស្សបមន្តិយជាតកវណ្ណានា

អបិ កស្សប មន្តិយាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ មហាល្អកភិក្ខុ
អារត្ត កថេសិ។ សាវត្ថិយំ កិរេកោ កុលបុត្តោ កាមេសុ អាទីនំ ទិស្វា សត្ត
សន្តិកេ បព្ពជិទ្ធា កម្មជ្ជានេ អនុយុត្តោ ន ចិវស្សេវ អរហន្តំ ចាបុណិ។ តស្ស
អបរភាគេ មាតា កាលមកាសិ។ សោ មាតុ អច្ចយេន បិទរញ្ច កនិជ្ជភាគរញ្ច
បញ្ញាជេត្វា ជេតវនេ វសិទ្ធា វស្សបនាយិកសមយេ ចីវរបច្ឆយស្ស សុលភតំ
សុទ្ធា ឯកំ តាមការាសំ គន្ធា តយោបិ តត្ថេវ វស្សំ ឧបគន្ធា វុត្ថវស្សា

ជេតវនមេវ អាគម៌សុ។ ធម្មារកិក្ខុ ជេតវនស្ស អាសន្នជ្ជានេ “សាមណេវ ត្វំ ថេរំ
វិស្សាមេត្វា អានេយ្យសិ, អហំ បុរេតរំ គន្ធា បរិវេណំ បដិជគ្គិស្សមី” តិ
ជេតវនំ ចារិសិ។ មហាល្លកត្តោ ភេត្តោ សណិកំ អាគច្ឆតិ។ សាមណោ ភេ បុនប្បនំ
សីសេន ឧប្ប័ឡេន្តោ វិយ “គច្ឆ, ភន្តេ, គច្ឆ, ភន្តេ” តិ តំ ពលក្ការេន នេតិ។ ថេរោ
“ត្វំ មំ អត្តនោ វសំ អានេសី” តិ បុន និវត្តិត្វា កោដិតោ បដ្ឋាយ អាគច្ឆតិ។ តេសំ
ឯវំ អញ្ញមញ្ញំ កលហំ ករោន្តានញ្ញេវ សូរិយោ អត្តផ្កតោ, អន្ធការោ ជាតោ។

ឥតរោចិ បរិវេណំ សម្មជ្ជិត្វា ឧទកំ ឧបជ្ឈបេត្វា តេសំ អាគមនំ អបស្សន្តោ
ឧក្កំ គហេត្វា បច្ចុគ្គមនំ កត្វា តេ អាគច្ឆន្តេ ទិស្វា “កី ចិរាយិត្តា” តិ បុច្ឆិ។
មហាល្លកោ តំ ការណំ កថេសិ។ សោ តេ ទ្វេបិ វិស្សាមេត្វា សណិកំ អានេសិ។
តំ ទិវសំ ពុទ្ធបដ្ឋានស្ស ឱកាសំ នលភិ។ អថ នំ ទុតិយទិវសេ ពុទ្ធបដ្ឋានំ អាគត្វា
វន្តិត្វា និសិទ្ធិសត្តា “កទា អាគតោសី” តិ បុច្ឆិ។ “ហិយ្យោ, ភន្តេ” តិ។ “ហិយ្យោ
អាគត្វា អជ្ឈ ពុទ្ធបដ្ឋានំ ករោសី” តិ? សោ “អាម, ភន្តេ” តិ វត្វា តំ ការណំ
អាចិត្តិ។ សត្តា មហាល្លកំ គរហិត្វា “ន ឯស ឥទានេវ ឯវរូបំ កម្ពំ ករោតិ,
បុព្វេបិ អកាសិ។ ឥទានិ បន តេន ត្វំ កិលមិតោ, បុព្វេបិ បណ្ឌិតោ
កិលមេសី” តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រាហ្មនត្ថេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិនិគមេ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិ។ តស្ស វេយ្យាប្បត្តកាលេ មាតា កាលមកាសិ។ សោ
មាតុ សរីរកិច្ចំ កត្វា មាសទ្ធមាសច្ចយេន យវេ វិជ្ជមានំ ជនំ ទានំ ទត្វា បិតរញ្ច
កនិជ្ជភាតរញ្ច គហេត្វា ហិមវន្តបទេសេ ទេវទត្តិយំ វគ្គលំ គហេត្វា
ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ឧញ្ញាចរិយាយ វនមូលជលាជលេហិ យាបេន្តោ រមណីយេ
វនសណ្ឋោ វសិ។ ហិមវន្តេ បន វស្សកាលេ អច្ឆិន្ទនារេ ទេវេ វស្សន្តេ ន សក្កា
ហោតិ កន្ទមូលំ ខណ៌តុំ, ជលានិ ច បណ្ណានិ ច បតន្តិ។ តាបសា យេតុយ្យេន

ហ៊ាមវន្តតោ និក្ខមិត្តា មនុស្សបដេវសន្តិ។ តទា ពោធិសត្តោ បិតរព្វ
កនិជ្ជភាគរព្វ គហេត្វា មនុស្សបដេវសិត្វា បុន ហ៊ាមវន្ត បុប្ផតដលីតេ តេ
ឧភោបិ គហេត្វា ហ៊ាមវន្ត អត្ថនោ អស្សមបទំ អាគច្ឆន្តោ អស្សមស្សវិទូរេ
ស្វរិយេ អត្ថផ្គតេ “តុម្ពេ សណីកំ អាគច្ឆយ្យាថ, អហំ បុរតោ គន្ធា អស្សមំ
បដិជគ្គិស្សមី” តិ វត្វា តេ ឡិហាយ គតោ។ ខុទ្ទកតាបសោ បិតរា សទ្ធិ
សណីកំ គច្ឆន្តោ តំ កជិប្បទេសេ សីសេន ឧប្ប័ន្ទេន្តោរិយ គច្ឆ គច្ឆាតិ តំ
ពលក្ការេន នេតិ។ មហាល្លកោ “ត្វំ មំ អត្ថនោ រុចិយា អានេសី” តិ បដិវិត្តិត្វា
កោជិតោ បដ្ឋាយ អាគច្ឆតិ។ ឯវំ តេសំ កលហំ ករោន្តានញ្ជេវ អន្ធការោ
អហោសិ។

ពោធិសត្តោបិ បណ្ណាសាលំ សម្មជ្ជិត្វា ឧទកំ ឧបជ្ឈបេត្វា ឧក្កមាទាយ
បដិបទំ អាគច្ឆន្តោ តេ ទិស្វា “ឯត្ថកំ កាលំ កី កវិត្តា” តិ អាហា។
ខុទ្ទកតាបសោ បិតរា កតការណំ កថេសិ។ ពោធិសត្តោ ឧភោបិ តេ សណីកំ
នេត្វា បរិក្ខារំ បដិសាមេត្វា បិតរំ ម្ហាបេត្វា ចាទេជោវនបិដ្ឋិសម្ពាហនាទីនិ
កត្វា អផ្ការកបល្លំ ឧបជ្ឈបេត្វា បដិប្បស្សន្ធកិលមទំ បិតរំ ឧបនិសីទិត្វា
“តាត, តរុណាធារកា នាម មត្តិកាភាជនសទិសា មុហុត្ថនេវ ភិជ្ជន្តិ, សកី
ភិជ្ជកាលតោ បដ្ឋាយ បុន ន សក្កា ហោន្តិ យដេតុំ, តេ អក្កោសន្តាបិ
បរិភាសន្តាបិ មហាល្លកេហិ អធិវាសេតព្វា” តិ វត្វា បិតរំ ឡិវន្តោ ឥមា គាថា
អភាសិ -

៤៥.

“អបិ កស្សប មន្ទិយា, យុវា សបតិ ហន្តិ វា;
សព្វំ តំ ខមតេ ជីវេ, បណ្ឌិតោ តំ តិតិក្ខតិ។

៤៦.

“សេចចិត្ត សន្តោវិវឌ្ឍន៍, ទិដ្ឋិ សង្គិយេ បុន;
ពាលា បត្តាវ ភិជ្ជន្តិ, នតេ សមធម្មជ្ឈត្វ។

៤៧.

“ឯតេ ភិយ្យេ សមាយន្តិ, សន្និទេសំ នជីវតិ;
យោ ចាធិបន្នំ ជាតាតិ, យោ ច ជាតាតិ ទេសនំ។

៤៨.

“ឯសោ ហិ ឧត្តរិតរោ, ការវហោ ធុរទ្ធរោ;
យោ បរេសាធិបន្នានំ, សយំ សន្នាតុមរហាតី”តិ។

តត្ថ កស្សនាតិ បិតរំ នាមេនាលបតិ។ មន្ទិយាតិ មន្ទិការេន
តរុណាតាយ។ យុវា សបតិ ហន្តិវាតិ តរុណានរកោ អក្កោសតិបិ បហាវតិបិ។
ជីវេតិ ធិក្កតចាចោ, ជីវា វុច្ឆតិ បញ្ញា, តាយ សមន្នាគតោតិបិ អត្ថោ។ ឥតរំ
បន ឥមស្សេវ វេរេចនំ។ ឧភយេនាបិ សត្វំ តំ ពាលនារកេហិ កតំ អបរាជំ
មហាល្លកោ ជីវេ បណ្ឌិតោ សហាតិ តិកិក្ខុតីតិ ទស្សេតិ។

សង្គិយេតិ បុន មិត្តការេន សង្គិយន្តិ យជីយន្តិ។ ពាលា បត្តាវាតិ ពាលកា
បន មត្តិកាបត្តាវ ភិជ្ជន្តិ។ នតេ សមធម្មជ្ឈត្វតិ តេ ពាលកា អប្បមត្តកម្មី
វិវាទំ កត្វា វេរុបសមនំ នវិជ្ជន្តិ នាធិគច្ឆន្តិ។ ឯតេ ភិយ្យេតិ ឯតេ ទ្វេ ជនា
ភិជ្ជាបិ បុន សមាគច្ឆន្តិ។ សន្និទិ មិត្តសន្និ។ តេសន្តិ តេសញ្ញេវ ទិដ្ឋិសន្និ ន
ជីវតិ។ យោ ចាធិបន្នន្តិ យោ ច អត្តនា អធិបន្នំ អតិក្កន្តំ អញ្ញាស្មី កតនោសំ
ជាតាតិ។ ទេសនន្តិ យោ ច តេន អត្តនោ ទោសំ ជានន្តេន ទេសីតំ អច្ចយទេសនំ
បដិគ្គណ្ឌិតុំ ជាតាតិ។

យោ បវេសាធិបន្ទានន្តិ យោ បវេសំ អធិបន្ទានំ ទោសេន អភិក្ខតានំ
អបរាជការកានំ។ សយំ សន្ធាតុមរហតីតិ តេសុ អឧមាបេន្តេសុបិ “ឯហិ,
ភទ្រមុខ, ឧទ្ទេសំ កណ្ណា, អជ្ជកថំ សុណា, ភាវនមនុយុញ្ញ, កស្មា បរិពាហិរោ
ហោសិ”តិ ឯវំ សយំ សន្ធាតុំ អរហតិ មិត្តភាវំ យជេតិ, ឯសោ ឯវុរុចោ
មេត្តាវិហារី ឧត្តរិតរោ មិត្តភាវស្ស មិត្តធុរស្ស ច វហនតោ “ការវហោ”តិ
“ធុរទូរោ”តិ ច សង្ខំ កច្ចតីតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ បិតុ ឡីវាធំ អនាសិ, សោបិ តតោ បភុតិ ទន្លោ អហោសិ
សុទន្លោ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា បិតា
តាបសោ មហាល្លកោ អហោសិ, ឧទ្ធកតាបសោ សាមណោរោ, បិតុ
ឡីវាទទាយកោ បន អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កស្សបមន្តិយជាតកវណ្ណានា ទុតិយា។

[៣០៣] ៣. ខន្តីវាធិជាតកវណ្ណានា

យោ តេ ហត្ថេ ច ចានេ ចាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារេន្លោ ឯកំ
កោធនភិក្ខុំ អារត្ត កថេសិ។ វត្ថុ ហេជ្ជា កថិតមេវ។ សត្តា បន តំ ភិក្ខុំ “កស្មា,
ត្វំ ភិក្ខុ, អក្កោធនស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ បព្ពជិត្វា កោធំ ករោសិ,
ចោរាណកបណ្ឌិតា សរីរេ បហារសហស្សេ បតន្តេ ហត្ថចានកណ្ណានាសាសុ
ជិដ្ឋមាណសុ បរស្ស កោធំ ន ករីស្វ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ កលាពុ នាម រាជា រដ្ឋំ កាវេសិ។ តទា ពោធិសត្តោ
អសីតិកោជីវិតវេ ព្រាហ្មណកុលេ ជិត្តត្ថិត្វា កុណ្ឌលកុមារោ នាម មាណវោ

ហុត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលំ គន្ធា សព្វសិប្បានិ ឧត្តន្តិកា កុដុម្ពំ សណ្ឋាបេត្វា
មាតាបិតុនំ អច្ចយេន ជនរាសី ឱលោកេត្វា “ឥមំ ជនំ ឧប្បាទេត្វា មម ព្រាតកា
អគ្គហេត្វាវ គតា, មយា បនេតំ គហេត្វា គន្ធី វដ្តតី” តិ សព្វំ ជនំ
វិចេយ្យធានវសេន យោ យំ អាហាវតិ, តស្ស តំ ទត្វា ហិមវន្តំ បរិសិទ្ធា បព្ពជិត្វា
ជលាជលេន យាបេន្តោ ចិវំ វសិត្វា លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ មនុស្សបថំ
អាគន្ធា អនុបុព្វេន ពារាណសី បត្វា រាជយ្យានេ វសិត្វា បុនទិវសេ នគរេ
ភិក្ខុយ ចរន្តោ សេនាបតិស្ស និវាសនទ្វារំ សម្មាបុណី។ សេនាបតិ តស្ស
ភិយាបថេសុ បសីទិត្វា យំ បវេសេត្វា អត្តនោ បជិយាទិតកោជនំ កោដេត្វា
បជិញ្ញំ គហេត្វា តត្ថេវ រាជយ្យានេ វសាបេសិ។

អថេកទិវសំ កលាពុរាជា សុរាមទមត្តោ ឆេកនាជកបវិរុតោ មហាន្តេន
យសេន ឧយ្យានំ គន្ធា មជ្ឈលសិលាបដ្ឋេ សយនំ អត្តរាបេត្វា ឯកិស្សា
បិយមនាទាយ ឥត្តិយា អន្តេ សយិ។ គីតវាទិតនច្ឆេសុ ឆេកា នាជកិត្តិយោ
គីតាទិនិ បយោជេសុំ, សក្កស្ស ទេវវញ្ញោវិយ មហាសម្បត្តិ អហោសិ, រាជា
និទ្ធី ឱក្កមិ។ អថ តា ឥត្តិយោ “យស្សត្ថាយ មយំ គីតាទិនិ បយោជយាម, សោ
និទ្ធី ឧបគតោ, កី នោ គីតាទិហី” តិ វីណាទិនិ ត្វិយានិ តត្ថ តត្ថេវ ឆឧត្វា
ឧយ្យានំ បក្កន្តា បុប្ផជលបល្លវាទិហិ បលោភិយមាណា ឧយ្យានេ អភិវមីសុ។
តទា ពោធិសត្តោ តស្មី ឧយ្យានេ សុបុប្ផិ តសាលមូលេ បព្ពជិត្វាសុខេន
វីតិនាមេន្តោ មត្តវវារលោវិយ និសិទ្ធា ហោតិ។ អថ តា ឥត្តិយោ ឧយ្យានេ
ចរមាណា តំ ទិស្វា “ឯថ, អយ្យាយោ, ឯតស្មី រុក្ខមូលេ បព្ពជិតោ និសិទ្ធា, យាវ
រាជា ន បពុជ្ឈតិ, តាវស្ស សន្តិកេ កិញ្ចិ សុណាមាណា និសីទិស្សមា” តិ គន្ធា
វន្តិត្វា បរិវារេត្វា និសិទ្ធា “អម្ពាភំ កថេតព្ពយុត្តភំ កិញ្ចិ កថេថា” តិ វទីសុ។
ពោធិសត្តោ តាសំ ធម្មំ កថេសិ។ អថ សា ឥត្តិ អន្តំ ចាលេត្វា រាជានំ
បពោធិសិ។ រាជា បពុទ្ធា តា អបស្សន្តោ “កហំ គតា វសលិយោ” តិ អាហា។

ឯតា, មហាវាជ, គន្ធា ឯកំ តាបសំ បរិវារេត្វា និសីធិស្វតិ។ រាជា កុបិតោ ខត្តំ
គហេត្វា “សិក្ខាបេស្សមិ នំ កូដជជិល”ន្តិ វេគេន អគមាសិ។

អថ តា ឥតិយោ រាជានំ កុទ្ធំ អាគច្ឆន្តំ ធិស្វា តាសុ វល្លភត្តា គន្ធា រញ្ជោ
ហត្ថា អសី គហេត្វា រាជានំ វុបសមេសុំ។ សោ អាគន្ធា ពោធិសត្តស្ស សន្តិកេ
វេត្វា “កីវាទី ភំ, សមណា”តិ បុច្ឆិ។ “ខន្តិវាទី, មហាវាជ”តិ។ “កា ឯសា ខន្តិ
នាមា”តិ? “អក្កោសន្តេសុ បរិភាសន្តេសុ បហរន្តេសុ អកុដ្ឋនភារោ”តិ។ រាជា
“បស្សីស្សមិ នានិ តេ ខន្តិយា អត្ថិភារ”ន្តិ ចោរយាតកំ បក្កោសាបេសិ។ សោ
អត្ថនោ ចារិត្តេន ជេសុញ្ច កណ្តាកកសញ្ច អាទាយ កាសាយនិវេសនោ
រត្តមាលាដរោ អាគន្ធា រាជានំ វន្តិត្វា “កី ករោមិ, ទេវា”តិ អាហា។ ឥមំ ចោរំ
ទុដ្ឋតាបសំ គហេត្វា អាកឡិត្វា ភូមិយំ ចាតេត្វា កណ្តាកកសំ គហេត្វា
បុរតោ ច បច្ឆតោ ច ឧភោសុ បស្សេសុ ចាតិ ចត្វសុបិ បស្សេសុ
ទ្វេបហារសហស្សមស្ស ទេហិតិ។ សោ តថា អកាសិ។ ពោធិសត្តស្ស ធិវិ ភិដ្ឋិ។
ចម្ពំ ភិដ្ឋិ, មំសំ ធិដ្ឋិ, លោហិតំ បគ្សរតិ។

បុន រាជា “កីវាទី ភំ ភិក្ខុ”តិ អាហា។ “ខន្តិវាទី, មហាវាជ”។ “ភំ បន មយ្ហំ
ចម្ពន្តេវ ខន្តិ”តិ មញ្ញាសិ, នត្ថិ មយ្ហំ ចម្ពន្តេវ ខន្តិ, តយា បន ទដ្ឋំ អសក្កុណោយ្យ
ហនយព្ពន្តេវ មម ខន្តិ បតិដ្ឋិតា។ “មហាវាជ”តិ។ បុន ចោរយាតកោ “កី
ករោមី”តិ បុច្ឆិ។ “ឥមស្ស កូដជជិលស្ស ឧភោ ហត្ថេ ធិន្ទា”តិ។ សោ ជេសុ
គហេត្វា កណ្តាយំ វេបេត្វា ហត្ថេ ធិន្ទិ។ អថ នំ “ចាទេ ធិន្ទា”តិ អាហា, ចាទេបិ
ធិន្ទិ។ ហត្ថចាទេកោដិហិ យជនិទ្កេហិ លាខារសោរិយ លោហិតំ បគ្សរតិ។ បុន
រាជា “កីវាទីសី”តិ បុច្ឆិ។ “ខន្តិវាទី, មហាវាជ”។ “ភំ បន មយ្ហំ ហត្ថចាទេកោដិសុ
‘ខន្តិ អត្ថ’តិ មញ្ញាសិ, នត្ថេសា ឯត្ថ, មយ្ហំ ខន្តិ គម្ពីរជ្ជានេ បតិដ្ឋិតា”តិ។ សោ
“កណ្តាធាសមស្ស ធិន្ទា”តិ អាហា។ ឥតរោ កណ្តាធាសំ ធិន្ទិ, សកលសរិវេ

លោហិតំ អហោសិ។ បុន នំ “កីវាទី នាម តូ”ន្តិ បុច្ឆិ។ “មហារាជ, ខន្តិវាទី នាម”។
“មា ខោ បន តុំ ‘កណ្តាណាសិកកោជិសុ បតិជ្ជិតា ខន្តិ’តិ មញ្ញសិ, មម ខន្តិ គម្ពីរេ
បាធយព្ពន្តរេ បតិជ្ជិតា”តិ។ រាជា “កូដជជិល តវ ខន្តិ តូមេវ ឧក្ខិបិត្វា
និសីទា”តិ ពោធិសត្តស្ស បាធយំ ចាទេន បហរិត្វា បក្កាមិ។

តស្មី គតេ សេនាបតិ ពោធិសត្តស្ស សរីរតោ លោហិតំ បុញ្ញិត្វា
ហត្ថបាធកណ្តាណាសិកកោជិយោ សាជកកណ្តោ កត្វា ពោធិសត្តំ សណីកំ
និសីទាបេត្វា វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិត្វា “សចេ, ភន្តេ, តុម្ពេ កុដ្ឋិវត្ថុកាមា,
តុម្ពេសុ កតាបរាជស្ស រញ្ជោវ កុដ្ឋិយ្យាជ, មា អញ្ញោស”ន្តិ យាចន្តោ បឋមំ
កាថមាហា -

៤៩.

“យោ តេ ហត្ថេ ច ចាទេ ច, កណ្តាណាសញ្ចា ធនេយិ;
តស្ស កុដ្ឋិ មហារីរ, មា វជ្ជិវិនសា ឥទ”ន្តិ។

តត្ថ មហារីរាតិ មហារីរិយ។ មា វជ្ជិវិនសា ឥទន្តិ ឥទំ និរបរាជំ កាសិវជ្ជំ មា
វិទាសេហិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ ធុតិយំ កាថមាហា -

៥០.

“យោ មេ ហត្ថេ ច ចាទេ ច, កណ្តាណាសញ្ចា ធនេយិ;
ចិរំ ជីវតុ សោ រាជា, ន ហិ កុដ្ឋិន្តិ មាទិសា”តិ។

តត្ថ មាទិសាតិ មម សទិសា ខន្តិពាលេន សមន្នាគតា បណ្ឌិតា “អយំ មំ
អក្កោសិ បរិកាសិ បហរិ, ធិន្តិ ភិន្តិ”តិ តំ ន កុដ្ឋិន្តិ។

រញ្ជ្រា ឧយ្យានា និក្ខមន្តស្ស ពោធិសត្តស្ស ចក្ខុបដំរីជហនកាលេយេវ
អយំ ចតុនហុតាធិកា ធូរិយោជនសតសហស្សពហុលា មហាបដរី
ខលិតទូសាជកោរិយ ជលិតា, អរីចិតោ ជាលា និក្ខមិត្វា រាជានំ កុលទត្តិយេន
រត្តកម្ពុលេន ចារុបន្តិរិយ គណ្ហិ។ សោ ឧយ្យានទ្វារេយេវ បដរី បរិសិត្វា
អរីចិមហានិរយេ បតិជ្ជហិ។ ពោធិសត្តោបិ តំ ទិវសមេវ កាលមកាសិ។
រាជបរិសា ច នាគរា ច គន្ធមាលាឆ្លមហត្ថា អាគន្ធា ពោធិសត្តស្ស សរីរកិច្ចំ
អកំសុ។ កេចិ បនាហុ “ពោធិសត្តោ បុន ហិមវន្តមេវ គតោ” តិ, តំ អក្ខតំ។

៥១.

“អហូ អតីតមទ្វានំ, សមណោ ខន្តិទីបនោ;
តំ ខន្តិយាយេវ វិតំ, កាសិរាជា អនេទយិ។

៥២.

“តស្ស កម្មជុវុសស្ស, វិចាកោ កដុកោ អហុ;
យំ កាសិរាជា វេទេសិ, និរយម្ហិ សមប្បតោ” តិ។ -

ឥមា ទ្វេ អភិសម្ពុត្តកាថា។

តត្ថ អតីតមទ្វានន្តិ អតីតេ អទ្វានេ។ ខន្តិទីបនោតិ
អធិវាសនខន្តិសំវណ្ណានោ។ អនេទយីតិ មារាបេសិ។ ឯកេច្ចេ បន “ពោធិសត្តស្ស
បុន ហត្ថចាទកណ្ណានាសា យជិតា” តិ វេទន្តិ, តម្បិ អក្ខតមេវ។ សមប្បតោតិ
បតិជ្ជតោ។

សត្តា ឥមំ ធម្មនេសនំ អាហរិត្វា សទ្ធានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ កោធនោ ភិក្ខុ អនាគាមិជលេ បតិជ្ជហិ,
អញ្ញោ ពហូ សោតាបត្តិដលាទីនិ ចាបុណីសុ។

តទា កលាពុរាជា ទេវធន្តោ អហោសិ, សេនាបតិ សារិបុត្តោ, ខន្តិវាទី
តាបសោ បន អហាមេវ អហោសិន្តិ។

ខន្តិវាទីជាតកវណ្ណានា តតិយា។

[៣០៤] ៤. លោហកុម្មិជាតកវណ្ណានា

ទុដ្ឋិវតមជីវម្ហាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ កោសលរាជានំ អារព្ព
កថេសិ។ តទា កិរ កោសលរាជា វត្តិភាគេ ចតុន្នំ នេយិ កសត្តានំ សទ្ធិ
សុណិ។ ឯកោ ទុ-ការមេវ ភណិ, ឯកោ ស-ការំ, ឯកោ ន-ការំ, ឯកោ សោ-
ការមេវាតិ។ តេ កិរ អតីតភវេ សាវត្ថិយំយេវ ចារទារិកា រាជបុត្តា អហោសុំ។
តេ បវេសំ វត្តិតោបិតមាតុកាមេសុ អបវជ្ឈិត្វា ចិត្តកេឡី កីឡន្តា ពហុ
ចាបកម្មំ កត្វា មរណាចក្កេន ជិន្នា សាវត្ថិសាមន្តេ ចត្វសុ លោហកុម្មិសុ
និព្ពត្តា សដ្ឋិវស្សសហស្សានិ តត្ថ បច្ចិត្វា ឧគ្គតា លោហកុម្មិមុខវដ្ឋី ទិស្វា
“កទានុ ខោ ឥមម្ហា ទុក្ខា មុច្ចិស្សមា” តិ ចត្តារោបិ មហាន្តេន សន្នេន
អនុបជិចាជិយា វិវរិសុ។ រាជា តេសំ សទ្ធិ សុត្វា មរណាភយតជ្ជិតោ និសិន្នកោវ
អរុណំ ឧដ្ឋាបេសិ។

អរុណុគ្គមនវេលាយ ព្រាហ្មណា អាគន្ធា រាជានំ សុខសយិទំ បុច្ឆិសុ។ រាជា
“កុតោ មេ អាចរិយា សុខសយិទំ, អដ្ឋាហំ ឯវរូបេ ចត្តារោ ភីសនកសន្នេ
សុណិ” តិ។ ព្រាហ្មណា ហត្ថេ វិជុនិសុ។ “កី អាចរិយា” តិ? “សាហសិកសន្នា,
មហារាជា” តិ។ “សបជិកម្មា អប្បជិកម្មា” តិ? “កាមំ អប្បជិកម្មា, មយំ បន
សុសិក្ខិតា, មហារាជា” តិ។ “កី កត្វា បជិពាហិស្សថា” តិ? “មហារាជ, បជិកម្មំ
មហាន្តំ ន សក្កា កាតុំ, មយំ បន សព្ពចតុក្កំ យញ្ញំ យជិត្វា ហារេស្សមា” តិ។
“តេន ហិ ឱប្បំ ចត្តារោ ហត្ថិ ចត្តារោ អស្សេ ចត្តារោ ឧសភេ ចត្តារោ មនុស្សេ តិ

លង្កកកសកុណិកា អាទី កត្វា ចត្តារោ ចត្តារោ ចារណោ គហេត្វា
សព្ពចតុក្កយញ្ញំ យជិត្វា មម សោត្តិការំ ករោថា” តិ។ “សាធុ, មហារាជា” តិ
សម្បជិត្វា យេនត្ថោ, តំ គហេត្វា យញ្ញារាជំ បច្ចុបដ្ឋបេសុំ, ពហុចារណោ
ជូណ្យបដិភេ កត្វា បេសុំ។ “ពហុំ មច្ចមំសំ ខាទិស្សម, ពហុំ ធនំ
លភិស្សមា” តិ ឧស្សហប្បត្តា ហុត្វា “ឥទំ លទុំ វដ្តតិ, ឥទំ លទុំ វដ្តតិ, ទេវា” តិ
អបរាបរំ ចរន្តិ។

មល្លិកា ទេវី រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា “កី ទុខោ, មហារាជ, ព្រាហ្មណា
អតិរិយ ឧស្សហយញ្ញារិចរន្តិ” តិ បុច្ឆិ។ “ទេវី កី តុយ្ហិមិនា, តុំ អត្តនោ
យសេនេវ មត្តា បមត្តា, ទុក្ខំ បន អម្ពាភមេវ ន ជាធាសី” តិ? “កី,
មហារាជា” តិ។ “ទេវី, អហំ ឯវុបំ នាម អសោតត្ថំ សុណី, តតោ ឥមេសំ សទ្ធានំ
សុតត្តា “កី ភវិស្សតី” តិ ព្រាហ្មណោ បុច្ឆិ, ព្រាហ្មណា “តុម្ពាភំ មហារាជ
វដ្ឋស្ស វា ភោគានំ វា ជីវិតស្ស វា អន្តរាយោ បញ្ញាយតិ, សព្ពចតុក្កេន យញ្ញំ
យជិត្វា សោត្តិការំ ករិស្សមា” តិ វទីសុ, តេ មយ្ហំ វចនំ គហេត្វា យញ្ញារាជំ
កត្វា យេន យេនត្ថោ, តស្ស តស្ស ការណា អាគច្ឆន្តិ” តិ។ “កី បន ទេវ,
ឥមេសំ សទ្ធានំ និច្ចត្តិ សទេវកេ លោកេ អគ្គព្រាហ្មណំ បុច្ឆិត្តា” តិ? “កោ ឯស
ទេវី, សទេវកេ លោកេ អគ្គព្រាហ្មណោ នាមា” តិ? “មហាគោតមោ
សម្មាសម្ពុទ្ធោ” តិ។ “ទេវី, សម្មាសម្ពុទ្ធោ មេ ន បុច្ឆិតោ” តិ? “តេន ហិ គន្ធា
បុច្ឆថា” តិ។

រាជា តស្ស វចនំ គហេត្វា ភុត្តចាតរាសោ វជវមារុយ្ហ ជេតវនំ គន្ធា
សត្តារំ វទិត្វា បុច្ឆិ “អហំ, ភន្តេ, វត្តិភាគេ ចត្តារោ សទ្ធនុ សុត្វា ព្រាហ្មណោ បុច្ឆិ,
តេ ‘សព្ពចតុក្កយញ្ញំ យជិត្វា សោត្តិ ករិស្សមា’ តិ វត្វា យញ្ញារាជេ កម្មំ
ករោន្តិ, តេសំ សទ្ធានំ សុតត្តា មយ្ហំ កី ភវិស្សតី” តិ។ “ន កិញ្ចិ, មហារាជ,

នេយ៍កសត្តា ធុត្តមនុកវន្តា ឯវិវិសុ, ន ឥមេ សទ្ធា ឥនាធិ តយា ឯវ សុតា,
ចោរាណាករាជ្ជបិបិ សុតាយេវ, តេបិ ព្រាហ្មណោ បុច្ឆិត្វា បសុយាតយញ្ញំ
កត្តកាមា ហុត្វា បណ្ឌិតានំ កថំ សុត្វា ន កវីសុ, បណ្ឌិតា តេសំ សទ្ធានំ អន្តរំ
កថេត្វា មហាជនំ វិស្សជ្ជាបេត្វា សោត្តិមកំសូ” តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ
អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រាហ្មនត្ថេ វន្តំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អញ្ញាតវស្មី
កាសិកាមេ ព្រាហ្មណាកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ កាមេសុ អាធិនំ ធិស្វា
កាមេ បហាយ ឥសិបព្ពន្ធនំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច ឧប្បាទេត្វា
ឈានកិឡំ កិឡន្តោ ហិមវន្តេ វមណីយេ វនសណ្ណោ វសតិ។ តនា
ពារាណសិរាជា ចតុន្នំ នេយ៍កានំ ឥមេវ ចត្តារោ សទ្ធនុ សុត្វា ភីតតសិតោ
ឥមិនាវ និយាមេន ព្រាហ្មណោហិ “តិណ្ណំ អន្តរាយានំ អញ្ញាតោ ភវិស្សតិ,
សព្ពចតុក្កយញ្ញេន តំ វុបសមេស្សមា” តិ វុត្ថេ សម្មជិដ្ឋិ។ បុរោហិតោ
ព្រាហ្មណោហិ សទ្ធិ យញ្ញារាជំ បច្ចុបដ្ឋាបេសិ, មហាជនោ ជូល្លាបនិតោ
អហោសិ។ តនា ពោធិសត្តោ មេត្តាការំ បុរោហិតំ កត្វា ធិព្ពចក្កនា លោកំ
ឱលោកេន្តោ ឥមំ ការណំ ធិស្វា “អដ្ឋ, មយា គន្ធនំ វដ្ឋតិ, មហាជនស្ស សោត្តិ
ភវិស្សតិ” តិ ឥទ្ធិពលេន វេហាសំ ឧប្បតិក្វា ពារាណសិវញ្ញោ ឧយ្យានេ ឱតិវត្វា
មជ្ឈលសិលាបដ្ឋេ កញ្ចានុបកំ វិយ និសីធិ។ តនា បុរោហិតស្ស ជេដ្ឋន្តោវាសិតោ
អាចរិយំ ឧបសម្ព័មិត្វា “ននុ, អាចរិយ, អម្ពាភំ វេទេសុ បរំ មារេត្វា
សោត្តិករណំ នាម នត្ថិ” តិ អាហា។ បុរោហិតោ “ត្វំ រាជជនំ វក្ខសិ, ពហុ
មជ្ឈមំសំ ខាធិស្សម, ជនំ លភិស្សម, តុណ្ហិ ហោហិ” តិ តំ បដិពាហិ។

សោ “នាហំ ឯត្ថ សហាយោ ភវិស្សមី” តិ និក្ខមិត្វា រាជុយ្យានំ គន្ធា
ពោធិសត្តំ ធិស្វា វន្តិត្វា កតបដិសន្តារោ ឯកមន្តំ និសីធិ។ ពោធិសត្តោ “កី,

មាណវ, រាជា ធម្មន វន្តំ កាវេតី" តិ បុច្ឆិ។ "ភន្តេ, រាជា ធម្មន វន្តំ កាវេតិ,
វត្តិភាគេ បន ចត្តារោ សន្នេ សុត្វា ព្រាហ្មណេ បុច្ឆិ។ ព្រាហ្មណា
'សព្វចតុក្កយញ្ញំ យជិត្វា សោត្តិ កវិស្សមា'" តិ វទីសុ។ រាជា បសុយាតកម្មំ
កត្វា អត្តនោ សោត្តិ កាតុកាមោ មហាជនោ ជូណ្យបនីតោ, "កី នុ ខោ, ភន្តេ,
តុម្ហាទិសានំ សីលវន្តានំ តេសំ សន្នានំ និប្បត្តិ វត្វា មហាជនំ មរណមុខា
មោចេតុំ វន្តតី" តិ។ "មាណវ, រាជា អម្ពេ ន ជាតាតិ, មយម្បិ តំ ន ជាតាម,
ឥមេសំ បន សន្នានំ និប្បត្តិ ជាតាម, សចេ រាជា អម្ពេ ឧបសន្តមិត្វា បុច្ឆេយ្យ,
រាជានំ និក្ខន្ធិ កត្វា កថេស្សមា" តិ។ "តេន ហិ, ភន្តេ, មុហុត្ថំ ឥធម៌ ហោថ,
អហំ រាជានំ អានេស្សមី" តិ។ "សាធុ, មាណវា" តិ។ សោ គន្ធា វញ្ញោ តមត្ថំ
អារោចេត្វា រាជានំ អានេសិ។

អថ រាជា ពោធិសត្តំ វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នោ បុច្ឆិ "សច្ចំ កិវ តុម្ពេ មយា
សុតសន្នានំ និប្បត្តិ ជាតាថា" តិ? "អាម, មហារាជា" តិ។ "កថេថ, ភន្តេ" តិ។
"មហារាជ, ឯតេ បុរិមភវេ បរេសំ វត្តិតគោបិតេសុ ធាវេសុ ចារិត្តំ អាបន្តិត្វា
ពារាណសិសាមន្តេ ចត្វសុ លោហកុម្ពីសុ និព្ពត្តា បក្កជិតេ ខារលោហោធិកេ
ដេណុធូហកំ បច្ចុប្បាទា តីស វស្សសហស្សានិ អនោ គន្ធា កុម្ពិតលំ អាហាច្ច
ឧទ្ធិ អារោហន្តា តីសវស្សសហស្សេនេវ កាលេន កុម្ពិមុខំ ទិស្វា ពហិ
ឱលោកេត្វា ចត្តារោ ជនា ចតស្សោ គាថា បរិបុណ្ណំ កត្វា វត្តកាមាបិ តថា
កាតុំ អសក្កោន្តា ឯកេកមេវ អក្ខរំ វត្វា បុន លោហកុម្ពីសុយេវ និមុត្តា។
តេសុ ទុ-ការំ វត្វា និមុត្តសត្តោ ឯវំ វត្តកាមោ អហោសិ -

៥៣.

‘ទុដ្ឋិវិតមជ្ជិម្ព, យេ សន្តេ ន ទទម្ពសេ;

វិជ្ជមាទេសុ ភោគេសុ, ទីបំ នាកម្ម អត្តនោ’ តិ។ -

តំ កាចំ បរិបុណ្ណំ កាតុំ នាសក្ខី" តិ វត្វា ពោធិសត្តោ អត្តនោ ញ្ញាលោ ន តំ
កាចំ បរិបុណ្ណំ កត្វា កថេសិ។ សេសាសុបិ ឯសេវ នយោ។

តេសុ ស-ការំ វត្វា វត្តកាមស្ស អយំ កាថា -

៥៤.

“សង្ខី វស្សសហស្សានិ, បរិបុណ្ណានិ សព្វសោ;
និរយេ បច្ចុប្បាទានំ, កថា អន្តោ ភវិស្សតី” តិ។

ន-ការំ វត្វា វត្តកាមស្ស អយំ កាថា -

៥៥.

“នត្ថិ អន្តោ កុតោ អន្តោ, ន អន្តោ បដិទិស្សតិ;
តថា ហិ បកតំ ចាបំ, មម តុយ្ហញ្ច មារិសា” តិ។

សោ-ការំ វត្វា វត្តកាមស្ស អយំ កាថា -

៥៦.

“សោហំ នូន ឥតោ គន្ធា, យោនី លទ្ធាន មាណសី;
វទញ្ញ សីលសម្បជ្ជោ, កាហាមិ កុសលំ ពហុ” តិ។

តត្ថ ទុដ្ឋវិភត្ត តីណិ ទុច្ឆរិតានិ ចរន្តោ ទុដ្ឋវិភតំ លាមកដីវិភតំ ជីវតិ នាម,
សោមិ តនេវ សន្ធាយាហ “ទុដ្ឋវិភមជីវិម្ហា” តិ។ យេ សន្តេ ន ទទម្ហសេតិ យេ
មយំ ធម្មយុគម្មេ ច បដិគ្គាហាកេ ច សំវិជ្ជមាណេយេវ ន ទានំ ទទម្ហ។ ធិបំ នាកម្ហ
អត្តនោតិ អត្តនោ បតិជ្ជំ ន ករិម្ហ។ បរិបុណ្ណានិ តិ អនុនានិ អនិច្ចកានិ។
សព្វសោតិ សព្វាការេន។ បច្ចុប្បាទានន្តិ អម្ហាកំ ឥមស្មី និរយេ បច្ចុប្បាទានំ។

នត្ថិ អន្តោតិ “អម្ពាភំ អសុកកាលេ នាម មោក្ខោ ភវិស្សតិ” តិ ឯវំ
កាលបរិច្ឆេទោ នត្ថិ។ កុតោ អន្តោតិ កេន ការណេន អន្តោ បញ្ញាយិស្សតិ។
ន អន្តោតិ អន្តំ ធម្មកាមាធម្មំ នោ ទុក្ខស្ស អន្តោ ន បដិទិស្សតិ។ តទា ហិ
បកតន្តិ តស្មី កាលេ មារិសា មម ច តុយ្ហញ្ច បកតំ ចាបំ បកដ្ឋំ កតំ
អតិពហុមេវ កតំ។ “តថា ហិ បកត” ត្ថិ ចាថោ, តេន ការណេន កតំ,
យេនស្ស អន្តោ ធម្មំ ន សក្កាតិ អត្ថោ។ មារិសាតិ មយា សទិសា,
បិយាលបនមេតំ ឯតេសំ។ ទូនាតិ ឯកំសត្ថេ និចាតោ, សោ អហំ ឥតោ គន្ធា
យោនី មាទុសី លទ្ធាន វធម្មំ សីលសម្មន្នោ ហុត្វា ឯកំសេនេវ ពហុ កុសលំ
ភវិស្សមីតិ អយមេត្ថ អត្ថោ។

ឥតិ ពោធិសត្តោ ឯកមេកំ គាថំ វត្វា “មហារាជ, សោ នេវយិកសត្តោ ឥមំ
គាថំ បរិបុណ្ណំ កត្វា វត្តកាមោ អត្តនោ ចាបស្ស មហន្តតាយ តថា កថេតុំ
នាសក្ខិ, ឥតិ សោ អត្តនោ កម្មវិចាកំ អនុកវន្តោ វិរិ។ តុម្ពាភំ ឯតស្ស
សទ្ធស្ស សវនបច្ចយា អន្តរាយោ នាម នត្ថិ, តុម្ពេ មា ភាយិត្ថោ” តិ រាជានំ
សញ្ញាបេសិ។ រាជា មហាជនំ វិស្សជ្ជាបេត្វា សុវណ្ណភេរី ចរាបេត្វា យញ្ញារាជំ
វិទ្ធីសាបេសិ។ ពោធិសត្តោ មហាជនស្ស សោតី កត្វា កតិចាហំ វសិត្វា តត្ថេវ
គន្ធា អបរិហ័នជ្ឈនោ ព្រហ្មលោកេ ឧប្បជ្ជិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សទ្ធានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ - “តទា បុរោហិតស្ស ជេដ្ឋន្តេវាសិកមាណាវោ សារិបុត្តោ
អហោសិ, តាបសោ បន អហាមេវ អហោសិ” ត្ថិ។

លោហកុម្មិជាតកវណ្ណានា ចតុត្ថា។

[៣០៥] ៥. សត្តមំសលាភជាតកវណ្ណានា

ជុំសាវត តេ វាចាតិ ឥទ្ធិ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ សាវិបុត្តត្ថេវន
បីតវិវេចនានំ ទិន្នវសបិណ្ឌាចាតំ អារព្ព កថេសី។ តទា កិរ ជេតវនេ ឯកច្ឆ
ភិក្ខុ ស្នេហាវិវេចនំ បិរិសុ។ តេសំ វសបិណ្ឌាចាតេន អត្តោ ហោតិ,
គិលានុបដ្ឋាកា “វសភត្តំ អាហារិស្សមា” តិ សាវត្ថី បរិសិទ្ធា ឌីទនិកយវីជិយំ
បិណ្ឌាយ ចរិត្វាបិ វសភត្តំ អលភិត្វា និវត្តិសុ។ ថេរោ ទិវាតំ បិណ្ឌាយ
បរិសមាធា តេ ភិក្ខុ ទិស្វា “កី, អារុសោ, អតិបកេវ និវត្តថា” តិ បុច្ឆិ។ តេ
តមត្តំ អាហារេសុំ។ ថេរោ “តេន ហិ ឯថា” តិ តេ គហេត្វា តមេវីជី អគមាសិ,
មនុស្សា បូរេត្វា វសភត្តំ អទំសុ។ គិលានុបដ្ឋាកា វសភត្តំ អាហារិទ្ធា គិលានានំ
អទំសុ, តេ បរិភុញ្ញីសុ។ អថេកទិវសំ ធម្មសភាយំ ភិក្ខុ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ
“អារុសោ, ថេរោ កិរ បីតវិវេចនានំ ឧបដ្ឋាកេ វសភត្តំ អលភិត្វា និក្ខមន្តេ
គហេត្វា ឌីទនិកយវីជិយំ ចរិត្វា ពហុំ វសបិណ្ឌាចាតំ បេសេសី” តិ។ សត្តា
អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ កថាយ សន្និសិន្នា” តិ បុច្ឆិទ្ធា “ឥមាយ
នាមា” តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានិ សាវិបុត្តោវ មំសំ លភិ, បុព្វេបិ មុទុវាចា
បិយវេចនា វត្ថុំ ឆេកា បណ្ឌិតា លភីសុ” តិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ សេដ្ឋីបុត្តោ
អហោសិ។ អថេកទិវសំ ឯកោ មិគលុទ្ធកោ ពហុំ មំសំ លភិត្វា យានកំ
បូរេត្វា “វិក្កិណ្ឌិស្សមី” តិ នគរំ អាគច្ឆតិ។ តទា ពារាណសិវាសិកា ចត្តារោ
សេដ្ឋីបុត្តា នគរា និក្ខមិត្វា ឯកស្មី មគ្គសភាគដ្ឋានេ កិញ្ចិ ទិដ្ឋំ សុតំ សល្លបន្តា
និសីទីសុ។ ឯតេសុ ឯកោ សេដ្ឋីបុត្តោ តំ មំសយានកំ ទិស្វា “ឯតំ លុទ្ធកំ
មំសខណ្ឌំ អាហារាបេមី” តិ អាហា។ “គច្ឆ អាហារាបេហិ” តិ។ សោ តំ ឧបសម្ព័ន្ធមិត្វា
“អវេ, លុទ្ធក, ទេហិ មេ មំសខណ្ឌ” តិ អាហា។ លុទ្ធកោ “មាវិស, បរំ កិញ្ចិ
យាចន្តេន នាម បិយវេចនេន ភវិតព្ពំ, តយា កថិតវាចាយ អនុច្ឆរិកំ មំសខណ្ឌំ
លភីស្សសី” តិ វត្វា បឋមំ កាថមាហា -

៥៧.

“ជ្រុសា វត តេ វាចា, មំសំ យាចនកោ អសិ;
កិលោមសទិសី វាចា, កិលោមំ សម្ម ទម្មី តេ”តិ។

តត្ថ កិលោមសទិសីតិ ជ្រុសតាយ កិលោមសទិសី។ កិលោមំ សម្ម ទម្មី
តេតិ ហន្ត គណ្ណា, ឥទំ តេ វាចាយ សទិសំ កិលោមំ ទម្មីតិ និរសំ និមំសលោហិតំ
កិលោមកខណ្ឌំ ឧក្ខិបិត្វា អធាសិ។

អថ នំ អបរោ សេដ្ឋីបុត្តោ “កិណ្ឌ វត្វា យាចសី”តិ បុច្ឆិ។ “អរេ”តិ វត្វាតិ។
សោ “អហម្បិ នំ យាចិស្សមី”តិ វត្វា គន្ធា “ជេដ្ឋភាតិក, មំសខណ្ឌំ មេ ទេហី”តិ
អាហា។ ឥតរោ “តវ វចនស្ស្យ អនុច្ឆិកំ មំសខណ្ឌំ លភិស្សសី”តិ វត្វា ទុតិយំ
កាថមាហា -

៥៨.

“អង្គមេតំ មនុស្សនំ, ភាតា លោកេ បរុច្ឆតិ;
អង្គស្ស សទិសី វាចា, អង្គំ សម្ម ទទាមិ តេ”តិ។

តស្សត្ថោ - ឥមស្មី លោកេ មនុស្សនំ អង្គសទិសត្ថោ អង្គមេតំ យទិទំ ភាតា
ភគិនីតិ, តស្មា តវេសា អង្គសទិសី វាចាតិ ឯតិស្ស អនុច្ឆិកំ អង្គមេវ ទទាមិ
តេតិ។ ឯវញ្ច បន វត្វា អង្គមំសំ ឧក្ខិបិត្វា អធាសិ។

តម្បិ អបរោ សេដ្ឋីបុត្តោ “កិណ្ឌ វត្វា យាចសី”តិ បុច្ឆិ។ “ភាតិកា”តិ វត្វាតិ។
សោ “អហម្បិ នំ យាចិស្សមី”តិ វត្វា គន្ធា “តាត, មំសខណ្ឌំ មេ ទេហី”តិ
អាហា។ លុទ្ធកោ តវ វចនានុរូបំ លច្ឆសី”តិ វត្វា តតិយំ កាថមាហា -

៥៩.

“តាតាតិ បុត្តោ វេទមាណោ, កម្មេតិ ហធយំ បិតុ;
ហធយស្ស សទិសី វាចា, ហធយំ សម្ម ទម្មិ តេ”តិ។

ឯវញ្ច បន វត្វា ហធយមំសេន សទ្ធិ មជ្ជមំសំ ឧត្តិបិត្វា អធាសិ។

តំ ចតុត្តោ សេដ្ឋីបុត្តោ “កិណ្ឌ វត្វា យាចសី”តិ បុត្តិ។ សោ “តាតា”តិ វត្វាតិ។
សោ “អហម្មិ យាចិស្សាមី”តិ វត្វា គន្ធា “សហាយ មំសខណ្ឌំ មេ ទេហី”តិ
អាហា។ លុទ្ធកោ “តវ វេនានុវ្យំ លច្ឆសី”តិ វត្វា ចតុត្ថំ កាថមាហា -

៦០.

“យស្ស កាមេ សខា នត្ថិ, យថាវញ្ញំ តថេវ តំ;
សត្វស្ស សទិសី វាចា, សត្វំ សម្ម ទទាមិ តេ”តិ។

តស្សត្ថោ - យស្ស បុរិសស្ស កាមេ សុខទុក្ខេសុ សហ អយនតោ
សហាយសម្ពុតោ សខា នត្ថិ, តស្ស តំ ហំនំ យថា អមនុស្សំ អវញ្ញំ តថេវ
ហោតិ, ឥតិ អយំ តវ វាចា សត្វស្ស សទិសី, សព្វេន អត្តនោ សន្តកេន វិភវេន
សទិសី, តស្មា សត្វមេវ ឥមំ មម សន្តកំ មំសយានកំ ទទាមិ តេតិ។

ឯវញ្ច បន វត្វា “ឯហិ, សម្ម, សត្វមេវ ឥទំ មំសយានកំ តវ គេហំ
អាហរិស្សាមី”តិ អាហា។ សេដ្ឋីបុត្តោ តេន យានកំ ចាជាបេន្តោ អត្តនោ យវំ
គន្ធា មំសំ ឧត្តារាបេត្វា លុទ្ធកស្ស សក្ការសម្មានំ កត្វា បុត្តធារម្បិស្ស
បក្កោសាបេត្វា លុទ្ធកម្មតោ អបនេត្វា អត្តនោ កុដ្ឋមមជ្ឈេ វសាបេន្តោ តេន
សទ្ធិ អភេជ្ជសហាយោ ហុត្វា យាវជីវំ សមគ្គវាសំ វសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា លុទ្ធកោ
សារិបុត្តោ អហោសិ, សត្វមំសលាភី សេដ្ឋីបុត្តោ បន អហមេវ អហោសិ”ត្ថិ។

សត្តមសលាភជាតករណ្ណានា បញ្ចមា។

[៣០៦] ៦. សសបណ្ឌិតជាតករណ្ណានា

សត្តមេ រោហិតា មន្ទាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ សត្តបរិក្ខារទានំ
អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយំ កិរ ឯកោ កុដ្ឋម្ពិកោ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស
សត្តបរិក្ខារទានំ សន្នេត្វា យវទ្វារេ មណ្ឌបំ ការេត្វា ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ
និមន្តេត្វា សុសង្ឃិតមណ្ឌបេ បញ្ញត្តវរាសនេ និសីទាបេត្វា នាគគ្គរសំ
បណ្ឌិតទានំ ទត្វា បុន ស្វាតនាយាតិ សត្តាហំ និមន្តេត្វា សត្តមេ ធិវសេ
ពុទ្ធប្បមុខានំ បញ្ចន្តំ ភិក្ខុសតានំ សត្តបរិក្ខារេ អទាសិ។ សត្តា
ភត្តកិច្ចាវសានេ អនុមោទនំ ករោន្តោ “ឧចាសក, តយា បីតិសោមនស្សំ កាតុំ
វដ្តតិ, ឥនញ្ចិ ទានំ នាម ចោរាណកបណ្ឌិតានំ វសោ, ចោរាណកបណ្ឌិតា ហិ
សម្បត្តយាចកានំ ជីវិតំ បរិច្ឆេទិត្វា អត្តនោ មំសម្បិ អទំសូ” តិ វត្វា តេន
យាចិតោ អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វដ្តំ ការេន្តោ ពោធិសត្តោ សសយោនិយំ
និព្ពត្តិត្វា អរញ្ញេ វសិ។ តស្ស បន អរញ្ញស្ស ឯកតោ បព្ពតថាទោ ឯកតោ នទិ
ឯកតោ បច្ឆន្តតាមកោ អហោសិ។ អបរេបិស្ស តយោ សហាយា អហោសុំ
មក្កដោ ច សិទ្ធាលោ ច ឧទ្ទោ ចាតិ។ តេ ចត្តារោបិ បណ្ឌិតា ឯកតោវ វសន្តា
អត្តនោ អត្តនោ កោចវជ្ជានេ កោចវំ គហេត្វា សាយន្តសមយេ ឯកតោ
សន្និបតន្តិ។ សសបណ្ឌិតោ “ទានំ ទាតព្ពំ, សីលំ វត្ថិតព្ពំ, ឧចាសថកម្មំ
កាតព្ព” តិ តិណ្ណំ ជនានំ ឱវាទវសេន ធម្មំ ទេសេតិ។ តេ តស្ស ឱវាទំ សម្បជិច្ឆិត្វា
អត្តនោ អត្តនោ និវាសគុម្ពំ បរិសិត្វា វសន្តិ។ ឯវំ កាលេ គច្ឆន្តេ ឯកទិវសំ
ពោធិសត្តោ អាកាសំ ឱលោកេត្វា ចន្ទំ ទិស្វា “ស្វេ ឧចាសថធិវសោ” តិ ញត្វា
ឥតវេ តយោ អាហា “ស្វេ ឧចាសថោ, តុម្ពេបិ តយោ ជនា សីលំ សមាទិយិត្វា

ឧបាសមីកា ហោជ, សីលេ បតិដ្ឋាយ ទិន្ននាមំ មហាប្បលំ ហោតិ, តស្មា
យាចកេ សម្មត្តេ តុម្ពេហិ ខាទិតញ្ញាហារតោ ទានំ ទត្វា ខាធម្ម្យាថា”តិ។ តេ
“សាធ្ច”តិ សម្មជិដ្ឋិត្វា អត្តនោ អត្តនោ វសនដ្ឋានេសុ វសីសុ។

បុនទិវសេ តេសុ ឧទ្ទោ ចាតោវ “កោចរំ បរិយេសិស្សាមី”តិ និក្ខមិត្វា
គង្គាតីរំ គតោ។ អថេកោ ពាលិសិកោ សត្ត រោហិតមន្ទេ ឧទ្ទិវិត្វា វល្លិយា
អាវុណិត្វា នេត្វា គង្គាតីរេ វាលុកំ វិយូហិត្វា វាលិកាយ បដិដ្ឋានេត្វា បុន មន្ទេ
គណ្ណាន្តោ អនោគង្គំ គង្គិ។ ឧទ្ទោ មន្ទេ យាយិត្វា វាលុកំ វិយូហិត្វា មន្ទេ ទិស្វា
និហរិត្វា “អត្ថិ នុ ខោ ឯតេសំ សាមិកោ”តិ តិក្ខត្តំ ឃោសេត្វា សាមិកំ
អបស្សន្តោ វល្លិកោជី ខំសិត្វា នេត្វា អត្តនោ វសនគុម្ពេ ឋេថេត្វា “វេលាយមេវ
ខាទិស្សាមី”តិ អត្តនោ សីលំ អារាជ្ជេន្តោ និបដ្ឋិ។ សិដ្ឋាលោបិ វសនដ្ឋានតោ
និក្ខមិត្វា កោចរំ បរិយេសន្តោ ឯកស្ស ខេត្តកោបកស្ស កុដិយំ ទ្វេ
មំសស្សលានិ ឯកំ កោធំ ឯកញ្ច ទទិវារកំ ទិស្វា “អត្ថិ នុ ខោ ឯតេសំ
សាមិកោ”តិ តិក្ខត្តំ ឃោសេត្វា សាមិកំ អទិស្វា ទទិវារកស្ស ឧគ្គហណារដ្ឋកំ
គីវាយ បវេសេត្វា ទ្វេ មំសស្សលេ ច កោធាញ្ច មុខេន ខំសិត្វា នេត្វា អត្តនោ
វសនគុម្ពេ ឋេថេត្វា “វេលាយមេវ ខាទិស្សាមី”តិ អត្តនោ សីលំ អារាជ្ជេន្តោ
និបដ្ឋិ។ មក្កដោបិ វសនដ្ឋានតោ និក្ខមិត្វា វនសណ្ណំ បរិសិត្វា អម្ពបិណ្ណំ
អាហរិត្វា អត្តនោ វសនគុម្ពេ ឋេថេត្វា “វេលាយមេវ ខាទិស្សាមី”តិ អត្តនោ
សីលំ អារាជ្ជេន្តោ និបដ្ឋិ។

ពោធិសត្តោ បន “វេលាយមេវ វសនដ្ឋានតោ និក្ខមិត្វា ទព្ភតិណានិ
ខាទិស្សាមី”តិ អត្តនោ វសនគុម្ពេយេវ និបន្នោ ចិន្តេសិ “មម សន្តិកំ អាគតានំ
យាចកានំ តិណានិ ទាតុំ ន សក្កា, តិលតណ្ហាលាទយោបិ មយ្ហំ នត្ថិ, សថេ មេ
សន្តិកំ យាចកោ អាគច្ឆិស្សតិ, អត្តនោ សរីរមំសំ ទស្សាមី”តិ។ តស្ស

សីលតេជេន សក្កស្ស បណ្ឌិតម្ហូលសិលាសនំ ឧណ្ហាការំ ទស្សេសិ។ សោ
អាវជ្ជមាណោ ឥទំ ការណំ ទិស្វា “សសរាជានំ វីមំសិស្សមី”តិ បឋមំ ឧទ្ទស្ស
វសនជ្ជានំ គន្ធា ព្រាហ្មណវេសេន អជ្ជាសិ។ “ព្រាហ្មណ, កិមត្ថំ បិតោសី”តិ
វុត្តេ បណ្ឌិត សចេ កិញ្ចិ អាហារំ លភេយ្យំ, ឧចាសចិកោ ហុត្វា វសេយ្យន្តិ។
សោ “សាធុ ទស្សមី តេ អាហារ”ន្តិ តេន សទ្ធិ សល្លបន្តោ បឋមំ កាថមាហា -

៦១.

“សត្ត មេ រោហិតា មច្ឆា, ឧទកា ជលមុត្តតា;
ឥទំ ព្រាហ្មណ មេ អត្ថិ, ឯតំ ភុត្វា វនេ វសា”តិ។

តត្ថ ជលមុត្តតាតិ ឧទកតោ ជលេ វបិតា, កេវជ្ជេន វា ឧទ្ធជា។ ឯតំ ភុត្វាតិ
ឯតំ មម សន្តកំ មច្ឆាហារំ បចិត្វា ភុញ្ញិត្វា សមណធម្មំ ករោន្តោ វមណីយេ
វុត្តមូលេ និសិន្នោ ឥមស្មី វនេ វសាតិ។

ព្រាហ្មណោ “បកេវ តាវ ហោតុ, បច្ឆា ជានិស្សមី”តិ សិដ្ឋាលស្ស សន្តិកំ
គតោ។ តេនាបិ “កិមត្ថំ បិតោសី”តិ វុត្តោ តថវាហ។ សិដ្ឋាលោ “សាធុ
ទស្សមី”តិ តេន សទ្ធិ សល្លបន្តោ ទុតិយំ កាថមាហា -

៦២.

“ទុស្ស មេ ខេត្តចាលស្ស, វត្តិភត្ថំ អចាភតំ;
មំសសូលា ច ទ្វេ គោធា, ឯកញ្ច ទធិវារកំ;
ឥទំ ព្រាហ្មណ មេ អត្ថិ, ឯតំ ភុត្វា វនេ វសា”តិ។

តត្ថ ទុស្ស មេតិ យោ ឯស មម អវិទូរេ ខេត្តចាលោ វសតិ, ទុស្ស អមុស្សាតិ
អត្តោ។ អចាភតន្តិ អាភតំ អានិតំ។ មំសសូលា ច ទ្វេ គោធាតិ អជ្ឈារបក្កានិ ទ្វេ
មំសសូលានិ ច ឯកា ច គោធា។ ទធិវារកន្តិ ទធិវារកោ។ ឥទន្តិ ឥទំ ឯត្ថកំ មម

អត្ថិ, ឯតំ សព្វម្បី យថាភិរុច្ចិតេន ចាកេន បចិត្តា បរិភុញ្ញត្វា ឧបោសថិកោ
ហុត្វា រមណីយេ រុក្ខមូលេ និសីទិត្វា សមណាធម្មំ ករោន្តោ ឥមស្មី វនសណ្ឋោ
វសាតិ អត្តោ។

ព្រាហ្មណ៍ “បកេវ តាវ ហោតុ, បច្ឆា ជានិស្សមី” តិ មក្កជស្ស សន្តិកំ
គតោ។ តេនាបិ “កិមត្ថំ បិតោសី” តិ វុត្តោ តថេវាហ។ មក្កដា “សាធុ
ទស្សមី” តិ តេន សទ្ធិ សល្លបន្តោ តតិយំ កាថមាហា -

៦៣.

“អម្ពបក្កំ ទកំ សីតំ, សីតច្ឆាយា មនោរមា;
ឥទំ ព្រាហ្មណ មេ អត្ថិ, ឯតំ ភុត្វា វនេ វសា” តិ។

តត្ថ អម្ពបក្កន្តិ មធុរអម្ពជលំ។ ទកំ សីតន្តិ គង្គាយ ឧទកំ សីតលំ។ ឯតំ
ភុត្វា វនេ វសាតិ ព្រាហ្មណ ឯតំ អម្ពបក្កំ បរិភុញ្ញត្វា សីតលំ ឧទកំ បរិភុត្វា
យថាភិរុច្ចិតេ រមណីយេ រុក្ខមូលេ និសីន្នោ សមណាធម្មំ ករោន្តោ ឥមស្មី
វនសណ្ឋោ វសាតិ។

ព្រាហ្មណ៍ “បកេវ តាវ ហោតុ, បច្ឆា ជានិស្សមី” តិ សសបណ្ឌិតស្ស
សន្តិកំ គតោ។ តេនាបិ “កិមត្ថំ បិតោសី” តិ វុត្តោ តថេវាហ។ តំ សុត្វា
ពោធិសត្តោ សោមនស្សប្បត្តោ “ព្រាហ្មណ, សុដ្ឋតេ កតំ អាហារត្ថាយ មម
សន្តិកំ អាគច្ឆន្តេន, អដ្ឋាហំ អទិន្នបុព្វំ ទានំ ទស្សមី។ ត្វំ បន សីលវា
ចាណាតិចាតំ ន ករិស្សសិ, គច្ឆ, ព្រាហ្មណ, ឆានាធារុនិ សង្កឡិត្វា អដ្ឋារេ
កត្វា មយ្ហំ អាហេចេហិ, អហំ អត្តានំ បរិច្ឆេទិត្វា អដ្ឋារមជ្ឈេ បតិស្សមី។ មម
សរីរេ បក្កេ ត្វំ មំសំ ខាទិត្វា សមណាធម្មំ ករេយ្យាសី” តិ តេន សទ្ធិ សល្លបន្តោ
ចតុត្ថំ កាថមាហា -

“ន សសស្ស តិលា អត្ថិ, ន មុត្តា នបិ តណ្ហាលា;
ឥមំនា អគ្គិនា បក្កំ, មមំ ភុត្វា វនេ វសា”តិ។

តត្ថ មមំ ភុត្វា តិ យំ តំ អហំ អគ្គិ ករោហិតិ វនាមិ, ឥមំនា អគ្គិនា បក្កំ មំ
ភុត្វា ឥមស្មី វនេ វស, ឯកស្ស សសស្ស សរីរំ នាម ឯកស្ស បុរិសស្ស
យាបនមត្តំ ហោតីតិ។

សក្កោ តស្ស វេនំ សុត្វា អត្ថនោ អាណុភាវេន ឯកំ អដ្ឋារាសី មាបេត្វា
ពោធិសត្តស្ស អាហោចេសិ។ សោ ធម្មតិណាសយនតោ ឧដ្ឋាយ តត្ថ គន្ធា “សចេ
មេ លោមន្តវេសុ ចាណាកា អត្ថិ, តេ មា មរិស្វ”តិ តិក្ខត្តំ សរីរំ វិជុនិត្វា
សកលសរីរំ ធានមុខេ ឋបេត្វា លង្ខិត្វា បទុមសវេ រាជហំសោ វិយ
បមុទិតចិត្តោ អដ្ឋារាសីម្ហំ បតិ។ សោ បន អគ្គិ ពោធិសត្តស្ស សរីរេ
លោមក្ខបមត្តម្យំ ឧណ្ហំ កាតុំ នាសត្ថិ, ហិមគត្តំ បរិវេជ្ជា វិយ អហោសិ។ អថ
សក្កំ អាមន្តេត្វា “ព្រាហ្មណ, តយា កតោ អគ្គិ អតិសីតលោ, មម សរីរេ
លោមក្ខបមត្តម្យំ ឧណ្ហំ កាតុំ ន សក្កោតិ, កី នាមេត”ន្តិ អាហា។
“សសបណ្ឌិត, នាហំ ព្រាហ្មណោ, សក្កោហមស្មិ, តវ វីមំសនត្ថាយ
អាគតោម្ហំ”តិ។ “សក្ក, ត្វំ តាវ តិជ្ជ, សកលោបិ ចេ លោកសន្និវាសោ មំ ធានេន
វីមំសេយ្យ, នេវ មេ អនាតុកាមតំ បស្សេយ្យ”តិ ពោធិសត្តោ សីហនាទំ នទិ។
អថ នំ សក្កោ “សសបណ្ឌិត, តវ គុណោ សកលកប្បំ ចាកដោ ហោត្វ”តិ
បព្ពតំ បីឡេត្វា បព្ពតវសំ អាទាយ ចន្ទមណ្ឌលេ សសលក្ខណំ លិខិត្វា
ពោធិសត្តំ អាណេត្វា តស្មី វេនសណ្ណោ តស្មីយេវ វេនគុម្ភេ តរុណាធម្មតិណាបិដ្ឋេ
និបជ្ជាបេត្វា អត្ថនោ វសនជ្ជានមេវ គតោ។ តេបិ ចត្តារោ បណ្ឌិតា សមគ្គា
សម្មាធមានា សីលំ បូរេត្វា ធានំ ធម្មា ឧចោសថកម្មំ កត្វា យថាកម្មំ គតា។

សត្វា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សត្តបរិក្ខារធានធាយកោ គហបតិ
សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។

តទា ឧទ្ទោ អានន្ទោ អហោសិ, សិទ្ធាលោ មោគ្គល្លានោ, មក្កដោ សារិបុត្តោ,
សក្កោ អនុរុទ្ធោ, សសបណ្ឌិតោ បន អហាមេវ អហោសិន្តិ។

សសបណ្ឌិតជាតកវណ្ណានា ធម្មា។

[៣០៧] ៧. មតរោទនជាតកវណ្ណានា

មតំ មតំ ឯវ រោទនាតិ ឥទំ សត្វា ជេតវនេ វិហារន្តោ អញ្ញាតំ សាវត្ថិវាសី
កុដុម្ពិកំ អារព្ព កថេសិ។ តស្ស កិរ ភាតា កាលមកាសិ។ សោ តស្ស
កាលកិរិយាយ សោកាភិក្ខុតោ ន ម្ហាយតិ ន ភុញ្ញតិ ន វិលិម្បតិ, ចាតោវ
សុសានំ គន្ធា សោកសមប្បតោ រោទនិ។ សត្វា បច្ចុសសមយេ លោកំ
ឡិលោកេន្តោ តស្ស សោតាបត្តិជលូបនិស្សយំ ទិស្វា “ឥមស្ស អតីតការណំ
អាហរិក្ខា សោកំ វូបសមេត្វា សោតាបត្តិជលំ ធាតុំ វេបេត្វា មំ អញ្ញោ កោចិ
សមត្ថោ នត្ថិ, ឥមស្ស មយា អវស្សយេន ភវិតុំ វដ្ឋតិ” តិ បុនទិវសេ បច្ឆាភត្តំ
បិណ្ឌាចាតបដិក្កន្តោ បច្ឆាសមណំ អាធាយ តស្ស យវទ្ធាវំ គន្ធា “សត្វា
អាគតោ” តិ សុត្វា អាសនំ បញ្ញាបេត្វា “បវេសេថា” តិ កុដុម្ពិកេន វុត្តោ
បរិសិក្ខា បញ្ញាត្តោ អាសនេ និសីទិ។ កុដុម្ពិកោចិ អាគន្ធា សត្វាវំ វន្តិត្វា ឯកមន្តំ
និសីទិ។ អថ នំ សត្វា “កី កុដុម្ពិក ចិន្តេសី” តិ អាហា។ “អាម, ភន្តេ, មម ភាតុ
មតកាលតោ បដ្ឋាយ ចិន្តេមី” តិ។ “អាវុសោ, សត្តេ សម្ពាហ អនិច្ចា,
ភិជ្ជិតព្ពយុត្តកំ ភិជ្ជិតិ, ន តត្ថ ចិន្តេតព្ពំ, ចោរណាកបណ្ឌិតាចិ ភាតវិ មតេចិ
‘ភិជ្ជិតព្ពយុត្តកំ ភិជ្ជិតិ’ តិ ន ចិន្តយីស្វ” តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ
អសីតិកោជីវិតវេ សេដ្ឋិកុលេ និព្ពត្តិ, តស្ស វយប្បត្តស្ស មាតាបិតរោ
កាលមកំសុ។ តេសុ កាលកតេសុ ពោធិសត្តស្ស ភាតា កុដុម្ពំ វិចារេតិ,
ពោធិសត្តោ តំ និស្សយ ជីវតិ។ សោ អបរភាគេ តថាវុបេន ព្យាធិនា
កាលមកាសិ។ ញាតិមិត្តា សុហជ្ជា សន្និបតិកា ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទន្ទិ រោទន្ទិ,
ឯកោបិ សកភាវេន សណ្ឋាតុំ នាសក្ខិ, ពោធិសត្តោ បន នេវ កន្ទតិ ន
រោទតិ។ មនុស្សា “បស្សេ ភោ, ឥមស្ស ភាតិ មតេ មុខសង្កាចនមត្តម្យី នត្ថិ,
អតិវិយ ថទ្ធិបាទយោ, ‘ទ្វេបិ កោដ្ឋាសេ អហាមេវ បរិភូត្តិស្សមី’ តិ ភាតុ មរណំ
ឥច្ឆតិ មញ្ញេ” តិ ពោធិសត្តំ គរហីសុ។ ញាតកាបិ នំ “ត្វំ ភាតិ មតេ ន
រោទសី” តិ គរហីសុយេវ។ សោ តេសំ កថំ សុត្វា “តុម្ពេ អត្តនោ
អនុពាលភាវេន អដ្ឋ លោកធម្មេ អជាទន្តា ‘មម ភាតា មតោ’ តិ រោទថ,
អហម្យី មរិស្សមិ, តុម្ពេបិ មរិស្សេ, អត្តានម្យី ‘មយម្យី មរិស្សមា’ តិ កស្មា ន
រោទថ។ សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចា ហុត្វា និរុដ្ឋន្តិ, តេនេវ សភាវេន សណ្ឋាតុំ
សមត្តោ ឯកសង្ខារោបិ នត្ថិ។ តុម្ពេ អនុពាលា អញ្ញាណតាយ អដ្ឋ លោកធម្មេ
អជាទិត្វា រោទថ, អហំ កិមត្ថំ រោទិស្សមី” តិ វត្វា ឥមា គាថា អភាសិ -

៦៥.

“មតំ មតំ ឯវ រោទថ, ន ហិ តំ រោទថ យោ មរិស្សតិ;
សព្វេបិ សរីរធារិនោ, អនុបុព្វេន ជហន្តិ ជីវិតំ។

៦៦.

“នេវ មនុស្សា ចតុប្បដា, បក្ខិគណា ឧរតា ច ភោគិនោ;
សម្ពិ សរីរេ អនិស្សរា, រមមាធាវ ជហន្តិ ជីវិតំ។

៦៧.

“ឃុំ ចលិតំ អសណ្ឌិតំ, សុខទុក្ខំ មនុស្សបេតិកយ;
កន្តិករុទិតំ និរត្តកំ, កំ វោ សោកគណនិកំវេ។

៦៨.

“ធុត្តា ច សោណ្ណា អកតា, ពាលា សូរា អយោគិនោ;
ធីរំ មញ្ញន្តិ ពាលោតិ, យេ ធម្មស្ស អកោវិទា”តិ។

តត្ថ មតំ មតំ ឃុំតិ មតំ មតំយេវ។ អនុបុព្វេនាតិ អត្ថនោ អត្ថនោ
មរណាវាវេ សម្បត្ត បដិចាជិយា ជហន្តិ ជីវិតំ, ន ឯកតោវ សព្វេ មរន្តិ, យទិ ឃុំ
មរេយ្យំ, លោកប្បវត្តិ ឧច្ឆិដ្ឋេយ្យ។ ភោគិនោតិ មហាន្តេន សរីរភោគេន
សមន្នាគតា។ រមមាណាវតិ តត្ថ តត្ថ និព្ពត្តា សព្វេបិ ឯតេ ទេវាទយោ សត្តា
អត្ថនោ អត្ថនោ និព្ពត្តជ្ជានេ អភិរមមាណាវ អនុក្កណ្ឌិតាវ ជីវិតំ ជហន្តិ។ ឃុំ
ចលិតន្តិ ឃុំ តិសុ ភវេសុ និច្ចលភាវស្ស ច សណ្ឌិតភាវស្ស ច អភាវា ចលិតំ
អសណ្ឌិតំ។ កំ វោ សោកគណនិកំវេតិ កំការណា តុម្ភេ សោករាសី
អភិកិរន្តិ អជ្ឈេត្ថរន្តិ។

ធុត្តា ច សោណ្ណា អកតាតិ ឥត្តិធុត្តា សុរាធុត្តា អក្ខត្តា ច
សុរាសោណ្ណាទយោ សោណ្ណា ច អកតតុទិនោ អសិក្ខិតកា ច។ ពាលាតិ
ពាល្យេន សមន្នាគតា អវិទូសុនោ។ សូរា អយោគិនោតិ
អយោនិសោមនសិការេន សូរា, យោគេសុ អយុត្តតាយ អយោគិនោ។
“អយោធិនោ”តិបិ ចាហោ, កិលេសមារេន សទ្ធិ យុជ្ឈិតុំ អសមត្ថាតិ អត្ថោ។ ធីរំ
មញ្ញន្តិ ពាលោតិ, យេ ធម្មស្ស អកោវិទាតិ យេ ឃុំរុចា ធុត្តាទយោ អជ្ឈិធម្ម
លោកធម្មស្ស អកោវិទា, តេ អប្បមត្តកេបិ ទុក្ខធម្ម ឧប្បន្នេ អត្ថនា
កន្ធមាណា រោធមាណា អជ្ឈ លោកធម្ម កថតោ ជាតិគ្វា ញាតិមរណាទីសុ
អកន្ធន្តំ អរោធន្តំ មាទិសំ ធីរំ ចណ្ឌិតំ “ពាលោ អយំ ន រោធិតិ”តិ មញ្ញន្តិតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ តេសំ ធម្មំ ទេសេត្វា សព្ពេហំ តេ និស្សោកេ អកាសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សទ្ធានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ កុដ្តម្ពិកោ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។ តទា
មហាជនស្ស ធម្មំ ទេសេត្វា និស្សោកការករបណ្ឌិតោ បន អហាមេវ
អហោសិន្តិ។

មតរោទនជាតកវណ្ណានា សត្តមា។

[៣១៨] ៨. កណ្តាវេរជាតកវណ្ណានា

យំ តំ វសន្ត សមយេតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ
បុរាណទុតិយិកាបលោកនំ អារត្ត កថេសិ។ វត្ថុ ឥន្ទ្រិយជាតកេ (ជា. ១.៨.៦០
អាធមយោ) អាវិ ភវិស្សតិ។ សត្តា បន តំ ភិក្ខុំ “បុព្វេ ភិក្ខុ ឯតំ និស្សយ
អសីនា សីសច្ឆេនំ បដិលភី” តិ វត្តា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ រដ្ឋំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិកាមកេ
ឯកស្ស គហបតិកស្ស យវេ ចោរនក្ខត្តេន ជាតោ វយប្បត្តោ ចោរកម្មំ កត្វា
ជីវិកំ កប្បន្តោ លោកេ ចាកដោ អហោសិ សូរោ នាគពលោ, កោចិ នំ
គណ្ហាតុំ នាសក្ខិ។ សោ ឯកទិវសំ ឯកស្មី សេដ្ឋិយវេ សន្និ ជិន្និត្វា ពហុំ ជនំ
អវហរិ។ នាគរា រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា “ទេវ, ឯកោ មហាចោរោ នគរំ វិលុម្បតិ,
តំ គណ្ហាបេថា” តិ វទីសុ។ រាជា តស្ស គហណាត្ថាយ នគរគុត្តិកំ
អាណាបេសិ។ សោ វត្តិកាគេ តត្ថ តត្ថ វគ្គពន្ធនេន មនុស្សេ ឋបេត្វា តំ
សហោឡំ គាហាបេត្វា រញ្ជោ អាហោចេសិ។ រាជា “សីសមស្ស ជិន្នា” តិ
នគរគុត្តិកញ្ជោវ អាណាបេសិ។ នគរគុត្តិកោ តំ បច្ឆាពាហំ គាឡ្យពន្ធនំ
ពន្ធបេត្វា គីរាយស្ស វត្ថុកណ្តាវិរមាលំ លត្ថេត្វា សីសេ ឥដ្ឋកបុណ្ណំ ឌីកិរិត្វា

ចតុក្កោ ចតុក្កោ កសាហិ តាឡាបេន្តោ ខរស្សរេន បណារេន អាយាតនំ នេតិ។
“ឥមស្មី កិរ នគរេ វិលោបការកោ ចោរោ គហិតោ”តិ សកលនគរំ សម្ពុតិ។

តទា ច ពារាណសីយំ សហស្សំ គណ្ណាន្តិ សាមា នាម គណិកា ហោតិ
រាជវល្លភា បញ្ចសតវណ្ណានាសីបរិវារា។ សា ចាសាធិតលេ វាតចានំ វិវិត្វា
បិតា តំ និយមានំ បស្សិ។ សោ បន អភិរូចោ ចាសាធិកោ អតិរិយ
សោភគ្គប្បត្តោ ទេវវណ្ណោ សព្វេសំ មត្តកមត្តកេន បញ្ញាយតិ។ សាមា តំ
ធិស្វា បដិពទ្ធិចិត្តា ហុត្វា “កេន នុ ខោ ឧចាយេនាហំ ឥមំ បុរិសំ អត្តនោ
សាមិកំ ករេយ្យ”ន្តិ ចិន្តយន្តិ “អត្តកោ ឧចាយោ”តិ អត្តនោ អត្តចរិកាយ
ឯកិស្សា ហត្ថេ នគរគុត្តិកស្ស សហស្សំ បេសេសិ “អយំ ចោរោ សាមាយ
ភាតា, អញ្ញាត្រ សាមាយ អញ្ញោ ឯតស្ស អវស្សយោ នត្ថិ, តុម្កេ កិរ ឥទំ
សហស្សំ គហេត្វា ឯតំ វិស្សន្នេថា”តិ។ សា គន្ធា តថា អកាសិ។ នគរគុត្តិកោ
“អយំ ចោរោ ចាកដោ, ន សក្កា ឯតំ វិស្សន្នេតុំ, អញ្ញំ បន មនុស្សំ លភិត្វា ឥមំ
បដិច្ឆន្ទយានកេ និសីទាបេត្វា បេសេតុំ សក្កា”តិ អាហា។ សា គន្ធា តស្សា
អាហេចេសិ។

តទា បនេកោ សេដ្ឋីបុត្តោ សាមាយ បដិពទ្ធិចិត្តោ ទេវសិកំ សហស្សំ
នេតិ។ សោ តំ ធិវសម្បិ ស្វរិយត្ថដ្ឋមនវេលាយ សហស្សំ គណ្ណិត្វា តំ យរំ
អគមាសិ។ សាមាបិ សហស្សគណ្ណិកំ គហេត្វា ឡុសុ វេបេត្វា បរោធន្តិ និសិទ្ធា
ហោតិ។ “កី ឯត”ន្តិ ច វុត្តា “សាមិ, អយំ ចោរោ មម ភាតា, អហំ និចកម្មំ
ករោមី”តិ មយ្ហំ សន្តិកំ ន ឯតិ, នគរគុត្តិកស្ស បហិតំ ‘សហស្សំ លភមាណោ
វិស្សន្នេស្សាមិ ន’ន្តិ សាសនំ បេសេសិ។ ឥទានិ ឥមំ សហស្សំ អាធាយ
នគរគុត្តិកស្ស សន្តិកំ គច្ឆន្តំ នលភាមី”តិ អាហា។ សោ តស្សា
បដិពទ្ធិចិត្តតាយ “អហំ គមិស្សាមី”តិ អាហា។ “តេន ហិ តយា អាកតមេវ

គហេត្វា គន្ធាហី"តិ។ សោ តំ គហេត្វា នគរគុត្តិកស្ស គេហំ គញ្ញំ។ សោ តំ
សេដ្ឋីបុត្តំ បដិច្ចន្ទដ្ឋានេ វេបេត្វា ចោរំ បដិច្ចន្ទយានកេ និសីទាបេត្វា សាមាយ
បហំណិត្វា "អយំ ចោរោ រដ្ឋេ ចាកដោ, តមន្តការំ តាវ ហោតុ, អថ នំ
មនុស្សនំ បដិសល្លិនវេលាយ ឃាតាបេស្សមី"តិ អបទេសំ កត្វា មុហុត្តំ
វីតិទាមេត្វា មនុស្សេសុ បដិសល្លិនេសុ សេដ្ឋីបុត្តំ មហាន្តេនារក្ខេន អាយាតនំ
នេត្វា អសិនា សីសំ ជិន្និត្វា សរីរំ សូលេ អារោបេត្វា នគរំ ចារិសិ។

តតោ បដ្ឋាយ សាមា អញ្ញេសំ ហត្ថតោ កិញ្ចំ ន គណ្ណាតិ, តេនេវ សទ្ធិ
អភិរមមាធាវិចរតិ។ សោ ចិន្តេសិ "សចេ អយំ អញ្ញស្មី បដិពទ្ធិចិត្តា ភវិស្សតិ,
មម្យំ មារាបេត្វា តេន សទ្ធិ អភិរមិស្សតិ, អច្ឆន្តំ មិត្តទុព្ពិនី ឯសា, មយា ឥធ
អវសិត្វា ឱប្បំ បលាយិតុំ វដ្តតិ, គច្ឆន្តោ ច បន តុច្ឆហត្ថោ អគន្ធា ឯតិស្សា
អាករណភណ្ណំ គហេត្វា គច្ឆិស្សមី"តិ ចិន្តេត្វា ឯកស្មី ទិវសេ តំ អាហា - "កទ្កេ,
មយំ បញ្ញេវេ បក្ខិត្តកុក្កជារិយ និច្ចំ យវេយេវ ហោម, ឯកទិវសំ ឧយ្យានកីឡំ
ករិស្សមា"តិ។ សា "សាធ្វ"តិ សម្មជិន្និត្វា ខាទនីយកោជនីយាទី សព្វំ
បដិយាទេត្វា សញ្ញាករណបដិមណ្ឌិតា តេន សទ្ធិ បដិច្ចន្ទយានេ និសីទិត្វា
ឧយ្យានំ អគមាសិ។ សោ តត្ថ តាយ សទ្ធិ កីឡន្តោ "ឥទានិ មយ្ហំ បលាយិតុំ
វដ្តតី"តិ តាយ សទ្ធិ កិលេសរតិយា រមិតុកាមោ វិយ ឯកំ កណារីវគច្ឆន្តំ
បរិសិត្វា តំ អាលិដ្ឋន្តោ វិយ និប្បិជ្ជេត្វា វិសញ្ញំ កត្វា ចាតេត្វា សញ្ញាករណានិ
ឱមុញ្ជិត្វា តស្សយេវ ឧត្តរាសន្តេន ពទ្ធិត្វា ភណ្ឌិកំ ខន្ធេ វេបេត្វា ឧយ្យានវតី
លដ្ឋិត្វា បក្កាមិ។

សាបិ បដិលទ្ធិសញ្ញា ឧដ្ឋាយ បរិចារិកានំ សន្តិកំ អាកន្ធា "អយ្យបុត្តោ
កហា"ន្តិ បុត្តិ។ "ន ជាធាម, អយ្យេ"តិ។ "មំ មតាតិ សញ្ញាយ ភាយិត្វា បលាតោ
ភវិស្សតី"តិ អនត្តមនា ហុត្វា តតោយេវ គេហំ គន្ធា "មម បិយសាមិកស្ស

អធិដ្ឋកាលតោ បដ្ឋាយេវ អលង្កិតសយនេ ន សយិស្សមី” តិ ភូមិយំ និបដ្ឋិ។
តតោ បដ្ឋាយ មនាបំ សាជកំ ន និវាសេតិ, ទ្វេ ភត្តានិ ន ភុញ្ញតិ, គន្ធមាលាធិនិ
ន បដិសេវតិ, “យេន កេនចិ ឧបាយេន អយ្យបុត្តំ បរិយេសិត្វា
បក្កោសាបេស្សមី” តិ នដេ បក្កោសាបេត្វា សហស្សំ អធាសិ។ “កី ករោម,
អយ្យ” តិ វុត្ថ “តុម្ហាកំ អគមនជ្ជានំ នាម នត្ថិ, តុម្ហេ កាមនិគមរាជធានិយោ
ចរន្តា សមជ្ឈំ កត្វា សមជ្ឈមណ្ឌលេ បឋមមេវ ឥមំ គីតំ កាយេយ្យថា” តិ នដេ
សិក្ខាបេន្តំ បឋមំ កាជំ វត្វា “តុម្ហេហិ ឥមស្មី គីតកេ គីតេ សចេ អយ្យបុត្តោ
តស្មី បរិសន្តេវ ភវិស្សតិ, តុម្ហេហិ សទ្ធិ កថេស្សតិ, អថស្ស មម អរោគភារំ
កថេត្វា តំ អាធាយ អាគន្ធយ្យថ, នោ ចេ អាគន្ធិតិ, សាសនំ បេសេយ្យថា” តិ
បរិព្ពយំ ទត្វា នដេ ឧយ្យោជេសិ។ តេ ពារាណសីតោ និក្ខមិត្វា តត្ថ តត្ថ សមជ្ឈំ
ករោន្តា ឯកំ បច្ឆន្តកាមកំ អគមីសុ។ សោចិ ចោរោ បលាយិត្វា តត្ថ វសតិ។
តេ តត្ថ សមជ្ឈំ ករោន្តា បឋមមេវ ឥមំ គីតកំ កាយីសុ -

៦៩.

“យំ តំ វសន្តសមយេ, កណារេវេសុ ភាណុសុ;
សាមំ ពាហាយ បីឡេសិ, សា តំ អារោគ្យមព្រឹ” តិ។

តត្ថ កណារេវេសុតិ ករវីវេសុ។ ភាណុសុតិ វត្តវណ្ណានំ បុច្ឆានំ បកាយ
សម្បន្នេសុ។ សាមន្តិ ឯវំនាមិកំ។ បីឡេសីតិ កិលេសវតិយា រមិតុកាមោវិយ
អាលិង្គន្តោ បីឡេសិ។ សា តន្តិ សា សាមា អរោគា, ត្វំ បន “សា មតា” តិ
សញ្ញាយ គីតោ បលាយសិ, សា អត្ថនោ អារោគ្យំ អព្រឹ កថេសិ, អារោចេសីតិ
អត្ថោ។

ចោរោ តំ សុត្វា នដំ ឧបសង្កមិត្វា “ត្វំ ‘សាមា ជីវតី’ តិ វទសិ, អហំ បន ន
សទ្ធិហាមី” តិ តេន សទ្ធិ សល្លបន្តោ ទុតិយំ កាថមាហា -

៧០.

“អម្ពោ ន កិរ សន្ទេយ្យំ, យំ វាតោ បព្ពតំ វហេ;
បព្ពតញ្ចេ វហេ វាតោ, សព្ពម្មិ បថី វហេ;
យត្ថ សាមា កាលកតា, សា មំ អាហេគ្យមព្រី”តិ។

តស្សត្ថោ - អម្ពោ នជ, ឥទំ កិរ ន សន្ទហេយ្យំ ន សន្ទហិតតំ។ យំ វាតោ
តិណបណ្ណានិវិយ បព្ពតំ វហេយ្យ, សចេបិ សោ បព្ពតំ វហេយ្យ, សព្ពម្មិ បថី
វហេយ្យ, យថា ចេតំ អសន្ទហេយ្យំ, តថា ឥទន្តិ។ យត្ថ សាមា កាលកតា
យា នាម សាមា កាលកតា, សា មំ អាហេគ្យំ អព្រីតិ កីការណា
សន្ទហេយ្យំ។ មតា នាម ន កស្សបិ សាសនំ បេសេន្តិតិ។

តស្ស វចនំ សុត្វា នដោ តតិយំ កាថមាហា -

៧១.

“ន ចេវ សា កាលកតា, ន ច សា អញ្ញមិច្ឆតិ;
ឯកភត្តិកិនី សាមា, តមេវ អភិកដ្ឋតិ”តិ។

តត្ថ តមេវ អភិកដ្ឋតិ អញ្ញំ បុរិសំ ន ឥច្ឆតិ, តញ្ញេវ កដ្ឋតិ ឥច្ឆតិ
បត្ថតិ។

តំ សុត្វា ចោរោ “សា ជីវតុ វា មា វា, ន តាយ មយ្ហំ អត្ថោ”តិ វត្វា ចតុត្ថំ
កាថមាហា -

៧២.

“អសន្តតំ មំ ចិរសន្តតេន, និមិនី សាមា អធុរំ ធុវេន;
មយាបិ សាមា និមិនេយ្យ អញ្ញំ, ឥតោ អហំ ទ្វរតរំ គមិស្ស”តិ។

តត្ថ អសន្តតន្តិ អកតសំសគ្គំ។ ចិរសន្តតេនាតិ ចិរកតសំសគ្គេន។
និមិន្ទតិ បរិវត្តេសិ។ អធុរំ ធុវេនាតិ មំ អធុរំ តេន ធុរសាមិកេន បរិវត្តេតុំ
នករគុត្តិកស្ស សហស្សំ ទត្វា មំ គណ្ហីតិ អត្ថោ។ មយាបិ សាមា និមិនេយ្យ
អញ្ញន្តិ សាមា មយាបិ អញ្ញំ សាមិកំ បរិវត្តេត្វា គណ្ហោយ្យ។ ឥតោ អហំ ទ្វរតរំ
គមិស្សន្តិ យត្ថ ន សក្កា តស្សា សាសនំ វា បវត្ថី វា សោតុំ, តាទិសំ ទ្វរតរំ ហំ
គមិស្សំ, តស្មា មម ឥតោ អញ្ញត្ថ គតការំ តស្សា អាហោចេថាតិ វត្វា តេសំ
បស្សន្តានញ្ញោ កាឡ្ហតរំ និវាសេត្វា វេគេន បលាយិ។

នជា គន្ធា តេន កតកិរិយំ តស្សា កថយីសុ។ សារិប្បជិសារិនី ហុត្វា
អត្តនោ បកតិយា វេរីតិនាមេសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហារិក្ខា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កល្ហិតភិក្ខុ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។

តទា សេដ្ឋីបុត្តោ អយំ ភិក្ខុ អហោសិ, សាមា បុរាណទុតិយិកា, ចោរោ បន
អហាមេវ អហោសិន្តិ។

កណ្តាវេរជាតកវណ្ណានា អដ្ឋមា។

[៣០៩] ៩. តិក្ខិរជាតកវណ្ណានា

សុសុខំ វត ជីវាមីតិ ឥទំ សត្តា កោសម្ព័យំ និស្សាយ ពទិកាវាមេ វិហារន្តោ
រាហុលត្ថេរំ អារព្ព កថេសិ។ វត្ថុ ហេដ្ឋា តិបល្លត្តជាតកេ (ជា. ១.១.១៦)
វិត្តារិកមេវ។ ភិក្ខុ ធម្មសកាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អាវុសោ, រាហុលោ
សិក្ខាកាមោ កុក្កច្ឆកោ ឱវាទក្ខមោ” តិ។ តស្សាយស្មតោ គុណកថាយ
សមុដ្ឋាបិកាយ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ កថាយ

សន្និសីទ្នា” តិ បុត្តិទ្វា “ឥមាយ នាមា” តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥនាទេវ, បុព្វេបិ
រាហុលេ សិក្ខាកាមោ កុក្កច្ឆកោ ឌីវាទក្ខមោយេវា” តិ វត្ថា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រាហ្មនត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណកុលេ
និព្ពត្តិទ្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលំ គន្ធា សព្ពសិប្បានិ ឧត្តណ្ហិទ្វា និក្ខម្ម
ហិមវន្តបទេសេ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិទ្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តិទ្វា
ឈានកីឡំ កីឡន្តោ វមណីយេ វនសណ្ឋោ វសិទ្ធា លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ
អញ្ញាតំ បច្ឆន្តកាមកំ អគមាសិ។ តត្ថ នំ មនុស្សា ទិស្វា បសន្នចិត្តា អញ្ញាតវស្មី
អរញ្ញោ បណ្ណាសាលំ ការេទ្វា បច្ឆយេហិ ឧបជ្ឈហន្តា វាសាបេសុំ។ តទា តស្មី
តាមកេ ឯកោ សាកុណីកោ ឯកំ ធិបកតិទ្ធិរំ គហេទ្វា សុដ្ឋសិក្ខាបេទ្វា
បញ្ចារេ បក្ខិបិទ្វា បដិជគ្គតិ។ សោ តំ អរញ្ញំ នេទ្វា តស្ស សន្នេន អាគតាគតេ
តិទ្ធិវេ គហេទ្វា វិក្កិណិទ្វា ជីវិកំ កហ្មេសិ។ តិទ្ធិវេ “មំ ឯកំ និស្សយ ពហូ មម
ញាតកា នស្សន្តិ, មយ្ហមេតំ ចាប” ត្ថិ និស្សន្ទោ អហោសិ។ សោ តស្ស
និស្សន្ទការំ ញាទ្វា វេឡុបេសិកាយ នំ សីសេ បហាវតិ។ តិទ្ធិវេ ឧក្ខាតុរតាយ
សន្នំ ករេតិ។ ឯវំ សោ សាកុណីកោ តំ និស្សយ តិទ្ធិវេ គហេទ្វា ជីវិកំ
កហ្មេសិ។

អថ សោ តិទ្ធិវេ ចិន្តេសិ “ឥមេ មវន្តតិ មយ្ហំ ចេតនា នត្ថិ, បដិច្ចកម្មំ បន មំ
ដុសតិ, មយិ សន្នំ អករេន្តេ ឯតេ នាគច្ឆន្តិ, ករេន្តេយេវ អាគច្ឆន្តិ,
អាគតាគតេ អយំ គហេទ្វា ជីវិតក្ខយំ ចាបេតិ, អត្ថិ នុ ខោ ឯត្ថ មយ្ហំ ចាបំ,
នត្ថិ” តិ។ សោ តតោ បដ្ឋាយ “កោ នុ ខោ មេ ឥមំ កដ្ឋំ ធិន្ទេយ្យា” តិ តថាវុបំ
បណ្ហិតំ ឧបធារេន្តោ ចរតិ។ អថេកទិវសំ សោ សាកុណីកោ ពហូ តិទ្ធិវេ
គហេទ្វា បច្ឆិ បូរេទ្វា “ចានីយំ បិវិស្សមី” តិ ពោធិសត្តស្ស អស្សមំ គន្ធា តំ
បញ្ចារំ ពោធិសត្តស្ស សន្តិកេ វេបេទ្វា ចានីយំ បិវិទ្វា វាលុកាតលេ និបន្នោ និដ្ឋំ

ឡើយ។ តិច្ឆិរោ តស្ស និទ្ទោក្កន្តការំ ញាត្វា “មម កង្ខំ ឥមំ តាបសំ បុច្ឆិស្សមិ,
ជានន្តោ មេ កថេស្សតី” តិ បញ្ញេវេ និសិដ្ឋោយេវ តំ បុច្ឆន្តោ បឋមំ គាថមាហា -

៧៣.

“សុសុខំ វត ជីវាមិ, លភាមិ ចេវ ភុត្តិភុ;
បរិបន្តេ ច តិដ្ឋាមិ, កា នុ ភន្តេ គតិ មមា” តិ។

តត្ថ សុសុខំ វត ជីវាមិ តិ អហំ, ភន្តេ, ឥមំ សាកុណិកំ និស្សាយ សុដ្ឋ សុខំ
ជីវាមិ។ លភាមិ តិ យថាវុច្ចិតំ ខាធិយំ កោដិយំ ភុត្តិភុម្បិ លភាមិ។ បរិបន្តេ
ច តិដ្ឋាមិ តិ អបិច ខោយត្ថ មម ញាតកា មម សន្តេន អាគតាគតាវិនស្សន្តិ,
តស្មី បរិបន្តេ តិដ្ឋាមិ។ កា នុ, ភន្តេ, គតិ មមា តិ កា នុ ខោ, ភន្តេ, មម គតិ, កា
និប្បត្តិ ភវិស្សតិ តិ បុច្ឆិ។

តស្ស បញ្ញំ វិស្សន្តេន្តោ ពោធិសន្តោ ទុតិយំ គាថមាហា -

៧៤.

“មនោ ចេ តេ នប្បណាមតិ, បក្ខិ ចាបស្ស កម្មនោ;
អព្យាវជស្ស ភទ្រស្ស, ន ចាបមុបលិម្បតិ” តិ។

តត្ថ ចាបស្ស កម្មនោ តិ យទិ តវ មនោ ចាបកម្មស្សត្ថាយ ន បណាមតិ,
ចាបករណោ តន្តិន្តោ តប្បាលោ តប្បញ្ញាវេ ន ហោតិ។ អព្យាវជស្ស តិ វិ
សន្តេ ចាបកម្មករណត្ថាយ អព្យាវជស្ស ឧស្សក្កំ អនាបន្នស្ស តវ ភទ្រស្ស
សុទ្ធស្សេវ សតោ ចាបំ ន ឧបលិម្បតិ ន អល្លិយតី តិ។

តំ សុត្វា តិច្ឆិរោ តតិយំ គាថមាហា -

៧៥.

“ញាតកោ នោ និសិដ្ឋោតិ, ពហុ អាគច្ឆតេ ជនោ;
បដិច្ចកម្មំ ដុសតិ, តស្មី មេ សង្គតេ មនោ”តិ។

តស្សត្ថោ - ភន្តេ, សចាបំ សទ្ធិំ ន ករេយ្យំ, អយំ ទិវត្តិវជនោ ន អាគច្ឆយ្យ, មយំ បន សទ្ធិំ ករោន្តេ “ញាតកោ នោ និសិដ្ឋោ”តិ អយំ ពហុ ជនោ អាគច្ឆតិ, តំ អាគតាគតំ លុន្នោ គហេត្វា ជីវិតក្ខយំ ចាបេន្នោ មំ បដិច្ច និស្សាយ ឯតំ ចាណាតិចាតកម្មំ ដុសតិ បដិលភតិ វិន្ទតិ, តស្មី មំ បដិច្ច កតេ ចាបេ មម នុ ខោ ឯតំ ចាបន្តិ ឯវំ មេ មនោ សង្គតេ បរិសង្គតិ កុក្កុច្ចំ អាបជ្ជតីតិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្ថោ ចតុត្ថំ កាថមាហា -

៧៦.

“ន បដិច្ចកម្មំ ដុសតិ, មនោ ចេ នប្បទុស្សតិ;
អប្បោស្សក្កស្ស ភទ្រស្ស, ន ចាបមុបលិម្បតិ”តិ។

តស្សត្ថោ - យទិ តវ ចាបកិរិយាយ មនោ ន បទុស្សតិ, តន្និន្នោ តប្បោនោ តប្បញ្ញារោ ន ហោតិ, ឯវំ សន្តេ លុន្នេ ន អាយស្មន្តំ បដិច្ច កតម្បិ ចាបកម្មំ តំ ន ដុសតិ ន អល្លិយតិ, ចាបកិរិយាយ ហិ អប្បោស្សក្កស្ស និរាលយស្ស ភទ្រស្ស បរិសុទ្ធស្សេវ សតោ តវ ចាណាតិចាតចេតនាយ អភាវា តំ ចាបំ ន ឧបលិម្បតិ, តវ ចិត្តំ ន អល្លិយតីតិ។

ឯវំ មហាសត្ថោ ទិវត្តិវំ សញ្ញាបេសិ, សោមិ តំ និស្សាយ និក្កក្កុដ្ឋោ អហោសិ។ លុន្នោ បពុន្នោ ពោធិសត្ថំ វន្តិត្វា បញ្ជាវ អាធាយ បក្កាមិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា ទិវត្តិរោ រាហុលោ អហោសិ, តាបសោ បន អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

តិរិយាចារ្យក្រសួងនា រាមា។

[៣២០] ១០. សុត្តន្តបិដកក្រសួងនា

សុត្តន្តបិដក និទានិក ៩៩ សុត្តន្ត ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ កុដ្ឋម្ពិកំ អារត្ត
កថេសិ។ សោ កិរ “កាមកេ ឧទ្ធារំ សាធស្សមី” តិ ភិរិយាយ សុទ្ធិ តត្ថ គន្ធា
សាធាត្វា ធនំ អាហារិក្ខា “បច្ឆា នេស្សមី” តិ ឯកស្មី កុលេ វេបេត្វា បុន សាវត្ថី
គច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ ឯកំ បព្ពតំ អន្តរាម។ អថ នំ ភិរិយា អាហា “សចេ, សាមិ, អយំ
បព្ពតោ សុវណ្ណមយោ ភវេយ្យ, ទទេយ្យាសិ បន មេ កិញ្ចី” តិ។ “កាសិ ត្វំ, ន
កិញ្ចី ធស្សមី” តិ។ សា “យាវ ថទ្ធិបាធយោ វតាយំ, បព្ពតោ សុវណ្ណមយោ
ជាតេបិ មយ្ហំ កិញ្ចី ន ធស្សតី” តិ អនត្ថមនា អហោសិ។ តេ ជេតវនេសមីបំ
អាគន្ធា “ចានីយំ បិរិស្សមា” តិ វិហារំ បិរិសិក្ខា ចានីយំ បិរិសុ។ សត្តាបិ
បច្ឆុសកាលេយេវ តេសំ សោតាបត្តិជលស្ស ឧបនិស្សយំ ទិស្វា អាគមនំ
ឱលោកយមាធា គន្ធកុដិបរិវេណោ និសីទិ ធម្មណ្ណាស្មិយោ វិស្សន្តោ។ តេបិ
ចានីយំ បិរិក្ខា អាគន្ធា សត្តារំ វន្តិក្ខា និសីទិសុ។ សត្តា តេហិ សុទ្ធិ បដិសន្ធារំ
កត្វា “កហំ គតាត្តា” តិ បុច្ឆិ។ “អម្ពា កំ កាមកេ ឧទ្ធារំ សាធនត្ថាយ, ភន្តេ” តិ។
“កី, ឧចាសិកេ តវ សាមិកោ តុយ្ហំ ហិតំ បដិកម្ពតិ, ឧបការំ តេ ករោតី” តិ។
ភន្តេ, អហំ ឥមស្មី សសិនេហា, អយំ បន មយំ និស្សិនេហា, អន្ត មយា បព្ពតំ
ទិស្វា “សចាយំ បព្ពតោ សុវណ្ណមយោ អស្ស, កិញ្ចី មេ ទទេយ្យាសិ” តិ វុត្តោ
“កាសិ ត្វំ, ន កិញ្ចី ធស្សមី” តិ អាហា, ឯវំ ថទ្ធិបាធយោ អយន្តិ។ “ឧចាសិកេ, ឯវំ
នាមេស វនតិ, យនា បន តវ គុណំ សរតិ, តនា សត្តិស្សរិយំ តេ ទេតី” តិ វត្វា
“កថេថ, ភន្តេ” តិ តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណាសិយំ ព្រហ្មទត្ត វជ្ជំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស
សត្តកិច្ចការកោ អមច្ឆោ អហោសិ។ អថេកទិវសំ រាជា បុត្តំ ឧបរាជានំ

ឧបជ្ជានំ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា “អយំ មម អន្តេបុរេ ទុព្ភេយ្យា” តិ តំ បក្កោសាបេត្វា
“តាត, យាវាហំ ជីវាមិ, តាវ នគរេ វសិតុំ នលច្ឆសិ, អញ្ញត្ថ វសិត្វា មមច្ចយេន
រជ្ជំ កាវេហី” តិ អាហា។ សោ “សាធ្វ” តិ បិតរំ វន្តិត្វា ជេដ្ឋភិរិយាយ សទ្ធិំ នគរា
និក្ខមិត្វា បច្ឆន្តំ គន្ធា អរញ្ញំ បរិសិត្វា បណ្ណាសាលំ មាបេត្វា
វនមូលដលាដលេហិ យាបេន្តោ វសិ។ អបរភាគេ រាជា កាលមកាសិ។
ឧបរាជា នក្ខត្តំ ឌីលោកេន្តោ តស្ស កាលកតភាវំ ញត្វា ពារាណសី
អាគច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ ឯកំ បព្ពតំ អទ្ទស។ អថ នំ ភិរិយា អាហា “សចេ, ទេវ, អយំ
បព្ពតោ សុវណ្ណាមយោ អស្ស, ទទេយ្យាសិ មេ កិញ្ចី” តិ។ “កាសិ ភូ, ន កិញ្ចី
ទស្សមី” តិ។ សា “អហំ ឥមស្មី សិនេហំ ជិន្និតុំ អសក្កោន្តំ អរញ្ញំ ចារិសី,
អយញ្ច ឯវំ វនតិ, អតិរិយ ថទ្ធិហទយោ, រាជា ហុត្វាបិ ឯស មយ្ហំ កី កល្យាណំ
កិរិស្សតិ” តិ អនត្តមនា អហោសិ។ សោ អាគន្ធា រជ្ជេ បតិជ្ជិតោ តំ
អគ្គមហោសិជ្ជានេ ឋបេសិ, ឥទំ យសមត្តកមេវ អទាសិ។ ឧត្តរិ បន
សក្ការសម្មាជោ នត្ថិ, តស្ស អត្ថិការម្មិ ន ជាជានិ។

ពោធិសត្តោ “អយំ ទេវី ឥមស្ស រញ្ជោ ឧបការិកា ទុក្ខំ អគណោត្វា
អរញ្ញាវាសំ វសិ។ អយំ បនេតំ អគណោត្វា អញ្ញាហិ សទ្ធិំ អភិរមន្តោវិចរតិ,
យថា ឯសា សត្ថិស្សរិយំ លភតិ, តថា កិរិស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា ឯកទិវសំ តំ
ឧបសង្កមិត្វា “មហាទេវី មយំ តុម្ហាកំ សន្តិកា បិណ្ឌាចាតមត្តម្មិ នលភាម,
កស្មា អម្ពេសុ បមជ្ជិត្ថ, អតិរិយ ថទ្ធិហទយោ អត្ថា” តិ អាហា។ “តាត, សចាហំ
អត្តនាលភេយ្យំ, តុយ្ហម្មិ ទទេយ្យំ, អលភមាជោ បន កី ទស្សមិ, រាជាបិ មយ្ហំ
ឥទានិ កី នាម ទស្សតិ, សោ អន្តរាមគ្គេ ‘ឥមស្មី បព្ពតោ សុវណ្ណាមយោ ជាតេ
មយ្ហំ កិញ្ចី ទស្សសី’ តិ វុត្តោ ‘កាសិ ភូ, ន កិញ្ចី ទស្សមី’ តិ អាហា, សុបរិច្ឆជម្មិ
ន បរិច្ឆជី” តិ។ “កី បន រញ្ជោ សន្តិកេ ឥមំ កថំ កថេតុំ សក្ខិស្សថា” តិ?
“សក្ខិស្សមិ, តាតា” តិ។ “តេន ហិ អហំ រញ្ជោ សន្តិកេ បិតោ បុច្ឆិស្សមិ, តុម្ពេ

ក្រេយ្យថា"តិ។ "សាធុ, តាតា"តិ។ ពោធិសត្តោ ទេវីយា រញ្ជោ ឧបជ្ជានំ អាគន្ធា
បិតកាលេ អាហា "ននុ, អយ្យេ, មយំ តុម្ហាកំ សន្តិកា កិញ្ចិ នលភាមា"តិ?
"តាត, អហំ លភមាណា តុយ្ហំ ទេយ្យំ, អហាមេវ កិញ្ចិ នលភាមិ, អលភមាណា
តុយ្ហំ កិ ទស្សមិ, រាជាបិ ឥធានិ មយ្ហំ កិ នាម ទស្សតិ, សោ អរញ្ញតោ
អាគមនកាលេ ឯកំ បព្ពតំ ទិស្វា 'សចាយំ បព្ពតោ សុវណ្ណាមយោ អស្ស, កិញ្ចិ
មេ ទេយ្យាសី'តិ វុត្តោ 'កាសិ ត្វំ, ន កិញ្ចិ ទស្សមី'តិ វុទតិ, សុបរិច្ឆជម្បិ ន
បរិច្ឆជី"តិ ឯតមត្តំ ជីវេន្តិ បឋមំ កាថមាហា -

៧៧.

“សុច្ឆជំ វុត នច្ឆជិ, វាចាយ អទទំ គិរី;
កិញ្ចិ តស្សចជន្តស្ស, វាចាយ អទទ បព្ពត"ន្តិ។

តត្ថ សុច្ឆជំ វុតាតិ សុខេន ចជិតុំ សក្កុណោយ្យម្បិ ន ចជិ។ អទទន្តិ
វុចនមត្តោនាបិ បព្ពតំ អទទមាណោ។ កិញ្ចិ តស្សចជន្តស្សតិ តស្ស នាមេតស្ស
មយា យាចិតស្ស ន ចជន្តស្ស កិញ្ចិ ចជេយ្យ។ វាចាយ អទទ បព្ពតន្តិ សចាយំ
មយា យាចិតោ មម វុចនេន សុវណ្ណាមយម្បិ ហោន្តំ តំ បព្ពតំ វាចាយ អទទ,
វុចនមត្តេន អទស្សតិ អត្ថោ។

តំ សុត្វា រាជា ធុតិយំ កាថមាហា -

៧៨.

“យញ្ចិ កយិរា តញ្ចិ វុទេ, យំ ន កយិរា ន តំ វុទេ;
អករោន្តំ ភាសមាណំ, បរិជានន្តិ បណ្ឌិតា"តិ។

តស្សត្ថោ - យទេវ ហិ បណ្ឌិតោ បុរិសោ កាយេន ករេយ្យ, តំ វាចាយ
វុទេយ្យ។ យំ ន កយិរា, ន តំ វុទេយ្យ, ទាតុកាមោវ ទម្ពីតិ វុទេយ្យ, ន

អនាគតកាមោតិ អធិប្បាយោ។ កីការណា? យោ ហិ “ធស្សមី”តិ វត្ថាបិ បច្ឆា
ន ធនាតិ, តំ អករោន្តំ កេវលំ មុសា ភាសមាណំ បរិជានន្តិ បណ្ឌិតា។ អយំ
“ធស្សមី”តិ វចនមត្តមេវ ភាសតិ, ន បន ទេតិ, យញ្ញោ ខោ បន អធិន្ទម្បិ
វចនមត្តនេវ ធិន្ទំ ហោតិ, តំ បុរេតរមេវ លទ្ធ�ំ នាម ភរិស្សតីតិ វេ តស្ស
មុសាវាទិការំ បរិជានន្តិ បណ្ឌិតា, ពាលា បន វចនមត្តនេវ តុស្សន្តីតិ។

តំ សុត្វា ទេវី រញ្ជោ អញ្ញាលី បគ្គហេត្វា តតិយំ កាថមាហា -

៧៩.

“រាជបុត្ត នមោ ត្យតុ, សច្ចេ ធម្មេ បីតោ ចសិ;
យស្ស តេ ព្យសនំ បត្តោ, សច្ចស្មី រមតេ មនោ”តិ។

តត្ថ សច្ចេ ធម្មេតិ វចីសច្ចេ ច សភាវធម្មេ ច។ ព្យសនំ បត្តោតិ យស្ស តវ
រជ្ជា បញ្ញាជនីយសម្ព័ន្ធតំ ព្យសនំ បត្តោបិ មនោ សច្ចស្មីយេវ រមតិ។

វេ រញ្ជោ គុណកម៌ កថយមាឆាយ ទេវីយា តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ តស្ស
គុណកម៌ កថេន្តោ ចតុត្ថំ កាថមាហា -

៨០.

“យា ទលិទ្ធិ ទលិទ្ធស្ស, អឌ្ឍា អឌ្ឍស្ស កិត្តិម;
សា ហិស្ស បរមា ភរិយា, សហិរញ្ញាស្ស ឥត្តិយោ”តិ។

តត្ថ កិត្តិមាតិ កិត្តិសម្បជ្ជាតិ អត្តោ។ សា ហិស្ស បរមាតិ យា ទលិទ្ធស្ស
សាមិកស្ស ទលិទ្ធកាលេ សយម្បិ ទលិទ្ធិ ហុត្វា តំ ន បរិច្ចជតិ។ អឌ្ឍស្សាតិ
អឌ្ឍកាលេ អឌ្ឍា ហុត្វា សាមិកមេវ អនុវត្តតិ, សមាទសុខទុក្ខាវ ហោតិ, សា

ហ៊ី តស្ស បរមា ឧត្តមា ភរិយា នាម។ សហិរញ្ញស្ស បន ឥស្សរិយេ បិតស្ស
ឥតិយោ នាម ហោត្តិយេវ, អនច្ចរិយមេវ ឯតន្តិ។

ឯវញ្ច បន វត្វា ពោធិសត្តោ “អយំ, មហារាជ, តុម្កាកំ ទុក្ខិតកាលេ អរញ្ញោ
សមាទុក្ខា ហុត្វា វសិ, ឥមិស្សា សម្មាទំ កាតុំ វដ្ឋតី” តិ ទេវិយា គុណំ
កថេសិ។ រាជា តស្ស វចនេន ទេវិយា គុណំ សវិត្វា “បណ្ឌិត, តវ កថាយាហំ
ទេវិយា គុណំ អនុស្សរិ” ត្ថិ វត្វា តស្សា សត្តិស្សរិយមទាសិ។ “តយាហំ ទេវិយា
គុណំ សរាបិតោ” តិ ពោធិសត្តស្សបិ មហន្តំ សក្ការំ អកាសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧភោ ជយម្បតិកា សោតាបត្តិជលេ
បតិជ្ជហីសុ។

តទា ពារាណសិរាជា អយំ កុដ្ឋម្ហិកោ អហោសិ, ទេវី អយំ ឧទាសិកា,
បណ្ឌិតាមន្ទោ បន អហមេវ អហោសិត្ថិ។

សុច្ឆជជាតកវណ្ណានា ទសមា។

បុចិមន្តវគ្គោ ទុតិយោ។

៣. កុដិទ្ធសកវគ្គោ

[៣២០] ១. កុដិទ្ធសកជាតកវណ្ណានា

មនុស្សស្សេវ តេ សីសន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ
មហាកស្សបត្ថេរស្ស បណ្ណាសាលលាបកំ ទហរភិក្ខុំ អារត្ត កថេសិ។ វត្ថុ បន

រាជគហេ សមុជ្ជិតំ។ តទា កិរ ថេរោ រាជគហំ និស្សយ អរញ្ញកុដិយំ វិហរតិ,
តស្ស ទ្វេ ធម្មា ឧបជ្ជានំ ករោតិ។ តេសុ ឯកោ ថេរស្ស ឧបការកោ, ឯកោ
ទុព្ពហោ ឥតវេន កតំ អត្តនា កតសទិសំ ករោតិ។ តេន មុខោទកាទីសុ
ឧបជ្ជាបិ តេសុ ថេរស្ស សន្តិកំ គន្ធា វុទ្ធិត្វា “ភន្តេ, ឧទកំ បបិតំ, មុខំ
ឆោវថា” តិ អាទីនិ វេទតិ។ តេន កាលស្សេវ វុដ្ឋាយ ថេរស្ស បរិវេណោ សម្មុជ្ឈ
ថេរស្ស និក្ខមនវេលាយ ឥតោ ចិតោ ច បហរន្តោ សកលបរិវេណំ អត្តនា
សម្មុជ្ជិយ ករោតិ។ វត្ថុសម្មុទ្ពា ចិន្តេសិ “អយំ ទុព្ពហោ មយា កតំ អត្តនា
កតសទិសំ ករោតិ, ឯតស្ស សបកម្ពំ ចាកជំ ករិស្សមី” តិ។

តស្មី អន្តោកាមេ ភុត្វា អាគន្ធា និទ្ទាយន្តេវ ន្ទានោទកំ តាបេត្វា
បិដ្ឋិកោជ្ឈកេ បបេត្វា អញ្ញំ អឡនាឡិមត្តំ ឧទកំ ឧទ្ធទេ បបេសិ។ ឥតរោ
បពុជ្ឈិត្វាវ គន្ធា ឧសុមំ ឧដ្ឋហន្តំ ទិស្វា “ឧទកំ តាបេត្វា កោជ្ឈកេ បបិតំ
ករិស្សតិ” តិ ថេរស្ស សន្តិកំ គន្ធា “ភន្តេ, ន្ទានកោជ្ឈកេ ឧទកំ បបិតំ,
ន្ទាយថា” តិ អាហា។ ថេរោ ‘ន្ទាយិស្សមី’ តិ តេន សទ្ធិយេវ អាគន្ធា កោជ្ឈកេ
ឧទកំ អទិត្វា “កហំ ឧទក” ត្ថិ បុច្ឆិ។ សោ វេកេន អគ្គិសាលំ គន្ធា តុច្ឆភាជនេ
ឧឡ្ហ័ ឌីតាវេសិ, ឧឡ្ហេត្ថា តុច្ឆភាជនស្ស តលេ បដិហតោ “តតា” តិ
សទ្ធមកាសិ។ តតោ បដ្ឋាយ តស្ស “ឧឡ្ហ័សទ្ធកោ” ត្រេវ នាមំ ជាតំ។

តស្មី ខណោ ឥតរោ បិដ្ឋិកោជ្ឈកតោ ឧទកំ អាហរិត្វា “ន្ទាយថ, ភន្តេ” តិ
អាហា។ ថេរោ ន្ទត្វា អារវន្តេន្ទោ ឧឡ្ហ័សទ្ធកស្ស ទុព្ពចភារំ ញាត្វា តំ សាយំ
ថេរុបជ្ជានំ អាគតំ ឡិវទិ “អារុសោ, សមណោ នាម អត្តនា កតមេវ ‘កតំ មេ’ តិ
វត្ថុំ វុដ្ឋតិ, អញ្ញថា សម្មជាទមុសាវាទោ ហោតិ, ឥតោ បដ្ឋាយ ឯវុបំ មា
អកាសី” តិ។ សោ ថេរស្ស កុដ្ឋិត្វា បុនទិវសេ ថេវេន សទ្ធិ បិណ្ឌាយ កាមំ ន
ចារិសិ។ ថេរោ ឥតរេនេវ សទ្ធិ ចារិសិ។ ឧឡ្ហ័សទ្ធកោបិ ថេរស្ស ឧបជ្ជាកកុលំ

គន្ធា “ភន្តេ, យេវោ កហ” ឆ្លើយត្រឡប់ “អសុកេនវិហារេយេវ និសិន្នា” តិវត្ថា “កី,
ភន្តេ, លទ្ធិវដ្តតិ” តិវត្រ “ឥន្ទ្រាធិបតី” តិវត្រ គហេត្វា អត្តនោ រុចិតជ្ជានំ គន្ធា
ភុញ្ញត្វាវិហារំ អគមាសិ។

បុណ្យសេ យេវោ តំ កុលំ គន្ធា និសិន្និ។ មនុស្សបិ “កី, ភន្តេ, អយ្យស្ស
អសុកេនំ, ហិយ្យោ កិវត្តវិហារេយេវ និសិន្នា, អសុកេនាស្ស ហត្ថោ អាហារំ
បេសយិម្ហ, បរិភុត្តោ អយ្យនា” តិវត្រ យេវោ តុណ្ហិភូតោវ ភត្តកិច្ចំ កត្វា
វិហារំ គន្ធា សាយំ យេវបដ្ឋានកាលេ អាគតំ អាមន្តេត្វា “អាវុសោ, អសុកេនាម
នាម អសុកេកុលេ យេវស្ស ឥន្ទ្រាធិបតី លទ្ធិវដ្តតិ វិញ្ញាបេត្វា កិវ តេ ភុត្ត” ឆ្លើយ
ត្វា “វិញ្ញត្តិ នាម នវដ្តតិ, មា បុណ្យវបំ អនាចារំ ចរា” តិវត្រ អាហា។ សោ ឯត្ថកេន
យេវ អាហា តំ ពន្ធិត្វា “អយំ ហិយ្យោបិ ឧទកមត្តំ និស្សាយ មយា សទ្ធិ កលបំ
កិវ, ឥនាធិបនស្ស ឧបដ្ឋានកាលំ គហេ មយា ភត្តមុដ្ឋិ ភុត្តាតិ អសហន្តោ បុណ្យ
កលបំ ករោតិ, ជានិស្សមិស្ស កត្តព្វយុត្តក” ឆ្លើយ បុណ្យសេ យេវ បិណ្ឌាយ
បរិវដ្ត មុត្តរំ គហេត្វា បរិភោគភាជនានិ ភិក្ខុត្វា បណ្ណាសាលំ ឈាបេត្វា
បលាយិ។ សោ ជីវមាណោវ មនុស្សបេតោ ហុត្វា សុស្សិត្វា កាលំ កត្វា
អវិចិមហានិរយេ និព្វត្តិ។ សោ តេន កតោ អនាចារោ មហាជនស្ស មជ្ឈេ
ចាកដោ ជាតោ។

អថេកច្ឆេ ភិក្ខុ រាជគហា សាវត្ថី គន្ធា សភាគដ្ឋានេ បត្តចីវរំ បដិសាមេត្វា
សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា វត្តិវា និសិន្និ។ សត្តា តេហិ សទ្ធិ បដិសន្ធារំ កត្វា “កុតោ
អាគតត្ថា” តិវត្ថុ។ “រាជគហា, ភន្តេ” តិវត្ថុ។ “កោ តត្ថ ឱវាទទាយកោ
អាចរិយោ” តិវត្ថុ។ “មហាកស្សបត្តោ, ភន្តេ” តិវត្ថុ។ “សុខំ, ភិក្ខុវេ, កស្សបស្ស” តិវត្ថុ។
“អាម, ភន្តេ, យេវស្ស សុខំ, សទ្ធិវិហារិកោ បនស្ស ឱវាទេ ទិន្នេ កុដ្ឋិត្វា យេវស្ស
បណ្ណាសាលំ ឈាបេត្វា បលាយិ តិវត្ថុ។ តំ សុត្វា សត្តា “ភិក្ខុវេ, កស្សបស្ស

ឯវត្ថុបេន ពាលេន សន្ធិ ចរណតោ ឯកចរិយាវ សេយ្យា” តិ វត្ថា ឥមំ ធម្មបទេ
គាថមាហា -

“ចរញោ នាធិគន្ធយ្យ, សេយ្យំ សទិសមត្តនោ;
ឯកចរិយំ ទទ្ទំ កយិរា, នត្ថិ ពាលេ សហាយតា” តិ។ (ធម. ប. ៦០);

ឥទញោ បន វត្ថា បុន តេ ភិក្ខុ អាមន្តេត្វា “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ សោ
កុដិទ្ធសកោ, បុព្វេបិ កុដិទ្ធសកោយេវ, ន ច ឥទានេវ ឱវាទធាយកស្ស
កុដ្ឋតិ, បុព្វេបិ កុដ្ឋិយេវា” តិ វត្ថា តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ
សិទ្ធិលសកុណាយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ អត្តនោ មនាបំ អនោវស្សកំ
កុលាវកំ កត្វា ហិមវន្តបទេសេ វសតិ។ អថេកោ មក្កដាវស្សកាលេ
អច្ឆិន្ទនាវេ ទេវេ វស្សន្តេ សីតប័ធិតោ ទន្តេ ខាទន្តោ ពោធិសត្តស្ស អវិទូរេ
និសីទិ។ ពោធិសត្តោ តំ តថា កិលមន្តំ ទិស្វា តេន សន្ធិ សល្លបន្តោ បឋមំ
គាថមាហា -

៨០.

“មនុស្សស្សេវ តេ សីសំ, ហត្ថចាទា ច វានរ;
អថ កេន នុ វណ្ណាន, អការំ តេ ន វិជ្ជតី” តិ។

តត្ថ វណ្ណានាតិ ការណេន។ អការន្តិ តវ និវាសតេហំ កេន ការណេន
នត្ថិតិ បុច្ឆិ។

តំ សុត្វា វានរោ ទុតិយំ គាថមាហា -

៨២.

“មនុស្សស្បែក មេ សីសំ, ហត្ថចាតា ច សិទ្ធិល;
យាហុ សេដ្ឋា មនុស្សសុ, សា មេ បញ្ញា នវិជ្ជតិ” តិ។

តត្ថ សិទ្ធិលាតិ តំ សកុណំ នាមេនាលបតិ។ យាហុ សេដ្ឋា មនុស្សស្វតិ
យា មនុស្សសុ សេដ្ឋាតិ កថេន្តិ, សា មម វិចារណាបញ្ញា នតិ។
សីសហត្ថចាតកាយពលានិ ហិ លោកេ អប្បមាណំ, វិចារណាបញ្ញា សេដ្ឋា,
សា មម នតិ, តស្មា មេ អការំ នវិជ្ជតិ តិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ ៩តំ កាថាទ្វយមាហា -

៨៣.

“អនុជ្ជិតចិត្តស្ស, លហុចិត្តស្ស ទុព្ពិនោ;
និច្ចំ អនុវសីលស្ស, សុខភារោ នវិជ្ជតិ។

៨៤.

“សោ ករស្ស អានុការំ, វីតិវត្តស្ស សីលិយំ;
សីតវាតបរិច្ឆាណំ, ករស្ស កុដំ កបិ” តិ។

តត្ថ អនុជ្ជិតចិត្តស្សាតិ អប្បតិជ្ជិតចិត្តស្ស។ ទុព្ពិនោតិ មិត្តទុព្ពិស្ស។
អនុវសីលស្សាតិ ន សព្ពកាលំ សីលរក្ខកស្ស។ សោ ករស្ស អានុការំន្តិ សោ តំ
សម្ម មក្កជ បញ្ញាយ ឧប្បាទនត្ថំ អានុការំ ពលំ ឧចាយំ ករោហិ។ វីតិវត្តស្ស
សីលិយន្តិ អត្ថនោ ទុស្សីលភាវសម្ពាតំ សីលិយំ អតិក្កមិត្វា សីលវា ហោតិ។
កុដំ កបិ តិ សីតវាតស្ស បរិច្ឆាណាសមត្ថំ អត្ថនោ កុដំ កុលាវកំ ឯកំ
វសនាការកំ ករោហិតិ។

មក្ខដោ ចិន្តេសិ “អយំ តាវ អត្ថនោ អនោវស្សកដ្ឋានេ និសិន្នកាវេន មំ
បរិភាសតិ, ន និសីទាបេស្សមិ នំ ឥមស្មី កុលាវកេ” តិ។ តតោ ពោធិសត្តំ
គណ្ហិតុកាមោ បក្ខន្ធិ, ពោធិសត្តោ ឧប្បតិទ្វា អញ្ញត្ថ គតោ។ មក្ខដោ
កុលាវកំ វិទ្ធិសេទ្វា បុណ្ណវិបុណ្ណំ កត្វា បក្ខាមិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិទ្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា មក្ខដោ
កុដិលាបកោ អហោសិ, សិទ្ធិលសកុលោ បន អហាមេវ អហោសិ” ន្តិ។

កុដិទ្ធអកជាតកវណ្ណានា បឋមា។

[៣២២] ២. ទុទ្ធកជាតកវណ្ណានា

ទុទ្ធកាយតិ ភទ្ធពន្តតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ អញ្ញតិទ្ធិយេ អារត្ត
កថេសិ។ តិទ្ធិយា កិវ ជេតវនស្ស សមីបេ តស្មី តស្មី ឋានេ កណ្តាកាបស្សយេ
សេយ្យំ កប្បន្តិ, បញ្ចាតបំ តបេន្តិ, នាទប្បការំ មិច្ឆាតបំ ចរន្តិ។ អថ
សម្ពហុលា ភិក្ខុ សាវត្ថិយំ បិណ្ណាយ ចរិទ្វា ជេតវនំ អាគច្ឆន្តា អន្តរាមគ្គេ តេ
ទិស្វា គន្ធា សត្តារំ ឧបសង្កមិទ្វា “អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ, អញ្ញតិទ្ធិយានំ
វតសមាទានេ សារោ” តិ បុច្ឆិសុ។ សត្តា “ន, ភិក្ខុវេ, តេសំ វតសមាទានេ សារោ
វាវិសេសោ វា អត្ថិ, តញ្ញំ និយំសិយមានំ ឧបបរិក្ខិយមានំ ឧក្ការភូមិមគ្គសទិសំ
សសកស្ស ទុទ្ធកសទិសំ ហោតី” តិ វត្វា “ទុទ្ធកសទិសភាវមស្ស មយំ ន
ជានាម, កថេជ នោ, ភន្តេ” តិ តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ សីហាយានិយំ
និព្វត្តិទ្វា វយប្បត្តោ អវញ្ញេ បជិវសតិ។ តទា បន បច្ឆិមសមុទ្ធសមីបេ
ពេលុវមិស្សកតាលវនំ ហោតិ។ តត្រេកោ សសកោ ពេលុវរុក្ខមូលេ ឯកស្ស
តាលគច្ឆស្ស ហេដ្ឋា វសតិ។ សោ ឯកទិវសំ កោចរំ អាទាយ អាគន្ធា

តាលបណ្ណាស្ស ហេដ្ឋា និបន្នោ ចិន្តេសិ “សចេ អយំ បថវី សំវដ្តេយ្យ, កហំ នុ
ខោ គមិស្សមី” តិ។ តស្មី ខណោ ឯកំ ពេលុវបក្កំ តាលបណ្ណាស្ស ឧបរិ បតិ។
សោ តស្ស សន្នេន “អន្ធា បថវី សំវដ្តតី” តិ ឧប្បតិទ្វា បច្ឆតោ អនោលោកេន្តោវ
បលាយិ។ តំ មរណភយភីតំ វេគេន បលាយន្តំ អញ្ញោ សសកោ ធិស្វា បុច្ឆិ “កី
ភោ, អតិវិយ ភីតោ បលាយសី” តិ។ “មា បុច្ឆិ, ភោ” តិ។ សោ “កី ភោ, កី ភោ” តិ
បច្ឆតោ ធាវតេវ។ ឥតរោ និវត្តិទ្វា អនោលោកេន្តោវ “ឯត្ថ បថវី សំវដ្តតី” តិ
អាហា។ សោបិ តស្ស បច្ឆតោ បលាយិ។ ឯវំ តមញ្ញោ អន្ទុស, តមញ្ញោតិ ឯវំ
សសកសហស្សំ ឯកតោ ហុត្វា បលាយិ។ តេ ឯកោបិ មិគោ ធិស្វា ឯកតោ
ហុត្វា បលាយិ។ ឯកោ សូករោ, ឯកោ គោកណ្ណោ, ឯកោ មហីសោ, ឯកោ
គវយោ, ឯកោ ខត្តោ, ឯកោ ព្យគ្យោ, ឯកោ សីហោ, ឯកោ ហត្ថិ ធិស្វា
“កិមេត” តិ បុច្ឆិទ្វា “ឯត្ថ បថវី សំវដ្តតី” តិ វុត្ថេ បលាយិ។ ឯវំ អនុក្កមេន
យោជនមត្តំ តិវច្ឆានពលំ អហោសិ។

តទា ពោធិសត្តោ តំ ពលំ បលាយន្តំ ធិស្វា “កិមេត” តិ បុច្ឆិទ្វា “ឯត្ថ បថវី
សំវដ្តតី” តិ សុត្វា ចិន្តេសិ “បថវីសំវដ្តនំ នាម ន កថាចិ អត្ថិ, អន្ធា ឯតេសំ កិញ្ចិ
ធុស្សតំ ភវិស្សតិ, មយិ ខោ បន ធុស្សក្កំ អនាបជ្ជន្តេ សព្វេ នស្សិស្សន្តិ, ជីវិតំ
នេសំ ធិស្សមី” តិ សីហាវេគេន បុរតោ បព្ពតថាទំ គន្ធា តិក្ខត្តំ សីហនាទំ នទិ។
តេ សីហភយតន្តិកា និវត្តិទ្វា បិណ្ឌិតា អជ្ជុសុ។ សីហោ តេសំ អន្តរំ បរិសិទ្ធា
“កិមត្ថំ បលាយថា” តិ បុច្ឆិ។ “បថវី សំវដ្តតី” តិ។ “កេន សំវដ្តមាណា ធិដ្ឋា” តិ?
“ហត្ថិ ជាធន្តិ” តិ។ ហត្ថិ បុច្ឆិ។ តេ “មយំ ន ជាធាម, សីហា ជាធន្តិ” តិ វធិសុ,
សីហាបិ “មយំ ន ជាធាម, ព្យគ្យា ជាធន្តិ” តិ, ព្យគ្យាបិ “មយំ ន ជាធាម, ខត្តា
ជាធន្តិ” តិ, ខត្តាបិ “គវយា ជាធន្តិ” តិ, គវយាបិ “មហីសា ជាធន្តិ” តិ, មហីសាបិ
“គោកណ្ណា ជាធន្តិ” តិ, គោកណ្ណាបិ “សូករា ជាធន្តិ” តិ, សូករាបិ “មិគា
ជាធន្តិ” តិ, មិគាបិ “មយំ ន ជាធាម, សសកា ជាធន្តិ” តិ, សសកេសុ

បុត្រិយមានេសុ “អយំ កេចតី” តិ តំ សសកំ ទស្សេសុំ។ អថ នំ “ឯវំ កិវ, សម្ម,
 បស្សសិ បថវី សំវដ្តតី” តិ បុត្រិយ “អាម, សាមិ មយា ទិដ្ឋា” តិ។ “កត្ត វសន្តោ
 បស្សសី” តិ? “បុត្រិមសមុទ្ទសមី បេ ពេលុវមិស្ស កតាលវនេ វសាមិ។ អហញ្ញា
 តត្ថ ពេលុវវុក្ខមូលេ តាលគន្ធប តាលបណ្ណាស្ស ហេដ្ឋា និបន្នោ ចិន្តេសី “សេច
 បថវី សំវដ្តតិ, កហំ គមិស្សមី” តិ, អថ តទ្ធុណាញោវ បថវិយា សំវដ្តនសទ្ធុ
 សុត្វា បលាតោម្ហី” តិ។

សីហោ ចិន្តេសី “អទ្ធា តស្ស តាលបណ្ណាស្ស ឧបវិ ពេលុវបក្កំ បតិទ្វា
 ទុទ្ធកាយនសទ្ធមកាសិ, ស្វាយំ តំ សទ្ធុ សុត្វា ‘បថវី សំវដ្តតី’ តិ សញ្ញំ
 ឧប្បាទេត្វា បលាយិ, តថតោ ជានិស្សមី” តិ។ សោ តំ សសកំ គហេត្វា
 មហាជនំ អស្សាសេត្វា “អហំ ឥមិនា ទិដ្ឋជ្ជានេ បថវិយា សំវដ្តនការំ វា
 អសំវដ្តនការំ វា តថតោ ជានិទ្វា អាគមិស្សមិ, យាវ មមាគមនា តុម្ពេ ឯត្រូវ
 ហោថា” តិ សសកំ ចិដ្ឋិយំ អាហេបេត្វា សីហាវេគេន បក្ខន្ធិត្វា តាលវនេ
 សសកំ ឌីតាវេត្វា “ឯហិ តយា ទិដ្ឋជ្ជានំ ទស្សេហិ” តិ អាហា។ “នវិសហាមិ
 សាមី” តិ។ “ឯហិ មា កាយិ” តិ។ សោ ពេលុវវុក្ខំ ឧបសង្កមិតុំ អសក្កោន្តោ
 អវិទូរេ វត្វា “ឥទំ សាមិ ទុទ្ធកាយនជ្ជាន” តិ វត្វា បឋមំ គាថមាហា -

៨៥.

“ទុទ្ធកាយតិ ភទ្ធន្តេ, យស្មី ទេសេ វសាមហំ;
 អហម្មេតំ ន ជានាមិ, កិមេតំ ទុទ្ធកាយតី” តិ។

តត្ថ ទុទ្ធកាយតី តិ ទុទ្ធកសទ្ធុ កហេតិ។ ភទ្ធន្តេ តិ ភទ្ធុ តវ អត្ថ។ កិមេតន្ត
 យស្មី បទេសេ អហំ វសាមិ, តត្ថ ទុទ្ធកាយតិ, អហម្មិ ន ជានាមិ “កី វា ឯតំ
 ទុទ្ធកាយតិ, កេន វា ការណេន ទុទ្ធកាយតិ, កេវលំ ទុទ្ធកាយនសទ្ធុ
 អស្សេសិ” តិ។

ឯវំ វុត្ត សីហោ ពេលុវុក្ខមូលំ គន្ធា តាលបណ្ណាស្ស ហេដ្ឋា សសកេន
និបន្នដ្ឋានព្យោវ តាលបណ្ណាមត្តកេ បតិទំ ពេលុវបក្កញ្ច ធិស្វា បថវិយា
អសំវជ្ជនភាវំ តថតោ ជាតិទ្វា សសកំ បិដ្ឋិយំ អាហោបេត្វា សីហាវេគេន ទិប្បំ
មិគសង្ឃានំ សន្តិកំ គន្ធា សត្តំ បវត្តិ អាហោបេត្វា “តុម្ពេ មា ភាយថា” តិ
មិគគណំ អស្សាសេត្វា វិស្សន្ទេសិ។ សចេ ហិ តទា ពោធិសត្តោ ន ភវេយ្យ,
សត្តេ សមុទ្ធី បរិសិទ្ធា នស្សេយ្យំ។ ពោធិសត្តំ បន និស្សាយ សត្តេ ជីវិតំ
លភីស្មតិ។

៨៦.

“ពេលុវំ បតិទំ សុត្វា, ធុទ្ធកន្តិ សសោ ជិវិ;
សសស្ស វចនំ សុត្វា, សន្តត្តា មិគវាហិនី។

៨៧.

“អប្បត្វា បទិវិញ្ញាណំ, បរយោសានុសារិនោ;
បនាទបរមា ពាលា, តេ ហោន្តិ បរបត្តិយា។

៨៨.

“យេ ច សីលេន សម្មជ្ជា, បញ្ញាយុបសមេ វតា;
អារកាវិវតា ធិរា, ន ហោន្តិ បរបត្តិយា” តិ។ -

ឥមា តិស្សោ អភិសម្ពុទ្ធកាថា។

តត្ថ ពេលុវន្តិ ពេលុវបក្កំ។ ធុទ្ធកន្តិតិ ឯវំ សទ្ធី កុរុមាណំ។ សន្តត្តាតិ ឧត្រស្ដា។
មិគវាហិនិតិ អនេកសហស្សសង្ខា មិគសេនា។ បទិវិញ្ញាណន្តិ វិញ្ញាណាបទំ,
សោតវិញ្ញាណាកោដ្ឋាសំ អចាបុណ្យាតិ អត្ថោ។ តេ ហោន្តិ បរបត្តិយាតិ តេ
បរយោសានុសារិនោ តមេវ បរយោសសង្ខាតំ បនាទំ “បរម” ន្តិ មញ្ញមាណា

ពាលា អន្ទុបុត្តដ្ឋនាវិញ្ញាណបទស្ស អប្បត្តតាយ បរេបត្តិយាវ ហោន្តិ, បរេសំ
វេទនំ សទ្ធិហិត្វាយំ វា តំ វា ករោន្តិ។

សីលេនាតិ អរិយមគ្គេន អាគតសីលេន សមន្នាគតា។ បញ្ញាយូបសមេ
រតាតិ មគ្គេនេវ អាគតបញ្ញាយ កិលេសូបសមេ រតា, យថា វា សីលេន, ឯវំ
បញ្ញាយបិ សម្មដ្ឋា, កិលេសូបសមេ រតាតិបិ អត្ថោ។ អារកាវិរតា ដីរាតិ
ចាបកិរិយតោ អារកាវិរតា បណ្ឌិតា។ ន ហោន្តិ តេ ឯវុចា សោតាបដ្ឋា
ចាបតោ ឱរតភាវេន កិលេសូបសមេ អភិរតភាវេន ច ឯកវារំ មគ្គញ្ញាណេន
បដិវិទូធម្មា អញ្ញេសំ កថេន្តានម្មិ ន សទ្ធិហិត្វិ ន គណ្ហិត្វិ។ កស្មា? អត្ថនោ
បច្ចុក្ខត្តាតិ។ តេន វុត្ថំ -

“អស្សុទ្ធា អកតញ្ញ ច, សន្និច្ឆេនោ ច យោ នរោ;
ហតាវកាសោ វន្តាសោ, ស វេ ឧត្តមចោវិសោ” តិ។ (ធម. ប. ៩៧);

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា សីហោ
អហមេវ អហោសិ” ត្ថិ។

ទុទុកជាតកវណ្ណានា ទុតិយា។

[៣២៣] ៣. ព្រហ្មទត្តជាតកវណ្ណានា

ទ្វយំ យាចនកោតិ ឥទំ សត្តា អាឡិវី និស្សាយ អគ្គាឡិវេ ចេតិយេ
វិហារន្តោ គុដិការសិក្ខាបទំ អារត្ត កថេសិ។ វុត្ថុ បន ហេដ្ឋា
មណិកណ្ណជាតកេ (ជា. ១.៣.៧ អាធយោ) អាគតមេវ។ ឥធម បន សត្តា “សច្ចំ
កិរ តុម្ពេ, ភិក្ខុវេ, យាចនពហុលាវិញ្ញត្តិពហុលាវិហារថា” តិ វត្វា “អាម,
ភន្តេ” តិ វុត្ថេ តេ ភិក្ខុ គរហិត្វា “ភិក្ខុវេ, ចោរណាកបណ្ឌិតា បថវិស្សរេន

រញ្ជា បរិវត្តាបិ បណ្ណាច្ឆត្តញ្ច ឯកបដលីកំ ឧទាហនយុគញ្ច យាចិត្តកាមា
ហិរេត្តប្បភេទនកយេន មហាជនមជ្ឈេ អកថេត្វា រហោ កថយីស្វ”តិ វត្វា
អតីតំ អាហាវិ។

អតីតេ កបិលរដ្ឋេ ឧត្តរបញ្ចាលនគរេ ឧត្តរបញ្ចាលរាជេ វជ្ជំ ការេន្តេ
ពោធិសត្តោ ឯកស្មី និគមគាមេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តិត្វា វយប្បត្តោ
តក្កសិលាយំ សព្វសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា អបរភាគេ តាបសបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា
ហិមវន្តេ ឧញ្ញាចរិយាយ វនមូលដលាដលេន យាបេន្តោ ចិរំ វសិត្វា
លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ មនុស្សបថវិចរេន្តោ ឧត្តរបញ្ចាលនគរំ បត្វា
រាជយ្យានេ វសិត្វា បុនទិវសេ ភិក្ខុំ បរិយេសមាឆោ នគរំ បរិសិត្វា រាជទ្វារំ
សម្បាបុណី។ រាជា តស្សាចារេ ចរិហារេ ច បសីទិត្វា មហាតលេ និសីទាបេត្វា
រាជារហំ បណីតភោជនំ ភោជេត្វា បដិញ្ចំ គហេត្វា ឧយ្យានេយេវ វសាបេសិ។
សោ និពាទ្ធិំ រាជយេយេវ ភុញ្ញោន្តោ វស្សានស្ស អច្ចយេន ហិមវន្តមេវ គន្តកាមា
ហុត្វា ចិន្តេសិ “មយ្ហំ មគ្គំ គច្ឆន្តស្ស ឯកបដលីកា ឧទាហនា ចេវ បណ្ណាច្ឆត្តញ្ច
លទ្ធិំ វជ្ជតិ, រាជានំ យាចិស្សមី”តិ។ សោ ឯកទិវសំ រាជានំ ឧយ្យានំ អាគន្ធា
វទ្ធិត្វា និសិទ្ធិំ ទិស្វា “ឧទាហនញ្ច ឆត្តញ្ច យាចិស្សមី”តិ ចិន្តេត្វា បុន ចិន្តេសិ
“បរំ ‘ឥមំ នាម ទេហី’តិ យាចន្តោ រោទតិ នាម, បរោបិ ‘នត្ថី’តិ វទន្តោ បដិរោទតិ
នាម, ‘មា ខោ បន មំ រោទន្តំ មហាជនោ អទ្ទស, មា រាជាន’ន្តិ រហោ បដិច្ឆន្តដ្ឋានេ
ឧកោបិ រោទិត្វា តុណ្ហី ភវិស្សមា”តិ។ អថ នំ “មហារាជ, រហោ បច្ឆាសីសាមី”តិ
អាហា។ រាជា តំ សុត្វា រាជបុរិសេ អបសក្កិ។ ពោធិសត្តោ “សចេ មយិ យាចន្តេ
រាជា ន ទស្សតិ, មេត្តិ នោ ភិទ្ធិស្សតិ, តស្មា ន យាចិស្សមី”តិ តំ ទិវសំ នាមំ
គហេតុំ អសក្កោន្តោ “គច្ឆ, តាវ, មហារាជ, បុនេកទិវសំ ជាទិស្សមី”តិ អាហា។

បុណ្យកើតវស្សា រក្សា ឧប្បាស អាគតកាល តថា បុណ្យ តថាវតី ឯវិយាចិត្ត
 អសក្កោន្តស្សេវ ធានស សំវច្ឆរាទិ អតិក្កន្តានិ។ តតោ រាជា ចិន្តេសី “មហ្មំ
 អយ្យោ ‘មហារាជ, រហោ បច្ឆាសីសាមី’តិ វត្ថា បរិសាយ អបគតាយ កិញ្ចិ វត្ថុ
 នវិសហតិ, វត្ថុកាមស្សេវស្ស ធានស វស្សានិ អតិក្កន្តានិ, ចិវំ ខោ បនស្ស
 ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តស្ស ឧក្កណ្ឌិត្វា កោគេ ភុញ្ញិតុកាមោ រជ្ជំ បច្ឆាសីសតិ មញ្ញោ,
 រជ្ជស្ស បន នាមំ គហេតុំ អសក្កោន្តោ តុណ្ហិ ហោតិ, អជ្ជ ធានិស្សហំ រជ្ជំ អាទិ
 កត្វាយំ ឥច្ឆតិ, តំ ធន្សមី”តិ។ សោ ឧប្បាសំ គន្ធា វត្ថុត្វា និសិន្នោ ពោធិសត្តេន
 “រហោ បច្ឆាសីសាមី”តិ វុត្ថេ បរិសាយ អបគតាយ តំ កិញ្ចិ វត្ថុ អសក្កោន្តំ
 អាហា “តុម្ពេ ធានស វស្សានិ ‘រហោ បច្ឆាសីសាមី’តិ វត្ថា រហោ លទ្ធាបិ កិញ្ចិ
 វត្ថុ ន សក្កោយ, អហំ វោ រជ្ជំ អាទិ កត្វា សព្វំ បវាវេមិ, និព្វយា ហុត្វាយំ វោ
 វុច្ឆតិ, តំ យាចថា”តិ។ “មហារាជ, យមហំ យាចាមិ, តំ ធន្សសី”តិ? “ធន្សមិ,
 ភន្តេ”តិ។ “មហារាជ, មហ្មំ មគ្គំ គច្ឆន្តស្ស ឯកបដលីកា ឧចាហនា ច
 បណ្ណាច្ឆត្តញ្ច លទ្ធិំ វុច្ឆតី”តិ។ “ឯត្ថកំ, ភន្តេ, តុម្ពេ ធានស សំវច្ឆរាទិ យាចិត្តំ ន
 សក្កោថា”តិ។ “អាម, មហារាជា”តិ។ “កីការណា, ភន្តេ, ឯវមកត្តា”តិ។
 “មហារាជ, ‘ឥមំ នាម មេ ទេហី’តិ យាចន្តោ រោទតិ នាម, ‘នត្ថី’តិ វុទន្តោ
 បដិរោទតិ នាម។ ‘សចេ តុំ មយា យាចិតោ ន ធនេយ្យាសិ, តំ នោ
 រោទិតបដិរោទិតំ នាម មហារាជនោ មា បស្សត្ថ’តិ ឯតទត្ថំ រហោ
 បច្ឆាសីសាមី”តិ វត្ថា អាទិតោ តិស្សោ កាថា អភាសិ -

៨៩.

“ធូយំ យាចនកោ រាជ, ព្រហ្មទត្ថ និគច្ឆតិ;
 អលាភំ ធនលាភំ វា, ឯវំធម្មា ហិ យាចនា។

៩០.

“យាចនំ រោទនំ អាហុ, បញ្ចាលានំ រថេសភ;
យោ យាចនំ បច្ចក្ខាតិ, តមាហុ បដិរោទនំ។

៩០.

“មា មទ្ទសំសុ រោទន្តំ, បញ្ចាលា សុសមាគតា;
តុរំ វា បដិរោទន្តំ, តស្មា ឥច្ឆាមហំ រហោ”តិ។

តត្ថ រាជ ព្រាហ្មទត្ថាតិ ធ្វើហិបិ រាជានំ អាលបតិ។ និគច្ឆតីតិ លភតិ វិន្ទតិ។
ឯវំធម្មាតិ ឯវំសភាវា។ អាហូតិ បណ្ឌិតា កថេន្តិ។ បញ្ចាលានំ រថេសភាតិ
បញ្ចាលរជ្ជស្ស ឥស្សរ រថបវរ។ យោ យាចនំ បច្ចក្ខាតិ យោ បន យំ យាចនកំ
“នត្ថី”តិ បដិក្ខបតិ។ តមាហូតិ តំ បដិក្ខបនំ “បដិរោទន”ន្តិ វេទន្តិ។ មា
មទ្ទសំសូតិ តវ រជ្ជវាសិនោ បញ្ចាលា សុសមាគតា មំ រោទន្តំ មា មទ្ទសំសូតិ។

រាជា ពោធិសត្តស្ស ការវលក្ខណោ បសីទិទ្វា វំ ទទមាដោ ចតុត្ថំ
កាថមាហា -

៩២.

“ទទាមិ តេ ព្រាហ្មណ រោហិណីនំ, គវំ សហស្សំ សហ បុគ្គវេន;
អរិយោ ហិ អរិយស្ស កថំ ន ទទ្វា, សុទ្ធាន កាថា តវ ធម្មយុត្តា”តិ។

តត្ថ រោហិណីនន្តិ វត្តវណ្ណានំ។ អរិយោតិ អាចារសម្បន្នោ។ អរិយស្សាតិ
អាចារសម្បន្នស្ស។ កថំ ន ទទ្វាតិ កេន ការណេន ន ទទេយ្យ។ ធម្មយុត្តាតិ
ការណយុត្តា។

ពោធិសត្តោ បន “នាហំ, មហារាជ, វត្តកាមេហិ អត្ថិកោ, យំ អហំ
យាថាមិ, តទេវ មេ ទេហី”តិ ឯកបដលិកា ឧបាសនា ច បណ្ឌិត្តញ្ច គហេត្វា

“មហាវាជ, អប្បមន្តោ ហោហិ, ទានំ ទេហិ, សីលំ វត្តាហិ, ឧបាសថកម្មំ
ករោហិ” តិ វាជានំ ឡើងទិស្វា តស្ស យាចន្តស្សេវ ហិមវន្តមេវ គតោ។ តត្ថ
អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្វត្តេត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិស្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា វាជា
អានន្តោ អហោសិ, តាបសោ បន អហមេវ អហោសិ” ត្ថិ។

ព្រហ្មទត្តជាតកវណ្ណានា តតិយា។

[៣២៤] ៤. ចម្មសាជកជាតកវណ្ណានា

កល្យាណារូបោ វតយន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហរន្តោ ចម្មសាជកំ នាម
បរិព្ពាជកំ អារត្ត កថេសិ។ តស្ស កិវ ចម្មមេវ និវាសនញ្ច ចារុបនញ្ច ហោតិ។
សោ ឯកទិវសំ បរិព្ពាជកាវាមា និក្ខមិត្វា សាវត្ថិយំ ភិក្ខុយ ចរន្តោ ឯឡកានំ
យុជ្ឈនជ្ជានំ សម្មាបុណិ។ ឯឡកោ តំ ទិស្វា បហរិតុកាមោ ឱសត្ថិ។
បរិព្ពាជកោ “ឯស មយ្ហំ អបចិត្តី ទស្សេតី” តិ ន បដិក្កមិ។ ឯឡកោ
វេតេនាគន្ធា តំ ឡុត្តិ បហរិស្វា ចាតេសិ។ តស្ស តំ អសន្តបគ្គហណាការណំ
ភិក្ខុសង្ឃេ ចាកដំ អហោសិ។ ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ កថំ សមុជ្ជាបេសុំ “អារុសោ,
ចម្មសាជកបរិព្ពាជកោ អសន្តបគ្គហំ កត្វាវិនាសំ បត្តោ” តិ សត្តា អាកន្ធា
“កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ កថាយ សន្និសិន្នា” តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា” តិ
វុត្តេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្វេបេស អសន្តបគ្គហំ កត្វាវិនាសំ បត្តោយេវា” តិ
វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ត វន្តំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មី
វាលិជគុលេ និព្វត្តិត្វា វយប្បត្តោ វាលិជ្ជំ ករោតិ។ តទា ឯកោ
ចម្មសាជកបរិព្ពាជកោ ពារាណសិយំ ភិក្ខុយ ចរន្តោ ឯឡកានំ យុជ្ឈនជ្ជានំ

បន្ទា ឯងកំឡុង ឱសក្កន្តំ ទិស្វា “អបចិត្តី មេ ករោតី” តិ សញ្ញាយ អបជិត្តិមិត្វា
“ឥមេសំ ឯត្តកានំ មនុស្សានំ អន្តរេ អយំ ឯកោ ឯង្កកោ អម្ពានំ គុណំ
ជាតាតី” តិ តស្ស អញ្ញាលី បគ្គហេត្វា វិភោវ បឋមំ កាថមាហា -

៩៣.

“កល្យាណារូចោ វតយំ ចតុប្បដោ, សុភទ្កកោ ចេវ សុបេសលោ ច;
យោ ព្រាហ្មណំ ជាតិមន្តបបន្នំ, អបចាយតិ មេណ្ឌាវរោ យសស្សី” តិ។

តត្ថ កល្យាណារូចោតិ កល្យាណជាតិកោ។ សុបេសលោតិ សុដ្ឋ
បិយសីលោ។ ជាតិមន្តបបន្នំ ជាតិយា ច មន្តេហិ ច សម្បន្នំ។ យសស្សីតិ
វណ្ណភណានមេតំ។

តស្សី ខណោ អាបណោ និសិដ្ឋោ បណ្ឌិតវាណិជោ តំ បរិព្ពាជកំ និសេធន្តោ
ធុតិយំ កាថមាហា -

៩៤.

“មា ព្រាហ្មណ ឥត្តរទស្សនេន, វិស្សាសមាបន្និ ចតុប្បទស្ស;
ទង្គប្បហារំ អភិកម្ព៌មាធនោ, អវសក្កតី ទស្សតិ សុប្បហារ” តិ។

តត្ថ ឥត្តរទស្សនេនាតិ ខណិកទស្សនេន។

តស្ស បណ្ឌិតវាណិជស្ស កថេន្តស្សេវ សោ មេណ្ឌកោ វេកេនាគន្ធា ឡុម្ពិ
បហារិត្វា តំ តត្តេវ វេទនាប្បត្តំ កត្វា ចាតេសិ។ សោ បរិទេវមាធនោ និបន្និ។
សត្តា តំ ការណំ បកាសេន្តោ តតិយំ កាថមាហា -

៩៥.

“ឡុដ្ឋិ ភក្កំ វដ្តិតោ ខារិភារោ, សព្ពព្វា ភណ្ឌំ ព្រាហ្មណស្ស ភិដ្ឋិ;

ឧកោបិ ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទតិ, អភិធាវ៌ថ ហញ្ញតេ ព្រហ្មចារី”តិ។

តស្សត្ថោ - ភិក្ខុវេ, តស្ស បរិព្ពាជកស្ស ឧរុដ្ឋកំ ភគ្គំ, ខារិភារោ វដ្ឋតោ
បវដ្ឋតោ, តស្មី បវដ្ឋមាទេ យំ តត្ថ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស ឧបករណភណ្ណំ, តម្មិ
សត្ថំ ភិក្ខុំ, សោបិ ឧកោ ពាហា ឧក្ខិបិត្វា បរិវារេត្វា បិតបរិសំ សន្ធាយ
“អភិធាវ៌ថ, ហញ្ញតេ ព្រហ្មចារី”តិ វទន្តោ កន្ទតិ រោទតិ បរិទេវតីតិ។

បរិព្ពាជកោ ចតុត្ថំ កាចំ អាហា -

៩៦.

“ឯវំ សោ និហតោ សេតិ, យោ អប្បជំ បសំសតិ;
យថាហមជ្ជំ បហតោ, ហតោ មេណ្ឌាន ទុម្មតី”តិ។

តត្ថ អប្បជន្តិ អប្បជន្តីយំ។ យថាហមជ្ជាតិ យថា អហំ អជ្ជំ អសន្តបគ្គហំ
កត្វា បិតោ មេណ្ឌាន ទទ្សប្បហារេន បហតោ ឯត្ថេវ មារិតោ។ ទុម្មតីតិ
ទុប្បញ្ញោ។ ឯវំ យោ អញ្ញាបិ អសន្តបគ្គហំ ករិស្សតិ, សោបិ អហំ វិយ ទុក្ខំ
អនុករិស្សតីតិ សោ បរិទេវត្ថោ តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ បត្តោតិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
ចម្មសាជកោ ឯតរហិ ចម្មសាជកោ អហោសិ, បណ្ឌិតវាណិជោ បន អហាមេវ
អហោសិ”ន្តិ។

ចម្មសាជកជាតកវណ្ណានា ចតុត្ថា។

[៣២៥] ៥. គោធរាជជាតកវណ្ណានា

សមណំ តំ មញ្ញមាណោតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ កុហកំ ភិក្ខុំ
អារត្ត កថេសិ។ វត្ថុ ហេជ្ជា វិត្តាវតមេវ។ ឥធាបិ ភិក្ខុ តំ ភិក្ខុំ អានេត្វា “អយំ,
ភន្តេ, ភិក្ខុ កុហាកោ” តិ សត្ត ទស្សេសុំ។ សត្តា “ន, ភិក្ខុវេ, ឥធានេវ, បុព្វេបេស
កុហាកាយេវា” តិ វត្តា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ គោធយោនិយំ
និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ កាយពលេន សម្បន្នោ អរញ្ញេ វសតិ។ ឯកោ
ទុស្តិលតាបសោបិ តស្ស អវិទូរេ បណ្ណាសាលំ មាបេត្វា វាសំ កប្បេសិ។
ពោធិសត្តោ គោចរាយ ចរន្តោ តំ ទិស្វា “សីលវន្តតាបសស្ស បណ្ណាសាលា
ភវិស្សតិ” តិ តត្ថ គន្ធា តំ វន្តិត្វា អត្ថនោ វសនជ្ជានមេវ គច្ឆតិ។ អថេកទិវសំ
សោ កូដតាបសោ ឧបជ្ជាកកុលេ សម្មាទិតំ មជ្ជមំសំ លភិត្វា “កី មំសំ
នាមេត” តិ បុច្ឆិត្វា “គោធមំស” តិ សុត្វា វសតណ្ហាយ អភិភូតោ “មយ្ហំ
អស្សមបទំ និពាទុំ អាគច្ឆមាទំ គោធំ មារេត្វា យថារុចិ បចិត្វា ខាទិស្សាមី” តិ
សប្បិទទិកដុកកណ្ហាទីនិ គហេត្វា តត្ថ គន្ធា មុគ្គំ គហេត្វា កាសាវេន
បដិច្ឆាទេត្វា ពោធិសត្តស្ស អាគមទំ ឱលោកេន្តោ បណ្ណាសាលទ្វារេ
ឧបសន្ធិបសន្តោ វិយ និសីទិ។

សោ អាគន្ធា តំ បទុដ្ឋិន្ទ្រិយំ ទិស្វា “ឥមិនា អម្ហាកំ សជាតិកមំសំ ខាទិតំ
ភវិស្សតិ, បរិគ្គណ្ហាស្សាមិ ន” តិ អនោវាតេ វត្តា សរីរគន្ធ�ំ យាយិត្វា
សជាតិមំសស្ស ខាទិតការំ ញត្វា តាបសំ អនុបគម្ម បដិក្កមិត្វា ចរិ។
តាបសោបិ តស្ស អនាគមនការំ ញត្វា មុគ្គំ ឱបិ, មុគ្គរោ សរីរេ អបតិត្វា
នដ្ឋជ្ជកោដិ ចាបុណិ។ តាបសោ “គច្ឆ វិរទ្ធោស្មី” តិ អាហា។ ពោធិសត្តោ “មំ តារ
វិរទ្ធោសិ, ចត្តារោ បន អចាយេ នវិរទ្ធោសី” តិ វត្តា បលាយិត្វា ចដ្ឋមនកោដិយំ

បីតំ វម៌្មកំ បរិសិទ្ធា អញ្ញោន ធិន្ទេន សីសំ នីហរិទ្ធា តេន សទ្ធិ សល្លបន្តោ ទ្វេ
គាថា អភាសិ -

៩៧.

“សមណំ តំ មញ្ញមាណោ, ឧបគច្ឆិមសញ្ញតំ;
សោ មំ ធន្តោន ចាហាសិ, យថា អស្សមណោ តថា។

៩៨.

“កី តេ ជជាហិ ធុម្មេធ, កី តេ អជិនសាជិយា;
អព្ពន្ធាំ តេ គហានំ, ពាហិរំ បរិមជ្ឈសិ”តិ។

តត្ថ អសញ្ញតន្តិ អហំ កាយាធិហិ អសញ្ញតំ អស្សមណាមេវ សមាណំ តំ
“សមណោ ឯសោ”តិ សមិតចាបតាយ សមណំ មញ្ញមាណោ ឧបគច្ឆិ។
ចាហាសិតិ បហរិ។ អជិនសាជិយាតិ ឯកំសំ កត្វា ចារុតេន អជិនចម្មេន តុយ្ហំ
កោ អត្តោ។ អព្ពន្ធាំ តេ គហានន្តិ តវ សរីរព្ពន្ធាំ វិសប្បរាវិយ អលាតុ, គូជបូរោ
វិយ អាវាជោ, អាសិវិសប្បរាវិយ វម៌្មកោ កិលេសគហានំ។ ពាហិរន្តិ កេវលំ
ពហិសរីរំ បរិមជ្ឈសិ, តំ អន្តោជរុសតាយ ពហិមជ្ឈតាយ ហត្ថិលណ្ឌំ វិយ
អស្សលណ្ឌំ វិយ ច ហោតីតិ។

តំ សុត្វា តាបសោ តតិយំ គាថមាហា -

៩៩.

“ឯហិ គោធ និវត្តស្ស, ភុញ្ញ សាលីនមោទនំ;
តេលំ លោណាញា មេ អត្ថិ, បហូតំ មយ្ហ បិប្ផលី”តិ។

តត្ថ បហូតំ មយ្ហ បិប្ផលីតិ ន កេវលំ សាលីនមោទនំ តេលលោណាមេវ,
ហិដ្ឋុជីវកសិដ្ឋិវេរលសុណាមវិចបិប្ផលីប្បភេទំ កដុកកណ្ណាម្មិ មយ្ហំ ពហុ អត្ថិ,
តេនាភិសដ្ឋុតំ សាលីនមោទនំ ភុញ្ញាហិតិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ ចតុត្ថំ កាជមាហា -

១០០.

“ឯស ភិយ្យោ បវេក្ខាមិ, វម្មិកំ សតថោវិសំ;
តេលំ លោណាញ្ច កិត្តេសិ, អហិតំ មយ្ហ បិប្ផលី”តិ។

តត្ថ បវេក្ខាមីតិ បរិសិស្សាមិ។ អហិតន្តិ យំ ឯតំ តវ កដុកកណ្ណាសដ្ឋាតំ
បិប្ផលី, ឯតំ មយ្ហំ អហិតំ អសប្បាយន្តិ។

ឯវញ្ច បនវត្វា “អវេ, កូដជជិល, សចេ ឥធវ វសិស្សសិ, គោចរកាមេ
មនុស្សហោវ តំ ‘អយំ ចោរោ’តិ កាហាបេត្វាវិប្បការំ ចាបេស្សាមិ, សីយំ
បលាយស្ស”តិ សន្តជ្ជេសិ។ កូដជជិលោ តតោ បលាយិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហាវិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
កូដជជិលោ អយំ កុហកភិក្ខុ អហោសិ, គោធរាជា បន អហាមេវ
អហោសិ”ន្តិ។

គោធរាជាតកវណ្ណានា បញ្ចមា។

[៣២៦] ៦. កក្ការុជាតកវណ្ណានា

កាយេន យោ នាវហាវេតិ ឥទំ សត្តា វេឡុវនេវិហារន្តោ ទេវទត្ថំ អារព្ព
កថេសិ។ តស្ស ហិ សដ្ឋំ ភិក្ខុត្វា តតស្ស អគ្គសាវកេហិ សទ្ធិ បរិសាយ

បក្កន្តាយ ឡើង លោហិតំ មុខតោ ឧត្តស្មី។ អថ ភិក្ខុ ធម្មសកាយំ កថំ
សមុដ្ឋាបេសុំ “អារុសោ, ទេវទត្តោ មុសាវាទំ កត្វា សង្ឃំ ភិក្ខុត្វា ឥនានិ គិលានោ
ហុត្វា មហាទុក្ខំ អនុភោតី” តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ ទុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ
កថាយ សន្និសិទ្ធា” តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា” តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥនានេវ,
បុព្វេបេស មុសាវាទីយេវ, ន បេស ឥនានេវ មុសាវាទំ កត្វា មហាទុក្ខំ
អនុភោតិ, បុព្វេបិ អនុភោសិយេវា” តិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ រដ្ឋំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តាវតីសកវនេ
អញ្ញាតរោ ទេវបុត្តោ អហោសិ។ តេន ខោ បន សមយេន ពារាណសិយំ
មហាឧស្សវោ អហោសិ។ ពហូ នាគា ច សុបណ្ណា ច ភូមជ្ជកា ច ទេវា អាគន្ធា
ឧស្សវំ ឱលោកយីសុ។ តាវតីសកវនតោបិ ចត្តារោ ទេវបុត្តា កក្ការុបុច្ឆានិ នាម
ទិព្វបុច្ឆានិ តេហិ កតចុម្ពជកំ បិឡូទ្ធិត្វា ឧស្សវនស្សនំ អាគមីសុ។
ទ្វាទសយោជនិកំ ពារាណសិនករំ តេសំ បុច្ឆានំ កន្ទេន ឯកគន្ធិ អហោសិ។
មនុស្ស “ឥមានិ បុច្ឆានិ កេន បិឡូទ្ធិតានី” តិ ឧបធាវេន្តាវិចរន្តិ។ តេ ទេវបុត្តា
“អម្ពេ ឯតេ ឧបធាវេន្តី” តិ ព្រាត្វា រាជផ្គុលោ ឧប្បតិក្វា មហាន្តេន ទេវានុភាវេន
អាគាសេ អដ្ឋីសុ។ មហាជនោ សន្និបតិ, រាជាបិ សទ្ធិ ឧបរាជាធិហិ អគមាសិ។
អថ នេ “កតវទេវលោកតោ, សាមិ, អាគន្ធា” តិ បុច្ឆីសុ។
“តាវតីសទេវលោកតោ អាគន្ធាមា” តិ។ “កេន កម្មេន អាគតត្តា” តិ។
“ឧស្សវនស្សនត្ថាយា” តិ។ “កីបុច្ឆានិ នាមេតានី” តិ? “ទិព្វកក្ការុបុច្ឆានិ
នាមា” តិ។ “សាមិ, តុម្ពេ ទេវលោកេ អញ្ញានិ បិឡូទ្ធិយ្យាថ, ឥមានិ អម្ពាភំ
ទេថា” តិ។ ទេវបុត្តា “ទិព្វកក្ការុបុច្ឆានិ មហានុភាវានិ ទេវានញ្ញេវ អនុច្ឆរិកានិ,
មនុស្សលោកេ លាមកានំ ឧប្បញ្ញានំ ហីនាធិមុត្តិកានំ ឧស្សីលានំ
នានុច្ឆរិកានិ។ យេ បន មនុស្សា ឥមេហិ ច ឥមេហិ ច គុលោហិ សមន្នាគតា,
តេសំ ឯតានិ អនុច្ឆរិកានី” តិ អាហំសុ។

ឯវត្តា បនវត្តា តេសុ ជេដ្ឋកនេវបុត្តោ បឋមំ កាថមាហា -

១០១.

“កាយេន យោ នាវហរេ, វាចាយ ន មុសា ភណ្ណេ;

យសោលទ្ធា ន មជ្ឈេយ្យ, ស វេ កក្ការុមរហតី”តិ។

តស្សត្ថោ - យោ កាយេន បរស្ស សន្តកំ តិណាសលាកម្មំ នាវហរតិ,
វាចាយ ជីវិតំ បរិច្ចដមាឆោបិ មុសាវាទំ ន ភណ្ណតិ។ ទេសនាសីសមេវេតំ,
កាយទ្វារវិជ្ជាមនោទ្វារេហិ បន យោ ទសបិ អកុសលកម្មបថេ ន ករោតីតិ
អយមេត្ថ អធិប្បាយោ។ យសោលទ្ធាតិ ឥស្សរិយញ្ច លភិទ្ធា យោ
ឥស្សរិយមទមត្ថោ សតី វិស្សន្តេត្វា ចាបកម្មំ ន ករោតិ, ស វេ ឯវត្តោ ឥមេហិ
គុណេហិ យុត្តោ បុគ្គលោ ឥមំ ទិព្វបុប្ផំ អរហតិ។ តស្មា យោ ឥមេហិ គុណេហិ
សមន្មាគតោ, សោ ឥមាទិ បុច្ឆាទិ យាទិតុំ អរហតិ, តស្ស ទស្សមីតិ។

តំ សុត្វា បុរោហិតោ ចិន្តេសិ “មយ្ហំ ឥមេសុ គុណេសុ ឯកោបិ នត្ថិ,
មុសាវាទំ បនវត្តា ឯតាទិ បុច្ឆាទិ គហេត្វា បិធឿន្ទិស្សមិ, ឯវំ មំ មហាជនោ
‘គុណាសម្បន្នោ អយ’ន្តិ ជានិស្សតី”តិ។ សោ “អហំ ឯតេហិ គុណេហិ
សមន្មាគតោ”តិ វត្តា តាទិ បុច្ឆាទិ អាហារាបេត្វា បិធឿន្ទិស្សា ទុតិយំ ទេវបុត្តំ
យាទិ។ សោ ទុតិយំ កាថមាហា -

១០២.

“ធម្មេន វិត្តមេសេយ្យ, ន និកត្យា ជនំ ហរេ;

ភោគេ លទ្ធា ន មជ្ឈេយ្យ, ស វេ កក្ការុមរហតី”តិ។

តស៊ូរត្តោ - ធម្មេន បរិសុទ្ធាជីវេន សុវណ្ណារជតាធិវិត្តំ បរិយេសេយ្យ។ ន
និកត្យាតិ ន វញ្ញោនាយ ធនំ ហរេយ្យ, វត្តាភរណាធិកេ ភោគេ លភិត្យា បមាធំ
នាបដ្ឋេយ្យ, ឯវរូចោ ឥមាធិ បុច្ឆានិ អរហតីតិ។

បុរោហិតោ “អហំ ឯតេហិ គុណោហិ សមន្នាគតោ”តិ វត្តា តានិ
អាហារាបេត្វា បិឡ្យន្ទិត្វា តតិយំ ទេវបុត្តំ យាចិ។ សោ តតិយំ កាថមាហា -

១០៣.

“យស្ស ចិត្តំ អហាលិទ្ធំ, សទ្ធា ច អវិរាគិនី;
ឯកោ សាទុំ ន គុញ្ញេយ្យ, ស វេ កក្ការុមរហតី”តិ។

តស៊ូរត្តោ - យស្ស បុគ្គលស្ស ចិត្តំ អហាលិទ្ធំ ហាលិទ្ធិរកោវិយ ទិប្បំ ន
វិវដ្ឋតិ, ជិវមេវ ហោតិ។ សទ្ធា ច អវិរាគិនីតិ កម្មំ វាវិចាកំ វា ឌីកប្បនីយស្ស វា
បុគ្គលស្ស វេចនំ សទ្ធិហិត្វា អប្បមត្តកេនេវ នវិវដ្ឋតិ ន ភិដ្ឋតិ។ យោ យាចកេ
វា អញ្ញោ វា សំវិភាគារហោ បុគ្គលេ ពហិ កត្វា ឯកកោវ សាទុរសភោជនំ ន
គុញ្ញតិ, នេសំ សំវិភជិត្វា គុញ្ញតិ, សោ ឥមាធិ បុច្ឆានិ អរហតីតិ។

បុរោហិតោ “អហំ ឯតេហិ គុណោហិ សមន្នាគតោ”តិ វត្តា តានិ បុច្ឆានិ
អាហារាបេត្វា បិឡ្យន្ទិត្វា ចតុត្ថំ ទេវបុត្តំ យាចិ។ សោ ចតុត្ថំ កាថមាហា -

១០៤.

“សម្មា វា តិរោក្ខា វា, យោ សន្តេ ន បរិភាសតិ;
យថាវាធិ តថាការី, ស វេ កក្ការុមរហតី”តិ។

តស៊ូរត្តា - យោ បុគ្គលា សម្ពុទ្ធា វា បរម្ពុទ្ធា វា សីលាទិគុណាយុត្តេ សន្តេ
ឧត្តមបណ្ឌិតបុរិសេ ន អក្កោសតិ ន បរិភាសតិ, យំ វាចាយ វេទតិ, តទេវ
កាយេន ករោតិ, សោ ឥមាទិ បុច្ឆាទិ អរហត្តីតិ។

បុរោហិតោ “អហំ ឯតេហិ គុណោហិ សមន្នាគតោ” តិ វត្វា តាទិបិ
អាហារាបេត្វា បិឡិទ្ធិ។ ចត្តារោ ទេវបុត្តា ចត្តារិ បុប្ផធម្មជកានិ បុរោហិតស្ស
ទត្វា ទេវលោកមេវ គតា។ តេសំ គតកាលេ បុរោហិតស្ស សីសេ មហាតី
វេទនា ឧប្បជ្ឈិ, តិទិណាសិទ្ធរេន និម្មចិតំ វិយ ច អយបដ្ឋេន បិឡិទ្ធិតំ វិយ ច សីសំ
អហោសិ។ សោ វេទនាប្បត្តោ អបរាបរំ បរិវត្តមាទោ មហាសន្នេន វិវិ,
“កិមេត” ត្ថិ ច វុត្តេ “អហំ មមព្ពន្ធរ អវិជ្ជាមាទេយេវ គុណោ ‘អត្ថី’ តិ មុសាវាទំ
កត្វា តេ ទេវបុត្តេ ឥមាទិ បុច្ឆាទិ យាទី, ហរេតាទិ មម សីសតោ” តិ អាហា។
តាទិ ហរន្តាបិ ហរិតុំ នាសក្ខីសុ, អយបដ្ឋេន ពន្ធាទិ វិយ អហោសុំ។ អថ នំ
ឧត្តិបិត្វា គេហំ នយីសុ។ តត្ថ តស្ស វិវរន្តស្ស សត្ត ទិវសាវីតិវត្តា។

រាជា អមច្ចេ អាមន្តេត្វា “ធុស្សីលព្រាហ្មណោ មរិស្សតិ, កី ករោមា” តិ
អាហា។ “ទេវ, បុន ធុស្សរំ កាវេម, ទេវបុត្តា បុន អាគច្ឆិស្សន្តិ” តិ។ រាជា បុន
ធុស្សរំ កាវេសិ។ ទេវបុត្តា បុន អាគច្ឆា សកលនគរំ បុប្ផគន្ធន ឯកគន្ធ�ំ កត្វា
តថេវ រាជង្គុណោ អជ្ឈំសុ, មហាជនោ សន្និបតិក្វា ធុស្សីលព្រាហ្មណំ អានេត្វា
តេសំ បុរតោ ឧត្តានំ និបជ្ឈាបេសិ។ សោ “ជីវិតំ មេ ទេវ, សាមី” តិ ទេវបុត្តេ
យាទិ។ ទេវបុត្តា “តុយ្ហំ ធុស្សីលស្ស ចាបធម្មស្ស អននុច្ឆិកានេវេតាទិ បុច្ឆាទិ,
តុំ បន ‘អម្ពេ វព្វោស្សរមី’ តិ សញ្ញិ អហោសិ, អត្ថនោ មុសាវាទជលំ លទ្ធុ” ត្ថិ
មហាជនមជ្ឈេ ធុស្សីលព្រាហ្មណំ គរហិត្វា សីសតោ បុប្ផធម្មជកំ អបនេត្វា
មហាជនស្ស ឡិវាទំ ទត្វា សកដ្ឋានមេវ អគមំសុ។

សត្តា ៩ម៍ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
ព្រាហ្មណោ ទេវទត្តោ អហោសិ, តេសុ ទេវបុត្តេសុ ឯកោ កស្សចោ, ឯកោ
មោគ្គល្លានោ, ឯកោ សារិបុត្តោ, ឯជ្ជកទេវបុត្តោ បន អហមេវ អហោសិ” ឆ្លើយ។

កក្ការុជាតកវណ្ណានា ធម្មា។

[៣២៧] ៧. កាក្ករតីជាតកវណ្ណានា

វាតិ ចាយំ តតោ គន្ធាតិ ៩ទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ ឧក្កល្លាតភិក្ខុំ
អារត្ត កថេសិ។ តទា ហិ សត្តា តំ ភិក្ខុំ “សច្ចំ កិវ ត្វំ ភិក្ខុ ឧក្កល្លាតោសី” តិ
បុច្ឆិ។ “សច្ចំ, ភន្តេ” តិ។ “កស្មា ឧក្កល្លាតោសី” តិ? “កិលេសវសេន, ភន្តេ” តិ។
“ភិក្ខុ មាតុកាមោ នាម អវក្ខិយោ, ន សក្កា វក្ខិតុំ, ចោរាណកបណ្ឌិតា បន
មាតុកាមំ មហាសមុទ្ទមន្ទ្រេ សិម្ហលិវុត្តិវិមាទេ វសាបេន្តាបិ វក្ខិតុំ
នាសក្ខីសូ” តិ វត្ថោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រាហ្មនត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស
អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិស្មី និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ បិតុ អច្ចយេន វជ្ជំ ការេសិ។
កាក្ករតី នាមស្ស អគ្គមហេសី អហោសិ អភិរូចា ទេវច្ឆរវិយ។ អយមេត្ត
សន្នេចោ, វិត្តារតោ បន អតីតវត្ថុ កុណាលជាតកេ (ជា.

២.២០.កុណាលជាតក) អាវិ ភវិស្សតិ។ តទា បនេកោ សុបណ្ណារាជា
មនុស្សវេសេន អាគន្ធា រញ្ញោ សហ ជូតំ កិឡន្តោ កាក្ករតិយា អគ្គមហេសិយា
បដិពទ្ធិចិត្តោ តំ អាទាយ សុបណ្ណាភវនំ នេត្វា តាយ សទ្ធិ អភិរមិ។ រាជា ទេវី
អបស្សន្តោ នដកុវេរំ នាម គន្ធាតុំ “ត្វំ វិចិនាហិ ន” ឆ្លើយ អាហា។ សោ តំ
សុបណ្ណារាជានំ បរិគ្គហេត្វា ឯកស្មី សវេ ឯវកវនេ និបទ្ទិត្វា តតោ សុបណ្ណាស្ស
គមនកាលេ បត្តន្តវេ និសីទិត្វា សុបណ្ណាភវនំ បត្វា បត្តន្តវតោ និក្ខមិត្វា តាយ

សង្ខារកិលេសសំសគ្គំ កត្វា បុន តស្សេវ បត្តន្តរេ និសិដ្ឋោ អាគន្ធា សុបណ្ណាស្ស
រញ្ញោ សង្ខី ជូតកិឡនកាលេ អត្ថនោវីណំ គហេត្វា ជូតមណ្ឌលំ គន្ធា រញ្ញោ
សន្តិកេ វិគោ គីតវសេន បឋមំ កាថមាហា -

១០៥.

“វាតិ ចាយំ តតោ គន្ធា, យត្ថ មេ វសតិ បិយា;
ទូរេ ឥតោ ហិ កាកវតី, យត្ថ មេ និរតោ មនោ”តិ។

តត្ថ គន្ធាតិ តស្សា ធិព្ភកន្ធវិលិត្តាយ សរីរគន្ធា។ យត្ថ មេតិ យត្ថ
សុបណ្ណាភវនេ មម បិយា វសតិ, តតោ ឥមិនា សង្ខី កតកាយសំសគ្គាយ
តស្សា ឥមស្ស កាយេន សង្ខី អាគតោ គន្ធា វាយតិ អធិប្បាយោ។ ទូរេ
ឥតោតិ ឥមម្ហា ហនោ ទូរេ។ ហិ-កាកវេ និចាតមត្តោ។ កាកវតីតិ កាកវតី
ទេវី។ យត្ថ មេតិ យស្សា ឧបរិ មម មនោ និរតោ។

តំ សុត្វា សុបណ្ណោ ធុតិយំ កាថមាហា -

១០៦.

“កងំ សមុទ្ទមតរិ, កងំ អតរិ កេបុកំ;
កងំ សត្ត សមុទ្ទានិ, កងំ សិម្ពលិមារុហី”តិ។

តស្សត្ថោ - ភូ ឥមំ ជម្ពុធិបសមុទ្ធិ តស្ស បរតោ កេបុកំ នាម នធិ
បព្ភតន្តរេសុ វិគានិ សត្ត សមុទ្ទានិ ច កងំ អតរិ, កេនុចាយេន តិណ្ណោ សត្ត
សមុទ្ទានិ អតិក្កមិត្វា វិគំ អម្ហាកំ ភវនំ សិម្ពលិរុក្ខញ្ច កងំ អារុហីតិ។

តំ សុត្វា នដកុវេរោ តតិយំ កាថមាហា -

១០៧.

“តយា សមុទ្ទមតី, តយា អតិ កេបុកំ;
តយា សត្ត សមុទ្ទានិ, តយា សិម្ពលិមារុហិ”ន្តិ។

តត្ថ តយាតិ តយា ករណគ្វតេន តវ បត្តន្តវេ និសិដ្ឋោ អហំ សព្វមេតំ
អកាសិន្និ អត្ថោ។

តតោ សុបណ្ណារាជា ចតុត្ថំ កាថមាហា -

១០៨.

“ធិវត្ថុ មំ មហាកាយំ, ធិវត្ថុ មំ អចេតនំ;
យត្ថ ជាយាយហំ ជារំ, អារហមិ វហមិ ចា”តិ។

តត្ថ ធិវត្ថុ មន្តិ អត្តានំ គរបាដ្ឋោ អាហា។ អចេតនន្តិ មហាសរីរតាយ
លហុភាវគរុភាវស្ស អជាននតាយ អចេតនំ។ យត្ថាតិ យស្មា។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ
- យស្មា អហំ អត្ថនោ ជាយាយ ជារំ ឥមំ គន្ធាតំ បត្តន្តវេ និសិដ្ឋំ អានេន្តោ
អារហមិ នេន្តោ ច វហមិ, តស្មា ធិវត្ថុ មន្តិ។ សោ តំ អានេត្វា ពារាណសិរញ្ញោ
ទត្វា បុន នគរំ នាគមាសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិទ្ធា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កល្លាតភិក្ខុ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។
តទា នដកុវេរោ ឧក្កល្លាតភិក្ខុ អហោសិ, រាជា បន អហមេវ អហោសិន្តិ។

កាកវតីជាតកវណ្ណានា សត្តមា។

[៣២៨] ៨. អននុសោចិយជាតកវណ្ណានា

ពហូនំវិជ្ជតិ ភោតិ តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ មតភវិយំ កុដុម្ពិកំ
 អារត្ត កេជេសិ។ សោ កិវ ភវិយាយ មតាយ ន ម្ពាយ ន បិវិ ន លិម្បិ ន ភុញ្ញិ, ន
 កម្មន្តេ បយោជេសិ, អញ្ញនត្ថ សោកាភិក្ខុតោ អាឡាហនំ គន្ធា បរិទេវមាណោ
 វិចរិ។ អត្តន្តវេ បនស្ស កុជេ បដិចោ វិយ សោតាបត្តិមគ្គស្ស ឧបនិស្សយោ
 ជលតិ។ សត្តា បច្ឆសសមយេ លោកំ ឡិលោកេន្តោ តំ ទិស្វា “ឥមស្ស មំ វេ បេត្វា
 អញ្ញោ កោចិ សោកំ និហរិត្វា សោតាបត្តិមគ្គស្ស ឆាយកោ នត្ថិ,
 ភវិស្សមិស្ស អវស្សយោ” តិ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌាចាតបដិក្កន្តោ បច្ឆាសមណំ
 អាឆាយ តស្ស គេហទ្វារំ គន្ធា កុដុម្ពិកេន សុតាគមនោ
 កតបច្ឆគ្គមនាទិសក្ការោ បញ្ញត្តាសនេ និសិន្នោ កុដុម្ពិកំ អាគន្ធា វុទ្ធិត្វា
 ឯកមន្តំ និសិន្នំ “កី, ឧចាសក, ចិន្តេសី” តិ បុច្ឆិត្វា “អាម, ភន្តេ, ភវិយា មេ
 កាល កតា, តមហំ អនុសោចន្តោ ចិន្តេមី” តិ វុត្តេ “ឧចាសក, ភិជ្ជនធម្មំ នាម
 ភិជ្ជតិ, តស្មី ភិន្នេ ន យុត្តំ ចិន្តេតុំ, ចោរាណាកបណ្ឌិតាបិ ភវិយាយ មតាយ
 ‘ភិជ្ជនធម្មំ ភិជ្ជតិ’ តិ ន ចិន្តយីស្ស” តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។
 អតីតវត្ថុ ធនកនិចាតេ ចូឡុពោធិជាតកេ (ជា. ១.១០.៤៩ អាធយោ) អារិ
 ភវិស្សតិ, អយំ បនេត្ត សង្ខេបោ។

អតីត ពារាណសីយំ ព្រាហ្មណ៍ រដ្ឋ ការេន្ត ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណ៍ កុលេ
និព្វត្តិត្វា វយេ ប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្វសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា មាតាបិតុនំ សន្តិកំ
អគមាសិ។ ឥមស្មី ជាតកេ ពោធិសត្តោ កោមារព្រាហ្មចារី អហោសិ។ អថស្ស
មាតាបិតរោ “តវ ធារិកបរិយេសនំ ករោមា” តិ អាហោ ធម៌សុ។ ពោធិសត្តោ “ន
មយ្ហំ យរាវាសេនត្ថោ, អហំ តុម្ហាកំ អច្ចយេន បព្វជិស្សមី” តិ វត្វា តេហិ
បុនប្បនំ យាចិតោ ឯកំ កញ្ចន្យបកំ ការេត្វា “ឯវ្យុបំ កុមារិកំ លកមាឆោ
គណ្ហិស្សមី” តិ អាហា។ តស្ស មាតាបិតរោ តំ កញ្ចន្យបកំ បដិច្ចន្ទយានេ
អាហោ បេត្វា “គច្ឆេ ជម្ពុដិបតលំ វិចរន្តោ យត្ថ ឯវ្យុបំ ព្រាហ្មណ៍ កុមារិកំ

បស្សៈ, តត្ថ ឥមំ កញ្ចន្ធរូបកំ ទត្វា តំ អាណេថា"តិ មហន្តេន បរិវារេន មនុស្សេ
បេសេសុំ។

តស្មី បន កាលេ ឯកោ បុញ្ញាវា សត្តោ ព្រហ្មលោកតោ ចរិត្វា
កាសិរដ្ឋយេវ និគមគាមេ អសីតិកោដិវិភវស្ស ព្រាហ្មណស្ស គេហេ
កុមារិកា ហុត្វា និព្ពត្តិ, "សម្មិល្លហាសិនី"តិស្សា នាមំ អកំសុ។ សា
សោឡសវស្សកាលេ អភិរូទា អហោសិ ចាសាទិកា ទេវច្ឆរប្បជីភាគា
សព្ពដ្ឋសម្មន្នា។ តស្សាបិ កិលេសវសេន ចិត្តំ នាម ន ឧប្បន្នបុព្វំ,
អច្ចន្តព្រហ្មចារិនី អហោសិ។ កញ្ចន្ធរូបកំ អាទាយ វិចរន្តា មនុស្សា តំ កាមំ
ចាបុណីសុ។ តត្ថ មនុស្សា តំ ទិស្វា "អសុកព្រាហ្មណស្ស ដីតា
សម្មិល្លហាសិនី កីការណា ឥធិ បិតា"តិ អាហំសុ។ មនុស្សា តំ សុត្វា
ព្រាហ្មណកុលំ គន្ធា សម្មិល្លហាសិនី វារេសុំ។ សា "អហំ តុម្ហាកំ អច្ចយេន
បព្ពជិស្សាមិ, ន មេ យរាវាសេនត្តោ"តិ មាតាបិតុនំ សាសនំ បេសេសិ។ តេ "កី
ករោសិ កុមារិកេ"តិ វត្វា កញ្ចន្ធរូបកំ គហេត្វា តំ មហន្តេន បរិវារេន
បេសយីសុ។ ពោធិសត្តស្ស ច សម្មិល្លហាសិនិយា ច ឧភិន្នម្បិ អនិច្ឆន្តានព្វោវ
មជ្ឈំ ករីសុ។ តេ ឯកគព្រុ វសមាទា ឯកស្មី សយនេ សយន្តាបិ ន អញ្ញមញ្ញំ
កិលេសវសេន ឱលោកយីសុ, ទ្វេភិក្ខុ ទ្វេ ព្រាហ្មានោវិយ ច ឯកស្មី ថានេ
វសីសុ។

អបរកាគេ ពោធិសត្តស្ស មាតាបិតរោ កាលមកំសុ។ សោ តេសំ
សរីរកិច្ចំ កត្វា សម្មិល្លហាសិនី បក្កោសាបេត្វា "ភទ្ទេ, មម កុលសន្តកា
អសីតិកោដិយោ, តវ កុលសន្តកា អសីតិកោដិយោតិ ឥមំ ឯត្តកំ ជនំ
គហេត្វា ឥមំ កុដុម្ពំ បដិបជ្ជាហិ, អហំ បព្ពជិស្សាមិ"តិ អាហា។ "អយ្យបុត្ត, តយិ
បព្ពជន្តេ អហម្បិ បព្ពជិស្សាមិ, ន សក្កោមិ តំ ជហិតុ"ន្តិ។ "តេន ហិ ឯហិ"តិ សព្ពំ

ធនំ ធានមុខេវិស្សន្តេត្វា ខេឡបិណ្ណំវិយ សម្មត្ថី បហាយ ហិមវន្តំ បរិសិត្វា
ឧភោចិ តាបសបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា វនមូលជលាហារា តត្ថ ចិរំ វសិត្វា
លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ ហិមវន្តា ឌីតវិត្វា អនុបុព្វេន ពារាណសី បត្វា
រាជ្យយ្យានេ វសីសុ។

តេសំ តត្ថ វសន្តានំ សុខុមាលាយ បរិព្ពាជិកាយ និរោជំ មិស្សកកត្ថំ
បរិភុព្ពាទ្គិយា លោហិតបក្ខន្ធិកាពាធា ឧប្បជ្ជិ។ សា សប្បាយភេសដ្ឋំ
អលកមាធា ធុត្តលា អហោសិ។ ពោធិសត្តោ ភិក្ខុចារវេលាយ តំ បរិគ្គហេត្វា
នគរទ្វារំ នេត្វា ឯកិស្សា សាលាយ ជលកេ និបជ្ជាបេត្វា សយំ ភិក្ខុយ
ចារិសិ។ សា តស្មី អនិក្ខន្តេយេវ កាលមកាសិ។ មហាជនោ បរិព្ពាជិកាយ
រូបសម្មត្ថី ធិស្វា បរិវារេត្វា រោទតិ បរិទេវតិ។ ពោធិសត្តោ ភិក្ខុំ ចរិត្វា
អាគតោ តស្សា មតការំ ព្រាត្វា “ភិជ្ជនធម្មំ ភិជ្ជតិ, សព្ពេ សម្ពារា អនិច្ចា
ឯវំគតិកាយេវា”តិ វត្វា តាយ និបន្នជលកេយេវ និសីទិត្វា មិស្សកកោជនំ
ភុព្ពិត្វា មុខំវិក្ខាលេសិ។ បរិវារេត្វា បិតមហាជនោ “អយំ តេ, ភន្តេ,
បរិព្ពាជិកា កី ហោតិ”តិ បុច្ឆិ។ “គិហិកាលេ មេ ចាទបរិចារិកា អហោសី”តិ។
“ភន្តេ, មយំ តាវ ន សណ្ឋាម រោទាម បរិទេវាម, តុម្ពេ កស្មា ន រោទថា”តិ?
ពោធិសត្តោ “ដីវមាធា តាវ ឯសា មម កិព្វិហោតិ, ឥធានិ
បរលោកសមដ្ឋិតាយ ន កិព្វិហោតិ, មរណាវសំ គតា, អហំ កិស្ស
រោទាមី”តិ មហាជនស្ស ធម្មំ ទេសេន្តោ ឥមា គាថា អភាសិ -

១០៩.

“ពាហ្មនំវិជ្ជតី ភោតី, តេហិ មេ កី ភវិស្សតិ;
តស្មា ឯតំ ន សោចាមិ, បិយំ សម្មិល្លហាសិនី។

១១០.

“តំ តំ ចេ អនុសោចយ្យ, យំ យំ តស្ស នវិជ្ជតិ;
អត្តានមនុសោចយ្យ, សទា មច្ចុវសំ បតំ។

១១១.

“ន ហេវ បីតំ ឆាសីនំ, ន សយានំ ន បទ្ទុគំ;
យាវ ព្យាតិ និមិសតិ, តត្រាបិ វសតិ វាយោ។

១១២.

“តត្ថត្ថនិ វតប្បន្នេ, វិជាការេ អសំសយេ;
ភូតំ សេសំ ធម៌តត្ថំ, វីតំ អនុសោចិយ”ន្តិ។

តត្ថ ពហុនំវិជ្ជតិ ភោតិ តិ អយំ ភោតិ អម្ពេ ធម្មត្វា ឥទានិ អញ្ញេសំ ពហុនំ
មតកសត្តានំ អន្តរេ វិជ្ជតិ អត្ថិ ឧបលព្ពតិ។ តេហិ មេ កី ភវិស្សតិ តេហិ
មតកសត្តេហិ សទ្ធិ វត្តមានា ឥទានេវេសា មយ្ហំ កី ភវិស្សតិ, តេហិ វា
មតកសត្តេហិ អតិវេកសម្ពន្ធវេសេនេសា មយ្ហំ កី ភវិស្សតិ, កា ឆាម
ភវិស្សតិ, កី ភវិយា, ឧទាហុ ភតិជិតិ? “តេហិ មេក”ន្តិបិ ចាថោ, តេហិ
មតកេហិ សទ្ធិ ឥធម្មិ មេ កឡេវវំ ឯកំ ភវិស្សតិ អត្តោ។ តស្មាតិ យស្មា
ឯសា មតកេសុ សទ្ធិ គតា, មយ្ហំ សា ន កិញ្ចិ ហោតិ, តស្មា ឯតំ ន សោចាមិ។

យំ យំ តស្សាតិ យំ យំ តស្ស អនុសោចនកស្ស សត្តស្ស នវិជ្ជតិ នត្ថិ, មតំ
និរុទ្ធី, តំ តំ សចេ អនុសោចយ្យាតិ អត្តោ។ “យស្សា”តិបិ ចាថោ, យំ យំ យស្ស
នវិជ្ជតិ, តំ តំ សោ អនុសោចយ្យាតិ អត្តោ។ មច្ចុវសំ បតន្តិ ឯវំ សន្តេ និច្ចំ
មច្ចុវសំ បតន្តំ គច្ឆន្តំ អត្តានមេវ អនុសោចយ្យ, តេនស្ស
អសោចនកាលោយេវ ន ភវេយ្យាតិ អត្តោ។

តតិយកាថាយ ន ហៅ បីតំ ឆាសំនំ, ន សយានំ ន បទុគុន្តិ កញ្ចា សត្តំ
អាយុសដ្ឋារោ អនុគប្បតីតិ ចាបសេសោ។ តត្ថ បទុគុន្តិ បរិវត្តត្វា ចរមាណំ។ ឥទំ
វុត្តំ ហោតិ - ឥមេ សត្តា ចតុសុបិ ឥរិយាបថេសុ បមត្តា វិហារន្តិ, អាយុសដ្ឋារា
បន វត្តិញ្ច ធិរា ច សត្តិរិយាបថេសុ អប្បមត្តា អត្តនោ ខយគមនកម្មមេវ
ករោន្តិទិ។ យាវ ព្យាទីតិ យាវ ឧម្មិសតិ។ អយញ្ញា តស្មី កាលេ វេហារោ។ ឥទំ
វុត្តំ ហោតិ - យាវ ឧម្មិសតិ ច និមិសតិ ច, តត្រាបិ ឯវំ អប្បមត្តកេ កាលេ
ឥមេសំ សត្តានំ វសតិ វយោ, តីសុ វយេសុ សោ សោ វយោ ហាយតេវ ន
វឡតីតិ។

តត្ថត្ថនិ វតប្បទ្វេតិ តត្ថ វត អត្ថនិ បទ្វេ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ តស្មី វត ឯវំ
វសមាទេ វយេ អយំ “អត្តា” តិ សង្ឃំ គតោ អត្តភារោ បទ្វោ ហោតិ, វយេន
អឡោ ឧបឡោ អបរិបុណ្ណាវ ហោតិ។ ឯវំ តត្ថ ឥមស្មី អត្ថនិ បទ្វេ យោ ចេស
តត្ថ តត្ថ និព្ពត្តានំ សត្តានំ វិជាការោ អសំសយោ, តស្មី វិជាការេបិ អសំសយេ
និស្សំសយេ យំ ភូតំ សេសំ អមតំ ជីវមាណំ, តំ ជីវមាណមេវ ធម៌តត្ថំ បិយាយិ តត្ថំ
មេត្តាយិ តត្ថំ, “អយំ សត្តោ អរោគោ ហោតុ អព្យាបដ្ឋោ” តិ ឯវំ តស្មី
មេត្តាការំ នា កាតញ្ចា។ យំ បនេតំ វីតំ វិគតំ មតំ, តំ អននុសោចិយំ ន
អនុសោចិតព្ពន្ធិ។

ឯវំ មហាសត្តោ ចតុបិ កាថាបិ អនិច្ចាការំ ធិបេន្តោ ធម្មំ ទេសេសិ។
មហាជនោ បរិញ្ញាជីកាយ សរីរកិច្ចំ អកាសិ។ ពោធិសត្តោ បិមវន្តមេវ
បរិសិទ្ធា ឈានាភិញ្ញាសមាបត្តិយោ និព្ពត្តត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ
អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហារិក្ខា សង្ខារិនិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ កុដុម្ពិកោ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។ តទា
សម្មិល្លហាសិនី រាហុលមាតា អហោសិ, តាបសោ បន អហាមេវ អហោសិន្តិ។

អននុសោចិយជាតកវណ្ណានា អដ្ឋមា។

[៣២៩] ៩. កាឡិពាហុជាតកវណ្ណានា

យំ អន្ធមាណស្សាតិ ឥទំ សត្តា វេជ្ជវនេវិហារេន្តោ ហតលាភសក្ការំ ទេវទត្តំ
អារត្ត កថេសិ។ ទេវទត្តេន ហិ តថាគតេ អដ្ឋានកោបំ ពន្ធិត្វា ធនុគ្គហេសុ
បយោជិតេសុ នាឡាតិវិស្សជ្ជនេន តស្ស ទោសោ ចាកដោ ជាតោ។ អថស្ស
បដ្ឋបិតានិ ធុវតត្តាធិនិ មនុស្ស្យា ន ករីសុ, រាជាបិ នំ ន ឱលោកេសិ។ សោ
ហតលាភសក្ការោ កុលេសុ វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ញេន្តោវិចរិ។ ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ កថំ
សមុដ្ឋាបេសុំ “អាវុសោ, ទេវទត្តោ ‘លាភសក្ការំ ឧប្បាទេស្សមី’ តិ ឧប្បន្នម្មិ ចិរំ
កាតុំ នាសក្ខី” តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតរហិ កថាយ
សន្និសិន្នា” តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា” តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្វេបេស
ហតលាភសក្ការោ អហោសិ” តិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ធនញ្ញយេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ រាជោ នាម
សុកោ អហោសិ មហាសវីរោ បរិបុណ្ណាគត្តោ, កនិជ្ជោ បនស្ស ចោដ្ឋចានោ
នាម។ ឯកោ លុទ្ធកោតេ ទ្វេបិ ជនេ ពន្ធិត្វា នេត្វា ពារាណសិវញ្ញោ អនាសិ។
រាជា ឧភោបិ តេ សុវណ្ណបញ្ញាវេ បក្ខិបិត្វា សុវណ្ណាតដ្ឋកេន មគុលាជេ
ខាធាបេន្តោ សក្ការោ កំ ចាយេន្តោ បដិជគ្គិ។ សក្ការោ ច មហាអហោសិ,
លាភគ្គយសគ្គប្បត្តា អហេសុំ។ អថេកោ វនេចរកោ កាឡិពាហុំ នាមេកំ
មហាកាឡិមគ្គដំ អានេត្វា ពារាណសិវញ្ញោ អនាសិ។ តស្ស បច្ឆា អាគតត្តា

មហន្តតរោ លាភសក្ការោ អហោសិ, សុកានំ បរិហាយិ។ ពោធិសត្តោ
តាធិលក្ខណាយោគតោ ន កិញ្ចិ អាហា, កនិដ្ឋោ បនស្ស្យ តាធិលក្ខណាភាវា
តំ មក្កជស្ស្យ សក្ការំ អសហន្តោ “ភាតិក, បុព្វេ ឥមស្មី រាជកុលេ
សាធុរសខាធិនីយាធិនិ អម្ពាភមេវ ទេន្តិ, ឥធានិ បន មយំ នលភាម,
កាឡពាហុមក្កជស្ស្យ ទេន្តិ។ មយំ ជនញ្ញយរញ្ញោ សន្តិកា លាភសក្ការំ
អលភត្តា ឥមស្មី ហនេ កី ករិស្សម, ឯហិ អរញ្ញមេវ គន្ធា វសិស្សមា”តិ តេន
សន្ធិ សល្លបន្តោ បឋមំ កាថមាហា -

១១៣.

“យំ អន្ធមាធិស្ស្យ បុរេ លភាម, តំ ធានិ សាខមិគមេវ គច្ឆតិ;
គច្ឆាម ធានិ វនមេវ រាជ, អសក្កតា ចស្ម ជនញ្ញយាយា”តិ។

តត្ថ យំ អន្ធមាធិស្ស្យតិ យំ អន្ធមាធិស្ស្យ រញ្ញោ សន្តិកា។ ឧបយោគត្ថេ វា
សាមិវចនំ។ ជនញ្ញយាយាតិ ករណត្ថេ សម្មធានវចនំ, ជនញ្ញយេន។
អសក្កតា ចស្មាតិ អន្ធមាធិ នលភាម, ឥមិធា ច ន សក្កតម្ពាតិ អត្ថោ។

តំ សុត្វា រាជោ ធុតិយំ កាថមាហា -

១១៤.

“លាភោ អលាភោ យសោ អយសោ ច, និដ្ឋា បសំសា ច សុខញ្ញ ធុត្ថំ;
ឯតេ អនិច្ឆា មនុស្សេសុ ធម្មា, មា សោចិ កី សោចសិ ចោដ្ឋចាធា”តិ។

តត្ថ យសោតិ ឥស្សរិយបរិវារោ។ អយសោតិ តស្ស្យភារោ។ ឯតេតិ ឯតេ
អដ្ឋលោកធម្មា មនុស្សេសុ អនិច្ឆា, លាភគ្គយសគ្គប្បត្តា ហុត្វាបិ អបរេន
សមយេន អប្បលាភា អប្បសក្ការា ហោន្តិ, និច្ចលាភិនោ នាម ន ហោន្តិ។
យសាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។

តំ សុត្វា ចោដ្ឋចាដោ មក្កដេ ឧស្សយំ អបនេតុំ អសក្កោន្តោ តតិយំ
កាថមាហា -

១១៥.

“អន្ធា តុរំ បណ្ឌិតកោសិ រាជ, ជាតាសិ អត្តានិ អនាគតានិ;
កបំ នុសាខាមិគំ ទក្ខិសាម, និទ្ធាវិតំ រាជកុលតោវ ជម្ពុ”ន្តិ។

តត្ថ កបំ នូតិ កេន នុខោ ឧចាយេន។ ទក្ខិសាមាតិ ទក្ខិស្សាម។ និទ្ធាវិតន្តិ
និវុដ្ឋាបិ តំ និក្កឡាបិ តំ។ ជម្ពុន្តិ លាមកំ។

តំ សុត្វា រាជោ ចតុត្ថំ កាថមាហា -

១១៦.

“ចាលេតិ កណ្ណំ ភកុដិ ករោតិ, មុហំ មុហំ ភាយយតេ កុមារេ;
សយមេវ តំ កាហតិ កាឡ្យពាហុ, យេនារកា ឋស្សតិ អន្ធហានា”តិ។

តត្ថ ភាយយតេ កុមារេតិ រាជកុមារេ ឧត្រាសេតិ។ យេនារកា ឋស្សតិ
អន្ធហានាតិ យេន ការណេន ឥមម្ហា អន្ធហានា ទូរេ ឋស្សតិ, សយមេវ តំ
ការណំ ករិស្សតិ, មា ត្វំ ឯតស្ស ចិន្តយីតិ អត្ថោ។

កាឡ្យពាហុបិ កតិចាហេនេវ រាជកុមារានំ បុរតោ ឋត្វា កណ្ណាចលនាធិនិ
ករោន្តោ កុមារេ ភាយាបេសិ។ តេ ភីតតសិ តាវិស្សរមកំសុ។ រាជា “កី ឯត”ន្តិ
បុច្ឆិត្វា តមត្ថំ សុត្វា “និក្កឡាបេន”ន្តិ មក្កដំ និក្កឡាបេសិ។ សុកានំ
លាភសក្ការោ បុន ចាកតិកោ អហោសិ។

សត្តា ៩ម៍ ធម្មទេសនំ អាហារិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
កាឡពាហុ ទេវទត្តោ អហោសិ, ចោដ្ឋចាទោ អានន្តោ, រាជោ បន អហាមេវ
អហោសិ”ន្តិ។

កាឡពាហុជាតកវណ្ណានា នវមា។

[៣៣០] ១០. សីលវីមំសជាតកវណ្ណានា

សីលំ កិរេវ កល្យាណន្តិ ៩ទំ សត្តា ជេតវនេវិហរន្តោ
សីលវីមំសកព្រាហ្មណំ អារត្ត កថេសិ។ ទ្វេបិ វត្ថុនិ ហេដ្ឋា កថិតានេវ។ ៩ធ
បន ពោធិសត្តោ ពារាណសិរញ្ញោ បុរោហិតោ អហោសិ។ សោ អត្តនោ សីលំ
វីមំសន្តោ តីណិ ទិវសានិ ហោរញ្ញីកជលកតោ កហាបណំ គណ្ហិ។ តំ
“ចោរោ”តិ គហេត្វា រញ្ញោ ធស្សេសុំ។ សោ រញ្ញោ សន្តិកេ បិតោ -

១១៧.

“សីលំ កិរេវ កល្យាណំ, សីលំ លោកេ អនុត្តរំ;
បស្ស យោរវិសោ នាគោ, សីលវាតិ ន ហញ្ញតិ”តិ។ -

ឥមាយ បឋមគាថាយ សីលំ វណ្ណេត្វា រាជានំ បព្ពដ្ឋំ អនុជាតាបេត្វា បព្ពជិតុំ
គប្បតិ។

អថេកស្មី ទិវសេ សុនាបណាតោ សេនោ មំសបេសី គហេត្វា អាកាសំ
បក្ខន្តិ។ តមញ្ញោ សកុណា បរិវារេត្វា ចាទនឧតុណ្ហាកាធិបិ បហរន្តិ។ សោ តំ
ទុក្ខំ សហិតុំ អសក្កោន្តោ មំសបេសី ធម្មេសិ, អបរោ គណ្ហិ។ សោបិ តថេវ
វិហេបិយមាទោ ធម្មេសិ, អថញ្ញោ គណ្ហិ។ ឯវំ យោ យោ គណ្ហិ, តំ តំ សកុណា
អនុពន្ធិសុ។ យោ យោ ធម្មេសិ, សោ សោ សុខិតោ អហោសិ។ ពោធិសត្តោ តំ

ទិស្វា “ឥមេ កាមា នាម មំសបេសូបមា, ឯតេ គណ្ណាន្តានំយេវ ទុក្ខំ, វិស្សន្នេន្តានំ សុខ”ន្តិ ចិន្តេត្វា ទុតិយំ កាថមាហា -

១១៨.

“យាវនេវស្សហូ កិញ្ចិ, តាវនេវ អខាទិសុ;
សង្កម្ម កុលលា លោកេ, ន ហិសន្តិ អកិញ្ចន”ន្តិ។

តស្សត្ថោ - យាវនេវ អស្ស សេនស្ស អហុ កិញ្ចិ មុខេន គហិតំ មំសខណ្ឌំ,
តាវនេវ នំ ឥមស្មី លោកេ កុលលា សមាគន្ធា អខាទិសុ។ តស្មី បនវិស្សន្នេ
តមេនំ អកិញ្ចនំ និប្បលិពោធំ បក្ខិ សេសបក្ខិនោ ន ហិសន្តិតិ។

សោ នគរា និក្ខមិត្វា អន្តរាមគ្គេ ឯកស្មី កាមេ សាយំ ឯកស្ស គេហេ
និបទ្ទិ។ តត្ថ បន ចិដ្ឋលា នាម ធាសី “អសុកវេលាយ អាគន្ធយ្យាសី”តិ ឯកេន
បុរិសេន សទ្ធិ សង្កេតមកាសិ។ សា សាមិកានំ ចាទេ ជោវិត្វា តេសុ និបន្នេសុ
តស្សាគមនំ ឡិលោកេន្តិ ឧម្មារេ និសីទិត្វា “ឥធានិ អាគមិស្សតិ, ឥធានិ
អាគមិស្សតិ”តិ បឋមយាមម្បិ មជ្ឈិមយាមម្បិ វីតិនាមេសិ។ បច្ចុសសមយេ
បន “ន សោ ឥធានិ អាគមិស្សតិ”តិ ជិន្នាសា ហុត្វា និបទ្ទិត្វា និទ្ធិ ឡិក្ខមិ។
ពោធិសត្ថោ ឥទំ ការណំ ទិស្វា “អយំ ធាសី ‘សោ បុរិសោ អាគមិស្សតិ’តិ
អាសាយ ឯត្ថកំ កាលំ និសិដ្ឋា, ឥធានិស្ស អនាគមនការំ ញត្វា ជិន្នាសា ហុត្វា
សុខំ សុបតិ។ កិលេសេសុ ហិ អាសា នាម ទុក្ខំ, និរាសកាវោវ សុខ”ន្តិ ចិន្តេត្វា
តតិយំ កាថមាហា -

១១៩.

“សុខំ និរាសា សុបតិ, អាសា ជលវតី សុខា;
អាសំ និរាសំ កត្វាន, សុខំ សុបតិ ចិដ្ឋលា”តិ។

តត្ថ ជលវតីតិ យស្ស អាសាយ ជលំ លទ្ធិំ ហោតិ, សា តស្ស ជលស្ស
សុខតាយ សុខា នាម។ ធិរាសំ កត្វានាតិ អនាសំ កត្វា ធិន្ទិត្វា បជហិត្វាតិ
អត្តោ។ បិដ្ឋលាតិ ឯសា បិដ្ឋលទានី ឥទានិ សុខំ សុបតីតិ។

សោ បុនទិវសេ តតោ កាមា អរញ្ញំ បរិសន្នោ អរញ្ញេ ឯកំ តាបសំ ឈានំ
អប្បត្វា ធិសិទ្ធិំ ធិស្វា “ឥធលោកេ ច បរលោកេ ច ឈានសុខតោ ឧត្តរិវរំ សុខំ
នាម នត្ថី”តិ ចិន្តេត្វា ចតុត្ថំ កាថមាហា -

១២០.

“ន សមាធិបរោ អត្ថិ, អស្មី លោកេ បរម្មិ ច;
ន បរំ នាបិ អត្តានំ, វិហឹសតិ សមាហិតោ”តិ។

តត្ថ ន សមាធិបរោតិ សមាធិតោ បរោ អញ្ញោ សុខធម្មោ នាម នត្ថីតិ។

សោ អរញ្ញំ បរិសិត្វា ឥសិបព្ពន្ធិំ បព្ពជិត្វា ឈានាភិញ្ញា ឧប្បាទេត្វា
ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
បុរោហិតោ អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សីលវីរីមំសជាតកវណ្ណានា ទសមា។

កុដិទ្ធសកវត្តោ តតិយោ។

៤. កោកិលវត្តោ

[៣៣១] ១. កោកិលជាតកវណ្ណានា

យោ វេ កាលេ អសម្បត្តតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហរន្តោ កោកាលិកំ
អារត្ត កថេសិ។ វត្ថុ តក្ការិយជាតកេ វិត្តារិ តមេវ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថ រដ្ឋំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស អមច្ឆោ
ឱវាទកោ អហោសិ, រាជា ពហុភាណី អហោសិ។ ពោធិសត្តោ “តស្ស
ពហុភាណីតំ និសេធស្សមី” តិ ឯកំ ឧបមំ ឧបជារេន្តោ វិចរតិ។ អថេកទិវសំ
រាជា ឧយ្យានំ គតោ មជ្ឈិមសិលាបដ្ឋេ និសីទិ, តស្សបរិ អម្ពុក្ខោ អត្ថិ។
តច្រេតកស្មី កាកកុលាវកេ កាឡកោកិលា អត្តនោ អណ្ណាកំ និក្ខិបិ ត្វា
អគមាសិ។ កាកី តំ កោកិលអណ្ណាកំ បដិជគ្គិ, អបរភាគេ តតោ
កោកិលចោតកោ និក្ខិមិ។ កាកី “បុត្តោ មេ” តិ សញ្ញាយ មុខតុណ្ហាកេន
គោចរំ អាហារិ ត្វា តំ បដិជគ្គិ។ សោ អវិរុទ្ធិបក្ខោ អកាលេយេវ កោកិលរំ
រិវិ។ កាកី “អយំ ឥទានេវ តាវ អញ្ញំ រំ រវតិ, វឡន្តោ កី ករិស្សតិ” តិ
តុណ្ហាកេន កោដ្ឋេ ត្វា មារេ ត្វា កុលាវកា ចាតេសិ។ សោ រញ្ជោ ចាទមូលេ
បតិ។

រាជា ពោធិសត្តំ បុច្ឆិ “កិមេតំ សហាយា” តិ? ពោធិសត្តោ “អហំ រាជានំ
និវារេតុំ ឯកំ ឧបមំ បរិយេសាមិ, លទ្ធា ទានិ មេ សា” តិ ចិន្តេ ត្វា “មហារាជ,
អតិមុខរា អកាលេ ពហុភាណិនោ ឯវរុបំ លភន្តិ។ អយំ មហារាជ,
កោកិលចោតកោ កាកិយា បុដ្ឋោ អវិរុទ្ធិបក្ខោ អកាលេយេវ កោកិលរំ
រិវិ។ អថ នំ កាកី ‘នាយំ មម បុត្តកោ’ តិ ញាត្វា មុខតុណ្ហាកេន កោដ្ឋេ ត្វា
មារេ ត្វា កុលាវកា ចាតេសិ។ មនុស្សា វា ហោន្តុ តិវច្ឆានា វា, អកាលេ
ពហុភាណិនោ ឯវរុបំ ទុក្ខំ លភន្តិ” តិ វត្វា ឥមា គាថា អភាសិ -

១២១.

“យោ វេ កាលេ អសម្បត្ត, អតីវេលំ បភាសតិ;

ឯវំ សោ និហតោ សេតិ, កោកិលាយិវ អត្រដោ។

១២២.

“ន ហិ សត្តំ សុនិសិតំ, វិសំ ហលាហលាមិវ;

ឯវំ និកដ្ឋេ ចាតេតិ, វាចា ទុញ្ញាសិតា យថា។

១២៣.

“តស្មា កាលេ អកាលេ វា, វាចំ រក្ខេយ្យ បណ្ឌិតោ;

នាតិវេលំ បកាសេយ្យ, អបិ អត្តសមម្ពី វា។

១២៤.

“យោ ច កាលេ មិតំ ភាសេ, មតិបុព្វោ វិចក្ខុណោ;

សព្វេ អមិត្តេ អាទេតិ, សុបណ្ណោ ឧរគាមិវា”តិ។

តត្ថ កាលេ អសម្បត្តតិ អត្តនោ វចនកាលេ អសម្បត្តេ។ អតិវេលន្តិ
វេលាតិក្កន្តំ កត្វា អតិវេកប្បមាណំ ភាសតិ។ ហលាហលាមិវាតិ ហលាហលំ
នវ។ និកដ្ឋេតិ តស្មីយេវ ខណោ អប្បមត្តកេ កាលេ។ តស្មាតិ យស្មា
សុនិសិតសត្តហលាហលវិសតោបិ ឱប្បតំ ទុញ្ញាសិតវចនមេវ ចាតេសិ,
តស្មា។ កាលេ អកាលេ វាតិ វត្ថុ យុត្តកាលេ ច អកាលេ ច វាចំ រក្ខេយ្យ,
អតិវេលំ ន ភាសេយ្យ អបិ អត្តនា សមេ និន្នាណករណេបិ បុគ្គលេតិ អត្ថោ។

មតិបុព្វោតិ មតី បុរេចារិកំ កត្វា កថនេន មតិបុព្វោ។ វិចក្ខុណោតិ
ញ្ញាណេន វិចារេត្វា អត្ថវិន្ទនបុគ្គលោ វិចក្ខុណោ នាម។ ឧរគាមិវាតិ ឧរគំ នវ។
នទំ វុត្ថំ ហោតិ - យថា សុបណ្ណោ សមុទ្ធី ខោភេត្វា មហាកោគំ ឧរគំ អាទេតិ
គណ្ហាតិ, អាទិយិត្វា ច តដ្ឋណញ្ញោវ នំ សិម្ពលី អាហេបេត្វា មំសំ ខាទេតិ, ឯវមេវ

យោ មតិបុព្ពង្គមោវិចិត្តលោកវត្តំ យុត្តកាលេ មិតំ ភាសតិ, សោ សព្ពេ អមិត្ត
អាទេតិ គណ្ហាតិ, អត្ថនោវសេវត្ថេតិ។

រាជា ពោធិសត្តស្ស ធម្មទេសនំ សុត្វា តតោ បដ្ឋាយ មិត្តភាណី អហោសិ,
យសព្វាស្ស វុឡ្យត្វា មហាន្តតំ អនាសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
កោកិលចោតកោ កោកាលិកោ អហោសិ, បណ្ឌិតាមទ្វោ បន អហាមេវ
អហោសិ”ន្តិ។

កោកិលជាតកវណ្ណានា បឋមា។

[៣៣២] ២. រថលដ្ឋជាតកវណ្ណានា

អបិ ហន្ធា ហតោ ព្រូតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ កោសលរញ្ជោ
បុរោហិតំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ រថេន អត្ថនោ ភោគកាមំ គច្ឆន្តោ សម្ពាធន
មគ្គេ រថំ ចាដន្តោ ឯកំ សកជសត្ថំ ទិស្វា “តុម្ហាកំ សកជំ អបនេថា”តិ គច្ឆន្តោ
សកជេ អនបន្ថយមាទេ កុដ្ឋិត្វា បតោទលដ្ឋិយា បុរិមសកជេ សាកជិកស្ស
រថេរេ បហរិ។ សា រថេរេ បដិហតា និវត្តិត្វា តស្សេវ នលាជំ បហរិ។
តាវនេវស្ស នលាជេ គណ្ហា ឧដ្ឋហិ។ សោ និវត្តិត្វា “សាកជិកេហិ
បហាដាម្ហិ”តិ រញ្ជោ អាហេចេសិ។ សាកជិកេ បក្កោសាបេត្វាវិនិច្ឆ័នន្តា តស្សេវ
នោសំ អន្តសំសុ។ អថេកទិវសំ ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អារុសោ,
រញ្ជោ កិរ បុរោហិតោ ‘សាកជិកេហិ បហាដាម្ហិ’តិ អន្តំ ករោន្តោ សយមេវ
បរដ្ឋិ”តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិដ្ឋា”តិ
បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្ថ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបេស ឯវរូបំ
អកាសិយេវ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្សេវ
វិនិច្ឆយាមន្ទោ អហោសិ។ អថ រញ្ជោ បុរោហិតោ រថេន អត្តនោ ភោគតាមំ
គច្ឆន្តោតិ សត្តំ បុរិមសទិសមេវ។ ឥធម បន តេន រញ្ជោ អាហារេតេ រាជា សយំ
វិនិច្ឆយេ និសីទិត្វា សាកជិតេ បក្កោសាបេត្វា កម្មំ អសោធម្មាវ “តុម្ពេហិ
មម បុរោហិតំ កោដ្ឋេត្វា នលាដេ គណ្ណោ ឧដ្ឋាបិតោ”តិ វត្វា “សព្ពស្សហារណំ
តេសំ ករោថា”តិ អាហ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ “តុម្ពេ, មហារាជ, កម្មំ
អសោធម្មាវ ឯតេសំ សព្ពស្សំ ហារាបេថ, ឯកច្ឆេ បន អត្តនាវ អត្តានំ
បហវិត្វាបិ ‘បរេន បហាជម្ពា’តិ វទន្តិ, តស្មា អវិចិត្វា កាតុំ ន យុត្តំ, រជ្ជំ
ការេន្តេន នាម និសាមេត្វា កម្មំ កាតុំ វដ្ឋតី”តិ វត្វា ឥមា គាថា អភាសិ។

១២៥.

“អបិ ហន្ធា ហតោ ព្រូតិ, ជេត្វា ជិតោតិ ភាសតិ;
បុព្ពមក្ខាយិនោ រាជ, អញ្ញទត្ថុ ន សទ្ធិហេ។

១២៦.

“តស្មា បណ្ឌិតជាតិយោ, សុណោយ្យ ឥតរស្សបិ;
ឱតិជ្ជំ វចនំ សុត្វា, យថា ធម្មោ តថា ករេ។

១២៧.

“អលសោ គិហី កាមភោគី ន សាធុ, អសញ្ញតោ បព្ពជិតោ ន សាធុ;
រាជា ន សាធុ អនិសម្មការី, យោ បណ្ឌិតោ កោដនោ តំ ន សាធុ។

១២៨.

“និសម្ម ខត្តិយោ កយិរា, នានិសម្ម ទិសម្បតិ;
និសម្មការីនោ រាជ, យសោ កិត្តិ ច វឡតី”តិ។

តត្ថ អបិ ហន្តាតិ អបិ ឯកោ អត្តនាវ អត្តានំ ហន្តា “បរេន បហាដាម្ពី” តិ
ព្រូតិ កថេតិ។ ជេត្វា ជិតោតិ សយំ វា បន បរំ ជិត្វា “អហំ ជិតោម្ពី” តិ ភាសតិ។
អញ្ញទត្ថ មហារាជ, បុព្វមេវ រាជកុលំ គន្ធា អក្ខាយន្តស្ស បុព្វមក្ខាយនោ
អញ្ញទត្ថ នសទ្ធិហោ, ឯកំសេន វចនំ នសទ្ធិហាយ្យ។ តស្មាតិ យស្មា បឋមតរំ
អាគន្ធា កថេន្តស្ស ឯកំសេន វចនំ នសទ្ធិហាតត្ថំ, តស្មា។ យថា ធម្មោតិ យថា
វិនិច្ឆ័យសភាវោ បិតោ, តថា ករេយ្យ។

អសញ្ញតោតិ កាយាធិហិ អសញ្ញតោ ទុស្សីលោ។ តំ នសាធូតិ យំ តស្ស
បណ្ឌិតស្ស ញាណាវតោ បុគ្គលស្ស អាធានគ្គាហិវសេន ទទ្ធិកោបសម្ពាតំ
កោធនំ, តំ នសាធូ។ ធានិសម្មាតិ ន អនិសាមេត្វា។ ទិសម្បតីតិ ទិសានំ បតិ,
មហារាជ។ យសោ កិត្តិ បាតិ ឥស្សរិយបរិវារោ ចេវ កិត្តិសន្នោ ច វឌ្ឍតីតិ។

រាជា ពោធិសត្តស្ស វចនំ សុត្វា ធម្មេន វិនិច្ឆ័និ, ធម្មេន វិនិច្ឆ័យមាទេ
ព្រាហ្មណស្សេវ ទោសោ ជាតោតិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
ព្រាហ្មណោ ឯតរហិ ព្រាហ្មណោវ អហោសិ, បណ្ឌិតាមទ្ធោ បន អហាមេវ
អហោសិ” ត្ថិ។

រថលជ្ជិជាតកវណ្ណានា ទុតិយា។

[៣៣៣] ៣. បក្កកោដជាតកវណ្ណានា

តទេវ មេ ត្វន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ កុដ្ឋម្ពីកំ អារព្ភ កថេសិ។
វត្ថុ ហេដ្ឋាវិត្តាវិតមេវ។ ឥធម បន តេសំ ឧទ្ធារំ សាធម្មា អាគច្ឆន្តានំ អន្តរាមគ្គ
លុទ្ធកោ “ឧភោបិ ខាទថា” តិ ឯកំ បក្កកោដំ អទាសិ។ សោ បុរិសោ ភរិយំ

ចានីយត្ថាយ បេសេត្វា សត្តំ គោដំ ខាទិក្ខា តស្ស អាគតកាលេ “ភន្តេ, គោធា
បលាតា” តិ អាហា។ “សាធុ, សាមិ, បក្កគោធាយ បលាយន្តិយា កី សក្កា
កាតុ” តិ? សា ជេតវនេ ចានីយំ បិវិត្វា សត្ថុ សន្តិកេ និសិទ្ធា សត្តារា “កី
ឧបាសិកេ, អយំ តេ ហិតកាមោ សសិនេហោ ឧបការកោ” តិ បុច្ឆិតា “ភន្តេ,
អហំ ឯតស្ស ហិតកាមា សសិនេហោ, អយំ បន មយិ និស្សិនេហោ” តិ អាហា។
សត្តា “ហោតុ មា ចិន្តយិ, ឯវំ នាមេស ករោតិ។ យទា បន តេ គុណំ សរតិ,
តទា តុយ្ហមេវ សត្ថិស្សរិយំ ទេតី” តិ វត្វា តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហារិ។

អតីតម្បិ ហេដ្ឋា វុត្តសទិសមេវ។ ឥធិ បន តេសំ និវត្តន្តានំ អន្តរាមគ្គ
លុទ្ធកោ កិលន្តការំ ទិស្វា “ទ្វេបិ ជនា ខាទថា” តិ ឯកំ បក្កគោដំ អទាសិ។
រាជធីតា តំ វល្លិយា ពន្ធិត្វា អាធាយ មគ្គំ បដិបទ្ធិ។ តេ ឯកំ សវំ ទិស្វា មគ្គា
ឌីក្ខម្ហ អស្សត្ថម្ហលេ និសីទិសុ។ រាជបុត្រោ “គច្ឆ ភន្តេ, សរតោ បទុមិនិបត្តន
ឧទកំ អាហារ, មំសំ ខាទិស្សាមា” តិ អាហា។ សា គោដំ សាខាយ លគ្គត្វា
ចានីយត្ថាយ គតា។ ឥតរោ សត្តំ គោដំ ខាទិក្ខា អគ្គនង្គុដ្ឋំ គហេត្វា បរម្មុខោ
និសីទិ។ សោ តាយ ចានីយំ គហេត្វា អាគតាយ “ភន្តេ, គោធា សាខាយ
ឌីតវិត្វា វម្មិកំ ចារិសិ, អហំ ធាវិត្វា អគ្គនង្គុដ្ឋំ អគ្គហេសី, គហិតដ្ឋានំ
ហត្ថយេវ កត្វា ធិដ្ឋិត្វា ពិលំ បរិដ្ឋា” តិ អាហា។ “ហោតុ, ទេវ, បក្កគោធាយ
បលាយន្តិយា កី ករិស្សាម, ឯហិ គច្ឆាមា” តិ។ តេ ចានីយំ បិវិត្វា ពារាណាសី
អគមំសុ។

រាជបុត្រោ រជ្ជំ បត្វា តំ អគ្គមហេសិដ្ឋានមត្ថេ វេបេសិ, សក្ការសម្មាណោ
បនស្សា នត្ថិ។ ពោធិសត្តោ តស្ស សក្ការំ ការតុកាមោ រញ្ជោ សន្តិកេ វត្វា
“នទុ មយំ អយ្យេ តុម្ហាកំ សន្តិកា កិញ្ចំ នលភាម, កី នោ ន ឌីលោកេថា” តិ
អាហា។ “តាត, អហមេវ រញ្ជោ សន្តិកា កិញ្ចំ នលភាមិ, តុយ្ហំ កី ទស្សាមិ,

រាជាបិ មយ្ហំ ឥនាទិ កី ធន្យតិ, សោ អរញ្ញតោ អាគមនកាលេ បក្កកោធំ
ឯកកោរ ខាធិ”តិ។ “អយ្យេ, ន ទេវោ ឯវុបំ ករិស្យតិ, មា ឯវំ អវចុត្តា”តិ។ អថ
នំ ទេវី “តុយ្ហំ តំ, តាត, ន ចាកជំ, រញ្ជោយេវ មយ្ហញ្ច ចាកជ”ន្តិ វត្វា បឋមំ
តាថមាហា -

១២៩.

“តទេវ មេ ត្វំ វិទិតោ, វនមជ្ឈេ វថេសក;
យស្យ តេ ខត្តពទ្ធស្យ, សន្នទ្ធស្យ តិវិជីនោ;
អស្យត្ថទុមសាខាយ, បក្កកោធា បលាយថា”តិ។

តត្ថ តទេវាតិ តស្មីយេវ កាលេ “អយំ មយ្ហំ អនាយកោ”តិ ឯវំ ត្វំ វិទិតោ។
អញ្ញោ បន តវ សភាវំ ន ជានន្តិ អត្ថោ។ ខត្តពទ្ធស្យាតិ ពទ្ធខត្តស្យ។
តិវិជីនោតិ តិវិជវត្ថនិវត្ថស្យ មគ្គាគមនកាលេ។ បក្កកោធាតិ អដ្ឋារបក្កា
កោធា បលាយថាតិ។

ឯវំ រញ្ជោ កតនោសំ បរិសមជ្ឈេ ចាកជំ កត្វា កថេសិ។ តំ សុត្វា
ពោធិសត្តោ “អយ្យេ, ទេវស្យ អប្បិយកាលតោ បកុតិ ឧភិន្នម្បិ អជាសុកំ
កត្វា កស្មា ឥធ វសថា”តិ វត្វា ទ្វេ តាថា អភាសិ -

១៣០.

“នមេ នមន្តស្យ ភវេ ភជន្តំ, កិច្ចានុកុញ្ញស្យ កវេយ្យ កិច្ចំ;
នានត្ថកាមស្យ កវេយ្យ អត្ថំ, អសម្ពជន្តម្បិ ន សម្ពជេយ្យ។

១៣១.

“ចវេ ចជន្តំ វនថំ ន កយិរា, អបេតចិត្តេន ន សម្ពជេយ្យ;

ទីដៅ ធុម៍ ទីណាដល់ន្តិ ព្រាត្រា, អញ្ចំ សមេក្ខយ្យ មហា ហិ
លោកោ”តិ។

តត្ថ នមេ នមន្តស្សាតិ យោ អត្ថនិ មុទុចិត្តន នមតិ, តស្សេវ បដិទេសយ្យ។
កិច្ចានុកុត្តស្សាតិ អត្ថនោ ឧប្បន្នំ កិច្ចំ អនុកុត្តន្តស្សេវ។ អនត្ថកាមស្សាតិ
អវឌ្ឍកាមស្ស។ វនបំ ន កយិរាតិ តស្មី ចជន្ត តណ្ហាស្មេហំ ន ករេយ្យ។
អបេតចិត្តនាតិ អបគតចិត្តន វិវត្តចិត្តន។ ន សម្ពុជេយ្យាតិ ន
សមាគន្ធយ្យ។ អញ្ចំ សមេក្ខយ្យាតិ អញ្ចំ ឌីលោកេយ្យ, យថា ទីដៅ ទីណាដល់
ធុម៍ រុក្ខំ ព្រាត្រា អញ្ចំ ដលភិរតំ រុក្ខំ គន្ធិតិ, តថា ទីណាភកំ បុរិសំ ព្រាត្រា អញ្ចំ
សសិនេហំ ឧបគន្ធយ្យាតិ អធិប្បាយោ។

រាជា ពោធិសត្ត កថេន្ត ឯវ តស្សា គុណំ សិវត្វា “កន្តេ, ឯត្ថកំ កាលំ តវ
គុណំ ន សល្លកេសី, បណ្ឌិតស្សយេវ កថាយ សល្លកេសី, មម អបរាជំ
សហន្តិយា ឥទំ សកលវន្តំ តុយ្ហមេវ ធម្មី”តិ វត្វា ចតុត្ថំ កាថមាហា -

១៣២.

“សោតេ ករិស្សាមិ យថានុភារំ, កតញ្ញតំ ខត្តិយេ បេក្ខមាណោ;
សត្តញ្ញោតេ ឥស្សរិយំ ធនាមិ, យស្សិច្ឆសី តស្ស តុរំ ធនាមិ”តិ។

តត្ថ សោតិ សោ អហំ។ យថានុភារំន្តិ យថាសត្តិ យថាពលំ។ យស្សិច្ឆសីតិ
យស្ស ឥច្ឆសិ, តស្ស ឥទំ វន្តំ អាធិ កត្វា យំ ត្វំ ឥច្ឆសិ, តំ ធនាមិតិ។

ឯវញ្ច បន វត្វា រាជា ធើរិយា សត្តិស្សរិយំ អធាសិ, “ឥមិនាហំ ឯតិស្សា
គុណំ សរាបិតោ”តិ បណ្ឌិតស្សបិ មហន្តំ ឥស្សរិយំ អធាសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧភោ ជយម្បតិកា សោតាបត្តិជលេ
បតិជ្ជហីសុ។

តទា ជយម្បតិកា ឯតរហិ ជយម្បតិការ អហោសុំ, បណ្ឌិតាមច្ឆោ បន
អហាមេវ អហោសិន្តិ។

បក្កកោធជាតកវណ្ណានា តតិយា។

[៣៣៤] ៤. រាជោវាទជាតកវណ្ណានា

គរំ ចេ តរមាណនន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ រាជោវាទំ អារត្ត កថេសិ។
វត្ថុ តេសកុណាជាតកេ (ជា. ២.១៧.១ អាទយោ) អារិ ភវិស្សតិ។ ឥធម បន សត្តា
“មហារាជ, ចោរាណករាជានោមិ បណ្ឌិតានំ កថំ សុត្វា ធម្មេន សមេន រដ្ឋំ
កាវេន្តា សគ្គបុរំ បូរយមាណា គមីសូ” តិ វត្វា រញ្ញោ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណាសិយំ ព្រាហ្មនត្ថេ រដ្ឋំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណកុលេ
និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ សិក្ខិតសព្ពសិប្បោ ឥសិបព្ពន្ធិ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច
សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តិត្វា រមណីយេ ហិមវន្តបទេសេ វនមូលដលាហារោ
វិហាសិ។ អថ រាជា អគុណបរិយេសកោ ហុត្វា “អត្ថិ នុ ខោ មេ កោចិ អគុណំ
កថេន្តោ” តិ បរិយេសន្តោ អន្តោជនេ ច ពហិជនេ ច អន្តោនគរេ ច ពហិនគរេ ច
កញ្ចិ អត្ថនោ អវណ្ណាវាទី អទិស្វា “ជនបទេ នុ ខោ កថ” តិ អញ្ញាតកវេសេន
ជនបទំ ចរិ។ តត្រាបិ អវណ្ណាវាទី អបស្សន្តោ អត្ថនោ គុណកថមេវ សុត្វា
“ហិមវន្តបទេសេ នុ ខោ កថ” តិ អវញ្ញំ បរិសិត្វា វិចរន្តោ ពោធិសត្តស្ស អស្សមំ
បត្វា តំ អភិវាទេត្វា កតបដិសន្តារោ ឯកមន្តំ និសីទិ។

តទា ពោធិសត្តោ អរញ្ញតោ បរិបក្កានិ និគ្រោធដលានិ អាហារិត្វា បរិភុញ្ញិ,
តានិ ហោន្តិ មធុរានិ ឌីជវន្តានិ សក្ខវចុណ្ណាសមរសានិ។ សោ រាជានម្បិ
អាមន្តេត្វា “ឥមំ មហាបុញ្ញ, និគ្រោធបក្កដលំ ខាទិត្វា ចានីយំ បិវា” តិ អាហា។
រាជា តថា កត្វា ពោធិសត្តំ បុច្ឆិ “កី នុ ខោ, ភន្តេ, ឥមំ និគ្រោធបក្កំ អតិ វិយ
មធុរ” ត្ថិ? “មហាបុញ្ញ, ទូន រាជា ធម្មេន សមេន រដ្ឋំ កាវេតិ, តេនេតំ មធុរត្ថិ។
រញ្ញោ អធម្មិកកាលេ អមធុរំ នុ ខោ, ភន្តេ, ហោតិ” តិ។ “អាម, មហាបុញ្ញ,
រាជូសុ អធម្មិកេសុ តេលមធុដាលីតាទីនិបិ វនមូលដលានិបិ អមធុរានិ ហោន្តិ
និរោជានិ, ន កេវលំ ឯតានិ, សកលម្បិ រដ្ឋំ និរោជំ កសជំ ហោតិ។ តេសុ បន
ធម្មិកេសុ សព្វានិ តានិ មធុរានិ ហោន្តិ ឌីជវន្តានិ, សកលម្បិ រដ្ឋំ ឌីជវន្តមេវ
ហោតិ” តិ។ រាជា “ឯវំ ភវិស្សតិ, ភន្តេ” តិ អត្ថនោ រាជភាវំ អជាធាបេត្វាវ
ពោធិសត្តំ វន្តិត្វា ពារាណសី គន្ធា “តាបសស្ស វចនំ វីមសិស្សមី” តិ អធម្មេន
រដ្ឋំ កាវេត្វា “ឥទានិ ជានិស្សមី” តិ កិញ្ចិ កាលំ វីតិនាមេត្វា បុន តត្ថ គន្ធា តំ
វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។

ពោធិសត្តោបិស្ស តថេវ វត្វា និគ្រោធបក្កំ អនាសិ, តំ តស្ស តិត្តករសំ
អហោសិ។ រាជា “អមធុរំ និរស” ត្ថិ សហ ខេឡេន ធម្មេត្វា “តិត្តកំ, ភន្តេ” តិ
អាហា។ ពោធិសត្តោ “មហាបុញ្ញ, ទូន រាជា អធម្មិកោ ភវិស្សតិ។ រាជូនព្វិ
អធម្មិកកាលេ អរញ្ញេ ដលាដលំ អាទី កត្វា សព្វំ អមធុរំ និរោជំ ជាត” ត្ថិ វត្វា
ឥមា កាថា អភាសិ -

១៣៣.

“គវេ ចេ តរមាធានំ, ជិម្ពំ គច្ឆតិ បុដ្ឋវេ;
សព្វា តា ជិម្ពំ គច្ឆត្ថិ, នេត្ត ជិម្ពំ គតេ សតិ។

១៣៤.

“ឯវមេវ មនុស្សសុ, យោ ហោតិ សេដ្ឋសម្មតោ;
សោចេ អធម្មំ ចរតិ, បកេវ ឥតរា បជា;
សត្តំ វដ្ឋំ ទុទំ សេតិ, រាជា ចេ ហោតិ អធម្មិកោ។

១៣៥.

“កវំ ចេ តរមាណំ, ឧជំ កច្ឆតិ បុដ្ឋវោ;
សត្តា កាវី ឧជំ យន្តិ, នេត្ត ឧជំ កតេ សតិ។

១៣៦.

“ឯវមេវ មនុស្សសុ, យោ ហោតិ សេដ្ឋសម្មតោ;
សោសចេ ធម្មំ ចរតិ, បកេវ ឥតរា បជា;
សត្តំ វដ្ឋំ សុទំ សេតិ, រាជា ចេ ហោតិ ធម្មិកោ”តិ។

តត្ថ កវន្តិ គុណំ។ តរមាណនន្តិ ននី ឌីតរន្តានំ។ ជិម្ពន្តិ កុដិលំ វន្តំ។ នេត្តតិ
នាយកេ គហេត្វា កច្ឆន្តេ កវជេដ្ឋកេ ឧសកេ បុដ្ឋវោ។ បកេវ ឥតរា បជាតិ
ឥតវេ សត្តា បុរេតរមេវ អធម្មំ ចរន្តិតិ អត្ថោ។ ទុទំ សេតិតិ នកេវលំ សេតិ,
ចត្វសុបិ ឥវិយាបថេសុ ទុក្ខមេវ វិន្ទតិ។ អធម្មិកោតិ យទិ រាជា
ធម្មាទិអគតិគមនវសេន អធម្មិកោ ហោតិ។ សុទំ សេតិតិ សចេ រាជា
អគតិគមនំ បហាយ ធម្មិកោ ហោតិ, សត្តំ វដ្ឋំ ចត្វសុ ឥវិយាបថេសុ
សុខប្បត្តមេវ ហោតិតិ។

រាជា ពោធិសត្តស្ស ធម្មំ សុត្វា អត្តនោ រាជការំ ជាតាបេត្វា “កន្តេ, បុព្វេ
និក្រោធបក្កំ អហមេវ មធ្យំ កត្វា តិត្តកំ អកាសី, ឥទានិ បុន មធ្យំ
កវិស្សមី”តិ ពោធិសត្តំ វិន្ទិត្វា នកវំ កន្តា ធម្មេន វន្តំ កាវេន្តោ សត្តំ
បជិតាកតិកំ អកាសី។

សត្តា ឥមំ ធម្មនេសនំ អាហារិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា រាជា
អានន្តោ អហោសិ, តាបសោ បន អហមេវ អហោសិ” ឆ្លឹក។

រាជោវាទជាតកវណ្ណានា ចតុត្តា។

[៣៣៥] ៥. ជម្ពូកជាតកវណ្ណានា

ព្រហ្មា បវុឡកាយោ សោតិ ឥទំ សត្តា វេជ្ជវនេវិហារន្តោ ទេវទត្តស្ស
សុគតាលយករណំ អារត្ត កថេសិ។ វត្ថុ ហេដ្ឋាវិត្តាវិតមេវ, អយំ បនេត្ត
សម្ព័ទោ។ សត្តារា “សារិបុត្ត, ទេវទត្តោ តុម្ពេ ទិស្វា កី អកាសី” តិ វុត្តោ ថេរោ
អាហា “ភន្តេ, សោ តុម្ពាកំ អនុករោន្តោ មម ហត្ថេ ពីជនី ទត្វា និបជ្ជិ។ អថ នំ
កោកាលិកោ ឧវេ ជណ្ឌានា បហារិ, ឥតិ សោ តុម្ពាកំ អនុករោន្តោ ទុក្ខំ
អនុភវី” តិ។ តំ សុត្វា សត្តា “ន ខោ, សារិបុត្ត, ទេវទត្តោ ឥទានេវ មម
អនុករោន្តោ ទុក្ខំ អនុភោតិ, បុព្វេបេស អនុភោសិយេវ” តិ វត្វា តេន
យាចិតោ អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ វជ្ជំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ សីហាយោនិយំ
និព្ពត្តិត្វា ហិមវន្តេ គុហាយំ វសន្តោ ឯកទិវសំ មហីសំ វជិត្វា មំសំ ខាទិត្វា
ចានីយំ បិវិត្វា គុហំ អាគច្ឆតិ។ ឯកោ សិដ្ឋាលោ តំ ទិស្វា បលាយិតុំ
អសក្កោន្តោ ឧវេន និបជ្ជិ, “កី ជម្ពូកា” តិ ច វុត្តេ “ឧបជ្ឈហិស្សមិ តំ, ភទ្ទន្តេ” តិ
អាហា។ សីហោ “តេន ហិ ឯហី” តិ តំ អត្ថនោ វសនដ្ឋានំ នេត្វា ទិវសេ ទិវសេ
មំសំ អាហារិក្ខា ចោសេសិ។ តស្ស សីហារិយាសេន ជូលសរីរតំ បត្តស្ស
ឯកទិវសំ មាណោ ឧប្បជ្ជិ។ សោ សីហំ ឧបសង្កមិត្វា អាហា “អហំ, សាមិ,
និច្ចកាលំ តុម្ពាកំ បលិពោធា, តុម្ពេ និច្ចំ មំសំ អាហារិក្ខា មំ ចោសេថ, អជ្ជេ តុម្ពេ
ឥទេវ ហោថ, អហំ ឯកំ វារណំ វជិត្វា មំសំ ខាទិត្វា តុម្ពាកម្មិ

អាហរិស្សមី”តិ។ សីហោ “មា តេ, ជម្ពុក, ឯតំ រុច្ចិ, ន ត្វំ វារណំ វធិត្វា
មំសខាធកយោនិយំ និព្ពត្តោ, អហំ តេ វារណំ វធិត្វា ធស្សមិ, វារណោ នាម
មហាកាយោ បវឡកាយោ, មា វារណំ គណ្ហិ, មម វេចនំ ករោហី”តិ វត្វា បឋមំ
តាថមាហ។

១៣៧.

“ព្រហ្មា បវឡកាយោ សោ, ធិយនាថោ ច ជម្ពុក;
ន ត្វំ តត្ថ កុលេ ជាតោ, យត្ថ គណ្ហាន្តិ កុញ្ញវ”ន្តិ។

តត្ថ ព្រហ្មាតិ មហាន្តោ។ បវឡកាយោតិ ឧទ្ធុំ ឧគ្គតកាយោ។ ធិយនាថោតិ
ធិយនន្តោ តេហិ នន្តេហិ តុម្ពាធិសេ បហរិត្វា ជីវិតក្ខយេ ចាបេតិ។ យត្ថាតិ
យស្មី សីហកុលេ ជាតា មត្តវារណំ គណ្ហាន្តិ, ត្វំ ន តត្ថ ជាតោ, សិដ្ឋាលកុលេ
បន ជាតោសីតិ អត្តោ។

សិដ្ឋាលោ សីហន វារិតោយេវ គុហា និក្ខមិត្វា តិក្ខត្ថំ “ពុក្ក ពុក្កា”តិ
សិដ្ឋាលីកំ ននំ នទិត្វា បព្ពតក្ខេបេ ឋិតោ បព្ពតចានំ ឱលោកេន្តោ ឯកំ
កាឡវារណំ បព្ពតចានេន អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា ឧល្លដ្ឋិត្វា “តស្ស កុម្មេ
បតិស្សមី”តិ បរិវត្តិត្វា ចាទម្ភលេ បតិ។ វារណោ បុរិមចានំ ឧត្តិបិត្វា តស្ស
មត្តកេ បតិជ្ជាបេសិ, សីសំ ភិដ្ឋិត្វា ចុណ្ហិវិចុណ្ហំ ជាតំ។ សោ តត្ថវ អនុត្តនន្តោ
សយិ, វារណោ កោញនានំ ករោន្តោ បក្កាមិ។ ពោធិសត្តោ គន្ធា បព្ពតមត្តកេ
ឋិតោ តំ វិធាសប្បត្តំ ទិស្វា “អត្តនោ មាណំ និស្សយ នដ្ឋោ សិដ្ឋាលោ”តិ តិស្សោ
តាថា អភាសិ -

១៣៨.

“អសីហោ សីហមាណេន, យោ អត្តានំ វិកុព្ពតិ;

កោត្តរ គឺជាសង្ឃ, សេតិ ភូម្យា អនុត្តនំ។

១៣៩.

“យសស្សិនោ ឧត្តមបុគ្គលស្ស, សញ្ញាតខន្ធស្ស មហាព្ពលស្ស;
អសមេក្ខិយ ថាមពលូបបត្តិ, ស សេតិ នាគេន ហតោយំ ជម្ពុកោ។

១៤០.

“យោ ចីធកម្មំ កុរុតេ បមាយ, ថាមព្ពលំ អត្ថនិ សីរិទិច្ឆា;
ជប្បន មន្តេន សុភាសិតេន, បរិក្ខាវា សោរិបុលំ ជិនាតី”តិ។

តត្ថ វិកុព្ពតីតិ បរិវត្តតិ។ កោត្តរាតិ សិដ្ឋាលោវិយ។ អនុត្តនន្តិ
អនុត្តនន្តោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - យថា អយំ កោត្ត មហន្តំ គដំ បត្វា អនុត្តនន្តោ
ភូមិយំ សេតិ, ឯវំ យោ អញ្ញោ ឧព្ពលោ ពលវតាវិគ្គហំ ករោតិ, សោបិ ឯវុច្ឆោរ
ហោតីតិ។

យសស្សិនោតិ ឥស្សរិយវតោ។ ឧត្តមបុគ្គលស្សាតិ កាយពលេន ច
ញ្ញាណពលេន ច ឧត្តមបុគ្គលស្ស។ សញ្ញាតខន្ធស្សាតិ
សុសណ្ឌិតមហាខន្ធស្ស។ មហាព្ពលស្សាតិឯ មហាថាមស្ស។ ថាមពលូបបត្តិន្តិ
ឯវុច្ឆស្ស សីហស្ស ថាមសង្ខាតំ ពលញ្ជោរ សីហជាតិសង្ខាតំ ឧបបត្តិញ្ច
អជានិច្ចា, កាយថាមញ្ច ញ្ញាណពលញ្ច សីហឧបបត្តិញ្ច អជានិច្ចាតិ អត្ថោ។
ស សេតីតិ អត្តានម្បិ សីហេន សទិសំ មញ្ញមាណោ, សោ អយំ ជម្ពុកោ នាគេន
ហតោ មតសយនំ សេតិ។

បមាយាតិ បមិនិច្ឆា ឧបបរិក្ខិត្វា។ “បមាណា”តិបិ ចាថោ, អត្តនោ
បមាណំ គហេត្វា យោ អត្តនោ បមាណោ កម្មំ កុរុតេតិ អត្ថោ។ ថាមព្ពលន្តិ
ថាមសង្ខាតំ ពលំ, កាយថាមញ្ច ញ្ញាណពលញ្ចាតិបិ អត្ថោ។ ជប្បនាតិ

ដបេន, អង្គជនាតិ អត្តោ។ មន្តេនាតិ អញ្ជោហិ បណ្ឌិតហិ សន្តិ មន្តេត្វា
ករណេន។ សុភាសិតេនាតិ សច្ចាធិគុណយុត្តេន អនវន្តវចនេន។ បរិក្ខាភាតិ
បរិក្ខាសម្បជ្ជោ។ សោវិបុលំ ជិនាតិតិ យោ ឯវុទោ ហោតិ, យំ កិញ្ចិ កម្មំ
កុរុមាណោ អត្តនោ ថាមញ្ច ពលញ្ច ញត្វា ជប្បមន្តវសេន បរិច្ឆិទ្ធិត្វា សុភាសិតំ
ភាសន្តោ ករោតិ, សោវិបុលំ មហន្តំ អត្តំ ជិនាតិ ន បរិហាយតិតិ។

ឯវុ ពោធិសត្តោ ឥមាហិ តីហិ កាថាហិ ឥមស្មី លោកេ កត្តព្ភយុត្តកំ កម្មំ
កថេសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា សិដ្ឋាលោ
នេវទត្តោ អហោសិ, សីហោ បន អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ជម្ពូកជាតករណ្ណានា បញ្ចមា។

[៣៣៦] ៦. ព្រហ្មធម្មជាតករណ្ណានា

តិណំ តិណាន្តិលបសីតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ កុហកភិក្ខុំ អារព្ភ
កថេសិ។ បច្ចុប្បន្នវត្ថុ កថិតមេវ។

អតីតេ បន ពារាណសិយំ ព្រហ្មធម្មេ វន្តំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស
អត្តធម្មានុសាសកោ អមច្ឆោ អហោសិ។ ពារាណសិរាជា មហាតិយា សេនាយ
កោសលរាជាធំ អពុគ្គន្ធា សាវតី បត្វា យុទ្ធនេ នគរំ បរិសិទ្ធា រាជាធំ គណ្ហិ។
កោសលវញ្ញោ បន បុត្តោ ធន្តោ នាម កុមារោ អតីតិ។ សោ អញ្ញាតកវេសេន
និក្ខមិត្វា តក្កសិលំ គន្ធា តយោ វេទេ ច អជ្ឈាស សិប្បានិ ច ឧគ្គណ្ហិត្វា
តក្កសិលតោ និក្ខម្ម សព្វសមយសិប្បានិ សិក្ខន្តោ ឯកំ បច្ចន្តកាមំ ចាបុណិ។
តំ និស្សាយ បញ្ចសតតាបសា អវញ្ញោ បណ្ឌាសាលាសុ វសន្តិ។ កុមារោ តេ

ឧបសម្ព័ន្ធមិត្តា “ឥមេសម្បី សន្តិកេ កិត្តិ សិក្ខិស្សមី” តិ បព្ពជិត្វាយំ តេ ជានន្តិ,
តំ សព្វំ ឧត្តល្ហិ។ សោ អបរភាគេ គណសត្តា ជាតោ។

អថេកទិវសំ ឥសិគណំ អាមន្តេត្វា “មារិសា, កស្មា មជ្ឈិមទេសំ ន
គច្ឆថា” តិ បុច្ឆិ។ “មារិស, មជ្ឈិមទេសេ មនុស្សា នាម បណ្ឌិតា, តេ បញ្ចំ បុច្ឆន្តិ,
អនុមោទនំ កាវាបេន្តិ, មជ្ឈលំ ភណ្ណាបេន្តិ, អសក្កោន្តេ ករហន្តិ, មយំ តេន
ភយេន ន គច្ឆាមា” តិ។ “មា តុម្ភេ ភាយថ, អហមេតំ សព្វំ កិរិស្សមី” តិ។ “តេន
ហិ គច្ឆាមា” តិ សព្វេ អត្តនោ អត្តនោ ខារិវិវិធមាធាយ អនុបុព្វេន ពារាណសី
បត្តា។ ពារាណសិរាជាបិ កោសលរជ្ជំ អត្តនោ ហត្ថគតំ កត្វា តត្ថ រាជយុត្តេ
ឋបេត្វា សយំ តត្ថ វិជ្ជមានំ ធនំ គហេត្វា ពារាណសី គន្ធា ឧយ្យានេ
លោហាបាដិយោ បូរាបេត្វា និទហិត្វា តស្មី សមយេ ពារាណសីយមេវ វសតិ។
អថ តេ ឥសយោ រាជយ្យានេ រត្តី វសិត្វា បុនទិវសេ នគរំ ភិក្ខាយ បរិសិត្វា
រាជទ្វារំ អគម៌សុ។ រាជា តេសំ ឥរិយាបថេស្ស បសិទិត្វា បក្កោសាបេត្វា
មហាភលេ និសីទាបេត្វា យាគុខន្តកំ ទត្វា យាវ ភត្តកាលា តំ តំ បញ្ចំ បុច្ឆិ។
ឆត្តោ រញ្ជោ ចិត្តំ អាវាធខេន្តោ សព្វបញ្ចោ វិស្សន្តេត្វា ភត្តកិច្ចាវសានេ វិចិត្រំ
អនុមោទនំ អកាសិ។ រាជា សុដ្ឋតរំ បសន្នោ បដិញ្ចំ គហេត្វា សព្វេបិ តេ
ឧយ្យានេ វាសាបេសិ។

ឆត្តោ និធិឧទ្ធករណមន្តំ ជាតាតិ។ សោ តត្ថ វសន្តោ “កហំ នុខោ ឥមិនា មម
បិតុ សន្តកំ ធនំ និទហិត” ន្តិ មន្តំ បរិវត្តេត្វា ឱលោកេន្តោ ឧយ្យានេ និទហិតភារំ
ញាត្វា “ឥទំ ធនំ គហេត្វា មម រជ្ជំ គល្ហិស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា តាបសេ អាមន្តេត្វា
“មារិសា, អហំ កោសលរញ្ជោ បុត្តោ, ពារាណសីរញ្ជោ អម្ពា រជ្ជេ គហិតេ
អញ្ញាតកវេសេន និក្ខមិត្វា ឯត្តកំ កាលំ អត្តនោ ជីវិតំ អនុភី, ឥទានិ
កុលសន្តកំ ធនំ លទ្ធិ, អហំ ឯតំ អាធាយ គន្ធា អត្តនោ រជ្ជំ គល្ហិស្សមិ, តុម្ភេ

ក៏ ករិស្សថា"តិ អាហា។ "មយម្បិ តយាវ សធ្វី គមិស្សាមា"តិ។ សោ "សាធ្វ"តិ
មហាន្តេ មហាន្តេ ចម្មបសិព្ពកេ ការេត្វា រត្តិភាគេ ភូមី ខណ៌ត្វា ជនចាដិយោ
ឧទ្ទិរត្វា បសិព្ពកេសុ ជនំ ប ភិច្ចិត្វា ចាដិយោ តិណាស្ស បូរាបេត្វា បញ្ចា ច
ឥសិសតានិ អញ្ញេ ច មនុស្សេ ជនំ គាហាបេត្វា បលាយិត្វា សាវត្តី គន្ធា សព្ពេ
រាជយុត្តេ គាហាបេត្វា រជ្ជំ គហេត្វា ចាការអដ្ឋាលកាធិបដិសន្ធិរណំ
ការាបេត្វា បុន សបត្តរញ្ញា យុទ្ធន អគ្គហេតព្ពំ កត្វា នគរំ អដ្ឋាវសតិ។
ពារាណសិរញ្ញេបិ "តាបសា ឧយ្យានតោ ជនំ គហេត្វា បលាតា"តិ
អាហេចយីសុ។ សោ ឧយ្យានំ គន្ធា ចាដិយោវិវរាបេត្វា តិណាមេវ បស្សិ, តស្ស
ជនំ និស្សាយ មហាន្តោ សោកោ ឧប្បជ្ជិ។ សោ នគរំ គន្ធា "តិណំ តិណា"ន្តិ
វិប្បលបន្តោ ចរតិ, ឆាស្ស កោចិ សោកំ និព្ពាបេតុំ សក្កោតិ។

ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ "រញ្ញោ មហាន្តោ សោកោ, វិប្បលបន្តោ ចរតិ, ឋបេត្វា
ខោ បន មំ ឆាស្ស អញ្ញោ កោចិ សោកំ វិនោទេតុំ សមត្តោ, និស្សោកំ នំ
ករិស្សមី"តិ។ សោ ឯកទិវសំ តេន សធ្វី សុខនិសិដ្ឋោ តស្ស វិប្បលបនកាលេ
បឋមំ កាថមាហា -

១៤១.

"តិណំ តិណាន្តិ លបសិ, កោ នុ តេ តិណាមាហាវិ;
កី នុ តេ តិណាកិច្ចត្តិ, តិណាមេវ បភាសសី"តិ។

តត្ថ កី នុ តេ តិណាកិច្ចត្តិ តិ កី នុ តវ តិណោន កិច្ចំ កាតព្ពំ អត្ថិ។
តិណាមេវ បភាសសីតិ ត្វញ្ញំ កេវលំ "តិណំ តិណា"ន្តិ តិណាមេវ បភាសសិ,
"អសុកតិណំ នាមា"តិ ន កថេសិ, តិណានាមំ តាវស្ស កថេហិ "អសុកតិណំ
នាមា"តិ, មយំ តេ អាហាវិស្សម, អថ បន តេ តិណោនត្តោ នត្តិ, និក្ការណា មា
វិប្បលបីតិ។

តំ សុត្វា រាជា ធុតិយំ កាថមាហា -

១៤២.

“ឥធាគមា ព្រហ្មចារី, ព្រហ្មា ធន្តោ ពហុស្សតោ;
សោ មេ សត្តំ សមាធាយ, តិណំ និក្ខិប្ប កច្ឆតី” តិ។

តត្ថ ព្រហ្មាតិ ធីយោ។ ធន្តោតិ តស្ស នាមំ។ សត្តំ សមាធាយាតិ សត្តំ ធនំ
គហេត្វា។ តិណំ និក្ខិប្ប កច្ឆតីតិ ចាដីសុ តិណំ និក្ខិប្បា គតោតិ ធស្សន្តោ
ឯវមាហា។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ តតិយំ កាថមាហា -

១៤៣.

“ឯវេតំ ហោតិ កត្តត្ថំ, អប្បេន ពហុមិច្ឆតា;
សត្តំ សកស្ស អាធានំ, អនាធានំ តិណាស្ស ចា” តិ។

តស្សត្តោ - អប្បេន តិណោន ពហុធនំ ឥច្ឆតា ឯវំ ឯតំ កត្តត្ថំ ហោតិ, យទិទំ
បិតុ សន្តកត្តា សកស្ស ធនស្ស សត្តំ អាធានំ អគយ្ហបកស្ស តិណាស្ស ច
អនាធានំ។ ឥតិ, មហារាជ, សោ ព្រហ្មា ធន្តោ គហេតព្ពយុត្តកំ អត្ថនោ បិតុ
សន្តកំ ធនំ គហេត្វា អគ្គហេតព្ពយុត្តកំ តិណំ ចាដីសុ បក្ខិប្បា គតោ, តត្ថ
កា បរិទេវនាតិ។

តំ សុត្វា រាជា ចតុត្ថំ កាថមាហា -

១៤៤.

“សីលវន្តោ ន កុព្ពន្តិ, ពាលោ សីលានិ កុព្ពតិ;
អនិច្ចសីលំ ធុស្សីល្យំ, កី បណ្ឌិត្វំ ករិស្សតី” តិ។

តត្ថ សីលវង្ខេតិ យេ សីលសម្បជ្ជា ព្រហ្មចារយោ, តេ វេរុបំ ន កុព្ពន្តិ។
ពាលោ សីលានិ កុព្ពន្តិតិ ពាលោ បន ធុរាចារោ វេរុចានិ អត្ថនោ
អនាចារសម្ពាទានិ សីលានិ ករោតិ។ អនិច្ចសីលន្តិ អនុវេន ជីយវត្ថំ អប្បវត្តន
សីលេន សមជ្ជាគតំ។ ទុស្សីល្បន្តិ ទុស្សីលំ។ កី បណ្ឌិតំ ករិស្សតិ វេរុបំ
បុគ្គលំ ពាហុសច្ចបរិភាវិតំ បណ្ឌិតំ កី ករិស្សតិ កី សម្មាទេស្សតិ,
វិបត្តិមេវស្ស ករិស្សតិ តំ គរហន្តោ វត្វា សោ តាយ ពោធិសត្តស្ស កថាយ
និស្សោកោ ហុត្វា ធម្មេន វជ្ជំ ការេសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
ព្រហ្មធនត្ថោ កុហកភិក្ខុ អហោសិ, បណ្ឌិតាមច្ឆោ បន អហាមេវ
អហោសិ”ន្តិ។

ព្រហ្មធនត្ថជាតកវណ្ណានា ជជ្ជា។

[៣៣៧] ៧. បីបដាតកវណ្ណានា

ន តេ បីបមនាយិម្ហាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ អញ្ញាតំ ភិក្ខុំ អារព្ព
កថេសិ។ សោ កិវ ជនបទតោ ជេតវនំ គន្ធា បត្តចីវរំ បដិសាមេត្វា សត្តារំ
វន្តិត្វា សាមណោរទហារេ បុច្ឆ “អារុសោ, សាវត្ថិយំ អាគន្ធកភិក្ខុនំ កេ
ឧបការកា”តិ។ “អារុសោ, អនាថបិណ្ឌិកោ នាម មហាសេដ្ឋិ, វិសាខា នាម
មហាឧចាសិកា ឯតេ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ឧបការកា មាតាបិតុជ្ជានិយា”តិ។ សោ
“សាធូ”តិ បុនទិវសេ ចាតោវ ឯកភិក្ខុស្សបិ អបវិជ្ជកាលេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស
យរទ្ធារំ អគមាសិ។ តំ អវេលាយ គតត្តា កោចិ ន ឱលោកេសិ។ សោ តតោ
កិញ្ចិ អលភិក្ខុវិសាខាយ យរទ្ធារំ គតោ។ តត្រាបិ អតិចាតោវ គតត្តា កិញ្ចិ
នលភិ។ សោ តត្ថ តត្ថ វិចរិត្វា បុនាគច្ឆន្តោ យាគុយា និដ្ឋិតាយ គតោ, បុនបិ

តត្ថ តត្ថ វិចារិកត្ថ និដ្ឋិត គតោ។ សោវិហារំ គន្ធា “ទ្វេបិ កុលានិ
អស្សន្ធានិ អប្បសន្ធានិ វរ, ឥមេ ភិក្ខុ បន ‘សន្ធានិ បសន្ធានិ’ តិ កថេន្តី” តិ តានិ
កុលានិ បរិភវន្តោ ចរតិ។

អរេកធិរ័សំ ធម្មសកាយំ ភិក្ខុ កងំ សមុជ្ឈាបេសុំ - “អារុសោ, អសុកោ កិរ
 ជានបទោ ភិក្ខុ អតិកាលស្សេវ កុលទ្វារំ គតោ ភិក្ខុ អលភិទ្វា កុលានិ
 បរិករុន្តោ ចរតី” តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ កថាយ
 សន្និសិន្នា” តិ បុច្ឆិទ្វា “ឥមាយ នាមា” តិ វុត្តេ តំ ភិក្ខុំ បក្កោសាបេទ្វា “សច្ចំ កិរ
 ភិក្ខុ” តិ បុច្ឆិទ្វា “សច្ចំ, ភន្តេ” តិ វុត្តេ “កស្មា ភំ ភិក្ខុ កុដ្ឋសិ, បុព្វេ អនុប្បន្នេ
 ពុទ្ធនោ តាបសាបិ តាវ កុលទ្វារំ គន្ធា ភិក្ខុ អលភិទ្វា ន កុដ្ឋីស្វ” តិ វទ្វា អតីតំ
 អាហារិ។

អតីត ពារាណសីយំ ព្រហ្មធាតុ រដ្ឋំ ការេន្ត ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណកុលេ
 និព្វត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសីលាយំ សព្វសីហ្មនិ ឧគ្គល្លាត្វា អបរភាគ
 តាបសបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា ហិមវន្តេ ចិរំ វសិត្វា លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ
 ពារាណសី បត្វា ឧយ្យានេ វសិត្វា បុនទិវសេ នគរំ ភិក្ខុយ ចារិសិ។ តទា
 ពារាណសីសេដ្ឋិសទ្ធោ ហោតិ បសន្នោ។ ពោធិសត្តោ “កតំ កុលយំ សទ្ធ” ន្តិ
 បុច្ឆិត្វា “សេដ្ឋិយរ” ន្តិ សុត្វា សេដ្ឋិនោ យវទ្ធំ អគមាសិ។ តស្មី ខណោ សេដ្ឋិ
 រាជុបជ្ជានំ គតោ, មនុស្សបិ នំ ន បស្សីសុ, សោ និវត្តិត្វា គប្បតិ។ អថ នំ សេដ្ឋិ
 រាជកុលតោ និវត្តន្តោ ទិស្វា វទ្ធិត្វា ភិក្ខុភាជនំ គហេត្វា យំ នេត្វា
 និសីទាបេត្វា ចាទេជារនេតលមក្ខនយាគុខជ្ជកាធិហិ សន្តប្បត្វា អន្តរាគត្ត
 កិញ្ចំ ការណំ អបុច្ឆិត្វា កតភត្តកិច្ចំ វទ្ធិត្វា ឯកមន្តំ និសិទ្ធោ “ភន្តេ, អម្ពា កំ
 យវទ្ធំ អាគតា នាម យាចកា វា ធម្មិកសមណា ព្រាហ្មណា វា សក្ការសម្មានំ
 អលភិត្វា គតបុញ្ញា នាម នត្ថិ, តុម្លេ បន អជ្ជ អម្ពា កំ ទារកេហិ អទិដ្ឋត្វា

អាសន៍ វា ចានីយំ វា ចាទដោវនំ វា យាគុកត្ថំ វា អលភិត្វាវ គតា, អយំ អម្ពាកំ
នោសោ, តំ នោ ខមិតុំ វដ្ឋតី" តិ វត្វា បឋមំ កាថមាហា -

១៤៥.

“នតេ បីឋមនាយិម្ហា, ន ចានំ នបិ កោជនំ;
ព្រាហ្មចារិ ខមស្ស មេ, ឯតំ បស្សមិ អច្ចយ” តិ។

តត្ថ នតេ បីឋមនាយិម្ហា តិ បីឋម្យី តេ ន ធាបយិម្ហ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ ទុតិយំ កាថមាហា -

១៤៦.

“នេវាភិសង្ខាមិ ន ចាបិ កុប្ប, ន ចាបិ មេ អប្បិយមាសិ កិត្យិ;
អថោបិ មេ អាសិ មនោវិតក្កោ, ឯតាទិសោ នូន កុលស្ស ធម្មោ” តិ។

តត្ថ នេវាភិសង្ខាមី តិ នេវ លក្ខមិ។ ឯតាទិសោ តិ “ឥមស្ស កុលស្ស
ឯតាទិសោ នូន សភាវោ, អនាយករំសោ ឯស ភវិស្សតី” តិ ឯវំ មេ
មនោវិតក្កោ ឧប្បន្នោ។

តំ សុត្វា សេដ្ឋី ឥតរាទ្វេ កាថា អភាសិ -

១៤៧.

“ឯសស្មាកំ កុលេ ធម្មោ, បិតុបិតាមហោ សទា;
អាសនំ ឧទកំ បដ្ឋិ, សព្វេតំ និបទាមសេ។

១៤៨.

“ឯសស្មាកំ កុលេ ធម្មោ, បិតុបិតាមហោ សទា;

សក្កច្ចំ ឧបតិជ្ជាម, ឧត្តមំ វិយ ព្យាតក"ន្តិ។

តត្ថ ធម្មាតិ សភាវោ។ បិតុបិតាមហោតិ បិតុនញ្ច បិតាមហានញ្ច
សន្តកោ។ ឧទកន្តិ ចាទធារនឧទកំ។ បដ្ឋន្តិ ចាទមក្ខនតេលំ។ សព្វេតន្តិ សព្វំ
ឯតំ។ និបទាមសេតិ និការបការា ឧបសក្កា, ទាមសេតិ អត្ថោ, ទទាមាតិ វុត្តំ
ហោតិ។ ឥមិនា យាវ សត្តមា កុលបរិវដ្ឋា ទាយករំសោ អម្ពា កំរំសោតិ
ទស្សេតិ។ ឧត្តមំ វិយ ព្យាតកន្តិ មាតរំ វិយ បិតរំ វិយ ច មយំ ធម្មិកំ សមណំ វា
ព្រាហ្មណំ វា ទិស្វា សក្កច្ចំ សហត្ថេន ឧបជ្ជហាមាតិ អត្ថោ។

ពោធិសត្តោ បន កតិចាហំ ពារាណាសិសេដ្ឋិនោ ធម្មំ ទេសេន្តោ តត្ថ
វសិត្វា បុន ហិមវន្តមេវ គន្ធា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្វត្តេត្វា
ព្រាហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សទ្ធានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សោភិត្តុ សោតាបត្តិជេលេ បតិជ្ជហិ។ តទា
ពារាណាសិសេដ្ឋិ អានន្តោ អហោសិ, តាបសោ បន អហាមេវ អហោសិន្តិ។

បី២ជាតកវណ្ណានា សត្តមា។

[៣៣៨] ៨. បុសជាតកវណ្ណានា

វិទិតំ បុសន្តិ ឥទំ សត្តា វេឡុវនេ វិហារន្តោ អជាតសត្តំ អារព្ព កថេសិ។ តស្មី
កិរ មាតុកុច្ឆិគតេ តស្ស មាតុ កោសលរាជជីតាយ ពិម្ពិសារវញ្ញោ
ទក្ខិណាណុលោហិតបិរនទោហន្តោ ឧប្បជ្ជិត្វា បណ្ឌា អហោសិ។ សា
បរិចារិកាហិ បុច្ឆិតា តាសំ តមត្តំ អាហេថេសិ។ រាជាបិ សុត្វា នេមិត្តកេ
បក្កោសាបេត្វា “ទេវិយា កិរ ឯវុទោ ទោហន្តោ ឧប្បន្នោ, តស្ស កា និប្បត្តិ” តិ

បុត្រី។ នេមិត្តកា “ទេវីយា កុដ្ឋិម្ហិ និព្ពត្តកសត្តោ តុម្ពេ មារេត្វា រដ្ឋំ
គណ្ហិស្សតិ” តិ អាហំសុ។ រាជា “សចេ មម បុត្តោ មំ មារេត្វា រដ្ឋំ គណ្ហិស្សតិ,
កោ ឯត្ថ ទោសោ” តិ ទក្ខិណជាណំ សត្តេន ជាលាបេត្វា លាហិតំ
សុវណ្ណាតដ្ឋកេន គាហាបេត្វា ទេវីយា ចាយេសិ។ សា ចិន្តេសិ “សចេ មម
កុដ្ឋិយំ និព្ពត្តោ បុត្តោ បិតរំ មារេស្សតិ, កី មេ តេនា” តិ។ សា គព្ពចាតនត្ថំ កុដ្ឋិ
មទ្ធាបេសិ។

រាជា ញាត្វា តំ បក្កោសាបេត្វា “ភទ្កេ មយ្ហំ កិរ បុត្តោ មំ មារេត្វា រដ្ឋំ
គណ្ហិស្សតិ, ន ខោ បនាហំ អជរោ អមរោ, បុត្តមុខំ បស្សិតុំ មេ ទេហិ, មា ឥតោ
បភុតិ ឯវុវុបំ កម្មំ អកាសី” តិ អាហា។ សា តតោ បជ្ជាយ ឧយ្យានំ គន្ធា កុដ្ឋិ
មទ្ធាបេសិ។ រាជា ញាត្វា តតោ បជ្ជាយ ឧយ្យានគមនំ និវាសេសិ។ សា
បរិបុណ្ណាគព្ពា បុត្តំ វិជាយិ។ នាមគ្គហណាធិវសេ ចស្ស អជាតស្សេវ បិតុ
សត្តភារតោ “អជាតសត្ត” ត្រូវ នាមមកំសុ។ តស្មី កុមារបរិហារេន វឡន្តេ
សត្តា ឯកធិវសំ បញ្ចសតភិក្ខុបរិវុតោ រញ្ជោ និវេសនំ គន្ធា និសីធិ។ រាជា
ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ បណីតេន ខាទនីយកោជនីយេន បរិវាសិត្វា សត្តារំ
វន្តិត្វា ធម្មំ សុណាន្តោ និសីធិ។ តស្មី ខណោ កុមារំ មណ្ឌោត្វា រញ្ជោ អទំសុ។ រាជា
ពលវសិនេហេន បុត្តំ គហេត្វា ឡុម្ហិ និសីទាបេត្វា បុត្តគតេន បេមេន បុត្តមេវ
មមាយន្តោ ន ធម្មំ សុណាតិ។ សត្តា តស្ស បមាទការំ ញាត្វា “មហារាជ, បុត្តេ
រាជា នោ បុត្តេ អាសន្តីមាធា បដិច្ចន្ទេ ការេត្វា ‘អម្ពាភំ អច្ចយេន នីហិត្វា រដ្ឋេ
បតិជ្ជាបេយ្យថា’ តិ អាណាបេសុ” ត្ថិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រាហ្មនត្ថេ រដ្ឋំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តក្កសិលាយំ
ទិសាទាមោក្ខអាចរិយោ ហុត្វា ពហូ រាជកុមារេ ច ព្រាហ្មណកុមារេ ច សិប្បំ
វាចេសិ។ ពារាណសិរញ្ជោបិ បុត្តោ សោឡិសវស្សកាលេ តស្ស សន្តិកំ គន្ធា

តយោ វេទេ ច សព្វសិប្បានិ ច ឧត្តល្អិត្វា បរិបុណ្ណាសិប្បា អាចរិយំ អាបុច្ឆិ។
 អាចរិយោ អន្តរិជ្ជាវសេន តំ ឡិលោកេន្តោ “ឥមស្ស បុត្តំ និស្សយ អន្តរាយោ
 បញ្ញាយតិ, តមហំ អត្តនោ អនុភាវេន ហរិស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា ចតស្សោ កាថា
 ពន្ធិត្វា រាជកុមារស្ស អនាសិ, ឯវញ្ច បន តំ វេទេសិ “តាត, បឋមំ កាថំ រដ្ឋេ
 បតិជ្ឈាយ តវ បុត្តស្ស សោឡសវស្សកាលេ ភត្តំ ភុញ្ញេន្តោ វេទយ្យាសិ, ទុតិយំ
 មហាឧបជ្ឈានកាលេ, តតិយំ ចាសាធំ អភិរុហមាណោ សោចានសីសេ ឋត្វា,
 ចតុត្ថំ សយនសិរិគត្តំ បរិសន្តោ ឧម្មារេ ឋត្វា” តិ។ សោ “សាធុ” តិ សម្បជិច្ឆិត្វា
 អាចរិយំ វេទិត្វា គតោ ឡិបរដ្ឋេ បតិជ្ឈាយ បិតុ អច្ចយេន រដ្ឋេ បតិជ្ឈាសិ។ តស្ស
 បុត្តោ សោឡសវស្សកាលេ រញ្ញោ ឧយ្យានកីឡាជីនំ អត្ថាយ និក្ខមន្តស្ស
 សិរិភរំ ធិស្វា បិតរំ មារេត្វា រដ្ឋំ គហេតុកាមោ ហុត្វា អត្តនោ ឧបជ្ឈាកានំ
 កថេសិ។ តេ “សាធុ ទេវ, មហាល្អកកាលេ លទ្ធន ឥស្សរិយេន កោ អត្តោ,
 យេន កេនចិ ឧចាយេន រាជានំ មារេត្វា រដ្ឋំ គណ្ហិតុំ វដ្តតិ” តិ វេទីសុ។ កុមារោ
 “វិសំ ខាធាបេត្វា មារេស្សមី” តិ បិតរា សទ្ធិ សាយមាសំ ភុញ្ញេន្តោ វិសំ គហេត្វា
 និសីទិ។ រាជា ភត្តចាតិយំ ភត្តេ អច្ចបន្តេយេវ បឋមំ កាថមាហា -

១២៩.

“វិទិតំ បុសំ ឧន្ទរានំ, វិទិតំ បន តណ្ហាលំ;
 បុសំ បុសំ វិវេទិត្វា, តណ្ហាលំ បន ខាធាវេ” តិ។

តត្ថ វិទិតន្តិ កាឡវេទលេបិ អន្ធការេ ឧន្ទរានំ បុសោ បុសភាវេន តណ្ហាលោ
 ច តណ្ហាលភាវេន វិទិតោ ចាកដោយេវ។ ឥធម បន លិដ្ឋិវិបល្លាសវសេន “បុសំ
 តណ្ហាល” តិ វុត្តំ។ ខាធាវេតិ បុសំ បុសំ វេទិត្វា តណ្ហាលមេវ ខាធាន្តិ។ ឥទំ វុត្តំ
 ហោតិ - តាត កុមារ, យថា ឧន្ទរានំ អន្ធការេបិ បុសោ បុសភាវេន តណ្ហាលោ ច

តណ្ហាលភាវេន ចាកដោ, តេ ជុសំ វង្ខេត្វា តណ្ហាលមេវ ខាទន្តិ, ឯវមេវ មមបិ
តវវិសំ គហេត្វា និសិទ្ធភារោ ចាកដោតិ។

កុមារោ “ញាតោម្ហី” តិ ភីតោ ភត្តចាតិយំ វិសំ ចាតេតុំ អវិសហិត្វា ឧដ្ឋាយ
រាជានំ វង្ខេត្វា គតោ។ សោ តមត្ថំ អត្តនោ ឧបជ្ជាកានំ អាហារេត្វា “អដ្ឋ តាវម្ហី
ញាតោ, ឥនានិ កមំ មារេស្សមី” តិ បុច្ឆិ។ តេ តតោ បដ្ឋាយ ឧយ្យានេ បដិច្ចន្ទា
ហុត្វា និកណ្ហិកវសេន មន្តយមាណា “អត្ថកោ ឧចាយោ, ខត្ថំ សន្នយ្ហិត្វា
មហាឧបជ្ជានំ គតកាលេ អមច្ឆានំ អន្តរេ វេត្វា រញ្ជោ បមត្តភារំ ញាត្វា ខត្តេន
បហវិត្វា មារេតុំ វង្ខេត្តិ” តិ វត្ថុបេសុំ។ កុមារោ “សាធ្វ” តិ សម្មជិដ្ឋិត្វា
មហាឧបជ្ជានកាលេ សន្នទ្ធខត្តោ ហុត្វា គន្ធា ឥតោ ចិតោ ច រញ្ជោ
បហរណោកាសំ ឧបទារេតិ។ តស្មី ខណោ រាជា ទុតិយំ កាថមាហា -

១៥០.

“យា មន្តនា អរញ្ញស្មី, យា ច គាមេ និកណ្ហិកា;
យព្វេតំ ឥតិ ចិតិ ច, ឯតម្បិ វិទិតំ មយា” តិ។

តត្ថ អរញ្ញស្មិន្តិ ឧយ្យានេ។ និកណ្ហិកាតិ កណ្ហាមូលេ មន្តនា។ យព្វេតំ ឥតិ
ចិតិ ចាតិ យព្វា ឯតំ ឥនានិ មម បហរណោកាសបរិយេសនំ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ
- តាត កុមារ, យា ឯសា តវ អត្តនោ ឧបជ្ជាកេហិ សទ្ធិ ឧយ្យានេ ច គាមេ ច
និកណ្ហិកា មន្តនា, យព្វេតំ ឥនានិ មម មារណត្ថាយ ឥតិ ចិតិ ច ករណំ,
ឯតម្បិ សត្ថំ មយា ញាតន្តិ។

កុមារោ “ជាតាតិ មេ វេរិភារំ បិតា” តិ តតោ បលាយិត្វា ឧបជ្ជាកានំ
អាហារេសិ។ តេ សត្តជ្ជទិវសេ អតិក្កមិត្វា “កុមារ, ន តេ បិតា, វេរិភារំ
ជាតាតិ, តក្កមត្តេន តុំ ឯវសញ្ញី អហោសិ, មារេហិ ន” តិ វិទីសុ។ សោ ឯកទិវសំ

ខ្ពង់ គហេត្វា សោចានមត្តកេ គព្ពទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ រាជា សោចានមត្តកេ បិតោ
តតិយំ កាថមាហា -

១៥១.

“ធម្មេន កិរ ជាតស្ស, បិតា បុត្តស្ស មក្កជា;
ធម្មាស្សេវ សន្តស្ស, ទន្តេហិ ជលមជ្ជិទា”តិ។

តត្ថ ធម្មេនាតិ សភាវេន។ បិតា បុត្តស្ស មក្កជាតិ បិតា មក្កជា បុត្តស្ស
មក្កជចោតកស្ស។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - យថា អវញ្ញោ ជាតោ មក្កជា អត្តនោ
យូថបរិហារណំ អាសន្តន្តោ តរុណាស្ស មក្កជចោតកស្ស ទន្តេហិ ជលំ ជិដ្ឋិត្វា
បុរិសការំ នាសេតិ, តថា តវ អតិវជ្ជកាមស្ស ជលានិ ឧប្បាជាបេត្វា បុរិសការំ
នាសេស្សមីតិ។

កុមារោ “គណ្ណាបេតុកាមោ មំ បិតា”តិ ភីតោ បលាយិត្វា “បិតរាម្មិ
សន្តជ្ជិតោ”តិ ឧបជ្ជាកានំ អាហារេសិ។ តេ អឱមាសមត្តវីតិវត្ត “កុមារ,
សចេ រាជា ជានេយ្យ, ឯត្ថកំ កាលំ នាធិវាសេយ្យ, តក្កមត្តេន តយា កថិតំ,
មារេហិ ន”ត្ថិវធិសុ។ សោ ឯកទិវសំ ខ្ពង់ គហេត្វា ឧបរិចាសានេ សិរិសយនំ
បរិសិត្វា “អាគច្ឆន្តមេវ នំ មារេស្សមី”តិ ហេដ្ឋាបល្លង្គេ និសីទិ។ រាជា
ភុត្តសាយមាសោ បរិជនំ ឧយ្យោដេត្វា “និបជ្ជិស្សមី”តិ សិរិគព្ពំ បរិសន្តោ
ឧម្មារេ បេត្វា ចតុត្ថំ កាថមាហា -

១៥២.

“យមេតំ បរិសប្បសិ, អជកាណារ សាសបេ;
យោចាយំ ហេដ្ឋតោ សេតិ, ឯតម្មិវិទិតំ មយា”តិ។

តត្ថ បរិសប្បសីតិ ភយេន ឥតោ ចិតោ ច សប្បសី។ សាសបេតិ
សាសបខេត្ត។ យោចាយន្តិ យោបិ អយំ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - យម្យំ ឯតំ តំ
សាសបវំ បរិដ្ឋកាលាឯឡកោវិយ ភយេន ឥតោ ចិតោ ច សំសប្បសី, បឋមំ
វិសំ គហេត្វា អាគតោសិ, ទុតិយំ ខគ្គន បហវិតុកាមោ ហុត្វា អាគតោសិ,
តតិយំ ខគ្គំ អាទាយ សោចានមត្តកេ អដ្ឋាសិ, ឥទានិ មំ “មាវេស្សមី”តិ
ហេដ្ឋាសយនេ និបន្នោសិ, សត្តមេតំ ជាធាមិ, ន តំ ឥទានិ វិស្សន្នេមិ, គហេត្វា
រាជាណំ កាវាបេស្សមីតិ។ ឯវំ តស្ស អជានន្តស្សេវ សាសា កាថា តំ តំ អត្ថំ
ធិបេតិ។

កុមារោ “ញាតោម្ហិ បិតរា, ឥទានិ មំ នាស្សេស្សតី”តិ ភយប្បត្តោ
ហេដ្ឋាសយនា និក្ខមិត្វា ខគ្គំ រញ្ជោ ចាទមូលេ ធម្មេត្វា “ខមាហិ មេ, ទេវា”តិ
ចាទមូលេ ឧវេន និបន្និ។ រាជា “ន មយ្ហំ កោចិ កម្មំ ជាធាតីតិ តំ ចិន្តេសី”តិ តំ
តន្តេត្វា សម្ពុលីកពន្ធនេន ពន្ធបេត្វា ពន្ធនាគារំ បវេសាបេត្វា អារក្ខំ បេសិ។
តទា រាជា ពោធិសត្តស្ស គុណំ សល្លក្ខេសិ។ សោ អបរភាគេ កាលមកាសិ,
តស្ស សរីរកិច្ចំ កត្វា កុមារំ ពន្ធនាគារា និហវិត្វា រដ្ឋេ បតិជ្ជាបេសុំ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហវិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
តក្កសិលាយំ ធិសាទាមោក្ខោ អាចរិយោ អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ជុសជាតកវណ្ណានា អដ្ឋមា។

[៣៣៩] ៩. ពាវេវុជាតកវណ្ណានា

អទស្សនេន មោវស្សតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ហតលាភសក្ការេ
តិត្តិយេ អារព្ព កថេសិ។ តិត្តិយា ហិ អនុប្បន្នេ ពុទ្ធលាភិនោ អហេសុំ, ឧប្បន្នេ
បន ពុទ្ធលាភសក្ការា សូរិយុគ្គមនេ ខដ្ឋោបនកាវិយ ជាតា។ តេសំ តំ

បរវត្តិ អារព្ភភិក្ខុ ធម្មសកាយំ កថំ សមុជ្ឈាបេសុំ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត,
ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ កថាយ សន្និសិន្នា” តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា” តិ វុត្ថេ “ន,
ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្វេបិ យាវ គុណវន្តា ន ឧប្បជ្ឈន្តិ, តាវ និគ្គណា
លាភគ្គយសគ្គប្បត្តា អហោសុំ, គុណវន្តេសុ បន ឧប្បន្នេសុ និគ្គណា
ហតលាភសក្ការា ជាតា” តិ វត្តា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ មោរយោនិយំ
និព្ពត្តិត្វា វុឡិមន្ទាយ សោភគ្គប្បត្តោ អវញ្ញេវិចរិ។ តទា ឯកច្ឆេ វាលិជា
ទិសាកាកំ គហេត្វា នាវាយ ពារេវុវជ្ជំ អគម៌សុ។ តស្មី កិវ កាលេ ពារេវុវជ្ជេ
សកុណា នាម នត្ថិ។ អាគតាគតា វជ្ជវាសិនោ តំ បញ្ញវេ និសិន្នំ ទិស្វា
“បស្សនិមស្ស ធិវវណ្ណំ គលបរិយោសានំ មុខតុណ្ហាកំ មណិគុឡសទិសានិ
អក្ខីនី” តិ កាកមេវ បសំសិត្វា តេ វាលិជកេ អាហំសុ “ឥមំ, អយ្យ, សកុណំ
អម្ពាកំ ទេវ, អម្ពាកំ ឥមិនា អត្ថោ, តុម្ពេ អត្ថនោ វជ្ជេ អញ្ញំ លភិស្សថា” តិ។
“តេន ហិ មូលេន គណ្ហថា” តិ។ “កហាបណោន នោ ទេថា” តិ។ “ន ទេមា” តិ។
អនុបុព្វេន វុឡិត្វា “សតេន ទេថា” តិ វុត្ថេ “អម្ពាកំ ឯស ពហូបកាហេ, តុម្ពេហិ
សទ្ធិមេត្តិ ហោតូ” តិ កហាបណាសតំ គហេត្វា អទំសុ។ តេ តំ នេត្វា
សុវណ្ណបញ្ញវេ បក្ខិបិត្វា នាធម្មការេន មជ្ជមសេន ចេវ ជលាជលេន ច
បដិជគ្គីសុ។ អញ្ញេសំ សកុណានំ អវិជ្ជមានជ្ជានេ ទសហិ អសទ្ធម្មេហិ
សមន្នាគតោ កាកោ លាភគ្គយសគ្គប្បត្តោ អហោសិ។

បុនវារេ តេ វាលិជា ឯកំ មោរវាជានំ គហេត្វា យថា អច្ឆរសទ្ទេន វស្សតិ,
ចាលិប្បហារណាសទ្ទេន នច្ចតិ, ឯវំ សិក្ខាបេត្វា ពារេវុវជ្ជំ អគម៌សុ។ សោ
មហាជនេ សន្និបតិ តេ នាវាយ ធុរេ វត្តា បក្ខេវិធុនិត្វា មធុរស្សវំ និច្ឆារេត្វា
នច្ចិ។ មនុស្សា តំ ទិស្វា សោមនស្សជាតា “ឯតំ, អយ្យ, សោភគ្គប្បត្តំ សុសិក្ខិតំ

សកុណារាជានំ អម្ពាកំ ទេថា”តិ អាហំសុ។ អម្ពេហិ បឋមំ កាកោ អានីតោ, តំ
គណ្ហិត្ត, ឥនានិ ឯកំ មោររាជានំ អានយិម្ពា, ឯតម្បិ យាចថ, តុម្ពាកំ រដ្ឋ
សកុណំ នាម គហេត្វា អាគន្ធី ន សក្កាតិ។ “ហោតុ, អយ្យា, អត្ថនោ រដ្ឋ អញ្ញំ
លភិស្សថ, ឥមំ នោ ទេថា”តិ មូលំ វុឡេត្វា សហស្សេន គណ្ហីសុ។ អថ នំ
សត្តរតនិវិចិត្ត បញ្ញារេ វេហេត្វា មច្ឆមំសជលាជលេហិ ចេវ
មធូលាជសក្ករចានកាធិហិ ច បដិជគីសុ, មយ្ហររាជា លាភគ្គយសគ្គប្បត្តោ
ជាតោ, តស្សាគតកាលតោ បដ្ឋាយ កាកស្ស លាភសក្ការោ បរិហាយិ,
កោចិ នំ ឱលោកេតុម្បិ ន ឥន្ទិ។ កាកោ ខាទនីយភោជនីយំ អលភមាទោ
“កាកា”តិ វស្សន្តោ គន្ធា ឧក្ការភូមិយំ ឱតិវត្វា គោចរំ គណ្ហិ។

សត្តា ទ្វេ វត្ថុនិ យដេត្វា សម្ពុទ្ធា ហុត្វា ឥមា គាថា អភាសិ -

១៥៣.

“អទស្សនេន មោរស្ស, សិទិនោ មញ្ញុភាណំនោ;
កាកំ តត្ថ អប្បជេសុំ, មំសេន ច ជលេន ច។

១៥៤.

“យទា ច សរសម្បុន្នោ, មោរោ ពារេវុមាគមា;
អថលាភោ ច សក្ការោ, វាយសស្ស អហាយថ។

១៥៥.

“យាវ នុប្បជ្ជតី ពុទ្ធា, ធម្មរាជា បភត្តិរោ;
តាវ អញ្ញោ អប្បជេសុំ, បុច្ឆ សមណាព្រាហ្មណោ។

១៥៦.

“យទា ច សរសម្បុន្នោ, ពុទ្ធា ធម្មំ អទេសយិ;

អថលាភោ ច សក្ការោ, តិច្ឆិយានំ អហាយថា”តិ។

តត្ថ សិទ្ធិនោតិ សិខាយ សមន្នាគតស្ស។ មញ្ញុភាណំនោតិ មធុរស្សរស្ស។
អប្បជេសុន្តិ អប្បជយីសុ។ មំសេន ច ជលេន ចាតិ នានប្បការេន មំសេន
ជលាជលេន ច។ ពាវេរុមាគមាតិ ពាវេរុរដ្ឋំ អាគតោ។ “ភាវេរុ”តិបិ ចាថោ។
អហាយថាតិ បរិហំនោ។ ធម្មរាជាតិ នវហិ លោកុត្តរធម្មហិ បរិសំ រញ្ជេតីតិ
ធម្មរាជា។ បកដ្ឋរោតិ សត្តលោកឱកាសលោកសម្មារលោកេសុ អាលោកស្ស
កតត្តា បកដ្ឋរោ។ សរសម្បន្នោតិ ព្រហ្មស្សរេន សមន្នាគតោ។ ធម្មំ
អទេសយីតិ ចតុសច្ចធម្មំ បកាសេសីតិ។

ឥតិ ឥមា ចតស្សោ កាថា ភាសិត្វា ជាតកំ សមោទានេសិ - “តទា កាកោ
និគណ្ណោ នាជបុត្តោ អហោសិ, មោររាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ពាវេរុជាតកវណ្ណានា នវមា។

[៣៤០] ១០. វិសយ្ហជាតកវណ្ណានា

អទាសិ ទានានីតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ អនាថបិណ្ឌិកំ អារព្ភ
កថេសិ។ វត្ថុ ហេដ្ឋា ខទិវដ្ឋារជាតកេ (ជា. ១.១.៤០) វិត្តាវិតមេវ។ ឥធ បន សត្តា
អនាថបិណ្ឌិកំ។ អាមន្តេត្វា “ចោរាណកបណ្ឌិតាបិ គហបតិ ‘ទានំ មា
ទទាសិ’តិ អាកាសេ ឋត្វា វារេន្តំ សក្កំ ទេវានមិន្ទំ បដិពាហិត្វា ទានំ
អទំសុយេវា”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ រដ្ឋំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ
អសីតិកោជីវិតវោ វិសយ្ហោ នាម សេដ្ឋិ បុត្វា បញ្ចហិ សីលេហិ សមន្នាគតោ
ទានជ្ឈាសយោ ទានាភិរតោ អហោសិ។ សោ ចតុសុ នគរទ្វារេសុ, នគរមជ្ឈេ,

អត្តនោ យវទ្ធាវេតិ ធនុ ហ៊ានេសុ ទានសាលាយោ ការេត្វា ទានំ បវត្តេសិ,
ទិវេសេ ទិវេសេ ធនុ សតសហស្សានិ វិស្សន្ទេតិ។ ពោធិសត្តស្ស ប
វនិព្ពកយាបកានញ្ច ឯកសទិសមេវ ភត្តំ ហោតិ។ តស្ស ជម្ពុទ្ធិបំ ឧន្ទុទ្ទលំ
កត្វា ទានំ ទទេតា ទានានុភាវេន សក្កស្ស ភវនំ កម្មិ, សក្កស្ស ទេវេញ្ញោ
បណ្ណាកម្មលសិលាសនំ ឧណ្ណាការំ ទស្សេសិ។ សក្កោ “កោ នុ ខោ មំ ហំ ឆា
ចាវេតុកាមោ” តិ ឧបធាវេន្តោ មហាសេដ្ឋី ទិស្វា “អយំ វិសយ្ហោ អតិរិយ
បត្តិវត្វា សកលជម្ពុទ្ធិបំ ឧន្ទុទ្ទលំ ករោញ្ចេ ទានំ ទេតិ, ឥមំ ឆា ទានេន មំ ចាវេត្វា
សយំ សក្កោ ភវិស្សតិ មញ្ញោ, ធនមស្ស ឆាសេត្វា ឯតំ ទលិទ្ធី កត្វា យថា ទានំ
ន ទេតិ, តថា ករិស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា សព្វំ ធនធម្មំ តេលមធុដាលីតសក្ករាជីនិ
អន្តមសោ ទាសកម្មករចោរិសម្បិ អន្តរធាបេសិ។

តទា ទានព្យាវជា អាគន្ធា “សាមិ ទានគ្គំ បច្ឆិន្ទំ, វេបិតវេបិតជ្ជានេ ន កិញ្ចិ
បស្សមា” តិ អាហេចយីសុ។ “ឥតោ បរិព្ពយំ ហវេ, មា ទានំ បច្ឆិន្ទថា” តិ ភវិយំ
បក្កោសាបេត្វា “ភទ្កេ, ទានំ បវត្តាបេហី” តិ អាហា។ សា សកលគេហំ វិចិនិត្វា
អឡមាសកមត្តម្បិ អទិស្វា “អយ្យ, អម្ពាគំ និវត្តវត្តំ វេបេត្វា អញ្ញំ កិញ្ចិ ន
បស្សមិ, សកលគេហំ តុច្ឆ” តិ អាហា។ សត្តវតនគព្ភេសុ ទ្វារំ វិវាបេត្វា ន កិញ្ចិ
អទ្ទុស, សេដ្ឋីញ្ច ភវិយញ្ច វេបេត្វា អញ្ញោ ទាសកម្មករាបិ ន បញ្ញាយីសុ។ បុន
មហាសត្តោ។ ភវិយំ អាមន្តេត្វា “ភទ្កេ, ន សក្កោ ទានំ បច្ឆិន្ទិតុំ, សកលនិវេសនំ
វិចិនិត្វា កិញ្ចិ ឧបធាវេហី” តិ អាហា។ តស្មី ខណោ ឯកោ តិណាហារកោ
អសីតញ្ច កាជញ្ច តិណាពន្ធនវន្តញ្ច ទ្វារន្តរេ ធម្មេត្វា បលាយិ។ សេដ្ឋីភវិយា តំ
ទិស្វា “សាមិ, ឥទំ វេបេត្វា អញ្ញំ ន បស្សមី” តិ អាហាវិត្វា អទាសិ។ មហាសត្តោ
“ភទ្កេ, មយា ឯត្តកំ កាលំ តិណំ ឆាម ន លាយិតបុព្វំ, អន្ទ បន តិណំ លាយិត្វា
អាហាវិត្វា វិក្កិណិត្វា យថា ធុន្ទវិកំ ទានំ ទស្សមី” តិ ទានុបច្ឆេទកយេន
អសីតញ្ច កាជញ្ច វន្តញ្ច គហេត្វា នគរា និក្ខមិត្វា តិណាវត្តុំ គន្ធា តិណំ

លាយិត្វា “ឯកោ អម្ពកំ ភវិស្សតិ, ឯកេន ទានំ ទស្សមី” តិ ទ្វេ តិណាកលាបេ
ពន្ធិត្វា កាដេលគ្គត្វា អាទាយ គន្ធា នគរទ្វារេ វិក្កិណីត្វា មាសកេ គហេត្វា
ឯកំ កោដ្ឋាសំ យាចកានំ អទាសិ។ យាចកា ពហូ, តេសំ “មយ្ហម្មិ ទេហិ,
មយ្ហម្មិ ទេហិ” តិ វទន្តានំ ឥតរម្មិ កោដ្ឋាសំ ទត្វា តំ ទិវសំ សទ្ធិ ភវិយាយ
អនាហារោ វីតិណាមេសិ។ ឥមិនា និយាមេន ធន ទិវសា វីតិវត្តា។

អថស្ស សត្តមេ ទិវសេ តិណំ អាហារមាណស្ស សត្តាហំ និរាហារស្ស
អតិសុខមាលស្ស នលាដេ ស្វិយាតបេន បហជមត្តេ អក្ខិទិ ភមីសុ។ សោ សតិ
បច្ចុបដ្ឋាបេតុ អសក្កោន្តោ តិណំ អវត្តវិត្វា បតិ។ សក្កោ តស្ស កិរិយំ
ឧបទារយមាណោ វិចរតិ។ សោ តន្ត្រណាញោ អាគន្ធា អាគាសេ វត្វា បឋមំ
កាថមាហា -

១៥៧.

“អទាសិ ទាណនិ បុរេ វិសយ្ហ, ទទតោ ច តេ ខយធម្មោ អហោសិ;
ឥតោ បរំ ចេន ទទេយ្យ ទានំ, តិដ្ឋេយ្យំ តេ សំយមន្តស្ស ភោគា” តិ។

តស្សត្ថោ - អម្ពោ វិសយ្ហ ត្វំ ឥតោ បុព្ពេ តវ គេហោ ធនេ វិជ្ជមាណេ
សកលជម្ពុទីបំ ឧន្ទុផ្តលំ កិរិត្វា ទាណនិ អទាសិ។ តស្ស ច តេ វរំ ទទតោ
ភោគានំ ខយធម្មោ ខយសភារោ អហោសិ, សព្ពំ សាបតេយ្យំ ជីវំ, ឥតោ បរំ
ចេហិ ត្វំ ទានំ ន ទទេយ្យ, កស្សចិ កិញ្ចំ ន ទទេយ្យាសិ, តវ សំយមន្តស្ស
អទទន្តស្ស ភោគា តថេវ តិដ្ឋេយ្យំ, “ឥតោ បដ្ឋាយ ន ទស្សមី” តិ ត្វំ មយ្ហំ
បដិញ្ចំ ទេហិ, អហំ តេ ភោគេ ទស្សេស្សមីតិ។

មហាសត្ថោ តស្ស វចនំ សុត្វា “កោសិ ត្វ” ត្ថិ អាហា។ “សក្កោហមស្មី” តិ។
ពោធិសត្ថោ “សក្កោ នាម សយំ ទានំ ទត្វា សីលំ សមាទិយិត្វា ឧចាសថកម្មំ

កត្តាសត្វ វត្តបទានិ ឬវេទ្យាសក្កត្តំ បត្តោ, ត្វំ បន អត្តនោ ឥស្សរិយការណំ
ទានំ វារេសិ, អនិយំ វត ករោសី"តិ វត្តា តិស្សោ គាថា អភាសិ -

១៥៨.

“អនិយមរិយេន សហស្សនេត្ត, សុទុគ្គតេនាបិ អកិច្ចមាហុ;
មា វោ ជនំ តំ អហុ ទេវរាជ, យំ ភោគហេតុវិជហេមុ សទ្ធិ។

១៥៩.

“យេន ឯកោ រថោ យាតិ, យាតិ តេនបរោ រថោ;
ចោរាណំ និហិតំ វត្តំ, វត្តតញ្ញេវ វាសវ។

១៦០.

“យទិ ហេស្សតិ ទស្សម, អសន្តេ កី ទទាមសេ;
ឯវុក្ខតាបិ ទស្សម, មា ទានំ បមទម្ពសេ”តិ។

តត្ថ អនិយន្តិ លាមកំ ចាបកម្មំ។ អរិយេនាតិ បរិសុទ្ធាចារេន អរិយេន។
សុទុគ្គតេនាបីតិ សុទលិទ្ធីនាបិ។ អកិច្ចមាហុតិ អកត្តព្ភន្តិ ពុទ្ធាធម្មោ អរិយា
វទន្តិ, ត្វំ បន មំ អនិយំ មគ្គំ អាហោចេសីតិ អធិប្បាយោ។ វោតិ និចាតមត្តំ។ យំ
ភោគហេតុតិ យស្ស ជនស្ស បរិក្ខញ្ញនហេតុ មយំ ទានសទ្ធិវិជហេមុ
បរិច្ចដេយ្យម, តំ ជនមេវ មា អហុ, ន នោ តេន ជនេន អត្តោតិ ធិបេតិ។

រថោតិ យំ កិត្យិ យានំ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - យេន មគ្គេន ឯកោ រថោ យាតិ,
អញ្ញាបិ រថោ “រថស្ស គតមគ្គោ ឯសោ”តិ តេនេវ មគ្គេន យាតិ។ ចោរាណំ
និហិតំ វត្តន្តិ យំ មយា បុព្វេ និហិតំ វត្តំ, តំ មយំ ជនេវ វត្តតុយេវ, មា តិជ្ជត្វតិ
អត្តោ។ ឯវុក្ខតាតិ ឯវំ តិណាហារកក្ខតាបិ មយំ យាវ ជីវាម, តាវ
ទស្សមយេវ។ កីការណា? មា ទានំ បមទម្ពសេតិ។ អទទន្តោ ហិ ទានំ បមទម្ពតិ

នាម ន សរតិ ន សល្លក្ខតិ, អហំ បន ជីវមាណោ ទានំ បមុស្សិតុំ ន ឥច្ឆាមិ,
តស្មា ទានំ ទស្សមិយេវាតិ ធិបេតិ។

សក្កោ តំ បដិពាហិតុំ អសក្កោន្តោ “កិមត្ថាយ ទានំ ទទាសី”តិ បុច្ឆិ។
ពោធិសត្តោ “នេវ សក្កត្ថំ, ន ព្រហ្មត្ថំ បត្តយមាណោ, សព្ពញ្ញតំ បត្តេន្តោ បនាហំ
ទទាមី”តិ អាហា។ សក្កោ តស្ស វេចនំ សុត្វា តុដ្ឋោ ហត្ថន បិដ្ឋិ បរិមដ្ឋិ។
ពោធិសត្តស្ស តម្ពុណាញោវ បរិមដ្ឋិតមត្តស្សេវ សកលសរីរំ បរិបូរិ។
សក្កានុភាវេន ចស្ស សញ្ញាវិភវបរិច្ឆេទោ បដិចាកតិកោវ អហោសិ។ សក្កោ
“មហាសេដ្ឋិ, តុំ ឥតោ បដ្ឋាយ ធិវសេ ធិវសេ ទ្វាទស សតសហស្សានិ
វិស្សន្នេន្តោ ទានំ ទទាហី”តិ តស្ស គេហោ អបរិមាណំ ធនំ កត្វា តំ
ឧយ្យោជេត្វា សកដ្ឋានមេវ គតោ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
សេដ្ឋិភិរិយា រាហុលមាតា អហោសិ, វិសយ្ហោ បន សេដ្ឋិ អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វិសយ្ហជាតកវណ្ណានា ទសមា។

កោកិលវគ្គោ ចតុត្ថោ។

៥. ចូឡកុណាលវគ្គោ

[៣៤០] ១. កណ្ណវីជាតកវណ្ណានា

នរាណមាមករាស្វតិ ឥមស្ស ជាតកស្ស វិត្តារកថា កុណាលជាតកេ
(ជា. ២.២១.កុណាលជាតក) អារិ ភវិស្សតិ។

កណ្ណវីជាតកវណ្ណានា បឋមា។

[៣៤២] ២. វាងជាតកវណ្ណា

អសក្ខី វត អត្តានន្តិ ឥទំ សត្តា វេជ្ជវេនេ វិហារន្តោ ទេវទត្តស្ស វាយ
បរិសក្កនំ អារព្ព កថេសិ។ វត្ថុ (ជា. អដ្ឋ. ២. ២. សុសុមារជាតកវណ្ណា) ហេដ្ឋា
វិត្តាវិតមេវ។

អតីតេ បន ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ
ហិមវន្តបទេសេ កបិយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ គដ្ឋាតីវេ វសិ។ អថេកា
អន្តោគដ្ឋាយំ សំសុមារី ពោធិសត្តស្ស ហធយមំសេ ទោហឡំ ឧប្បាទេត្វា
សំសុមារស្ស កថេសិ។ សោ “តំ កបិ ឧទកេ និមុដ្ឋាបេត្វា មារេត្វា ហធយមំសំ
គហេត្វា សំសុមារិយា ទស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា មហាសត្តំ អាហា - “ឯហិ, សម្ម,
អន្តរធិបកេ ជលាជលេ ខាទិតុំ គច្ឆាមា” តិ។ “កថំ, សម្ម, អហំ គមិស្សមី” តិ។
“អហំ តំ មម បិដ្ឋិយំ និសីទាបេត្វា ទស្សមី” តិ។ សោ តស្ស ចិត្តំ អជាទន្តោ
លង្ខិត្វា បិដ្ឋិយំ និសីទិ។ សំសុមារេ ថោកំ គច្ឆា និមុដ្ឋិតុំ អារភិ។ អថ នំ វាងពេ
“កីការណា, កោ, មំ ឧទកេ និមុដ្ឋាបេសី” តិ អាហា។ “អហំ តំ មារេត្វា តវ
ហធយមំសំ មម ភិរិយាយ ទស្សមី” តិ។ “ទន្ធា ត្វំ មម ហធយមំសំ ឧវេ អត្ថិតិ
មញ្ញាសី” តិ? “អថ កហំ តេ ឋបិត” តិ? “ឯតំ ឧទុម្ពរេ ឱលម្ពន្តំ ន បស្សសី” តិ?
“បស្សមិ, ទស្សសិ បន មេ” តិ។ “អាម, ទស្សមី” តិ។ សំសុមារេ ទន្ធាយ តំ
គហេត្វា នធិតីវេ ឧទុម្ពរមូលំ គតោ។ ពោធិសត្តោ តស្ស បិដ្ឋិតោ លង្ខិត្វា
ឧទុម្ពរុក្ខេ និសីន្នោ ឥមា គាថា អភាសិ -

១៦១.

“អសក្ខី វត អត្តានំ, ឧទ្ធាតុំ ឧទកា ថលំ;
ន ទានាហំ បុន តុយ្ហំ, វសំ គច្ឆាមិ វារិដ។

១៦២.

“អលមេតេហិ អម្ពេហិ, ជម្ពូហិ បនសេហិ ច;
យានិ ចារំ សមុទ្ទស្ស, វំ មយ្ហំ ឧទុម្ពរោ។

១៦៣.

“យោ ច ឧប្បត្តិតំ អត្ថំ, ន ឱប្បមនុពុជ្ឈតិ;
អមិត្តវសមន្នេតិ, បច្ឆា ច អនុតប្បតិ។

១៦៤.

“យោ ច ឧប្បត្តិតំ អត្ថំ, ឱប្បមេវ និពោធិតិ;
មុច្ចតេ សត្តសម្ពាធា, ន ច បច្ឆានុតប្បតិ”តិ។

តត្ថ អសក្ខី វតាតិ សមត្តោ វត អហោសី។ ឧទ្ធាតុន្តិ ឧទ្ធវិតុំ។ វារិជាតិ
សំសុមារំ អាលបតិ។ យានិ ចារំ សមុទ្ទស្សតិ គង្គំ សមុទ្ទនាមេនាលបន្តោ
“យានិ សមុទ្ទស្ស ចារំ គន្ធា ខាធិតញ្ញានិ, អលំ តេហិ”តិ វេទតិ។ បច្ឆា ច
អនុតប្បតិ ឧប្បន្នំ អត្ថំ ឱប្បំ អជានន្តោ អមិត្តវសំ គប្បតិ, បច្ឆា ច
អនុតប្បតិ។

ឥតិ សោ ចត្វហិ កាថាហិ លោកិយកិច្ចានំ និប្បត្តិការណំ កថេត្វា
វេនសណ្ឋាមេវ ចារិសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា សំសុមារោ
នេវធរត្តោ អហោសិ, វេនរោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វេនជាតកវណ្ណានា ធុតិយា។

[៣៤៣] ៣. កុន្តិនិជាតកវណ្ណានា

អវសិម្ហ តវាគារេតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ កោសលរញ្ជោ គេហោ
និវុត្តំ កុណ្ឌិនីសកុណិកំ អារព្ភ កថេសិ។ សា កិរ រញ្ជោ ទូតេយ្យហារិកា
អហោសិ។ ទ្វេ ចោតកាបិស្ស អត្ថិ, រាជា តំ សកុណិកំ ឯកស្ស រញ្ជោ បណ្ណំ
គាហាបេត្វា បេសេសិ។ តស្ស គតកាលេ រាជកុលេ ធារកា តេ
សកុណាចោតកេ ហត្ថេហិ បរិមទ្គន្តា មារេសុំ។ សា អាគន្ធា តេ ចោតកេ មតេ
បស្សន្តិ “កេន មេ បុត្តកា មារិតា” តិ បុច្ឆិ។ “អសុកេន ច អសុកេន ចា” តិ។
តស្មិញ្ច កាលេ រាជកុលេ ចោសាវនិកព្យគ្យោ អត្ថិ កក្កដ្ឋោ ជរុសោ,
ពន្ធនពលេន តិដ្ឋតិ។ អថ តេ ធារកា តំ ព្យគ្យំ ទស្សនាយ អគម៌សុ។ សាបិ
សកុណិកា តេហិ សទ្ធិ គន្ធា “យថា ឥមេហិ មម បុត្តកា មារិតា, តថេវ នេ
ករិស្សមិ” តិ តេ ធារកេ គហេត្វា ព្យគ្យស្ស ចាទម្ភលេ ឱបិ, ព្យគ្យោ
មុរាមុរាបេត្វា ខាទិ។ សា “ឥទានិ មេ មនោរថោ បរិបុណ្ណោ” តិ ឧប្បតិក្ខា
ហិមវន្តមេវ គតា។ តំ ការណំ សុត្វា ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ
“អារុសោ, រាជកុលេ កិរ អសុកា នាម កុណ្ឌិនី សកុណិកា យេ ហិស្ស
ចោតកា មារិតា, តេ ធារកេ ព្យគ្យស្ស ចាទម្ភលេ ឱបិក្ខា ហិមវន្តមេវ
គតា” តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ ទុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ កថាយ សន្និសិទ្ធា” តិ
បុច្ឆិក្ខា “ឥមាយ នាមា” តិ វុត្ថេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្វេបេសា អត្ថនោ
ចោតកយាតកេ ធារកេ គហេត្វា ព្យគ្យស្ស ចាទម្ភលេ ឱបិក្ខា ហិមវន្តមេវ
គតា” តិ វត្ថោ អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ពោធិសត្តោ ធម្មន សមេន រជ្ជំ កាវេសិ។ តស្ស
និវេសនេ ឯកា កុណ្ឌិនី សកុណិកា ទូតេយ្យហារិកា តិ សព្វំ បុរិមសទិសមេវ។
អយំ បនវិសេសោ។ អយំ កុណ្ឌិនី ព្យគ្យន ធារកេ មារាបេត្វា ចិន្តេសិ “ឥទានិ ន
សក្កា មយា ឥធ វសិតុំ, គមិស្សមិ, គច្ឆន្តិ ច បន រញ្ជោ អនាហេចត្វា ន
គមិស្សមិ, អាហេចត្វាវ គមិស្សមិ” តិ។ សា រាជានំ ឧបសម្ព័ន្ធមិត្វា វន្តិក្ខា ឯកមន្តំ

ថ្វីតា “សាមី, តុម្កាកំ បមាទេន មម បុត្តកេ ធារកា មារេសុំ, អហំ កោធរសិកា
ហុត្វាតេ ធារកេ បដិមារេសី, ឥទានិ មយា ឥធរសិតុំ ន សក្កា” តិ វត្វា បឋមំ
កាថមាហា -

១៦៥.

“អវសិម្ហ តវាការេ, និច្ចំ សក្កតបូជិតា,
តូមេវ ទានិមករិ, ហន្ត រាជ វជាមហា” ទ្លឹ។

តត្ថ តូមេវ ទានិមករិ តិ មំ បណ្ណំ កាហាបេត្វា បេសេត្វា អត្តនោ បមាទេន
មម បិយបុត្តកេ អរក្ខត្តោ តូញ្ញេវ ឥទានិ ឯតំ មម ទោមនស្សការណំ អករិ។
ហន្តាតិ វស្សគ្គត្ថេ និទាតោ។ រាជាតិ ពោធិសត្តំ អាលបតិ។ វជាមហាទ្លឹ អហំ
ហិមវន្តំ គច្ឆាមីតិ។

តំ សុត្វា រាជា ទុតិយំ កាថមាហា -

១៦៦.

“យោ វេ កតេ បដិកតេ, កិព្ពិសេ បដិកិព្ពិសេ;
ឯវំ តំ សម្មតី វេរំ, វស កុន្តិនិ មាគមា” តិ។

តស្សត្ថោ - យោ បុគ្គលោ បរេន កតេ កិព្ពិសេ អត្តនោ បុត្តមារណាធិកេ
ធារុណោ កម្មេ កតេ បុន អត្តនោ តស្ស បុគ្គលស្ស បដិកតេ បដិកិព្ពិសេ
“បដិកតំ មយា តស្សា” តិ ជាធាតិ។ ឯវំ តំ សម្មតី វេរន្តិ ឯត្ថកេន តំ វេរំ សម្មតិ
វ្រូបសន្តំ ហោតិ, តស្មា វស កុន្តិនិ មាគមាតិ។

តំ សុត្វា កុន្តិនិ ទុតិយំ កាថមាហា -

១៦៧.

“ន កតស្ស ច កត្តា ច, មេត្តិ សន្និយតេ បុន;
ហធយំ នានុជាធាតិ, គច្ឆញ្ញោវ រថេសភា” តិ។

តត្ថ ន កតស្ស ច កត្តា ចាតិ កតស្ស ច អភិភូតស្ស ឧបបិធឿតស្ស
បុគ្គលស្ស, ឥធានិវិភត្តិវិបរិណាមំ កត្វា យោ កត្តា តស្ស ចាតិ ឥមេសំ ទិដ្ឋំ
បុគ្គលានំ បុន មិត្តភាវោ នាម ន សន្និយតិ ន យជីយតីតិ អត្ថោ។ ហធយំ
នានុជាធាតីតិ តេន ការណេន មម ហធយំ ឥធម៌វាសំ នានុជាធាតិ។ គច្ឆញ្ញោវ
រថេសភាតិ តស្មា អហំ មហារាជ គមិស្សាមិយេវាតិ។

តំ សុត្វា រាជា ចតុត្ថំ កាថមាហា -

១៦៨.

“កតស្ស ចេវ កត្តា ច, មេត្តិ សន្និយតេ បុន;
ដីរានំ នោ ច ពាលានំ, វេស កុណ្ឌិនិ មាគមា” តិ។

តស្សត្ថោ - កតស្ស ចេវ បុគ្គលស្ស, យោ ច កត្តា តស្ស មេត្តិ សន្និយតេ
បុន, សា បន ដីរានំ, នោ ច ពាលានំ។ ដីរានញ្ញំ មេត្តិ ភិក្ខាវិ បុន យជីយតិ,
ពាលានំ បន សកី ភិក្ខា ភិក្ខាវ ហោតិ, តស្មា វេស កុណ្ឌិនិ មាគមាតិ។

សកុណិកា “ឯវំ សន្តេបិ ន សក្កា មយា ឥធម៌វេសំ សាមី” តិ រាជានំ វត្ថុត្វា
ឧប្បតិក្វា ហិមវន្តមេវ គតា។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា កុណ្ឌិនីយេវ
ឯតវហិ កុណ្ឌិនី អហោសិ, ពារាណសិរាជា បន អហមេវ អហោសិ” ភិ។

កុណ្ឌិនីជាតកវណ្ណានា តតិយា។

យោ នីលីយំ មណ្ឌយតីតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ

អម្ពគោបកត្ថវំ អារត្ត កថេសិ។ សោ កិវ មហាល្លកកាលេ បព្ពជិត្វា
ជេតវនបច្ចន្តេ អម្ពវនេ បណ្ណាសាលំ ការេត្វា អម្ពេ រក្ខន្តោ បតិតានិ
អម្ពបក្កានិ ខាធន្តោ វិចរតិ, អត្តនោ សម្ពន្ធមនុស្សនម្បិ ទេតិ។ តស្មី ភិក្ខុចារំ
បរិជ្ជេ អម្ពចោរកា អម្ពានិ ចាតេត្វា ខាធិត្វា ច គហេត្វា ច គច្ឆន្តិ។ តស្មី ខណោ
ចតស្សោ សេដ្ឋីតរោ អចិវតិយំ ម្ហាយិត្វា វិចរន្តិយោ តំ អម្ពវនំ បរិសីសុ។
មហាល្លកោ អាគន្ធា តា ធិស្វា “តុម្ពេហិ មេ អម្ពានិ ខាធិតានី” តិ អាហា។ “ភន្តេ,
មយំ ឥទានេវ អាគតា, ន តុម្ពាកំ អម្ពានិ ខាធិតាមា” តិ។ “តេន ហិ សបថំ
ករោថា” តិ? “ករោម, ភន្តេ” តិ សបថំ ករីសុ។ មហាល្លកោ តា សបថំ ការេត្វា
លង្ហាបេត្វា វិស្សន្តេសិ។ តស្ស តំ កិរិយំ សុត្វា ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ កថំ
សមុដ្ឋាបេសុំ “អារុសោ, អសុកោ កិវ មហាល្លកោ អត្តនោ វសនកំ អម្ពវនំ
បរិជ្ជា សេដ្ឋីតរោ សបថំ ការេត្វា លង្ហាបេត្វា វិស្សន្តេសី” តិ។ សត្តា អាគន្ធា
“កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិដ្ឋា” តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា” តិ
វុត្តេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្វេបេស អម្ពគោបកោ ហុត្វា ចតស្សោ
សេដ្ឋីតរោ សបថំ ការេត្វា លង្ហាបេត្វា វិស្សន្តេសី” តិ វត្វា អតីតំ អាហាវិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សក្កតំ
ការេសិ។ តទា ឯកោ ក្ខជជជិលោ ពារាណសី ឧបនិស្សយ នទីតីវេ អម្ពវនេ
បណ្ណាសាលំ មាបេត្វា អម្ពេ រក្ខន្តោ បតិតានិ អម្ពបក្កានិ ខាធន្តោ
សម្ពន្ធមនុស្សនម្បិ ទេន្តោ នាធម្មការេន មិច្ឆាជីវេន ជីវិកំ កប្បន្តោ វិចរតិ។
តទា សក្កោ ទេវរាជា “កេ នុ ខោ លោកេ មាតាបិតរោ ឧបជ្ឈហន្តិ, កុលេ
ជេដ្ឋាបចយនកម្មំ ករោន្តិ, ទានំ ទេន្តិ, សីលំ រក្ខន្តិ, ឧបាសថកម្មំ ករោន្តិ, កេ

បញ្ចដិតា សមណធម្ម យុត្តបយុត្តាវិហរន្តិ, កេ អនាចារំ ចរន្តិ" តិ លោកំ
វោលោកេន្តោ ឥមំ អម្ពុគោបកំ អនាចារំ កូដជជិលំ ទិស្វា "អយំ កូដជជិលោ
កសិណបរិកម្មាទី អត្តនោ សមណធម្មំ បហាយ អម្ពុវនំ រក្ខត្តោវិចរតិ,
សំវេជេស្សមិ ន" ត្ថិ តស្ស គាមំ ភិក្ខាយ បរិដ្ឋកាលេ អត្តនោ អានុការេន អម្ពេ
ចាតេត្វា ចោរេហិ វិលុម្ពិតេ វិយ អកាសិ។

តទា ពារាណសិតោ ចតស្សោ សេដ្ឋីដ៏តរោ តំ អម្ពុវនំ បរិសីសុ។
កូដជជិលោ តា ទិស្វា "តុម្ពេហិ មេ អម្ពានិ ខាទិតានិ" តិ បលិតុទ្ធិ។ "ភន្តេ, មយំ
ឥទានេវ អាគតា, ន តេ អម្ពានិ ខាទាមា" តិ។ "តេន ហិ សបដំ ករោថា" តិ?
"កត្វា ច បន គន្ធុំ លភិស្សមា" តិ? "អាម, លភិស្សថា" តិ។ "សាដុ, ភន្តេ" តិ
តាសុ ជេដ្ឋីកា សបដំ ករោន្តិ បឋមំ កាជមាហា -

១៦៩.

"យោ នីលិយំ មណ្ឌាយតិ, សណ្ឋាសេន វិហញ្ញតិ;
តស្ស សា វសមន្ទេតុ, យា តេ អម្ពេ អវាហរី" តិ។

តស្សត្ថោ - យោ បុរិសោ បលិតានំ កាឡវណ្ណករណត្ថាយ នីលជលាទិនិ
យោជេត្វា កតំ នីលិយំ មណ្ឌាយតិ, នីលកេសន្តរេ ច ឧដ្ឋិតំ បលិតំ ឧទ្ធករោ
សណ្ឋាសេន វិហញ្ញតិ កិលមតិ, តស្ស ឯវុបស្ស មហាល្លកស្ស សា វសំ
អន្ទេតុ, តថាវុបំ បតី លភតុ, យា តេ អម្ពេ អវាហរី តិ។

តាបសោ "ត្វំ ឯកមន្តំ តិជ្ជាហិ" តិ វត្វា ទុតិយំ សេដ្ឋីដ៏តរំ សបដំ កាវេសិ។
សា សបដំ ករោន្តិ ទុតិយំ កាជមាហា -

១៧០.

"វីសំ វា បញ្ចវីសំ វា, ឡនតីសំវ ជាតិយា;

តាធិសា បតិ មា លទ្ធា, យា តេ អម្ពេ អវាហរី”តិ។

តស្សត្ថោ - ឆារិយោ នាម បន្ទូរសសោឡសវស្សិកកាលេ បុរិសានំ បិយា
ហោន្តិ។ យា បន តវ អម្ពានិ អវាហរិ, សា ឯវេ យោព្ពនេ បតី អលភិត្វា
ជាតិយារីសំ វា បញ្ចារីសំ វា ឯកេន ទ្វិហិ ឧនតាយ ឧនតីសំ វា វស្សានិ បត្វា
តាធិសា បរិបក្កវយា ហុត្វាបិ បតី មា លទ្ធាតិ។

តាយបិ សបថំ កត្វា ឯកមន្តំ បិតាយ តតិយា តតិយំ កាថមាហា -

១៧១.

“ធីយំ គច្ឆតុ អទ្ធានំ, ឯកិកា អភិសារិកា;
សន្តេតេ បតិ មា អទ្ធ, យា តេ អម្ពេ អវាហរី”តិ។

តស្សត្ថោ - យា តេ អម្ពេ អវាហរិ, សា បតី បត្តយមាណ តស្ស សន្តិកំ
អភិសរណតាយ អភិសារិកា នាម ហុត្វា ឯកិកា អទុតិយា
ការុតទ្ធិការុតមត្តំ ធីយំ អទ្ធានំ គច្ឆតុ, គន្ធាបិ ច តស្មី អសុកជ្ជានំ នាម
អាគន្ធម្យាសីតិ កតេ សន្តេតេ តំ បតី មា អទ្ធសាតិ។

តាយបិ សបថំ កត្វា ឯកមន្តំ បិតាយ ចតុត្ថា ចតុត្តំ កាថមាហា -

១៧២.

“អលង្កតា សុវសនា, មាលិនី ចន្ទនុស្សនា;
ឯកិកា សយនេ សេតុ, យា តេ អម្ពេ អវាហរី”តិ។ - សា ឧត្តានត្ថាយេវ;

តាបសោ “តុម្ពេហិ អតិភារិយា សបថា កតា, អញ្ញេហិ អម្ពានិ ខាធិតានិ
ភរិស្សន្តិ, គច្ឆថ ធានិ តុម្ពេ”តិ តា ឧយ្យោដេសិ។ សក្កោ ភេរវរូចារម្ពណំ
ធស្សេត្វា ក្ខេតតាបសំ តតោ បលាបេសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មនេសនំ អាហារិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
ក្ខុដជិលោ អយំ អម្ពកោបកោ មហាល្លកោ អហោសិ, ចតស្សោ សេដ្ឋីដីតរោ
ឯតាយេវ, សក្កោ បន អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អម្ពជាតករណ្ណានា ចតុត្ថា។

[៣៤៥] ៥. រាជកុម្មជាតករណ្ណានា

វនំ យទគ្គិ ធិបាតីតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ អលសភិក្ខុំ អារព្ភ
កថេសិ។ សោ កិវ សាវត្ថិវាសី កុលបុត្តោ សាសនេ ឡំ ទត្វា បព្ពជិត្វាបិ
អលសោ អហោសិ ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាយោនិសោមនសិការវត្ថបជីវត្តាធិបា
បរិពាហិរោ ជីវរណាភិក្ខុតោ។ និសិន្នជ្ជានាធិសុ ឥវយាបថេសុ តថា ឯវ ហោតិ។
តស្ស តំ អាលសិយភាវំ អារព្ភ ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អារុសោ,
អសុកោ នាម ភិក្ខុ ឯវរូបេ និយ្យានិកសាសនេ បព្ពជិត្វា អាលសិយោ កុសីតោ
ជីវរណាភិក្ខុតោ វិហារីតិ”តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតរហិ
កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ,
បុព្ពេបេស អាលសិយោយេវា”តិ វត្តា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស
អមច្ចរតនំ អហោសិ, ពារាណសិរាជា អាលសិយជាតិកោ អហោសិ។
ពោធិសត្តោ “រាជានំ បពោធិស្សមី”តិ ឯកំ ឧបមំ ឧបទានេន្តោ វិចរតិ។
អថេកធិវសំ រាជា ឧយ្យានំ គន្ធា អមច្ចគណបរិវុតោ តត្ថ វិចរន្តោ ឯកំ រាជកុម្មំ
នាម អាលសិយំ បស្សិ។ តថាវុចា កិវ អាលសិយា សកលធិវសំ គច្ឆន្តាបិ
ឯកទ្ធផ្តលមត្តមេវ គច្ឆន្តិ។ រាជា តំ ទិស្វា “វយស្ស កោ នាម សោ”តិ ពោធិសត្ថំ
បុច្ឆិ។ មហាសត្តោ “រាជកុម្មោ នាមេស, មហារាជ, អាលសិយោ។ ឯវរូចោ ហិ

សកលទិវសំ គប្បន្តោបិ ឯកផ្តុលទូផ្តុលមត្តមេវ គប្បតិ"តិ វត្វា តេន សទ្ធិ
សល្លបន្តោ "អម្ពោ, រាជកុម្ម, តុម្ហាកំ ទន្ធកមនំ ឥមស្មី អរញ្ញេ ទាវគ្គិម្ហ ឧដ្ឋិតេ កី
ករោថា"តិ វត្វា បឋមំ គាថមាហា -

១៧៣.

“វនំ យទគ្គិ ធមាតិ, ចាវកោ កណ្ណាវត្ថនិ;
កងំ ករោសិ បចលក, ឯវំ ទន្ធបរក្កមោ"តិ។

តត្ថ យទគ្គិ តិ យទា អគ្គិ។ ចាវកោ កណ្ណាវត្ថនិ តិ អគ្គិនោ វេវចនំ។
បចលកាតិ តំ អាលបតិ។ សោ ហិ ចលន្តោ ចលន្តោ គប្បតិ, និច្ចំ វា បចលាយតិ,
តស្មា “បចលកោ”តិ វុច្ចតិ។ ទន្ធបរក្កមោតិ គវុរិយោ។

តំ សុត្វា រាជកុម្ពោ ទុតិយំ គាថមាហា -

១៧៤.

“ពហ្វនិ វុក្ខនិទ្ធានិ, បឋព្យាវិវរាទិ ច;
តានិ ចេ នាភិសម្ពោម, ហោតិ នោ កាលបរិយាយោ"តិ។

តស្សត្ថោ - បណ្ឌិត, អម្ហាកំ ឥតោ ឧត្តរិកមនំ នាម នត្ថិ។ ឥមស្មី បន
អរញ្ញេ វុក្ខនិទ្ធានិ បឋវិយំ វិវរាទិ ច ពហ្វនិ។ យទិ តានិ ន ចាបុណាម, ហោតិ
នោ កាលបរិយាយោតិ មរណមេវ នោ ហោតិ តិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ ឥតរា ទ្វេ គាថា អភាសិ -

១៧៥.

“យោ ទន្ធកាលេ តវតិ, តវណីយេ ច ទន្ធតិ;
សុក្ខបណ្ណាវំ អក្កម្ម, អត្ថំ ភញ្ញតិ អត្ថនោ។

១៧៦.

“យោ ទន្ធកាលេ ទន្ធវតិ, តរណីយេ ច តារយិ;
សសីវ រត្តិ វិភជំ, តស្សត្ថោ បរិបូរតិ” តិ។

តត្ថ ទន្ធកាលេ តិ តេសំ តេសំ កម្មានំ សណីកំ កត្តត្ថកាលេ។ តរតី តិ
តុរិតតុរិតោ វេគេន តានិ កម្មានិ ករោតិ។ សុត្តបណ្ណំវា តិ យថា វាតាតបសុក្ខំ
តាលបណ្ណំ ពលវា បុរិសោ អក្កមិត្វា ភញ្ញេយ្យ, តត្ថេវ បុណ្ណាវិបុណ្ណំ ករេយ្យ,
ឯវំ សោ អត្ថនោ អត្ថំ វុទ្ធិ ភញ្ញតិ។ ទន្ធវតិ ទន្ធយតិ ទន្ធកាតញ្ញានិ កម្មានិ
ទន្ធមេវ ករោតិ។ តារយី តិ តុរិតកាតញ្ញានិ កម្មានិ តុរិតោវ ករោតិ។ សសីវ
រត្តិ វិភជន្តិ យថា ចន្នោ ជុណ្ហបក្ខំ រត្តិ ជាតយមាណោ កាឡបក្ខរត្តិ តោ រត្តិ
វិភជន្តោ ធិវសេ ធិវសេ បរិបូរតិ, ឯវំ តស្ស បុរិសស្ស អត្ថោ បរិបូរតិ តិ វុត្ថំ
ហោតិ។

រាជា ពោធិសត្តស្ស វចនំ សុត្វា តតោ បដ្ឋាយ អនលសោ ជាតោ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា រាជកុម្មោ
អាលសិយភិក្ខុ អហោសិ, បណ្ឌិតាមច្ឆោ បន អហមេវ អហោសិ” ត្ថិ។

រាជកុម្មជាតកវណ្ណានា បញ្ចមា។

[៣២៦] ៦. កេសវជាតកវណ្ណានា

មនុស្សិន្ទំ ជហិត្វានាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ វិស្សាសកោជនំ អារព្ព
កថេសិ។ អនាថបិណ្ឌិកស្ស កិវ គេហោ បញ្ចន្ទំ ភិក្ខុសតានំ និពទ្ធភត្តំ ហោតិ,
គេហំ និច្ចកាលំ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ឌីចានភូតំ កាសាវបដ្ឋោតំ ឥសិវាតបដិវាតំ។
អថេកធិវសំ រាជា នគរំ បទក្ខិណំ ករោន្តោ សេដ្ឋិនោ និវេសនេ ភិក្ខុសង្ឃំ ទិស្វា

“អបាម្បិ អរិយសង្ឃស្ស និពាធំ ភិក្ខុំ ធម្មសម្មា” តិ វិហារំ គន្ធា សត្តារំ វុទ្ធិត្វា
បញ្ចាទ្ធិ ភិក្ខុសតានំ និពាធំ ភិក្ខុំ បដ្ឋបេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ រាជនិវេសនេ និពាធំ
ភិក្ខុា ធិយ្យតិ, តិវស្សិកគន្ធសាលិកោជនំ បណ្ឌិតំ។ វិស្សាសេនបិ សិនេហានបិ
សហត្តា ឆាយកា នត្ថិ, រាជយុត្តេ ឆាបេសិ។ ភិក្ខុ និសីទិស្វា ភុញ្ញតុំ ន ឥច្ឆន្តិ,
នានគ្គរសភត្តំ គហេត្វា អត្តនោ អត្តនោ ឧបដ្ឋាកកុលំ គន្ធា តំ ភត្តំ តេសំ
ធឪ្វា តេហិ ធិន្នំ លូខំ វា បណ្ឌិតំ វា ភុញ្ញន្តិ។

អថេកធិវសំ រញ្ជោ ពហុំ ជលាជលំ អាហារីសុ។ រាជា “សង្ឃស្ស ទេថា” តិ
អាហា។ មនុស្សា ភត្តត្ថំ គន្ធា ឯកភិក្ខុម្បិ អធិស្វា “ឯកោ ភិក្ខុបិ នត្ថិ” តិ រញ្ជោ
អាហេចេសុំ។ “ននុ វេលាយេវ តាវា” តិ? “អាម, វេលា, ភិក្ខុ បន តុម្ហាកំ គេហេ
ភត្តំ គហេត្វា អត្តនោ អត្តនោ វិស្សាសិកានំ ឧបដ្ឋាកានំ គេហំ គន្ធា តេសំ
ធឪ្វា តេហិ ធិន្នំ លូខំ វា បណ្ឌិតំ វា ភុញ្ញន្តិ” តិ។ រាជា “អម្ហាកំ ភត្តំ បណ្ឌិតំ, កេន
នុ ខោ ការណេន អភុត្វា អញ្ញំ ភុញ្ញន្តិ, សត្តារំ បុច្ឆិស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា វិហារំ
គន្ធា សត្តារំ វុទ្ធិត្វា បុច្ឆិ។ សត្តា “មហារាជ, កោជនំ នាម វិស្សាសបរមំ, តុម្ហាកំ
គេហេ វិស្សាសំ បច្ចុបដ្ឋាបេត្វា សិនេហាន ឆាយកានំ អភាវា ភិក្ខុ ភត្តំ
គហេត្វា អត្តនោ អត្តនោ វិស្សាសិកជ្ជានេ បរិភុញ្ញន្តិ។ មហារាជ,
វិស្សាសសធិសោ អញ្ជោ រសោ នាម នត្ថិ, អវិស្សាសិកេន ធិន្នំ ចតុមធុរម្បិ ហិ
វិស្សាសិកេន ធិន្នំ សាមាកភត្តំ ន អគ្សតិ។ ចោរាណាកបណ្ឌិតាបិ រោគេ
ឧប្បន្នេ រញ្ជោ បញ្ចា វេជ្ជកុលានិ គហេត្វា ភេសន្នេ ការិតេបិ រោគេ អរូបសន្នេ
វិស្សាសិកានំ សន្តិកំ គន្ធា អលោណកំ សាមាកនិវារយាគុញ្ជេវ
ឧទកមត្តសិត្តំ អលោណាកបណ្ឌិតោ បរិភុញ្ញិត្វា និរោគា ជាតា” តិ វត្វា តេន
យាចិតោ អតីតំ អាហារិ។

អតីត ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថ រដ្ឋំ ការេន្ត ពោធិសត្តោ កាសិវង្គ
ព្រាម្ពណកុលេ និព្ពត្តិ, “កប្បកុមារោ” តិស្ស នាមំ អកំសុ។ សោ វយប្បត្តោ
តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គល្លាត្វា អបរកាគេ ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិ។ តទា
កេសវោ នាម តាបសោ បញ្ចហិ តាបសសតេហិ បរិវុតោ គណសត្តា ហុត្វា
ហិមវន្តេ វសតិ។ ពោធិសត្តោ តស្ស សន្តិកំ គន្ធា បញ្ចន្តំ អន្តោវាសិកសតានំ
ជេដ្ឋន្តោវាសិកោ ហុត្វា វិហាសិ, កេសវតាបសស្ស ហិតជ្ឈាសយោ
សសិនេហោ អហោសិ។ តេ អញ្ញមញ្ញំ អតិវិយ វិស្សាសិកា អហោសុំ។
អបរកាគេ កេសវោ តេ តាបសេ អាទាយ លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ
មនុស្សបទំ គន្ធា ពារាណសី បត្វា រាជយ្យានេ វសិត្វា បុនទិវសេ នគរំ ភិក្ខាយ
បរិសិត្វា រាជទ្វារំ អគមាសិ។ រាជា ឥសិគណំ ទិស្វា បក្កាសាបេត្វា
អន្តោនិវេសនេ កោដេត្វា បដិញ្ញំ គហេត្វា ឧយ្យានេ វសាបេសិ។ អថ វស្សាវត្ថុ
អតិក្កន្តេ កេសវោ រាជានំ អាបុច្ឆិ។ រាជា “ភន្តេ, តុម្ពេ មហាល្អកា, អម្ពេ តាវ
ឧបនិស្សាយ វសថ, ធម្មាតាបសេ ហិមវន្តំ បេសេថា” តិ អាហា។ សោ “សាធុ” តិ
ជេដ្ឋន្តោវាសិកេន សទ្ធិ តេ ហិមវន្តំ បេសេត្វា សយំ ឯកកោវ ធិហិយិ។ កប្ប្យ
ហិមវន្តំ គន្ធា តាបសេហិ សទ្ធិ វសិ។

កេសវោ កប្បេន វិជា វសន្តោ ឧគ្គល្លាត្វា តំ ទដ្ឋកាមោ ហុត្វា និទ្ធុ ន
លភតិ, តស្ស និទ្ធុ អលភន្តស្ស សម្មា អាហារោ ន បរិណាមំ គច្ឆតិ,
លោហិតបក្ខន្ធកា អហោសិ, ពាឡា វេទនា វត្ថន្តិ។ រាជា បញ្ច វេដ្ឋកុលានិ
គហេត្វា តាបសំ បដិជត្តិ, រោគោ ន វូបសម្មតិ។ កេសវោ រាជានំ អាហា
“មហារាជ, កី មយ្ហំ មរណំ ឥច្ឆថ, ឧទាហុ អរោគភាវ” តិ? “អរោគភាវ,
ភន្តេ” តិ។ “តេន ហិ មំ ហិមវន្តំ បេសេថា” តិ។ “សាធុ, ភន្តេ” តិ រាជា នាវទំ នាម
អមច្ចំ បក្កាសាបេត្វា “នាវទ, អម្ពា កំ ភទន្តំ គហេត្វា វនចរកេហិ សទ្ធិ ហិមវន្តំ
យាហិ” តិ បេសេសិ។ នាវទោ តំ តត្ថ នេត្វា បច្ឆាគមាសិ។ កេសវស្សបិ កប្ប

ទិដ្ឋមត្តយេវ បេតសិករោគោរ្យបសន្តោ, ឧក្កល្ឋា បដិប្បស្សម្ហី។ អថស្ស
កប្បា អលោណាកេន អធិបនេន ឧទកមត្តសិត្តបណ្ណេន សទ្ធិ
សាមាគង្គិវាយាគុំ អនាសិ, តស្ស តទ្ធិណញ្ញោវ លោហិតបក្ខន្ធិកា
បដិប្បស្សម្ហី។

បុន រាជា នារទំ បេសេសិ “គច្ឆ កេសវស្ស តាបសស្ស បវត្តិ ជាឆាហ៍” តិ។
សោ គន្ធា តំ អរោគំ ទិស្វា “កន្តេ, ពារាណសិរាជា បញ្ច វេជ្ជកុលានិ គហេត្វា
បដិជគ្គន្តោ តុម្ពេ អរោគេ កាតុំ នាសក្ខិ, កថំ តេ កប្បា បដិជគ្គី” តិ វត្វា បឋម
កាថមាហា -

១៧៧.

“មនុស្សិន្ទំ ជហិត្វាន, សត្តកាមសមិទ្ធិនំ;
កថំ នុ ភគវា កេសី, កប្បស្ស រមតិ អស្សមេ” តិ។

តត្ថ មនុស្សិន្ទន្តិ មនុស្សនំ ឥន្ទំ ពារាណសិរាជានំ។ កថំ នុ ភគវា កេសី តិ
កេន នុ ខោ ឧចាយេន អយំ អម្ពាភំ ភគវា កេសវតាបសោ កប្បស្ស អស្សមេ
រមតី តិ។

ឯវំ អញ្ញេហិ សទ្ធិ សល្លបន្តោវិយ កេសវស្ស អភិរតិការណំ បុច្ឆិ។ តំ
សុត្វា កេសវោ ទុតិយំ កាថមាហា -

១៧៨.

“សាទ្ធិនិ រមណីយានិ, សន្តិវត្តា មនោរមា;
សុភាសិតានិ កប្បស្ស, នារទ រមយន្តិ ម” តិ។

តត្ថ វត្តាតិ វត្តា។ ចាឡិយំ បន “វត្តា” ត្រូវ លិខិតំ។ សុភាសិតានីតិ
កប្បន កថិតានិ សុភាសិតានិ មំ រមយន្តិតិ អត្ថោ។

ឯវញ្ច បន វត្តា “ឯវំ មំ អភិរមាបេន្តោ កប្បា អលោណកំ អធិបនំ
ឧទកសិត្តបណ្ណាមិស្សំ សាមាកនីវារយាគុំ ចាយេសិ, តាយ មេ សរីរេ ព្យាដិ
រូបសមិតោ, អរោគោ ជាតោម្ពី” តិ អាហា។ តំ សុត្វា នារនោ តតិយំ កាថមាហា

-

១៧៩.

“សាលីនំ ឌីននំ ភុញ្ញេ, សុចី មំសូបសេចនំ;
កថំ សាមាកនីវារំ, អលោណំ ធានយន្តិត” តិ។

តត្ថ ភុញ្ញេតិ ភុញ្ញេសិ, អយមេវ វា ចាហោ។ ធានយន្តិតិ ធានយតិ បីណោតិ
តោសេតិ។ កាថាពន្ធសុខត្ថំ បន អនុនាសិកោ កតោ។ ៩ទំ វុត្ថំ ហោតិ - យោ
ត្វំ សុចី មំសូបសេចនំ រាជកុលេ រាជារហំ សាលិភត្តំ ភុញ្ញេសិ, តំ កថមិទំ
សាមាកនីវារំ អលោណំ បីណោតិ តោសេតិ, កថំ តេ ឯតំ វុច្ឆតីតិ។

តំ សុត្វា កេសវោ ចតុត្ថំ កាថមាហា -

១៨០.

“សាធុំ វា យទិ វាសាធុំ, អប្បំ វា យទិ វា ពហុ;
វិស្សត្តោ យត្ថ ភុញ្ញេយ្យ, វិស្សាសបរមា រសា” តិ។

តត្ថ យទិ វាសាធុន្តិ យទិ វា អសាធុ។ វិស្សត្តោតិ និរាសន្តោ វិស្សាសបត្តោ
ហុត្វា។ យត្ថ ភុញ្ញេយ្យាតិ យស្មី និវេសនេ ឯវំ ភុញ្ញេយ្យ, តត្ថ ឯវំ ភុត្ថំ យំកិត្យា
កោជនំ សាធុមេវ។ កស្មា? យស្មា វិស្សាសបរមា រសា, វិស្សាសោ បរមោ ឧត្តមោ

ឯតេសន្តិវិស្សាសបរមា រសា។វិស្សាសសធិសោ ហិ អញ្ញោ រសោ នាម នត្តិ។
អវិស្សាសិកេន ហិ ទិន្នំ ចតុមធុរម្បិ វិស្សាសិកេន ទិន្នំ អម្ពិលកញ្ចយំ ន
អក្សតីតិ។

នារនោ តស្ស វចនំ សុត្វា រញ្ញោ សន្តិកំ គន្ធា “កេសវោ ឥទំ នាម
កថេសី”តិ អាចិត្តិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា រាជា
អានន្ទោ អហោសិ, នារនោ សារិបុត្តោ, កេសវោ ពកព្រហ្មា, កប្បោ បន
អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កេសវជាតកវណ្ណានា ធម្មា។

[៣៤៧] ៧. អយក្ខជជាតកវណ្ណានា

សព្វាយសន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ លោកត្ថចរិយំ អារត្ត កថេសី។
វត្ថុ មហាកណ្ណជាតកេ (ជា. ១.១២.៦១ អាធមយោ) អាវិ ភវិស្សតិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស
អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហំ និព្វត្តិក្ខា វយប្បត្តោ ឧគ្គហិតសព្វសិប្បោ បិតុ
អច្ចយេន វជ្ជេ បតិជ្ជាយ ធម្មេន វជ្ជំ ការេសិ។ តទា មនុស្សា ទេវមជ្ឈលិកា
ហុត្វា ពហូ អដេឡុ កាធម្មោ មារេត្វា ទេវតានំ ពលិកម្មំ ករោន្តិ។ ពោធិសត្តោ
“ចាលោកា ន ហន្តព្រោ”តិ ភេរី ចរាបេសិ។ យក្ខា ពលិកម្មំ អលភមាណ
ពោធិសត្តស្ស កុជ្ឈិក្ខា ហិមវន្តេ យក្ខសមាគមំ គន្ធា ពោធិសត្តស្ស
មារណត្ថាយ ឯកំ កក្ខុឡំ យក្ខំ បេសេសុ។ សោ កណ្ណិកមត្តំ មហន្តំ អាទិត្តំ
អយក្ខជំ គហេត្វា “ឥមិនា នំ បហរិក្ខា មារេស្សមី”តិ អាគន្ធា

មជ្ឈិមយាមសមនន្តរេ ពោធិសត្តស្ស សយនមត្តកេ អដ្ឋាសិ។ តស្មី ខណ្ឌោ
សក្កស្ស អាសនំ ឧណ្ហាការំ ទស្សេសិ។ សោ អាវុដ្ឋមាធនោ តំ ការណំ ញត្វា
ឥន្ទវជិរំ អាធាយ គន្ធាយ ក្ខស្ស ឧបរិ អដ្ឋាសិ។ ពោធិសត្តោយ ក្ខំ ទិស្វា “កី ទុ
ខោ ឯស មំ រក្ខមាធនោ បិតោ, ឧទាហុ មារេតុកាមោ” តិ តេន សទ្ធិ សល្លបន្តោ
បឋមំ កាថមាហា -

១៨១.

“សព្វាយសំ ក្ខជមតិប្បមាណំ, បគ្គយ្ហ យោ តិជ្ជសិ អន្តលិកេ;
រក្ខាយ មេ ត្វំ វិហិតោ ទុសដ្ឋ, ឧទាហុ មេ ចេតយសេ វជាយា” តិ។

តត្ថ វិហិតោ ទុសដ្ឋា តិ វិហិតោ ទុ អសិ អដ្ឋ។

ពោធិសត្តោ បន យក្ខមេវ បស្សតិ, ន សក្កំ។ យក្ខោ សក្កស្ស ភយេន
ពោធិសត្តំ បហរិ តុំ ន សក្កោតិ។ សោ ពោធិសត្តស្ស កថំ សុត្វា “មហារាជ,
នាហំ តវ រក្ខណត្ថាយ បិតោ, ឥមិនា បន ជលិតេន អយក្ខជេន បហរិ ត្វា តំ
មារេស្សមីតិ អាគតោម្ហិ, សក្កស្ស ភយេន តំ បហរិ តុំ ន សក្កោមី” តិ ឯតមត្តំ
ធិបេន្តោ ទុតិយំ កាថមាហា -

១៨២.

“ទូតោ អហំ រាជិធ រក្ខសានំ, វជាយ តុយ្ហំ បហិតោហាមស្មិ;
ឥន្ទោ ច តំ រក្ខតិ ទេវរាជា, តេនុត្តមដ្ឋំ ន តេ ជាលយាមី” តិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ ឥតរា ទ្វេ កាថា អភាសិ -

១៨៣.

“សចេ ច មំ រក្ខតិ ទេវរាជា, ទេវានមិន្ទោ មយវា សុជម្បតិ;

កាមំ បិសាចា វិនិទន្តុ សព្វេ, ន សន្តសេ រក្ខតិយា បជាយ។

១៨៤.

“កាមំ កន្តន្ត កុម្ភណ្ណា, សព្វេ បំសុបិសាចកា;
នាលំ បិសាចា យុទ្ធាយ, មហតី សាវិក្ខិសិកា”តិ។

តត្ថ រក្ខតិយា បជាយាតិ រក្ខតិសង្ខាតាយ បជាយ, រក្ខតសត្តានន្តិ
អត្ថោ។ កុម្ភណ្ណាតិ កុម្ភមត្តរហស្សដ្ឋា មហោទរា យក្ខា។ បំសុបិសាចកាតិ
សង្ខារដ្ឋានេ បិសាចា។ នាលន្តិ បិសាចា នាម មយា សន្ធិ យុទ្ធាយ ន សមត្ថា។
មហតី សាវិក្ខិសិកាតិ យំ បនេតេ យក្ខា សន្តិបតិក្ខាវិក្ខិសិកំ ទស្សន្តិ, សា
មហតី វិក្ខិសិកា ភយ ការណាទស្សនមត្តមេវ មយ្ហំ, ន បនាហំ ភាយាមីតិ
អត្ថោ។

សក្កោ យក្ខំ បលាបេត្វា មហាសត្តំ ឱវទិត្វា “មា ភាយិ, មហារាជ, ឥតោ
បជ្ជាយ តវ រក្ខា មមាយត្ថា”តិ វត្វា សកជ្ជានមេវ គតោ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា សក្កោ
អនុរុទ្ធោ អហោសិ, ពារាណាសិរាជា អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អយក្ខដជាតកវណ្ណានា សត្តមា។

[៣៤៨] ៨. អរញ្ញជាតកវណ្ណានា

អរញ្ញា កាមមាគម្មាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារត្តោ
ជុល្លកុមារិកាបលោភនំ អារត្ត កថេសិ។ វត្ថុ ច្ចុឡនាវទកស្សបជាតកេ (ជា.
១.១៣.៤០ អាទយោ) អាវិ ភវិស្សតិ។

អតីត ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថេ រដ្ឋំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណកុលេ
និព្ពត្តិត្វា វេយប្បត្តោ តក្កសីលាយំ ឧគ្គហិតសិប្បោ ភរិយាយ កាលកតាយ
បុត្តំ គហេត្វា ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា ហិមវន្តេ វសន្តោ បុត្តំ អស្សមបទេ វេបេត្វា
ជលាជលត្ថាយ គច្ឆតិ។ តទា ចោវេសុ បច្ឆន្តកាមំ បហវិត្វា ករមវេ គហេត្វា
គច្ឆន្តេសុ ឯកា កុមារិកា បលាយិត្វា តំ អស្សមបទំ បត្វា តាបសកុមារំ
បលោភេត្វា សីលវិធាសំ ចាបេត្វា “ឯហិ គច្ឆាមា”តិ អាហា។ “បិតា តាវ មេ
អាគច្ឆតុ, តំ បស្សិត្វា គមិស្សាមី”តិ។ “តេន ហិ ទិស្វា អាគច្ឆា”តិ និក្ខមិត្វា
អន្តរាមគ្គេ និសីទិ។ តាបសកុមារោ បិតរិ អាគតេ បឋមំ កាជមាហា -

១៨៥.

“អរញ្ញា កាមមាគម្ម, កីសីលំ កីវតំ អហំ;
បុរិសំ តាត សេវេយ្យំ, តំ មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតោ”តិ។

តត្ថ អរញ្ញា កាមមាគម្មាតិ តាត អហំ ឥតោ អរញ្ញតោ មនុស្សបថំ
វសនត្ថាយ គតោ វសនកាមំ បត្វា កី ករោមីតិ។

អថស្ស បិតា ឱវាទំ ទទន្តោ តិស្សោ កាថា អភាសិ -

១៨៦.

“យោ តំ វិស្សាសយេ តាត, វិស្សាសញ្ច ឧមេយ្យ តេ;
សុស្ស្សី ច តិច្ឆិត្តិ ច, តំ ភជេហិ ឥតោ គតោ។

១៨៧.

“យស្ស កាយេន វាចាយ, មនសា នត្តិ ទុក្ខជំ;
ឧវសីវ បតិជ្ឈាយ, តំ ភជេហិ ឥតោ គតោ។

១៨៨.

“ហលិទ្ធិរាគំ កបិចិត្តំ, បុរិសំ រាគរិរាគិនំ;
តាធិសំ តាត មា សេរី, និម្មនុស្សម្បិ ចេ សិយា”តិ។

តត្ថ យោ តំ វិស្សាសយេតិ យោ បុរិសោ តំ វិស្សាសេយ្យ ន បរិសន្តេយ្យ។
វិស្សាសញ្ចា ខមេយ្យ តេតិ យោ ច អត្តនិ កយិរមាណំ តវ វិស្សាសំ បត្តោ
និរាសន្តោ តំ ខមេយ្យ។ សុស្សសីតិ យោ ច តវ វិស្សាសវចនំ សោតុមិច្ឆតិ។
តិតិក្ខិតិ យោ ច តយា កតំ អបរាធំ ខមតិ។ តំ ករដេហីតិ តំ បុរិសំ ករដេយ្យាសិ
បយិរុចាសេយ្យាសិ។ ឧរសីវ បតិជ្ជាយាតិ យថា តស្ស ឧរសិ បតិជ្ជាយ វឌ្ឍិតោ
ឧរសបុត្តោ ត្វម្បិ តាធិសោ ឧរសិ បតិជ្ជិតបុត្តោវិយ ហុត្វា ឯវរុបំ បុរិសំ
ករដេយ្យាសីតិ អត្តោ។

ហលិទ្ធិរាគន្តិ ហលិទ្ធិរាគសធិសំ អជិរចិត្តំ។ កបិចិត្តន្តិ លហុបរិវត្តិតាយ
មក្កជចិត្តំ។ រាគរិរាគិនន្តិ មុហុត្តនេវ វជ្ជនវិវជ្ជនសភាវំ។ និម្មនុស្សម្បិ ចេ
សិយាតិ សចេបិ សកលំ ជម្ពុទីបតលំ កាយទុច្ឆរិតាធិវិវហិតស្ស មនុស្សស្ស
អភាវេន និម្មនុស្សំ សិយា, តថាបិ, តាត, តាធិសំ លហុចិត្តំ មា សេរី, សព្ពម្បិ
មនុស្សបដំវិចិត្វា ហេជ្ជា វុត្តគុណាសម្បន្នមេវ ករដេយ្យាសីតិ អត្តោ។

តំ សុត្វា តាបសកុមារោ “អហំ, តាត, ឥមេហិ គុណោហិ សមន្នាគតំ បុរិសំ
កត្ថ លភិស្សមិ, ន គច្ឆាមិ, តុម្ហាកញ្ជោវ សន្តិកេ វសិស្សមី”តិ វត្វា និវត្តិ។
អថស្ស បិតា កសិណាបរិកម្មំ អាចិត្តិ។ ឧភោបិ អបរិហ័នជ្ឈានា
ព្រាហ្មលោកបរាយណា អហោសុំ។

សត្តា ឥមំ ធម្មនេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា បុត្តោ ច
កុមារិកា ច ឯតេយេវ អហោសុំ, បិតា តាបសោ បន អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អរញ្ញជាតកវណ្ណានា អដ្ឋមា។

[៣៤៩] ៩. សន្និកេទជាតកវណ្ណានា

នេវ ឥត្ថីសុ សាមញ្ញន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ បេសុញ្ញសិក្ខាបទំ
អារព្ភ កថេសិ។ ឯកស្មី កិវ សមយេ សត្តា “ធឮត្តគ្គិយា ភិក្ខុ បេសុញ្ញំ
ឧបសំហារន្តិ” តិ សុត្វា តេ បក្កោសាបេត្វា “សច្ចំ កិវ តុម្កេ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុនំ
ភណ្ឌានជាតានំ កលហជាតានំ វិវាទាបន្នានំ បេសុញ្ញំ ឧបសំហារថ, តេន
អនុប្បន្នានិ ចេវ ភណ្ឌានានិ ឧប្បន្នន្តិ, ឧប្បន្នានិ ច ភិយ្យោភារាយ សំវត្ថុន្តិ” តិ
បុច្ឆិត្វា “សច្ច” ន្តិ វុត្ថេ តេ ភិក្ខុ គរហិត្វា “ភិក្ខុវេ, បិសុណា វាចា នាម
តិ ឱណសត្តិបហារសទិសា, ទន្ធូវិស្សសោបិ តាយ ឱប្បំ ភិជ្ជតិ, តញ្ចា បន
គហេត្វា អត្ថនោ មេត្តិភិន្ននកជនោ សីហឧសភសទិសោ ហោតិ” តិ វត្វា
អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស បុត្តោ
ហុត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ ឧគ្គហិតសិប្បោ បិតុ អច្ចយេន ធម្មេន រជ្ជំ
ការេសិ។ តទា ឯកោ គោចាលកោ អរញ្ញេ គោកុលេសុ ការោ បដិជគ្គិត្វា
អាគច្ឆន្តោ ឯកំ គព្ពិនី អសល្លក្ខេត្វា បហាយ អាគតោ។ តស្ស ឯកាយ
សីហិយា សទ្ធិវិស្សសោ ឧប្បន្និ។ តា ឧភោបិ ទន្ធូមិត្តា ហុត្វា ឯកតោវិចរន្តិ។
អបរភាគេ គាវី វច្ឆកំ, សីហី សីហាចោតកំ វិជាយិ។ តេ ឧភោបិ ជនា កុលេន
អាគតមេត្តិយា ទន្ធូមិត្តា ហុត្វា ឯកតោវិចរន្តិ។ អថេកោ វនចរកោ អរញ្ញំ
បរិសិត្វា តេសំ វិស្សសំ ទិស្វា អរញ្ញេ ឧប្បន្ននកភណ្ឌំ អាទាយ ពារាណសី
គន្ធា រញ្ជោ ទត្វា “អបិ តេ, សម្ម, កិញ្ចិ អរញ្ញេ អច្ឆរិយំ ទិដ្ឋបុត្ត” ន្តិ រញ្ជោ បុដ្ឋោ
“នេវ, អញ្ញំ កិញ្ចិ ន បស្សមិ, ឯកំ បន សីហញ្ចា ឧសភញ្ចា អញ្ញមញ្ញំ វិស្សសិកេ

ឯកតោវិចរន្តេ អន្ទុស"ន្តិ អាហា។ "ឯតេសំ តតិយេ ឧប្បន្នោ ភយំ ភវិស្សតិ,
យធាតេសំ តតិយំ បស្សតិ, អថ មេ អាចិក្ខេយ្យាសី"តិ។ "សាធុ, ទេវា"តិ។

វនចរកេ បនពារាណសី គតេ ឯកោ សិដ្ឋាលោ សីហញ្ចា ឧសភញ្ចា
ឧបជ្ជហិ។ វនចរកោ អរញ្ញំ គន្ធា តំ ទិស្វា "តតិយស្ស ឧប្បន្នការំ រញ្ជោ
កថេស្សមី"តិ នគរំ គតោ។ សិដ្ឋាលោ ចិន្តេសិ "មយា ឋបេត្វា សីហមំសញ្ចា
ឧសភមំសញ្ចា អញ្ញំ អខាទិតបុព្ពំ នាម នត្ថិ, ឥមេ ភិទ្ធីត្វា ឥមេសំ មំសំ
ខាទិស្សមី"តិ។ សោ "អយំ តំ ឯវំ វនតិ, អយំ តំ ឯវំ វនតិ"តិ ឧកោចិ តេ
អញ្ញមញ្ញំ ភិទ្ធីត្វា ន ចិរស្សេវ កលហំ កាវេត្វា មរណាការប្បត្តេ អកាសិ។
វនចរកោចិ គន្ធា រញ្ជោ "តេសំ, ទេវ, តតិយោ ឧប្បន្នោ"តិ អាហា។ "កោ
សោ"តិ? "សិដ្ឋាលោ, ទេវា"តិ។ រាជា "សោ ឧកោ មិត្តេ ភិទ្ធីត្វា មារាបេស្សតិ,
មយំ តេសំ មតកាលេ សម្មាបុណ្ហស្សាមា"តិ វត្វា រមំ អភិរុយ្ហ វនចរកេន
មគ្គទេសកេន គច្ឆន្តោ តេសុ អញ្ញមញ្ញំ កលហំ កត្វា ជីវិតក្ខយំ បត្តេសុ
សម្មាបុណ្ហិ។ សិដ្ឋាលោ បន បាជ្ជតុដ្ឋោ ឯកវារំ សីហស្ស មំសំ ខាទតិ, ឯកវារំ
ឧសភស្ស មំសំ ខាទតិ។ រាជា តេ ឧកោចិ ជីវិតក្ខយប្បត្តេ ទិស្វា រថេ វិកោវ
សារចិនា សទ្ធិ សល្លបន្តោ ឥមា គាថា អកាសិ -

១៨៩.

"នេវ ឥត្ថីសុ សាមញ្ញំ, នាចិ ភក្ខេសុ សារចិ;
អថស្ស សន្និកេទស្ស, បស្ស យាវ សុចិន្តិតំ។

១៩០.

"អសិ តិក្ខោវ មំសម្ពិ, បេសុញ្ញំ បរិវត្តតិ;
យត្ថុសភញ្ចា សីហញ្ចា, ភក្ខយន្តិ មិគាធមា។

១៩១.

“ឥមំ សោ សយនំ សេតិ, យមិមំ បស្សសិ សារថិ;
យោ វាចំ សន្និភេទស្ស, បិសុណាស្ស និពោធិតិ។

១៩២.

“តេ ជនា សុខមេធន្តិ, នវា សគ្គគតារិវ;
យេ វាចំ សន្និភេទស្ស, នាវពោធន្តិ សារថិ”តិ។

តត្ថ នេវ ឥត្ថិស្វតិ សម្ម សារថិ, ឥមេសំ ទ្ធិន្នំ ជនានំ នេវ ឥត្ថិសុ សាមញ្ញំ អត្ថិ
ន, ភក្កេសុបិ។ អញ្ញមេវ ហិ ឥត្ថិ សីហោ សេវតិ, អញ្ញំ ឧសភោ, អញ្ញំ ភក្កំ
សីហោ ខាធិតិ, អញ្ញំ ឧសភោតិ អត្ថោ។ អថស្សាតិ វេ កលហការណោ
អវិជ្ជមានេបិ អថ ឥមស្ស មិត្តសន្និភេទកស្ស ធុដ្ឋសិដ្ឋាលស្ស “ឧភិន្នំ មំសំ
ខាធិស្សមី”តិ ចិន្តេត្វា ឥមេ មារេន្តស្ស បស្ស យាវ សុចិន្និតំ, សុចិន្និតំ ជាតន្តិ
អធិប្បាយោ។ យត្ថាតិ យស្មី បេសុញ្ញោ បរិវត្តមានេ។ ឧសភញ្ច សីហញ្ច
មិគាធមា សិដ្ឋាលា ខាធិត្ថ, តំ បេសុញ្ញំ មំសម្ព័ តិចិណោ អសិ វិយ មិត្តការំ
និទ្ទន្តមេវ បរិវត្តតិ ធិបេតិ។

យមិមំ បស្សសិសិ សម្ម សារថិ, យំ ឥមំ បស្សសិ ឥមេសំ ទ្ធិន្នំ មតសយនំ,
អញ្ញោបិ យោ បុគ្គលោ សន្និភេទស្ស បិសុណាស្ស បិសុណាវាចំ និពោធិតិ
គណ្ហាតិ, សោ ឥមំ សយនំ សេតិ, វេមេវំ មរតីតិ ធស្សេតិ។ សុខមេធន្តិសិ សុខំ
វិទ្ធីន្តិលភន្តិ។ នវា សគ្គគតារិវាតិ សគ្គគតា ធិព្ភភោគសមដ្ឋិនោ នវាវិយ តេ
សុខំ វិទ្ធីន្តិ។ នាវពោធន្តិសិ ន សារតោ បច្ឆេន្តិ, តាធិសំ បន វេចនំ សុត្វា ចោធន្តា
សារេត្វា មេត្តិ អភិន្តិត្វា ចាកតិការំ ហោន្តិតិ។

រាជា ឥមា គាថា ភាសិត្យា សីហស្ស កេសរចម្ពុនឧទាហ៍ គាហាបេត្យា
នគរមេវ គតោ។

សត្តា ឥមំ ធម្មនេសនំ អាហរិត្យា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
ពារាណសិរាជា អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សន្និកេទជាតកកវណ្ណានា នវមា។

[៣៥០] ១០. ទេវតាបញ្ញាជាតកកវណ្ណានា

ហន្តិហត្ថេហិ ចាទេហីតិ អយំ ទេវតាបុត្រា ឧមង្គជាតកេ (ជា. ២.២២.៥៩០
អាទយោ) អារិ ភវិស្សតិ។

ទេវតាបញ្ញាជាតកកវណ្ណានា ទសមា។

ចូឡុកុណាលវគ្គោ បញ្ចមោ។

ជាតកុទ្ធានំ -

កាលីដ្ឋោ អស្សរោហោ ច, ឯករាជា ច ទទ្ធកេ;
សីលវីមំសសុជាតា, បលាសោ សកុណោ ធឯវោ;
សេយ្យេតិ ទស ជាតកា។

បុចិមន្នោ កស្សចោ ច, ខន្តិវាទី លោហកុម្ភិ;
សត្តមំសលាភី សសោ, មតារោទកុណាវេរា;
តិត្តិរោ សុច្ឆដោ ទស។

កុដិទ្ធសោ ទុទ្ធកាយោ, ព្រហ្មទត្តចម្ពុសាជកោ;

គោធរាជា ច កក្ការុ, កាករតី ននុ សោចិយោ;
កាឡពាហុ សីលវីមសោ ទស។

កោកាលិកោ រថលដ្ឋិ, បក្កគោធរាជាវាធា;
ជម្ពុកព្រហ្មាធរត្ថា ច, បីឋបុសា ច ពាវេរុ;
វិសហ្គសេដ្ឋិ ទសធា។

កិន្ទវីរាធរកុន្តិនិ, អម្ពហារី គជកុម្ភោ;
កេសវាយកូដារញ្ញំ, សន្ធិភេទោ ទេវតាបញ្ញា។

វគ្គទ្ធានំ -

កាលិដ្ឋោ បុចិមន្នោ ច, កុជិទូសកកោកិលា;
ចូឡកុណាលវគ្គោតិ, បញ្ចវគ្គា ចតុក្កម្មិ;
ហោត្ថិ បញ្ញាស ជាតកា។

ចតុក្កនិចាតវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. បញ្ចកនិចាតោ

១. មណិកុណ្ឌាលវគ្គោ

[៣៥១] ១. មណិកុណ្ឌាលជាតកវណ្ណានា

ដីនោ រថស្សំ មណិកុណ្ឌាលេ ចាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ
កោសលរញ្ជោ អន្តេបុរេ សព្ពត្ថសាធកំ បទុដ្ឋាមច្ចំ អារព្ព កថេសិ។ វត្ថុ ហេដ្ឋា
វិត្តាវិតមេវ។ ឥធ បន ពោធិសត្តោ ពារាណសិរាជា អហោសិ។ បទុដ្ឋាមច្ចោ

កោសលរាជានំ អានេត្វា កាសិវង្គំ តាហាបេត្វា ពារាណសិរាជានំ ពន្លាបេត្វា
ពន្ធនាគារេ បក្ខិចាបេសិ។ រាជាឈានំ ឧប្បាទេត្វា អាកាសេ បល្លង្គេន និសីទិ,
ចោររញ្ជោ សរិរេ ខាហោ ឧប្បង្គិ។ សោ ពារាណសិរាជានំ ឧបសង្កមិត្វា បឋមំ
តាថមាហា -

១.

“ជីនោ រថស្សំ មណិកុណ្ណាលេ ច, បុត្តេ ច ទារេ ច តថេវ ជីនោ;
សព្វេសុ ភោគេសុ អសេសកេសុ, កស្មា ន សន្តប្បសិ
សោកកាលេ”តិ។

តត្ថ ជីនោ រថស្សំ មណិកុណ្ណាលេ ចាតិ មហារាជ, តំ រថញ្ចា អស្សញ្ចា
មណិកុណ្ណាលានិ ច ជីនោ, “ជីនោ រថស្សេ ច មណិកុណ្ណាលេ ចា”តិបិ ចាថោ។
អសេសកេស្វតិ និស្សេសកេសុ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ ឥមា ទ្វេ កាថា អភាសិ -

២.

“បុព្វេវ មច្ចំវិជហន្តិ ភោគា, មច្ឆោវា តេ បុព្ពតំ ជហាតិ;
អសស្សតា ភោគិនោ កាមកាមិ, តស្មា ន សោចាមហំ សោកកាលេ។

៣.

“ឧទេតិ អាបូរតិ វេតិ ចន្ទោ, អត្ថំ តបេត្វាន បលេតិ ស្វរិយោ;
វិទិតា មយា សត្តក លោកធម្មា, តស្មា ន សោចាមហំ
សោកកាលេ”តិ។

តត្ថ បុព្វេវ មច្ចុន្តិ មច្ចុន្តិ វា ភោគា បុព្វេវ បឋមតរញ្ញេវវិជហន្តិ, មន្ទោ វា តេ
ភោគេ បុព្វតវំ ជហាតិ។ កាមកាមីតិ ចោររាជានំ អាលបតិ។ អម្ពោ, កាមេ
កាមយមាណ កាមកាមី ភោគិនោ នាម លោកេ អសស្សតា, ភោគេសុ វា
នដ្ឋេសុ ជីវមាណាវ អភោគិនោ ហោន្តិ, ភោគេ វា បហាយ សយំ នស្សន្តិ, តស្មា
អហំ មហាជនស្ស សោកកាលេបិ ន សោចាមីតិ អត្ថោ។ វិទិតា មយា សត្តក
លោកធម្មាតិ ចោររាជានំ អាលបតិ។ អម្ពោ, សត្តក, មយា លាភោ អលាភោ
យសោ អយសោតិអាធមោ លោកធម្មា វិទិតា។ យថេវ ហិ ចន្ទោ ឧទេតិ ច
បួរតិ ច បុន ច ឌីយតិ, យថា ច សូរិយោ អន្ធការំ វិធមន្តោ មហាន្តំ អាលោកំ
តបេត្វាន បុន សាយំ អត្ថំ បលេតិ អត្ថំ គច្ឆតិ ន ទិស្សតិ, ឯវមេវ ភោគា
ឧប្បជ្ឈន្តិ ច នស្សន្តិ ច, តត្ថ កី សោកេន, តស្មា ន សោចាមីតិ អត្ថោ។

ឯវំ មហាសត្តោ ចោររញ្ញោ ធម្មំ ទេសេត្វា ឥធានិ តមេវ ចោរំ គរហន្តោ
អាហា -

៤.

“អលសោ គិហី កាមភោគី ន សាធុ, អសញ្ញតោ បព្ពជិតោ ន សាធុ;
រាជា ន សាធុ អនិសម្មការី, យោ បណ្ឌិតោ កោធនោ តំ ន សាធុ។

៥.

“និសម្ម ខត្តិយោ កយិរា, នានិសម្ម ទិសម្បតិ;
និសម្មការិនោ រាជ, យសោ កិត្តិ ច វឿតី”តិ។

ឥមា បនទ្ធវេ កថា ហេត្វា វិត្តាវិតាយេវ។ ចោររាជា ពោធិសត្តំ ឧបាបេត្វា
រជ្ជំ បដិច្ចាបេត្វា អត្តនោ ជនបទមេវ គតោ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
កោសលរាជា អានន្ទោ អហោសិ, ពារាណសិរាជា បន អហមេវ អហោសិ” ឆ្លើយ។

មណិកុណ្ណាលជាតកវណ្ណានា បឋមា។

[៣៥២] ២. សុជាតជាតកវណ្ណានា

កី ធុ សន្តរមាណាវាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ មតបិតិកំ កុដុម្ពិកំ
អារត្ត កថេសិ។ សោ កិវ បិតិ មតេ បរិទេវមាណាវិចរតិ, សោកំវិនោទេតុំ ន
សក្កោតិ។ អថ សត្តា តស្ស សោតាបត្តិជលូបនិស្សយំ ទិស្វា សាវត្ថី បិណ្ឌាយ
ចរិក្ខា បច្ឆាសមណំ អាធាយ តស្ស គេហំ គន្ធា បញ្ញត្តាសនេ និសិន្នោ តំ វន្តិក្ខា
និសិន្នំ “កី, ឧចាសក, សោចសី” តិ វត្វា “អាម, ភន្តេ” តិ វុត្តេ “អាវុសោ,
ចោរាណាកបណ្ឌិតា បណ្ឌិតានំ វចនំ សុត្វា បិតិ កាលកតេ ន សោចីស្វ” តិ
វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កុដុម្ពិកកេហោ
និព្ពត្តិ, “សុជាតកុមារោ” តិស្ស នាមំ ករីសុ។ តស្ស វយប្បត្តស្ស បិតាមហោ
កាលមកាសិ។ អថស្ស បិតា បិតុ កាលកិរិយតោ បជ្ជាយ សោកសមប្បតោ
អាឡាហនំ គន្ធា អាឡាហនតោ អដ្ឋិនិ អាហរិក្ខា អត្ថនោ អារាមេ មត្តិកាដូបំ
កត្វា តានិ តត្ថ និទហិក្ខា គតគតវេលាយ ដូបំ បុប្ផហិ បូជេត្វា ចេតិយំ
អារិជ្ឈន្តោ បរិទេវតិ, នេវ ញ្ញាយតិ ន លិម្បតិ ន ភុញ្ញតិ ន កម្មន្តេវិចារេតិ។ តំ
ទិស្វា ពោធិសត្តោ “បិតា មេ អយ្យកស្ស មតកាលតោ បជ្ជាយ
សោកាភិក្ខតោ ចរតិ, វេបេត្វា បន មំ អញ្ញោ ឯតំ សញ្ញាបេតុំ ន សក្កោតិ,
ឯកេន នំ ឧចាយេន និស្សោកំ ករិស្សមី” តិ ពហិតាមេ ឯកំ មតគោណំ ទិស្វា
តិណញ្ច ចានីយញ្ច អាហរិក្ខា តស្ស បុរតោ វេបេត្វា “ខាធន, ខាធន, បិវ, បិវ” តិ

អាហា។ អាគតាគតា នំ ទិស្វា “សម្ម សុជាត, កី ឧម្ពត្តកោសិ, មតគោណាស្ស
តិណោទកំ ទេសី” តិ វទន្តិ។ សោ ន កិញ្ចិ បជីវទតិ។ អថស្ស បិតុ សន្តិកំ គន្ធា
“បុត្តោ តេ ឧម្ពត្តកោ ជាតោ, មតគោណាស្ស តិណោទកំ ទេតី” តិ អាហំសុ។
តំ សុត្វា កុដុម្ពិកស្ស បិតុសោកោ អបគតោ, បុត្តសោកោ បតិដ្ឋិតោ។ សោ
វេគេនាគន្ធា “ននុ ភំ, តាត សុជាត, បណ្ឌិតោសិ, កីការណា មតគោណាស្ស
តិណោទកំ ទេសី” តិ វត្វា ទ្វេ គាថា អភាសិ -

៦.

“កី នុ សន្តរមាណោវ, លាយិត្វា ហរិ តំ តិណំ;
ខាទ ខាទាតិ លបសិ, គតសត្តំ ជវគ្គវំ។

៧.

“ន ហិ អន្នេន ចាទេន, មតោ គោណោ សមុដ្ឋហោ;
ត្វញ្ចា តុច្ឆំ វិលបសិ, យថា តំ ធុម្ពតិ តថា” តិ។

តត្ថ សន្តរមាណោវាតិ តុរិតោវិយ ហុត្វា។ លាយិត្វាតិ លុនិត្វា។ លបសិ តិ
វិលបសិ។ គតសត្តំ ជវគ្គវន្តិវិគតជីវិតំ ជិណ្ឌោគោណំ។ យថា តន្តិ ឯត្ថ តន្តិ
និចាតមត្តំ, យថា ធុម្ពតិ អប្បបញ្ញោ វិលបេយ្យ, តថា ភំ តុច្ឆំ វិលបសិ តិ។

តតោ ពោធិសត្តោ ទ្វេ គាថា អភាសិ -

៨.

“តថេវ តិដ្ឋតិ សីសំ, ហត្ថចាទា ច វាលធិ;
សោតា តថេវ តិដ្ឋន្តិ, មញ្ញោ គោណោ សមុដ្ឋហោ។

៩.

“នេវយ្យកស្ស សីសញ្ចា, ហត្ថចាទា ច និស្សវេ;
នុំ មត្តិកដូបស្មី, ននុ តូញោវ ធុម្ពតិ”តិ។

តត្ថ តថវាតិ យថា បុព្ពេ បិទំ, តថេវ តិដ្ឋតិ។ មញ្ញោតិ ឯតេសំ សីសាទីនំ
តថេវ បិទត្តា អយំ គោណោ សមុជ្ឈហយ្យាតិ មញ្ញាមិ។ នេវយ្យកស្ស
សីសញ្ចាតិ អយ្យកស្ស បន សីសញ្ចា ហត្ថចាទា ច និស្សន្តិ។ “បិដ្ឋចាទា ន
និស្សវេ”តិបិ ចាហោ។ ននុ តូញោវ ធុម្ពតិ អហំ តាវ សីសាទីនិ បស្សន្តោ ឯវំ
ករោមិ, តុំ បន ន កិញ្ចិ បស្សសិ, ឈាបិ តជ្ឈានតោ អដ្ឋិនិ អាហរិ ត្វា មត្តិកាដូបំ
កត្វា បរិទេវសិ។ ឥតិ មំ បដិច្ច សតគុណោ ន សហស្សគុណោ
សតសហស្សគុណោ ននុ តូញោវ ធុម្ពតិ។ ភិជ្ឈនធម្មា នាម សម្ពាទា ភិជ្ឈន្តិ, តត្ថ
កា បរិទេវនាតិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តស្ស បិទា “មម បុត្តោ បណ្ឌិតោ
ឥធលោកបរលោកកិច្ចំ ជាតាតិ, មម សញ្ញាបនត្ថាយ ឯតំ កម្ពំ អកាសី”តិ
ចិន្តេត្វា “តាត សុជាតបណ្ឌិត, ‘សព្ពេ សម្ពាទា អនិច្ចា’តិ មេ ញាតា, ឥតោ
បដ្ឋាយ ន សោចិស្សមិ, បិទុសោកហរណាកបុត្តេន នាម តាទិសេន ភវិតព្ព”ន្តិ
វត្វា បុត្តស្ស ធុតី ករោន្តោ អាហា -

១០.

“អាទិត្តំ វត មំ សន្តំ, យតសិទ្ធិវំ ចាវកំ;
វារិនារិយ ធិសិញ្ចំ, សត្តំ និព្វាបយេ ធនំ។

១១.

“អព្ពហី វត មេ សល្លំ, យមាសិ ហធយស្សិតំ;
យោ មេ សោកបរេតស្ស, បិទុសោកំ អចានុទិ។

១២.

“សោបាំ អត្តឡូសល្លោស្មី, វីតសោកោ អនាវិលោ;
ន សោទាមិ ន រោទាមិ, តវ សុត្វាន មាលាវ។

១៣.

“ឃុំ ករោត្តិ សប្បញ្ញា, យេ ហោត្តិ អនុកម្មកា;
វិនិវត្តន្តិ សោកម្ហា, សុជាតោ បិតវំ យថា”តិ។

តត្ថ និព្វាបយេតិ និព្វាបយិ។ ធន្តិ សោកធន្តិ។ សុជាតោ បិតវំ យថាតិ
យថា មម បុត្តោ សុជាតោ មំ បិតវំ សមាទំ អត្តនោ សប្បញ្ញតាយ សោកម្ហា
វិនិវត្តយិ, ឃុំ អញ្ជេបិ សប្បញ្ញា សោកម្ហា វិនិវត្តយន្តិតិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិទ្ធា សទ្ធានិ បកាសេទ្ធា ជាតកំ
សមោទានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ កុដ្ឋម្ហិកោ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។ តទា
សុជាតោ អហមេវ អហោសិន្តិ។

សុជាតជាតកវណ្ណានា ទុតិយា។

[៣៥៣] ៣. វេទសាខជាតកវណ្ណានា

នយំទំ និច្ចំ ភវិតព្ពន្ធិ ឥទំ សត្តា ភក្កេសុ សំសុមារតិវំ និស្សយ
ភេសកឡាវនេ វិហរន្តោ ពោធិរាជកុមារំ អារត្ត កថេសិ។ ពោធិរាជកុមារោ
នាម ឧទេនស្ស រញ្ជោ បុត្តោ តស្មី កាលេ សំសុមារតិវេ វសន្តោ ឯកំ
បរិយោទាតសិប្បំ វឡកី បក្កោសាបេទ្ធា អញ្ជេហិ រាជ្ជហិ អសទិសំ កត្វា
កោកនទំ នាម ចាសាទំ កាវាបេសិ។ កាវាបេទ្ធា ច បន “អយំ វឡកី
អញ្ជេស្សបិ រញ្ជោ ឯវុបំ ចាសាទំ កវេយ្យ”តិ មជ្ជរាយន្តោ តស្ស អក្ខិនិ

ឧប្បាជាបេសិ។ តេជស្ស អក្ខិនំ ឧប្បាជិតភារោ ភិក្ខុសង្ឃេ ចាកដោ ជាតោ។
តស្មា ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ កេមំ សមុជ្ជាបេសុំ “អារុសោ, ពោធិរាជកុមារោ កិរ
តថារូបស្ស វឌ្ឍកិនោ អក្ខិនំ ឧប្បាជាបេសិ, អហោ កក្កឡោ ជរុសោ
សាហាសិកោ” តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ កថាយ
សន្និសិន្នា” តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា” តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥនានេវ, បុព្វេបេស
កក្កឡោ ជរុសោ សាហាសិកោវ។ ន កេវលញ្ច ឥនានេវ, បុព្វេបេស
ខត្តិយសហស្សនំ អក្ខិនំ ឧប្បាជាបេសា មារេត្វា តេសំ មំសេន ពលិកម្មំ
កាវេសី” តិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ត វជ្ជំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ តក្កសិលាយំ
ទិសាចាមោក្ខោ អាចរិយោ អហោសិ។ ជម្ពុទីបតលេ ខត្តិយមាណាវា
ព្រាហ្មណមាណាវា ច តស្សេវ សន្តិកេ សិប្បំ ឧគ្គណ្ហិសុ។ ពារាណសិវញ្ញោ
បុត្តោ ព្រហ្មទត្តកុមារោ នាម តស្សេវ សន្តិកេ តយោ វេនេ ឧគ្គណ្ហិ។ សោ បន
បកតិយាបិ កក្កឡោ ជរុសោ សាហាសិកោ អហោសិ។ ពោធិសត្តោ
អង្គវិជ្ជាវសេន តស្សេវ កក្កឡោ ជរុសសាហាសិកោវ ញាត្វា “តាត, តុំ កក្កឡោ
ជរុសោ សាហាសិកោ, ជរុសេន នាម លទ្ធ�ំ ឥស្សរិយំ អចិរជ្ជិតិកំ ហោតិ, សោ
ឥស្សរិយេ វិនជ្ជេ ភិន្ននាវោ វិយ សមុទ្ធេ បតិជ្ជំ ន លភតិ, តស្មា មា ឯវរូចោ
អហោសី” តិ តំ ឡីវទន្តោ ទ្វេ គាថា អភាសិ -

១២.

“នយិទំ និច្ចំ ភវិតត្ថំ ព្រហ្មទត្ត, ខេមំ សុភិក្ខុំ សុខតា ច កាយេ;
អត្ថច្ចយេ មា អហុ សម្បម្បឡោ, ភិន្នប្បវោ សាគរស្សេវ មជ្ឈេ។

១៥.

“យានិ ករោតិ បុរិសោ, តានិ អត្ថនិ បស្សតិ;

កល្យាណការី កល្យាណាំ, ចាបការី ធម៌ ចាបកំ;
យាទិសំ វេបតេ ពិជំ, តាទិសំ ហរតេ ជល"ន្តិ។

តត្ថ សុខតា ធម៌ កាយេតិ តាត ព្រហ្មទត្ថ, យទេតំ ខេមំ វា សុភិក្ខុំ វា យា វា
ឯសា សុខតា កាយេ, ឥទំ សព្វំ ឥមេសំ សត្តានំ និច្ចំ សព្វកាលមេវ ន ភវតិ, ឥទំ
បន អនិច្ចំ ហុត្វា អភាវធម្មំ។ អត្ថជ្ជយេតិ សោ ភូំ អនិច្ចតាវសេន ឥស្សរិយេ
វិគតេ អត្ថនោ អត្ថស្ស អជ្ជយេ យថា នាម ភិទ្ធប្បវោ ភិទ្ធនាវោ មនុស្សោ
សាគរមជ្ឈេ បតិជ្ឈំ អលកន្តោ សម្មមូឡោ ហោតិ, ឯវំ មា អហុ សម្មមូឡោ។
តានិ អត្ថនិ បស្សតីតិ តេសំ កម្មានំ វិចាកំ វិទ្ធព្ពោ តានិ អត្ថនិ បស្សតិ នាម។

សោ អាចរិយំ វុទ្ធិត្វា ពារាណសី គន្ធា បិតុ សិប្បំ ឧស្សេត្វា ឱបរដ្ឋេ
បតិជ្ឈាយ បិតុ អជ្ជយេន វជ្ជំ ចាបុណី។ តស្ស បិទ្កិយោ នាម បុរោហិតោ
អហោសិ កក្កុឡោ ជរុសោ សាហាសិកោ។ សោ យសលោភេន ចិន្តេសិ
“យំទូនាហំ ឥមិនា រញ្ញោ សកលជម្ពុទីបេ សព្វេ រាជានោ គាហាបេយ្យំ,
ឯវមេស ឯករាជា ភវិស្សតិ, អហម្មិ ឯកបុរោហិតោ ភវិស្សមី”តិ។ សោ តំ
រាជានំ អត្ថនោ កថំ គាហាបេសិ។ រាជា មហាតិយា សេនាយ នគរា និក្ខមិត្វា
ឯកស្ស រញ្ញោ នគរំ វុទ្ធិត្វា តំ រាជានំ គណ្ហិ។ ឯតេនុចាយេន សកលជម្ពុទីបេ
វជ្ជំ គហេត្វា រាជសហស្សបរិវុតោ “តក្កសិលាយំ វជ្ជំ គណ្ហិស្សមី”តិ
អគមាសិ។ ពោទិសត្តោ នគរំ បទិសទ្ធិវត្វា បរេហិ អប្បជំសិយំ អកាសិ។

ពារាណសីរាជា គង្គានទីតីវេ មហាតោ និក្រោធកុស្យ្យ មូលេ សាលី
បរិក្ខិចាបេត្វា ឧបរិវិតានំ កាហាបេត្វា សយនំ បញ្ញាបេត្វា និវាសំ គណ្ហិ។ សោ
ជម្ពុទីបតលេ សហស្សរាជានោ គហេត្វា យុជ្ឈមាណេបិ តក្កសិលំ គហេតុំ
អសក្កោន្តោ អត្ថនោ បុរោហិតំ បុទ្ធិ “អាចរិយ, មយំ ឯត្ថកេហិ រាជូហិ សទ្ធិ
អាគន្ធាបិ តក្កសិលំ គហេតុំ ន សក្កោម, កី នុ ខោ កាតត្ថ”ន្តិ។ “មហារាជ,

សហស្សរាជ្យនៃ អក្ខរិយ ឧប្បាសនា មាត្រា កុច្ឆិ ជាលេខា បញ្ចមន្តរម័សំ
អាធាយ ឥមស្មី និក្រោធន អធិវត្ថាយ ធម៌តាយ ពលិកម្មំ កត្វា អន្តរដ្ឋីហិ រុក្ខំ
បរិក្ខិបិត្វា លោហិតបញ្ចុត្តិកានិ ករោម, ឯវំ នោ ឱប្បមេវ ជយោ
ភរិស្សតី" តិ។ រាជា "សាធូ" តិ បដិស្សន្ទា អន្តោសាលាយំ មហាពលេ មល្លេ
វេបេត្វា ឯកមេកំ រាជានំ បក្កោសាបេត្វា និប្បិឡនេន វិសញ្ញំ ការេត្វា អក្ខរិយ
ឧប្បាសនា មាត្រា ម័សំ អាធាយ កឡេវរាជ គង្គាយំ បវាហេត្វា វុត្តប្បការំ
ពលិកម្មំ ការេត្វា ពលិកេវី អាគោជាបេត្វា យុទ្ធាយ គតោ។

អថស្ស អដ្ឋាលកតោ ឯកោ យក្ខោ អាគន្ធា ឧត្តិណក្ខិ ឧប្បាសនា
អគមាសិ, អថស្ស មហាតី វេទនា ឧប្បន្និ។ សោ វេទនាប្បត្តោ អាគន្ធា
និក្រោធរុក្ខមូលេ បញ្ញត្តាសនេ ឧត្តានកោ និបន្និ។ តស្មី ខណោ ឯកោ គិដ្ឋោ
ឯកំ តិខិណកោជិកំ អដ្ឋិ គហេត្វា រុក្ខត្ថេ និសិន្នោ ម័សំ ខាទិត្វា អដ្ឋិ
វិស្សន្នេសិ, អដ្ឋិកោជិ អាគន្ធា រញ្ជោ វាមក្ខិម្ហិ អយសូលំ វិយ បតិត្វា អក្ខរិយ ភិទ្ធិ។
តស្មី ខណោ ពោធិសត្តស្ស វេទនំ សល្លក្ខេសិ។ សោ "អម្ពាគំ អាចរិយោ 'ឥមេ
សត្តា ពិជានុរូបំ ជលំ វិយ កម្មានុរូបំ វិចាកំ អនុភោត្តិ' តិ កថេន្តោ ឥទំ ទិស្វា
កថេសិ មញ្ញោ" តិ វត្វាវិលបន្តោ ទ្វេ កាថា អភាសិ -

១៦.

“ឥទំ តទាចរិយវេទា, ចារាសរិយោ យទព្រិ;
‘មា សុ ត្វំ អករិ ចាបំ, យំ ត្វំ បច្ឆា កតំ តបេ’។

១៧.

“អយមេវ សោ បិដ្ឋិយ វេទសាខោ, យម្ហិ យាតយី ខត្តិយានំ សហស្សរ្យំ;
អលដ្ឋតេ ចន្ទនសារាណុលិត្តេ, តមេវ ធុក្ខំ បច្ឆាគតំ មម” តិ។

តត្ថ ឥន្ទ តនាចរិយវេទាតិ ឥន្ទ តំ អាចរិយស្ស វេទនំ។ ចារាសវិយោតិ តំ
គោត្តន កិត្តតិ។ បច្ឆា កតត្ថិ យំ ចាបំ តយា កតំ, បច្ឆា តំ តបេយ្យ
កិលមេយ្យ, តំ មា ករីតិ ឡំវាទំ អនាសិ, អហំ បនស្ស វេទនំ ន ករិទ្ធិ។
អយមេវាតិ និគ្រោធកុំ ធស្សេន្តោវិលបតិ។ វេទសាខាតិ បត្តជសាខា។ យម្ហិ
យាតយិទ្ធិ យម្ហិ រុក្ខ ខត្តិយសហស្សំ មារេសី។ អលង្កតេ ចន្ទនសារាណុលិត្តតិ
រាជាលង្ការេហិ អលង្កតេ លោហិតចន្ទនសារាណុលិត្ត តេ ខត្តិយេ យត្តាហំ
យាតេសី, អយមេវ សោ រុក្ខា ឥនាទិ មយ្ហំ កិញ្ចិ បរិត្តាណំ កាតុំ ន
សក្កោតីតិ ធិបេតិ។ តមេវ ធុក្ខត្ថិ យំ មយា បរេសំ អក្ខិឧប្បាជនធុក្ខំ កតំ, ឥន្ទ
មេ តថេវ បដិអាគតំ, ឥនាទិ នោ អាចរិយស្ស វេទនំ មត្តកំ បត្តត្ថិ បរិទេវតិ។

សោ ឯវំ បរិទេវមាណោ អគ្គមហេសី អនុស្សរិទ្ធា -

១៨.

“សាមា ច ខោ ចន្ទនលិត្តតត្ថា, លង្កិវ សោភញ្ញនកស្ស ឧគ្គតា;
អទិស្វា កាលំ ករិស្សមិ ឧត្តរី, តំ មេ ឥតោ ធុក្ខតរំ ភរិស្សតី”តិ។ -

កាថមាហា -

តស្សត្ថោ - មម ភរិយា សុវណ្ណសាមា ឧត្តរី យថា នាម សិគ្គុក្ខស្ស ឧដុ
ឧគ្គតា សាខា មន្ទមាលុតេរិតា កម្មមាណា សោភតិ, ឯវំ ឥត្តិវិលាសំ កុរុមាណា
សោភតិ, តមហំ ឥនាទិ អក្ខិទំ ភិទ្ធត្ថា ឧត្តរី អទិស្វាវ កាលំ ករិស្សមិ, តំ មេ
តស្សា អនុស្សនំ ឥតោ មរណធុក្ខតោបិ ធុក្ខតរំ ភរិស្សតីតិ។

សោ ឯវំ វិលបន្តោវ មរិទ្ធា និរយេ និព្វត្តិ។ ន នំ ឥស្សរិយលុទ្ធា បុរោហិតោ
បរិត្តាណំ កាតុំ សក្ខិ, ន អត្តនោ ឥស្សរិយំ។ តស្មី មតមត្តយេវ ពលកាយោ
ភិទ្ធិត្ថា បលាយិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មនេសនំ អាហារិទ្ធា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
ពារាណសិរាជា ពោធិរាជកុមារោ អហោសិ, បិដ្ឋិយោ ទេវទត្តោ,
ទិសាទាមោក្ខាចរិយោ បន អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វេនសាខជាតករណ្ណានា តតិយា។

[៣៥៤] ៤. ឧរុគជាតករណ្ណានា

ឧរុគោវ តចំ ជិណ្ឌានិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ មតបុត្តកំ កុដុម្ពិកំ
អារព្ព កលេសិ។ វត្ថុ បន មតភិយមតបិតិករត្ថសទិសមេវ។ ឥធាបិ តថេវ
សត្តា តស្ស និវេសនំ គន្ធា តំ អាគន្ធា វន្តិទ្ធា និសិទ្ធី “កី, អារុសោ, សោចសី” តិ
បុច្ឆិទ្ធា “អាម, ភន្តេ, បុត្តស្ស មេ មតកាលតោ បដ្ឋាយ សោចាមី” តិ វត្ថុ
“អារុសោ, ភិជ្ឈនធម្មំ នាម ភិជ្ឈតិ, នស្សនធម្មំ នាម នស្សតិ, តព្វា ខោ ន
ឯកស្មីយេវ កុលេ, នាបិ ឯកស្មីញ្ញោវ គាមេ, អថ ខោ អបរិមាណេសុ
ចក្កវាឡេសុ តីសុ ភវេសុ អមរណាធម្មា នាម នត្ថិ, តព្វាវេនេវ ហតុំ សមត្តោ
ឯកសម្មារាហិ សស្សតោ នាម នត្ថិ, សព្វេ សត្តា មរណាធម្មា, សព្វេ សម្មារា
ភិជ្ឈនធម្មា, ចោរាណាកបណ្ឌិតាបិ បុត្តេ មតេ ‘មរណាធម្មំ មតំ, នស្សនធម្មំ
នដ្ឋន្តិ ន សោចីសូ” តិ វត្ថោ តេន យាចិតោ អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រាហ្មនត្ថេ វជ្ជំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ ពារាណសិយំ
ធូរតាមកេ ព្រាហ្មណាកុលេ និព្ពត្តិទ្ធា កុដុម្ពំ សណ្ឋាបេទ្ធា កសិកម្មេន ជីវិកំ
កល្យាណិ។ តស្ស បុត្តោ ច ជីតា ចាតិ ទ្វេ ធារកា អហោសុំ។ សោ បុត្តស្ស
វយប្បត្តស្ស សមាណកុលតោ កុមារិកំ អាហារិទ្ធា អធាសិ, ឥតី តេ ធាសិយា
សន្និ ធន ជនា អហោសុំ - ពោធិសត្តោ, ភិយា, បុត្តោ, ជីតា, សុណិសា, ធាសីតិ។
តេ សមគ្គា សម្មាធមាណា បិយសំវាសា អហោសុំ។ ពោធិសត្តោ សេសានំ បញ្ចន្តំ

ឯវំ ឡើងទំ ទេតិ “តុម្ពេ យថាលទ្ធិនិយាមនេវ ធានំ ទេវ, សីលំ រក្ខេប,
ឧចាសថកម្មំ ករោច, មរណស្សតី ភាវេថ, តុម្ពាកំ មរណភារំ សល្លក្ខេប,
ឥមេសញ្ញា សត្តានំ មរណំ ធុរំ, ជីវិតំ អន្ទរំ, សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចា
ខយវយធម្មិនោវ, រត្តិញ្ចា ទិវា ច អប្បមត្តា ហោថា” តិ។ តេ “សាធុ” តិ ឡើងទំ
សម្បជិច្ឆិត្វា អប្បមត្តា មរណស្សតី ភាវេន្តិ។

អថេកទិវសំ ពោធិសត្តោ បុត្តេន សទ្ធិទេត្ថំ កត្តា កសតិ។ បុត្តោ កថវំ
សង្កត្តិត្វា ឈាបេតិ។ តស្សវិទូរេ ឯកស្មី វម្មិកេ អាសិវិសោ អត្ថិ។ ធូមោ តស្ស
អក្ខនិ បហិវិ។ សោ កុទ្ធា និក្ខមិត្វា “ឥមំ និស្សាយ មយ្ហំ ភយ” ត្ថិ ចតស្សោ
ធាហំ និមុជ្ជាបេន្តោ តំ ឧសិ, សោ បរិវត្តិត្វា បតិកោ។ ពោធិសត្តោ បរិវត្តិត្វា តំ
បតិកំ ទិស្វា គោណោ បេត្វា កត្តា តស្ស មតភារំ ញាត្វា តំ ឧក្ខិបិត្វា ឯកស្មី
រុក្ខមូលេ និបជ្ជាបេត្វា ចារុបិត្វា នេវ រោទិ ន បរិទេវិ - “ភិជ្ជនធម្មំ បនភិជ្ជ,
មរណធម្មំ មតំ, សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចា មរណនិប្បត្តិកា” តិ អនិច្ចការមេវ
សល្លក្ខេត្វា កសិ។ សោ ទេត្ថសមីបេន កច្ចន្តំ ឯកំ បជិវិស្សកំ បុរិសំ ទិស្វា
“តាត, គេហំ កច្ចសី” តិ បុច្ឆិត្វា “អាមា” តិ វុត្ថេ តេន ហិ អម្ពាភម្មិ យំ កត្តា
ព្រាហ្មណី វទេយ្យាសិ “អជ្ជ កិរ បុព្វេវិយ ទិដ្ឋំ ភត្ថំ អនាហិវិត្វា ឯកស្សេវាហារំ
អាហារេយ្យាថ, បុព្វេ ច ឯកិការ ធាសី អាហារំ អាហារតិ, អជ្ជ បន ចត្តារោបិ
ជនា សុទ្ធវត្ថនិវត្តា កន្ទបុប្ផហត្ថា អាគច្ឆេយ្យថា” តិ។ សោ “សាធុ” តិ កត្តា
ព្រាហ្មណីយា តថេវ កថេសិ។ កេន តេ, តាត, ឥមំ សាសនំ ទិដ្ឋន្តិ។
ព្រាហ្មណេន, អយ្យេតិ។ សា “បុត្តោ មេ មតោ” តិ អញ្ញាសិ, កម្មនមត្តម្យិស្សា
នាហោសិ។ ឯវំ សុភារិតិច្ឆា សុទ្ធវត្ថនិវត្តា កន្ទបុប្ផហត្ថា ធាសី បន អាហារំ
អាហារាបេត្វា សេសេហិ សទ្ធិទេត្ថំ អគមាសិ។ ឯកស្សបិ រោទិតំ វា បរិទេវិតំ វា
នាហោសិ។

ពោធិសត្តោ បុត្តស្ស និបន្ននាយាយមេវ និសីទិត្វា ភុញ្ញី។ ភុត្តាវសានេ
សព្ពេចិ ធារុនិ ឧទ្ទិវិត្វា តំ ចិត្តកំ អាហេបេត្វា គន្ធបុប្ផហិ បូជេត្វា ឈាបេសុំ។
ឯកស្ស ច ឯកតិទ្ធិបិ អស្ស នាហោសិ, សព្ពេចិ សុភាវិតមរណាស្សតិនោ
ហោន្តិ។ តេសំ សីលតេជេន សក្កស្ស អាសនំ ឧណ្ហាការំ ទស្សេសិ។ សោ “កោ
នុខោ មំ ហំនា ចាវេតុកាមា” តិ ឧបធាវន្តោ តេសំ គុណតេជេន ឧណ្ហាការំ
ញាត្វា បសន្នមានសោ ហុត្វា “មយា ឯតេសំ សន្តិកំ គន្ធា សីហនាទំ ននាបេត្វា
សីហនាទបរិយោសានេ ឯតេសំ និវេសនំ សត្តរតនបរិបុណ្ណំ កត្វា អាគន្ធី
វដ្តតី” តិ វេគេន តត្ថ គន្ធា អាឡាហនបស្សេ បិតោ “តាត, កី ករោថា” តិ
អាហា។ “ឯកំ មនុស្សំ ឈាបេម, សាមី” តិ។ “ន តុម្ពេ មនុស្សំ ឈាបេស្សថ, ឯកំ
បន មិគំ មារេត្វា បចថ មញ្ញេ” តិ។ “នត្ថតំ សាមិ, មនុស្សមេវ ឈាបេមា” តិ។
“តេន ហិ វេរិមនុស្សោ វោ ភវិស្សតី” តិ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ “ឡិសបុត្តោ នោ
សាមិ, ន វេរិកោ” តិ អាហា។ “តេន ហិ វោ អប្បិយបុត្តោ ភវិស្សតី” តិ? “អតិវិយ
បិយបុត្តោ, សាមី” តិ។ “អថ កស្មា ន រោទសី” តិ? សោ អរោទនការណំ
កថេន្តោ បឋមំ កាថមាហា -

១៩.

“ឧរគោវ តចំ ជីណ្ហំ, ហិត្វា គច្ឆតិ សំ តនុំ;
ឯវំ សរីរេ និព្ពោគេ, បេតេ កាលកតេ សតិ។

២០.

“ឧប្បមាណោ ន ជាតាតិ, ញាតីនំ បរិទេវិតំ;
តស្មា ឯតំ ន សោចាមិ, គតោ សោ តស្ស យា គតី” តិ។

តត្ថ សំ តនុន្តិ អត្ថនោ សរីរំ។ និព្ពោគតិ ជីវិតិន្ទ្រិយស្ស អភាវេន
ភោគរហិតេ។ បេតេតិ បរលោកំ បដិគតេ។ កាលកតេតិ កតកាលេ,

មតេតិ អត្តោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - សាមី, មម បុត្តោ យថា នាម ឧរោ ជីវ្ហាតចំ
និច្ឆិទ្ធិត្វា អនោលោកេត្វា អនបេក្ខោ ធម្មេត្វា គច្ឆយ្យ, ឯវំ អត្តនោ សរីរំ
ធម្មេត្វា គច្ឆតិ, តស្ស ជីវិតិ ទ្រិយរហិតេ សរីរេ ឯវំ និព្វោគេ តស្មិញ្ច មេ បុត្ត
បេតេ បុន បដិគតេ មរណកាលំ កត្វា បិតេ សតិ កោ ការុញ្ញេន វា បរិទេវេន
វា អត្តោ។ អយញ្ចំ យថា សូលេហិ វិជ្ជិត្វា ឧប្បមាណោ សុខុទុក្ខំ ន ជាតាតិ, ឯវំ
ញាតីនំ បរិទេវិតម្បី ន ជាតាតិ, តេន ការណោនាហំ ឯតំ ន សោចាមិ។ យា
តស្ស អត្តនោ គតិ, តំ សោ គតោតិ។

សក្កោ ពោធិសត្តស្ស វេចនំ សុត្វា ព្រាហ្មណី បុច្ឆិ “អម្ព, តុយ្ហំ សោ កី
ហោតី”តិ? “ធន មាសេ កុច្ឆិនា បរិហរិត្វា ចញ្ចំ ចាយេត្វា ហត្ថចានេ
សណ្ឋាបេត្វា វុឡិតបុត្តោ មេ, សាមី”តិ។ “អម្ព, បិតា តាវ បុរិសភាវេន មា
រោទតុ, មាតុ ហទយំ បន មុទុកំ ហោតិ, ត្វំ កស្មា ន រោទសី”តិ? សា
អរោទនការណំ កថេន្តី -

២១.

“អន្លិតោ តតោ អាតា, អនុញ្ញាតោ ឥតោ គតោ;
យថាគតោ តថា គតោ, តត្ថ កា បរិទេវេនា។

២២.

“ឧប្បមាណោ ន ជាតាតិ, ញាតីនំ បរិទេវិតំ;
តស្មា ឯតំ ន សោចាមិ, គតោ សោ តស្ស យា គតី”តិ។ -
គាថាទ្វយមាហា -

តត្ថ អន្លិតោតិ អយំ តាត មយា បរលោកតោ អន្លិតោ អយាចិតោ។
អាតាតិ អម្ពកំ គេហំ អាគតោ។ ឥតោតិ ឥតោ មនុស្សលោកតោ គច្ឆន្តោបិ

មយា អនុញ្ញាតោ គតោ យថាគតោតិ អាគច្ឆន្តោបិ យថាអត្តនោ វុចិយា
អាគតោ, គច្ឆន្តោបិ តថេវ គតោ តត្ថាតិ តស្មី តស្ស ឥតោ គមនេ កា
បរិទេវនា។ ឧប្បមាណោតិ កាថា វុត្តនយេន វេទិតញ្ច។

សក្កោ ព្រាហ្មណ៍យា កថំ សុត្វា តស្ស ភគិនី បុច្ឆិ “អម្ព, តុយ្ហំ សោ កី
ហោតី”តិ? “ភាតា មេ, សាមី”តិ។ “អម្ព, ភគិនិយោ នាម ភាតូសុ សិនេហា
ហោន្តិ, តុំ កស្មា ន រោទសី”តិ? សា អរោទនការណំ កថេន្តិ -

២៣.

“សចេ រោទេ កិសា អស្សំ, តស្ស មេ កី ជលំ សិយា;
ញាតិមិត្តសុហជ្ជានំ, ភិយ្យេ នោ អរតី សិយា។

២៤.

ឧប្បមាណោ ន ជាតាតិ, ញាតីនំ បរិទេវិតំ;
តស្មា ឯតំ ន សោចាមិ, គតោ សោ តស្ស យា គតី”តិ។ -
កាថាទ្វយមាហា -

តត្ថ សចេតិ យទិ អហំ ភាតិ មតេ រោទេយ្យំ, កិសសីរា អស្សំ។ ភាតុ បន
មេ តប្បច្ចយា វុត្តិ នាម នត្ថិតិ ទស្សេតិ។ តស្ស មេតិ តស្ស មយ្ហំ រោទន្តិយា កី
ជលំ កោ អានិសំសោ ភវេយ្យ។ មយ្ហំ អវុទ្ធិ បន បញ្ញាយតីតិ ធិបេតិ។
ញាតិមិត្តសុហជ្ជានន្តិ ញាតិមិត្តសុហទានំ។ អយមេវ វា ចាថោ។ ភិយ្យេ នោតិ
យេ អម្ពា កំ ញាតី ច មិត្តា ច សុហទយា ច, តេសំ អធិកតរា អរតី សិយា។

សក្កោ ភគិនិយា កថំ សុត្វា ភរិយំ បុច្ឆិ “អម្ព, តុយ្ហំ សោ កី ហោតី”តិ?
“បតិ មេ, សាមី”តិ។ “ឥត្ថិយោ នាម បតិម្ហ មតេ វិធជវា ហោន្តិ អនាថា, តុំ កស្មា
ន រោទសី”តិ។ សាបិស្ស អរោទនការណំ កថេន្តិ -

២៥.

“យថាបិ ធារកោ ចន្ទំ, គច្ឆន្តមនុរោទតិ;
ឯវំសម្បទមេវេតំ, យោ បេតមនុសោចតិ។

២៦.

“ឧប្បមាឆោ ន ជាឆាតិ, ញាតិនំ បរិទេវិតំ;
តស្មា ឯតំ ន សោចាមិ, គតោ សោ តស្ស យា គតិ”តិ។ -
កាថាទ្វយមាហា -

តស្សត្ថោ - យថា នាម យត្ថ កត្តចិ យុត្តាយុត្តំ លព្ពនីយាលព្ពនីយំ
អជានន្តោ ពាលធារកោ មាតុ ឧច្ឆន្តេ និសិន្នោ បុណ្ណាមាសិយំ បុណ្ណំ ចន្ទំ
អាគាសេ គច្ឆន្តំ ទិស្វា “អម្ព, ចន្ទំ មេ ទេហិ, អម្ព, ចន្ទំ មេ ទេហិ”តិ បុនប្ប្បនំ
រោទតិ, ឯវំសម្បទមេវេតំ, ឯវំនិប្បត្តិកមេវ ឯតំ តស្ស រុណ្ណំ ហោតិ, យោ បេតំ
កាលកតំ អនុសោចតិ។ ឥតោបិ ច ពាលតវំ។ កីការណា? សោ ហិ
វិជ្ជមានចន្ទំ អនុរោទតិ, មយ្ហំ បន បតិ មតោ ឯតវហិ អវិជ្ជមាឆោ សូលេហិ
វិជ្ជិត្វា ឧប្បមាឆោបិ ន កិត្យា ជាឆាតិតិ។

សក្កោ ភរិយាយ វចនំ សុត្វា ឆាសី បុច្ឆិ “អម្ព, តុយ្ហំ សោ កី ហោតិ”តិ?
“អយ្យោ មេ, សាមី”តិ។ “ននុ ត្វំ ឥមិនា បីឡេត្វា ចោដេត្វា បរិភុត្តា ភរិស្សសិ,
តស្មា “សុមុត្តា អហា”ន្តិ ន រោទសី”តិ។ ‘សាមិ, មា ឯវំ អវច, ន ឯតំ ឯតស្ស
អនុច្ឆរិកំ, ខន្តិមេត្តានុទ្ទយសម្បន្នោ មេ អយ្យបុត្តោ, ឧវេ សំវឡិតបុត្តាវិយ
អហោសី’តិ។ “អថ កស្មា ន រោទសី”តិ? សាមិស្ស អរោទនការណំ កថេន្តី -

២៧.

“យថាបិ ឧទកកុម្ពោ, ភិន្នោ អប្បជិសន្តិយោ;

ឯវិសម្បទមេវេតំ, យោ បេតមនុសោចតិ។

២៨.

“ឧប្បមាណោ ន ជានាតិ, ញាតិនំ បរិទេវិតំ;
តស្មា ឯតំ ន សោចាមិ, គតោ សោ តស្ស យា គតី” តិ។ -
កាថាធូយមាហា -

តស្សត្ថោ - យថា នាម ឧទកកុម្មោ ឧត្តិបិយមាណោ បតិទ្វា សត្តនា ភិក្ខុ
បុន តានិ កថាលានិ បដិចាជិយា វេបេត្វា សំវិទហិត្វា បដិចាកតិកំ កាតុំ ន
សក្កោតិ, យោ បេតមនុសោចតិ, តស្សបិ ឯតមនុសោចនំ ឯវិនិប្បត្តិកមេវ
ហោតិ, មតស្ស បុន ជីវាបេតុំ អសក្កុណោយ្យត្ថា ឥទ្ធិមតោ វា ឥទ្ធានុភាវេន
ភិន្នំ កុម្មំ សំវិទហិត្វា ឧទកកស្ស បូរេតុំ សក្កា ភវេយ្យ, កាលគតោ បន
ឥទ្ធិពលេនាបិ ន សក្កា បដិចាកតិកំ កាតុន្តិ។ ឥតវា កាថា វុត្តត្ថាយេវ។

សក្កោសព្ពេសំ ធម្មកថំ សុត្វា បសីទិត្វា “តុម្ពេហិ អប្បមត្តហិ
មរណាស្សតិ ភាវិតា, តុម្ពេ ឥតោ បជ្ជាយ សហត្ថេន កម្មំ មា ករិត្ត, អហំ,
សក្កោ ទេវរាជា, អហំ វោ គេហោ សត្ត រតនានិ អបរិមាណានិ ករិស្សាមិ, តុម្ពេ
នានំ ទេវ, សីលំ រក្ខេ, ឧបោសថកម្មំ ករោម, អប្បមត្តា ហោថា” តិ តេសំ ឱវាទំ
ទត្វា គេហំ អបរិមិត្តេនំ កត្វា បក្កាមិ។

សត្វា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោទានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ កុដុម្ពិកោ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។ តទា
នាសី ឧដ្ឋត្ថរា អហោសិ, ជីតា ឧប្បលវណ្ណា, បុត្តោ រាហុលោ, មាតា ខេមា,
ព្រាហ្មណោ បន អហាមេវ អហោសិន្តិ។

ឧរគជាតកវណ្ណានា ចតុត្ថា។

អញ្ជើញសោចន្តិ រោទន្តិ តិ ឥន្ទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ កោសលរញ្ជោ ឯកំ
អមច្ចំ អារព្ភ កថេសិ។ វុត្ថុ ហេដ្ឋា កថិតសទិសមេវ។ ឥធម៌ បន រាជា អត្តនោ
ឧបការស្ស្ស អមច្ចស្ស មហន្តំ យសំ ធិត្វា បរិភោទកានំ កថំ គហេត្វា តំ
ពន្លាបេត្វា ពន្ធនាការេ បវេសេសិ។ សោ តត្ថ និសិដ្ឋោវ សោតាបត្តិមគ្គំ
និព្ពត្តេសិ។ រាជា តស្ស គុណំ សល្លក្ខេត្វា មោចាបេសិ។ សោ គន្ធមាលំ អាទាយ
សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា វុត្ថុត្វា និសីទិ។ អថ នំ សត្តា “អនត្តោ កិរ តេ ឧប្បន្នោ” តិ
បុច្ឆិត្វា “អាម, ភន្តេ, អនត្តេន បន មេ អត្តោ អាកតោ, សោតាបត្តិមគ្គោ
និព្ពត្តោ” តិ វុត្ថេ “ន ខោ, ឧចាសក, តូញោវ អនត្តេន អត្ថំ អាហរិ,
ចោរាណកបណ្ឌិតាបិ អាហរិសូ” តិ វុត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស
អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហំ និព្ពត្តិ, “យជកុមារោ” តិស្ស នាមំ ករិសុ។ សោ អបរេន
សមយេន តក្កសិលាយំ ឧគ្គហិតសិប្បោ ធម្មេន រជ្ជំ ការេសិ។ តស្ស អន្តេបុរេ
ឯកោ អមច្ឆោ ធុត្តិ។ សោ តំ បច្ចក្ខតោ ញាត្វា រជ្ជា បញ្ចាជេសិ។ តទា សាវត្ថិយំ
ធម្មរាជា នាម រជ្ជំ ការេសិ។ សោ តស្ស សន្តិកំ គន្ធា តំ ឧបជ្ឈហិត្វា ហេដ្ឋា
វុត្ថនយេន អត្តនោ វេនំ គាហាបេត្វា ពារាណសិរជ្ជំ គណ្ណាបេសិ។ សោបិ រជ្ជំ
គហេត្វា ពោធិសត្តំ សម្ពុលីកាហិ ពន្លាបេត្វា ពន្ធនាការំ បវេសេសិ។
ពោធិសត្តោ ឈានំ និព្ពត្តេត្វា អាកាសេ បល្លង្កេន និសីទិ, ធម្មស្ស សរិរេ ខាហោ
ឧប្បន្និ។ សោ គន្ធា ពោធិសត្តស្ស សុវណ្ណាទាសដុល្លបធុមសស្សិរិកំ មុខំ ទិស្វា
ពោធិសត្តំ បុច្ឆន្តោ បឋមំ កាថមាហា -

២៩.

“អញ្ជើញសោចន្តិ រោទន្តិ, អញ្ជើញ អស្សុមុខា ជនា;

បសន្ទមុខវណ្ណាសិ, កស្មា យជ ន សោចសី"តិ។

តត្ថ អញ្ញេតិ តំ វេបេត្វា សេសមនុស្សា។

អថស្ស ពោធិសត្តោ អសោចនការណំ កថេន្តោ ចតស្សោ តាថា អភាសិ

-

៣០.

“នាព្ពតីតហរោ សោកោ, នាជាកតសុខាវហោ;

តស្មា ធម្មំ ន សោចាមិ, នត្ថិ សោកេ ទុតិយតា។

៣១.

“សោចំ បណ្ណុ កិសោ ហោតិ, ភត្តញ្ចស្ស ន រុទ្ធិតិ;

អមិត្តា សុមនា ហោន្តិ, សល្លវិទូស្ស រុប្បតោ។

៣២.

“តាមេ វា យទិ វារញ្ញោ, និន្នេ វា យទិ វា ថលេ;

វិតំ មំ នាកមិស្សតិ, វរំ ទិជ្ជបទោ អហំ។

៣៣.

“យស្សត្តា នាលមេកោវ, សព្ពកាមរសាហារោ;

សព្ពាបិ បជីវី តស្ស, ន សុខំ អារវិហិស្សតី”តិ។

តត្ថ នាព្ពតីតហរោតិ នាព្ពតីតាហារោ, អយមេវ វា ចាថោ។ សោកោ នាម
អព្ពតីតំ អតិក្កន្ធនំ និរុទ្ធនំ អត្ថផ្ដតំ បុន នាហរតិ។ ទុតិយតាតិ សហាយតា។
អតីតាហរណោ វា អនាគតាហរណោ វា សោកោ នាម កស្សចិ សហាយោ
ន ហោតិ, តេនាបិ ការណេនាហំ ន សោចាមីតិ វទតិ។ សោចន្តិ សោចន្តោ។

សល្លវិទូស្ស រុប្បតោតិ សោកសល្លេនវិទូស្ស តេនេវ យដ្ឋិយមានស្ស្ស “ទិដ្ឋា
វត នោ បច្ឆាមិត្តស្ស បិដ្ឋី” តិ អមិត្តា សុមនា ហោន្តីតិ អត្ថោ។

បិតំ មំ នាគមិស្សតីតិ សម្ម ជន្តរាជ, ឯតេសុ កាមាទីសុ យត្ថ កត្តិចិ បិតំ មំ
បណ្ណាកិសភាវាទិកំ សោកមូលកំ ព្យសនំ ន អាគមិស្សតិ។ ឯវំ ទិដ្ឋបទោតិ
យថា តំ ព្យសនំ នាគច្ឆតិ, ឯវំ មយា ឈានបទំ ទិដ្ឋំ។ “អដ្ឋលោកធម្មបទ” ត្ថិប
វទន្តិយេវ។ ចាឡិយំ បន “ន មត្តំ នាគមិស្សតី” តិ លិខិតំ, តំ អដ្ឋកថាយំ នត្ថិ។
បរិយោសានកាថាយ ឥន្ទ្រតបត្តិតត្ថេន ឈានសុខសម្ពាទំ សព្វកាមរសំ
អាហារតីតិ សព្វកាមរសាហារោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - យស្ស រញ្ជោ បហាយ
អញ្ញាសហាយេ អត្តារ ឯកោ សព្វកាមរសាហារោ នាលំ, សត្តំ
ឈានសុខសម្ពាទំ កាមរសំ អាហារីតុំ អសមត្ថោ, តស្ស រញ្ជោ សព្វាបិ បថី ន
សុខំ អាវហិស្សតិ។ កាមាតុរស្ស ហិ សុខំ នាម នត្ថិ, យោ បន
កិលេសទរថវហិតំ ឈានសុខំ អាហារីតុំ សមត្ថោ, សោ រាជា សុខី ហោតីតិ។
យោ បនេតាយ កាថាយ “យស្សត្ថា នាលមេកោ” តិបិ ចាថោ, តស្សត្ថោ ន
ទិស្សតិ។

ឥតិ ជន្តោ ឥមា ចតស្សោ កាថា សុត្វា ពោធិសត្តំ ខមាបេត្វា រជ្ជំ
បដិច្ឆាបេត្វា បក្កាមិ។ ពោធិសត្ថោបិ រជ្ជំ អមច្ឆានំ បដិនិយ្យាទេត្វា
ហិមវន្តបទេសំ គន្ធា ឥសិបព្ពន្ធិ បព្ពជិត្វា អបរិហីនជ្ឈានោ
ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហារីត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា ជន្តរាជា
អានន្តោ អហោសិ, យជរាជា បន អហាមេវ អហោសិ” ត្ថិ។

យជជាតកវណ្ណានា បញ្ចមា។

[៣៥៦] ៦. ការរណ្តៅយជាតករណ្តោន

ឯកោអរញ្ញេតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ ធម្មសេនាបតី អារត្ត
កថេសិ។ ថេរោ កិរ អាគតាគតានំ ទុស្សីលានំ មិគលុទ្ធកមច្ឆពន្ធាធិនំ
ទិដ្ឋទិដ្ឋានញ្ញោវ “សីលំ គល្លាថ, សីលំ គល្លាថា” តិ សីលំ ទេតិ។ តេ ថេរេ
គរុកាវេន តស្ស កថំ ភិទ្ធីតុំ អសក្កោន្តា សីលំ គល្លាត្ថិ, គហេត្វា ច បន ន
រក្ខត្ថិ, អត្ថនោ អត្ថនោ កម្មមេវ ករោន្តិ។ ថេរោ សទ្ធិវិហារិកេ អាមន្តេត្វា
“អារុសោ, ឥមេ មនុស្សា មម សន្តិកេ សីលំ គល្លាសុ, គល្លាត្វា ច បន ន
រក្ខត្ថិ” តិ អាហា។ “ភន្តេ, តុម្ពេ ឯតេសំ អរុចិយា សីលំ ទេថ, ឯតេ តុម្ពាកំ កថំ
ភិទ្ធីតុំ អសក្កោន្តា គល្លាត្ថិ, តុម្ពេ ឥតោ បដ្ឋាយ ឯវរុចានំ សីលំ មា អទត្ថា” តិ។
ថេរោ អនត្តមនោ អហោសិ។ តំ បវត្ថី សុត្វា ភិក្ខុ ធម្មសកាយំ កថំ
សមុដ្ឋាបេសុ - “អារុសោ, សារិបុត្តត្ថេរោ កិរ ទិដ្ឋទិដ្ឋានញ្ញោវ សីលំ ទេតិ” តិ។
សត្តា អាគន្ធា “កាយ ទុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតេហិ កថាយ សន្តិសិទ្ធា” តិ បុច្ឆិត្វា
“ឥមាយ នាមា” តិ វុត្ថេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្វេបេស ទិដ្ឋទិដ្ឋានំ
អយាចន្តានញ្ញោវ សីលំ ទេតិ” តិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រាហ្មនត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណកុលេ
និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ ទិសាចាមោក្ខស្ស អាចរិយស្ស
ជេដ្ឋន្តេវាសិកោ ការណ្តៅយោ នាម អហោសិ។ តទា សោ អាចរិយោ ទិដ្ឋទិដ្ឋានំ
កេវដ្ឋាធិនំ អយាចន្តានញ្ញោវ “សីលំ គល្លាថ, សីលំ គល្លាថា” តិ សីលំ ទេតិ។ តេ
គហេត្វាបិ ន រក្ខត្ថិ អាចរិយោ តមត្ថំ អន្តេវាសិកានំ អាហារេសិ។ អន្តេវាសិកា
“ភន្តេ, តុម្ពេ ឯតេសំ អរុចិយា សីលំ ទេថ, តស្មា ភិទ្ធីត្ថិ, ឥតោ ទានិ បដ្ឋាយ
យាចន្តានញ្ញោវ ទទេយ្យថ, មា អយាចន្តាន” ត្ថិ វទីសុ។ សោ វិប្បជិសារី អហោសិ,
ឯវំ សន្តេបិ ទិដ្ឋទិដ្ឋានំ សីលំ ទេតិយេវ។

អថេកទិវសំ ឯកស្នា កាមា មនុស្សា អាគន្ធា ព្រាហ្មណ៍វាចនកត្តាយ
 អាចរិយំ និមន្តយីសុ។ សោ កោរណ្ឌិយមាណវំ បក្កោសិទ្ធា “តាត, អហំ ន
 គន្ធាមិ, ត្វំ ឥមេ បញ្ចសតេ មាណវេ គហេត្វា តត្ថ គន្ធា វាចនកានិ
 សម្បជិទ្ធិត្វា អម្ពាភំ ទិន្នកោដ្ឋាសំ អាហារា” តិ បេសេសិ។ សោ គន្ធា
 បជិនីវត្តន្តោ អន្តរាមគ្គេ ឯកំ កន្ធា ទិស្វា ចិន្តេសិ “អម្ពាភំ អាចរិយោ ទិដ្ឋទិដ្ឋានំ
 អយាចន្តានញ្ញោ សីលំ ទេតិ, ឥតោ ធានិ បដ្ឋាយ យថា យាចន្តានញ្ញោ ទេតិ,
 តថា នំ ករិស្សមិ” តិ។ សោ តេសុ មាណវេសុ សុខនិសិន្នេសុ ឧដ្ឋាយ មហាន្តំ
 មហាន្តំ សេលំ ឧត្តិបិទ្វា កន្ធារាយំ ឱបិ, បុនប្ប្នំ ឱបិយេវ។ អថ នំ តេ មាណវា
 ឧដ្ឋាយ “អាចរិយ, កី ករោសិ” តិ អាហំសុ។ សោ ន កិញ្ចិ កថេសិ, តេ វេគេន
 គន្ធា អាចរិយស្ស អាហេចេសុំ។ អាចរិយោ អាគន្ធា តេន សទ្ធិ សល្លបន្តោ បឋមំ
 កាថមាហា -

៣២.

“ឯកោ អរញ្ញោ គិរិកន្ធារាយំ, បគ្គយ្ហ បគ្គយ្ហ សីលំ បវេច្ឆសិ;
 បុនប្ប្នំ សន្តរមាណូចោ, កោរណ្ឌិយ កោ នុ តវ យិធគត្តោ” តិ។

តត្ថ កោ នុ តវ យិធគត្តោ តិ កោ នុ តវ ឥធ កន្ធារាយំ សីលាឱបនេន អត្តោ។
 សោ តស្ស វេចនំ សុត្វា អាចរិយំ បពោធចតុកាមោ ធុតិយំ កាថមាហា -

៣៥.

“អហញ្ញិមំ សាគរសេវិតន្តំ, សមំ ករិស្សមិ យថាបិ ចាលិ;
 វិកិរិយ សាន្តនិ ច បព្ពតានិ ច, តស្មា សីលំ ធុរិយា បក្ខិចាមិ” តិ។

តត្ថ អហញ្ញាមន្តិ អហញ្ញា ឥមំ មហាបថវី។ សាគរសេវិតន្តន្តិ សាគរេហិ
សេវិតំ ចាតុរន្តំ។ យថាបិ ចាណីតិ ហត្ថតលំ វិយ សមំ ករិស្សមិ។ វិកិរិយាតិ
វិកិរិត្វា។ សាន្តនិ ច បព្ពតានិ ចាតិ បំសុបព្ពតេ ច សិលាបព្ពតេ ច។

តំ សុត្វា ព្រាហ្មណោ តតិយំ កាជមាហា -

៣៦.

“នយិមំ មហី អរហតិ ចាណីកប្បំ, សមំ មនុស្សោ ករណាយ មេកោ;
មញ្ញាមិមញ្ញោ ធរី ជិតិសំ, កោរណ្ហាយ ហាហាសិ ជីវលោក”ន្តិ។

តត្ថ ករណាយ មេកោតិ ករណាយ ឯកោ កាតុំ ន សក្កោតិ ធិបេតិ។
មញ្ញាមិមញ្ញោ ធរី ជិតិសន្តិ អហំ មញ្ញាមិ តិជ្ជតុ បថវី, ឥមញ្ញោ ឯកំ ធរី ជិតិសំ
បូរណត្ថាយ វាយមន្តោ សិលា បរិយេសន្តោ ឧចាយំ វិចិនន្តោ តុំ ឥមំ
ជីវលោកំ ហាហាសិ ជហិស្សសិ, មរិស្សសីតិ អត្ថោ។

តំ សុត្វា មាណវោ ចតុត្ថំ កាជមាហា -

៣៧.

“សចេ អយំ ភូតធរំ ន សក្កោ, សមំ មនុស្សោ ករណាយ មេកោ;
ឯវមេវ តុំ ព្រាហ្ម ឥមេ មនុស្សេ, នាធាធិដ្ឋិកេ នាធិយិស្សសិ តេ”តិ។

តស្សត្ថោ - សចេ អយំ ឯកោ មនុស្សោ ឥមំ ភូតធរំ បថវី សមំ កាតុំ ន
សក្កោ ន សមត្ថោ, ឯវមេវ តុំ ឥមេ ឧស្សីលមនុស្សេ នាធាធិដ្ឋិកេ នាធិយិស្សសិ,
តេ ឯវំ “សីលំ គណ្ហាជ, សីលំ គណ្ហាថា”តិ វធន្តោ អត្ថនោ វសំ ន អាធិយិស្សសិ,
បណ្ឌិតបុរិសាយេវ ហិ ចាណាតិចាតំ “អកុសល”ន្តិ គរហន្តិ។

សំសារមោចកាធិយោ បនេត្ត កុសលសញ្ញានោ, តេ ភំ កេ អានយិស្សសិ,
តស្មា ទិដ្ឋទិដ្ឋានំ សីលំ អនត្វា យាចន្តានញ្ចេវ ទេហីតិ។

តំ សុត្វា អាចរិយោ “យុត្តំ វេទតិ កោរណ្ហិយោ, ឥទានិ ន ឯវរូបំ
ករិស្សមី” តិ អត្តនោ វិវទ្ធការំ ញត្វា បញ្ចមំ តាដមាហា -

៣៨.

“សំទិត្តរូបេន ភវំ មមត្តំ, អក្ខាសិ កោរណ្ហិយ ឯវមេតំ;
យថា ន សក្កា បថវី សមាយំ, កត្តំ មនុស្សេន តថា មនុស្សា” តិ។

តត្ថ សមាយន្តិ សមំ អយំ។ ឯវំ អាចរិយោ មាណវស្ស ដុតី អកាសិ, សោមិ
នំ ពោធិត្វា សយំ យរំ នេសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
ព្រាហ្មណោ សារិបុត្តោ អហោសិ, កោរណ្ហិយមាណវោ បន អហមេវ
អហោសិ” តិ។

កោរណ្ហិយជាតករណ្ហានា ធម្មា។

[៣៥៧] ៧. លដុកិកជាតករណ្ហានា

វជ្ជាមិ តំ កុញ្ញវ សន្និហាយនន្តិ ឥទំ សត្តា វេជ្ជវនេវិហរត្តោ ទេវទត្តំ អារត្ត
កថេសិ។ ឯកស្មិត្តិ ទិវសេ ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ កេ ឯ សមុដ្ឋាបេសុំ “អារុសោ,
ទេវទត្តោ កក្ខុឡោ ជរុសោ សាហាសិកោ, សត្តេសុ ករុណាមត្តម្បិស្ស
នត្ថី” តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា” តិ
បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា” តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្វេបេស
និក្ករុណាយេវ” តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីត ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថ រដ្ឋំ ការេន្ត ពោធិសត្តោ ហត្ថិយោនិយំ
និព្ពត្តិក្ខារ វយប្បត្តោ ចាសាធិកោ មហាកាយោ អសីតិសហស្សវារណាបរិវារោ
យូថបតី ហុត្វា ហិមវន្តបទេសេ វិហាសិ។ តទា ឯកាលដុកិកា សកុណិកា
ហត្ថិនំវិចរណាជ្ជានេ អណ្ណានិ និក្ខិបិ, តានិ បរិណាតានិ ភិន្និក្ខា
សកុណាចោតកា និក្ខមីសុ។ តេសុ អវិវុទ្ធាបក្ខេសុ ឧប្បតិកុំ
អសក្កោន្តេសុយេវ មហាសត្តោ អសីតិសហស្សវារណាបរិវារោ កោចរាយ
ចរន្តោ តំ បទេសំ បត្តោ។ តំ ទិស្វាលដុកិកា ចិន្តេសិ “អយំ ហត្ថិរាជា មម
ចោតកេ មទ្ធិក្ខា មារេស្សតិ, ហន្ត នំ បុត្តកានំ បរិត្តាណាត្ថាយ ធម្មការក្ខំ
យាចាមី” តិ។ សា ឧភោ បក្ខេ ឯកតោ កត្វា តស្ស បុរេតោ វត្វា បឋមំ
កាជមាហា -

៣៩.

“វជ្ជាមិ តំ កុញ្ញវ សដ្ឋិហាយនំ, អារញ្ញកំ យូថបតី យសស្សី;
បក្ខេហិ តំ បញ្ចលីកំ ករោមិ, មា មេ វជ្ជេ បុត្តកេ ទុព្ពលាយា” តិ។

តត្ថ សដ្ឋិហាយនន្តិ សដ្ឋិវស្សកាលេ ហាយនពលំ។ យសស្សីន្តិ
បរិវារសម្បន្នំ។ បក្ខេហិ តំ បញ្ចលីកំ ករោមីតិ អហំ បក្ខេហិ តំ អញ្ចលីកំ
ករោមីតិ អត្ថោ។

មហាសត្តោ “មា ចិន្តយិ លដុកិកេ, អហំ តេ បុត្តកេ វត្ថិស្សមី” តិ
សកុណាចោតកានំ ឧបរិ វត្វា អសីតិយា ហត្ថិសហស្សេសុ គតេសុ លដុកិកំ
អាមន្តេត្វា “លដុកិកេ អម្ពាតំ បច្ឆតោ ឯកោ ឯកចារិកោ ហត្ថិ អាគច្ឆតិ, សោ
អម្ពាតំ វចនំ ន ករិស្សតិ, តស្មី អាគតេ តម្បិ យាចិត្វា បុត្តកានំ សោត្ថិការំ
ករេយ្យាសី” តិ វត្វា បក្កាមិ។ សាបិ តស្ស បច្ឆុត្តមនំ កត្វា ឧភោហិ បក្ខេហិ
អញ្ចលី កត្វា ទុតិយំ កាជមាហា -

៤០.

“វន្ទាមិ តំ កុញ្ញវ ឯកចារី, អារញ្ញកំ បព្ពតសានុគោចរំ;
បក្ខេហិ តំ បញ្ចលិកំ ករោមិ, មា មេ វជី បុត្តកេ ទុព្ពលាយា”តិ។

តត្ថ បព្ពតសានុគោចរន្តិ យនសេលបព្ពតេសុ ច បំសុបព្ពតេសុ ច គោចរំ
គណ្ណាន្តំ។

សោ តស្ស វចនំ សុត្វា តតិយំ កាថមាហា -

៤១.

“វជិស្សមិ តេ លដុកិកេ បុត្តកានិ, កី មេ តុរំ កាហសី ទុព្ពលាសិ;
សតំ សហស្សនិបិ តាទិសីនំ, វាមេន ចាទេន បចោជយេយ្យ”ន្តិ។

តត្ថ វជិស្សមិ តេតិ តុំ កស្មា មម វិចរណមគ្គេ បុត្តកានិ ឋបេសិ, យស្មា
ឋបេសិ, តស្មា វជិស្សមិ តេ បុត្តកានីតិ វទតិ។ កី មេ តុរំ កាហសីតិ មយ្ហំ
មហាថាមស្ស តុំ ទុព្ពលា កី ករិស្សសិ។ បចោជយេយ្យន្តិ អហំ តាទិសានំ
លដុកិកានំ សតសហស្សម្បិ វាមេន ចាទេន សញ្ញុណ្ណោយ្យំ, ទក្ខិណាចាទេន
បន កថាវ នត្ថិតិ។

ឯវញ្ច បន វត្វា សោ តស្ស បុត្តកេ ចាទេន សញ្ញុណ្ណោត្វា មុត្តន
បវាហេត្វា ននន្តោវ បក្កាមិ។ លដុកិកា រុក្ខសាខាយ និលីយិត្វា “ឥទានិ តាវ
វារណា ននន្តោ គច្ឆសិ, កតិចាហេនេវ មេ កិរិយំ បស្សិស្សសិ, កាយពលតោ
ញ្ញាណពលស្ស មហន្តការំ ន ជាតាសិ, ហោតុ, ជាតាបេស្សមិ ន”ន្តិ តំ
សន្តជ្ឈយមាធាវ ចតុត្ថំ កាថមាហា -

៤២.

“ន ហេវ សព្វត្ថ ពលេន កិច្ចំ, ពលញ្ញា ពាលស្ស វជាយ ហោតិ;
ករិស្សមិ តេ នាគរាជា អនត្ថំ, យោ មេ វជី បុត្តកេ ទុព្ពលាយា” តិ។

តត្ថ ពលេនាតិ កាយពលេន។ អនត្ថន្តិ អវុឌ្ឍិ។ យោ មេតិ យោ វុំ មម
ទុព្ពលាយ បុត្តកេ វជី យាតេសិ។

សា ឯវំ វត្វា កតិចាហំ ឯកំ កាកំ ឧបជ្ជហិទ្វា តេន តុដ្ឋេន “កី តេ
ករោមី” តិ វុត្តា “សាមិ, អញ្ញំ មេ កាតព្វំ នត្ថិ, ឯកស្ស បន
ឯកចារិកវារណស្ស តុណ្ហាន បហិទ្វា តុម្ពេហិ អក្ខិណិ ភិណ្ឌានិ
បច្ឆាសីសាមី” តិ អាហា។ សា តេន “សាធ្វ” តិ សម្បជិច្ឆិតា ឯកំ នីលមក្ខិកំ
ឧបជ្ជហិ។ តាយបិ “កី តេ, ករោមី” តិ វុត្តា “ឥមិនា កាកេន
ឯកចារិកវារណស្ស អក្ខិសុ ភិណ្ឌេសុ តុម្ពេហិ តត្ថ អាសាជិកំ ចាតេតុំ
ឥច្ឆាមី” តិ វត្វា តាយបិ “សាធ្វ” តិ វុត្តេ ឯកំ មណ្ឌកំ ឧបជ្ជហិទ្វា តេន “កី តេ,
ករោមី” តិ វុត្តា “យទា ឯកចារិកវារណោ អន្តោ ហុទ្វា ចានីយំ បរិយេសតិ,
តទា បព្ពតមត្តកេ ឋិតោ សទ្ធិំ កត្វា តស្មី បព្ពតមត្តកំ អភិរុហន្តេ ឌីតវិទ្វា
បចាតេ សទ្ធិំ ករេយ្យាថ, អហំ តុម្ពា កំ សន្តិកា ឯត្តកំ បច្ឆាសីសាមី” តិ អាហា។
សោបិ តស្ស វចនំ “សាធ្វ” តិ សម្បជិច្ឆិ។

អថេកធិវសំ កាកោ វារណស្ស ទ្វេបិ អក្ខិណិ តុណ្ហាន ភិណ្ឌំ, នីលមក្ខិកា
អាសាជិកំ ចាតេសិ។ សោ បុឡវេហិ ខដ្ឋន្តោ វេទនាប្បត្តោ បិចាសាភិក្ខុតោ
ចានីយំ បរិយេសមាណោវិចរិ។ តស្មី កាលេ មណ្ឌកោ បព្ពតមត្តកេ ឋត្វា
សទ្ធិមកាសិ។ វារណោ “ឯត្ត ចានីយំ ភវិស្សតី” តិ បព្ពតមត្តកំ អភិរុហិ។ អថ
មណ្ឌកោ ឌីតវិទ្វា បចាតេ ឋត្វា សទ្ធិមកាសិ។ វារណោ “ឯត្ត ចានីយំ
ភវិស្សតី” តិ បចាតាភិមុខោ គច្ឆន្តោ បរិគឡិទ្វា បព្ពតចាទេ បតិទ្វា

ជីវិតក្នុងយំ ចាបុណ្យ។ លុះកិកា តស្ស មតភារំ ញាត្វា “ធិដ្ឋា មេ បច្ឆាមិត្តស្ស បិដ្ឋិ” តិ ហដ្ឋតុដ្ឋា តស្ស ខន្ធចង្គមិត្វាយថាកម្មំ គតា។

សត្តា “ន, ភិក្ខុវេ, កេនចិ សទ្ធិំ វេរំ នាម កាតព្វំ, វេរំ ពលសម្មន្ទម្បិ វារណំ ឥមេ ចត្តារោ ជនា ឯកតោ ហុត្វា វារណាស្ស ជីវិតក្នុងយំ ចាបេសុ” តិ -

៤៣.

“កាកញ្ចា បស្ស លុះកិកំ, មណ្ឌកំ និលមក្ខិកំ;
ឯតេ នាគំ អយាតេសុំ, បស្ស វេរស្ស វេរិនំ;
តស្មា ហិ វេរំ ន កយិរាថ, អប្បិយេនចិ កេនចិ” តិ។ -

ឥមំ អភិសម្ពុទ្ធកាថំ វត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ។

តត្ថ បស្សាតិ អនិយាមិតាលបនមេតំ, ភិក្ខុ បន សន្ធាយ វុត្តត្តា បស្សថ ភិក្ខុវេតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឯតេតិ ឯតេ ចត្តារោ ឯកតោ ហុត្វា។ អយាតេសុន្តិ តំ វជីសុ។ បស្ស វេរស្ស វេរិន្តិ បស្សថ វេរិកានំ វេរស្ស គតិន្តិ អត្ថោ។

តទា ឯកចារិកហត្ថិ ទេវទត្តោ អហោសិ, យូថបតិ បន អហាមេវ អហោសិន្តិ។

លុះកិកជាតកវណ្ណានា សត្តមា។

[៣៥៨] ៨. ចូឡធម្មចាលជាតកវណ្ណានា

អហាមេវ ទូសិយា ភូនហតាតិ ឥទំ សត្តា វេឡុវនេវិហារន្តោ ទេវទត្តស្ស វជាយ បរិសក្កនំ អារត្ត កថេសិ។ អញ្ញោសុ ជាតកេសុ ទេវទត្តោ ពោធិសត្តស្ស តាសមត្ថម្បិ កាតុំ នាសក្ខិ, ឥមស្មី បន ចូឡធម្មចាលជាតកេ ពោធិសត្តស្ស

សត្វមាសិកកាល ហត្ថចារិទេ ច សីសញ្ញា ធនាបេត្វា អសិមាលកំ នាម
ការេសី។ ឧទ្ធករជាតកេ (ជា. ១.២.៤៣-៤៤) គីរំ គហេត្វា មារេត្វា ឧទ្ធកេ មំសំ
បចិត្វា ខាទិ។ ខន្តិវាទីជាតកេ (ជា. ១.៤.៤៩ អាទយោ) ទ្វិហិបិ កសាហិ
បហារសហស្សេហិ តាឡាបេត្វា ហត្ថចារិទេ ច កណ្ណានាសញ្ញា ធនាបេត្វា
ជជាសុ គហេត្វា កឡាបេត្វា ឧត្តានកំ និបជ្ជាបេត្វា ឧរេ ចារិទេន បហិរិត្វា
គតោ។ ពោធិសត្តោ តំ ទិវសំយេវ ជីវិតក្ខយំ ចាបុណិ។ ចូឡនន្ទិយជាតកេបិ
(ជា. ១.២.១៤៣-១៤៤) មហាកបិជាតកេបិ (ជា. ១.៧.៨៣ អាទយោ)
មារេសិយេវ។ ឯវមេវ សោ ធិយរត្តំ វជាយ បរិសក្កន្តោ ពុទ្ធកាលេបិ
បរិសក្កិយេវ។ អថេកទិវសំ ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ កថំ សមុជ្ជាបេសុំ - “អាវុសោ,
នេវធន្តោ ពុទ្ធានំ មារណាត្ថមេវ ឧចាយំ ករោតិ, ‘សម្មាសម្ពុទ្ធិំ មារាបេស្សមី’ តិ
ធនុគ្គហេ បយោជេសិ, សិលំ បរិជ្ឈិ, នាឡាគិរី វិស្សជ្ជាបេសី” តិ។ សត្តា អាគន្ធា
‘កាយ ទុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិទ្ធា” តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា” តិ
វុត្តេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥនានេវ, បុព្វេបេស មយ្ហំ វជាយ បរិសក្កិយេវ, ឥនានិ បន
តាសមត្ថម្បិ កាតុំ នសក្កោតិ, បុព្វេ មំ ចូឡធម្មចាលកុមារកាលេ អត្តនោ
បុត្តំ សមាជំ ជីវិតក្ខយំ ចាបេត្វា អសិមាលកំ ការេសី” តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ មហាបតាបេ នាម វន្តំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស
អគ្គមហេសិយា ចន្ទានេវិយា កុច្ឆិម្ហំ និព្ពត្តិ, “ធម្មចាលោ” តិស្ស នាមំ ករិសុ។
តមេនំ សត្វមាសិកកាល មាតា គន្លោធកេន ម្តាបេត្វា អលង្កិរិត្វា
កិឡាបយមាណា និសីទិ។ រាជា តស្ស វសនជ្ជានំ អគមាសិ។ សា បុត្តំ
កិឡាបយមាណា បុត្តសិនេហោន សមប្បិតា ហុត្វា រាជានំ បស្សិត្វាបិ ន ឧជ្ជហិ។
សោ ចិន្តេសិ “អយំ ឥនានេវ តាវ បុត្តំ និស្សយ មាជំ ករោតិ, មំ កិស្មិញ្ចំ ន
មញ្ញាតិ, បុត្តេ បន វឡន្តេ មយិ ‘មនុស្សា’ តិបិ សញ្ញំ ន ករិស្សតិ, ឥនានេវ នំ
យាតេស្សមី” តិ។ សោ និវត្តិត្វា រាជាសនេ និសីទិត្វា “អត្តនោ វិជានេន

អាគន្ធាត្ថ" តិ ចោរយាតកំ បក្កោសាបេសិ។ សោ កាសាយវត្ថនិវត្តោ
រត្តមាលាធរោ ជរសុំ អំសេ ឋបេត្វា ឧបធានយជិកំ ហត្ថចាទបបននណ្ឌាកញ្ច
អាធាយ អាគន្ធា រាជានំ វន្តិត្វា "កី ករោមិ, ទេវា" តិ អដ្ឋាសិ។ ទេវិយា សិរិគត្តំ
គន្ធា ធម្មចាលំ អានេហិតិ។ ទេវីបិ រញ្ជោ កុដ្ឋិត្វា និវត្តនភារំ ព្រាត្វា ពោធិសត្តំ
ឧវេ និបដ្ឋាបេត្វា រោធមាធា និសីទិ។ ចោរយាតកោ គន្ធា តំ បិដ្ឋិយំ ហត្ថេន
បហិវិត្វា ហត្ថតោ កុមារំ អន្តិទិត្វា អាធាយ រញ្ជោ សន្តិកំ អាគន្ធា "កី ករោមិ,
ទេវា" តិ អាហា។ រាជា ឯកំ ជលកំ អាហារាបេត្វា បុរតោ និក្ខិចាបេត្វា "ឥធនំ
និបដ្ឋាបេហិ" តិ អាហា។ សោ តថា អកាសិ។

ចន្ទាទេវី បុត្តស្ស បច្ឆតោវ បរិទេវមាធា អាគន្ធិ។ បុន ចោរយាតកោ "កី
ករោមិ, ទេវា" តិ អាហា។ ធម្មចាលស្ស ហត្ថេន ជិន្ទាតិ។ ចន្ទាទេវី "មហារាជ, មម
បុត្តោ សត្តមាសិកោ ពាលកោ ន កិញ្ចិ ជានាតិ, នត្ថេតស្ស ទោសោ, ទោសោ
បន ហោត្តោ មយំ ភវេយ្យ, តស្មា មយ្ហំ ហត្ថេន ធនេហេហិ" តិ ឥមមត្តំ
បកាសេន្តិ បឋមំ កាថមាហា -

៤៤.

"អហមេវ ទូសិយា ភូនហតា, រញ្ជោ មហាបតាបស្ស;
ឯតំ មុញ្ចតុ ធម្មចាលំ, ហត្ថេន មេ ទេវេ ធនេហេហិ" តិ។

តត្ថ ទូសិយាតិ ទូសិកា, តុម្ពេ ទិស្វា អនុជ្ជហមាធា ទោសការិកាតិ
អត្តោ។ "ទូសិកា" តិបិ ចាហោ, អយមេវត្តោ។ ភូនហតាតិ ហតក្ខណ,
ហតវុឌ្ឍិ តិ អត្តោ។ រញ្ជោតិ ឥទំ "ទូសិយា" តិ បទេន យោជេតត្ថំ។ អហំ រញ្ជោ
មហាបតាបស្ស អបរាជការិកា, នាយំ កុមារោ, តស្មា និបរាជំ ឯតំ ពាលកំ
មុញ្ចតុ ធម្មចាលំ, សទេហិ ហត្ថេន ធនេហេតុកាមោ, ទោសការិកាយ ហត្ថេន មេ,
ទេវេ, ធនេហេហិតិ អយមេត្ត អត្តោ។

រាជា ចោរឃាតកំ ឡើងលើកេសិ។ “កី ករោមិ, ទេវា” តិ? “បបញ្ចំ អកត្វា
ហត្ថេននា” តិ។ តស្មី ខណ្ឌ ចោរឃាតកេ តិខណ្ឌដរសុំ គហេត្វា កុមារស្ស
តរុណាវសកឡីវេ វិយ ទ្វេ ហត្ថេ ជិន្និ។ សោ ទ្វីសុ ហត្ថេសុ ជិន្និមាណេសុ នេវ រោទិ
នបរិទេវី, ខន្តិញ្ច មេត្តញ្ច បុរេចារិកំ កត្វា អធិវាសេសិ។ ចន្ទា បនទេវី
ជិន្និហត្ថកោជី គហេត្វា ឧប្បន្ន្ត កត្វា លោហិតលិត្តា បរិទេវមាណាវិចរិ។ បុន
ចោរឃាតកេ “កី ករោមិ, ទេវា” តិ បុច្ឆិ។ “ទ្វេបិ ចាទេ ជិន្និ” តិ។ តំ សុត្វា
ចន្ទាទេវី ធុតិយំ កាថមាហា -

៤៥.

“អហមេវ ទូសិយា ភូនហតា, រញ្ជោ មហាបតាបស្ស;
ឯតំ មុញ្ចតុ ធម្មចាលំ, ចាទេ មេ នេវ ធរេនេហី” តិ។

តត្ថ អធិប្បាយោ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ចោ។

រាជាបិ បុន ចោរឃាតកំ អាណាបេសិ។ សោ ឧកោបិ ចាទេ ជិន្និ។ ចន្ទាទេវី
ចាទេកោជីម្បិ គហេត្វា ឧប្បន្ន្ត កត្វា លោហិតលិត្តា បរិទេវមាណា “សាមិ
មហាបតាប, ជិន្និហត្ថចាទា នាម ទារកា មាតរា ចោសេតញ្ចា ហោន្តិ, អហំ
ភតី កត្វា មម បុត្តកំ ចោសេស្សមិ, ទេហិ មេ ឯត” តិ អាហា។ ចោរឃាតកេ
“កី នេវ កតា រាជាណា, និជ្ជិតំ មម កិច្ច” តិ បុច្ឆិ។ “ន តាវ និជ្ជិត” តិ។ “អថ កី
ករោមិ, ទេវា” តិ? “សីសមស្ស ជិន្និ” តិ។ តំ សុត្វា ចន្ទាទេវី ធុតិយំ កាថមាហា -

៤៦.

“អហមេវ ទូសិយា ភូនហតា, រញ្ជោ មហាបតាបស្ស;
ឯតំ មុញ្ចតុ ធម្មចាលំ, សីសំ មេ នេវ ធរេនេហី” តិ។

វត្វា ច បន អត្តនោ សីសំ ឧបនេសិ។

បុន ហោរយាតកោ “កី ករោមិ, ទេវា” តិ បុច្ឆិ។ “សីសមស្ស ជិន្នា” តិ។ សោ
សីសំ ជិន្និត្វា “កតា, ទេវ, រាជាណា” តិ បុច្ឆិ។ “ន តាវ កតា” តិ។ “អថ កី
ករោមិ, ទេវា” តិ? “អសិតុល្លោន ទំ សម្បជិន្និត្វា អសិមាលកំ នាម ករោហី” តិ។
សោ តស្ស កឡេវរំ អាកាសេ ខិបិត្វា អសិតុល្លោន សម្បជិន្និត្វា អសិមាលកំ
នាម កត្វា មហាតលេ វិប្បកិរិ។ ចន្ទាទេវី ពោធិសត្តស្ស មំសេ ឧច្ឆន្តេ កត្វា
មហាតលេ រោធិមាធា បរិទេវមាធា ឥមា កាថា អភាសិ -

៤៧.

“ន ហិ នូទិមស្ស រញ្ជោ, មិត្តាមច្ឆា ច វិជ្ជវេ សុហទា;
យេ ន វទន្តិ រាជានំ, មា យាតយិ ឱវសំ បុត្តំ។

៤៨.

“ន ហិ នូទិមស្ស រញ្ជោ, ញាតី មិត្តា ច វិជ្ជវេ សុហទា;
យេ ន វទន្តិ រាជានំ, មា យាតយិ អត្រជំ បុត្ត” តិ។

តត្ថ មិត្តាមច្ឆា ច វិជ្ជវេ សុហទា តិ នូន ឥមស្ស រញ្ជោ ទទ្ទមិត្តា វា
សត្តកិច្ចេសុ សហភាវិនោ អមច្ឆា វា មុទុហទយតាយ សុហទា វា កេចិ ន
វិជ្ជតិ។ យេ ន វទន្តិ តិ យេ អធុនា អាគន្ធា “អត្តនោ បិយបុត្តំ មា យាតយិ” តិ ន
វទន្តិ, ឥមំ រាជានំ បដិសេធន្តិ, តេ នត្តិយេវា តិ មញ្ញោ។ ទុតិយកាថាយំ ញាតី តិ
ញាតកា។

ឥមា បន ទ្វេ កាថា វត្វា ចន្ទាទេវី ឧកោហិ ហត្ថហិ ហទយមំសំ
ធារយមាធា តតិយំ កាថមាហា -

៤៩.

“ចន្ទនសារាណុលីត្តា, ពាហា ជិជ្ជត្តិ ធម្មចាលស្ស;

ឆាយាធស្ស បដព្យា, ចាលា មេ ទេវ រុដ្ឋន្តី"តិ។

តត្ថ ឆាយាធស្ស បដព្យាតិ បិគុសន្តកាយ ចាតុរន្តាយ បដវិយា
ឆាយាធស្ស លោហិតចន្ទនសារាណុលិត្តា ហត្ថា ជិដ្ឋន្តិ, ចាទា ជិដ្ឋន្តិ, សីសព្វា
ជិដ្ឋន្តិ, អសិមាលកោបិ កតោ, តវ វំសំ បដ្ឋន្តិទ្វា គតោសិ ទានីតិ វេរមាទីនិ
វិលបន្តិ វេរមាហ។ ចាលា មេ ទេវ រុដ្ឋន្តីតិ ទេវ, មយ្ហម្មិ ឥមំ សោកំ សន្ធាវេតុំ
អសក្កោន្តិយា ជីវិតំ រុដ្ឋន្តីតិ។

តស្ស វេរំ បរិទេវមាឆាយ វេរ ឧយ្ហមាទេ វេឡុវនេ វេឡុវិយ ហទយំ ជលិ,
សា តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ បត្តា។ រាជាបិ បល្លង្កេ ហតុំ អសក្កោន្តោ មហាតលេ
បតិ, បទរតលំ ទិដ្ឋាភិដ្ឋិ, សោ តតោបិ ភូមិយំ បតិ។ តតោ
ចតុនហុតាធិកទិយោជនសតសហស្សពហុលាបិ យនបថវី តស្ស អគុណំ
ធាវេតុំ អសក្កោន្តិ ភិដ្ឋន្តិទ្វា វិវេរមទាសិ, អវីចិតោ ជាលា ឧដ្ឋាយ កុលទត្តិកេន
កម្ពលេន បរិក្ខេបន្តិវិយ តំ គហេត្វា អវីចិម្ហិ ឱបិ។ ចន្ទាយ ច ពោធិសត្តស្ស ច
អមច្ឆាសវីរកិច្ចំ កវីសុ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិទ្ធា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា រាជា
ទេវទត្តោ អហោសិ, ចន្ទាទេវី មហាបជាបតិគោតមី, ធម្មចាលកុមារោ បន
អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ចូឡធម្មចាលជាតកវណ្ណានា អដ្ឋមា។

[៣៥៩] ៩. សុវណ្ណមិគជាតកវណ្ណានា

វិក្កម វេ ហរិបាទាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ សាវត្ថិយំ វេកំ
កុលដីតវំ អារព្វ កថេសិ។ សា កិវ សាវត្ថិយំ ទិដ្ឋំ អគ្គសាវកានំ

ឧបជ្ជាកកុលស្ស ដ៏តា សទ្ធា បសន្នា ពុទ្ធមាមកា ធម្មមាមកា សង្ឃមាមកា
អាចារសម្មន្នា បណ្ឌិតា ធានាធិបុញ្ញាភិរតា។ តំ អញ្ញំ សាវត្ថិយមេវ
សមាធាតិកំ មិច្ឆាធិដ្ឋិកកុលំ វារេសិ។ អថស្សា មាតាបិតរោ “អម្ពាភំ ដ៏តា
សទ្ធា បសន្នា តិណ្ឌំ រតនានិ មមាយតិ ធានាធិបុញ្ញាភិរតា, តុម្ពេ មិច្ឆាធិដ្ឋិកា
ឥមិស្សាបិ យថារុចិយា ធានំ វា ធាតុំ ធម្មំ វា សោតុំ វិហារំ វា គន្ធី សីលំ វា រក្ខិតុំ
ឧចោសថកម្មំ វា កាតុំ ន ធន្យថ, ន មយំ តុម្ពាភំ ទេម, អត្តនា សទិសំ
មិច្ឆាធិដ្ឋិកកុលាវ កុមារិកំ គណ្ណាថា” តិ អាហំសុ។ តេ តេហិ បដិក្ខត្តា “តុម្ពាភំ
ដ៏តា អម្ពាភំ យរំ គន្ធា យថាធិប្បាយេន សត្តមេតំ ករោតុ, មយំ ន វារេស្សម,
ទេថ នោ ឯត” ត្ថិ វត្ថា “តេន ហិ គណ្ណាថា” តិ វុត្តា ភទ្កកេន នក្ខត្តេន មង្គលំ
កត្វា តំ អត្តនោ យរំ នយីសុ។ សាវត្តាចារសម្មន្នា បតិទេវតា អហោសិ,
សស្សសសុរសាមិកវត្តានិ កតានេវ ហោន្តិ។

សា ឯកទិវសំ សាមិកំ អាហា - “ឥច្ឆាមហំ, អយ្យបុត្ត, អម្ពាភំ
កុល្យបកត្តោនំ ធានំ ធាតុ” ត្ថិ។ សាធុ, ភទ្កេ, យថាជ្ឈាសយេន ធានំ ទេហិតិ។
សា ថេវ និមន្តាបេត្វា មហន្តំ សក្ការំ កត្វា បណ្ឌិតកោជនំ កោដេត្វា ឯកមន្តំ
និសីទិត្វា “ភន្តេ, ឥមំ កុលំ មិច្ឆាធិដ្ឋិកំ អស្សន្ធី តិណ្ឌំ រតនានំ គុណំ ន ជាតាតិ,
សាធុ, អយ្យា, យាវ ឥមំ កុលំ តិណ្ឌំ រតនានំ គុណំ ជាតាតិ, តាវ ឥដេវ ភិក្ខុ
គណ្ណាថា” តិ អាហា។ ថេវា អធិវាសេត្វា តត្ថ និពាទ្ធី ភុញ្ញត្ថិ។ បុន សាមិកំ អាហា
“អយ្យបុត្ត, ថេវា ឥធម្មំ អាគច្ឆន្តិ, កីការណា តុម្ពេ ន បស្សថា” តិ។ “សាធុ,
បស្សិស្សាមី” តិ។ សា បុនទិវសេ ថេវានំ ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ តស្ស
អាហោចេសិ។ សោ ឧបសង្កមិត្វា ថេវហិ សទ្ធិ បដិសន្ធារំ កត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។
អថស្ស ធម្មសេនាបតិ ធម្មកថំ កថេសិ។ សោ ថេវស្ស ធម្មកថាយ ថ
ឥរិយាបថេសុ ថ បសីទិត្វា តតោ បដ្ឋាយ ថេវានំ អាសនំ បញ្ញាបេតិ, ចានីយំ
បរិស្សាវេតិ, អន្តរាភត្តេ ធម្មកថំ សុណាតិ, តស្ស អបរភាគេ មិច្ឆាធិដ្ឋិភិក្ខិ។

អថេកទិវសំ ថេរោ ទិវន្ទម្យ័ ធម្មកថំ កថេន្តោ សច្ចានិ បកាសេសិ,
សច្ចបរិយោសានេ ឧភោបិ ជយម្យតិកា សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហីសុ។ តតោ
បជ្ជាយ តស្ស មាតាបិតរោ អាទី កត្វា អន្តមសោ ធាសកម្មករាបិ សព្វេ
មិច្ឆាទិដ្ឋិ ភិក្ខុត្វា ពុទ្ធជម្ពសង្ឃមាមកាយេវ ជាតា។ អថេកទិវសំ ធារិកា
សាមិកំ អាហា - “អយ្យបុត្ត, កី មេ យរាវាសេន, ឥច្ឆាមហំ បព្វជិតុ” ត្ថិ។ សោ
“សាធុ ភន្តេ, អហម្មិ បព្វជិត្យមី” តិ មហាន្តេន បរិវារេន តំ ភិក្ខុនុបស្សយំ
នេត្វា បញ្ចាដេត្វា សយម្យិ សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា បព្វជ្ជំ យាចិ។ តំ សត្តា
បញ្ចាដេសិ។ ឧភោបិ វិបស្សនំ វឡេត្វា ន ចិរស្សេវ អរហត្តំ ចាបុណ្ណីសុ។
អថេកទិវសំ ភិក្ខុ ធម្មសកាយំ កថំ សមុជ្ឈាបេសុំ “អាវុសោ, អសុកា ធាម
ធមារភិក្ខុនី អត្តនោ ចេវ បច្ចយា ជាតា សាមិកស្ស ច, អត្តនាបិ បព្វជិត្វា
អរហត្តំ បត្វា តម្មិ ចាបេសី” តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ
កថាយ សន្និសិទ្ធា” តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ ធាមា” តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ តាវ
ឯសា សាមិកំ រាគចាសា មោចេសិ, បុព្វេបេសា ចោរាណាកបណ្ឌិតេ បន
មរណាចាសា មោចេសី” តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រដ្ឋំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ មិគយោនិយំ
និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ អភិរូចោ អហោសិ ចាសាទិកោ ធស្សនីយោ
សុវណ្ណាវណ្ណា លាឡាសបរិកម្មកតេហិ វិយ ហត្ថចាទេហិ
រជតធាមសទិសេហិ វិសាលោហិ មណិគុដ្ឋិ កបដិកាគេហិ អក្ខិហិ
រត្តកម្ពលគេណ្ឌាសទិសេន មុខេន សមន្នាគតោ។ ភរិយាបិស្ស តរុណាមិគី
អភិរូចោ អហោសិ ធស្សនីយា។ តេ សមគ្គវាសំ វសីសុ,
អសីតិសហស្សចិត្រមិគា ពោធិសត្តំ ឧបជ្ជហីសុ។ តទា លុទ្ធកា មិគីវីដីសុ
ចាសេ ឱឡេសុ។ អថេកទិវសំ ពោធិសត្តោ មិគានំ បុរតោ គច្ឆន្តោ ចាទេ ចាសេន
ពជ្ជិត្វា “និព្ពត្តិត្វា ន” ត្ថិ អាគឡិ, ចម្ពំ ជិដ្ឋិ, បុន អាគឡន្តស្ស មំសំ ជិដ្ឋិ, បុន ឆ្មារ

ជិត្តិ, ចាសោ អដ្ឋិមាហាច្ឆ អដ្ឋាសិ។ សោ ចាសំ ជិត្តិតុំ អសក្កោន្តោ
មរណភយតន្តិតោ ពន្ធរំ វិ។ តំ សុត្វា ភីតោ មិគគណោ បលាយិ។ ភរិយា
បនស្ស បលាយិត្វា មិគានំ អន្តរេ ឱលោកេន្តិ តំ អទិស្វា “ឥទំ ភយំ មយ្ហំ
បិយសាមិកស្ស ឧប្បន្នំ ភរិស្សតី” តិ វេគេន តស្ស សន្តិកំ គន្ធា អស្សមុទី
រោទមាធា “សាមិ, តុំ មហាព្ភលោ, កី ឯតំ ចាសំ សន្ធារេតុំ ន សក្ខិស្សសិ, វេកំ
ជនេត្វា ជិត្តាហិ ន” តិ តស្ស ឧស្សហំ ជនេន្តិ បឋមំ កាថមាហា -

៥០.

“វិក្កម វេ ហរិចាទ, វិក្កម វេ មហាមិគ;

ជិត្ត វារត្តិកំ ចាសំ, នាហំ ឯកា វនេ វមេ” តិ។

តត្ថ វិក្កមាតិ បរក្កម, អាគខ្យាតិ អត្ថោ។ វេតិ អាមន្តនេ និចាតោ។
ហរិចាទាតិ សុវណ្ណាចាទ។ សកលសរីរម្បិ តស្ស សុវណ្ណាវណ្ណំ, អយំ បន
ការវេនេវមាហា។ នាហំ ឯកាតិ អហំ តយាវិធា ឯកិកា វនេ ន វមិស្សមិ,
តិណោទកំ បន អគ្គហេត្វា សុស្សិត្វា មរិស្សមីតិ ធស្សេតិ។

តំ សុត្វា មិកោ ធុតិយំ កាថមាហា -

៥១.

“វិក្កមាមិ ន ចារេមិ, ភូមី សុម្ពាមិ វេគសា;

ធខ្យោ វារត្តិកោ ចាសោ, ចាទំ មេ បរិកន្តតី” តិ។

តត្ថ វិក្កមាមីតិ ភន្តេ, អហំ វិរិយំ ករោមិ។ ន ចារេមីតិ ចាសំ ជិត្តិតុំ បន ន
សក្កាមីតិ អត្ថោ។ ភូមី សុម្ពាមីតិ អបិ នាម ជិដ្ឋេយ្យាតិ ចាទេនាបិ ភូមី
បហារមិ។ វេគសាតិ វេគេន។ បរិកន្តតីតិ ចម្មាជិនិ ជិត្តន្តោ សមន្តា កន្តតីតិ។

អថ នំ មិគី “មា ភាយី, សាមិ, អហំ អត្ថនោ ពលេន លុទ្ធកំ យាចិត្វា តវ
ជីវិតំ អាហរិស្សមិ។ សចេ យាចនាយ ន សត្វិស្សមិ, មម ជីវិតម្បិ ទត្វា តវ
ជីវិតំ អាហរិស្សមិ”តិ មហាសត្តំ អស្សសេត្វា លោហិតលីត្តំ ពោធិសត្តំ
បរិគ្គហេត្វា អដ្ឋាសិ។ លុទ្ធកោចិ អសិញ្ច សត្តិញ្ច គហេត្វា កប្បជ្ជានគ្គិរិយ
អាគច្ឆតិ។ សា តំ ទិស្វា “សាមិ, លុទ្ធកោ អាគច្ឆតិ, អហំ អត្ថនោ ពលំ
ករិស្សមិ, ត្វំ មា ភាយី”តិ មិគំ អស្សសេត្វា លុទ្ធកស្ស បដិបដំ គន្ធា
បដិក្កមិត្វា ឯកមន្តំ វិភា តំ វទ្ធិត្វា “សាមិ, មម សាមិកោ សុវណ្ណាវណ្ណា
សីលាចារសម្បន្នោ, អសីតិសហស្សនំ មិគានំ រាជា”តិ ពោធិសត្តស្ស គុណំ
កថេត្វា មិគរាជេ វិភេយេវ អត្ថនោ វធំ យាចន្តី តតិយំ កាថមាហា -

៥២.

“អត្ថរស្ស បលាសានិ, អសី និញ្ចាហ លុទ្ធក;
បឋមំ មំ វទ្ធិត្វាន, ហន បច្ឆា មហាមិគ”ន្តិ។

តត្ថ បលាសានីតិ មំសដ្ឋបនត្តំ បលាសបណ្ណានិ អត្ថរស្ស។ អសី
និញ្ចាហាតិ អសី កោសតោ និហរ។

តំ សុត្វា លុទ្ធកោ “មនុស្សភូតា តាវ សាមិកស្ស អត្ថាយ អត្ថនោ ជីវិតំ ន
បរិច្ឆជន្តិ, អយំ តិវច្ឆានគតា ជីវិតំ បរិច្ឆជតិ, មនុស្សភាសាយ ច មធុរេន សរេន
កថេតិ, អន្ធិ ឥមិស្សា ច បតិនោ ចស្សា ជីវិតំ ទស្សមិ”តិ បសន្នចិត្តោ ចតុត្តំ
កាថមាហា -

៥៣.

“ន មេ សុតំ វា ទិដ្ឋំ វា, ភាសន្តី មាណសី មិគី;
ត្វញ្ច ភទ្កេ សុធិ ហោហិ, ឯសោ ចាចិ មហាមិគោ”តិ។

តត្ថ សុតំ វា ទិដ្ឋំ វា តិ មយា ឥតោ បុព្វេ ឯវុបំ ទិដ្ឋំ វា សុតំ វា នត្ថិ។ ភាសន្តិ
 មាណសី មិគិក្ខុ អហញ្ញា ឥតោ បុព្វេ មាណសី វា ចំ ភាសន្តិ មិគី នេវ អន្តសំ ន
 អស្សោសី។ យេសំ បន “ន មេ សុតា វា ទិដ្ឋា វា, ភាសន្តិ មាណសី មិគី” តិ ចាឡិ,
 តេសំ យថាចាឡិមេវ អត្ថោ ទិស្សតិ។ ភទ្កេតិ ភទ្កកេ បណ្ឌិតេ
 ឧបាយកុសលេ។ ឥតិ តំ អាលបិត្វា បុន “ត្វញ្ច ឯសោ ចាបិ មហាមិតោតិ ទ្វេបិ
 ជនា សុខី និទ្ទក្ខា ហោថា” តិ តំ សមស្សសេត្វា លុទ្ធកោ ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ
 គន្ធា វាសិយា ចម្មចាសំ ទិដ្ឋិត្វា ចាទេ លក្ខចាសកំ សណិកំ នីហិត្វា ញ្ញារុនា
 ញ្ញារុំ, មំសេន មំសំ, ចម្មេន ចម្មំ បដិចាដេត្វា ចាទំ ហត្ថេន បរិមជ្ជិ។ តដ្ឋុណាញ្ញោវ
 មហាសត្តស្ស ប្តិវតថាវមិតានុកាវេន លុទ្ធកស្ស ច មេត្តចិត្តានុកាវេន
 មិគិយា ច មេត្តធម្មានុកាវេន ញ្ញារុមំសចម្មានិ ញ្ញារុមំសចម្មហិ យជយីសុ។
 ពោធិសត្ថោ បន សុខី និទ្ទក្ខា អដ្ឋាសិ។

មិគី ពោធិសត្តំ សុខិតំ ទិស្វា សោមនស្សជាតា លុទ្ធកស្ស អនុមោទនំ
 ករោន្តិ បញ្ចមំ កាថមាហា -

៥៤.
 “ឯវុំ លុទ្ធក នន្ទស្ស, សហ សព្វេហិ ញាតិភិ;
 យថាហមជ្ឈ នន្ទាមិ, មុត្តំ ទិស្វា មហាមិត” ត្ថិ។

តត្ថ លុទ្ធកាតិ ទារុណកម្មកិរិយាយ លទ្ធនាមវសេន អាលបតិ។

ពោធិសត្ថោ “អយំ លុទ្ធា មយ្ហំ អវស្សយោ ជាតោ, មយាបិស្ស
 អវស្សយេនេវ ភវិតុំ វជតិ” តិ គោចរភូមិយំ ទិដ្ឋំ ឯកំ មណិក្ខន្ធិ តស្ស ទត្វា
 “សម្ម, ឥតោ បដ្ឋាយ ចាណាតិចាតាទីនិ មា កិរិ, ឥមិនា កុដ្ឋម្ហំ សណ្ឋាបេត្វា

ធារកេ ចោសេន្តោ ធានសីលាជីនិ បុញ្ញានិ ករោហី"តិ តស្សេវាវំទំ ទត្វា អរញ្ញំ ចារិសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិទ្ធា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា លុទ្ធកោ ឆន្នោ អហោសិ, មិគី ធម្មារិក្ខន្តិ, មិគរាជា បន អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សុវណ្ណាមិគជាតកវណ្ណានា នវមា។

[៣៦០] ១០. សុយោនន្តិជាតកវណ្ណានា

វាតិ គន្ធា តិមិរានន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឧក្កណ្ឌិតភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តញ្ញិ សត្តា “សច្ចំ កិវ វុំ ភិក្ខុ ឧក្កណ្ឌិតោសិ”តិ បុច្ឆិទ្ធា “សច្ចំ”ន្តិ វុត្តេ “កី ទិស្វា”តិ វុត្តា “អលង្ក្រតមាតុកាម”ន្តិ វុត្តេ “មាតុកាមោ នាមេស ភិក្ខុ ន សក្កា វក្ខតុំ, ចោរាណាកបណ្ឌិតា សុបណ្ណាភវនេ កត្វា វក្ខន្តាបិ វក្ខតុំ នាសក្ខីសូ”តិ វុត្តា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណាសិយំ តម្ករាជា នាម វជ្ជំ កាវេសិ។ តស្ស វុត្តេ សុយោនន្តិ នាម អគ្គមហេសី អហោសិ ឧត្តមរូបធរា។ តទា ពោធិសត្តោ សុបណ្ណាយោនិយំ និព្ពត្តិ, តស្មី កាលេ នាគធិចោ សេនុមធិចោ នាម អហោសិ។ ពោធិសត្តោ តស្មី ធិបេ សុបណ្ណាភវនេ វសេតិ។ សោ ពារាណាសី គន្ធា តម្ករាជេន សទ្ធិ មាណាវកវេសេន ជូតំ កីឡតិ។ តស្ស រូបសម្បត្តិ ទិស្វា បរិចារិកា “អម្ពា កំ វញ្ញា សទ្ធិ ឯវុចោ នាម មាណាវកោ ជូតំ កីឡតិ”តិ សុយោនន្តិយា អាហោសេសុំ។ សា សុត្វា តំ ទដ្ឋកាមា ហុត្វា ឯកទិវសំ អលង្ក្រិត្វា ជូតមណ្ឌលំ អាគន្ធា បរិចារិកានំ អន្តរេ បីតា នំ ឱលោកេសិ។ សោបិ ធើវី ឱលោកេសិ។ ទ្វេបិ អញ្ញមញ្ញំ បដិពទ្ធិចិត្តា អហោសុំ។ សុបណ្ណារាជា អត្តនោ អានុកាវេន នគរេ វាតំ សមុដ្ឋាបេសិ, គេហបតនកយេន រាជនិវេសនា មនុស្សា និក្ខមីសុ។ សោ

អត្តនោ អនុកាវេន អនុការំ កត្វា ទេវី គហេត្វា អាកាសេន អាគន្ធា
នាគធិបេ អត្តនោ ភវនំ ចារិសិ សុយោនន្ទិយា គតជ្ជានំ ជានន្តា នាម នាហេសុំ។
សោ តាយ សទ្ធិ អភិរមមា នោ គន្ធា រញ្ញា សទ្ធិ ជូតំ កិឡិច្ចតិ។

រញ្ញោ បន សគ្គោ នាម គន្ធា អត្តិ, សោ ទេវីយា គតជ្ជានំ អជានន្តោ តំ
គន្ធា អាមន្តេត្វា “គច្ឆ, តាត, គន្ធា សត្វំ ថលជលបថំ អនុវិចិត្វា ទេវីយា
គតជ្ជានំ បស្ស” តិ ឧយ្យោដេសិ។ សោ បរិត្តយំ គហេត្វា ធូរតាមតោ បដ្ឋាយ
វិចិនន្តោ កុរុកច្ឆំ ចាបុណិ។ តនា កុរុកច្ឆំ វាណិជា នាវាយ សុវណ្ណាភូមិ គច្ឆន្តិ។
សោ តេ ឧបសង្កមិត្វា “អហំ គន្ធា នាវាយ វេតនំ ខណ្ឌោត្វា តុម្ហាកំ គន្ធា
ករិស្សមិ, មម្យំ នេថា” តិ អាហា។ តេ “សាធ្វ” តិ តម្យំ អាហេបេត្វា នាវំ
វិស្សន្តេសុំ។ តេ សុខបយាតាយ នាវាយ តំ បក្កោសិត្វា “គន្ធា នោ ករោហី” តិ
អាហំសុ។ “អហំ ចេ គន្ធា ករេយ្យំ, មយិ បន គន្ធា ករោន្តេ មច្ឆា ថលិស្សន្តិ,
អថ វោ នាវោ ភិទ្ធិស្សតី” តិ។ “មនុស្សមត្តេ គន្ធា ករោន្តេ មច្ឆានំ ថលនំ នាម
នត្ថិ, ករោហី” តិ។ “តេន ហិ មា មយ្ហំ កុដ្ឋិត្វា” តិ វីណំ មុច្ឆិត្វា តន្តិស្សរេន
គីតស្សរំ, គីតស្សរេន តន្តិស្សរំ អនតិក្កមិត្វា គន្ធា អកាសិ។ តេន សទ្ធន
សម្មត្តា ហុត្វា មច្ឆា ថលិសុ។

អថេកោ មករោ ឧប្បតិត្វា នាវាយ បតន្តោ នាវំ ភិទ្ធិ។ សគ្គោ ជលកេ
និបដ្ឋិត្វា យថាវាតំ គច្ឆន្តោ នាគធិបេ សុបណ្ណាភវនស្ស និក្រោធកុស្តស្ស សន្តិកំ
ចាបុណិ។ សុយោនន្ទិយំ ទេវី សុបណ្ណាភវនស្ស ជូតំ កិឡិច្ចតុ គតកាលេ វិមាណា
ឌីតវិត្វា វេលន្តេវិចរន្តិ សគ្គំ គន្ធា ទិស្វា សញ្ញានិត្វា “កថំ អាគតោសី” តិ បុច្ឆិ។
សោ សត្វំ កថេសិ។ “តេន ហិ មា ភាយី” តិ តំ អស្សរេសត្វា ពាហាហិ
បរិត្តហេត្វា វិមាណំ អាហេបេត្វា សយនបិដ្ឋេ និបដ្ឋាបេត្វា សមស្សត្តកាលេ
ទិព្ពភោជនំ ទត្វា ទិព្ពគន្ធាទកេន មច្ឆា ទិព្ពវត្ថេហិ អច្ឆាទេត្វា

ធិតុកន្ទបុប្ផហិ អលង្ករិត្វា បុន ធិតុសយនេ និបជ្ជាបេសិ។ ឯវំ ធិវសំ
បរិគ្គហមាណា សុបណ្ណារញ្ញោ អាគមនវេលាយ បជិដ្ឋាទេត្វា គតកាលេ តេន
សទ្ធិំ កិលេសវសេន អភិរមិ។ តតោ មាសទូមាសច្ចយេន ពារាណសីវាសិនោ
វាលិជា ធារុធកគហណាត្ថាយ តស្មី ធិបេ និគ្រោធរុក្ខមូលំ សម្បត្តា។ សោ
តេហិ សទ្ធិំ នាវំ អភិរុយ្ហ ពារាណសី គន្ធា រាជានំ ធិស្វាវ តស្ស
ជូតកីឡនវេលាយ វីលំ គហេត្វា រញ្ញោ គន្ធា ករោត្តោ បឋមំ គាថមាហា -

៥៥.

“វាតិ គន្ធា តិមិរានំ, កុសមុទ្ធោ ច ឃោសវា;
ទូរេ ឥតោ សុយោនន្តិ, តម្ក កាមា តុទន្តិ ម”ន្តិ។

តត្ថ តិមិរានន្តិ តិមិរុក្ខបុច្ឆានំ។ តំ កិរ និគ្រោធំ បរិវារេត្វា តិមិរុក្ខា អត្ថិ,
តេ សន្ធាយេវំ វេទតិ។ កុសមុទ្ធោតិ ខុទ្ទកសមុទ្ធោ។ ឃោសវាតិ មហារវោ។
តស្សេវ និគ្រោធស្ស សន្តិកេ សមុទ្ធិំ សន្ធាយេវមាហា។ ឥតោតិ ឥមម្ហា នគរា។
តម្កាតិ រាជានំ អាលបតិ។ អថ វា តម្កកាមាតិ តម្កេន កាមិតកាមា តម្កកាមា
នាម។ តេ មំ ហទយេ វិជ្ជន្តិ ធិបេតិ។

តំ សុត្វា សុបណ្ណោ ធុតិយំ គាថមាហា -

៥៦.

“កថំ សមុទ្ធមតរិ, កថំ អទ្ធិក្ខិ សេទុមំ;
កថំ តស្សា ច តុយ្ហញ្ច, អហុ សគ្គ សមាគមោ”តិ។

តត្ថ សេទុមន្តិ សេទុមធិបំ។

តតោ សគ្គោ តិស្សោ គាថា អភាសិ -

៥៧.

“កុរុក្កញ្ញា បយាតានំ, វាលីជានំ ធនេសិនំ;
មករេហិ អភិទា នាវា, ជលកេនាហមប្បវី។

៥៨.

“សា មំ សល្លោន មុទុនា, និច្ចំ ចន្ទនកន្ទិន្ទិ;
អង្កេន ឧទ្ទរី ភន្ទា, មាតា បុត្តំ វុឌ្ឍិវសំ។

៥៩.

“សា មំ អន្នេន ចានេន, វត្តេន សយនេន ច;
អត្តនាបិ ច មន្ទក្ខិ, ឯវំ តម្កវិជានហិ”តិ។

តត្ថ សា មំ សល្លោន មុទុនាតិ ឯវំ ជលកេន តិវំ ឧត្តិល្លំ មំ សមុទ្ទតិវេ
វិចរន្តិ សា ទិស្វា “មា ភាយី”តិ សល្លោន មុទុនា វចនេន សមស្សាសេត្វាតិ
អត្ថោ។ អង្កេនាតិ ពាហុយុគឡំ ឥធម “អង្កេនា”តិ វុត្តំ។ ភន្ទាតិ ទស្សនីយា
ចាសាទិកា។ សា មំ អន្នេនាតិ សា មំ ឯតេន អន្នាទិកា សន្តប្បសីតិ អត្ថោ។
អត្តនាបិ ចាតិ ន កេវលំ អន្នាទិហរ, អត្តនាបិ មំ អភិរមេន្តិ សន្តប្បសីតិ
ជីវេតិ។ មន្ទក្ខិតិ មន្ទទស្សនី, មុទុនា អាភារេន ឱលោកនសីលាតិ វុត្តំ ហោតិ។
“មត្តក្ខិ”តិបិ ចាហោ, មទមត្តហិ វិយ អក្ខិហិ សមន្នាគតាតិ អត្ថោ។ ឯវំ
តម្កាតិ ឯវំ តម្ករាជ ជាតាហិតិ។

សុបល្លោកា កន្ទត្ថស្ស កថេន្តស្សវ វិប្បដិសារី ហុត្វា “អហំ សុបល្លោកវនេ
វសន្តាបិ រក្ខិតុំ នាសក្ខិ, កី មេ តាយ ទុស្សីលាយា”តិ តំ អានេត្វា រញ្ជោ
បដិទត្វា បក្កាមិ, តតោ បជ្ឈាយ បុន នាគជ្ជិតិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កល្លាតិកិត្តុ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។
តទា រាជា អានន្តោ អហោសិ, សុបណ្ណារាជា បន អហាមេវ អហោសិន្តិ។

សុយោនន្តិជាតកវណ្ណានា ទសមា។

មណិកុណ្ណាលវគ្គោ បឋមោ។

២. វណ្ណារោហវគ្គោ

[៣៦០] ១. វណ្ណារោហជាតកវណ្ណានា

វណ្ណារោហេនាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ ទ្វេ អគ្គសាវកេ អារត្ត
កថេសិ។ ឯកស្មិត្តិ សមយេ ឧកោចិ មហាថេរា “ឥមំ អន្តោវស្សំ សុញ្ញាការំ
អនុព្រូហស្សមា” តិ សត្តារំ អាបុច្ឆិក្ខា គណំ បហាយ សយមេវ បត្តចីវរំ
អាធាយ ជេតវនា និក្ខមិក្ខា ឯកំ បច្ចន្តកាមំ និស្សយ អរញ្ញេវិហរិសុ។
អញ្ញតរោចិ វិយាសាទបុរិសោ ថេរានំ ឧបជ្ជានំ ករោន្តោ តត្ថេវ ឯកមន្តេ វសិ។
សោ ថេរានំ សមគ្គវាសំ ទិស្វា “ឥមេ អតិវិយ សមគ្គា វសន្តិ, សក្កា នុខោ ឯតេ
អញ្ញមញ្ញំ ភិទ្ធិតុ” តិ ចិន្តេត្វា សារិបុត្តត្ថេវ ឧបសង្កមិក្ខា “កី នុខោ, ភន្តេ,
អយ្យេន មហាមោគ្គល្លានត្ថេវេន សទ្ធិ តុម្ហាកំ កិញ្ចិ វេរំ អត្ថិ” តិ បុច្ឆិ។ “កី
បនាវុសោ” តិ។ ឯស, ភន្តេ, មម អាគតកាលេ “សារិបុត្តោ នាម
ជាតិកោត្តកុលបទេសេហិ វា សុតកន្ថបដិវេធសទ្ធិហិ វា មយា សទ្ធិ កី
បហោតិ” តិ តុម្ហាកំ អគុណាមេវ កថេសីតិ។ ថេរោ សិទំ កត្វា “គច្ឆ ត្វំ
អាវុសោ” តិ អាហា។

សោ អបរស្ម័យឱ្យ ឱវសេ មហាមោគ្គល្លានត្រូវឱ្យ ឧបសង្កមិត្វា តថេវ
កថេសិ។ សោបិ នំ សិវំ កត្វា “គច្ឆ, ភ្នំ, អាវុសោ” តិ វត្វា សារិបុត្តត្រូវ
ឧបសង្កមិត្វា “អាវុសោ, ឯសោវិយាសាទោ តុម្ហាកំ សន្តិកេ កិញ្ចិ កថេសី” តិ
បុច្ឆិ។ “អាមាវុសោ, មយ្ហម្មិ សន្តិកេ កថេសិ, ឥមំ និហរិតុំ វដ្តតិ” តិ។ “សាធុ,
អាវុសោ, និហរ” តិ វុត្តេ ថេរោ “មា ឥធវ វសី” តិ អច្ឆរំ បហរិត្វា តំ និហរិ។ តេ
ឧភោមិ សមគ្គវាសំ វសិត្វា សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា វដ្តិត្វា និសីធិសុ។ សត្វា
បជិសន្តារំ កត្វា “សុខេន វស្សំ វសិត្វា” តិ បុច្ឆិត្វា “ភន្តេ, ឯកោវិយាសាទោ
អម្ពេ ភិទ្ធិតុកាមោ ហុត្វា ភិទ្ធិតុំ អសក្កោន្តោ បលាយី” តិ វុត្តេ “ន ខោ សោ,
សារិបុត្ត, ឥទានេវ, បុព្វេបេស តុម្ពេ ‘ភិទ្ធិស្សមី’ តិ ភិទ្ធិតុំ អសក្កោន្តោ
បលាយី” តិ វត្វា តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ វដ្តំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ អវញ្ញោ
រុក្ខនេវតា អហោសិ។ តទា សីហោ ច ព្យក្សោ ច អវញ្ញោ បព្ពតតុហាយំ វសន្តិ។
ឯកោ សិដ្ឋាលោ តេ ឧបជ្ឈបាណ្ឌោ តេសំ វិយាសំ ខាទិត្វា មហាកាយោ ហុត្វា
ឯកទិវសំ ចិន្តេសិ “មយា សីហព្យក្សានំ មំសំ ន ខាទិតបុព្វំ, មយា ឥមេ ទ្វេ ជនេ
ភិទ្ធិតុំ វដ្តតិ, តតោ នេសំ កលហំ កត្វា មតានំ មំសំ ខាទិស្សមី” តិ។ សោ សីហំ
ឧបសង្កមិត្វា “កី, សាមិ, តុម្ហាកំ ព្យក្សេន សទ្ធិ កិញ្ចិ វេរំ អតី” តិ បុច្ឆិ។ “កី បន,
សម្មា” តិ? ឯស, ភន្តេ, មមាគតកាលេ “សីហោ នាម សរីរវណ្ណាន វា
អាហេហបរិណាហេន វា ជាតិតលវរីរិយេហិ វា មម កលភាគម្មិ ន
ចាបុណាតី” តិ តុម្ហាកំ អគុណាមេវ កថេសីតិ។ អថ នំ សីហោ “គច្ឆ ភ្នំ, ន សោ
ឯវំ កថេស្សតិ” តិ អាហា។ ព្យក្សម្មិ ឧបសង្កមិត្វា ឯតេនេវ ឧបាយេន កថេសិ។
តំ សុត្វា ព្យក្សាបិ សីហំ ឧបសង្កមិត្វា “សម្ម, ភ្នំ កិវ ឥទព្វិទព្វា វទេសី” តិ
បុច្ឆន្តោ បឋមំ កាថមាហា -

៦០.

“វណ្ណារាហេហាន ជាតិយា, ពលនិក្ខមនេន ច;
សុពាហុ ន មយា សេយ្យោ, សុទាប ឥតិ ភាសសី”តិ។

តត្ថ ពលនិក្ខមនេន ចាតិ កាយពលេន ចេវ វិរិយពលេន ច។ សុពាហុ ន
មយា សេយ្យោតិ អយំ សុពាហុ នាម ព្យគ្យោ ឯតេហិ ការណេហិ មយា នេវ
សទិសោ ន ឧត្តរិតរោតិ សច្ចំ កិវ ត្វំ សោភនាហិ ទាហាហិ សមន្នាគត សុទាប
មិគរាជ, ឯវំ វនេសីតិ។

តំ សុត្វា សុទាហោ សេសា ចតស្សោ គាថា អភាសិ -

៦១.

“វណ្ណារាហេហាន ជាតិយា, ពលនិក្ខមនេន ច;
សុទាហោ ន មយា សេយ្យោ, សុពាហុ ឥតិ ភាសសី។

៦២.

“ឯវំ ចេ មំ វិហរន្តំ, សុពាហុ សម្ម ទុព្ពសិ;
ន ទាណាហំ តយា សទ្ធិ, សំវាសមភិរោចយេ។

៦៣.

“យោ បវេសំ វចនានិ, សទ្ធិហេយ្យ យថាតទំ;
ទិប្បំ ភិជ្ជេថ មិត្តស្មី, វេរញ្ចា បសវេ ពហុ។

៦៤.

“ន សោ មិត្តោ យោ សទា អប្បមត្តោ, ភេទាសន្តី វន្តមេវាទុបស្សី;
យស្មីញ្ចា សេតី ឧវសីវ បុត្តោ, ស វេ មិត្តោ យោ អភេត្តោ បវេហី”តិ។

តត្ថ សម្មាតិ វយស្ស។ ធុត្ថសីតិ យទិ ឯវំ តយា សទ្ធិ សមគ្គវាសំ វសន្តំ មំ
សិដ្ឋាលស្ស កមំ គហោត្វា តុំ ធុត្ថសិ ហនិតុំ ឥច្ឆសិ, ឥតោ ធានិ បដ្ឋាយ អហំ
តយា សទ្ធិ សំវាសំ ន អភិរោចយេ។ យថាតថន្តិ តថតោ យថាតថំ យថាតថ្នំ
អវិសំវាទកេន អវិយេន វុត្តវចនំ សទ្ធាតព្ពំ។ ឯវំ យោ យេសំ កេសញ្ចិ បរេសំ
វចនានិ សទ្ធិហោថាតិ អត្តោ។ យោ សទា អប្បមត្តោតិ យោ និច្ចំ អប្បមត្តោ
ហុត្វា មិត្តស្ស វិស្សាសំ ន ទេតិ, សោ មិត្តោ នាម ន ហោតីតិ អត្តោ។
ភេទាសន្តីតិ “អន្ធិ ភិច្ឆិស្សតិ, សេ ភិច្ឆិស្សតិ” តិ ឯវំ មិត្តស្ស ភេទមេវ អាសន្តីតិ។
រន្ធមេវានុបស្សីតិ និច្ចំ វិវរមេវ បស្សន្តោ។ ឧវសីវ បុត្តោតិ យស្មី មិត្ត មាតុ
ហទយេ បុត្តោ វិយ និរាសន្តោ និព្វយោ សេតិ។

ឥតិ ឥមាហិ ចត្វាហិ កាថាហិ សីហន មិត្តគុណោ កថិតេ ព្យុគ្គោ “មយ្ហំ
នោសោ” តិ សីហំ ឧមាបេសិ។ តេ តត្ថវ សមគ្គវាសំ វសីសុ។ សិដ្ឋាលោ បន
បលាយិត្វា អញ្ញត្ថ គតោ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា សិដ្ឋាលោ
វិហាសានោ អហោសិ, សីហោ សារិបុត្តោ, ព្យុគ្គោ មោគ្គល្លានោ, តំ ការណំ
បច្ចក្ខតោ ធិដ្ឋា តស្មី វនេ និវុត្តុក្ខនេវតា បន អហាមេវ អហោសិ” ន្តិ។

វណ្ណារោហជាតកវណ្ណានា បឋមា។

[៣៦២] ២. សីលវីមំសជាតកវណ្ណានា

សីលំ សេយ្យោតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ
សីលវីមំសកព្រាហ្មណំ អារត្ត កថេសិ។ តំ កិរ រាជា “ឯស សីលសម្បន្នោ” តិ
អញ្ជេហិ ព្រាហ្មណេហិ អតិវេកំ កត្វា បស្សតិ។ សោ ចិន្តេសិ “កី ទុខោ មំ
រាជា ‘សីលសម្បន្នោ’ តិ អញ្ជេហិ អតិវេកំ កត្វា បស្សតិ, ឧទាហុ

‘សុតត្ថយុត្តោ’តិ, វីមសិស្សាមិ តាវ សីលស្ស វា សុតស្ស វា មហាន្តការ”ន្តិ។
សោ ឯកទិវសំ ហោរញ្ញកដលកតោ កហាបណំ គណ្ហិ។ ហោរញ្ញកោ
គរុកាវេន ន កិញ្ចិ អាហា, ធុតិយវារេបិ ន កិញ្ចិ អាហា។ តតិយវារេ បន តំ
“វិលោបខាធកោ”តិ គាហាបេត្វា រញ្ញោ ធស្សេត្វា “កី ឥមិនា កត”ន្តិ វុត្ត
“កុដុម្ពំ វិលុម្ពតី”តិ អាហា។ “សទ្ធិ កិរ, ព្រាហ្មណា”តិ? “ន, មហារាជ, កុដុម្ពំ
វិលុម្ពាមិ, មយ្ហំ បន ‘សីលំ ធុ ខោ មហន្តំ, សុតំ ធុ ខោ’តិ កុក្កុដ្ឋំ អហោសិ,
ស្វាហំ ‘ឯតេសុ កតវំ ធុ ខោ មហន្តំន្តិ វីមសន្តោ តយោ វារេ កហាបណំ គណ្ហិ,
តំ មំ ឯស ពន្លាបេត្វា តុម្ហាកំ ធស្សេតិ។ ឥទានិ មេ សុតតោ សីលស្ស
មហាន្តការោ ញាតោ, ន មេ យរាវាសេនតោ, បព្ពដិស្សាមហា”ន្តិ បព្ពដ្ឋំ
អនុជានាបេត្វា យរាវា អនោលោកេត្វាវ ជេតវំនំ គន្ធា សត្តាវ បព្ពដ្ឋំ យាចិ។
តស្ស សត្តា បព្ពដ្ឋញ្ច ឧបសម្មទញ្ច ទាបេសិ។ សោ អចិរូបសម្មន្នោ វិបស្សនំ
វិបស្សិត្វា អគ្គដលេ បតិជ្ឈហិ។ ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អាវុសោ,
អសុកព្រាហ្មណោ អត្ថនោ សីលំ វីមសិត្វា បព្ពដិតោ វិបស្សិត្វា អរហត្តំ
បត្តោ”តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ ធុតុ, ភិក្ខុវេ, ឯតេហិ កថាយ សន្និសិទ្ធា”តិ
បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្ត “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានិ អយមេវ, បុព្ពេ បណ្ឌិតាបិ
សីលំ វីមសិត្វា បព្ពដិត្វា អត្ថនោ បតិជ្ឈ កវីសុយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហាវិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រាហ្មនត្ថេ រដ្ឋំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណកុលេ
និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសីលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា ពារាណសី អាគន្ធា
រាជានំ បស្សិ។ រាជា តស្ស បុរោហិតជ្ជានំ អទាសិ។ សោ បញ្ច សីលានិ រក្ខតិ។
រាជាបិ នំ “សីលវា”តិ គរុំ កត្វា បស្សិ។ សោ ចិន្តេសិ “កី ធុ ខោ រាជា ‘សីលវា’តិ
មំ គរុំ កត្វា បស្សតិ, ឧទាហុ ‘សុតត្ថយុត្តោ’”តិ។ សត្តំ បច្ចុប្បន្នវត្ថុសទិសមេវ។
ឥធម បន សោ ព្រាហ្មណោ “ឥទានិ មេ សុតតោ សីលស្ស មហាន្តការោ
ញាតោ”តិ វត្វា ឥមា បញ្ច កាថា អភាសិ -

៦៥.

“សីលំ សេយ្យេ សុតំ សេយ្យេ, ឥតិ មេ សំសយោ អហុ;
សីលមេវ សុតា សេយ្យេ, ឥតិ មេ នត្ថិ សំសយោ។

៦៦.

“មោយា ជាតិ ច វណ្ណោ ច, សីលមេវ កិរុត្តមំ;
សីលេន អនុបេតស្ស, សុតេនត្តោ នវិជ្ជតិ។

៦៧.

“ខត្តិយោ ច អធម្មជ្ឈា, វេស្សោ ចាធម្មនិស្សិតោ;
តេ បរិច្ឆន្តុកោ លោកេ, ឧបបន្នន្តិ ធុគ្គតិ។

៦៨.

“ខត្តិយា ព្រាហ្មណោ វេស្សោ, សុទ្ធា ចណ្ឌាលបុក្កសា;
ឥធម្មំ ចរិត្វាន, ភវន្តិ តិធិវេ សមា។

៦៩.

“ន វេទា សម្បរាយាយ, ន ជាតិ នាបិ ពន្ធវា;
សកញ្ច សីលំ សំសុទ្ធី, សម្បរាយាយ សុខាយ ចា”តិ។

តត្ថ សីលមេវ សុតា សេយ្យេតិ សុតបរិយត្តិតោ សតគុណោ
សហស្សគុណោ សីលមេវ ឧត្តរិតរន្តិ។ ឯវញ្ច បន វត្វា សីលំ នាមេតំ ឯកវិធំ
សំវរវសេន, ធុវិធំ ចារិត្តវារិត្តវសេន, តិវិធំ កាយិកវាចសិកមាទសិកវសេន,
ចតុត្ថិធំ ចាតិមោក្ខសំវរសង្គ្រិយសំវរអាជីវចារិសុទ្ធិបច្ចយសន្និស្សិតវសេនាតិ
មាតិកំ បេត្វាវិត្តាវេន្តោ សីលស្ស វណ្ណំ អភាសិ។

មោយាតិ អដលា តុច្ឆា។ ជាតីតិ ខត្តិយកុលាទីសុ និព្វត្តិ។ វណ្ណោតិ
សីរីវណ្ណោ អភិរូបភារោ។ យា ហិ យស្មា សីលវហិតស្ស ជាតិសម្បទា វា
វណ្ណាសម្បទា វា សគ្គសុខំ ធាតុំ ន សក្កោតិ, តស្មា ឧភយម្បី តំ “មោយ”ន្តិ
អាហា។ សីលមេវ កិរាតិ អនុស្សវវសេន វេទតិ, ន បន សយំ ជាធាតិ។
អនុបេតស្សាតិ អនុបេតតស្ស។ សុតេនត្ថោ ន វិជ្ជតីតិ សីលវហិតស្ស
សុតបរិយត្តិមត្តេន ឥធលោកេ វា បរលោកេ វា កាចិ វឡិ ឆាម នត្តិ។

តតោ បរាទ្វេ គាថា ជាតិយា មោយភាវនស្សនត្ថំ វុត្តា។ តត្ថ តេ
បរិច្ឆេដ្ឋកោ លោកេតិ តេ ទុស្សីលា ទេវលោកញា មនុស្សលោកញាតិ ឧភោបិ
លោកេ បរិច្ឆេដ្ឋិកា ទុក្ខតី ឧបបជ្ជន្តិ។ ចណ្ណាលបុក្កសាតិ ឆវធម្មកចណ្ណាលា ច
បុប្ផធម្មកបុក្កសា ច។ កវន្តិ តិទិវេ សមាតិ ឯតេ សព្វេបិ សីលានុភារេន
ទេវលោកេ និព្វត្តា សមា ហោន្តិ និព្វិសេសា, ទេវាត្វេវ សង្ខំ គច្ឆន្តិ។

បញ្ចមគាថា សព្វេសម្បី សុតាទីនំ មោយភាវនស្សនត្ថំ វុត្តា។ តស្សត្ថោ -
មហារាជ, ឯតេ វេទានយោ វេបេត្វា ឥធលោកេ យសមត្តទានំ សម្បរាយេ
ទុតិយេ វា តតិយេ វា ភវេ យសំ វា សុខំ វា ធាតុំ ឆាម ន សក្កោន្តិ, បរិសុទ្ធិំ បន
អត្តនោ សីលមេវ តំ ធាតុំ សក្កោតីតិ។

ឯវំ មហាសត្ថោ សីលគុណោ ថាមេត្វា រាជានំ បព្ពដ្ឋំ អនុជាធាបេត្វា តំ
ទិវសមេវ ហិមវន្តំ បរិសិទ្ធា ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្ពដ្ឋិកា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច
និព្វត្តត្វា អបរិហ័នជ្ឈានោ ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិទ្ធា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា សីលំ
វីមសិទ្ធា ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្ពដ្ឋិតោ អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សីលវីមសជាតកវណ្ណោនា ទុតិយា។

[៣៦៣] ៣. ហិរិជាតកវណ្ណានា

ហិរិ តវន្តន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ អនាថបិណ្ឌិកស្ស សហាយំ
បច្ឆន្តវាសិសេដ្ឋិ អារត្ត កថេសិ។ ទ្វេបិ វត្ថុនិ ឯកកនិចាតេ នវមវគ្គស្ស
បរិយោសានជាតកេ វិត្តាវិតានេវ។ ឥធ បន “បច្ឆន្តវាសិសេដ្ឋិនោ មនុស្សា
អច្ឆិន្ទសព្ភសាបតេយ្យា អត្តនោ សន្តកស្ស អស្សមិនោ ហុត្វា បលាតា” តិ
ពារាណសិសេដ្ឋិស្ស អាហេចិតេ ពារាណសិសេដ្ឋិ “អត្តនោ សន្តិកំ អាគតានំ
កត្តត្ថំ អករោន្តា នាម បដិការកេ ន លភន្តិយេវ” តិ វត្វា ឥមា គាថា អភាសិ

-

៧០.

“ហិរិ តវន្តវិជិតុច្ឆមានំ, តវាហមស្មី ឥតិ ភាសមានំ;
សេយ្យានិ កម្មានិ អនាទិយន្តំ, នេសោ មមន្តិ ឥតិ នំវិជញ្ញា។

៧១.

“យញ្ញិ កយិរា តញ្ញិ វនេ, យំ ន កយិរា ន តំ វនេ;
អករោន្តំ ភាសមានំ, បរិជានន្តិ បណ្ឌិតា។

៧២.

“ន សោ មិត្តោ យោ សទា អប្បមត្តោ, ភេទាសន្តី វន្តមេវានុបស្សី;
យស្មីញ្ច សេតី ឧរសីវ បុត្តោ, ស វេ មិត្តោ យោ អភេន្នោ បរេហិ។

៧៣.

“ចាមោជ្ជករណំ ថានំ, បសំសាវហានំ សុខំ;
ជលានិសំសោ ភាវេតិ, វហន្តោ ចោរិសំ ធុរំ។

៧៤.

“បរិវេករសំ បិទ្វា, រសំ ឧបសមស្ស ច;
និទ្ទរោ ហោតិ និប្បាទោ, ធម្មប្បីតិរសំ បិវ”ន្តិ។

តត្ថ ហិរី តរន្តន្តិលន្តំ អតិក្កន្តំ។ វិជិតុច្ឆមាទន្តិ មិត្តភាវេន ជិតុច្ឆយមាទំ។
តវាហមស្មីតិ “តវ អហំ មិត្តោ”តិ កេវលំ វចនមត្តេនេវ ភាសមាទំ។ សេយ្យានិ
កម្មានិ “ធស្សមិ ករិស្សមី”តិ វចនស្ស អនុបាទិ ឧត្តមកម្មានិ។
អនាទិយន្តន្តិ អករោន្តំ។ នេសោ មមន្តិ ឯវុបំ បុគ្គលំ “ន ឯសោ មម មិត្តោ”តិ
វិជញ្ញា។

ចាមោជ្ជករណំ ហំនន្តិ ធានម្យី សីលម្យី ការវាបិ បណ្ឌិតេហិ
កល្យាណមិត្តេហិ សទ្ធិ មិត្តភាវេហិ។ ឥធម បន វុត្តប្បការំ មិត្តភាវមេវ
សន្ធាយេវមាហា។ បណ្ឌិតេន ហិ កល្យាណមិត្តេន សទ្ធិ មិត្តភាវោ ចាមោជ្ជម្យី
ករោតិ, បសំសម្បី វហតិ។ ឥធលោកបរលោកេសុ
កាយិកេចតសិកេសុខហេតុតោ “សុខ”ន្តិបិ វុច្ឆតិ, តស្មា ឯតំ ជលញ្ច
អាទិសំសញ្ច សម្បស្សមាទោ ជលានិសំសោ កុលបុត្តោ បុរិសេហិ វហិតតំ
ធានសីលការវាមិត្តភាវសម្ពាទំ ចតុត្ថិធម្មី ចោរិសំ ធុរំ វហន្តោ ឯតំ
មិត្តភាវសម្ពាទំ ចាមោជ្ជករណំ ហំនំ បសំសាវហំនំ សុខំ ភាវេតិ វឡេតិ, ន
បណ្ឌិតេហិ មិត្តភាវំ ភិក្ខុតីតិ ធិបេតិ។

បរិវេករសន្តិ កាយចិត្តឧបដិវេកានំ រសំ តេ វិវេកេ និស្សាយ ឧប្បន្នំ
សោមនស្សរសំ។ ឧបសមស្ស ចាតិ កិលេសូបសមេន លទ្ធសោមនស្សស្ស។
និទ្ទរោ ហោតិ និប្បាទោតិ សត្តកិលេសទរជាភាវេន និទ្ទរោ, កិលេសាភាវេន
និប្បាទោ ហោតិ។ ធម្មប្បីតិរសន្តិ ធម្មបីតិសម្ពាទំ រសំ, វិមុត្តិបីតិ បិវន្តោតិ
អត្ថោ។

ឥតិ មហាសត្តោ ចាបមិត្តសំសគ្គតោ ឧត្តិក្កោ បរិវេករសេន
អមតមហានិព្វានំ ចាបេត្វា ទេសនាយ កូដំ គណ្ហិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិទ្ធា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា បច្ចន្តវាសិ
ឥទានិ បច្ចន្តវាសិយេវ, តទា ពារាណសិសេដ្ឋិ អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ហិរិជាតកវណ្ណានា តតិយា។

[៣៦៤] ៤. ខន្ទោបនកជាតកវណ្ណានា

៧៥-៧៩.

កោ នុ សន្តម្ហិ បន្ទោតេតិ អយំ ខន្ទោបនកបញ្ចោ មហាឧមង្កេវិត្តារតោ
អារិ ភរិស្សតិ។

ខន្ទោបនកជាតកវណ្ណានា ចតុត្ថា។

[៣៦៥] ៥. អហិតុណ្ហិកជាតកវណ្ណានា

ធុត្តោម្ហិតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ មហាល្លកភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។
វត្ថុ ហេដ្ឋា សាលូកជាតកេ (ជា. ១.៣.១០៦ អាទយោ) វិត្តារតំ។ ឥធាបិ សោ
មហាល្លកោ ឯកំ តាមទារកំ បញ្ចាជេត្វា អក្កោសតិ បហរតិ។ ទារកោ
បលាយិត្វា វិព្ពមិ។ ទុតិយម្បិ នំ បញ្ចាជេត្វា តថេវាកាសិ។ ទុតិយម្បិ វិព្ពមិត្វា
បុន យាចិយមាណោ ឱលោកេតុម្បិ ន ឥច្ឆិ។ ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ កថំ សមុជ្ឈាបេសុ
“អារុសោ, អសុកោ នាម មហាល្លកោ អត្ថនោ សាមណេវេន សហាបិ វិនាបិ
វត្តិតុំ ន សក្កោតិ, ឥតរោ តស្ស ទោសំ ទិស្វា បុន ឱលោកេតុម្បិ ន ឥច្ឆិ,
សុហទយោ កុមារកោ”តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ
កថាយ សន្និសិដ្ឋា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្ថេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ,

បុព្វេបេស សាមណេរោ សុបាធយោវ, សកី ទោសំ ទិស្វា បុន ឡិលោកេតុម្បី ន
តេជ្ជី”តិ វត្ថា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថ រដ្ឋំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ
ធម្មាវាណិជកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ ធម្មាវិក្កយេន ជីវិតំ កប្បេសិ។
អថេកោ អហិតុណ្ហិកោ មក្កដំ គហេត្វា សិក្ខាបេត្វា អហី កីឡាបេន្តោ
ពារាណសីយំ ឧស្សវេ យុដ្ឋេ តំ មក្កដំ ធម្មាវាណិជកស្ស សន្តិកេ វេបេត្វា អហី
កីឡាបេន្តោ សត្ត ទិវសានិវិចរិ។ សោមិ វាណិជោ មក្កជស្ស ខាធនីយំ
ភោជនីយំ អទាសិ។ អហិតុណ្ហិកោ សត្តមេ ទិវសេ ឧស្សវកីឡនតោ អាគន្ធា
តំ មក្កដំ វេឡុបេសិកាយ តិក្ខត្តំ បហវិត្វា តំ អាទាយ ឧយ្យានំ គន្ធា ពន្ធិត្វា
និទ្ទំ ឡិក្កមិ។ មក្កដោ ពន្ធនំ មោចេត្វា អម្ពុក្ខំ អារុយ្ហ អម្ពានិ ខាធន្តោ និសីទិ។
សោ បពុទ្ធា រុក្ខេ មក្កដំ ទិស្វា “ឯតំ មយា ឧបលាបេត្វា គហេតុំ វដ្ដតី”តិ តេន
សទ្ធិ សល្លបន្តោ បឋមំ កាជមាហា -

៨០.

“ធុត្តោម្ហិ សម្ម សុមុខ, ជូតេ អក្ខបរាជិតោ;
ហរេហិ អម្ពបក្កានិ, វីរយំ តេ ភក្ខយាមសេ”តិ។

តត្ថ អក្ខបរាជិតោតិ អក្ខហិ បរាជិតោ។ ហរេហិតិ ចាតេហិ។ អយមេវ វា
ចាថោ។

តំ សុត្វា មក្កដោ សេសកាថា អភាសិ -

៨១.

“អលីកំ វត មំ សម្ម, អក្ខតេន បសំសសិ;
កោតេ សុតោ វា ទិដ្ឋោ វា, សុមុខោ នាម មក្កដោ។

៨២.

“អង្គាបិ មេ តំ មនសិ, យំ មំ តុំ អហិ តុណ្ហាក;
ធម្មាបណំ បរិសិទ្ធា, មត្តោ នាតំ ហនាសិ មំ។

៨៣.

“តាហំ សរំ ទុក្ខសេយ្យំ, អបិ វន្តម្បិ ការយេ;
នេវាហំ យាចិតោ ទន្ធិ, តថា ហិ ភយតន្តិតោ។

៨៤.

“យញ្ច ជញ្ញា កុលេ ជាតំ, គព្ពេ តិ ត្ថំ អមច្ឆរិ;
តេន សឱញ្ច មិត្តញ្ច, ជីវោ សន្ធាតុមវហតិ”តិ។

តត្ថ អលីកំ វតាតិ មុសា វត។ អក្ខតេនាតិ អវិជ្ជមាណេ។ កោតេតិ ក្ខ
តយា។ សុមុខោតិ សុន្ទរមុខោ។ អហិ តុណ្ហាកាតិ តំ អាលបតិ។
“អហិ កោណ្ហាកា”តិបិ ចាហោ។ នាតន្តិ ជិយច្ឆាភិក្ខុតំ ទុព្ពលំ កបណំ។
ហនាសិតិ វេឡុបេសិកាយ តិក្ខុត្ថំ បហាវសិ។ តាហន្តិ តំ អហំ។ សវន្តិ សវន្តោ។
ទុក្ខសេយ្យន្តិ តស្មី អាបណោ ទុក្ខសយនំ។ អបិ វន្តម្បិ ការយេតិ សចេបិ
ពារាណសិវន្តំ គហេត្វា មយ្ហំ ទត្វា មំ វន្តំ ការយេហសិ, ឯវម្បិ តំ នេវាហំ
យាចិតោ ទន្ធិ, តំ ឯកម្បិ អម្ពបក្កំ អហំ តយា យាចិតោ ន ទទេយ្យំ។
កីការណា? តថា ហិ ភយតន្តិតោតិ, តថា ហិ អហំ តយា ភយេន តន្តិតោតិ
អត្តោ។

គព្ពេ តិ ត្ថន្តិ សុភោជនវសេន មាតុកុច្ឆិយំយេវ អលង្កតបជិយត្តេ
សយនគព្ពេយេវ វា តិ ត្ថំ ភោគាសាយ អកបណំ។ សឱញ្ច មិត្តញ្ចាតិ
សឱភាវញ្ច មិត្តភាវញ្ច តថាវបេន កុលជាតេន តិ ត្តេន អកបណោន

អមជ្ឈិមា សទ្ធិ បណ្ឌិតោ សន្ធាតុំ បុន យដេតុំ អរហតិ, តយា បន កបណោន
អហិតុណ្ហិកេន សទ្ធិ កោ មិត្តការំ បុន យដេតុន្តិ អត្ថោ។ ឯវញ្ច បន វត្វា
វានរោ វនំ សហសា ចារិសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
អហិតុណ្ហិកោ មហាល្លកោ អហោសិ, មក្កដា សាមណោរោ, ធម្មាវាណិជា
បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អហិតុណ្ហិកជាតកវណ្ណានា បញ្ចមា។

[៣៦៦] ៦. គុម្ពិយជាតកវណ្ណានា

មជ្ជវណ្ណំ មជ្ជវសន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឧក្កណ្ឌិតភិក្ខុំ អារព្ភ
កថេសិ។ តញ្ចិ សត្តា “សច្ចំ កិរ ត្វំ ភិក្ខុ ឧក្កណ្ឌិតោសិ”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ចំ,
ភន្តេ”តិ វុត្តេ “កី ទិស្វា”តិ វត្វា “អលង្កតមាតុតាម”ន្តិ វុត្តេ “ភិក្ខុ ឥមេ បញ្ច
កាមគុណា នាម ឯកេន គុម្ពិយេន យក្ខេន ហលាហលវិសំ បក្ខិបិត្វា មគ្គ
ឋបិតមជ្ជសទិសា”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រាហ្មនេត្ថ រដ្ឋំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សត្តវាហកុលេ
និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ ពារាណសិតោ បញ្ចហិ សកជសតេហិ ភណ្ឌំ អាទាយ
វោហារត្ថាយ គច្ឆន្តោ មហាវត្ថនិអជីវ្ជារំ បត្វា សត្តកេ សន្និចាតាបេត្វា
“អម្ពោ, ឥមស្មី មគ្គវិសបណ្ណាបុប្ផដលាទិនិ អត្ថិ, តុម្ពេ កិញ្ចិ អខាទិតបុព្ពំ
ខាទន្តា មំ អបុច្ឆិត្វា មា ខាទិត្ថ, អមនុស្សបិ វិសំ បក្ខិបិត្វា
ភត្តបុជមជ្ជកដលានិ មគ្គ ឋបេន្តិ, តានិបិ មំ អនាបុច្ឆិត្វា មា ខាទិត្ថា”តិ ឱវាទំ
ទត្វា មគ្គំ បដិបដ្ឋិ។ អថេកោ គុម្ពិយោ នាម យក្ខោ អជីវិយា មជ្ឈជ្ជានេ មគ្គ
បណ្ណានិ អត្ថវិត្វា ហលាហលវិសសំយុត្តានិ មជ្ជបិណ្ណានិ ឋបេត្វា សយំ

មគ្គសាមន្តេ មជ្ឈំ កណ្តាឆ្នោវិយ រុក្ខេ កោដ្ឋេឆ្នោវិចរតិ។ អជាឆន្តា “បុញ្ញត្ថាយ
បបិតានិ ភវិស្សន្តី”តិ ខាធិត្វា ជីវិតក្ខយំ ចាបុណាន្តិ។ អមនុស្សា អាគន្ធា តេ
ខាធិន្តិ។ ពោធិសត្តស្ស សត្តកមនុស្សាបិ តានិ ធិស្វា ឯកេច្ឆេ លោលជាតិកា
អធិវាសេតុំ អសក្កោន្តា ខាធិសុ, បណ្ឌិតជាតិកា “បុច្ឆិត្វា ខាធិស្សមា”តិ
គហេត្វា អជ្ឈំសុ។ ពោធិសត្តោ តេ ធិស្វា ហត្ថគតានិ ធម្មាបេសិ, យេហិ
បឋមតវំ ខាធិតានិ, តេ មរិសុ។ យេហិ អធិខាធិតានិ, តេសំ វមនវិវេចនំ ធិត្វា
វន្តកាលេ ចតុមជ្ជុំ អនាសិ។ ឥតិ តេ តស្ស អានុភាវេន ជីវិតំ បដិលភីសុ។
ពោធិសត្តោ សោត្តិនា ឥច្ឆិតជ្ជានំ គន្ធា កណ្តំ វិស្សន្តេត្វា អត្តនោ គហមេវ
អគមាសិ។ តមត្ថំ កថេន្តោ សត្តា ឥមា អភិសម្ពុទ្ធកាថា អភាសិ -

៨៥.

“មជ្ជវណ្ណំ មជ្ជរសំ, មជ្ជកន្ធិវិសំ អហុ;
គុម្ពិយោ ឃាសមេសានោ, អរញ្ញោ ឌីទហី វិសំ។

៨៦.

“មជ្ជ ឥតិ មញ្ញមាណ, យេ តំ វិសមខាធិសុ;
តេសំ តំ កជុកំ អាសិ, មរណំ តេនុចាគម្មំ។

៨៧.

“យេ ច ខោ បដិសង្កាយ, វិសំ តំ បរិវន្តយុំ;
តេ អាតុវេសុ សុខិតា, ឧយ្ហមាទេសុ និព្ពតា។

៨៨.

“ឯវមេវ មនុស្សេសុ, វិសំ កាមា សមោហិតា;
អាមិសំ ពន្ធនញ្ចេតំ, មច្ចវេសោ គុហាសយោ។

៨៩.

“ឯវមេវ ឥមេ កាមេ, អាតុរា បរិចារិកេ;
យេ សទា បរិវេជ្ជន្តិ, សង្កំ លោកេ ឧបច្ចុត្តិ” ធម៌។

តត្ថ គុម្ពិយោតិ តស្មី វេនគុម្ពេ វិចរណេន ឯវលទ្ធនាមោ យក្ខោ។
យាសមេសានោតិ “តំ វិសំ ខាទិត្យា មតេ ខាទិស្សមី” តិ ឯវំ អត្តនោ យាសំ
បរិយេសន្តោ។ ឧទហិតិ តំ មជ្ជនា សមាទវណ្ណាគន្ធរសំ វិសំ និក្ខិបិ។ កដុកំ
អាសីតិ តិទិណំ អហោសិ។ មរណំ តេនុចាគម្ពន្តិ តេនវិសេន តេ សត្តា មរណំ
ឧបគតា។

អាតុរេស្វតិ វិសវេគេន អាសន្នមរណេសុ។ ឧប្បមាទេស្វតិ វិសតេជេនេវ
ឧប្បមាទេសុ។ វិសំ កាមា សមោហិតាតិ យថា តស្មី វត្ថុនិមហាមគ្គេ វិសំ
សមោហិតំ និក្ខិត្តំ, ឯវំ មនុស្សេសុបិ យេ ឯតេ រូបាទយោ បញ្ច វត្ថុកាមា តត្ថ
តត្ថ សមោហិតា និក្ខិត្តា, តេ “វិស” ធម៌ វេទិតញ្ញា។ អាមិសំ ពន្ធនញ្ញេតន្តិ ឯតេ
បញ្ច កាមគុណា នាម ឯវំ ឥមស្ស មជ្ជភូតស្ស លោកស្ស មារពាលិសិកេន
បក្ខិត្តំ អាមិសញ្ញេវ, ភវាភវតោ និក្ខមិតុំ អប្បនាទេន អនុអាទិប្បភេទំ
នាទប្បការំ ពន្ធនញ្ញា។ មជ្ជវេសោ គុហាសយោតិ សរីរគុហាយ វសនកោ
មរណាមជ្ជវេសោ។

ឯវមេវ ឥមេ កាមេតិ យថា វត្ថុនិមហាមគ្គេ វិសំ និក្ខិត្តំ, ឯវំ តត្ថ តត្ថ
និក្ខិត្តេ ឥមេ កាមេ។ អាតុរាតិ ឯកន្តមរណាធម្មតាយ អាតុរា អាសន្នមរណា
បណ្ឌិតមនុស្សា។ បរិចារិកេតិ កិលេសបរិចារិកេ កិលេសពន្ធកេ។ យេ សទា
បរិវេជ្ជន្តិ យេ វត្ថុប្បការា បណ្ឌិតបុរិសា និច្ចំ ឯវរូបេ កាមេ វេជ្ជន្តិ។ សង្កំ
លោកេតិ លោកេ សង្កនជ្ជន “សង្ក” ធម៌ លទ្ធនាមំ រាគាទិភេទំ កិលេសជាតំ។
ឧបច្ចុត្តិ អតីតា នាមាតិ វេទិតញ្ញា, អតិក្កមន្តិ វា អត្តោ។

សត្តា សង្ខារនិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ
ឧក្កុណ្ហិតភិក្ខុ សោតាបត្តិជលេ បតិដ្ឋហិ។ តទា សត្តវាហោ អហមេវ
អហោសិន្និ។

គុម្ពិយជាតកវណ្ណានា ធម្មា។

[៣៦៧] ៧. សាឡិយជាតកវណ្ណានា

យាយំ សាឡិយនាចាតីតិ ឥទំ សត្តា វេជ្ជវនេវិហរន្តោ “អារុសោ,
នេវនន្តោ តាសការកោបិ ភវិតុំ នាសក្ខី” តិ វចនំ អារត្ត កថេសិ។ តទា ហិ
សត្តា “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្វេបេស មម តាសការកោបិ ភវិតុំ នាសក្ខី” តិ
វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មនត្តេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តាមកេ
កុដុម្ពិកកុលេ និព្ពត្តិក្វា តរុណាកាលេ បំសុក្ខិឡកេហិ ធារកេហិ សទ្ធិ
តាមទ្វារេ និគ្រោធរុក្ខមូលេ កិឡតិ។ តទា ឯកោ ទុព្ពលវេជ្ជោ តាមេ កិញ្ចិ
អលភិក្វា និក្ខមន្តោ តំ ហំ បត្វា ឯកំ សប្បំ វិជបព្ពន្តវេន សីសំ និហរិក្វា
និទ្ទាយន្តំ ទិស្វា “មយា តាមេ កិញ្ចិ នលទ្ធិ, ឥមេ ធារកេ វព្វេត្វា សប្បេន
ខំសាបេត្វា តិកិច្ចិក្វា កិញ្ចិទេវ គណ្ហិស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា ពោធិសត្តំ អាហ “សចេ
សាឡិយនាបំ បស្សេយ្យាសិ, គណ្ហេយ្យាសិ” តិ។ “អាម, គណ្ហេយ្យ” តិ។
“បស្សេសោវិជបព្ពន្តវេ សយិតោ” តិ។ សោ តស្ស សប្បការំ អជានន្តោ រុក្ខំ
អារុយ្ហ តំ គីវាយំ គហេត្វា “សប្បោ” តិ ព្យាត្វា និវត្តិតុំ អនេន្តោ សុគ្គហិតំ
គហេត្វា វេគេន ឱបិ។ សោ គត្វា វេជ្ជស្ស គីវាយំ បតិតោ គីរំ បលិវេបេត្វា “ករ
ករា” តិ ខំសិក្វា តត្ថេវ នំ ចាតេត្វា បលាយិ។ មនុស្សា បរិវារយីសុ។

មហាសត្តោ សម្មត្ថបរិសាយ ធម្មំ ទេសេន្តោ ឥមា គាថា អភាសិ -

៩០.

“ឃ្លាយ សាឡិយនាចាតិ, កណ្តាសប្បំ អតាហយិ;
តេន សប្បនយំ ឧដ្ឋោ, ហតោ ចាចានុសាសកោ។

៩១.

“អហន្តារមហន្តារំ, យោ នរោ ហន្តមិច្ឆតិ;
ឯវំ សោ និហតោ សេតិ, យថាយំ បុរិសោ ហតោ។

៩២.

“អហន្តារមយាតេន្តំ, យោ នរោ ហន្តមិច្ឆតិ;
ឯវំ សោ និហតោ សេតិ, យថាយំ បុរិសោ ហតោ។

៩៣.

“យថា បំសុមុជ្ជី បុរិសោ, បដិវាតំ បដិក្ខិបេ;
តមេវ សោ រជោ ហន្តិ, តថាយំ បុរិសោ ហតោ។

៩៤.

“យោ អប្បទុដ្ឋស្ស នរស្ស ទុស្សតិ, សុទ្ធស្ស ចោសស្ស អនុដ្ឋណស្ស;
តមេវ ពាលំ បច្ឆេតិ ចាបំ, សុខុមោ រជោ បដិវាតំវ ឱត្តោ”តិ។

តត្ថ ឃ្លាយន្តិ យោ អយំ, អយមេវ វា ចាថោ។ សប្បនយន្តិ សោ អយំ តេន
សប្បន ឧដ្ឋោ។ ចាចានុសាសកោតិ ចាបកំ អនុសាសកោ។

អហន្តារន្តិ អបហរន្តំ។ អហន្តារន្តិ អមារេន្តំ។ សេតីតិ មតសយនំ សយតិ។
អយាតេន្តន្តិ អមារេន្តំ។ សុទ្ធស្សតិ និរាបរាធស្ស។ ចោសស្សតិ សត្តស្ស។

អនុវត្តណាស្យាតិ ឥន្ទ្រិយ៍ និរាបរាជការព្រ័យ សន្ទាយ វុត្តំ។ បច្ឆេតីតិ កម្មសិក្ខកំ
ហុត្វា បតិឯតិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មនេសនំ អាហរិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
ធុត្ថលវេជ្ជោ ទេវទត្តោ អហោសិ, បណ្ឌិតទារកោ បន អហាមេវ អហោសិ” ឆ្លឹ។

សាឡិយជាតកវណ្ណានា សត្តមា។

[៣៦៨] ៨. តថសារជាតកវណ្ណានា

អមិត្តហត្ថត្ថកតាតិ ឥន្ទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ បញ្ញាចារមី អារព្ភ
កថេសិ។ តទា ហិ សត្តា “ន, ភិក្ខុវេ, ឥន្ទានេវ, បុព្វេបិ តថាគតោ បញ្ញាវា
ឧទាយកុសលោយេវា” តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណាសិយំ ព្រហ្មនត្តេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាមកេ
កុដុម្ពិកកុលេ និព្ពត្តិក្ខាតិ សព្ពំ បុរិមជាតកនិយាមេនេវ កថេតព្ពំ។ ឥធម បន
វេជ្ជេ មតេ កាមវាសិនោ មនុស្ស “មនុស្សមារកា” តិ តេ ទារកេ កុណ្ណាកេហិ
ពន្ធិក្ខា “រញ្ជោ ទស្សេស្សមា” តិ ពារាណាសី នយីសុ។ ពោធិសត្តោ
អន្តរាមគ្គេយេវ សេសទារកានំ ឡិវាទំ អនាសិ “តុម្ពេ មា ភាយថ, រាជានំ ទិស្វាបិ
អភីតា តុដ្ឋិន្ទ្រិយា ភវេយ្យាថ, រាជា អម្ពេហិ សទ្ធិ បឋមតរំ កថេស្សតិ, តតោ
បជ្ជាយ អហំ ជានិស្សមី” តិ។ តេ “សាធុ” តិ សម្មជិន្ធិក្ខា តថា ករីសុ។ រាជា តេ
អភីតេ តុដ្ឋិន្ទ្រិយេ ទិស្វា “ឥមេ ‘មនុស្សមារកា’ តិ កុណ្ណាកតទ្វា អានីតា,
ឯវរុបំ ធុត្ថំ បត្តាបិ ន ភាយន្តិ, តុដ្ឋិន្ទ្រិយាយេវ, កី នុ ខោ ឯតេសំ
អសោចនការណំ, បុច្ឆិស្សមិ នេ” តិ បុច្ឆន្តោ បឋមំ កាថមាហា -

“អមិត្តហត្ថត្ថគតា, តថសាវសមប្បីតា;
បសន្នមុខវណ្ណាត្ថ, កស្មា តុម្កេ ន សោចថា”តិ។

តត្ថ អមិត្តហត្ថត្ថគតាតិ កុណ្ឌាកេហិ គីវាយំ ពន្ធិត្វា អានន្តានំ
អមិត្តានំ ហត្ថគតា។ តថសាវសមប្បីតាតិ វេជ្ជកុណ្ឌាកេហិ ពន្ធិត្វា ឯវមាហ។
កស្មាតិ “ឯវរូបំ ព្យសនំ បត្តាបិ តុម្កេ កីការណា ន សោចថា”តិ បុច្ឆតិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ សេសកាថា អភាសិ -

៩៦.

“ន សោចនាយ បរិទេវនាយ, អត្តោវលញ្ឆោ អបិ អប្បកោបិ;
សោចន្តមេនំ ធុទិតំ វិទិត្វា, បច្ឆតិកា អត្តមនា ភវន្តិ។

៩៧.

“យតោ ច ខោ បណ្ឌិតោ អាបនាសុ, ន វេជតី អត្តវិនិច្ឆយញ្ញ;
បច្ឆតិកាស្ស ធុទិតា ភវន្តិ, ទិស្វា មុខំ អវិការំ បុរាណំ។

៩៨.

“ជេប្បន មន្តេន សុភាសិតេន, អនុប្បនានេន បវេណីយា វា;
យថា យថា យត្ថ លភេថ អត្ថំ, តថា តថា តត្ថ បរក្កមេយ្យ។

៩៩.

“យតោ ច ជានេយ្យ អលត្តនេយ្យ, មយាវ អញ្ញេន វា ឯស អត្តោ;
អសោចមាណោ អធិវាសយេយ្យ, កម្មំ ទន្ធិ កិច្ចំ ករោមិ ទានី”តិ។

តត្ថ អត្តោតិ វុឌ្ឍិ។ បច្ឆតិកា អត្តមនាតិ ឯតំ បុរិសំ សោចន្តំ ធុទិតំ វិទិត្វា
បច្ឆាមិត្តា តុដ្ឋមិត្តា ហោតិ។ តេសំ តុស្សនការណំ នាម បណ្ឌិតេន កាតុំ ន

វដ្តតីតិ ដីបេតិ។ យតោតិ យទា។ នវេជតីតិ ចិត្តត្រាសភយេន ន កម្មតិ។
អត្ថវិនិច្ឆ័យញ្ញតិ តស្ស តស្ស អត្ថស្ស វិនិច្ឆ័យកុសលោ។

ជប្បនាតិ មន្តបរិជប្បនេន។ មន្តនាតិ បណ្ឌិតេហិ សទ្ធិ មន្តគ្គហលោន។
សុភាសិតេនាតិ បិយវចនេន។ អនុប្បនាទេនាតិ លញ្ញនាទេន។ បវេណីយាតិ
កុលវំសេន។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - មហារាជ, បណ្ឌិតេន នាម អាបនាសុ ឧប្បន្នាសុ
ន សោចិត្តំ ន កិលមិត្តំ, ឥមេសុ បន បញ្ចសុ ការណេសុ អញ្ញាតវំសេន
បច្ឆាមិត្តា ជិនិតញ្ញា។ សចេ ហិ សក្កោតិ, មន្តំ បរិជប្បិត្វា មុខេន្ធនំ កត្វាបិ តេ
ជិនិតញ្ញា, តថា អសក្កោន្តេន បណ្ឌិតេហិ សទ្ធិ មន្តេត្វា ឯកំ ឧបាយំ
សល្លេក្ខេត្វា ជិនិតញ្ញា, បិយវចនំ វុត្តំ សក្កោន្តេន បិយំ វត្វាបិ តេ ជិនិតញ្ញា, តថា
អសក្កោន្តេន វិនិច្ឆ័យាមច្ឆានំ លញ្ញំ ឧត្វាបិ ជិនិតញ្ញា, តថា អសក្កោន្តេន
កុលវំសំ កថេត្វា “មយំ អសុកបវេណីយា អាគតា, តុម្ហាកញ្ច អម្ហាកញ្ច
ឯកោវ បុត្តបុរិសោ” តិ ឯវំ វិជ្ជមានញាតិកោជី យដេត្វាបិ ជិនិតញ្ញា ឯវាតិ។
យថាយថាតិ ឯតេសុ បញ្ចសុ ការណេសុ យេន យេន ការណេន យត្ថ យត្ថ
អត្ថនោ វុឡី លកេយ្យ។ តថា តថាតិ តេន តេន ការណេន តត្ថ តត្ថ
បរក្កមេយ្យ, បរក្កមំ កត្វា បច្ឆត្ថិកេ ជិនេយ្យាតិ អធិប្បាយោ។

យតោ ច ជានេយ្យាតិ យទា បន ជានេយ្យ, មយា វា អញ្ជេន វា ឯស អត្ថោ
អលត្តនេយ្យេ នានប្បការេន វាយមិត្វាបិ ន សក្កា លទ្ធិ, តទា បណ្ឌិតោ
បុរិសោ អសោចមាទោ អកិលមមាទោ “មយា បុត្តេ កតកម្មំ ទទ្ធិ បិរំ ន សក្កា
បដិពាហិតំ, ឥទានិ កី សក្កា កាតុ” ន្តិ អធិវាសយេយ្យាតិ។

រាជា ពោធិសត្តស្ស ធម្មកថំ សុត្វា កម្មំ សោធម្មានិទ្ទោសភាវំ ញត្វា
កុណ្ឌាកេ ហារាបេត្វា មហាសត្តស្ស មហន្តំ យសំ ឧត្វា អត្ថនោ

អត្ថធម្មអនុសាសកំ អមច្ឆរតនំ អកាសិ, សេសនាវកានម្បិ យសំ ទត្វា
ហ៊ានន្តរានិ អនាសិ។

សត្តា ៩ម៍ ធម្មទេសនំ អាហរិទ្ធា ជាតកំ សមោធានេសិ “តទា
ពារាណសិរាជា អានន្តោ អហោសិ, នាវកា បេរាណុបេរា, បណ្ឌិតនាវកោ បន
អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

តថសារជាតកវណ្ណានា អជ្ជមា។

[៣៦៩] ៩. មិត្តវិន្ទកជាតកវណ្ណានា

ក្បាហំ ទេវានមករន្តិ ៩ទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ ឯកំ ទុព្ពចតិក្ខំ អារត្ត
កថេសិ។ វត្ថុ មហាមិត្តវិន្ទកជាតកេ (ជា. ១.៥.១០០ អាទយោ) អារិ ភវិស្សតិ។
អយំ បន មិត្តវិន្ទកោ សមុទ្កេ ឱត្តោ អត្រិដ្ឋោ ហុត្វា បុរតោ គន្ធា
នេយិកសត្តានំ បច្ឆនជ្ជានំ ឧស្សននិរយំ ទិស្វា “ឯកំ នគរ”ន្តិ សញ្ញាយ
បរិសិទ្ធា ខុរេក្កំ អស្សនេសិ។ តទា ពោធិសត្តោ ទេវបុត្តោ ហុត្វា
ឧស្សននិរយចារិកំ ចរតិ។ សោ តំ ទិស្វា បុច្ឆន្តោ បឋមំ កាថមាហា -

១០០.

“ក្បាហំ ទេវានមករំ, កី ចាបំ បកតំ មយា;
យំ មេ សិរស្មី ឱហច្ឆ, ចក្កំ ភមតិ មត្តកេ”តិ។

តត្ថ ក្បាហំ ទេវានមករន្តិ សាមិ ទេវបុត្ត, កី នាម អហំ ទេវានំ អករិ, កី មំ
ទេវាចោដ្ឋិតិ។ កី ចាបំ បកតំ មយាតិ ទុក្ខមហន្តតាយ វេទនាប្បត្តោ
អត្តនា កតំ ចាបំ អសល្លក្ខេន្តោ ឯវមាហា។ យំ មេតិ យេន ចាបេន មម សិរស្មី
ឱហច្ឆ ឱហនិទ្ធា ៩ទំ ខុរេក្កំ មម មត្តកេ ភមតិ, តំ កី នាមាតិ?

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ ធុតិយំ កាថមាហា -

១០១.

“អតិក្កម្ម រមណកំ, សធាមត្តញ្ច ទ្វកកំ;
ព្រហ្មត្តរញ្ច ចាសាធំ, កេនត្ថេន ឥធាគតោ”តិ។

តត្ថ រមណកន្តិ ជលីកចាសាធំ។ សធាមត្តន្តិ រជតចាសាធំ។ ទ្វកកន្តិ
មណីចាសាធំ។ ព្រហ្មត្តរញ្ច ចាសាធំន្តិ សុវណ្ណចាសាធំញ្ច។ កេនត្ថេនាតិ ត្វំ
ឯតេសុ រមណកាធិសុ ចតស្សោ អដ្ឋសោឡស ទ្វត្ថិសាតិ ឯតា ទេវធីតរោ
បហាយ តេ ចាសាទេ អតិក្កមិត្វា កេន ការណេន ឥធអាគតោតិ។

តតោ មិត្តវិទ្ធុកោ តតិយំ កាថមាហា -

១០២.

“ឥតោ ពហុតរា ភោគា, អត្រ មញ្ជោ ភវិស្សរេ;
ឥតិ ឯតាយ សញ្ញាយ, បស្ស មំ ព្យសនំ គត”ន្តិ។

តត្ថ ឥតោ ពហុតរាតិ ឥមេសុ ចត្វសុ ចាសាទេសុ ភោគេហិ អតិវេកតរា
ភវិស្សន្តិ។

តតោ ពោធិសត្តោ សេសគាថា អភាសិ -

១០៣.

“ចតុត្ថំ អដ្ឋជ្ឈគមា, អដ្ឋាហិបិ ច សោឡស;
សោឡសាហិ ច ពាត្ថីស, អត្រិច្ចំ ច ក្កមាសទោ;
ឥច្ឆាហតស្ស ចោសស្ស, ចក្កំ ភមតិ មត្តកេ។

១០៤.

“ឧបរិវិសាលា ធុប្បរា, ឥន្ទ្រាវិសជគាមិនី;
យេ ច តំ អនុគិដ្ឋន្តិ, តេ ហោន្តិ ចក្កធារិនោ” តិ។

តត្ថ ឧបរិវិសាលាតិ មិត្តវិទូក តណ្ហា នាមេសា អាសេវិយមាណា
ឧបរិវិសាលា ហោតិ បត្តជា, មហាសមុទ្ទោវិយ ធុប្បរា, រូចាធិសុ អារម្មណេសុ
តំ តំ អារម្មណំ ឥន្ទ្រមាណាយ ឥន្ទ្រាយ បត្តជាយ វិសជគាមិនី, តស្មា យេ បុរិសា
តំ ឯវរូបំ តណ្ហំ អនុគិដ្ឋន្តិ, បុនប្បនំ គិក្ខា ហុត្វា តណ្ហាន្តិ។ តេ ហោន្តិ
ចក្កធារិនោតិ តេ ឯតំ ខុចក្កំ ធារេន្តិតិ វេទតិ។

មិត្តវិទូកំ បន កថេន្តមេវ និបិសមាណំ តំ ខុចក្កំ ភស្សិ, តេន សោ បុន
កថេតុំ នាសក្ខិ។ ទេវបុត្តោ អត្តនោ ទេវជ្ឈានមេវ គតោ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហារិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
មិត្តវិទូកោ ធុត្ថចភិក្ខុ អហោសិ, ទេវបុត្តោ បន អហមេវ អហោសិ” ត្ថិ។

មិត្តវិទូកជាតកវណ្ណានា នវមា។

[៣៧០] ១០. បលាសជាតកវណ្ណានា

បំសោ បលាសមវចាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ កិលេសនិក្ខបំ
អារត្ត កថេសិ។ វត្ថុ បញ្ញាសជាតកេ អាវិ ភវិស្សតិ។ ឥធិ បន សត្តា ភិក្ខុ
អាមន្តេត្វា “ភិក្ខុវេ, កិលេសោ នាម អាសន្តីតញ្ជោវ, អប្បមត្តកោ សមាណេបិ
និក្រោធកន្ទោវិយ វិនាសំ ចាបេតិ, ចោរាណកបណ្ឌិតាបិ អាសន្តីតត្ថំ
អាសន្តីសុយេវា” តិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីត ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថេ រដ្ឋំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ
សុវណ្ណាហំសយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ ចិត្តកូដបព្ពតេ សុវណ្ណាគុហាយំ
វសន្តោ ហិមវន្តបទេសេ ជាតស្សវេ សយំជាតសាលី ខាទិត្វា អាគប្បតិ។ តស្ស
គមនាគមនមគ្គេ មហាបលាសរុក្ខោ អហោសិ។ សោ គប្បន្តោបិ តត្ថ
វិស្សមិត្វា គប្បតិ, អាគប្បន្តោបិ តត្ថ វិស្សមិត្វា អាគប្បតិ។ អថស្ស តស្មី រុក្ខ
និព្ពត្តនេវតាយ សទ្ធិវិស្សសោ អហោសិ។ អបរភាគេ ឯកា សកុណិកា
ឯកស្មី និក្រោធរុក្ខេ និក្រោធបក្កំ ខាទិត្វា អាគប្ប តស្មី បលាសរុក្ខេ និសីទិត្វា
វិជបន្តវេ វច្ឆំ ចាតេសិ។ តត្ថ និក្រោធគន្ធាជាតោ, សោ ចតុវង្គុលមត្តកាលេ
វត្ថុវង្គុលបលាសតាយ សោភតិ។ ហំសរាជា តំ ទិស្វា រុក្ខនេវតំ អាមន្តេត្វា “សម្ម
បលាស, និក្រោធា នាម យម្ហី រុក្ខេ ជាយតិ, វង្សន្តោ តំ នាសេតិ, ឥមស្ស វង្សិតុ
មា ទេតិ, វិមាណំ តេ នាសេស្សតិ, បដិកច្ឆេវ នំ ឧទ្ទិវិត្វា ធម្មហិ,
អាសន្តិតព្ពយុត្តកំ នាម អាសន្តិតុំ វដ្តតិ”តិ បលាសនេវតាយ សទ្ធិ មន្តេន្តោ
បឋមំ កាថមាហា -

១០៥.

“ហំសោ បលាសមវេច, និក្រោធា សម្ម ជាយតិ;
អង្គស្មី តេ និសិន្នោវ, សោ តេ មម្ហានិ ធម្មតិ”តិ។

បឋមចាទោ បនេត្ថ អភិសម្ពុទ្ធន ហុត្វា សត្តារា រុក្ខោ។ បលាសន្តិ
បលាសនេវតំ។ សម្មាតិ វយស្ស។ អង្គស្មីន្តិវិជគិយំ។ សោ តេ មម្ហានិ ធម្មតិ
សោ តេ អង្គេ សំវង្សោ សបត្តោ វិយ ជីវិតំ ធិន្ទិស្សតិ តិ អត្តោ។ ជីវិតសង្ខារា ហិ
ឥធម “មម្ហានិ”តិ រុក្ខោ។

តំ សុត្វា តស្ស វេចនំ អគណ្ណាន្តិ បលាសនេវតា ទុតិយំ កាថមាហា -

១០៦.

“វឌ្ឍតាមេវ និក្រោធា, បតិជ្ជស្ស ភវាមហំ;
យថា បិតា ច មាតា ច, ឯវំ មេ សោ ភវិស្សតី”តិ។

តស្សត្ថោ - សម្ម, ន ត្វំ ជាធាសី វឌ្ឍតាមេវ ឯស, អហមស្ស យថា
ពាលកាលេ បុត្តានំ មាតាបិតារោ បតិជ្ជា ហោន្តិ, តថា ភវិស្សមិ, យថា បន
សំវឌ្ឍា បុត្តា បច្ឆា មហាល្លកកាលេ មាតាបិតុនំ បតិជ្ជា ហោន្តិ, មយ្ហម្បិ បច្ឆា
មហាល្លកកាលេ ឯវមេវ សោ បតិជ្ជា ភវិស្សតីតិ។

តតោ ហំសោ តតិយំ កាថមាហា -

១០៧.

“យំ ត្វំ អន្តស្មី វឌ្ឍេសិ, ជីវរុក្ខំ ភយានកំ;
អាមន្តខោ តំ គច្ឆាម, វុឌ្ឍិ មស្ស ន រុច្ឆតី”តិ។

តត្ថ យំ ត្វន្តិ យស្មា ត្វំ ឯតញ្ច ភយនាយកត្តេន ភយានកំ ជីវរុក្ខំ សបត្តំ
វិយ អន្តេ វឌ្ឍេសិ។ អាមន្តខោ តន្តិ តស្មា មយំ តំ អាមន្តត្វា ជាធាបេត្វា
គច្ឆាម។ វុឌ្ឍិ មស្សតិ អស្ស វុឌ្ឍិ មយ្ហំ ន រុច្ឆតីតិ។

ឯវញ្ច បន វត្វា ហំសរាជា បក្ខេ បសារេត្វា ចិត្តក្ខជបត្តតមេវ តតោ។
តតោ បជ្ជាយ បុន នាគន្ទិ។ អបរភាគេ និក្រោធា វឌ្ឍិ, តស្មី ឯកា រុក្ខនេវតាបិ
និព្ពត្តិ។ សោ វឌ្ឍន្តោ បលាសំ ភញ្ញិ, សាខាហិ សទ្ធិយេវ នេវតាយ វិមាណំ បតិ។
សា តស្មី កាលេ ហំសរញ្ញោ វចនំ សល្លក្ខេត្វា “ឥទំ អនាគតភយំ ធិស្វា
ហំសរាជា កថេសិ, អហំ បនស្ស វចនំ នាកាសិ”ន្តិ បរិនេវមាណា ចតុត្ថំ
កាថមាហា -

៣០៨.

“ឥនានិ ខោ មំ ភាយេតីតិ, មហានេរុនិទស្សនំ;
បាំសស្ស អនភិញ្ញាយ, មហា មេ ភយមាគត”ន្តិ។

តត្ថ ឥនានិ ខោ មំ ភាយេតីតិ អយំ និក្រោដោ តរុណាកាលេ តោសេត្វា
ឥនានិ មំ ភាយាបេតិ សន្តាសេតិ។ មហានេរុនិទស្សនន្តិ សិនេរុបព្ពតសទិសំ
មហន្តំ បាំសរាជស្ស វេចនំ សុត្វា អជានិត្វា តរុណាកាលេយេវ ឯតស្ស
អនុទ្ធជត្តា។ មហា មេ ភយមាគតន្តិ ឥនានិ មយ្ហំ មហន្តំ ភយំ អាគតន្តិ បរិទេវិ។

និក្រោដាបិ វឿន្តោ សព្វំ បលាសំ ភញ្ញិត្វា ខាលុកមត្តមេវ អកាសិ។
នេវតាយ វិមាណំ សព្វំ អន្តរាយិ។

៣០៩.

“ន តស្ស វុឡិ កុសលប្បសត្តា, យោវឡមាណោ យសតេ បតិជ្ជំ;
តស្សបរោធំ បរិសន្តមាណោ, បតារយី មូលវឌាយ ជីរោ”តិ។ -

បញ្ចមា អភិសម្ពុទ្ធកាថា។

តត្ថ កុសលប្បសត្តាតិ កុសលេហិ បសត្តា។ យសតេតិ ខាទតិ,
វិនាសេតីតិ អត្ថោ។ បតារយីតិ បតរតិ វាយមតិ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - ភិក្ខុវេ,
យោវឡមាណោ អត្ថនោ បតិជ្ជំ នាសេតិ, តស្ស វុឡិ បណ្ឌិតេហិ ន បសត្តា,
តស្ស បន អព្ពន្ធស្ស វា ពាហិរស្ស វា បរិស្សយស្ស “ឥតោ មេ ឧបរោដោ
ភវិស្សតី”តិ ឯវំ ឧបរោធំ វិនាសំ បរិសន្តមាណោវិរោ ព្រាណាសម្បន្នោ
មូលវឌាយ បរ ក្កមតីតិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហារិក្ខា សង្ខារិនិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ បញ្ចសតា ភិក្ខុ អរហន្តំ ចាបុណ្ណិសុ។ តទា
សុវណ្ណាហំសោ អហមេវ អហោសិន្តិ។

បលាសជាតកវណ្ណានា ទសមា។

វណ្ណារោហវត្តោ ទុតិយោ។

៣. អឡវត្តោ

[៣៧១] ១. ធីយីតិកោសលជាតកវណ្ណានា

ឯវិក្ខតស្ស តេ រាជាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ កោសម្ពកេ
ភណ្ឌានការកេ អារត្ត កថេសិ។ តេសញ្ញា ជេតវនំ អាគន្ធា ខមាបនកាលេ
សត្តា តេ អាមន្តេត្វា “ភិក្ខុវេ, តុម្ពេ មយ្ហំ ឡិវសា មុខតោ ជាតា បុត្តា នាម,
បុត្តេហិ ច បិតរា ទិន្នំ ឡិវាទំ ភិក្ខុតុំ ន វដ្ឋតិ, តុម្ពេ បន មម ឡិវាទំ ន ករិត្ត,
ចោរាណកបណ្ឌិតា អត្តនោ មាតាបិតរោ ឃាតេត្វា វដ្ឋំ គហេត្វា បិតចោរេបិ
អរញ្ញោ ហត្ថបដំ អាគតេ មាតាបិតុហិ ទិន្នំ ឡិវាទំ ន ភិក្ខុស្សាមាតិ ន
មារយីស្វ” តិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

ឥមស្មី បន ជាតកេ ទ្វេបិ វត្ថុនិ។ សង្ឃភេទកក្កន្ធកេ វិត្តារតោ អារិ
ភិស្សន្តិ។ សោ បន ធីយារុកុមារោ អរញ្ញោ អត្តនោ អង្គេ និបន្នំ
ពារាណសិរាជានំ ចូឡាយ គហេត្វា “ឥទានិ មយ្ហំ មាតាបិតុឃាតកំ ចោរំ
ខណ្ឌាខណ្ឌំ កត្វា ភិក្ខុស្សមី” តិ អសី ឧត្តបន្តោ តស្មី ខណោ មាតាបិតុហិ ទិន្នំ
ឡិវាទំ សរិត្វា “ជីវិតំ ចជន្តោបិ តេសំ ឡិវាទំ ន ភិក្ខុស្សមិ, កេវលំ ឥមំ
តន្ថេស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា បឋមំ កាថមាហា -

១១០.

“ឃុំត្រសក់ តែ រាជ, អាគតស្ស វសេ មម;
អត្ថិ នុកោចិ បរិយាយោ, យោ តំ ទុក្ខា បមោចយេ”តិ។

តត្ថ វសេ មមាតិ មម វសំ អាគតស្ស។ បរិយាយោតិ ការណាំ។

តតោ រាជា ទុតិយំ កាជមាហា -

១១១.

“ឃុំត្រសក់ មេ តាត, អាគតស្ស វសេ តវ;
នត្ថិ នោកោចិ បរិយាយោ, យោ មំ ទុក្ខា បមោចយេ”តិ។

តត្ថ នោតិ និចាតមត្ថំ, នត្ថិ កោចិ បរិយាយោ, យោ មំ ឯតស្មា ទុក្ខា
បមោចយេតិ អត្ថោ។

តតោ ពោធិសត្តោ អវសេសកាថា អភាសិ -

១១២.

“នាញំ សុចរិតំ រាជ, នាញំ រាជ សុភាសិតំ;
តាយតេ មរណកាលេ, ឃុំមេវិតរំ ធនំ។

១១៣.

“អក្កោច្ឆិ មំ អវចិ មំ, អជិនិ មំ អហាសិ មេ;
យេ ច តំ ឧបនយ្ហន្តិ, វេរំ តេសំ ន សម្មតិ។

១១៤.

“អក្កោច្ឆិ មំ អវចិ មំ, អជិនិ មំ អហាសិ មេ;

យេ ច តំ ឧបនយ្ហន្តិ, វេរំ តេសូបសម្មតិ។

១១៥.

“ន ហិ វេរេន វេរានិ, សម្មន្តិធ កុធាចនំ;

អវេរេន ច សម្មន្តិ, ឯស ធម្មោ សនន្តនោ”ន្តិ។

តត្ថ នាញំ សុចរិតន្តិ នាញំ សុចរិតា, អយមេវ វា ចាហេ, វេបេត្វា សុចរិតំ
អញំ ន បស្សមីតិ អត្តោ។ ឥធ “សុចរិត”ន្តិបិ “សុភាសិត”ន្តិបិ មាតាបិតុហិ
ទិន្នំ ឱវាទំយេវ សន្ធាយាហា។ ឯវមេវាតិ និរត្តកមេវ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ -
មហារាជ, អញ្ញាត្រ ឱវាទានុសិទ្ធិសង្ខាតា សុចរិតសុភាសិតា មរណកាលេ
តាយិតុំ រក្ខិតុំ សមត្តោ នាម អញ្ញោ នត្ថិ, យំ ឯតំ ឥតវំ ជនំ, តំ ឯវមេវ
និរត្តកមេវ ហោតិ, ត្វញ្ញំ ឥទានិ មយ្ហំ កោដិសតសហស្សមត្តម្មំ ជនំ ទទន្តោ
ជីវិតំ ន លកេយ្យាសិ, តស្មា វេទិតព្ភមេតំ “ធនតោ សុចរិតសុភាសិតមេវ
ឧត្តរិតរ”ន្តិ។

សេសតាថាសុបិ អយំ សង្ខេបត្តោ - មហារាជ, យេ បុរិសា “អយំ មំ
អក្កោសិ, អយំ មំ បហិរិ, អយំ មំ អជិនិ, អយំ មម សន្តកំ អហាសី”តិ ឯវំ វេរំ
ឧបនយ្ហន្តិ ពន្ធិត្វារិយ ហធយេ វេបេន្តិ, តេសំ វេរំ ន ឧបសម្មតិ។ យេ ច បនេតំ ន
ឧបនយ្ហន្តិ ហធយេ ន វេបេន្តិ, តេសំ វេបសម្មតិ។ វេរានិ ហិ ន កធាចិ វេរេន
សម្មន្តិ, អវេរេនេវ បន សម្មន្តិ។ ឯស ធម្មោ សនន្តនោតិ ឯសោ ចោរាណាកោ
ធម្មោ ចិរកាលប្បវត្តោ សភាវោតិ។

ឯវញ្ច បន វត្វា ពោធិសត្តោ “អហំ, មហារាជ, តយិ ន ទុញ្ហមិ, ត្វំ បន មំ
មារេហី”តិ តស្ស ហត្ថេ អសី វេបេសិ។ រាជាបិ “នាហំ តយិ ទុញ្ហមី”តិ សបថំ
កត្វា តេន សធ្ា នគរំ គត្វា តំ អមច្ឆានំ ទស្សេត្វា “អយំ, ភណោ,

កោសលវត្តោ បុត្តោ ធីយាវុកុមារោ នាម, ឥមំនា មយ្ហំ ជីវិតំ ទិន្នំ, នលត្តា ឥមំ
កិត្តិំ កាតុ"ន្តិ វត្តា អត្តនោ ធីតវំ ទត្វា បិតុ សន្តកេ រជ្ជេ បតិជ្ជាបេសិ។ តតោ
បជ្ជាយ ឧកោបិ សមគ្គា សម្មាទមាណា រជ្ជំ ការេសុំ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
មាតាបិតារោ មហារាជកុលានិ អហេសុំ, ធីយាវុកុមារោ បន អហមេវ
អហោសិ”ន្តិ។

ធីយីតិកោសលជាតកវណ្ណានា បឋមា។

[៣៧២] ២. មិគទោតកជាតកវណ្ណានា

អគារា បច្ចុបេតស្សតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ មហាល្លកំ អារត្ត
កថេសិ។ សោ កិវេកំ ទារកំ បញ្ចាជេសិ។ សាមណោរោ តំ សក្កច្ចំ ឧបជ្ជហិត្វា
អបរភាគេ អជាសុកេន កាលមកាសិ។ តស្ស កាលកិរិយាយ មហាល្លកោ
សោកាភិក្ខុតោ មហាន្តេន សន្តេន បរិទេវន្តោ វិចរិ។ ភិក្ខុ សញ្ញាបេតុំ
អសក្កោន្តា ធម្មសភាយំ កថំ សមុជ្ជាបេសុំ “អាវុសោ, អសុកោ នាម
មហាល្លកោ សាមណោរស្ស កាលកិរិយាយ បរិទេវន្តោ វិចរិតិ,
មរណស្សតិភាវនាយ បរិពាហិរោ ឯសោ ភវិស្សតី”តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ
នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន,
ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុត្តេបេស ឯតស្មី មតេ បរិទេវន្តោ វិចរិ”តិ វត្តា អតីតំ
អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រាហ្មនត្ថេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សក្កត្តំ
ការេសិ។ តទា ឯកោ កាសិវជ្ជវាសី ព្រាហ្មណោ ហិមវន្តំ បរិសិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ
បព្ពជិត្វា ជលាជលេហិ យាបេសិ។ សោ ឯកទិវសំ អរញ្ញេ ឯកំ មតមាតិកំ

មិត្តចោតកំ ធីស្វា អស្សមំ អាណត្តា កោចរំ ធីត្វា ចោសេសិ។ មិត្តចោតកោ
វុឡន្តោ អភិរូចោ អហោសិ សោភគ្គប្បត្តោ។ តាបសោ តំ អត្តនោ បុត្តកំ កត្វា
បរិហរតិ។ ឯកធីវសំ មិត្តចោតកោ ពហុំ តិណំ ខាធិត្វា អជីរកេន
កាលមកាសិ។ តាបសោ “បុត្តោ មេ មតោ” តិ បរិទេវន្តោ វិចរតិ។ តទា សក្កោ
ទេវរាជា លោកំ បរិគ្គណ្ឌន្តោ តំ តាបសំ ធីស្វា “សំវេជេស្សមិ ន” ត្ថិ អាគន្ធា
អាគាសេ ឋិតោ បឋមំ គាថមាហា -

១១៦.

“អតារា បច្ចុបេតស្ស, អនការស្ស តេ សតោ;
សមណស្ស ន តំ សាធុ, យំ បេតមនុសោចសី” តិ។

តំ សុត្វា តាបសោ ធុតិយំ គាថមាហា -

១១៧.

“សំវាសេន ហវេ សក្ក, មនុស្សស្ស មិតស្ស វា;
ហនយេ ជាយតេ បេមំ, ន តំ សក្កា អសោចិតុ” ត្ថិ។

តត្ថ ន តំ សក្កាតិ តំ មនុស្សំ វា តិវច្ឆានំ វា ន សក្កា អសោចិតុ,
សោចាមិយេវាហន្តិ។

តតោ សក្កោ ទ្វេ គាថា អភាសិ -

១១៨.

“មតំ មរិស្សំ រោធន្តិ, យេ រុធន្តិ លបន្តិ ច;
តស្មា ត្វំ ឥសិ មា រោធិ, រោធិតំ មោយមាហុ សន្តោ។

១១៩.

“រោទិតេន ហវេ ព្រហ្ម, មតោ បេតោ សមុជ្ឈហ; សព្វេ សង្កម្ម រោទាម, អញ្ញមញ្ញស្ស ញាតកេ” តិ។

តត្ថ មរិស្សន្តិ យោ ឥទានិ មរិស្សតិ, តំ។ លបន្តិ ចាតិ វិលបន្តិ ច។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - យេ លោកេ មតញ្ច មរិស្សន្តញ្ច រោទន្តិ, តេ វុទន្តិ ចេវ វិលបន្តិ ច, តេសំ អស្សបន្តិដ្ឋនទិវសោ នាម នត្ថិ។ កីការណា? សទាបិ មតានញ្ច មរិស្សន្តានញ្ច អត្ថិតាយ។ តស្មា ត្វំ ឥសិ មា រោទិ។ កីការណា? រោទិតំ មោយមាហុ សន្តោតិ, ពុទ្ធានយោ បន បណ្ឌិតា រោទិតំ “មោយ” ន្តិ វុទន្តិ។ មតោ បេតោតិ យោ ឯស មតោ បេតោតិ វុទ្ធាតិ, យទិ សោ រោទិតេន សមុជ្ឈហយ្យ, ឯវំ សន្តេ កី ទិក្ខម្ហា អច្ឆាម, សព្វេវ សមាគម្ម អញ្ញមញ្ញស្ស ញាតកេ រោទាម។ យស្មា បន តេ រោទិតការណា ន ឧដ្ឋហន្តិ, តស្មា រោទិតស្ស មោយការំ សាធម៌តិ។

ឯវំ សក្កស្ស កថេន្តស្ស តាបសោ “និវត្តកំ រោទិត” ន្តិ សល្លកេត្វត្វា សក្កស្ស មុតី ករោន្តោ តិស្សោ គាថា អភាសិ -

១២០.

“អាទិត្តំ វុត មំ សន្តំ, យតសិទ្ធិវ ចាវកំ;
វារិនារិយ ឱសិញ្ចំ, សព្វំ ទិញ្ចាបយេ ទវំ។

១២១.

“អព្ពហិ វុត មេ សល្លំ, យមាសិ ហទយស្សិតំ;
យោ មេ សោកបវេតស្ស, បុត្តសោកំ អទានុទិ។

១២២.

“សោហំ អព្ពន្ធសល្លោស្មិ, វីតសោកោ អនាវិលោ;
ន សោចាមិ ន រោទាមិ, តវ សុត្វាន វាសវា” តិ។

តត្ថ យមាសីតិ យំ មេ អាសិ។ ហធយស្សិតន្តិ ហធយេ និស្សិតំ។ អថានុទីតិ
និហិរិ។ សក្កោ តាបសស្ស ឡាទំ ធិត្វា សកជ្ជានមេវ គតោ។

សត្តា ៩ធំ ធម្មទេសនំ អាហារិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា តាបសោ
មហាល្លកោ អហោសិ, មិកោ សាមណោរោ, សក្កោ បន អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មិកោតកជាតកវណ្ណានា ធុតិយា។

[៣៧៣] ៣. មូសិកជាតកវណ្ណានា

កុហិ គតា កត្ថ គតាតិ ៩ធំ សត្តា វេឡុវនេវិហរន្តោ អជាតសត្តំ អារត្ត
កថេសិ។ វត្ថុ ហេដ្ឋា ធុសជាតកេ (ជា. ១.៤.១៤៩ អាធយោ) វិត្តាវិតមេវ។ ៩ធាបិ
សត្តា តថេវ រាជានំ សកី បុត្តេន សទ្ធិ កិឡមាទំ សកី ធម្មំ សុណាន្តំ ធិស្វា “តំ
និស្សាយ រញ្ជោ ភយំ ឧប្បជ្ជិស្សតី”តិ ញត្វា “មហារាជ, ចោរាណករាជានោ
អាសន្តិតព្ភំ អាសន្តិត្វា អត្តនោ បុត្តំ ‘អម្ពកំ ធូមកាលេ រជ្ជំ ការេត្វ’តិ ឯកមន្តេ
អកំស្វ”តិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តក្កសិលាយំ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា ធិសាទាមោក្ខាចរិយោ អហោសិ។ តស្ស សន្តិកេ
ពារាណសិរញ្ជោ បុត្តោ យវកុមារោ នាម សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា អនុយោគំ
ធិត្វា គន្ធកាមោ តំ អាបុច្ឆិ។ អាចរិយោ “បុត្តំ និស្សាយ តស្ស អន្តរាយោ
ភវិស្សតី”តិ អន្តរិជ្ជាវសេន ញត្វា “ឯតមស្ស ហិស្សមី”តិ ឯកំ ឧបមំ
ឧបធារេតុំ អារភិ។ តទា បនស្ស ឯកោ អស្សោ អហោសិ, តស្ស ចាទេ វណោ
ឧដ្ឋហិ, តំ វណានុវត្តណាត្ថំ គេហាយេវ ករីសុ។ តស្សវិទូរេ ឯកោ ឧទទានោ
អត្ថិ។ អថេកា មូសិកា គេហា និក្ខមិត្វា អស្សស្ស ចាទេ វណំ ខាទតិ, អស្សោ
វារេតុំ ន សក្កោតិ។ សោ ឯកទិវសំ វេទនំ អធិវាសេតុំ អសក្កោន្តោ មូសិកំ

ខាងត្បូង អាគតំ ចានេន បហវិត្វា មារេត្វា ឧទចានេ ចាតេសិ។ អស្សុកោបកា
មូសិកំ អបស្សន្តា “អញ្ញេសុ ទិវសេសុ មូសិកា អាគន្ធា វណំ ខាទតិ, ឥទានិ ន
បញ្ញាយតិ, កហំ នុ ខោ គតា”តិ វទីសុ។

ពោធិសត្តោ តំ ការណំ បច្ចក្ខំ កត្វា “អញ្ញេ អជានន្តា ‘កហំ មូសិកា
គតា’តិ វទន្តិ, មូសិកាយ បន មារេត្វា ឧទចានេ ទិត្តការំ អហមេវ ជានាមី”តិ
ឥទមេវ ការណំ ឧបមំ កត្វា បឋមំ កាដំ ពន្ធិត្វា រាជកុមារស្ស អនាសិ។ សោ
អបរំ ឧបមំ ឧបធារេន្តោ តមេវ អស្សំ បរុទ្ធុវណំ និក្ខមិត្វា ឯកំ យវវត្ថុំ គន្ធា
“យវំ ខាទិស្សមី”តិ វតិច្ឆិទ្កេន មុខំ បវេសេន្តំ ទិស្វា តមេវ ការណំ ឧបមំ កត្វា
ទុតិយំ កាដំ ពន្ធិត្វា តស្ស អនាសិ។ តតិយកាដំ បន អត្ថនោ បញ្ញាពលេនេវ
ពន្ធិត្វា តម្បិ តស្ស ទត្វា “តាត, តុំ រដ្ឋេ បតិជ្ជាយ សាយំ ម្ពានចោក្ខវណី
គច្ឆន្តោ យាវ ធុរសោចានា បឋមំ កាដំ សជ្ឈាយន្តោ គច្ឆយ្យាសិ, តវ
និវសនចាសាទំ បរិសន្តោ យាវ សោចានចាទមូលា ទុតិយំ កាដំ សជ្ឈាយន្តោ
គច្ឆយ្យាសិ, តតោ យាវ សោចានមត្តកា តតិយំ កាដំ សជ្ឈាយន្តោ
គច្ឆយ្យាសិ”តិ វត្វា បេសេសិ។

សោ កុមារោ គន្ធា ឧបរាជា ហុត្វា បិតុ អច្ចយេន រដ្ឋំ ការេសិ, តស្សេកោ
បុត្តោ ជាយិ។ សោ សោឡសវស្សកាលេ រដ្ឋលោភេន “បិតរំ មារេស្សមី”តិ
ចិន្តេត្វា ឧបជ្ជាកេ អាហា “មយ្ហំ បិតា តរុណោ, អហំ ឯតស្ស ធូមកាលំ
ឱលោកេន្តោ មហាល្លកោ ភវិស្សមិ ជរាជិណ្ណោ, តាទិសេ កាលេ លទ្ធនបិ
រដ្ឋេន កោ អត្តោ”តិ។ តេ អាហំសុ “ទេវ, ន សក្កា បច្ចន្តំ គន្ធា ចោរត្ថំ កាតុំ, តវ
បិតរំ កេនចិ ឧចាយេន មារេត្វា រដ្ឋំ គណ្ណា”តិ។ សោ “សាធ្វ”តិ អន្តោនិវេសនេ
រញ្ជោ សាយំ ម្ពានចោក្ខវណីសមីបំ គន្ធា “ឯត្ថ នំ មារេស្សមី”តិ ខត្តំ គហេត្វា
អជ្ជាសិ។ រាជា សាយំ មូសិកំ នាម ធាសី “គន្ធា ចោក្ខវណីបិដ្ឋិ សោធមត្វា ឯហិ,

ឆ្លាយស្បែកមី"តិ បេសេសិ។ សា គន្ធា ចោក្ខុរណីបិដ្ឋិ សោធន្តិ កុមារំ បស្សិ។
កុមារោ អត្ថនោ កម្មស្ស ចាកជការ្យកយេន តំ ទិដា ជិដ្ឋិត្វា ចោក្ខុរណីយំ
ចាតេសិ។ រាជា ឆ្លាយតុំ អគមាសិ។ សេសជនោ "អដ្ឋាបិ មូសិកា ធាសី ន
បុនាគប្បតិ, កុហី គតា កត្ត គតា"តិ អាហា។ រាជា -

១២៣.

“កុហី គតា កត្ត គតា, ឥតិ លាលប្បតិ ជនោ;
អហមេវេកោ ជាធាមិ, ឧទចានេ មូសិកា ហតា”តិ។ -

បឋមំ កាជំ កណ្តោ ចោក្ខុរណីតិរំ អគមាសិ។

តត្ថ កុហី គតា កត្ត គតាតិ អញ្ញាមញ្ញវេចនានិ។ ឥតិ លាលប្បតិ ឯវំ
វិប្បលបតិ។ ឥតិ អយំ កាថា “អជានន្តោ ជនោ មូសិកា ធាសី កុហី គតាតិ
វិប្បលបតិ, រាជកុមារេន ទិដា ជិដ្ឋិត្វា មូសិកាយ ចោក្ខុរណីយំ ចាតិគការំ
អហមេវេ ឯកោ ជាធាមី”តិ រញ្ជោ អជានន្តស្សេវ ឥមមត្ថំ ជីបេតិ។

កុមារោ “មយា កតកម្មំ មយ្ហំ បិតរា ញាត”ន្តិ ភីតោ បលាយិត្វា តមត្ថំ
ឧបជ្ជាកានំ អាហោចេសិ។ តេ សត្តដ្ឋទិវសច្ចយេន បុន តំ អាហំសុ “នេវ, សចេ
រាជា ជានេយ្យ, ន តុណ្ហី ភវេយ្យ, តក្កកាហោន បនតេន តំ វុត្ថំ ភវិស្សតិ,
មារេហិ ន”ន្តិ។ សោ បុនេកទិវសំ ខត្តហត្ថោ សោចានចាទមូលេ ឋត្វា រញ្ជោ
អាគមនកាលេ ឥតោ ចិតោ ច បហរណោកាសំ ឱលោកេសិ។ រាជា -

១២៤.

“យញ្ជោតំ ឥតិ បិតិ ច, គប្បេកោវ និវត្តសិ;
ឧទចានេ មូសិកំ ហត្វា, យវំ ភក្ខេតុមិច្ឆសី”តិ។ -

ធុតិយំ កាជំ សង្ឃាយន្តោ អគមាសិ។ អយម្បិ កាថា “យស្មា ភ្នំ ឥតិ ជីតិ ច
ឥតោ ជិតោ ច បហរណោកាសំ ឱលោកេន្តោ គប្បនោ ឆិវត្ថសិ, តស្មា ភ្នំ
ជាធាមិ ‘បុរិមធិវសេ ចោក្ខវណិយំ មូសិកំ ធាសី ហន្តា អន្ធមំ យវរាជានំ
កក្ខេតុំ មារេតុំ ឥច្ឆសី” តិ រញ្ជោ អជានន្តស្សេវ ឥមមត្ថំ ធិបេតិ។

កុមារោ “ធិដ្ឋោម្ហិ បិតរា” តិ ឧត្រស្តោ បលាយិ។ សោ បុន អឡមាសមត្ថំ
អតិក្កមិត្វា “រាជានំ ធឪ្ហិយា បហវិត្វា មារេស្សមី” តិ ឯកំ ធិយនណ្ឌកំ
ធឪ្ហិបហរណំ គហេត្វា ឱលុម្ហិត្វា អជ្ជាសិ។ រាជា -

១២៥.

“ធិហារោ ចាសិ ធុម្ពេធន, បឋមុប្បត្តិកោ សុសុ;
ធិយព្យោតំ សមាសន្ធម្ម, ន តេ ធនស្សមិ ជីវិត” តិ -

ធុតិយំ កាជំ សង្ឃាយន្តោ សោចានចាធមត្ថកំ អភិរុហិ។

តត្ថ បឋមុប្បត្តិកោតិ បឋមវយេន ឧប្បត្តិតោ ឧបេតោ, បឋមវយេ
បិតោតិ អត្តោ។ សុស្វតិ តរុណោ។ ធិយន្តិ ធិយនណ្ឌកំ ធឪ្ហិបហរណំ។
សមាសន្ធម្មតិ គហេត្វា, ឱលុម្ហិត្វា បិតោសីតិ អត្តោ។ អយម្បិ កាថា “ធុម្ពេធន,
អត្តនោ វយំ បរិកុញ្ញិតុំ នលភិស្សសិ, ន តេ ធានិ និល្លន្ធស្ស ជីវិតំ ធនស្សមិ,
មារេត្វា ខណ្ឌាខណ្ឌំ ធិន្ធិត្វា សូលេយេវ អារុណាបេស្សមី” តិ រញ្ជោ
អជានន្តស្សេវ កុមារំ សន្តជ្ឈយមាធា ឥមមត្ថំ ធិបេតិ។

សោ ភំ ធិវសំ បលាយិ ភុំ អសក្កោន្តោ “ជីវិតំ មេ ធម្មិ, ធម្មា” តិ រញ្ជោ
ចាធម្មលេ និបជ្ជិ។ រាជា ភំ តន្តេត្វា សន្តិលីកាហិ ពន្លាបេត្វា ពន្ធនាការេ
ការេត្វា សេតច្ឆត្តស្ស ហេដ្ឋា អលន្តតរាជាសនេ និសីទិត្វា “អម្ពោកំ អាចរិយោ

ធិសាធាមោក្ខោ ព្រាហ្មណោ ឥមំ មយ្ហំ អន្តរាយំ ធិស្វា ឥមា តិស្សោ គាថា
អភាសី”តិ ហដ្ឋតុដ្ឋោ ឧទានំ ឧទានេន្តោ សេសគាថា អភាសី -

១២៦.

“នាណ្ហលីក្ខកវនេន, នាដ្ឋបុត្តបិនេន វា;
បុត្តេន ហិ បត្តយិតោ, សិលោកេហិ បមោចិតោ។

១២៧.

“សព្វំ សុតមជ្ជិយេថ, ហីនមុក្ខជ្ជមជ្ឈិមំ;
សព្វស្ស អត្ថំ ជានេយ្យ, ន ច សព្វំ បយោជយេ;
ហោតិ តាធិសកោ កាលោ, យត្ថ អត្តាវហំ សុត”ន្តិ។

តត្ថ នាណ្ហលីក្ខកវនេនាតិ អន្តលីក្ខកវនំ វុច្ចតិ ធិព្វវិមាទំ, អហំ អដ្ឋ
អន្តលីក្ខកវនម្មិ ន អារុទ្ធា, តស្មា អន្តលីក្ខកវនេនាបិ អដ្ឋ មរណតោ ន
បមោចិតោម្ហិ។ នាដ្ឋបុត្តបិនេន វាតិ អដ្ឋសិក្ខកេន វា បុត្តបិនេនបិ ន
បមោចិតោ។ បុត្តេន ហិ បត្តយិតោតិ អហំ បន អត្ថនោ បុត្តេនេវ អដ្ឋ មារេតុ
បត្តិតោ។ សិលោកេហិ បមោចិតោតិ សោហំ អាចរិយេន ពន្ធិត្វា ធិន្ទាហិ
គាថាហិ បមោចិតោ។

សុតន្តិ បរិយត្តិ។ អជ្ជិយេថាតិ គណ្ហោយ្យ សិក្ខោយ្យ។ ហីនមុក្ខជ្ជមជ្ឈិមន្តិ
ហីនំ វា ហោតុ ឧត្តមំ វា មជ្ឈិមំ វា, សព្វំ អជ្ជិយិតព្វមេវាតិ ធិបេតិ។ ន ច សព្វំ
បយោជយេតិ ហីនំ មន្តំ វា សិប្បំ វា មជ្ឈិមំ វា ន បយោជយេ, ឧត្តមមេវ
បយោជយេយ្យតិ អត្តោ។ យត្ថ អត្តាវហំ សុតន្តិ យស្មី កាលេ
មហោសធបណ្ឌិតស្ស កុម្ភការកម្ភករណំ វិយ យំ កិញ្ចិ សិក្ខិតសិប្បំ

អត្តាវហំ ហោតិ, តាធិសោបិ កាលោ ហោតិយេវាតិ អត្តោ។ អបរភាគេ រញ្ជោ
អច្ចយេន កុមារោ រដ្ឋេ បតិដ្ឋាសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិទ្ធា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
ធិសាទាមោក្ខោ អាចរិយោ អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ម្ចសិកជាតកវណ្ណានា តតិយា។

[៣៧២] ២. ចូឡធម្មគ្គហជាតកវណ្ណានា

សត្តំ កណ្តាទ្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ បុរាណាទុតិយិកាបលោភនំ
អារត្ត កថេសិ។ តេន ភិក្ខុនា “បុរាណាទុតិយិកា មំ, ភន្តេ, ឧក្កណ្ណាបេតី”តិ វុត្តេ
សត្តា “ឯសា ភិក្ខុ, ឥតី ន ឥទានេវ តុយ្ហំ អនត្តការិកា, បុព្វេបិ តេ ឯតំ
និស្សាយ អសិនា សីសំ ជិន្ន”ន្តិ វត្តា ភិក្ខុហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថ រដ្ឋំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សក្កត្តំ
ការេសិ។ តទា ឯកោ ពារាណសិវាសី ព្រាហ្មណាមាណាវោ តក្កសិលាយំ
សត្តសិប្បានិ ឧក្កណ្ណិទ្ធា ធម្មកម្មេ និប្បត្តិ បត្តោ ចូឡធម្មគ្គហបណ្ឌិតោ នាម
អហោសិ។ អថស្ស អាចរិយោ “អយំ មយា សទិសំ សិប្បំ ឧក្កណ្ណិ”តិ អត្តនោ
ជីតវំ អទាសិ។ សោ តំ គហេត្វា “ពារាណសី គមិស្សមី”តិ មគ្គំ បដិបដ្ឋិ។
អន្តរាមគ្គេ ឯកោ វារណោ ឯកំ បទេសំ សុញ្ញមកាសិ, តំ ឋានំ អភិរុហិតំ ន
កោចិ ឧស្សហិ។ ចូឡធម្មគ្គហបណ្ឌិតោ មនុស្សានំ វារេន្ទានញ្ជោវ ភវិយំ
គហេត្វា អជីមុខំ អភិរុហិ។ អថស្ស អជីមជ្ឈេ វារណោ ឧដ្ឋហិ, សោ តំ កុម្មេ
សវេនវិជ្ជិ។ សវេនវិជ្ជិទ្ធា បច្ឆាភាគេន និក្ខមិ។ វារណោ តត្ថេវ បតិ,
ធម្មគ្គហបណ្ឌិតោ តំ ឋានំ ខេមំ កត្វា បុរតោ អញ្ញំ អជី ចាបុណិ។ តត្ថាបិ

បញ្ញាស ចោរា មគ្គំ ហនន្តិ។ តម្បី សោ មនុស្សហិ វារិយមាណោ អភិរុយ្ហ តេសំ
ចោរានំ មិគេ វេទិត្វា មគ្គសមីបេ មំសំ បចិត្វា ខាទន្តានំ បិតជ្ជានំ ចាបុណ្ហិ។

តទា តំ ចោរា អលង្កតបដិយត្តាយ ភរិយាយ សទ្ធិ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា
“កណ្តាស្សាម ន”ន្តិ ឧស្សាហំ ករីសុ។ ចោរេជេដ្ឋកោ បុរិសលក្ខណាកុសលោ,
សោ តំ ឌីលោកេត្វាវ “ឧត្តមបុរិសោ អយ”ន្តិ ញត្វា ឯកស្សបិ ឧដ្ឋហិតុំ
នាទាសិ។ ធនុគ្គហបណ្ឌិតោ “គច្ឆ ‘អម្ពាភម្បិ ឯកំ មំសស្សលំ ទេថា’តិ វត្វា
មំសំ អាហារា”តិ តេសំ សន្តិកំ ភរិយំ បេសេសិ។ សា គច្ឆា “ឯកំ កិរ មំសស្សលំ
ទេថា”តិ អាហា។ ចោរេជេដ្ឋកោ “អនគ្សោ បុរិសោ”តិ មំសស្សលំ នាបេសិ។ ចោរា
“អម្ពេហិ កិរ បក្កំ ខាទិត”ន្តិ អបក្កមំសស្សលំ អទំសុ។ ធនុគ្គហោ អត្តានំ
សម្ពាវេត្វា “មយ្ហំ អបក្កមំសស្សលំ ទទន្តិ”តិ ចោរានំ កុដ្ឋិ។ ចោរា “កី
អយមេវេកោ បុរិសោ, មយំ ឥត្ថិយោ”តិ កុដ្ឋិត្វា ឧដ្ឋហីសុ។ ធនុគ្គហោ
ឯកុនបញ្ញាស ជនេ ឯកុនបញ្ញាសកណ្តោហិ វិជ្ជិត្វា ចាតេសិ។ ចោរេជេដ្ឋកំ
វិជ្ជិតុំ កណ្តំ នាហោសិ។ តស្ស កិរ កណ្តានាឡិយំ សមបណ្តាសយេវ
កណ្តានិ។ តេសុ ឯកេន វារណំ វិជ្ជិ, ឯកុនបញ្ញាសកណ្តោហិ ចោរេ វិជ្ជិត្វា
ចោរេជេដ្ឋកំ ចាតេត្វា តស្ស ឧរេ និសិដ្ឋោ “សីសមស្ស ជិន្និស្សមី”តិ ភរិយាយ
ហត្ថតោ អសី អាហារាបេសិ។ សា តទ្ធិណញ្ញោវ ចោរេជេដ្ឋកេ លោភំ កត្វា
ចោរស្ស ហត្ថេ ជុំ, សាមិកស្ស ហត្ថេ ជារំ បេសិ។ ចោរោ ជុំនណ្ឌំ
បរាមសិត្វា អសី នីហិត្វា ធនុគ្គហស្ស សីសំ ជិន្និ។

សោ តំ យាតេត្វា ឥត្ថី អាទាយ គច្ឆន្តោ ជាតិកោតុំ បុច្ឆិ។ សា
“តក្កសិលាយំ ទិសាចាមោក្ខាចរិយស្ស ជីតាម្ពិ”តិ អាហា។ “កេមំ តុំ ឥមិនា
លទ្ធា”តិ។ មយ្ហំ បិតា “អយំ មយា សទិសំ កត្វា សិប្បំ សិក្ខិ”តិ តុស្សិត្វា
ឥមស្ស មំ អទាសិ, សាហំ តយិ សិនេហំ កត្វា អត្ថនោ កុលទត្ថិយំ សាមិកំ

មារាបេសិន្តិ។ ចោរជេដ្ឋកោ “កុលទត្តិយំ តាវេសា សាមិកំ មារេសិ, អញ្ញំ
បនេកំ ទិស្វា មម្មិ ឯវមេរំ ករិស្សតិ, ឥមំ ធម្មតុំ វដ្តតិ” តិ ចិន្តេត្វា គប្បន្តោ
អន្តរាមគ្គេ ឯកំ កុន្ធដី ឧត្តានតលំ តដ្ឋំ ឈោទកប្បំ ទិស្វា “ភទ្កេ, ឥមិស្សំ នទិយំ
សុសុមារា កក្ខណ្ឌា, កី ករោមា” តិ អាហា។ “សាមិ, សត្តំ អាករណភណ្ឌំ មម
ឧត្តរាសង្កេន ភណ្ឌិកំ កត្វា បរតិរំ នេត្វា បុន អាគន្ធា មំ គហេត្វា គន្ធា” តិ។
សោ “សាធ្វ” តិ សត្តំ អាករណភណ្ឌំ អាធាយ នទី ឌីតវិត្វា តរន្តោ វិយ បរតិរំ
បត្វា តំ ធម្មត្វា ចាយាសិ។ សា តំ ទិស្វា “សាមិ, កី មំ ធម្មត្វា វិយ គប្បសិ, កស្មា
ឯវំ ករោសិ, ឯហិ មម្មិ អាធាយ គន្ធា” តិ តេន សទ្ធិ សល្លបន្តិ បឋមំ កាថមាហា

-

១២៨.

“សត្តំ ភណ្ឌំ សមាធាយ, ចារំ តិណ្ណោសិ ព្រាហ្មណ;
បច្ឆាគប្ប លហំ ឱប្បំ, មម្មិ តាវេហិ ទានិតោ” តិ។

តត្ថ លហំ ឱប្បន្តិ លហំ បច្ឆាគប្ប, ឱប្បំ មម្មិ តាវេហិ ទានិតោ អត្តោ។

ចោរោ តំ សុត្វា បរតិរេ បិតោយេវ ធុតិយំ កាថមាហា -

១២៩.

“អសន្តតំ មំ ចិរសន្តតេន, និមិនិ ភោតិ អធុរំ ធុវេន;
មយាបិ ភោតិ និមិនេយ្យ អញ្ញំ, ឥតោ អហំ ទ្វរតរំ គមិស្ស” តិ។

សា ហេដ្ឋា វុត្តត្តោយេវ -

ចោរោ បន “ឥតោ អហំ ទ្វរតរំ គមិស្សំ, តិដ្ឋ ត្វ” តិ វត្វា តស្សាវិវន្តិយាវ
អាករណភណ្ឌិកំ អាធាយ បលាតោ។ តតោ សា ពាលា អត្រិច្ឆតាយ ឯវរូបំ

ព្យសន៍ បត្តា អនាថា ហុត្វា អវិទូរេ ឯកំ ឯឡ្យគលាគុម្ពំ ឧបគន្ធា រោធិមាណ
 និសីទិ។ តស្មី ខណោ សក្កោ ទេវរាជា លោកំ ឡិលោកេន្តោ តំ អត្រិច្ឆតាហតំ
 សាមិកា ច ជាវា ច បរិហ័នំ រោធិមាណំ ទិស្វា “ឯតំ និគ្គណ្ហិត្វា លង្កាបេត្វា
 អាគមិស្សមិ” តិ មាតលិញ្ច បញ្ចសិខញ្ច អាទាយ តត្ថ គន្ធា នទីតិរេ វេត្វា
 “មាតលិ, ត្វំ មន្មោ ភវ, បញ្ចសិខ ត្វំ សកុណោ ភវ, អហំ បន សិដ្ឋាលោ ហុត្វា
 មុខេន មំសបិណ្ឌំ គហេត្វា ឯតិស្សា សម្មុខជ្ជានំ គមិស្សមិ, ត្វំ មយិ តត្ថ គតេ
 ឧទកតោ ឧល្លដ្ឋិត្វា មម បុរតោ បតិ, អថាហំ មុខេន គហិតមំសបិណ្ឌំ ធម្មត្វា
 មច្ឆំ គហេតុំ បក្ខន្ធិស្សមិ, តស្មី ខណោ ត្វំ, បញ្ចសិខ, តំ មំសបិណ្ឌំ គហេត្វា
 អាគាសេ ឧប្បតិ, ត្វំ មាតលិ, ឧទកេ បតិ” តិ អាណាបេសិ។ “សាធុ, ទេវា” តិ,
 មាតលិ, មន្មោ អហោសិ, បញ្ចសិខោ សកុណោ អហោសិ។ សក្កោ សិដ្ឋាលោ
 ហុត្វា មំសបិណ្ឌំ មុខេនាទាយ តស្សា សម្មុខជ្ជានំ អគមាសិ។ មន្មោ ឧទកា
 ឧប្បតិ ត្វា សិដ្ឋាលស្ស បុរតោ បតិ។ សោ មុខេន គហិតមំសបិណ្ឌំ ធម្មត្វា
 មច្ឆស្សត្ថាយ បក្ខន្ធិ។ មន្មោ ឧប្បតិ ត្វា ឧទកេ បតិ, សកុណោ មំសបិណ្ឌំ
 គហេត្វា អាគាសេ ឧប្បតិ, សិដ្ឋាលោ ឧភាបិ អលភិត្វា ឯឡ្យគលាគុម្ពំ
 ឡិលោកេន្តោ ធុម្ពុខោ និសីទិ។ សា តំ ទិស្វា “អយំ អត្រិច្ឆតាហតោ នេវ មំសំ, ន
 មច្ឆំ លភី” តិ កុដំ ភិន្ទន្តិរិយ មហាហាសិតំ ហាសិ។ តំ សុត្វា សិដ្ឋាលោ តតិយំ
 គាថមាហា -

១៣០.

“កាយំ ឯឡ្យគលាគុម្ពេ, ករោតិ អហុហាសិយំ;
 នយិធន ធម្មគីតំ វា, តាឡំ វា សុសមាហិតំ;
 អនម្ពិកាលេ សុសោណិ, កិន្ទ ជគ្បសិ សោភនេ” តិ។

តត្ថ កាយន្តិ កា អយំ។ ឯឡុកលាតុម្ពេតិ កម្ពោជិតុម្ពេ។ អហុហាសិយន្តិ
ធន្តវិទំសកំ មហាហាសិតំ វុច្ឆតិ, តំ កា ឯសា ឯតស្មី តុម្ពេ ករោតីតិ បុច្ឆតិ។
នយីធ នច្ចគីតំ វាតិ ឥមស្មី ហ្វានេ កស្សចិ នច្ចន្តស្ស នច្ចំ វា កាយន្តស្ស គីតំ វា
ហត្ថ សុសមាហិតេ កត្វា វាធន្តស្ស សុសមាហិតំ ហត្ថតាឡំ វា នត្ថិ, កំ ទិស្វា
ត្វំ ហសេយ្យសីតិ ទីបេតិ។ អនម្ពិកាលេតិ រោទនកាលេ។ សុសោណីតិ
សុន្ទរសោណី។ កី ទុ ជគ្បសីតិ កេន ការណេន ត្វំ រោទិតុំ យុត្តកាលេ
អរោទមាធាវ មហាហាសិតំ ហាសសិ។ សោភនេតិ តំ បសំសន្តោ អាលបតិ។

តំ សុត្វា សា ចតុត្ថំ កាជមាហា -

១៣១.

“សិដ្ឋាល ពាល ទុម្ពេធ, អប្បបញ្ញាសិ ជម្ពុក;
ជីនោ មច្ឆញ្ចា បេសិញ្ចា, កបណោវិយ ឈាយសី”តិ។

តត្ថ ជីនោតិ ជានិប្បត្តោ ហុត្វា។ បេសិដ្ឋំ មំសបេសី។ កបណោវិយ
ឈាយសីតិ សហស្សភណ្ឌិកំ បរាជិតោ កបណោវិយ ឈាយសិ សោចសិ
ចិន្តេសិ។

តតោ សិដ្ឋាលោ បញ្ចមំ កាជមាហា -

១៣២.

“សុទស្សំ វុជ្ជមញ្ញោសំ, អត្ថនោ បន ទុទ្ទសំ;
ជីនា បតិញ្ចា ជារញ្ចា, មញ្ញោ ត្វញ្ញោវ ឈាយសី”តិ។

តត្ថ ត្វញ្ញោវ ឈាយសីតិ ចាបធម្មេ ទុស្សីលេ អហំ តាវ មម គោចរំ ន
លភិស្សាមិ, ត្វំ បន អត្រិច្ឆតាយ ហតា តំមុហុត្ថទិដ្ឋកេ ចោវេ បដិពទ្ធិចិត្តា

ហុត្វា តញ្ចា ជារំ កុលទត្តិយញ្ចា បតី ជីវា, មំ ឧបាទាយ សតតុលោន
សហស្សតុលោន កបណាតរា ហុត្វា ឈាយសិ រោទសិ បរិទេវសីតិ
លង្គាបេត្វាវិប្បការំ ចាបេន្តោ មហាសត្តោ ឯវមាហ។

សា តស្ស វចនំ សុត្វា កាថមាហ -

១៣៣.

“ឯវមេតំ មិគរាជ, យថា ភាសសិ ជម្ពុក;
សា ទ្ធជាហំ ឥតោ គន្ធា, ភត្តុ ហេស្សំ វសានុកា” តិ។

ភត្តុ ទ្ធជាតិ ឯកំសត្តេ និចាតោ។ សា អហំ ឥតោ គន្ធា បុន អញ្ញំ ភត្តារំ
លភិត្វា ឯកំសេនេវ តស្ស ភត្តុ វសានុកា វសវត្ថិនី ភវិស្សមីតិ។

អថស្សា អនាចារាយ ទុស្សីលាយ វចនំ សុត្វា សក្កោ ទេវរាជា
ឱសានកាថមាហ -

១៣៤.

“យោ ហរេ មត្តិកំ ថាលំ, កំសថាលម្បិ សោ ហរេ;
កតំយេវ តយា ចាបំ, បុនបេវំ ភវិស្សសិ” តិ។

តស្សត្ថោ - អនាចារេ កី កថេសិ, យោ មត្តិកំ ថាលំ ហរតិ,
សុវណ្ណាថាលរជតថាលាទិប្បកេទំ កំសថាលម្បិ សោ ហរតេវ, ឥទញ្ចា តយា
ចាបំ កតមេវ, ន សក្កោ តវ សទ្ធាតុំ, សា ត្វំ បុនបិ ឯវំ ភវិស្សសិយេវាតិ។ ឯវំ
សោ តំលង្គាបេត្វាវិប្បការំ ចាបេត្វា សកដ្ឋានមេវ អគមាសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សទ្ធានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កល្លាតភិក្ខុ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។

តទា ធនុគ្គហោ ឧក្ខណ្ឌិតភិក្ខុ អហោសិ, សា ឥត្ថី បុរាណទុតិយិ កា,
សក្កោ ទេវរាជា បន អហាមេវ អហោសិន្តិ។

ចូឡធនុគ្គហជាតកវណ្ណានា ចតុត្ថា។

[៣៧៥] ៥. កថាតជាតកវណ្ណានា

ឥនានិ ខោម្ពីតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ លោលភិក្ខុំ អារព្ព
កថេសិ។ លោលវត្ថុ អនេកសោវិត្តាវិតមេវ។ តំ បន សត្តា “សច្ចំ កិវ ត្វំ ភិក្ខុ,
លោលោ” តិ បុច្ឆិត្វា “អាម, ភន្តេ” តិ វុត្តេ “ន ខោ ភិក្ខុ ឥនានេវ, បុព្វេបិ ត្វំ
លោលោសិ, លោលតាយ បន ជីវិតក្ខយំ បត្តោ” តិ វត្តា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថ រជ្ជំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ
ចារាវតយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា ពារាណសិសេដ្ឋិនោ មហានសេ និឡបច្ឆិយំ វសតិ។
អថេកោ កាកោ មច្ឆមំសលុទ្ធោ តេន សធូរី មេត្តី កត្វា តត្ថវ វសិ។ សោ
ឯកទិវសំ ពហុំ មច្ឆមំសំ ទិស្វា “ឥមំ ខាទិស្សមី” តិ និត្តនន្តោ និឡបច្ឆិយំយេវ
និបច្ឆិត្វា ចារាវតេន “ឯហិ, សម្ម, កោចរាយ គមិស្សមា” តិ វុច្ឆមាធាបិ
“អជីវកេន និបន្នោម្ហិ, គច្ឆ ត្វ” ត្តិ វត្តា តស្មី គតេ “គតោ មេ
បច្ឆាមិត្តកណ្តាកោ, ឥនានិ យថាវុច្ឆិ មច្ឆមំសំ ខាទិស្សមី” តិ ចិន្តេន្តោ បឋមំ
គាថមាហា -

១៣៥.

“ឥនានិ ខោម្ពី សុខិតោ អរោគោ, និក្ខណ្តាកោ និប្បតិតោ កថោតោ;
កាហាមិ នានិ ហធយស្ស តុដ្ឋិ, តថា ហិ មំ មំសសាកំ ពលេតី” តិ។

តត្ថ និប្បតិភោតិ និគ្គតោ។ កថោតោតិ ចារាវតោ។ កាហាមិ ធានីតិ
ករិស្សាមិ ធានិ។ តថា ហិ មំ មំសសាកំ ពលេតីតិ តថា ហិ មំសញ្ចា អវសេសំ
សាកញ្ចា មយ្ហំ ពលំ ករោតិ, ឧដ្ឋេហិ ខាធាតិ វេទមាណំ វិយ ឧស្សហំ មមំ
ករោតីតិ អត្ថោ។

សោ ភត្តការកេ មជ្ឈមំសំ បចិទ្វា មហានសា និក្ខម្ព សវីរតោ សេទំ
បវាហេន្តេ បច្ឆិតោ និក្ខមិទ្វា រសករោជិយំ និលីយិទ្វា “កិរិ កិរិ”តិ
សទ្ទមកាសិ។ ភត្តការកោ វេគេនាគន្ធា កាកំ គហេទ្វា សព្ពបត្តានិ លុញ្ញិទ្វា
អល្លសិដ្ឋីវេរញ្ចា សិទ្ធត្ថកេ ច បិសិទ្វា លសុណំ បូតិតក្កេន មទ្ធិទ្វា សកលសវីរំ
មក្ខេទ្វា ឯកំ កបលំ យំសិទ្វា វិជ្ឈិទ្វា សុត្ថកេន តស្ស គីវាយំ ពន្ធិទ្វា
និឡ្យបច្ឆិយំយេវ តំ បក្ខិបិទ្វា អគមាសិ។ ចារាវតោ អាគន្ធា តំ ទិស្វា “កា ឯសា
ពលាកា មម សហាយស្ស បច្ឆិយំ និបន្នា, ចណ្ណោ ហិ សោ អាគន្ធា
យាតេយ្យាបិ ន”ន្តិ បរិហាសំ ករោន្តោ ទុតិយំ គាថមាហា -

១៣៦.

“កាយំ ពលាកា សិទិនី, ចោរី លង្កិបិតាមហា;
ឡិរំ ពលាកេ អាគច្ឆ, ចណ្ណោ មេ វាយសោ សខា”តិ។

សា ហេដ្ឋា (ជា. អដ្ឋ. ២.៣.៧០) វុត្តត្ថាយេវ។

តំ សុទ្ធា កាកោ តតិយំ គាថមាហា -

១៣៧.

“អលញ្ញំ តេ ជគ្បិតាយេ, មមំ ទិស្វាន ឯទិសំ;
វិល្លុណំ សូទបុត្តេន, បិដ្ឋមណ្ឌេន មក្ខិត”ន្តិ។

តត្ថ អលន្តិ បដិសេធត្ថ និចាតោ។ ជគ្បីតាយេតិ ហសិតុំ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ
- ឥនាទិ មំ ឯទិសំ ឯវំ ធុក្ខប្បត្ថំ ធិស្វា តវ អលំ ហសិតុំ, មា ឯទិសេ កាលេ
បរិហាសកេឡី ករោហិតិ។

សោ បរិហាសកេឡី ករោឡោវ បុន ចតុត្ថំ កាថមាហា -

១៣៨.

“សុន្តាតោ សុវិលិត្តាសិ, អន្ធចានេន តប្បតោ;
កណ្ណោ ច តេ វេឡុរិយោ, អគមា នុ កជង្គល”ន្តិ។

តត្ថ កណ្ណោ ច តេ វេឡុរិយោតិ អយំ តេ វេឡុរិយមណិបិ កណ្ណោ បិឡុន្នោ,
តុំ ឯត្ថកំ កាលំ អម្ពា កំ ឯតំ ន ធស្សសីតិ កថាលំ សន្ធាយេវមាហា។
កជង្គលន្តិ ឥធា ពារាណសីយេវ “កជង្គលា”តិ អធិប្បតា។ ឥតោ និក្ខមិត្វា
កង្ខិ អន្តោនគរំ គតោសីតិ បុច្ឆតិ។

តតោ កាកោ បញ្ចមំ កាថមាហា -

១៣៩.

“មា តេ មិត្តា អមិត្តា វា, អគមាសិ កជង្គលំ;
បិញ្ញានិ តត្ថ លាយិត្វា, កណ្ណោ ពន្ធន្តិ វដ្ឋន”ន្តិ។

តត្ថ បិញ្ញានីតិ បត្តានិ។ តត្ថ លាយិត្វាតិ តស្មី ពារាណសីនគរេ លុញ្ចិត្វា។
វដ្ឋនន្តិ កបលិកំ។

តំ សុត្វា ចារាវតោ ឱសានកាថមាហា -

១៤០.

“បុណ្យបង្គំសី សម្ម, សីលញ្ញា តវ តាទិសំ;
ន ហិ មាណុសកា ភោគា, សុគុញ្ញា ហោន្តិ បក្ខិនា”តិ។

តត្ថ បុណ្យបង្គំសីតិ បុណ្យ ឯវ្យុបំ អាបដ្ឋិស្សសិ។ ឯវ្យុបញ្ញា តេ សីលន្តិ។

ឥតិ នំ សោ ឡីវទិស្វា តត្ថ អវសិស្វា បក្ខេ បសារេស្វា អញ្ញត្ថ អគមាសិ។
កាកោបិ តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ ចាបុណិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មនេសនំ អាហរិស្វា សន្ធានិ បកាសេស្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ លោលភិក្ខុ អនាគាមិជលេ បតិជ្ជហិ។ តទា
កាកោ លោលភិក្ខុ អហោសិ, កថោតោ បន អហមេវ អហោសិន្តិ។

កថោតជាតកវណ្ណានា បញ្ចមា។

អឡូវក្តោ តតិយោ។

ជាតកុទ្ធានំ -

មណិកុណ្ណាល សុជាតា, វេនសាខញ្ញា ឡីវតំ;
យជំ កោរណ្ណាលដុតិ, ធម្មចាលំ មិតំ តថា។

សុយោនន្តិ វណ្ណារោហ, សីលំ ហិរី ខន្ធាបនំ;
អហិ គុម្ពិយ សាឡិយំ, តចសារំ មិត្តវិន្តិ។

បលាសញ្ជៅ ធីយិតិ, មិត្តោតក មូសិកំ;
ធនុគ្គហោ កថោតញ្ញា, ជាតកា បញ្ជីសតិ។

បញ្ចកនិចាតវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ជក្ខន្ធិចារឹក

១. អវិរយវត្តោ

[៣៧៦] ១. អវិរយជាតកវណ្ណានា

មាសុ កុដ្ឋ្យ ភូមិបតីតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ តិវុទ្ធាវិកំ អារព្ភ
កថេសិ។ សោ កិវ ពាលោ អហោសិ អញ្ញាលោ, នេវ សោ ពុទ្ធាធិនំ វតនានំ, ន
អញ្ញោសំ បុគ្គលានំ គុណំ ជាតាតិ, ចណ្ណោ ជរុសោ សាហាសិកោ។ អថេកោ
ជានបទោ ភិក្ខុ “ពុទ្ធបដ្ឋានំ ករិស្សមិ” តិ អាគច្ឆន្តោ សាយំ អចិវរីតិវត្ថំ បទ្វា
តំ ឯវមាហ “ឧចាសក, បរតិវំ គមិស្សមិ, នាវំ មេ ទេហី” តិ។ “ភន្តេ, ឥនានិ
អកាលោ, ឯកស្មី ហំនេ វសស្ស” តិ។ “ឧចាសក, ឥធ កុហី វសិស្សមិ, មំ
គណ្ហិត្វា គន្ធា” តិ។ សោ កុដ្ឋ្យិត្វា “ឯហិ វេ សមណ, វហាមិ” តិ ថេវ នាវំ
អាហេបទ្វា ឧដុកំ អគន្ធា ហេដ្ឋា នាវំ នេត្វា ឧល្លោឡំ កត្វា តស្ស បត្តិចីវំ
តេមេត្វា កិលមេត្វា តិវំ បទ្វា អន្ធការវេលាយំ ឧយ្យោជេសិ។ អថ សោ វិហារំ
គន្ធា តំ ធិវសំ ពុទ្ធបដ្ឋានស្ស ឱកាសំ អលភិត្វា បុនធិវសេ សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា
វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិត្វា សត្តារា កតបដិសន្តារោ “កថា អាគតោសី” តិ វុត្ត
“ហិយ្យោ, ភន្តេ” តិ វត្វា “អថ កស្មា អដ្ឋ ពុទ្ធបដ្ឋានំ អាគតោសី” តិ វុត្ត តមត្ថំ
អាហេចេសិ។ តំ សុត្វា សត្តា “ន ខោ ភិក្ខុ ឥនានេវ, បុព្វេបេស ចណ្ណោ ជរុសោ
សាហាសិកោ, ឥនានិ បនតេន ភំ កិលមិតោ, បុព្វេបេស បណ្ឌិតោ
កិលមេសី” តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រាហ្មនត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោជិសត្តោ ព្រាហ្មណកុលេ
និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា
ធិយមន្ទានំ ហិមវន្តេ ជលាជលេន យាបេត្វា លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ

ពារាណសី បន្ទា រាជ្យយុទ្ធនេ វសិត្វា បុនទិវសេ នគរំ ភិក្ខុយា ចារិសិ។ អថ នំ
រាជផ្តលាប្បត្តំ រាជា ទិស្វា តស្ស វសិយាបថេ បសិទិវា អន្តេបុរំ អានេត្វា
កោដេត្វា បដិញ្ចំ គហេត្វា រាជ្យយុទ្ធនេ វសាបេសិ, ទេវសិកំ ឧបជ្ជានំ អគមាសិ។
តមេនំ ពោធិសត្តោ “រញ្ញោ នាម, មហារាជ, ចត្តារិ អគតិគមនានិ វង្ខេត្វា
អប្បមត្តេន ខន្តិមេត្តានុទ្ទយសម្បន្នេន ហុត្វា ធម្មេន វង្ខំ កាវេតព្ភ”ន្តិ វត្វា
ទេវសិកំ ឱវទន្តោ -

១.

“មាសុ កុដ្ឋ្យ ភូមិបតិ, មាសុ កុដ្ឋ្យ វលេសក;
កុដ្ឋំ អប្បជិកុដ្ឋ្យន្តោ, រាជា វជ្ជស្ស បូជិតោ។

២.

“តាមេ វា យទិ វារញ្ញោ, និន្នេ វា យទិ វា ជលេ;
សព្ពត្ត អនុសាសាមិ, មាសុ កុដ្ឋ្យ វលេសកា”តិ។ - ទ្វេ គាថា អភាសិ;

តត្ថ វជ្ជស្ស បូជិតោតិ ឯវរុចោ រាជា វជ្ជស្ស បូជនីយោ ហោតីតិ អត្តោ។
សព្ពត្ត អនុសាសាមីតិ ឯតេសុ គាមាទីសុ យត្ថ កត្តចិ វសន្តោចាហំ មហារាជ,
ឥមាយ ឯវ អនុសិដ្ឋិយា តមនុសាសាមិ, ឯតេសុ វា គាមាទីសុ យត្ថ កត្តចិ
ឯកស្មិម្បិ ឯកសត្តេចិ អនុសាសាមិ។ មាសុ កុដ្ឋ្យ វលេសកាតិ ឯវមេវាហំ តំ
អនុសាសាមិ, រញ្ញោ នាម កុដ្ឋ្យតុំ ន វង្ខតិ។ កីការណា? រាជានោ នាម វាចារុដា,
តេសំ កុដ្ឋានំ វចនមត្តេនេវ ពហូ ជីវិតក្ខយំ ចាបុណ្ណតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ រញ្ញោ អាគតាគតទិវសេ ឥមា ទ្វេ គាថា អភាសិ។ រាជា
អនុសិដ្ឋិយា បសន្នចិត្តោ មហាសត្តស្ស សតសហស្សជ្ជានកំ ឯកំ គាមវំ
អនាសិ, ពោធិសត្តោ បដិក្ខិបិ។ ឥតិ សោ តត្ថេវ ទ្វាទសសំវច្ឆំ វសិត្វា “អតិចិវំ

និរុត្តោម្ហិ, ជនបទចារិកំ តាវ ចរិត្វា អាគមិស្សមី"តិ រញ្ជ្រា អកថេត្វាវ
ឧយ្យានចាលំ អាមន្តេត្វា "តាត, ឧក្កណ្ឌិត្វាចោស្មិ, ជនបទំ ចរិត្វា អាគមិស្សមិ,
តំ រញ្ជ្រា កថេយ្យសី"តិ វត្វា បក្កន្តោ គង្គាយ នាវាតិត្ថំ ចាបុណី។ តត្ថ
អវរិយបិតា នាម នាវិកោ អហោសិ។ សោ ពាលោ នេវ គុណាវន្តានំ គុណំ
ជាតាតិ, ន អត្តនោ អាយាចាយំ ជាតាតិ, សោ គង្គំ តវិតុកាមំ ជនំ បឋមំ
តាវេត្វា បច្ឆា វេតនំ យាចតិ, វេតនំ អនេន្តេហិ សទ្ធិំ កលហំ ករោត្តោ
អក្កោសប្បហារេយេវ ពហូ លភតិ, អប្បំ លាភំ, ឯវេត្វា អន្តពាលោ។ តំ
សន្ធាយ សត្តា អភិសម្ពុទ្ធា ហុត្វា តតិយំ កាថមាហា -

៣.

“អវរិយបិតា នាម, អហុ គង្គាយ នាវិកោ;
បុព្វេ ជនំ តាវេត្វាន, បច្ឆា យាចតិ វេតនំ;
តេនស្ស ភណ្ឌានំ ហោតិ, ន ច ភោគេហិ វឌ្ឍតី”តិ។

តត្ថ អវរិយបិតា នាមាតិ អវរិយា នាម តស្ស ជីតា, តស្ស វសេន
អវរិយបិតា នាម ជាតោ។ តេនស្ស ភណ្ឌានន្តិ តេន ការណេន, តេន វា បច្ឆា
យាចិយមាណេន ជនេន សទ្ធិំ តស្ស ភណ្ឌានំ ហោតិ។

ពោធិសត្តោ តំ នាវិកំ ឧបសង្កមិត្វា “អាវុសោ, បរតិវំ មំ នេហិ”តិ អាហា។ តំ
សុត្វា សោ អាហា “សមណ, កី មេ នាវាវេតនំ ឧស្សសី”តិ? “អាវុសោ, អហំ
ភោគវឌ្ឍិ អត្ថវឌ្ឍិ ធម្មវឌ្ឍិ នាម តេ កថេស្សមី”តិ។ តំ សុត្វា នាវិកោ “ធុវំ ឯស
មយ្ហំ កិញ្ចិ ឧស្សតី”តិ តំ បរតិវំ នេត្វា “នេហិ មេ នាវាយ វេតន”ន្តិ អាហា។ សោ
តស្ស “សាធុ, អាវុសោ”តិ បឋមំ ភោគវឌ្ឍិ កថេន្តោ -

៤.

“អតិណ្ណំយេវ យាចស្ស, អចារំ តាត នាវិក;
អញ្ញោ ហិ តិណ្ណាស្ស មនោ, អញ្ញោ ហោតិ ចារេសិនោ” តិ។ -
កាជមាហ;

តត្ថ អចារន្តិ តាត, នាវិក បរតិរំ អតិណ្ណាមេវ ជនំ ឡិមតិរេ បិតញ្ញេវ
វេតនំ យាចស្ស, តតោ លទ្ធព្វា កហេត្វា គុត្តជ្ជានេ ឋបេត្វា បច្ឆា មនុស្សេ
បរតិរំ នេយ្យាសិ, ឯវំ តេ ភោគវឡិ ភវិស្សតិ។ អញ្ញោ ហិ តិណ្ណាស្ស មនោតិ
តាត នាវិក, បរតិរំ គតស្ស អញ្ញោ មនោ ភវតិ, អនត្វាវ គន្ធកាមោ ហោតិ។
យោ បនេស ចារេសី នាម បរតិរំ ឯសតិ, បរតិរំ គន្ធកាមោ ហោតិ, សោ
អតិរេកម្មិ ទត្វា គន្ធកាមោ ហោតិ, ឥតិ ចារេសិនោ អញ្ញោ មនោ ហោតិ,
តស្មា ត្វំ អតិណ្ណាមេវ យាចេយ្យាសិ, អយំ តាវ តេ ភោគានំ វឡិ នាមាតិ។

តំ សុត្វា នាវិកោ ចិន្តេសិ “អយំ តាវ មេ ឡិវាទោ ភវិស្សតិ, ឥទានិ បនេស
អញ្ញំ កិញ្ចិ មយ្ហំ ទស្សតិ” តិ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ “អយំ តាវ តេ, អាវុសោ,
ភោគវឡិ, ឥទានិ អត្ថធម្មវឡិ សុណាហិ” តិ វត្វា ឡិវទន្តោ -

៥.

“តាមេ វា យទិ វាវញ្ញោ, និន្នេ វា យទិ វា ថលេ;
សព្ពត្ថ អនុសាសាមិ, មាសុ កុដ្ឋិវត្ថ នាវិកា” តិ។ - កាជមាហ;

ឥតិស្ស ឥមាយ កាថាយ អត្ថធម្មវឡិ កថេត្វា “អយំ តេ អត្ថវឡិ ថ ធម្មវឡិ
ចា” តិ អាហា។ សោ បន ទន្ធបុរិសោ តំ ឡិវាទំ ន កិញ្ចិ មញ្ញាមាណោ “ឥទំ, សមណ,
តយា មយ្ហំ ទិន្នំ នាវាវេតន” តិ អាហា។ “អាមាវុសោ” តិ។ “មយ្ហំ ឥមិនា កម្មំ នត្ថិ,
អញ្ញំ មេ ទេហី” តិ។ “អាវុសោ, ឥទំ ឋបេត្វា មយ្ហំ អញ្ញំ នត្ថិ” តិ។ “អថ ត្វំ កស្មា

មម នាវំ អារុណ្ឌសី”តិ តាបសំ គង្គាតីវេ ចាតេត្វា ឧវេ និសីទិត្វា មុខមេវស្ស
ចោលេសិ។

សត្តា “ឥតិ សោ, ភិក្ខុវេ, តាបសោ យំ ឱវាទំ ទត្វា រញ្ជ្រា សន្តិកា កាមវំ
លភិ, តមេវ ឱវាទំ អន្ធពាលស្ស នាវិកស្ស កថេត្វា មុខចោលនំ ចាបុណ្ហ, តស្មា
ឱវាទំ ទេន្តេន យុត្តជនស្សវេ ឆាតញ្ជោ, ន អយុត្តជនស្ស”តិ វត្វា អភិសម្ពុទ្ធា
ហុត្វា តទនន្តរំ កាថមាហា -

៦.

“យាយេវានុសាសនិយា, រាជា កាមវំ អធា;
តាយេវានុសាសនិយា, នាវិកោ បហវី មុខ”ន្តិ។

តស្ស តំ បហវន្តស្សវេ ភវិយា ភត្តំ គហេត្វា អាគតា ចាបបុរិសំ ទិស្វា
“សាមិ, អយំ តាបសោ នាម រាជកុល្លបកោ, មា បហវី”តិ អាហា។ សោ កុដ្ឋីត្វា
“ត្វំ មេ ឥមំ ក្នុងតាបសំ បហវិតុំ ន ទេសី”តិ ឧដ្ឋាយ តំ បហវិត្វា ចាតេសិ។ អថ
ភត្តចាតិ បតិត្វា ភិដ្ឋិ, តស្ស ច បន គរុគញ្ញាយ គញ្ជោ ភូមិយំ បតិ។ អថ នំ
មនុស្សសម្បវិវាទេត្វា “បុរិសយាតកកោចារោ”តិ គហេត្វា ពន្ធិត្វា រញ្ជ្រា
ទស្សេសុំ។ រាជានិច្ចនិច្ចា តស្ស រាជាណំ កាវេសិ។ សត្តា អភិសម្ពុទ្ធា ហុត្វា
តមត្តំ បកាសេន្តោ ឱសានកាថមាហា -

៧.

“ភត្តំ ភិដ្ឋំ ហតា ភវិយា, គញ្ជោ ច បតិតោ ធម៌ា;
មិគោវេ ជាត្សបេន, ន តេនត្តំ អពន្ធិស្វ”តិ។

តត្ថ ភត្តំ ភិដ្ឋន្តិ ភត្តចាតិ ភិដ្ឋា។ ហតាតិ បហតា។ ធម៌ាតិ ភូមិយំ។ មិគោវេ
ជាត្សបេនាតិ យថា មិគោ សុវណ្ណំ វា ហិរញ្ញំ វា មុត្តាមណីអាធិនី វា មទ្ធិត្វា

គប្បន្តោបិ អត្ថវិទូនិបជ្ជន្តោបិ តេន ជាតរូបេន អត្ថនោ អត្ថំ វង្សេតុំ និព្ពេត្តតុំ ន
សក្កោតិ, ឯវមេវ សោ អន្ធពាលោ បណ្ឌិតេហិ ទិន្នំ ឡើយ ឧបាសិទ្ធិ អត្ថនោ អត្ថំ
វង្សេតុំ និព្ពេត្តតុំ នាសក្ខីតិ វុត្ថំ ហោតិ។ អពន្ធិសូតិ ឯត្ថ អពន្ធិសោតិ ឯវមត្ថោ
ទដ្ឋព្ពោ។ ស-ឌីសតិ ឥមេសំ បទានញ្ចិ សូតិ សន្ធិហោតិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិទ្ធា សច្ចានិ បកាសេទ្ធា ជាតកំ
សមាធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សោភិត្តុ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។ តទា
នាវិកោ ឥទានិ នាវិកោវ អហោសិ, រាជា អានន្តោ, តាបសោ បន អហមេវ
អហោសិន្តិ។

អវរិយជាតកវណ្ណានា បឋមា។

[៣៧៧] ២. សេតកេតុជាតកវណ្ណានា

មា តាត កុដ្ឋិ ន ហិ សាធុ កោធាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ
កុហកភិក្ខុំ អារត្ត កថេសិ, បច្ចុប្បន្នវត្ថុ ឧទ្ទាលជាតកេ (ជា. ១.១៤.៦២
អាទយោ) អាវិភវិស្សតិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថេ វន្តំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ ពារាណសីយំ
ទិសាចាមោក្ខោ អាចរិយោ ហុត្វា បញ្ចាសតេ មាណវេ មន្តេ វាចេសិ។ តេសំ
ជេដ្ឋកោ សេតកេតុ នាម ឧទិច្ចព្រាហ្មណកុលេ និព្ពេត្តមាណវោ, តស្ស ជាតី
និស្សរយ មហាន្តោ មាណោ អហោសិ។ សោ ឯកទិវសំ អញ្ញោហិ មាណវេហិ សទ្ធិ
នគរា និក្ខមន្តោ នគរំ បរិសន្តំ ឯកំ ចណ្ណាលំ ទិស្វា “កោសិ ត្វ” ត្ថិ បុច្ឆិទ្ធា
“ចណ្ណាលោហមស្មី” តិ វុត្ថេ តស្ស សរីរំ បហរិទ្ធា អាគតវាតស្ស អត្ថនោ សរីរេ
ដុសនភយេន “នស្ស, ចណ្ណាល, កាឡិកណ្ហី, អនោវាតំ យាហី” តិ វត្វា វេគេន
តស្ស ឧបរិវាតំ អគមាសិ។ ចណ្ណាលោ សីយតរំ គន្ធា តស្ស ឧបរិវាតេ អដ្ឋាសិ។

អដ នំ សោ “នស្ស កាឡកណ្ហី” តិ សុដ្ឋតំ អក្កោសិ បរិភាសិ។ តំ សុត្វា
ចណ្ណាលោ “តុំ កោសិ” តិ បុច្ឆិ។ “ព្រាហ្មណាមាណាវោហមស្មី” តិ។ “ព្រាហ្មណោ
ហោតុ, មយា បន បុដ្ឋបញ្ចំ កថេតុំ សត្វិស្សសី” តិ។ “អាម, សត្វិស្សមី” តិ។
“សចេ ន សក្កោសិ, ចាទន្តរេន តំ គមេមី” តិ។ សោ អត្តានំ តក្កេត្វា “គមេហី” តិ
អាហា។

ចណ្ណាលបុត្តោ តស្ស កថំ បរិសំ គាហាបេត្វា “មាណវ, ទិសា នាម
កតរា” តិ បញ្ចំ បុច្ឆិ។ “ទិសា នាម បុរត្ថិមាទយោ ចតស្សោ ទិសា” តិ។
ចណ្ណាលោ “នាហំ តំ ឯតំ ទិសំ បុច្ឆាមិ, តុំ ឯត្តកម្មិ អជានន្តោ មម សរីរេ
បហជវាតំ ជិគុច្ឆសី” តិ តំ ខន្ធដ្ឋិកេ គហេត្វា ឱនមេត្វា អត្តនោ ចាទន្តរេន
គមេសិ។ មាណវា តំ បរត្ថិ អាចរិយស្ស អាចិក្ខិសុ។ តំ សុត្វា អាចរិយោ “សច្ចំ
កិរ, តាត, សេតកេតុ ចណ្ណាលោនាសិ ចាទន្តរេន គមិតោ” តិ? “អាម, អាចរិយ,
សោ មំ ចណ្ណាលោនាសិបុត្តោ ទិសាមត្តម្មិ ន ជាតាសី” តិ អត្តនោ ចាទន្តរេន
គមេសិ, ឥទានិ ទិស្វា កត្តត្ថំ អស្ស ជានិស្សមីតិ កុទ្ធោ ចណ្ណាលបុត្តំ អក្កោសិ
បរិភាសិ។ អដ នំ អាចរិយោ ‘តាត, សេតកេតុ មា តស្ស កុដ្ឋិ, បណ្ឌិតោ
ចណ្ណាលោនាសិបុត្តោ, ន សោ តំ ឯតំ ទិសំ បុច្ឆតិ, អញ្ចំ ទិសំ បុច្ឆិ, តយា បន
ទិដ្ឋសុតរិញ្ញាតតោ អទិដ្ឋាសុតរិញ្ញាតមេវ ពហុតរ” តិ ឱវទន្តោ ទេ កាថា
អភាសិ -

៨.

“មា តាត កុដ្ឋិ ន ហិ សាធុ កោដោ, ពហុម្មិ តេ អទិដ្ឋមស្សតញ្ច;
មាតា បិតា ទិសតា សេតកេតុ, អាចរិយមាហុ ទិសតំ បសត្តា។

៩.

“អភារិនោ អន្តទចានវត្ថុទា, អញ្ចាយិកា តម្មិ ទិសំ វទន្តិ;

ឯសាទិសា បរមា សេតកេតុ, យំ បត្វា ទុក្ខំ សុខិនោ កវន្តំ”តិ។

តត្ថ ន ហិ សាធុ កោធាតិ កោធា នាម ឧប្បជ្ឈមា នោ សុភាសិតទុក្ខាសិតំ
អត្តានត្ថំ ហិតាហិតំ ជានិតំ ន ទេតីតិ ន សាធុ ន លទ្ធកោ។ ពហុម្បី តេ អធិដ្ឋន្តិ
តយា ចក្កុនា អធិដ្ឋំ សោតេន ច អស្សុតមេវ ពហុតរំ។ ទិសតាតិ ទិសា។
មាតាបិតារោ បុត្តានំ បុរិមតរំ ឧប្បន្នត្តា បុរត្តិមទិសា នាម ជាតាតិ វទតិ។
អាចរិយមាហុ ទិសតំ បសត្តាតិ អាចរិយា បន ទក្ខិណោយ្យត្តា ទិសតំ បសត្តា
ទក្ខិណា ទិសាតិ ពុទ្ធាទយោ អរិយា អាហុ កថេន្តិ ជីបេន្តិ។

អភារិនោតិ គហជ្ជា។ អន្ធមាណវត្ថុនាតិ អន្ធមា, មាណា, វត្ថុនា ច។
អង្គាយិកាតិ “ឯថ ទេយ្យធម្មំ បដិគ្គណ្ឌថា”តិ បក្កោសនកា។ តម្បី ទិសំ វទន្តិ
តម្បី ពុទ្ធាទយោ អរិយា ឯកំ ទិសំ វទន្តិ។ ឥមិនា ចតុបច្ចយទាយកា គហជ្ជា
បច្ចយេ អបទិសិត្វា ធម្មិកសមណាព្រាហ្មណេហិ ឧបគន្ធាត្តា ឯកា ទិសា
នាមាតិ ជីបេតិ។ អបរោ នយោ - យេ ឯតេ អភារិនោ អន្ធមាណវត្ថុនា, តេសំ
ធនាមសគ្គសម្បត្តិទាយកេជ្ឈេន ឧបរូបរិ អង្គាយនតោ យេ អង្គាយិកា
ធម្មិកសមណាព្រាហ្មណា, តម្បី ទិសំ វទន្តិ, ពុទ្ធាទយោ អរិយា ឧបរិមទិសំ នាម
វទន្តិ ជីបេតិ។ វត្ថុម្បី ចេតំ -

“មាតា បិតា ទិសា បុត្តា, អាចរិយា ទក្ខិណា ទិសា;
បុត្តនា ទិសា បច្ឆា, មិត្តាមច្ឆា ច ឧត្តរា។

“ធាសកម្មករា ហេជ្ជា, ឧទ្ធី សមណាព្រាហ្មណា;
ឯតា ទិសា នមស្សេយ្យ, អលមត្តោ គុលេ គិហី”តិ។ (ជី. និ. ៣.២៧៣);

ឯសាធិសាតិ ៩៨ បទ ជិត្តានំ សន្ធាយ វុត្តំ។ ជាតិអាទិនា ហិ នានប្បការេន
ធុរេក្ខន ធុត្តិតា សត្តាយំ បទ្វា និទ្ទក្ខា សុខិនោ ភវន្តិ, ឯសា ឯវ ច សត្តេហិ
អគតបុព្វា ធិសា នាម។ តេនេវ ច ជិត្តានំ “បរមា”តិ អាហា។ វុត្តម្បិ ចេតំ -

“សមតិភ្នំកំ អនវសេសកំ, តេលបត្តំ យថា បរិហរេយ្យ;
ឯវំ សចិត្តមនុវេក្ខ, បត្តយានោ ធិសំ អគតបុព្វ”ន្តិ។ (ជា. ១.១.៩៦);

ឯវំ មហាសត្តោ មាណវស្ស ធិសា កថេសិ។ សោ បទ “ចណ្ណាលេនម្ហិ
ចាទន្តរេន គមិតោ”តិ តស្មី ថានេ អវសិត្វា តក្កសិលំ គន្ធា
ធិសាចាមោក្ខាចរិយស្ស សន្តិកេ សព្វសិប្បានិ ឧត្តន្តិក្ខា អាចរិយេន
អនុញ្ញាតោ តក្កសិលតោ និក្ខមិត្វា សព្វសមយសិប្បំ សិក្ខន្តោវិចរិ។ សោ
ឯកំ បច្ឆន្តកាមំ បទ្វា តំ និស្សាយ វសន្តេ បញ្ចាសតេ តាបសេ ធិស្វា តេសំ
សន្តិកេ បព្វជិត្វា យំ តេ ជានន្តិ សិប្បមន្តចរណំ, តំ ឧត្តន្តិក្ខា គណសត្តា
ហុត្វា តេហិ បរិវារិតោ ពារាណសី គន្ធា បុនទិវសេ ភិក្ខុំ ចរន្តោ រាជផ្គុំណំ
អគមាសិ។ រាជា តាបសានំ ភិយាបថេ បសីទិត្វា អន្តោនិវេសនេ កោដេត្វា តេ
អត្តនោ ឧយ្យានេ វសាបេសិ។ សោ ឯកទិវសំ តាបសេ បរិវាសិត្វា “អដ្ឋ សាយន្តេ
ឧយ្យានំ គន្ធា អយ្យេ វន្តិស្សាមី”តិ អាហា។

សេតកេតុ ឧយ្យានំ គន្ធា តាបសេ សន្តិចាតេត្វា “មារិសា, អដ្ឋ រាជា
អាគមិស្សតិ, រាជានោ ច នាម សកី អាវាជេត្វា យាវតាយុកំ សុខំ ជីវិតុំ សក្កា,
អដ្ឋ ឯកច្ឆេ វុត្តលីវតំ ចរេ, ឯកច្ឆេ កណ្តាកសេយ្យំ កប្បេ, ឯកច្ឆេ បញ្ចាតបំ
តប្បេ, ឯកច្ឆេ ឧត្តជិកប្បធានមនុយុញ្ញេ, ឯកច្ឆេ ឧទកោរោហណាកម្ពំ
ករោ, ឯកច្ឆេ មន្តេ សន្និយថា”តិ វិចារេត្វា សយំ បក្កសាលទ្វារេ
អបស្សយបីឋកេ និសីទិត្វា បញ្ចវណ្ណាវុត្តសមុជ្ឈលវាសនំ ឯកំ ចោត្តកំ
វិចិត្រវណ្ណោ អាធារកេ ឋបេត្វា សុសិក្ខិតេហិ ចត្វហិ បញ្ចហិ មាណវេហិ

បុច្ឆិតេ បុច្ឆិតេ បញ្ចេ កថេសី។ តស្មី ខណោ រាជា អាគន្ធាតេ មិច្ឆាតបំ ករោន្តេ
ទិស្វា តុដ្ឋោ សេតកេតុំ ឧបសង្កមិត្វា វទិត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នោ បុរោហិតេន សទ្ធិ
សល្លបន្តោ តតិយំ កាថមាហា -

១០.

“ខរាជីនា ជជិលា បង្កំទន្តា, ធុម្ពក្ខន្ធា យេមេ ជប្បន្តិ មន្តេ;
កច្ចិ នុតេ មាណុសកេ បយោគេ, ឥទំវិទូ បរិមុត្តា អចាយា”តិ។

តត្ថ ខរាជីនាតិ សខុរេហិ អជិនចម្មេហិ សមន្នាគតា។ បង្កំទន្តាតិ
ទន្តកជ្ជស្ស អខាទនេន មលគ្គហិតទន្តា។ ធុម្ពក្ខន្ធាតិ
អនញ្ញិតាមណ្ឌិតល្លាខនិវាសនចារុបនា មាលាគន្ធិលេបនវដ្ឋិតា, កិលិជ្ឈនាតិ
វុត្តំ ហោតិ។ យេមេ ជប្បន្តិ យេ ឥមេ មន្តេ សជ្ឈាយន្តិ។ មាណុសកេ បយោគេតិ
មនុស្សេហិ កត្តព្ភបយោគេ បិតា។ ឥទំវិទូ បរិមុត្តា អចាយាតិ ឥមស្មី បយោគេ
ឋត្វា ឥមំ លោកំវិទិត្វា ចាកជំ កត្វា “កច្ចិ ឯតេ ឥសយោ ចត្វហិ អចាយេហិ
មុត្តា”តិ បុច្ឆតិ។

តំ សុត្វា បុរោហិតោ ចតុត្ថំ កាថមាហា -

១១.

“ចាចានិ កម្មានិ ករិត្វ រាជ, ពហុស្សតោ ចេន ចរេយ្យ ធម្មំ;
សហស្សវេទោបិ ន តំ បជិច្ច, ធុក្ខា បមុញោ ចរណំ អបត្វា”តិ។

តត្ថ ករិត្វាតិ កត្វា។ ចរណាន្តិ សហស្សលេន អជ្ជសមាបត្តិយោ។ ឥទំ វុត្តំ
ហោតិ។ មហារាជ, “អហំ ពហុស្សតោម្ហី”តិ សហស្សវេទោបិ ចេ តិវិជំ
សុចរិតធម្មំ ន ចរេយ្យ, ចាចានេវ ករេយ្យ, សោ តានិ ចាចានិ កម្មានិ កត្វា តំ

ពាហុសច្ចំ បដិច្ច សីលសមាបត្តិសង្ខាតំ ចរណំ អប្បត្វា ទុក្ខា ន បមុញ្ចេ,
អចាយទុក្ខតោ ន មុច្ចតេវាតិ។

តំ សុត្វា រាជា តាបសេសុ បសាទំ ហរិ។ តតោ សេតកេតុ ចិន្តេសិ “ឥមស្ស
រញ្ញោ តាបសេសុ បសាទោ ឧទទាទិ, តំ បនេស បុរោហិតោ វាសិយា បហរិត្វា
វិយ ធិន្ទិ, មយា ឯតេន សទ្ធិ កថេតុំ វដ្តតី” តិ។ សោ តេន សទ្ធិ កថេន្តោ បញ្ចមំ
កាថមាហា -

១២.

“សហស្សវេទោបិ ន តំ បដិច្ច, ទុក្ខា បមុញ្ចេ ចរណំ អបត្វា;
មញ្ញាមិ វេទា អជលា ភវន្តិ, សសំយមំ ចរណាមេវ សច្ច” តិ។

តស្សត្ថោ - សចេ សហស្សវេទោបិ តំ ពាហុសច្ចំ បដិច្ច ចរណំ អប្បត្វា
អត្តានំ ទុក្ខា ន បមុញ្ចេ, ឯវំ សន្តេ អហំ មញ្ញាមិ “តយោ វេទា អជលា ហោន្តិ,
សសីលំ សមាបត្តិចរណាមេវ សច្ច ហោតី” តិ។

តំ សុត្វា បុរោហិតោ ធន្នំ កាថមាហា -

១៣.

“ន ហោវ វេទា អជលា ភវន្តិ, សសំយមំ ចរណាមេវ សច្ច;
កិត្តិញ្ញិ បប្បោតិ អធិច្ច វេទេ, សន្តិ បុណោតិ ចរណាន ទន្តោ” តិ។

តស្សត្ថោ - តយោ វេទា អជលា ន ភវន្តិ, សសំយមំ ចរណាមេវ សច្ចំ សេយ្យំ
ឧត្តមំ បវំ ន ហោវ ហោតិ។ កីការណា? កិត្តិញ្ញិ បប្បោតិ អធិច្ច វេទេតិ តយោ
វេទេ អធិច្ច ធិជ្ឈធម្មេ កិត្តិមត្តំ យសមត្តំ លាភមត្តំ លភតិ, ឥតោ បវំ អញ្ញំ នតិ,
តស្មា ន តេ អជលា។ សន្តិ បុណោតិ ចរណាន ទន្តោតិ សីលេ បតិដ្ឋាយ

សមាបត្តិយោ និព្វត្តត្វា សមាបត្តិបទដ្ឋានំវិបស្សនំ វឌ្ឍនោ អច្ឆន្តំ សន្តំ និព្វានំ
នាម តំ ឯតិ ចាបុណាតិ។

ឥតិ បុរោហិតោ សេតកេតុនោ វាទំ ភិទ្ធិត្វា តេ សព្វេ គិហី ការេត្វា
ជលការុណានិ តាហាបេត្វា មហន្តតរកេ កត្វា វញ្ញោ ឧបដ្ឋាកេ ការេសិ។
អយំ កិរ មហន្តតរកានំ វំសោ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា សេតកេតុ
កុហកភិក្ខុ អហោសិ, ចណ្ណាលោ សារិបុត្តោ, រាជា អានន្ទោ, បុរោហិតោ បទ
អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សេតកេតុជាតកវណ្ណានា ធុតិយា។

[៣៧៨] ៣. ធីរមុខជាតកវណ្ណានា

បង្ហោ ច កាមាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ មហាភិនិក្ខមនំ អារព្វ
កថេសិ។ បច្ចុប្បន្នវត្ថុ ហេដ្ឋា កថិតមេវ។

អតីតេ រាជគហនគរេ មគធរាជា នាម វន្តំ ការេសិ។ តទា ពោធិសត្តោ
តស្ស អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហំ និព្វត្តិ, ព្រហ្មទត្តកុមារោតិស្ស នាមំ អកំសុ។
តស្ស ជាតទិវសេយេវ បុរោហិតស្សបិ បុត្តោ ជាយិ, តស្ស មុខំ អតិវិយ
សោភតិ, តេជស្ស ធីរមុខោតិ នាមំ អកំសុ។ តេ ឧភោបិ រាជកុលេយេវ សំវឌ្ឍា
អញ្ញមញ្ញំ បិយសហាយា ហុត្វា សោឡសវស្សកាលេ តក្កសិលំ គន្ធា
សព្វសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា “សព្វសមយសិប្បញ្ញោ សិក្ខិស្សាម, ទេសចារិត្តញ្ញោ
ជានិស្សាមា”តិ តាមនិគមាធិសុ ចរន្តា ពារាណសី បត្វា ទេវកុលេ វសិត្វា
បុនទិវសេ ពារាណសី ភិក្ខុយ បរិសីសុ។ តត្ថ ឯកស្មី កុលេ “ព្រាហ្មណោ

កោដេត្វា វាចនកំ ធនុស្សមា”តិ ចាយាសំ បចិត្តា អាសនានិ បញ្ញត្តានិ ហោត្តិ។
មនុស្សតេ ឧភោមិ ភិក្ខុយ ចរន្តេ ទិស្វា “ព្រាហ្មណា អាគតា”តិ គេហំ
បវេសេត្វា មហាសត្តស្ស អាសនេ សុទ្ធវត្ថំ បញ្ញាបេសុំ, ធីរមុខស្ស អាសនេ
រត្តកម្ពលំ។ ធីរមុខោ តំ និមិត្តំ ទិស្វា “អន្ធម្ហំ សហាយោ ពារាណាសិរាជា
ភរិស្សតិ, អហំ សេនាបតី”តិ អញ្ញាសិ។ តេ តត្ថ ភុញ្ញត្វា វាចនកំ គហេត្វា
មង្គលំ វត្វា និក្ខម្ម តំ រាជ្យ្យានំ អគម៌សុ។ តត្ថ មហាសត្តោ មង្គលសិលាបង្កេ
និបង្កិ, ធីរមុខោ បនស្ស ចាទេ បរិមង្គន្តោ និសីទិ។

តទា ពារាណាសិរញ្ញោ មតស្ស សត្តមោ ធីវសោ ហោតិ។ បុរោហិតោ រញ្ញោ
សរិរកិច្ចំ កត្វា អបុត្តកេ រន្ធសត្តមេ ធីវសេ ធុស្សវចរិស្សន្នេសិ។
ធុស្សវចរិស្សន្នេកិច្ចំ មហាជនកជាតកេ (ជា. ២.២២.១២៣ អាទយោ) អាវិ
ភរិស្សតិ។ ធុស្សវថោ នគរា និក្ខមិត្វា ចតុរង្គិនិយា សេនាយ បរិវតោ
អនេកសតេហិ ត្វិរិយេហិ វង្គមាទេហិ ឧយ្យានទ្វារំ ចាបុណិ។ ធីរមុខោ
ត្វិរិយសទ្គំ សុត្វា “សហាយស្ស មេ ធុស្សវថោ អាគច្ឆតិ, អន្ធម្ហំ រាជា ហុត្វា
មម្ហំ សេនាបតីជ្ជានំ ធនុស្សតិ, កោ មេ យរាវាសេនត្តោ, និក្ខមិត្វា
បព្ពជិស្សមី”តិ ពោធិសត្តំ អនាមន្តេត្វាវ ឯកមន្តំ គត្វា បជិច្ឆន្នេ អជ្ជាសិ។
បុរោហិតោ ឧយ្យានទ្វារេ វចំ វេបេត្វា ឧយ្យានំ បរិជ្ជោ ពោធិសត្តំ
មង្គលសិលាបង្កេ និបង្កិ ទិស្វា ចាទេសុ លក្ខណានិ ឱលោកេត្វា “អយំ បុញ្ញវា
សត្តោ ទ្វិសហស្សធិបបរិវារានំ ចតុន្ទម្យំ មហាធិបានំ រជ្ជំ កាវេតុំ សមត្តោ, ធិតិ
បនស្ស កីធិសា”តិ សព្ពត្វិយានិ បគ្គណ្ណាបេសិ។ ពោធិសត្តោ បពុជ្ឈិត្វា
មុខតោ សាជកំ អបនេត្វា មហាជនំ ឱលោកេត្វា បុន សាជកេន មុខំ
បជិច្ឆានេត្វា ថោកំ និបង្កិត្វា បស្សន្ធទរថោ ឧជ្ជាយ សិលាបង្កេ បល្លង្កេន
និសីទិ។ បុរោហិតោ ជាណុកេន បតិជ្ជាយ “ទេវ, រជ្ជំ តុម្ហាកំ ចាបុណាតី”តិ
អាហា។ “អបុត្តកំ ភណោ រន្ធម្ហំ”តិ។ “អាម, ទេវា”តិ។ “តេន ហិ សាធ្វ”តិ សម្មជិច្ឆិ។

តេ តស្ស ឧយ្យានេយេវ អភិសេកំ អកំសុ។ សោ យសមហន្តតាយ ធីរមុខំ
អសិក្ខាវ រមំ អភិរុយ្ហ មហាជនបរិវុតោ នគរំ បរិសិក្ខា បទក្ខណំ កត្វា
រាជទ្វារេ ឋិតោវ អមច្ចានំ ហ៊ានន្តរានិ វិចារេត្វា ចាសានំ អភិរុហិ។

តស្មី ខណោ ធីរមុខោ “សុញ្ញំ ធានិ ឧយ្យាន”ន្តិ អាគន្ធា មជ្ឈិមសិលាយ
និសីទិ, អថស្ស បុរតោ បណ្ណាបលាសំ បតិ។ សោ តស្មីយេវ បណ្ណាបលាសេ
ខយវយំ បដ្ឋបេត្វា តិលក្ខណំ សម្មសិក្ខា បថវី ឧន្ទានេន្ទោ បច្ចេកពោធិ
និព្ពត្តសិ។ តស្ស តម្ពណាញោវ គិហិលីដ្ឋំ អន្តរធាយិ, ឥទ្ធិមយបត្តចីវរំ
អាគាសតោ ឌីតិក្ខា សរិវេ បដិមុញ្ញិ។ តាវនេវ អដ្ឋបរិក្ខារធរោ
តិរយាបថសម្មន្ទោ វស្សសដ្ឋិកត្តោរោ វិយ ហុត្វា ឥទ្ធិយា អាគាសេ ឧប្បតិក្ខា
ហិមវន្តបទេសេ នន្ទមូលកបញ្ញាវ អគមាសិ។ ពោធិសត្តាបិ ធម្មេន រដ្ឋំ
កាវេសិ, យសមហន្តតាយ បន យសេន បមត្តោ ហុត្វា ចត្តាលីស វស្សានិ
ធីរមុខំ ន សរិ, ចត្តាលីសេ បន សំវច្ឆរេ អតីតេ តំ សរិក្ខា “មយ្ហំ សហាយោ
ធីរមុខោ នាម អត្ថិ, កហំ នុ ខោ សោ”តិ តំ ទដ្ឋកាមោ អហោសិ។ សោ តតោ
បដ្ឋាយ អន្តេបុរេបិ បរិសមដ្ឋេបិ “កហំ នុ ខោ មយ្ហំ សហាយោ ធីរមុខោ, យោ
មេ តស្ស វសនដ្ឋានំ កថេតិ, មហន្តមស្ស យសំ ទស្សមី”តិ វទតិ។ ឯវំ តស្ស
បុនប្បនំ តំ សវន្តស្សេវ អញ្ញានិ ទស សំវច្ឆរានិ អតិក្កន្ធានិ។

ធីរមុខបច្ចេកពុទ្ធាបិ បញ្ញាសវស្សច្ចយេន អារុដ្ឋេន្ទោ “មំ ខោ សហាយោ
សរតី”តិ ញត្វា “ឥធានិ សោ មហាលុកោ បុត្តធីតាធីហិ វុទ្ធិប្បត្តោ, គន្ធា ធម្មំ
កថេត្វា បញ្ញាជេស្សមិ ន”ន្តិ ឥទ្ធិយា អាគាសេន អាគន្ធា ឧយ្យានេ ឌីតិក្ខា
សុវណ្ណាបដិមា វិយ សិលាបដ្ឋេ និសីទិ។ ឧយ្យានចាលោ តំ ទិស្វា ឧបសម្ព័ន្ធិក្ខា
“ភន្តេ, កុតោ តុម្ពេ ឯថា”តិ បុច្ឆិ។ “នន្ទមូលកបញ្ញាវតោ”តិ។ “កេ នាម
តុម្ពេ”តិ? “ធីរមុខបច្ចេកពុទ្ធា នាមាហំ, អារុសោ”តិ។ “ភន្តេ, អម្ពាភំ រាជានំ

ជាជាតិ"តិ? "អាម ជាជាតិ, គិហិកាលេ នោ សហាយោ"តិ។ "ភន្តេ, រាជា តុម្ពេ
ធម្មកាមោ, កថេស្សមិ តស្ស តុម្ពាភំ អាគតភារ"ន្តិ។ "គច្ឆ កថេហិ"តិ។ សោ
"សាធ្ច"តិ វត្វា តុវិគតុវិគោវ គន្ធា តស្ស សិលាបដ្ឋេ និសិទ្ធការំ រញ្ជោ កថេសិ។
រាជា "អាគតោ កិរ មេ សហាយោ, បស្សិស្សមិ ន"ន្តិ រថំ អារុយ្ហ មហាន្តេន
បរិវារេន ឧយ្យានំ គន្ធា បច្ឆេកពុទ្ធី វត្តិកា បដិសន្ធារំ កត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ អថ
នំ បច្ឆេកពុទ្ធា "កី, ព្រហ្មទត្ថ, ធម្មេន រជ្ជំ កាវេសិ, អគតិគមនំ ន គច្ឆសិ,
ធនត្ថាយ លោកំ ន បីឡេសិ, ធានាធិនិ បុញ្ញានិ ករោសិ"តិ អាធិនិ វទន្តោ
បដិសន្ធារំ កត្វា "ព្រហ្មទត្ថ, មហាល្លកោសិ, ឯតរហិ កាមេ បហាយ បព្ពជិតុ
តេ សមយោ"តិ វត្វា តស្ស ធម្មំ ទេសេន្តោ បឋមំ គាថមាហា -

១៤.

“បង្ហោ ច កាមា បលិចោ ច កាមា, ភយញ្ច មេតំ តិម្ពលំ បវុត្តិ;
រដោ ច ធូមោ ច មយា បកាសិតា, ហិក្វា តុវំ បព្ពជ ព្រហ្មទត្ថា”តិ។

តត្ថ បង្ហោតិ ឧទកេ ជាតានិ តិណសេវាល កុមុទគច្ឆាធិនិ អធិប្បតានិ។
យថា ហិ ឧទកំ តវន្តំ តានិ លក្ខាបេន្តិ សង្ខាបេន្តិ, តថា សំសារសាគរំ តវន្តស្ស
យោការវចរស្ស បញ្ច កាមគុណា សព្វេ វា បន វត្ថុកាមកិលេសកាមា
លក្ខាបនវសេន បង្ហោ នាម។ ឥមស្មិញ្ចា បង្ហោ អាសត្តា វិសត្តា ទេវាបិ មនុស្សបិ
តិរច្ឆានាបិ កិលមន្តិ រោទន្តិ បរិទេវន្តិ។ បលិចោ ច កាមាតិ បលិចោ វុច្ឆតិ
មហាកណ្តមោ, យម្ហិ លក្ខា សូករមិគាទយោបិ សីហាបិ វារណាបិ អត្តានំ
ឧទ្ធវិក្វា គន្ធី ន សក្កោន្តិ, វត្ថុកាមកិលេសកាមាបិ តំសវិក្ខតាយ “បលិចោ”តិ
វុត្តា។ បញ្ញាវន្តោបិ ហិ សត្តា តេសុ កាមេសុ សកី លក្ខកាលតោ បដ្ឋាយ តេ
កាមេ បទាលេត្វា សីយំ ឧដ្ឋាយ អកិញ្ចនំ អបលិចោធំ រមណីយំ បព្ពជ្ជំ ឧបគន្ធី
ន សក្កោន្តិ។ ភយញ្ច មេតន្តិ ភយញ្ច ឯតំ, ម-កាវោ ព្យញ្ជនសន្ធិវសេន វុត្តោ។

តិម្រលន្តិ តិហិ ម្រលេហិ បតិជ្ជិតំ វិយ អចលំ។ ពលវកយស្សេតំ នាមំ។ បវុត្តន្តិ
មហារាជ, ឯតេ កាមា នាម ធិដ្ឋធម្មិកសម្មរាយិកស្ស
អត្តានុវាទកយាទិកស្ស ចេវ ទុត្តិសកម្មករណាធនុតិរោគវសប្បវត្តស្ស ច
កយស្ស បច្ចយដ្ឋេន ពលវកយន្តិ ពុទ្ធបច្ឆេកពុទ្ធពុទ្ធសាវកេហិ ចេវ
សត្តញ្ញាពោធិសត្តេហិ ច បវុត្តំ កជិតំ, ធិបិតន្តិ អត្តោ។ អថ វា កយញ្ច មេតន្តិ
កយញ្ច មយា ឯតំ តិម្រលំ បវុត្តន្តិ ឯវញ្ចេត្ត អត្តោ ធិដ្ឋញ្ញាយេវ។

រដោ ច ធូមេ ចាតិ រជធូមសទិសត្តា “រដោ”តិ ច “ធូមេ”តិ ច មយា
បកាសិតា។ យថា ហិ សុដ្ឋាតស្ស សុវិលិត្តាលន្តិតស្ស បុរិសស្ស សរីរេ
សុខុមរជំ បតិតំ, តំ សរីរំ ទុព្ពណ្ណំ សោភារហិតំ កិលិដ្ឋំ ករោតិ, ឯវមេវ
ឥទ្ធិពលេន អាគាសេន អាគន្ធា ចន្ទោវិយ ច សូរិយោវិយ ច លោកេ បញ្ញាតាបិ
សកី កាមរជស្ស អន្តោ បតិតកាលតោ បដ្ឋាយ
គុណវណ្ណគុណសោភាគុណសុទ្ធិនំ ឧបហតត្តា ទុព្ពណ្ណា សោភារហិតា
កិលិដ្ឋាយេវ ហោន្តិ។ យថា ច ធូមេន បហជកាលតោ បដ្ឋាយ សុបរិសុទ្ធាបិ
ភិត្តិ កាឡវណ្ណា ហោតិ, ឯវំ អតិបរិសុទ្ធស្វាណាបិ កាមធូមេន
បហជកាលតោ បដ្ឋាយ គុណវិនាសប្បត្តិយា មហាជនមជ្ឈេ កាឡការ
ហុត្វា បញ្ញាយន្តិ។ ឥតិ រជធូមសវិក្ខតាយ ឯតេ កាមា “រដោ ច ធូមេ ចា”តិ
មយា តុយ្ហំ បកាសិតា, តស្មា ឥមេ កាមេ ហិត្វា តុវំ បព្ពជ ព្រហ្មទត្តាតិ រាជានំ
បព្ពជ្ជាយ ឧស្សហំ ជនេតិ។

តំ សុត្វា រាជា កិលេសេហិ អត្តនោ ពទ្ធការំ កថេន្តោ ទុតិយំ កាថមាហា -

១៥.

“គធិតោ ច រត្តោ ច អធិមុច្ឆិតោ ច, កាមេស្វហំ ព្រាហ្មណភីសរូបំ;
តំ នុស្សហេ ជីវិតត្តោ បហាតុំ, កាហាមិ បុញ្ញានិ អនប្បកានី”តិ។

តត្ថ គង្គតោតិ អភិជ្ឈាកាយគន្ថេន ពោធិ្វា។ រត្តោតិ បកតិជហាបនេន
រាគេន រត្តោ។ អធិមុច្ឆិតោតិ អតិរិយ មុច្ឆិតោ។ កាមេសូបាទ្តិ ធុរិយេសុបិ
កាមេសុ អហំ។ ព្រាហ្មណាតិ ធីរិមុខបច្ឆេកពុទ្ធី អាលបតិ។ ភីសរូបន្តិ
ពលវរុបំ។ តំ នុស្សហេតិ តំ ធុរិយម្បិ កាមំ ន ឧស្សហាមិ ន សក្កោមិ។ ជីវិតតោ
បហាតុន្តិ ឥមាយ ជីវិកាយ អត្ថិកោ អហំ តំ កាមំ បហាតុំ ន សក្កោមីតិ
វេទតិ។ កាហាមិ បុញ្ញានីតិ ឥទានិ ទានសីលឧចាសថកម្មសម្ពាទានិ បុញ្ញានិ
អនប្បកានិ ពហុនិ ករិស្សមីតិ។

ឯវំ កិលេសកាមោ នាមេស សកី អល្លីនកាលតោ បដ្ឋាយ អបនេតុំ ន
សក្កោតិ, យេន សំកិលិដ្ឋចិត្តោ មហាបុរិសោ បច្ឆេកពុទ្ធនេន បព្ពដ្ឋាយ គុណោ
កថិតេបិ “បព្ពជិតុំ ន សក្កោមី”តិ អាហា។ យោយំ ធិបត្តិវចានមូលេ អត្ថនិ
សម្ពវេន ព្រាណេន ពុទ្ធករធម្មេ វិចិនន្តោ តតិយំ នេក្ខម្មចារមី ទិស្វា -

“ឥមំ តុំ តតិយំ តាវ, ទទ្ធាំ កត្វា សមាទិយ;
នេក្ខម្មចារមីតំ គច្ឆ, យទិ ពោធិ បត្តមិច្ឆសិ។

“យថា អន្ទយវេ បុរិសោ, ចិរុត្ថោ ធុរិយតោ;
ន តត្ថ រាគំ ជនេតិ, មុត្តិយេវ គវេសតិ។

“តថេវ តុំ សព្ពកវេ, បស្ស អន្ទយវេ វិយ;
នេក្ខម្មាភិមុខោ ហុត្វា, សម្ពោធិ ចាបុណិស្សសី”តិ។ -

ឯវំ នេក្ខម្ម គុណំ បរិកិត្តសិ, សោ បច្ឆេកពុទ្ធនេន បព្ពដ្ឋាយ វណ្ណំ វត្វា
“កិលេសេ ធម្មត្វា សមណោ ហោហី”តិ វុច្ឆមាធនេបិ “នាហំ កិលេសេ ធម្មត្វា
សមណោ ភវិតុំ សក្កោមី”តិ វេទតិ។

ឥមស្មី ក៏រ លោក អង្គ ឧម្ពត្តកា នាម។ តេនាហុ ចោរណា “អង្គ បុគ្គលា
ឧម្ពត្តកសញ្ញំ បដិលភន្តិ, កាមុម្ពត្តកោ លោភវសំ គតោ, កោធម្មត្តកោ
នោសវសំ គតោ, ទិដ្ឋម្ពត្តកោវិបល្លាសវសំ គតោ, មោហុម្ពត្តកោ
អញ្ញាណវសំ គតោ, យក្ខម្ពត្តកោ យក្ខវសំ គតោ, បិត្តម្ពត្តកោ បិត្តវសំ
គតោ, សុរុម្ពត្តកោ ចានវសំ គតោ, ព្យសនុម្ពត្តកោ សោកវសំ គតោ” តិ។
ឥមេសុ អង្គសុ ឧម្ពត្តកេសុ មហាសត្តោ ឥមស្មី ជាតកេ កាមុម្ពត្តកោ ហុត្វា
លោភវសំ គតោ បព្ពជ្ជាយ គុណំ ន អញ្ញាសិ។

ឯវំ អនត្ថការកំ បន ឥមំ គុណបរិធិសកំ លោភជាតំ កស្មា សត្តា
បរិមុញ្ចិតំ ន សក្កោន្តិទិ? អនមតត្ថេ សំសារេ អនេកានិ
កប្បកោជិសតសហស្សានិ ឯកតោ ពន្ធិតភារេន។ ឯវំ សន្តេបិ តំ បណ្ឌិតា
“អប្បស្សនា កាមា” តិ អាទិនំ អនេកេសំ បច្ឆវេក្ខណានំ វសេន បដហន្តិ។
តេនេវ ទីរិមុខបច្ឆេកពុទ្ធា មហាសត្តេន “បព្ពជិតំ ន សក្កោមី” តិ វុត្តេបិ
ធុរិកេត្វបំ អកត្វា ឧត្តរិម្បិ ឡីវទន្តោ ទ្វេ គាថា អាហ។

១៦.

“យោ អត្ថកាមស្ស ហិតានុកម្មិនោ, ឡីវជ្ជមាណោ ន ករោតិ សាសនំ;
ឥទមេវ សេយ្យោ ឥតិ មញ្ញមាណោ, បុនប្បនំ គត្តមុបេតិ មន្ទោ។

១៧.

“សោ យោរុបំ និរយំ ឧបេតិ, សុភាសុកំ មុត្តករីសប្បវ;
សត្តា សកាយេ ន ជហន្តិ គិទ្ធា, យេ ហោន្តិ កាមេសុ អរីតរាគា” តិ។

តត្ថ អត្ថកាមស្សាតិ វុឡិកាមស្ស។ ហិតានុកម្មិនោតិ ហិតេន មុនុចិត្តេន
អនុកម្មន្តស្ស។ ឡីវជ្ជមាណោតិ ឡីវទិយមាណោ។ ឥទមេវ សេយ្យោតិ យំ អត្តនា

គហិតំ អសេយ្យំ អនុត្តមម្មិ សមាណំ, តំ ឥនមេវ សេយ្យោ ឥតិ មញ្ញាមាណោ។
មន្តោតិ សោ អញ្ញាណបុគ្គលោ មាតុកុដ្ឋិយំ វាសំ នាតិក្កមតិ, បុណ្ណំ គព្ពំ
ឧបេតិយេវាតិ អត្ថោ។

សោ យោរូបន្តិ មហារាជ, សោ មន្តោ តំ មាតុកុដ្ឋិ ឧបេន្តោ យោរូបំ
នារុណាជាតិកំ និរយំ ឧបេតិ នាម។ មាតុកុដ្ឋិ ហិ និរស្សនដ្ឋន ឥធន “និរយោ” តិ
វុត្តោ, “ចតុកុដ្ឋិកនិរយោ” តិ វុច្ចតិ។ “ចតុកុដ្ឋិកនិរយោ នាម កតហោ” តិ វុត្តោ
មាតុកុដ្ឋិមេវ វុត្តំ វុដ្ឋតិ។ អវិចិមហានិរយេ និព្ពត្តសត្តស្ស ហិ អបរាបរំ
អាជារនបរិជារនំ ហោតិយេវ, តស្មា តំ “ចតុកុដ្ឋិកនិរយោ” តិ វុត្តំ នលព្ពតិ,
មាតុកុដ្ឋិយំ បន នវ វា ធន វា មាសេ ចត្វាបិ បស្សេហិ ឥតោ ចិតោ ច ជារិតុំ
នាម នសក្កា, អតិសម្ពាដេ ឱកាសេ ចតុកោដេន ចតុសង្ក័ដិតេនេវ ហុត្វា
អដ្ឋិតព្ពំ, តស្មា ឯស “ចតុកុដ្ឋិកនិរយោ” តិ វុច្ចតិ។

សុភាសុភន្តិ សុភានំ អសុភំ។ សុភានញ្ញិ សំសារភីរុកានំ
យោការចរកុលបុត្តានំ មាតុកុដ្ឋិ ឯកន្តំ អសុភសម្មតោ។ តេន វុត្តំ -

“អជញ្ញំ ជញ្ញាសម្ពាតំ, អសុចី សុចិសម្មតំ;
នាណកុណាបបរិបូរំ, ជញ្ញរូបំ អបស្សតោ។

“ធិរត្ថមំ អាតុរំ បូតិកាយំ, ជេតុដ្ឋិយំ អស្សចី ព្យាធិធម្មំ;
យត្ថប្បមត្តា អធិមុដ្ឋិតា បជា, ហាបេន្តិ មគ្គំ សុគតូបបត្តិយា” តិ។ (ជា.
១.៣.១២៨-១២៩);

សត្តាតិ អាសត្តាវិសត្តាលក្ខាលក្ខិតា សកាយេ ន ជហន្តិតិ តំ មាតុកុដ្ឋិ
ន បរិច្ឆជន្តិ។ គិទ្ធាតិ គធិតា។ យេ ហោន្តិ យេ កាមេសុ អវិភរាគា ហោន្តិ, តេ
ឯតំ គព្ពវាសំ ន ជហន្តិតិ។

ឯវំ ធីត្ថមុខបច្ចេកពុទ្ធា គត្តឌីក្កន្តិមូលកញ្ច, បរិហារមូលកញ្ច ទុក្ខំ
នស្សេត្វា ឥនាទិ គត្តវុដ្ឋានមូលកំ នស្សេត្តំ ទិយឡតាជមាហា។

១៨.

“មីឡ្ហេន លីត្តា វុហិវេន មក្ខតា, សេម្ពេន លីត្តា ឧបនិក្ខមន្តិ;
យំ យញ្ញំ កាយេន ជុសន្តិ តាវទេ, សត្តំ អសាតំ ទុខមេវ កេវលំ។

១៩.

“ទិស្វា វនាមិ ន ហិ អញ្ញតោ សវំ, បុព្វេនិវាសំ ពហុកំ សរាមី”តិ។

តត្ថ មីឡ្ហេន លីត្តាតិ មហារាជ, ឥមេ សត្តា មាតុកុដ្ឋិតោ និក្ខមន្តា ន
ចតុដ្ឋាតិគន្ធមហិវិលីម្បិត្វា សុរាគិមាលំ បិឡ្ហន្តិត្វា និក្ខមន្តិ, បុរាណាគូដេន បន
មក្ខតា បលីពុទ្ធា ហុត្វា និក្ខមន្តិ។ វុហិវេន មក្ខតាតិ
វត្ថុលោហិតចន្ទនានុលីត្តាបិ ច ហុត្វា ន និក្ខមន្តិ, វត្ថុលោហិតមក្ខតា បន
ហុត្វា និក្ខមន្តិ។ សេម្ពេន លីត្តាតិ ន ចាបិ សេតចន្ទនវិលីត្តា និក្ខមន្តិ,
ពហលបិដ្ឋិលសេម្ពេន លីត្តា បន ហុត្វា និក្ខមន្តិ។ ឥត្ថិនញ្ញំ គត្តវុដ្ឋានកាលេ ឯតា
អសុចិយោ និក្ខមន្តិ។ តាវទេតិ តស្មី សមយេ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - មហារាជ, ឥមេ
សត្តា តស្មី មាតុកុដ្ឋិតោ និក្ខមន្តសមយេ ឯវំ មីឡ្ហេន លីត្តា និក្ខមន្តា យំ យំ
និក្ខមន្តមគ្គបទេសំ វា ហត្ថំ វា ចាទំ វា ជុសន្តិ, តំ សត្តំ អសាតំ អមធុរំ កេវលំ
អសម្មិស្សំ ទុក្ខមេវ ជុសន្តិ, សុខំ នាម តេសំ តស្មី សមយេ នត្ថិតិ។

ទិស្វា វនាមិ ន ហិ អញ្ញតោ សវន្តិ មហារាជ, អហំ ឥមំ ឯត្ថកំ វនន្តោ ន
អញ្ញតោ សវំ, អញ្ញាស្ស សមណាស្ស វា ព្រាហ្មណាស្ស វា តំ សុត្វា ន វនាមិ,
អត្ថនោ បន បច្ចេកពោជិញ្ញាលោន ទិស្វា បដិវិជ្ជិត្វា បច្ចុក្ខំ កត្វា វនាមីតិ
អត្ថោ។ បុព្វេនិវាសំ ពហុកន្តិ ឥទំ អត្ថនោ អាទុកាវំ នស្សេន្តោ អាហា។ ឥទំ វុត្ថំ

ហោតិ - មហារាជ, អហត្ថិ បុព្វេនិវត្តក្ខន្ធបដិចាជិសង្ខាតំ បុព្វេនិវាសំ ពហុកំ
សរាមិ, សតសហស្សកប្បាធិកានិ ទ្វេ អសង្ខេបយ្យានិ សរាមីតិ។

ឥនានិ សត្តា អភិសម្ពុទ្ធា ហុត្វា “ឯវំ សោ បច្ឆេកតុទ្ធោ រាជានំ
សុភាសិតកថាយ សង្គណ្ហី” តិ វត្វា ឱសានេ ឧបឡាតាមាហា -

“ចិត្រាហិ កាថាហិ សុភាសិតាហិ, ធរីមុខោ និជ្ឈាបយិ សុមេធជ” ត្ថិ។
តត្ថ ចិត្រាហិតិ អនេកត្ថសន្និស្សិតាហិ។ សុភាសិតាហិតិ សុកចិតាហិ។
ធរីមុខោ និជ្ឈាបយិ សុមេធជត្ថិ ភិក្ខុវេ, សោ ធរីមុខបច្ឆេកតុទ្ធោ តំ សុមេធជំ
សុន្ទរបញ្ញំ ការណាការណាជាននសមត្ថំ រាជានំ និជ្ឈាបេសិ សញ្ញាបេសិ,
អត្តនោ វចនំ គណ្ហាបេសិតិ អត្ថោ។

ឯវំ បច្ឆេកតុទ្ធោ កាមេសុ ឆោសំ ឧស្សេត្វា អត្តនោ វចនំ កាហាបេត្វា
“មហារាជ, ឥនានិ បព្ពជ វា មា វា, មយា បន តុយ្ហំ កាមេសុ អាធិនវោ បព្ពជ្ជាយ
ច អានិសំសោ កថិតោ, ត្វំ អប្បមត្តោ ហោហី” តិ វត្វា សុវណ្ណារាជហំសោវិយ
អាគាសេ ឧប្បតិក្វា វលាហកគព្ពំ មទ្គន្តោ នន្ទមូលកបញ្ញាមេវ គតោ។
មហាសត្តោ ធននខសមោធានសមុជ្ឈលំ អញ្ញាលី សិរស្មី វេបេត្វា
នមស្សមាឆោ តស្មី ឧស្សនិវិសយេ អតីតេ ជេដ្ឋបុត្តំ បក្កោសាបេត្វា វជ្ជំ
បដិច្ឆាបេត្វា មហាជនស្ស រោទន្តស្ស បរិទេវន្តស្ស កាមេ បហាយ ហិមវន្តំ
បរិសិត្វា បណ្ណាសាលំ មាបេត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ន ចិរស្សេវ អភិញ្ញា ច
សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តត្វា អាយុបរិយោសានេ ព្រហ្មលោក្ខបតោ អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ពហូ សោតាបន្នាធយោ អហោសុំ។ តនា រាជា
អហាមេវ អហោសិត្ថិ។

ទីមុខជាតកវណ្ណា តតិយា។

[៣៧៩] ៤. នេរុជាតកវណ្ណា

កាកោលា កាកសង្ឃា ចាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ អញ្ញាតំ ភិក្ខុំ
អារត្ត កថេសិ។ សោ កិវ សត្តុ សន្តិកេ កម្មជ្ជានំ គហេត្វា ឯកំ បច្ឆន្តតាមំ
អគមាសិ។ មនុស្សា តស្ស ភិយាយេ បសីទិត្វា តំ កោដេត្វា បដិញ្ចំ គហេត្វា
អវញ្ញោ បណ្ណាសាលំ កត្វា តត្ថ វសាបេសុំ, អតិវិយ ចស្ស សក្ការំ កវីសុ។
អថេកេ សស្សតវាទា អាគម៌សុ។ តេ តេសំ វេចនំ សុត្វា ថេរស្ស វាទំ វិស្សន្តេត្វា
សស្សតវាទំ គហេត្វា តេសញ្ញោវ សក្ការំ កវីសុ។ តតោ ឧច្ឆេទវាទា អាគម៌សុ
តេ សស្សតវាទំ វិស្សន្តេត្វា ឧច្ឆេទវាទមេវ គណ្ហីសុ។ អថញ្ញោ អថេលកា
អាគម៌សុ។ តេ ឧច្ឆេទវាទំ វិស្សន្តេត្វា អថេលកវាទំ គណ្ហីសុ។ សោ តេសំ
គុណាគុណំ អជាទន្តានំ មនុស្សានំ សន្តិកេ ទុក្ខេន វសិត្វា វុត្ថវស្សោ បវារេត្វា
សត្តុ សន្តិកំ គត្វា កតបដិសន្តារោ “កហំ វស្សវុត្តាសី” តិ វុត្តេ “បច្ឆន្តំ
និស្សាយ, ភន្តេ” តិ វុត្វា “សុខំ វុត្តាសី” តិ បុដ្ឋោ “ភន្តេ, គុណាគុណំ អជាទន្តានំ
សន្តិកេ ទុក្ខំ វុត្តាសី” តិ អាហា។ សត្តា “ភិក្ខុ ចោរាណកបណ្ឌិតា
តិវច្ឆានយោនិយំ និព្ពត្តាបិ គុណាគុណំ អជាទន្តេហិ សទ្ធិ ឯកទិវសម្បំ ន
វសីសុ, ត្វំ អត្តនោ គុណាគុណំ អជាទន្តជ្ជានេ កស្មា វសី” តិ វុត្វា តេន
យាចិតោ អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថេ វន្តំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ
សុវណ្ណាហំសយោនិយំ និព្ពត្តិ, កនិជ្ជភាតាបិស្ស អត្ថិ។ តេ ចិត្តក្ខេបព្ពតេ
វសន្តា ហិមវន្តបទេសេ សយំជាតសាលី ខាទន្តិ។ តេ ឯកទិវសំ តត្ថ ចរិត្វា
ចិត្តក្ខេបំ អាគច្ឆន្តា អន្តរាមគ្គេ ឯកំ នេរុំ នាម កញ្ចានបព្ពតំ ទិស្វា តស្ស មត្តកេ
និសីទីសុ។ តំ បន បព្ពតំ និស្សាយ វសន្តា សកុណាសង្ឃា ចតុប្បទា ច

គោតមភូមិយំ នាឆាវណ្ណា ហោត្តិ, បព្ពតំ បរិជ្ជកាលតោ បដ្ឋាយ តេ សព្វេ
តស្សោភាសេន សុវណ្ណាវណ្ណា ហោត្តិ។ តំ ទិស្វា ពោធិសត្តស្ស កនិដ្ឋោ តំ
ការណំ អជាទិត្វា “កី នុ ខោ ឯត្ថ ការណា”ន្តិ ភាតវា សទ្ធិ សល្លបន្តោ ទ្វេ
តាថា អភាសិ -

២០.

“កាកោលា កាកសង្ឃា ច, មយញ្ចា បតតំ វរា;
សព្វេវ សទិសា ហោម, ឥមំ អាគម្ម បព្ពតំ។

២១.

“ឥធ សីហា ច ព្យគ្សា ច, សិដ្ឋាលា ច មិគាធមា;
សព្វេវ សទិសា ហោត្តិ, អយំ កោ នាម បព្ពតោ”តិ។

តត្ថ កាកោលាតិ វនកាកា។ កាកសង្ឃាតិ បកតិកាកសង្ឃា ច។ បតតំ
វរាតិ បក្ខិនំ សេដ្ឋា។ សទិសា ហោមាតិ សទិសវណ្ណា ហោម។

តស្ស វចនំ សុត្វា ពោធិសត្តោ តតិយំ តាថមាហា -

២២.

“ឥមំ នេរុតិ ជានន្តិ, មនុស្សា បព្ពតុត្ថមំ;
ឥធ វណ្ណាន សម្បជ្ជា, វសន្តិ សព្ពចាណិនោ”តិ។

តត្ថ ឥធ វណ្ណាធាតិ ឥមស្មី នេរបព្ពតេ ឱភាសេន វណ្ណាសម្បជ្ជា ហុត្វា។

តំ សុត្វា កនិដ្ឋោ សេសតាថា អភាសិ -

២៣.

“អមាននា យត្ថ សិយា, អន្តានំ វា វិមាននា;
ហ័នសម្មាននា វាបិ, ន តត្ថ វិសតីវសេ។

២៤.

“យត្ថាលសោ ច ឧក្ខោ ច, សូរោភីរុ ច បូជិយា;
ន តត្ថ សន្តោ វសន្តិ, អវិសេសករេ នវេ។

២៥.

“នាយំ នេរុ វិភជតិ, ហ័នឧក្ខជ្ជមជ្ឈិមេ;
អវិសេសករេ នេរុ, ហន្ត នេរុំ ជហាមសេ”តិ។

តត្ថ បឋមគាថាយ អយមត្ថោ - យត្ថ សន្តានំ បណ្ឌិតានំ សីលសម្បជ្ជានំ
មាននស្ស អភារេន អមាននា អវមញ្ញនា ច អវមានវសេន វិមាននា វា ហ័នានំ
វា ធុស្សីលានំ សម្មាននា សិយា, តត្ថ និវាសេ ន វសេយ្យ។ បូជិយាតិ ឯតេ ឯត្ថ
ឯកសធិសាយ បូជាយ បូជនិយា ហោន្តិ, សមកំ សក្ការំ លភន្តិ។
ហ័នឧក្ខជ្ជមជ្ឈិមេតិ ជាតិកោត្តកុលប្បនេសសីលាចារព្រាណាធិហិ ហ័នេ ច
មជ្ឈិមេ ច ឧក្ខជ្ជេ ច អយំ នវិភជតិ។ ហន្តាតិ វស្សគ្គត្ថេ និចាតោ។
ជហាមសេតិ បរិច្ចជាម។ ឯវញ្ចោ បន វត្វា ឧកោបិ តេ ហំសា ឧប្បតិក្ខា
ចិត្តក្ខជមេវ គតា។

សត្តា ឥមំ ធម្មនេសនំ អាហរិក្ខា សច្ចានិ បកាសេក្ខា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សោភិត្តុ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។ តនា
កនិជ្ជហំសោ អានន្តោ អហោសិ, ជេដ្ឋកហំសោ បន អហាមេវ អហោសិន្តិ។

នេរុជាតកវណ្ណានា ចតុត្ថា។

អាសាវតី ឆាម លតាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ

បុរាណាទុតិយិ កាបលោភនំ អារត្ត កថេសិ។ វត្ថុ ឥន្ទ្រិយជាតកេ (ជា. ១.៨.៦០
អាធមយោ) អាវិ ភវិស្សតិ។ ឥធម បន សត្តា តំ ភិក្ខុ “សច្ចំ កិវ ភំ ឧក្កណ្ឌិកោសី” តិ
បុច្ឆិទ្វា “សច្ចំ, ភន្តេ” តិ វុត្តេ “កេន ឧក្កណ្ឌាបិកោសី” តិ វត្វា
“បុរាណាទុតិយិ កាយ, ភន្តេ” តិ វុត្តេ “ភិក្ខុ ឯសា ឥត្ថី តុយំ អនត្តការិកា,
បុព្វេបិ ភំ ឯតំ និស្សាយ ចតុវគ្គិនិសេនំ ជហិត្វា ហិមវន្តបទេសេ មហាន្តំ ទុក្ខំ
អនុភវន្តោ តីណិ សំវច្ឆរាជិ វសី” តិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិកាមេ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិទ្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ ឧក្កហិតសិប្បោ ឥសិបព្ពជ្ជំ
បព្ពជ្ជិទ្វា វនមូលជលាហារោ អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តទ្វា
ហិមវន្តបទេសេ វសី។ តស្មី កាលេ ឯកោ បុញ្ញសម្បន្នោ សត្តោ
តាវតីសភវនតោ ចរិត្វា តស្មី ថានេ បទុមសវេ ឯកស្មី បទុមគព្ភេ ធារិកា
ហុត្វា និព្ពត្តិ, សេសបទុមេសុ បុរាណាភាវំ បទ្វា បតន្តេសុបិ តំ មហាកុច្ឆិកំ
ហុត្វា តិដ្ឋតេវ។ តាបសោ នហាយិ តុំ បទុមសវំ គតោ តំ ទិស្វា “អញ្ញេសុ
បទុមេសុ បតន្តេសុបិ ឥទំ មហាកុច្ឆិកំ ហុត្វា តិដ្ឋតិ, កី ទុ ខោ ការណា” ន្តិ
ចិន្តេទ្វា ឧទកសាជកំ និវាសេទ្វា ឱតវន្តោ គន្ធា តំ បទុមំ វិវិត្វា តំ ធារិកំ ទិស្វា
ជីតុសញ្ញំ ឧប្បាទេទ្វា បណ្ណាសាលំ អានេទ្វា បដិជគ្គិ។ សា អបរភាគេ
សោឡសវស្សិកា ហុត្វា អភិវុទា អហោសិ ឧត្តមរូបជរា អតិក្កន្ធា
មាទុសកវណ្ណំ, អបត្តា ទេវវណ្ណំ។ តទា សក្កោ ពោធិសត្តស្ស ឧបជ្ជានំ
អាគច្ឆតិ, សោ តំ ធារិកំ ទិស្វា “កុតោ ឯសា” តិ បុច្ឆិទ្វា លទ្ធិនិយាមំ សុត្វា
“ឥមិស្សា កី លទ្ធិ វដ្តតី” តិ បុច្ឆិ។ “និវាសជ្ជានំ វត្តាលដ្ឋារកោជនិវិជានំ,

មារិសា"តិ។ សោ "សាធុ, ភន្តេ"តិ តស្ស វសនជ្ជានស្ស អាសន្នេ ជលិកចាសានំ
មាបេត្វា ទិព្ភសយនទិព្ភវត្តាលត្តារទិព្ភន្ទចាណនិ មាបេសិ។

សោ ចាសានោ តស្ស អភិរុបាណកាលេ ឌីតវិត្វា ភូមិយំ បតិជ្ជាតិ,
អភិរុទ្ធ កាលេ លង្ខិត្វា អាកាសេ តិជ្ជតិ។ សា ពោធិសត្តស្ស វត្ថុបដិវត្តំ
កុរុមាណា ចាសានេ វសតិ។ តមេកោ វនចរកោ ទិស្វា "អយំ, វេ ភន្តេ, កី
ហោតី"តិ បុច្ឆិត្វា "ធីតា មេ"តិ សុត្វា ពារាណសី គន្ធា "ទេវ, មយា
ហិមវន្តបទេសេ វេរុចា នាម ឯកស្ស តាបសស្ស ធីតា ទិជ្ជា"តិ រញ្ជោ
អាហេបេសិ។ តំ សុត្វា សោ សវនសំសគ្គេន ពង្សិត្វា វនចរកំ មគ្គទេសកំ កត្វា
ចតុវគ្គិនិយា សេនាយ តំ ហំនំ គន្ធា ខន្ធាវារំ និវាសាបេត្វា វនចរកំ អាទាយ
អមច្ចគណបរិវត្តោ អស្សមបទំ បរិសិទ្ធា មហាសត្តំ វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសិទ្ធោ
"ភន្តេ, ឥត្តិយោ នាម ព្រហ្មចរិយស្ស មលំ, តុម្ហាកំ ធីតវំ អហំ បដិជគ្គិស្សមី"តិ
អាហា។ ពោធិសត្តោ បន "កី នុ ខោ ឯតស្មី បទុមេ"តិ អាសន្តំ កត្វា ឧទកំ
ឌីតវិត្វា អានិគភាវេន តស្ស កុមារិកាយ អាសន្តាតិ នាមំ អកាសិ។ សោ តំ
រាជានំ "ឥមំ គហេត្វា គន្ធា"តិ ឧដុកំ អវត្វា "មហារាជ, ឥមាយ កុមារិកាយ
នាមំ ជានន្តោ គណ្ហិត្វា គន្ធា"តិ អាហា។ "តុម្ហេហិ កថិតេ ព្រាស្សមិ, ភន្តេ"តិ។
"អហំ តេ ន កថេមិ, តុំ អត្តនោ បញ្ញាពលេន នាមំ ជានន្តោវ គហេត្វា
យាហី"តិ។ សោ "សាធុ"តិ សម្មជិច្ឆិត្វា តតោ បជ្ជាយ អមច្ចេហិ សទ្ធិ "កិច្ចាមា
នុ ខោ ឯសា"តិ នាមំ ឧបធាវេតិ។ សោ យានិ ទុដ្ឋានានិ នាមានិ, តានិ កិត្តត្វា
"អសុកា នាម ភវិស្សតី"តិ ពោធិសត្តេន សទ្ធិ កថេតិ។ ពោធិសត្តោ "ន
វេរុចាមា"តិ បដិក្ខិបតិ។

រញ្ជោ ច នាមំ ឧបធាវេន្តស្ស សំវច្ឆរោ អតីតោ។ តទា ហត្ថិអស្សមនុស្ស
សីហាឧយោ វាឡា គណ្ហាន្តិ, ធីយជាតិកបរិបន្តោ ហោតិ, មក្ខិកបរិបន្តោ

ហោតិ, សីតេន កិលមិត្តា ពហូ មនុស្សា មរណ្ឌិ។ អថ រាជា កុដ្ឋិត្វា “កី មេ
ឯតាយា” តិ ពោធិសត្តស្ស កថេត្វា ចាយាសិ។ អាសង្កា កុមារិកា តំ ទិវសំ
ជលិកវាតចានំ វិវិត្វា អត្តានំ ទស្សេន្តិ អជ្ជាសិ។ រាជា តំ ទិស្វា “មយំ តវ នាមំ
ជានិតុំ ន សក្កោម, តុំ ហិមវន្តេយេវ វស, មយំ គមិស្សមា” តិ អាហា។ “កហំ,
មហារាជ, គប្បន្តោ មាទិសំ ឥត្ថី លភិស្សសិ, មម វចនំ សុណាហិ,
តាវ ភីសនេវ លោកេ ចិត្តលតាវ នេ អាសាវ ភី នាម លតា អត្ថិ, តស្ស ជលស្ស
អព្ពន្ធវេ ទិព្ពចានំ ទិព្ពត្ថំ, តំ ឯកវារំ បិវិត្វា ចត្តារោ មាសេ មត្តា ហុត្វា
ទិព្ពសយនេ សយន្តិ, សា បន វស្សសហស្សេន ជលតិ, សុរាសោណ្ឌា នេវ បុត្តា
‘ឥតោ ជលំ លភិស្សមា’ តិ ទិព្ពចានបិចាសំ អធិវាសេត្វា វស្សសហស្សំ ទិព្ពទ្ធំ
គន្ធា តំ លតំ ‘អរោកា នុ ខោ’ តិ ឱលោកេន្តិ, តុំ បន ឯកសំវច្ឆនេវ
ឧក្កល្លិកោ, អាសាជលវតី នាម សុខា, មា ឧក្កល្លិកា” តិ វត្វា តិស្សោ កាថា
អភាសិ -

២៦.

“អាសាវ ភី នាម លតា, ជាតា ចិត្តលតាវ នេ;
តស្ស វស្សសហស្សេន, ឯកំ ទិព្ពត្ថតេ ជលំ។

២៧.

“តំ ទេវា បយិរុចាសន្តិ, តាវ ទ្វរជលំ សតី;
អាសីសេវ តុរំ រាជ, អាសា ជលវតី សុខា។

២៨.

“អាសីសតេវ សោ បក្ខិ, អាសីសតេវ សោ ទិដោ;
តស្ស ចាសា សមិជ្ឈតិ, តាវ ទ្វរគតា សតី;
អាសីសេវ តុរំ រាជ, អាសា ជលវតី សុខា” តិ។

តត្ថ អាសាវតីតិ ឯវំនាមិកា។ សា ហិ យស្មា តស្ស ជលេ អាសា ឧប្បជ្ជតិ,
តស្មា ឯតំ នាមំ លភតិ។ ចិត្តលតាវនេតិ ឯវំនាមកេ ឧយ្យានេ។ តស្មី កិរ
ឧយ្យានេ តិណារុក្ខលតាជំនំ បកា តត្ថ បរិជ្ជបរិជ្ជានំ ទេវតានំ សរីរវណ្ណំ ចិត្ត
ករោតិ, តេនស្ស “ចិត្តលតាវន”ន្តំ នាមំ ជាតំ។ បយិរុចាសន្តិតិ បុនប្បនំ
ឧបេន្តិ។ អាសីសេវាតិ អាសីសាហិយេវ បត្តេហិយេវ, មា អាសន្នេនំ ករោហិតិ។

រាជា តស្ស កថាយ ពជ្ឈិត្វា បុន អមច្ចេ សន្និចាតាបេត្វា ទសនាមកំ
ការេត្វា នាមំ គវេសន្តោ អបរម្មិ សំវច្ឆំ វសិ។ តស្ស ទសនាមកម្មិ នាមំ
នាហោសិ, “អសុកា នាមា”តិ វុត្តេ ពោធិសត្តោ បដិក្ខិបតេវ។ បុន រាជា “កី មេ
ឥមាយា”តិ តុវជ្ជំ អារុយ្ហ ចាយាសិ។ សាបិ បុន វាតចានេ វេត្វា អត្តានំ
ទស្សេសិ។ រាជា “តិជ្ជ ភំ, មយំ គមិស្សមា”តិ អាហា។ “កស្មា យាសិ,
មហារាជា”តិ? “តវ នាមំ ជានិគំ ន សក្កោមី”តិ។ “មហារាជ, កស្មា នាមំ ន
ជានិស្សសិ, អាសា នាម អសមិជ្ឈនកា នាម នត្ថិ, ឯកោ កិរ ពកោ បព្ពតមុទ្ធនិ
បិតោ អត្តនា បត្ថិតំ លភិ, ភំ កស្មា នលភិស្សសិ, អធិវាសេហិ, មហារាជា”តិ។
ឯកោ កិរ ពកោ ឯកស្មី បទុមសរេ គោចរំ គហេត្វា ឧប្បតិក្វា បព្ពតមត្តកេ
និលីយិ។ សោ តំ ទិវសំ តត្ថេវ វសិត្វា បុនទិវសេ ចិន្តេសិ “អហំ ឥមស្មី
បព្ពតមត្តកេ សុខំ និសិដ្ឋោ, សចេ ឥតោ អនោតិក្វា ឯត្ថេវ និសិដ្ឋោ គោចរំ
គហេត្វា ចានិយំ បិវិត្វា ឥមំ ទិវសំ វសេយ្យំ, ភព្រកំ វត អស្ស”តិ។ អថ តំ
ទិវសមេវ សក្កោ ទេវរាជា អសុរនិម្មជនំ កត្វា តាវតីសភវនេ ទេវិស្សរិយំ
លទ្ធា ចិន្តេសិ ‘មម តាវ’ មនោរថោ មត្តកំ បត្តោ, អត្ថិ នុ ខោ អញ្ញោ កោចិ
អបរិបុណ្ណាមនោរថោ’តិ ឧបធារេន្តោ តំ ទិស្វា ‘ឥមស្ស មនោរថំ មត្តកំ
ចាបេស្សមី’តិ ពកស្ស និសិន្នជ្ជានតោ អវិទូរេ ឯកា នទី អត្ថិ, តំ នទី ឱយបុណ្ណំ
កត្វា បព្ពតមត្តកេន បេសេសិ។ សោបិ ពកោ តត្ថេវ និសិដ្ឋោ មច្ចេ ខាទិត្វា
ចានិយំ បិវិត្វា តំ ទិវសំ តត្ថេវ វសិ, ឧទកម្មិ ភស្សិត្វា គតំ។ “ឯវំ, មហារាជ,

ពាក្យ តាវ អត្ថនោ អាសាដលំ លភិ, កី តំ ន លភិស្សសី" តិ វត្វា
"អាសីសតេវា" តិ អាធិមាហ។

តត្ថ អាសីសតេវា តិ អាសីសតិយេវ បត្តតិយេវ។ បក្ខី តិ បក្ខេហិ
យុត្តតាយ បក្ខី។ ទិក្ខុត្ថំ ជាតតាយ ធិដោ។ តាវ ទ្វរគតា សតី តិ
បព្ពតមត្តកតោ មច្ឆានព្វា ឧទកស្ស ច ទ្វរការំ បស្ស, ឃំ ទ្វរគតា សមាធា
សក្កស្ស អាណុកាវេន ពកស្ស អាសា ប្បិយេវា តិ។

អថ រាជា តស្ស កថំ សុត្វា រូបេ ពជ្ឈីត្វា កថាយ អល្លីនោ គន្ធី
អសក្កោន្តោ អមច្ចេ សន្និចាតេត្វា សតនាមំ កាវេសិ, សតនាមវសេន នាមំ
គវេសតោបិស្ស អញ្ញំ សំវច្ឆំ អតីតំ។ សោ តិណ្ណំ សំវច្ឆរាជំ អច្ចយេន
ពោធិសត្តំ ឧបសង្កមិត្វា សតនាមវសេន "អសុកា នាម ភវិស្សតី" តិ បុច្ឆិ។ "ន
ជាធាសិ, មហារាជា" តិ។ សោ "គមិស្សម ធានិ មយ" តិ ពោធិសត្តំ វត្ថុត្វា
ចាយាសិ។ អាសង្កា កុមារិកា ច បុន ដលិកវាតចានំ និស្សយ បិ តាវ។ រាជា តំ
ធិស្វា "តំ អច្ច, មយំ គមិស្សមា" តិ អាហ។ "កស្មា, មហារាជា" តិ។ "តំ មំ
វចនេនេវ សន្តប្បសិ, ន ច កាមរតិយា, តវ មធុរវចនេន ពជ្ឈីត្វា វសន្តស្ស មម
តីណិ សំវច្ឆរាជិ អតិក្កន្ធានិ, ឥធានិ គមិស្សមី" តិ ឥមា កាថា អាហ -

២៩.

"សម្បេសិ ខោ មំ វាចាយ, ន ច សម្បេសិ កម្ពុនា;
មាលា សេរេយ្យកស្សេវ, វណ្ណាវន្តា អគន្ធិកា។

៣០.

"អដលំ មធុរំ វាចំ, យោ មិត្តសុ បកុព្ពតិ;
អទទំ អវិស្សជំ ភោគំ, សន្និ តេនស្ស ជីវតិ។

៣១.

“យញ្ចិ កយិរា តញ្ចិ វេនេ, យំ ន កយិរា ន តំ វេនេ;
អករោន្តំ ភាសមាណំ, បរិជាណន្តិ បណ្ឌិតា។

៣២.

“ពាលញ្ចា វត មេ ឡីណំ, ចាថេយ្យញ្ចា ន វិជ្ជតិ;
សង្កេ ចាល្យាបរោធាយ, ហន្ត ធានិ វជាមហា”ន្តិ។

តត្ថ សម្មេសីតិ សន្តប្បសិ បីលោសិ។ សេរេយ្យកស្សាតិ
សុវណ្ណាកុរុណ្ណាកស្ស។ ទេសនាសីសមេវេតំ, យំ កិញ្ចិ បន
សុវណ្ណាកុរុណ្ណាកជយសុមនាទិកំ អញ្ញាម្បិ បុប្ផំ វណ្ណាសម្បន្នំ អគន្ធកំ, សត្តំ តំ
សន្ធាយេវមាហា។ វណ្ណាវន្តា អគន្ធិកាតិ យថា សេរេយ្យកាទីនំ មាលា
វណ្ណាវន្តតាយ ទស្សនេន តប្បេតិ, អគន្ធតាយ គន្ធនេន តប្បេតិ, ឯវំ ត្វម្បិ
ទស្សនេន បិយវេនេន ច សន្តប្បសិ, ន កម្មនាតិ ធីបេតិ។ អទទន្តិ ភន្តេ, យោ
“ឥមំ នាម វោ ភោគំ ទស្សមី”តិ មជ្ជវេនេន វត្វា តំ ភោគំ អទទន្តោ
អវិស្សន្តោ កេវលំ មជ្ជវេនេមេវ ករោតិ, តេន សទ្ធិ អស្ស មិត្តស្ស សន្តិ
ជីវតិ, មិត្តសន្តវោ ន យជីយតិ។ ចាថេយ្យញ្ចាតិ ភន្តេ, មយ្ហំ តវ មជ្ជវេនេន
ពជ្ជិត្វា តីណិ សំវេន្ណានិ វសន្តស្សេវ ហតិអស្ស បេតិសម្ពាតំ ពាលញ្ចា ឡីណំ,
មនុស្សានំ ភត្តវេតនសម្ពាតំ ចាថេយ្យញ្ចា នតិ។ សង្កេ ចាល្យាបរោធាយាតិ
ស្វាហំ ឥធរេវ អត្តនោ ជីវិតវិនាសំ អាសន្តាមិ, ហន្ត ធានាហំ គន្ធាមីតិ។

អាសន្តា កុមារិកា រញ្ជោ វេនំ សុត្វា “មហារាជ, ត្វំ មយ្ហំ នាម ជាតាសិ,
តយា វុត្តមេវ មម នាមំ, ឥទំ មេ បិតុ កថេត្វា មំ គណ្ហិត្វា យាហី”តិ រញ្ជោ សទ្ធិ
សល្លបន្តិ អាហា -

៣៣.

“ឯតនេវ ហិ មេ នាមំ, យំនាមស្មិ រថេសក;
អាគមេហិ មហារាជ, បិតរំ អាមន្តយាមហា”ន្តិ។

តស្សត្ថោ - យំនាមា អហំ អស្មិ, តំ ឯតំ អាសន្ត្តោត្រូវ មម នាមន្តិ។

តំ សុត្វា រាជា ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ គន្ធា “ភន្តេ, តុម្ហាកំ ធីតា អាសន្ត្តា
នាមា”តិ អាហា។ “នាមំ ញាតកាលតោ បជ្ជាយ តំ គហេត្វា គប្ប,
មហារាជា”តិ។ សោ មហាសត្តំ វុទ្ធិត្វា ជលិកវិមានទ្វារំ អាគន្ធា អាហា - “ភន្តេ,
បិតរាបិ តេ មយ្ហំ ធិន្ទា, ឯហិ នានិ គមិស្សរាមា”តិ។ “អាគមេហិ, មហារាជ, បិតរំ
អាមន្តយាមហា”ន្តិ ចាសាទា ឌីតវិត្វា មហាសត្តំ វុទ្ធិត្វា រោធិត្វា ខមាបេត្វា
រញ្ជោ សន្តិកំ អាគតា។ រាជា តំ គហេត្វា ពារាណសី គន្ធា បុត្តធីតាហិ វុឡន្តោ
បិយសំវាសំ វសិ។ ពោធិសត្តោ អបរិហីនជ្ឈានោ ព្រហ្មលោកេ ឧប្បជ្ជិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សទ្ធានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោទានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កល្លាតភិក្ខុ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។
តទា អាសន្ត្តា កុមារិកា បុរាណទុតិយិកា អហោសិ, រាជា ឧក្កល្លាតភិក្ខុ,
តាបសោ បន អហាមេវ អហោសិន្តិ។

អាសន្ត្តជាតកវណ្ណានា បញ្ចមា។

[៣៨១] ៦. មិគាលោបជាតកវណ្ណានា

នមេ វុទ្ធិតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ ទុព្ពចភិក្ខុំ អារត្ត កថេសិ។
សត្តា តំ ភិក្ខុំ បក្កោសាបេត្វា “សច្ចំ កិវ ត្វំ ភិក្ខុ ទុព្ពចោ”តិ បុទ្ធិត្វា “អាម,
ភន្តេ”តិ វុត្ថេ “នខោ ភិក្ខុ ឥទានេវ, បុព្វេបិ ត្វំ ទុព្ពចាយេវ, ទុព្ពចការញោ បន

និស្សាយ បណ្ឌិតានំ វេចនំ អករោន្តោ វេរម្ពវាតមុខេ ព្យសនំ គតោសី"តិ វត្វា
អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ គិដ្ឋយោនិយំ
និព្ពត្តិត្វា អបនន្ទគិដ្ឋោ នាម អហោសិ។ សោ គិដ្ឋគណបរិវុតោ
គិដ្ឋក្កដបព្ពតេ វសិ។ បុត្តោ បនស្ស មិគាលោចោ នាម ថាមពលសម្មន្នោ
អហោសិ, សោ អញ្ជេសំ គិដ្ឋានំ សីមំ អតិក្កមិត្វា អតិឌ្ឍំ ឧប្បតិ។ គិដ្ឋា
“បុត្តោ តេ អតិទ្ធវំ ឧប្បតតិ”តិ គិដ្ឋវញ្ញោ អាចិក្ខិសុ។ សោ តំ បក្កោសេត្វា “ត្វំ
កិរ, តាត, អតិឌ្ឍំ គច្ឆសិ, អតិឌ្ឍំ គច្ឆន្តោ ជីវិតក្ខយំ ចាបុណ្ហស្សសី”តិ វត្វា
តិស្សោ គាថា អភាសិ -

៣៤.

“នមេ វុច្ឆិ មិគាលោប, យស្ស តេ តាធិសី គតិ;
អតុច្ឆំ តាត បតសី, អភូមី តាត សេវសិ។

៣៥.

“ចតុក្កណ្ណំវ កេធារំ, យទា តេ បថវី សិយា;
តតោ តាត និវត្តស្ស, មាស្ស ឯត្តោ បរំ គមិ។

៣៦.

“សន្តិ អញ្ជេបិ សកុណា, បត្តយានាវិហដ្ឋមា;
អក្ខិត្តា វាតវេគេន, នដ្ឋា តេ សស្សតីសមា”តិ។

តត្ថ មិគាលោចាតិ បុត្តំ នាមេន អាលបតិ។ អតុច្ឆំ តាត បតសីតិ តាត, ត្វំ
អញ្ជេសំ គិដ្ឋានំ សីមំ អតិក្កមិត្វា អតិឌ្ឍំ គច្ឆសិ។ ចតុក្កណ្ណំវ កេធារន្តិ
ឥមិនាស្ស សីមំ អាចិក្ខតិ។ ៩ធំ វុត្តំ ហោតិ - តាត, យទា តេ អយំ មហាបថវី

ចតុក្កុណ្ណំ កេនារំ វិយ សិយា, ឯវំ ខុទ្ទិកាវិយ ហុត្វា បញ្ញាយេជ, អថ ភំ
ឯត្ថកា ហំនា និវត្តយ្យាសិ, ឯត្ថា បរំ មា គមីតិ។ សន្តិអញ្ជេបីតិ ន កេវលំ
តូមេវ, អញ្ជេបី គិដ្ឋា ឯវំ កវីសូតិ ធិបេតិ។ អភិក្កតាតិ តេបី គិដ្ឋា អម្ពាភំ សីមំ
អតិក្កមីត្វា គតា វាតវេគេន អាកខ្សឹតា នស្សីសុ។ សស្សតិសមាតិ
សស្សតិហិ បថវីបព្ពតាធិហិ សមំ អត្តានំ មញ្ញមាណា អត្តនោ
វស្សសហស្សបរិមាណំ អាយុំ អប្បវេត្វាបិ អន្តរា នដ្ឋាតិ អត្ថោ។

មិគាលោចោ អនោវាទកត្តា បិតុ វេចនំ អកត្វាលង្សន្តោ បិតរា អក្ខាតំ
សីមំ ធិស្វា តំ អតិក្កម្ព កាលវាតេ បត្វា តេបី ធិន្ទិត្វា ឧប្បតិតោ វេរម្ពវាតមុខំ
បក្ខន្ទិ, អថ នំ វេរម្ពវាតា បហរីសុ។ សោ តេហិ បហជមត្ថោវ ខណ្ឌាខណ្ឌំ
ហុត្វា អាកាសេយេវ អន្តរាយិ។

៣៧.

“អកត្វា អបនន្ទស្ស, បិតុ វុទ្ធស្ស សាសនំ;
កាលវាតេ អតិក្កម្ព, វេរម្ពានំ វសំ អតា។

៣៨.

“តស្ស បុត្តា ច ទារា ច, យេ ចញ្ញោ អនុជីវិនោ;
សព្វេ ព្យសនមាថាធុ, អនោវាទកវេ ធិដេ។

៣៩.

“ឯវម្មិ ឥធ វុទ្ធានំ, យោ វាក្យំ នាវតុដ្ឋតិ;
អតិសីមចរោ ធិត្ថោ, គិដ្ឋាវាតិភសាសនោ;
សព្វេ ព្យសនំ បប្បាន្តិ, អកត្វា វុទ្ធសាសន”ន្តិ។ -

ឥមា តិស្សោ អភិសម្ពុទ្ធកាថា។

តត្ថ អនុជីវនោតិ តំ និស្សយ ជីវនកា។ អនោវាទកវេ ធិដេតិ តស្មី
មិគាលោបេ គិដ្ឋេ ឌីវាទំ អគណ្ណាន្តេ សព្វេបិ តេ តេន សទ្ធិ អតិសីមំ គន្ធាវិនាសំ
ចាបុណ្ណសុ។ ឯវម្បីតិ, ភិក្ខុវេ, យថា សោ គិដ្ឋេ, ឯវំ យោ អញ្ញោបិ គហដ្ឋោ វា
បព្ពជិតោ វា ហិតានុកម្មកានំ វុទ្ធានំ វចនំ ន គណ្ណាតិ, សោបិ អយំ សីមំ
អតិក្កមិត្វា ចរន្តោ ធិត្តោ គត្ថិតោ គិដ្ឋេវ ព្យសនំ ចាបុណ្ណាតីតិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សទ្ធានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសី - “តទា មិគាលោបោ ទុព្ពចភិក្ខុ អហោសិ, អបនន្តោ បន
អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មិគាលោបជាតកវណ្ណានា ធម្មា។

[៣៨២] ៧. សិរិកាឡកណ្ណិជាតកវណ្ណានា

កា នុ កាឡេន វណ្ណានាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហរន្តោ អនាថបិណ្ឌិកំ
អារត្ត កថេសិ។ សោ ហិ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជិតកាលតោ បដ្ឋាយ អឧណ្ណានិ
បញ្ច សីលានិ វត្ថុ, ភិរិយាបិស្ស បុត្តជិតរោបិ ធាសាបិ ភតី គហេត្វា កម្មំ
ករោន្តា កម្មករាបិ សព្វេ វត្ថុសុយេវ។ អថេកទិវសំ ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ កថំ
សមុដ្ឋាបេសុំ “អារុសោ, អនាថបិណ្ឌិកោ សុចិយេវ សុចិបរិវារោ ហុត្វា
ចរតី”តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ
បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្ត “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្វេ
ចោរណាកបណ្ឌិតាបិ សុចិយេវ សុចិបរិវារា អហោសុ”ន្តិ វត្វា តេហិ យាចិតោ
អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សេដ្ឋិ ហុត្វា ធានំ
អធាសិ, សីលំ វត្ថុ, ឧចោសថកម្មំ ករិ, ភិរិយាបិស្ស បញ្ច សីលានិ វត្ថុ,

បុត្តជីតរោម ធាសកម្មករចោរសាមី បញ្ចា សីលានិ រក្ខីសុ។ សោ
សុចិបរិវារសេដ្ឋិត្រូវ បញ្ញាយិត្ត។ អថេកធិវសំ សោ ចិន្តេសិ “សថេ មយា
សុចិបរិវារសីលោ កោចិ អាគមិស្សតិ, តស្ស មម និសីទនបល្លង្គំ វា
និបជ្ជនសយនំ វា ធាតុំ ន យុត្តំ, អនុច្ឆិដ្ឋំ អបរិភុត្តំ ធាតុំ វដ្តតី” តិ អត្ថនោ
វសនដ្ឋានេយេវ ឯកបស្សេ អបរិភុត្តបល្លង្គញ្ច សេនាសនញ្ច បញ្ញាបេសិ។
តស្មី សមយេ ចាតុមហារាជិកនេវលោកតោវិរូបក្ខមហារាជស្ស ជីតា
កាឡកណ្តី ច នាម ធនរជ្ជមហារាជស្ស ជីតា សិរី ច នាមាតិ ឥមា ទ្វេ ពហុ
គន្ធមាលំ អាធាយ “អនោតត្ថ កីឡិស្សមា” តិ អនោតត្ថតិ ភ្នំ អាគជ្ជីសុ។ តស្មី
បន ធមោ ពហុនិ តិត្ថានិ, តេសុ ពុទ្ធានំ តិត្ថេ ពុទ្ធាយេវ ម្តាយន្តិ, បច្ឆេកពុទ្ធានំ
តិត្ថេ បច្ឆេកពុទ្ធាវ ម្តាយន្តិ, ភិក្ខុនំ តិត្ថេ ភិក្ខុវ ម្តាយន្តិ, តាបសានំ តិត្ថេ
តាបសាវ ម្តាយន្តិ, ចាតុមហារាជិកាធិសុ ធនុ កាមសគ្គេសុ នេវបុត្តានំ តិត្ថេ
នេវបុត្តាវ ម្តាយន្តិ, នេវជីតានំ តិត្ថេ នេវជីតាវ ម្តាយន្តិ។

តត្រិមា ទ្វេ អាគន្ធា “អហំ បឋមំ ម្តាយិស្សមិ, អហំ បឋម” ន្តិ តិត្ថាយ
កលហំ ករីសុ។ កាឡកណ្តី “អហំ លោកំ ចាលេមិវិចារេមិ, តស្មា បឋមំ
នាយិតុំ យុត្តាម្ហី” តិ វេទតិ។ សិរី “អហំ មហារាជនស្ស ឥស្សរិយធាយិកាយ
បដិបទាយ ឋិតា, តស្មា បឋមំ ម្តាយិតុំ យុត្តាម្ហី” តិ វេទតិ។ តា “អម្ពេសុ បឋមំ
ម្តាយិតុំ យុត្តរូបំ វា អយុត្តរូបំ វា ចត្តារោ មហារាជានោ ជានិស្សន្តី” តិ តេសំ
សន្តិកំ គន្ធា “អម្ពេសុ កា បឋមំ អនោតត្ថធមោ ម្តាយិតុំ យុត្តរូបា” តិ បុច្ឆីសុ។
ធនរជ្ជវិរូបក្ខា “ន សក្កា អម្ពេហិវិនិច្ឆ័និតុ” ន្តិ វិរូឡកវេស្សវណានំ
ភារមកំសុ។ តេ “អម្ពេហិ ន សក្ខិស្សម, សក្កស្ស ចាទមូលេ បេសេស្សមា” តិ
តាសក្កស្ស សន្តិកំ បេសេសុ។ សក្កោ តាសំ វេទនំ សុត្វា ចិន្តេសិ “ឥមា ទ្វេបិ
មម បុរិសានញ្ញាវ ជីតរោ, ន សក្កា មយា ឥមំ អឱវិនិច្ឆ័និតុ” តិ អថ តា សក្កោ
អាហា “ពារាណសិយំ សុចិបរិវារោ នាម សេដ្ឋិ អត្ថិ, តស្ស យវេ

អនុជ្ជសយនញ្ច បញ្ញត្តំ, យា តត្ថ និសីទិតុំ វា សយិតុំ វា លភតិ, សា បឋមំ
ន្ទាយិតុំ យុត្តរុចា"តិ។ តំ សុត្វា កាឡកណ្ឌី តស្មី ខណោយេវ នីលវត្ថុ
និវាសេត្វា នីលវិលេបនំវិលីម្បិត្វា នីលមណិបិឡន្ទនំ បិឡន្ទិត្វា
យន្តចាសាលោវិយ ទេវលោកតោ ឌីតវិត្វា មជ្ឈិមយាមសមនន្តេវ សេដ្ឋិនោ
ចាសាទស្ស ឧបដ្ឋានទ្វារេ សយនស្ស អវិទូរេ ថានេ នីលវស្មី វិស្សន្ទេត្វា
អាគាសេ អដ្ឋាសិ។ សេដ្ឋិ ឌីលោកេត្វា តំ អន្ទុស, សហទស្សនេនេវស្ស សា
អប្បិយា អហោសិ អមនាចា។ សោ តាយ សទ្ធិ សល្លបន្តោ បឋមំ តាជមាហា -

៤០.

“កា នុ កាឡេន វណ្ណេន, ន ចាបិ បិយទស្សនា;
កា វា ត្វំ កស្ស វា ដីតា, កេជំ ជានេមុ តំ មយ"ន្តិ។

តត្ថ កាឡេនាតិ នីលេន។ វណ្ណេនាតិ សរីរវត្ថាភរណវណ្ណេន។ ន ចាបិ
បិយទស្សនាតិ ធាតុសោ, ភិក្ខុវេ, សត្តា សំសន្នន្តិតិ វុត្ថំ, អយញ្ច ទេវដីតា
អនាចារា ទុស្សីលា, តស្មា សា សហទស្សនេនេវស្ស អប្បិយា ជាតា,
តេនេវមាហា។ កា វា ត្វន្តិ “កា ច ត្វំ, អយមេវ វា ចាថោ។

តំ សុត្វា កាឡកណ្ឌី ទុតិយំ តាជមាហា -

៤១.

“មហារាជស្សបំ ដីតា, វិរូបក្ខស្ស ចណ្ឌិយា;
អបំ កាឡី អលក្ខិកា, កាឡកណ្ឌីតិ មំវិទូ;
ឌីកាសំ យាចិតោ ទេហិ, វសេមុ តវ សន្តិកេ"តិ។

តត្ថ ចណ្ឌិយាតិ កោធនា។ កោធភារេន ហិ មយ្ហំ ចណ្ឌីតិ នាមំ ករីសុ។
អលក្ខិកាតិ និប្បញ្ញា។ មំវិទូតិ ឯវំ មំ ចាតុមហារាជិកទេវលោកេ ជានន្តិ។

វិសេម្មតិ មយំ អន្ធិ ឯករត្ថំ តវ សន្តិកេ វិសេយ្យាម, ឯតស្មី មេ
អនុច្ឆិដ្ឋាសនសយនេ ឌីកាសំ ទេហិតិ។

តតោ ពោធិសត្តោ តតិយំ កាថមាហា -

៤២.

“កីសីលេ កីសមាទារេ, បុរិសេ និវិសសេ តុវំ;
បុដ្ឋា មេ កាឡិ អក្ខាហិ, កេជំ ជានេមុ តំ មយ”ន្តិ។

តត្ថ និវិសសេតិ តវ ចិត្តេន និវិសសិ បតិជ្ជហសីតិ។

តតោ សា អត្តនោ គុណំ កេជន្តិ ចតុត្ថំ កាថមាហា -

៤៣.

“មក្ខិ បឡាសី សារម្ហី, ឥស្សកេ មជ្ជិវី សហេ;
សោ មយ្ហំ បុរិសោ កន្តោ, លទ្ធិំ យស្ស វិនស្សតិ”តិ។

តស្សត្ថោ - យោ បុរិសោ អត្តនោ កតគុណំ ន ជានាតិ, គុណាមក្ខិ ហោតិ,
អត្តនោ កិស្មិញ្ចិ ការណោ កថិតេ “កី អហំ ឯតំ ន ជានាមី”តិ យុគត្ថាហំ
គណ្ហាតិ, អញ្ញេហិ កិញ្ចិ កតំ ទិស្វា សារម្ហវិសេន ករណ្តាត្ថិកំ ករោតិ, បរេ
លាភំ លភន្តេ ន តុស្សតិ, “មយ្ហំ ឥស្សវិយំ បរេសំ មា ហោតុ, មយ្ហមេវ
ហោតុ”តិ សកសម្បត្តិ កោបេត្វា បរស្ស តិណគ្គេន តេលពិន្ទុម្បិ ន ទេតិ,
កេរាជិកលក្ខណេន សមន្នាគតោ ហុត្វា អត្តនោ សន្តកំ បរស្ស អទត្វា តេហិ
តេហិ ឧបាយេហិ បរសន្តកមេវ ខាទតិ, យស្ស លទ្ធិំ ធម្មំ វា ធនំ វា វិនស្សតិ ន
តិជ្ជតិ, សុរាជុត្តោ អក្ខុត្តោ ឥត្ថិជុត្តោ វា ហុត្វា លទ្ធិំ លទ្ធិំ វិនាសេតិយេវ, អយំ

ឯតេហិ គុណេហិ សមន្តាគតោ បុរិសោ មម្ហំ កន្តោ បិយោ មនាថោ, ឯវេរបេ
អហំ ចិត្តេន បតិជ្ឈហមីតិ។

សាយេវ បញ្ចមធម្មសត្តមគាថា អភាសិ -

៤៤.

“កោធនោ ឧបនាហី ច, បិសុណោ ច វិភេទកោ;
កណ្ណាកវាថោ ជរុសោ, សោ មេ កន្តតរោ តតោ។

៤៥.

“អដ្ឋ សុវេតិ បុរិសោ, សទត្ថំ នាវេតុជ្ឈតិ;
ឡិវជ្ជមាណោ កុប្បតិ, សេយ្យំ សោ អតិមញ្ញតិ។

៤៦.

“នវប្បលុទ្ធា បុរិសោ, សត្តមិត្តេហិ ធំសតិ;
សោ មម្ហំ បុរិសោ កន្តោ, តស្មី ហោមិ អនាមយា”តិ។

តាបិ ឥមំនាវ នយេន វិត្តាវេតញ្ចា។ សង្ខេបត្ថោ បនេត្ថ - កោធនោតិ
អប្បមត្តកេនាបិ កុដ្ឋនកោ។ ឧបនាហីតិ បរស្ស អបរាធំ បាធយេ ឋបេត្វា
សុចិវេនបិ តស្ស អនត្តការកោ។ បិសុណោតិ បិសុណាវាថោ។ វិភេទកោតិ
អប្បមត្តកេនបិ មិត្តភិក្ខុនកោ។ កណ្ណាកវាថោតិ សនោសវាថោ។ ជរុសោតិ
ជន្ទវាថោ។ កន្តតរោតិ សោ បុរិសោ មម្ហំ បុរិមាបិ កន្តតរោ បិយតរោ។ អដ្ឋ
សុវេតិ “ឥធំ កម្មំ អដ្ឋ កាតត្ថំ, ឥធំ ស្វេ, ឥធំ តតិយធិវសាធិស្វ”តិ ឯវំ សោ
សទត្ថំ អត្ថនោ កិច្ចំ នាវេតុជ្ឈតិ ន ជាតាតិ។ ឡិវជ្ជមាណោតិ ឡិវទិយមាណោ។
សេយ្យំ សោ អតិមញ្ញតិ ជាតិគោត្តកុលប្បទេសសីលាចារគុណេហិ
ឧត្តរិតរំ ឧត្តមបុគ្គលំ “ត្វំ មម្ហំ កី បហោសី”តិ អតិក្កមិត្វា មញ្ញតិ។

ឆវប្បលុទ្ធាតិ រូបាធិសុ កាមគុណេសុ និរន្តរធិវេន បលុទ្ធា អភិក្ខតោ វសំ
គតោ។ ធំសតីតិ “តយា មយ្ហំ កំ កត” ត្ថិអាធិនិ វត្វា សព្ពេហាវ មិត្តហិ ធំសតិ
បរិហាយតិ។ អនាមយាតិ អយំ ឯតេហិ គុណេហិ សមន្នាគតេ បុគ្គលេ
និទុក្ខា និស្សោកា ហោមិ, តំ លភិក្ខា អញ្ញត្ថ អនាលយា ហុត្វា វសាមី” តិ។

អថ នំ គវហន្តោ មហាសន្តោ អដ្ឋមំ កាថមាហា -

៤៧.

“អបេហិ ឯត្តោ តំ កាឡិ, នេតំ អម្ពេសុ វិជ្ជតិ;
អញ្ញំ ជនបទំ គប្ប, និគមេ រាជធានិយោ” តិ។

តត្ថ អបេហិតិ អបគប្ប។ នេតំ អម្ពេសុតិ ឯតំ មក្ខាទិកំ តវ
បិយភាវករណំ អម្ពេសុបិ នវិជ្ជតិ នត្ថិ។ និគមេ រាជធានិយោតិ អញ្ញំ និគមេបិ
អញ្ញា រាជធានិយោបិ គប្ប, យត្ថ មយំ តំ ន បស្សម, តត្ថ គប្បាតិ ធីបេតិ។

តំ សុត្វា កាឡិ កណ្តី អទ្គិតា ហុត្វា អនន្តរកាថមាហា -

៤៨.

“អហម្មិ ខោ តំ ជាធាមិ, នេតំ តុម្ពេសុ វិជ្ជតិ;
សន្តិ លោកេ អលក្ខិកា, សង្ឃរន្តិ ពហុំ ជនំ;
អហំ ទេវោ ច មេ ភាតា, ឧភោ នំ វិធមាមសេ” តិ។

តត្ថ នេតំ តុម្ពេសុតិ យំ មម បិយភាវករណំ មក្ខាទិកំ យេន អហំ
អត្តនាបិ សមន្នាគតា, តំ តុម្ពេសុ នត្ថិតិ អហម្មិ ឯតំ ជាធាមិ។ សន្តិ លោកេ
អលក្ខិកាតិ អញ្ញំ បន លោកេ និស្សីលា និប្បញ្ញា សន្តិ។ សង្ឃរន្តិ តេ
និស្សីលា និប្បញ្ញាបិ សមាធា ឯតេហិ មក្ខាទិហិ ពហុំ ជនំ សង្ឃរន្តិ បិណ្ឌំ

ករោណ្ឌី។ ឧកោ នន្តិ តំ បន ឯតេហិ សង្ឃវិត្វា វេបិតំ ធនំ អហព្វា មយ្ហមេវ ភាតា
ទេវោ ច នាម ទេវបុត្តាតិ ឧកោ ឯកតោ ហុត្វា វិធមាមសេ នាសេម, អម្ពាភំ
បន ទេវលោកេ ពហូ ទិព្ទបរិភោតា អត្ថិ ទិព្ពានិ សយនានិ, ត្វំ ទទេយ្យាសិ វា
នោ វា, កោ មេ តយា អត្តោតិ វត្វា បក្កាមិ។

តស្ស បក្កន្តកាលេ សិរី ទេវធីតា សុវណ្ណាវណ្ណាហិ វត្តវិលេបនេហិ
សុវណ្ណាលង្ការេន អាគន្ធា ឧបជ្ឈានទ្វារេ បីតវស្មី វិស្សជ្ជេត្វា សមេហិ ចាទេហិ
សមំ បជីវិយំ បតិជ្ឈាយ សគារវា អជ្ឈាសិ។ តំ ទិស្វា មហាសត្តោ បឋមំ
គាថមាហា -

៤៩.

“កា នុ ទិព្ពេន វណ្ណេន, បថព្យា សុបតិដ្ឋិតា;
កា វា ត្វំ កស្ស វា ធីតា, កេជំ ជាទេមុ តំ មយ”ន្តិ។

តត្ថ ទិព្ពេនាតិ វិសិដ្ឋេន ឧត្តមេន។

តំ សុត្វា សិរី ទុតិយំ គាថមាហា -

៥០.

“មហារាជស្ស ហំ ធីតា, ធលវជ្ជស្ស សិរីមតោ;
អហំ សិរី ច លក្ខិ ច, ភ្លិបញ្ញាតិ មំ វិទូ;
ឱកាសំ យាចិតោ ទេហិ, វសេមុ តវ សន្តិកេ”តិ។

តត្ថ សិរី ច លក្ខិ ចាតិ សិរីតិ ច លក្ខិតិ ច អហមេវំនាមា, ន អញ្ញា។
ភ្លិបញ្ញាតិ មំ វិទូតិ មំ ចាតុមហារាជិកទេវលោកេ បជីវីសមាយ វិបុលាយ

បញ្ញាយ សមន្ទាគតាតិ ជានន្តិ។ វសេមុ តវ សន្តិកេតិ តវ អនុច្ឆិដ្ឋាសនេ ចេវ
អនុច្ឆិដ្ឋសយនេ ច ឯកវត្ថុ វសេយ្យម, ឌីកាសំ មេ ទេហិតិ។

តតោ បវំ ពោធិសត្តោ អាហា -

៥០.

“កីសីលេ កីសមាទារេ, បុរិសេ និរិសសេ តុវំ;
បុដ្ឋា មេ លក្ខិ អក្ខាហិ, កជំ ជានេមុ តំ មយំ។

៥១.

“យោ ចាបិ សីតេ អថ វាបិ ឧណ្ហោ, វាតាតបេ ខំសសរិសបេ ច;
ខុដំ បិចាសំ អភិកុយ្យ សត្ថំ, វត្ថិន្ទំ យោ សតតំ និយុត្តោ។

៥២.

“កាលាគតញ្ច ន ហាបេតិ អត្ថំ, សោ មេ មនាចោ និរិសេ ច តម្ហិ;
អក្កោធនោ មិត្តវា ចាគវា ច, សីលូបបន្នោ អសហោជុក្ខតោ។

៥៣.

“សង្កាហាកោ សឱលោ សណ្ឋាវាចោ, មហាត្ថបត្តោបិ និវាតវុត្ថិ;
តស្មីហំ ចោសេ វិបុលា ភវាមិ, ឧមិ សមុទ្ធស្ស យថាបិ វណ្ណំ។

៥៤.

“យោ ចាបិ មិត្តេ អថ វា អមិត្តេ, សេដ្ឋេ សរិក្ខេ អថ វាបិ ហីនេ;
អត្ថំ ចរន្តំ អថ វា អនត្ថំ, អារី វហោ សង្កហាមេវ វត្ថោ។

៥៥.

“វាចំ ន វដ្ឋា ជរុសំ កទាចិ, មតស្ស ជីវស្ស ច តស្ស ហោមិ;

ឯតេសំ យោ អញ្ញាតំ លភិត្វា, កន្តា សិរី មជ្ឈតិ អប្បបញ្ញា;
តំ ទិត្តរូបំ វិសមំ ចរន្តំ, ករិសហំ វិវដ្តយាមិ។

៥៧.

“អត្តនា កុរុតេ លក្ខី, អលក្ខី កុរុតត្តនា;
ន ហិ លក្ខី អលក្ខី វា, អញ្ញោ អញ្ញស្ស ការកោ”តិ។

សេដ្ឋីស្ស បុត្តា ហោតិ, សិរិយា វិស្សជ្ជនា។

តត្ថ ខំសសរីសបេ ចាតិ ខំសា វុច្ឆន្តិ បិដ្ឋលមក្ខិកា, សព្វាបិ វា
មក្ខិកាជាតិកា ឥធន “ខំសា”តិ អធិប្បតា។ សរីសចាតិ ធិយជាតិកា។ ខំសា ច
សរីសចា ច ខំសសរីសចា, តស្មី ខំសសរីសបេ សតិ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - យោ
មហាសេដ្ឋីសីតេ វា ឧណ្ហោ វា វាតាតបេ វា ខំសសរីសបេ វា សតិ ឯតេហិ
សីតាធិហិ បិដ្ឋិយមាធាបិ ឯតាធិ ចេវ សីតាធិនិ ឧបញ្ច បិចាសញ្ញាតិ
សព្វម្បតំ បរិស្សយំ អភិគុយ្យ អភិគវិត្វា តិណំ វិយ អគណោត្វា វត្តិទ្ធិរំ
កសិវណិជ្ជាធិសុ ចេវ ធានសីលាធិសុ ច សតតំ អត្តនោ កម្មេសុ និយុត្តោ
អត្តានំ យោជេត្វា វត្តតិ។

កាលាគតញ្ញាតិ កសិកាលាធិសុ កសិអាធិនិ
ធនបរិច្ឆាគសីលរក្ខណធម្មស្សវនាធិកាលេសុ ច ធនបរិច្ឆេដនាធិប្បភេទំ
ធិដ្ឋធម្មសម្បរាយេ សុខាវហំ អត្តំ ន ហាបេតិ, យុត្តប្បយុត្តកាលេ
ករោតិយេវ, សោ មយ្ហំ មនាចោ តស្មីញ្ច បុរិសេ អហំ និវិសាមីតិ។
អក្កោធនោតិ អធិវាសនខន្តិយា សមន្មាគតោ។ មិត្តវាតិ កល្យាណមិត្តេន
សមន្មាគតោ។ ចាគវាតិ ធនបរិច្ឆាគយុត្តោ។

សង្គ្រាហកោតិ មិត្តសង្គ្រាហមិត្តសសង្គ្រាហធម្មសង្គ្រាហនំ ការកោ។
សឱលោតិ មុនុវាចោ។ សណ្ឋាវាចោតិ មធុវចនោ។ មហាត្ថបត្តោបិ និវាតវុត្តិ
មហន្តំ ឋានំវិបុលំ ឥស្សរិយំ បត្តោបិ យសេន អនុទូតោ នីចវុត្តិ បណ្ឌិតានំ
ឱវាទករោ ហោតិ។ តស្មីហំ ចោសេតិ តស្មី អហំ បុរិសេ។ វិបុលា ភវាមីតិ
អទុទ្ធកា ហោមិ។ សោ ហិ មហាតិយា សិរិយា បទដ្ឋានំ។ ឱមិ សមុទ្ធស្ស យថាបិ
វណ្ណាន្តិ យថា នាម សមុទ្ធស្ស វណ្ណំ ឱលោកេន្តានំ ឱបរុបរិ អាគច្ឆមាណា ឱមិ
វិបុលា វិយ ខាយតិ, ឯវមហំ តស្មី បុគ្គលេ វិបុលា ហោមីតិ ធីបេតិ។

អារី រហោតិ សមុខា ច បរមុខា ច។ សង្គ្រាហមេវ វុត្តតិ ឯតស្មី មិត្តាទិភេទេ
បុគ្គលេ ចតុត្ថំធំ សង្គ្រាហមេវ វុត្តតិ បវុត្តតិ។

ន វជ្ជាតិ យោ កធាចិ កិស្មិញ្ចិ កាលេ ជរុសវចនំ ន វទេយ្យ, មធុវចនោវ
ហោតិ។ មតស្ស ជីវស្ស ចាតិ តស្សហំ បុគ្គលស្ស មតស្សបិ ជីវន្តស្សបិ
ភត្តិកា ហោមិ, ឥធលោកេបិ បរលោកេបិ តាទិសមេវ ភជាមីតិ ទស្សេតិ។
ឯតេសំ យោតិ ឯតេសំ សីតាភិកវនាទីនំ ហោជ្ជា វុត្តគុណានំ យោ បុគ្គលោ
ឯកម្មិ គុណំ លភិក្ខា បមជ្ជតិ បមុស្សតិ, បុន នាទុយុញ្ជតីតិ អត្ថោ។ កន្តា
សិរី, កន្តសិរី, កន្តំ សិរិន្តិ តយោបិ ចាថា, តេសំ វសេន អយំ អត្ថយោជនា - យោ
បុគ្គលោ សិរី លភិក្ខា “កន្តា មេ សិរិ យថាថានេ បីតា”តិ ឯតេសំ អញ្ញាតរំ គុណំ
បមជ្ជតិ, យោ វា បុគ្គលោ កន្តសិរី បិយសិរី ឥច្ឆន្តោ ឯតេសំ គុណានំ អញ្ញាតរំ
លភិក្ខា បមជ្ជតិ, យោ វា បុគ្គលោ សិរី លភិក្ខា កន្តំ មនាបំ សិរី ឯតេសំ
គុណានំ អញ្ញាតរំ បមជ្ជតិ។ អប្បបញ្ញោតិ និប្បញ្ញោ។ តំ ទិត្តរូបំ វិសមំ ចរន្តន្តិ
តំ អហំ ទិត្តសភារំ គត្តិតសភារំ កាយទុច្ឆរិតាទិភេទំ វិសមំ ចរន្ត
សុចិជាតិកោ មនុស្សោ គូជគូបំ វិយ ទូរតោ វិវជ្ឈយាមីតិ។

អញ្ជើញ អញ្ជាស្ស ការកោតិ ឯវំ សន្តេលក្ខី វា អលក្ខី វា អញ្ជើញ បុរិសោ
អញ្ជាស្ស ការកោតិ នាម នត្ថិ, យោកោចិ អត្តនា អត្តនោលក្ខី វា អលក្ខី វា
ករោតីតិ។

ឯវំ មហាសត្តោ ទេវិយា វចនំ អភិទន្ធិត្វា “ឥទំ អនុច្ឆិដ្ឋំ អាសនព្វា សយនព្វា
តុយ្ហំយេវ អនុច្ឆិកំ, បល្លង្កេ ច សយនេ ច និសីទេវេ និបជ្ឈ ចា”តិ អាហា។ សា
តត្ថ វសិត្វា បច្ឆុសកាលេ និក្ខមិត្វា ចាតុមហារាជិកទេវលោកំ គន្ធា
អនោតត្តទហេ បឋមំ នហាយិ។ តម្បី សយនំ សិរិទេវតាយ បរិភុត្តភាវា
សិរិសយនំ នាម ជាតំ។ សិរិសយនស្ស អយំ វំសោ, ឥមិនា ការណោន
យាវជ្ជតនា “សិរិសយន”ន្តិ វុច្ឆតិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តនា សិរិទេវី
ឧប្បលវណ្ណា អហោសិ, សុចិបរិវាវសេដ្ឋិ បន អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សិរិកាឡិកណ្ណិជាតកវណ្ណានា សត្តមា។

[៣៨៣] ៨. កុក្កជជាតកវណ្ណានា

សុចិត្តបត្តនទនាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ ឯកំ ឧក្កណ្ឌិតភិក្ខុំ អារព្វ
កថេសិ។ តញ្ជិ ភិក្ខុំ សត្តា “កស្មា ឧក្កណ្ឌិតោសី”តិ បុច្ឆិត្វា “ឯកំ
អលង្កតបដិយត្តំ ឥត្ថី ទិស្វា កិលេសវសេន, ភន្តេ”តិ វុត្ថេ “ភិក្ខុ ឥត្ថិយោ នាម
វញ្ជេត្វា ឧបលាបេត្វា អត្តនោ វសំ គតកាលេ វិនាសំ ចាបេន្តិ, លោលពិឡារី
វិយ ហោន្តិ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ រដ្ឋំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អរញ្ជោ
កុក្កជយោនិយំ និព្វត្តិត្វា អនេកសតកុក្កជបរិវារោ អរញ្ជោ វសតិ។ តស្ស

អវិទូរេ ឯកា ពិធុរិកាបិ វសតិ។ សា ឋេបេត្វា ពោធិសត្តំ អវសេសេ កុក្កុដេ
ឧបាយេន វេញេត្វា ខាទិ។ ពោធិសត្តោ តស្សា គហណំ ន គច្ឆតិ។ សា ចិន្តេសិ
“អយំ កុក្កុដោ អតិវិយ សេវោ អម្ពាភញ្ច សឋការំ ឧបាយ កុសលការញ្ច ន
ជាតាតិ, ឥមំ មយា ‘អហំ ភវិយា តេ ភវិស្សមី’ តិ ឧបលាបេត្វា អត្តនោ វសំ
អាគតកាលេ ខាទិតុំ វដ្ឋតិ” តិ។ សា តេន និសិន្នុក្ខស្ស មូលំ គន្ធា
វណ្ណាសម្ពាសនបុព្វង្គមាយ វាចាយ តំ យាចមាតា បឋមំ កាថមាហា -

៥៨.

“សុចិត្តបត្តធនន, តម្កច្ចឡ វិហង្គម;
ឱរោហា ធុមសាខាយ, មុធា ភវិយា ភវាមិ តេ” តិ។

តត្ថ សុចិត្តបត្តធននាតិ សុចិត្តហិ បត្តហិ កតច្ឆនន។ មុធាតិ វិជា
មូលេន ន កិញ្ចិ គហេត្វា អហំ ភវិយា តេ ភវាមិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ “ឥមាយ មម សព្ពេ ញាតកា ខាទិតា, ឥនានិ មំ
ឧបលាបេត្វា ខាទិតុកាមា អហោសិ, ឧយ្យោដេស្សមិ ន” តិ ចិន្តេត្វា ធុតិយំ
កាថមាហា -

៥៩.

“ចតុប្បដិ ភូ កល្យាណិ, ទិបទាហំ មនោរមេ;
មិគី បក្ខី អសញ្ញត្តា, អញ្ចំ បរិយេស សាមិក” តិ។

តត្ថ មិគីតិ ពិធុរិ សន្ធាយាហា។ អសញ្ញត្តាតិ ជយម្បតិកា ភវិតុំ អយុត្តា
អសម្ពន្ធា, នត្តិ តេសំ វ្យាទិសោ សម្ពន្ធាតិ ធីបេតិ។

តំ សុត្វា តតោ សា “អយំ អតិវិយ សង្ខា, យេន កេនចិ ឧបាយេន វព្វេត្វា
នំ ខាទិស្សមី”តិ ចិន្តេត្វា តតិយំ កាថមាហា -

៦០.

“កោមារិកា តេ ហេស្សមិ, មញ្ញកា បិយភាណិនិ;
វិន្ទ មំ អរិយេន វេទេន, សាវយ មំ យទិច្ឆសី”តិ។

តត្ថ កោមារិកាតិ អហំ ឯត្ថកំ កាលំ អញ្ញំ បុរិសំ ន ជាធាមិ, តវ
កោមារិកា ភរិយា ភរិស្សមីតិ វេទតិ។ មញ្ញកា បិយភាណិនិតិ តវ មជ្ជកថា
បិយភាណិនិយេវ ភរិស្សមិ។ វិន្ទ មន្តិ បដិលក មំ។ អរិយេន វេទេនាតិ សុន្ទរេន
បដិលាកេន។ អហម្បិ ហិ ឥតោ បុព្វេ បុរិសសម្ពស្សំ ន ជាធាមិ, ត្វម្បិ
ឥត្ថិសម្ពស្សំ ន ជាធាសិ, ឥតិ បកតិយា ព្រហ្មចារី ព្រហ្មចារិនី មំ និទ្ទោសេន
លាកេនលក។ យទិ មំ ឥច្ឆសី, អថ មេ វចនំ ន សទ្ធិហសិ, ទ្វាទសយោជនាយ
ពារាណសិយា ភេរី ចរាបេត្វា “អយំ មេ ធាសី”តិ សាវយ, មំ អត្តនោ ធាសំ
កត្វា គណ្ណាហិតិ វេទតិ។

តតោ ពោធិសត្តោ “ឥមំ តដ្ឋេត្វា បលាបេតុំ វដ្ឋតី”តិ ចិន្តេត្វា ចតុត្ថំ
កាថមាហា -

៦១.

“កុណាចាទិនិ លាហិតបេ, ចោរិ កុក្កជចោជិនិ;
ន ត្វំ អរិយេន វេទេន, មមំ ភត្តារមិច្ឆសី”តិ។

តត្ថ ន ត្វំ អរិយេនាតិ ត្វំ អរិយេន ព្រហ្មចរិយវាសលាកេន មំ ភត្តារំ ន
ឥច្ឆសិ, វព្វេត្វា បន មំ ខាទិតុកាមាសិ, នស្ស ចាបេតិ តំ បលាបេសិ។ សា បន
បលាយិត្វាវ គតា, ន បុន ឡិលោកេតុម្បិ វិសហិ។

៦២.

“ឃ្លី ចតុរា ឆារី, ធិស្វាន សធនំ នរំ;
នេន្តិ សណ្តាហិ វាចាហិ, ពិឡារី វិយ កុក្កជំ។

៦៣.

“យោ ច ឧប្បតិកំ អត្ថំ, ន ឱប្បមនុពុជ្ឈតិ;
អមិត្តវសមន្ទេតិ, បច្ឆា ច អនុតប្បតិ។

៦៤.

“យោ ច ឧប្បតិកំ អត្ថំ, ឱប្បមេវ និពោធិតិ;
មុច្ចតេ សត្តសម្ពាធា, កុក្កជោវ ពិឡារីយា”តិ។ - ឥមា អភិសម្ពុទ្ធភាសា;

តត្ថ ចតុរាតិ ចាតុរិយេន សមន្ទាគតា។ ឆារីតិ ឥត្ថិយោ។ នេន្តិ អត្ថនោ
វសំ ឧបនេន្តិ។ ពិឡារី វិយាតិ យថា សា ពិឡារី តំ កុក្កជំ នេតុំ វាយមតិ, ឃ្លី
អញ្ញាបិ ឆារិយោ នេន្តិយេវ។ ឧប្បតិកំ អត្ថន្តិ ឧប្បន្នំ កិញ្ចីនេវ អត្ថំ។ ន
អនុពុជ្ឈតិ យថាសភាវេន ន ជាតាតិ, បច្ឆា ច អនុតប្បតិ។ កុក្កជោវាតិ
យថា សោ ញាណសម្បន្នោ កុក្កជោ ពិឡារីតោ មុត្តោ, ឃ្លី សត្តសម្ពាធតោ
មុច្ចតិ អត្តោ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិទ្ធា សច្ចានិ បកាសេទ្ធា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កល្ហិតភិក្ខុ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។
តទា កុក្កជរាជា អហមេវ អហោសិន្តិ។

កុក្កជជាតកវណ្ណានា អដ្ឋមា។

[៣៨៤] ៩. ធម្មធរាជជាតកវណ្ណានា

ធម្មំ ចរេញាតយោតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ កុហកភិក្ខុំ
អារត្ត កថេសិ។ តទា ហិ សត្តា “ន, ភិក្ខុវេ, អយំ ឥទានេវ កុហកោ, បុព្វេបិ
កុហកាយេវា” តិ វត្ថា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ
សកុណាយោនិយំ និព្វត្តិត្វា វយប្បត្តោ សកុណាសង្ឃបរិវុតោ សមុទ្ទមដ្ឋេ
ធិបកេ វសិ។ អថេកច្ចេ កាសិវជ្ជវាសិនោ វាលិជា ធិសាកាកំ គហេត្វា
នាវាយ សមុទ្ទំ បក្ខទ្ធិសុ, សមុទ្ទមដ្ឋេ នាវា ភិក្ខុ។ សោ ធិសាកាកោ តំ ធិបកំ
គន្ធា ចិន្តេសិ “អយំ មហាសកុណាសង្ឃោ, មយា កុហកកម្មំ កត្វា ឯតេសំ
អណ្ណាកានិ ថេវ ឆាបកេ ច វំ វំ ខាទិតុំ វដ្តតិ” តិ។ សោ ឱតវិត្វា
សកុណាសង្ឃស្ស មដ្ឋេ មុខំ វិវិត្វា ឯកេន ចានេន បថវិយំ អជ្ជាសិ។ “កោ
នាម ភូ, សាមី” តិ សកុណោហិ បុដ្ឋោ “អហំ ធម្មិកោ នាមា” តិ អាហា។ “កស្មា
បន ឯកេន ចានេន បិតោសី” តិ? “មយា ទុតិយេ ចានេ និក្ខិត្តេ បថវី ឆាវេតុំ ន
សក្កោតិ” តិ។ “អថ កស្មា មុខំ វិវិត្វា តិដ្ឋសី” តិ? “អហំ អញ្ចំ អាហារំ ន
ខាទាមិ, វាតមេវ ខាទាមី” តិ។ ឯវញ្ច បន វត្ថា តេ សកុណោ អាមន្តេត្វា “ឱវាទំ
វោ ធស្សមិ, តំ សុណាថា” តិ តេសំ ឱវាទវសេន បឋមំ កាថមាហា -

៦៥.

“ធម្មំ ចរេញាតយោ, ធម្មំ ចរេ ភទ្ទំ វោ;
ធម្មចារី សុខំ សេតិ, អស្មី លោកេ បរម្មិ ចា” តិ។

តត្ថ ធម្មំ ចរេថាតិ កាយសុចរិតាធិកេន ធម្មំ ករោថ។ ញាតយោតិ តេ
អាលបតិ។ ធម្មំ ចរេ ភទ្ទំ វោតិ ឯកវារំ ចរិត្វា មា ឱសក្កេថ, បុនប្បនំ ចរេថ, ឯវំ
ភទ្ទំ វោ ភវិស្សតិ។ សុខំ សេតិ តិ ទេសនាសីសមេតំ, ធម្មចារី បន សុខំ តិដ្ឋតិ
គច្ឆតិ និសីទតិ សេតិ, សត្តិវិយាបថេសុ សុខិតោ ហោតិ តិ ធិបតិ។

សកុណា “អយំ កាកា កោហោន អណ្ណាកានិ ខាទិតុំ វេ វេទិតី” តិ
អជានិត្វា តំ ទុស្សីលំ វណ្ណោន្តា ទុតិយំ កាថមាបំសុ -

៦៦.

“ភទ្កកោ វតយំ បក្ខិ, ទិដោ បរមធម្មិកោ;
ឯកចារទេន តិដ្ឋន្តោ, ធម្មមេវាទុសាសតី” តិ។

តត្ថ ធម្មមេវាតិ សភាវមេវ។ អទុសាសតីតិ កថេសិ។

សកុណា តស្ស ទុស្សីលស្ស សទ្ធិហិត្វា “តំ កិរ សាមិ អញ្ញំ គោចរំ ន
គណ្ហាសិ, វាតមេវ ភក្ខុសិ, តេន ហិ អម្ពាភំ អណ្ណាកានិ ច ឆាបកេ ច
ឡិលោកេយ្យាសី” តិ វត្វា គោចរាយ គច្ឆន្តិ។ សោ ចាចោ តេសំ គតកាលេ
អណ្ណាកានិ ច ឆាបកេ ច កុច្ឆិប្បំ ខាទិត្វា តេសំ អាគមនកាលេ
ឧបសន្នូបសន្តោ ហុត្វា មុខំវិវិត្វា ឯកេន ចារទេន តិដ្ឋតិ។ សកុណា អាគន្ធា
បុត្តកេ អបស្សន្តា “កោ ទុខោ ខាទិតី” តិ មហាសន្នេន វិវត្តិ, “អយំ កាកា
ធម្មិកោ” តិ តស្មី អាសន្តាមត្តម្មំ ន ករោន្តិ។ អថេកទិវសំ មហាសន្តោ ចិន្តេសិ
“ឥធម្មតោ កាចិ បរិបន្តោ នត្ថិ, ឥមស្ស អាគតកាលតោ បដ្ឋាយ ជាតោ, ឥមំ
បរិគ្គណ្ហាតុំ វេ វេទិតី” តិ។ សោ សកុណោហិ សទ្ធិ គោចរាយ គច្ឆន្តោ វិយ ហុត្វា
និវត្តិត្វា បដិច្ចន្ទដ្ឋានេ អដ្ឋាសិ។ កាកាបិ “គតា សកុណា” តិ និរាសន្តោ ហុត្វា
ឧដ្ឋាយ គន្ធា អណ្ណាកានិ ច ឆាបកេ ច ខាទិត្វា បុនាគន្ធា មុខំវិវិត្វា ឯកេន
ចារទេន អដ្ឋាសិ។

សកុណារាជា សកុណោសុ អាគតេសុ សព្វេ សន្និចាតាបេត្វា “អហំ វោ អដ្ឋ
បុត្តកានំ បរិបន្តំ បរិគ្គណ្ហោ ឥមំ ចាបកាកំ ខាទន្តំ អទ្ធសំ, ឯថ នំ

គណ្ណាមា"តិ សកុណាសង្ឃំ អាមន្តេត្វា បរិវាវេត្វា "សចេ បលាយតិ,
គណ្ណាយ្យាថ ន"ន្តិ វេត្វា សេសតាថា អភាសិ -

៦៧.

“នាស្ស សីលំ វិជានាថ, អនញ្ញាយ បសំសថ;
ភុត្វា អណ្ណាញ ចោតញ, ធម្មោ ធម្មោតិ ភាសតិ។

៦៨.

“អញ្ញំ ភណាតិ វាចាយ, អញ្ញំ កាយេន កុព្ពតិ;
វាចាយ នោ ច កាយេន, ន តំ ធម្មំ អធិដ្ឋិតោ។

៦៩.

“វាចាយ សឱលោ មនោវិទុក្កោ, ធន្នោ ក្ខបសយោវ កណ្ណាសប្បោ;
ធម្មធរោ គាមនិគមាសុ សាធុ, ទុដ្ឋានោ បុរិសេន ពាលិសេន។

៧០.

“ឥមំ តុណ្ហាហិ បក្ខេហិ, ចាទា ចិមំ វិហោបថ;
ធរញ្ញមំ វិនាសេថ, នាយំ សំវាសនារហោ"តិ។

តត្ថ នាស្ស សីលន្តិ ន អស្ស សីលំ។ អនញ្ញាយាតិ អជានិត្វា។ ភុត្វាតិ
ខាទិត្វា។ វាចាយ នោ ច កាយេនាតិ អយញ្ញំ វេចនេនេវ ធម្មំ ចរតិ, កាយេន បន
ន ករោតិ។ ន តំ ធម្មំ អធិដ្ឋិតោតិ តស្មា ជានិតត្តោ យថាយំ ធម្មំ ភណាតិ, ន តំ
អធិដ្ឋិតោ, តស្មី ធម្មេ ន អធិដ្ឋិតោ។ វាចាយ សឱលោតិ វេចនេន មុទុ។
មនោវិទុក្កោតិ មនសាវិទុក្កោ ទុប្បវេសោវិសមោ។ ធន្នោតិ យស្មី ពិលេ
សយតិ, តេន ធន្នោ។ ក្ខបសយោតិ ពិលាសយោ។ ធម្មធរោតិ សុចរិតធម្មំ ធរជំ
កត្វាវិចរណេន ធម្មទ្ធរោ។ គាមនិគមាសុ សាធូតិ គាមេសុ ច និគមេសុ ច

សាធុ ភន្តកោ សម្ភារីតោ។ ធុដ្ឋានោតិ អយំ ឯវុចោ ធុស្សីលោ បដិច្ចន្ទកម្មន្តោ
ពាលិសេន អញ្ញាលោន បុរិសេន ន សក្កា ជានិត្តំ។ ចាទា ចិមន្តិ អត្ថនោ
អត្ថនោ ចាទេន ច ឥមំ។ វិហោវេថាតិ បហាវេ ហានេវ។ ធុវន្តិ លាមកំ។ នាយន្តិ
អយំ អម្ពេហិ សទ្ធិ ឯកស្មី ហានេ សំវាសំ ន អរហតីតិ។

ឯវុចោ បន វត្វា សកុណាជេដ្ឋកោ សយមេវ លង្ក្ខិត្វា តស្ស សីសំ តុណ្ហាន
បហរិ, អវសេសា សកុណា តុណ្ហានឧចាទបក្ខេហិ បហរិសុ។ សោ តត្ថេវ
ជីវិតក្ខយំ ចាបុណិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិវត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
កុហកកាកោ ឥទានិ កុហកភិក្ខុ អហោសិ, សកុណាវាជា បន អហាមេវ
អហោសិ”ន្តិ។

ធម្មជជជាតកវណ្ណានា នវមា។

[៣៨៥] ១០. នន្ទិយមិគរាជជាតកវណ្ណានា

សចេ ព្រាហ្មណ គន្លេសីតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ
មាតុចោសកភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តញ្ជិ សត្តា “សច្ចំ កិវ ត្វំ ភិក្ខុ គិហិ
ចោសេសី”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ចំ, ភន្តេ”តិ វុត្ថេ “កី តេ ហោន្តិ”តិ វុត្ថេ “មាតាបិតរោ
មេ, ភន្តេ”តិ វុត្ថេ “សាធុ សាធុ ភិក្ខុ ចោរាណកបណ្ឌិតានំ វំសំ ចាលេសិ,
ចោរាណកបណ្ឌិតា ហិ តិវច្ឆានយោនិយំ និព្ពត្តិត្វាបិ មាតាបិតូនំ ជីវិតំ
អទំសូ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ កោសលវដ្ឋេ សាកេតេ កោសលរាជេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ
មិគយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ នន្ទិយមិគោ នាម ហុត្វា សីលាចារសម្បន្នោ

មាតាបិតារោចោសេសិ។ តទា កោសលរាជា មិត្តិត្តកោវ អហោសិ។ សោ
បន មនុស្សនំ កសិកម្មាធិនិ កាតុំ អនត្វា មហាបរិវារោ ទេវសិកំ មិត្តំ
គប្បតិ។ មនុស្ស សន្និបតិស្វា “អយ្យា, អយំ រាជា អម្ពាភំ កម្មុន្នេនំ ករោតិ,
យរាវាសោបិ នស្សតិ, យំនួន មយំ អន្ត្តនំវនំ ឧយ្យានំ បរិក្ខិបិស្វា ធ្វារំ យោដេស្វា
ចោរក្ខណំ ខណ៌ត្វា តិណានិ អាហេថេស្វា ទណ្ឌមុគ្គរាទិហត្វា អរញ្ញំ បរិសិស្វា
គុម្ភេ បហរត្តា មិគេ និហរិស្វា បរិវារេស្វា កោរុចានិវិយ វជំ ឧយ្យានំ បវេសេស្វា
ធ្វារំ បិទហិស្វា រញ្ជោ អាហេថេស្វា អត្តនោ កម្មំ ករេយ្យមា”តិ មន្តយីសុ។
“អត្ថេសោ ឧចាយោ”តិ សព្ពេ ឯកច្ឆន្ទា ហុត្វា ឧយ្យានំ សន្នេស្វា អរញ្ញំ បរិសិស្វា
យោជនមត្តជ្ជានំ បរិក្ខិបីសុ។

តស្មី ខណោ នន្ទិយោ ឯកស្មី ខុទ្ទកគុម្ភេ មាតាបិតារោ គហេត្វា ភូមិយំ
និបន្នោ ហោតិ។ មនុស្ស នាណាជលការុដហត្វា ពាហុនា ពាហុំ បីឡេស្វា តំ
គុម្ភំ បរិក្ខិបីសុ។ អថេកច្ឆេ មិគេ ឱលោកេន្តា តំ គុម្ភំ បរិសីសុ។ នន្ទិយោ តេ
ទិស្វា “អន្ត មយា ជីវិតំ បរិច្ឆេទិស្វា មាតាបិតុនំ ជីវិតំ ធាតុំ វដ្តតិ”តិ ចិន្តេស្វា
ឧជ្ជាយ មាតាបិតារោ វន្តិស្វា “អម្ពតាត, ឥមេ មនុស្ស ឥមំ គុម្ភំ បរិសិស្វា អម្ពេ
តយោបិ បស្សិស្សន្តិ, តុម្ភេ ឯកេន ឧចាយេន ជីវេយ្យេន, ជីវិតំ វេ សេយ្យេ,
អហំ តុម្ពាភំ ជីវិតានំ ទត្វា មនុស្សហិ គុម្ភបរិយន្តេ ឋេស្វា គុម្ភេ
បហជមត្ថេយេវ និក្ខមិស្សមិ, អថ តេ ‘ឥមស្មី ខុទ្ទកគុម្ភេ ឯកោយេវ មិគោ
ភរិស្សតិ’តិ មញ្ញមាណា គុម្ភំ ន បរិសិស្សន្តិ, តុម្ភេ អប្បមត្តា ហោថា”តិ
មាតាបិតារោ ខមាថេស្វា គមនសន្នោ អជ្ជាសិ។ សោ មនុស្សហិ គុម្ភបរិយន្តេ
ឋេស្វា ឧន្នាទេស្វា គុម្ភេ បហជមត្ថេយេវ តតោ និក្ខមិ។ តេ “ឯកោវេត្ត មិគោ
ភរិស្សតិ”តិ គុម្ភំ ន បរិសីសុ។ អថ នន្ទិយោ គន្ធា មិគានំ អន្តំ ចារិសិ។ មនុស្ស
បរិវារេស្វា សព្ពេ មិគេ ឧយ្យានំ បវេសេស្វា ធ្វារំ ថេកេស្វា រញ្ជោ អាហេថេស្វា
សកសកជ្ជានានិ អគមំសុ។

តតោ បដ្ឋាយ រាជា សយមេវ គន្ធា ឯកំ មិគំ វិជ្ជិត្វា តំ គហេត្វា ឯហិតិ
ឯកំ បេសេត្វា អាហារាបេសិ។ មិគា វារំ ឋបយីសុ, បត្តវារោ មិគោ ឯកមន្តេ
តិដ្ឋតិ, តំ វិជ្ជិត្វា គណ្ណាន្តិ។ នន្ទិយោ ចោគ្វរណីយំ ចានីយំ បិវតិ, តិណានិ
ខាធិតិ, វារោ បនស្ស ន តាវ ចាបុណាតិ។ អថ ពហុនំ ទិវសានំ អច្ឆយេន តស្ស
មាតាបិតារោ តំ ទដ្ឋកាមា ហុត្វា “អម្ពាភំ បុត្តោ នន្ទិយមិគរាជា នាគពលោ
ថាមសម្បន្នោ, សចេ ជីវតិ, អវស្សំ វតី លជ្ជិត្វា អម្ពាភំ ទស្សនត្ថាយ
អាគមិស្សតិ, សាសនមស្ស បេសេស្សាមា”តិ ចិន្តេត្វា មគ្គសមីបេ ឋត្វា ឯកំ
ព្រាហ្មណំ ទិស្វា “អយ្យ, កហំ គច្ឆសី”តិ មាទុសិកាយ វាចាយ បុច្ឆិត្វា
“សាកេត”ន្តិ វុត្តេ បុត្តស្ស សាសនំ បហិណាត្តា បឋមំ កាថមាហំសុ -

៧១.

“សចេ ព្រាហ្មណ គច្ឆសី, សាកេតេ អជ្ឈនំ វនំ;
វជ្ជាសិ នន្ទិយំ នាម, បុត្តំ អស្មាកមោរសំ;
មាតាបិតា ច តេ វុទ្ធា, តេ តំ ឥច្ឆន្តិ បស្សិតុ”ន្តិ។

តស្សត្ថោ - សចេ, ភូ ព្រាហ្មណ, សាកេតំ គច្ឆសី, សាកេតេ អជ្ឈនំ វនំ នាម
ឧយ្យានំ អត្ថិ, តត្ថ អម្ពាភំ បុត្តោ នន្ទិយោ នាម មិគោ អត្ថិ, តំ វទេយ្យាសិ
“មាតាបិតារោ តេ វុទ្ធា យាវ ន មវន្តិ, តាវ តំ បស្សិតុ ឥច្ឆន្តិ”តិ។

សោ “សាធ្ច”តិ សម្បជិត្វា សាកេតំ គន្ធា បុនទិវសេ ឧយ្យានំ បរិសិត្វា
“នន្ទិយមិគោ នាម កតារោ”តិ បុច្ឆិ។ មិគោ អាគន្ធា តស្ស សមីបេ ឋត្វា
“អហា”ន្តិ អាហា។ ព្រាហ្មណោ តមត្ថំ អាហារេសិ។ នន្ទិយោ តំ សុត្វា
“គច្ឆេយ្យាមហំ, ព្រាហ្មណ, វតី លជ្ជិត្វា នោ ន គច្ឆេយ្យំ, មយា បន រញ្ជោ
សន្តកំ និវាបចានភោជនំ ភុត្ថំ, តំ មេ ឥណដ្ឋានេ បិតំ, ឥមេសញ្ចា មិគានំ មជ្ឈេ
ចិវវុត្តោស្មិ, តស្ស មេ រញ្ជោ ចេវ ឯតេសញ្ចា សោត្តិការំ អកត្វា អត្តនោ ពលំ

អនុស្សាវរីយ៍ គមនំ នាម ន យុត្តំ, អត្តនោ វារេ បន សម្បត្តិ អហំ ឯតេសំ
សោត្តិការំ កត្វា សុខិតោ អាគម្ពិស្សមី” តិ តមត្ថំ បកាសេន្តោ ទ្វេ គាថា
អភាសិ -

៧២.

“ភុត្តា មយា និវាទានិ, រាជិនោ ចានភោជនំ;
តំ រាជបិណ្ឌំ អវកោត្តំ, នាហំ ព្រាហ្មណ មុស្សហេ។

៧៣.

“ឱទហិស្សមហំ បស្សំ, ខុប្បានិស្ស រាជិនោ;
តទាហំ សុខិតោ មុត្តោ, អបិ បស្សេយ្យ មាតរ” ត្ថិ។

តត្ថ និវាទានីតិ តេសុ តេសុ ហំនេសុ និវត្តានិ និវាទានិ។ ចានភោជនត្ថិ
ចានីយញ្ច អវសេសតិណាញ្ច។ តំ រាជបិណ្ឌត្ថិ តំ រញ្ជោ សន្តកំ សន្តិឡិវា
សមោធានកដ្ឋេន បិណ្ឌំ។ អវកោត្តត្ថិ ទុត្ថត្ថំ ភុត្ថត្ថំ។ រញ្ជោ ហិ កិច្ចំ
អនិច្ឆានេន្តោ តំ អវភុត្ថំ ភុត្ថតិ នាម, ស្វាហំ ឯវំ អវកោត្ថំ ន ឧស្សហាមីតិ
វេទតិ។ ព្រាហ្មណ មុស្សហេតិ ចេត្ត ព្រាហ្មណាតិ អាលបនំ, ម-កាពោ
បទសន្ធិវសេន វុត្តោ។

ឱទហិស្សមហំ បស្សំ, ខុប្បានិស្ស រាជិនោតិ អហំ, ព្រាហ្មណ, អត្តនោ វារេ
សម្បត្តិ ខុប្បំ សន្តិឡិវា អាគតស្ស រញ្ជោ មិគយូចតោ និក្ខមិវា ឯកមន្តេ
ឋត្វា “មំវិជ្ឈ, មហារាជា” តិ វត្វា អត្តនោ មហាជាសុកបស្សំ ឱទហិស្សមិ
ឱឧស្សមិ។ សុខិតោ មុត្តោតិ តទា អហំ មរណភយា មុត្តោ សុខិតោ និទ្ទត្តោ
រញ្ជោ អនុញ្ញាតោ អបិ នាម មាតរំ បស្សេយ្យត្ថិ។

តំ សុត្វា ព្រាហ្មណោ បក្កាមិ។ អបរភាគេ តស្ស វារទិវសេ រាជា មហាន្តេន
បរិវារេន ឧយ្យានំ អាគច្ឆិ។ មហាសត្តោ ឯកមន្តេ អជ្ជាសិ។ រាជា “មិគំ
វិជ្ជិស្សមិ” តិ ខុប្បំ សន្នយិ។ មហាសត្តោ យថា អញ្ញោ មរណាភយតទ្ធិតា
បលាយន្តិ, ឯវំ អបលាយិ ត្វា និព្វយោ ហុត្វា មេត្តំ បុរេចារិកំ កត្វា
មហាជាសុកបស្សំ ឌីទហិត្វា និច្ចលោវ អជ្ជាសិ។ រាជា តស្ស មេត្តានុភាវេន
សរំ វិស្សន្នេតុំ នាសត្វិ។ មហាសត្តោ “កី, មហារាជ, សរំ ន មុច្ឆេសិ,
មុញ្ញាហី” តិ អាហា។ “ន សក្កោមិ, មិគរាជា” តិ។ “តេន ហិ គុណាវន្តានំ គុណំ
ជាន, មហារាជា” តិ។ តទា រាជា ពោធិសត្តេ បសីទិត្វា ជនុំ ធម្មត្វា “ឥមំ
អចិត្តកំ កលិដ្ឋុរកណ្ឌាម្មិ តាវ តវ គុណំ ជាតាតិ, អហំ សចិត្តកោ
មនុស្សត្វតោបិ តវ គុណំ ន ជាតាមិ, មិគរាជ, មយ្ហំ ម, អភយំ តេ ធម្មិ” តិ
អាហា។ “មហារាជ, មយ្ហំ តាវ អភយំ ទេសិ, អយំ បន ឧយ្យានេ មិគគណោ កី
ករិស្សតី” តិ? “ឯតស្សបិ អភយំ ធម្មិ” តិ។ ឯវំ មហាសត្តោ និក្រោធជាតកេ
(ជា. ១.១.១២) វុត្តនយេនេវ សព្វេសំ អរញ្ញោ មិគានំ អាកាសគតសកុណានំ
ជលចរមច្ឆានញ្ច អភយំ ទាបេត្វា រាជានំ បញ្ចសុ សីលេសុ បតិជ្ជាបេត្វា
“មហារាជ, រញ្ញោ នាម អគតិគមនំ បហាយ ទស រាជធម្មេ អកោបេន្តេន ធម្មេន
សមេន រជ្ជំ កាវេតុំ វុត្តតី” តិ។

“ធានំ សីលំ បរិច្ចាគំ, អជ្ជនំ មទ្ធានំ តបំ;
អក្កោធំ អវិហឹសញ្ច, ខន្តិញ្ច អវិរោធនំ។

“ឥច្ឆេតេ កុសលេ ធម្មេ, បីតេ បស្សមិ អត្តនិ;
តតោ មេ ជាយតេ បីតិ, សោមនស្សញ្ចនប្បក” តិ។ (ជា. ២.២១.១៧៦-
១៧៧) -

ឯវំ វុត្ត រាជធម្ម គាថាពន្លឺនេវ ទេសេត្វា កតិចាហំ រញ្ជោ សន្តិកេ វសិត្វា
នគរេ សព្ពសត្តានំ អភយទានបកាសនត្ថំ សុវណ្ណាកេរី ចរាបេត្វា “អប្បមត្តា
ហោហិ, មហារាជា” តិ វត្វា មាតាបិតុនំ ទស្សនត្ថាយ គតោ។

៧៤.

“មិគរាជា បុរេ អាសី, កោសលស្ស និកេតនេ;
នន្ទិយោ នាម នាមេន, អភិវុចោ ចតុប្បដោ។

៧៥.

“តំ មំ វុត្តិមាគច្ឆិ, ឆាយស្មី អដ្ឋនេ វនេ;
ធនុំ អារជ្ជំ កត្វាន, ឧសុំ សន្ទយ្ហ កោសលោ។

៧៦.

“តស្សហំ ឌីទហី បស្សំ, ខុប្បានិស្ស រាជីនោ;
តទាហំ សុខិតោ មុត្តោ, មាតរំ ទដ្ឋមាគតោ” តិ។ -

ឥមា តិស្សោ អភិសម្ពុទ្ធគាថា ហោន្តិ។

តត្ថ កោសលស្ស និកេតនេតិ កោសលស្ស រញ្ជោ និកេតនេ វសនដ្ឋានេ,
តស្ស សន្តិកេ អរញ្ញស្មិន្តិ អត្តោ។ ឆាយស្មិន្តិ មិកានំ វសនត្ថាយ ទិន្នឧយ្យានេ។
អារជ្ជំ កត្វានាតិ ជិយាយ សទ្ធិ ឯកតោ កត្វា, អាហេបេត្វាតិ អត្តោ។ សន្ទយ្ហាតិ
សន្ទយ្ហិត្វា យោដេត្វា។ ឌីទហិន្តិ ឌីឌ្មសី។ មាតរំ ទដ្ឋមាគតោតិ
ទេសនាសីសមេតំ, រញ្ជោ ធម្មំ ទេសេត្វា សព្ពសត្តានំ អភយត្ថាយ សុវណ្ណាកេរី
ចរាបេត្វា មាតាបិតរោ ទដ្ឋំ អាគតោស្មីតិ អត្តោ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហារីត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសី, សច្ចបរិយោសានេ មាតុចោសកភិក្ខុ សោតាបត្តិជលេ
បតិជ្ជហិ។ តទា មាតាបិតរោ មហារាជកុលានិ អហេសុំ, ព្រាហ្មណោ
សារីបុត្តោ, រាជា អានន្តោ, នន្ទិយមិគរាជា បន អហាមេវ អហោសិន្ទិ។

នន្ទិយមិគរាជជាតកវណ្ណានា ទសមា។

អវរិយវុត្តោ បឋមោ។

២. ខរបុត្តវុត្តោ

[៣៨៦] ១. ខរបុត្តជាតកវណ្ណានា

សច្ចំ កិរេវមាហំសូតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ
បុរាណធុតិយិកាបលោកនំ អារត្ត កថេសិ។ តញ្ជី ភិក្ខុំ សត្តា “សច្ចំ កិរ តុំ ភិក្ខុ
ឧក្កណ្ឌិតោសី” តិ បុច្ឆិត្វា “អាម, ភន្តេ” តិ វុត្តេ “កេន ឧក្កណ្ឌាបិតោសី” តិ វត្វា
“បុរាណធុតិយិកាយា” តិ វុត្តេ “ភិក្ខុ អយំ តេ ឥត្ថី អនត្តការិកា, បុព្វេបិ តុំ
ឥមំ និស្សាយ អគ្គី បរិសិត្វា មរណ្ឌោ បណ្ឌិតេ និស្សាយ ជីវិតំ លភី” តិ វត្វា
អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ សេនកេ នាម វញ្ញេ វជ្ជំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ សក្កត្តំ
កាវេសិ។ តទា សេនកស្ស វញ្ញោ ឯកេន នាគរាជេន សន្និមិត្តភារោ ហោតិ។
សោ កិរ នាគរាជា នាគភវនា និក្ខមិត្វា ជលេ គោចរំ គណ្ណន្តោ ចរតិ។ អថ នំ
តាមទារកា ទិស្វា “សប្បោ អយ” ត្ថិ លេខុទ្ទណ្ឌាធិហិ បហរីសុ។ អថ រាជា
ឧយ្យានំ កិឡិទុំ គច្ឆន្តោ ទិស្វា “កី ឯតេ ទារកា ករោន្តី” តិ បុច្ឆិត្វា “ឯកំ សប្បំ
បហរីន្តី” តិ សុត្វា “បហរីតុំ មា ទេថ, បលាបេថ នេ” តិ បលាបេសិ។ នាគរាជា

ជីវិត លក្ខិត្យា នាគកវនំ គន្ធា ពហុនិ រតនានិ អាធាយ អឌ្ឍរត្តសមយេ រញ្ជោ
សយនយំ បរិសិទ្ធា តានិ រតនានិ ធាតុ “មហារាជ, មយា តុម្ពេ និស្សាយ ជីវិត
លទ្ធ” ឆ្លើ រញ្ជោ សទ្ធិ មិត្តភាវំ កត្វា បុណ្យនំ គន្ធា រាជានំ បស្សតិ។ សោ អត្តនោ
នាគមាណវិកាសុ ឯកំ កាមេសុ អតិថ្ថំ នាគមាណវិកំ រក្ខណត្ថាយ រញ្ជោ
សន្តិកេ វេបេត្វា “យទា ឯតំ ន បស្សសិ, តទា ឥមំ មន្តំ បរិវត្តេយ្យាសី” តិ តស្ស
ឯកំ មន្តំ អធាសិ។

សោ ឯកទិវសំ ឧយ្យានំ គន្ធា នាគមាណវិកាយ សទ្ធិ ចោក្ខរណិយំ
ឧទកកិឡំ កិឡិ។ នាគមាណវិកា ឯកំ ឧទកសប្បំ ទិស្វា អត្តភាវំ វិជហិត្វា
តេន សទ្ធិ អសទ្ធម្មំ បដិសេវិ។ រាជា តំ អបស្សន្តោ “កហំ នុ ខោ គតា” តិ មន្តំ
បរិវត្តេត្វា អនាចារំ ករោន្តិ ទិស្វា វេឡុបេសិកាយ បហរិ។ សា កុដ្ឋិត្វា តតោ
នាគកវនំ គន្ធា “កស្មា អាគតាសី” តិ បុដ្ឋា “តុម្ពា កំ សហាយោ មំ អត្តនោ
វេនំ អគណ្ណន្តិ បិដ្ឋិយំ បហរិ” តិ បហារំ ទស្សេសិ។ នាគរាជា តថតោ
អជានិត្វា ចត្តារោ នាគមាណវិកេ អាមន្តេត្វា “គច្ឆេ, សេនកស្ស សយនយំ
បរិសិទ្ធា នាសវាតេន តំ ភុសំ វិយ វិទ្ធិសេថា” តិ បេសេសិ។ តេ គន្ធា រញ្ជោ
សិរិសយនេ និបន្នកាលេ គព្ពំ បរិសីសុ។ តេសំ បរិសនវេលាយមេវ រាជា ទេវី
អាហា - “ជាតាសិ នុ ខោ ភទ្កេ, នាគមាណវិកាយ គតជ្ជាន” ឆ្លើ? “ន ជាតាមិ,
ទេវា” តិ។ “អន្ត សា អម្ពា កំ ចោក្ខរណិយំ កិឡនកាលេ អត្តភាវំ វិជហិត្វា
ឯកេន ឧទកសប្បេន សទ្ធិ អនាចារំ អកាសិ, អថ នំ អហំ ‘ឯ’ មា ករិ” តិ
សិក្ខាបនត្ថាយ វេឡុបេសិកាយ បហរិ, សា ‘នាគកវនំ គន្ធា សហាយស្ស មេ
អញ្ចំ កិញ្ចំ កថេត្វា មេត្តិ ភិទ្កេយ្យា’ តិ មេ ភយំ ឧប្បជ្ជតិ” តិ។ តំ សុត្វា
នាគមាណវិកា តតោវ និវត្តិត្វា នាគកវនំ គន្ធា នាគរាជស្ស តមត្ថំ
អាហេចេសុ។ សោ សំវេគប្បត្តោ ហុត្វា តត្ថុណាញោវ រញ្ជោ សយនយំ អាគន្ធា
តមត្ថំ អាចិត្តិត្វា ឧមាបេត្វា “ឥទំ មេ ទណ្ឌកម្ម” ឆ្លើ សព្ពុតជាទនំ នាម មន្តំ

ធាតុ “អយំ, មហារាជ, អនុគ្រា មន្ត្រា, សេច ឥមំ មន្តំ អញ្ញាស្ស ធនេយ្យាសី,
ធាតុវ អគ្គី បរិសិទ្ធា មរេយ្យាសី” តិ អាហា។ រាជា “សាធ្វ” តិ សម្បជ្ជិច្ឆិ។ សោ
តតោ បដ្ឋាយ កិបិល្លិកានម្បិ សន្តំ ជាតាតិ។

តស្សេកធិវសំ មហាតលេ និសីធិត្វា មធុដាលីតេហិ ខាធនីយំ ខាធន្តស្ស
ឯកំ មធុតិទ្ធ ច ដាលីតតិទ្ធ ច បូរណ្ណញ្ច ភូមិយំ បតិ។ ឯកា កិបិល្លិកា តំ
ធិស្វា “រញ្ជោ មហាតលេ មធុបាជិ ភិក្ខុ, ដាលីតសកដំ បូរសកដំ និក្កុដ្ឋិតំ,
មធុដាលីតញ្ច បូរញ្ច ខាធា” តិ វិវរន្តិវិចរតិ។ អថ រាជា តស្ស វំ សុត្វា
ហសី។ រញ្ជោ សមីបេ បិតា ធើ “កី នុ ខោ ធិស្វា រាជា ហសី” តិ ចិន្តេសិ។ តស្មី
ខាធនីយំ ខាធិត្វា ធីត្វា បល្លេដ្ឋ និសិន្នេ ឯកំ មគ្គិកំ សាមិកោ “ឯហិ ភន្តេ,
កិលេសរតិយា រមិស្សមា” តិ អាហា។ អថ នំ សា “អធិវាសេហិ តាវ សាមិ,
ឥធានិ រញ្ជោ គន្ធមាហាវិស្សន្តិ, តស្ស វិលិម្បន្តស្ស ចាធម្មលេ គន្ធមុណ្ឌំ
បតិស្សតិ, អហំ តត្ថ វដ្ឋេត្វា សុគន្ធា ភរិស្សមិ, តតោ រញ្ជោ បិដ្ឋិយំ និបដ្ឋិត្វា
រមិស្សមា” តិ អាហា។ រាជា តម្បិ សន្តំ សុត្វា ហសី។ ធើបិ “កី នុ ខោ ធិស្វា
ហសី” តិ បុន ចិន្តេសិ។ បុន រញ្ជោ សាយមាសំ ភុញ្ញន្តស្ស ឯកំ ភត្តសិទ្ធិ ភូមិយំ
បតិ។ កិបិល្លិកា “រាជកុលេ ភត្តសកដំ ភត្តំ, ភត្តំ ភុញ្ញថា” តិ វិវរិ។ តំ សុត្វា
រាជា បុនបិ ហសី។ ធើ សុវណ្ណាកដន្តំ គហេត្វា រាជានំ បរិវិសន្តិ “មំ នុ ខោ ធិស្វា
រាជា ហសី” តិ វិតក្កេសិ។

សា រញ្ជោ សទ្ធិ សយនំ អារុយ្ហ និបដ្ឋនកាលេ “កីការណា ធើ, ហសី” តិ
បុច្ឆិ។ សោ “កី តេ មម ហសីតការណេតា” តិ វត្វា បុនប្បនំ និពន្ធនោ កថេសិ។
អថ នំ សា “តុម្ហាកំ ជាននមន្តំ មយ្ហំ ធើថា” តិ វត្វា “ន សក្កា ធាតុ” តិ
បដិក្ខត្តាបិ បុនប្បនំ និពន្ធនោ រាជា “សចាហំ ឥមំ មន្តំ តុយ្ហំ ធីស្សមិ, មរិស្សមិ” តិ
អាហា។ “មរន្តោបិ មយ្ហំ ធើហិ, ធើវា” តិ។ រាជា មាតុកាមវសិកោ ហុត្វា

“សាធ្វ”តិ សម្បជិដ្ឋិត្វា “ឥមិស្សា មន្តំ ទត្វា អគ្គី បរិសិស្សមី”តិ រថេន ឧយ្យានំ ចាយាសិ។

តស្មី ខណ្ឌោ សក្កោ លោកំ ឡិលោកេន្តោ ឥមំ ការណំ ទិស្វា “អយំ ពាលរាជា មាតុកាមំ ទិស្សាយ ‘អគ្គី បរិសិស្សមី’តិ គច្ឆតិ, ជីវិតមស្ស ទិស្សមី”តិ សុជំ អសុរកញ្ចំ អាធាយ ពារាណាសី អាគន្ធា តំ អធិកំ កត្វា អត្តនា អដោ ហុត្វា “មហាជនោ មា បស្សត្វ”តិ អធិដ្ឋាយ រញ្ជោ រថស្ស បុរតោ អហោសិ។ តំ រាជា ចេវ រថេ យុត្តសិន្ធុវា ច បស្សន្តិ, អញ្ជោ កោចិ ន បស្សតិ។ អដោ កថាសមុដ្ឋាបនត្ថំ រថបុរតោ អធិកាយ សទ្ធិ មេបុនំ ធម្មំ បដិសេវន្តោ រិយ អហោសិ។ តមេកោ រថេ យុត្តសិន្ធុវា ទិស្វា “សម្ម អជរាជ, មយំ បុព្វេ ‘អជា កិរ ពាលា អហិរិកា’តិ អស្សម្ហ, ន ច តំ បស្សម្ហ, ត្វំ បន រហោ បដិច្ឆន្តជ្ជានេ កត្តត្ថំ អនាចារំ អម្ហាកំ ឯត្តកានំ បស្សន្តានញ្ជោវ ករោសិ, ន លជ្ជសិ, តំ នោ បុព្វេ សុតំ ឥមិនា ទិដ្ឋេន សមេតី”តិ វត្វា បឋមំ កាថមាហា -

៧៧.

“សច្ចំ កិរេវមាហំសុ, វស្សំ ពាលោតិ បណ្ឌិតា;
បស្ស ពាលោ រហោកម្មំ, អារិកុព្ពំ ន ពុជ្ឈតី”តិ។

តត្ថ វស្សន្តិ អជំ។ បណ្ឌិតាតិ ញ្ញាណសម្បជ្ជា តំ ពាលោតិ វទន្តិ, សច្ចំ កិរ វទន្តិ។ បស្សតិ អាលបនំ, បស្សថាហិ អត្តោ។ ន ពុជ្ឈតីតិ ឯវំ កាតុំ អយុត្តន្តិ ន ជាតាតិ។

តំ សុត្វា អដោ ទ្វេ កាថា អភាសិ -

៧៨.

“ត្វំ ខោបិ សម្ម ពាលោសិ, ខវបុត្ត វិជានហិ;

រដ្ឋយា ហិ បរិក្ខិត្តោ, វង្ខោរដ្ឋា ឌីហិតោមុខោ។

៧៩.

“អបរម្មិ សម្មតេ ពាល្យំ, យោ មុត្តោ ន បលាយសិ;
សោ ច ពាលតរោ សម្ម, យំ ត្វំ វហតិ សេនក”ន្តិ។

តត្ថ ត្វំ ខោបិ សម្មាតិ សម្ម សិន្ធុ មយាបិ ខោ ត្វំ ពាលតរោ។ ខរបុត្តាតិ
សោ កិរ គប្បន្តស្ស ជាតកោ, តេន តំ ឯវមាហា។ វិជានហិ តិ អហមេវ
ពាលោតិ ឯវំ ជាតាហិ។ បរិក្ខិត្តោតិ យុគេន សន្និ គីរាយ បរិក្ខិត្តោ។ វង្ខោរដ្ឋាតិ
វង្ខឌីដ្ឋោ។ ឌីហិតោមុខោតិ មុខពន្ធនេន បិហិតមុខោ។ យោ មុត្តោ ន
បលាយសីតិ យោ ត្វំ រដតោ មុត្តោ សមាដោ មុត្តកាលេ បលាយិត្វា អរញ្ញំ ន
បរិសសិ, តំ តេ អបលាយនំ អបរម្មិ ពាល្យំ, សោ ច ពាលតរោតិ យំ ត្វំ សេនកំ
វហសិ, សោ សេនកោ តយាបិ ពាលតរោ។

រាជា តេសំ ឧភិន្នម្បិ កថំ ជាតាតិ, តស្មា តំ សុណាត្តោ សណិកំ រថំ
បេសេសិ។ សិន្ធុរោបិ តស្ស កថំ សុត្វា បុន ចតុត្ថំ កាថមាហា -

៨០.

“យំ នុ សម្ម អហំ ពាលោ, អជរាជវិជានហិ;
អថ កេន សេនកោ ពាលោ, តំ មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតោ”តិ។

តត្ថ យន្តិ ករណត្ថេ បច្ចត្តវចនំ។ ទ្វតិ អនុស្សវត្ថេ និបាតោ។ ៩ទំ វុត្ថំ
ហោតិ - សម្ម អជរាជ, យេន តាវ តិរច្ឆានគតត្ថេន ការណេន អហំ ពាលោ, តំ
ត្វំ ការណំ ជាតាហិ, សក្កា ឯតំ តយា ញាតុំ, អហញ្ញំ តិរច្ឆានគតត្តាវ ពាលោ,
តស្មា មំ ខរបុត្តាតិ អាធិនិ វង្ខោរដ្ឋា សុដ្ឋុ វង្ខសិ, អយំ បន សេនកោ រាជា កេន
ការណេន ពាលោ, តំ មេ ការណំ បុច្ឆិតោ អក្ខាហិតិ។

តំ សុត្វា អដោ អាចិក្ខុន្តោ បញ្ចមំ កាថមាហា -

៨១.

“ឧត្តមត្ថំ លភិក្ខុន, ភវិយាយ យោ បទស្សតិ;
តេន ជហិស្សតត្តានំ, សា ចេវស្ស ន ហេស្សតី” តិ។

តត្ថ ឧត្តមត្ថន្តិ សព្ពុតជាធម៌មន្តំ។ តេនាតិ តស្ស មន្តប្បធានសម្ពាតេន
ការណោន តំ ធម្មា អក្ខិ បរិសន្តោ អត្តានញ្ច ជហិស្សតិ, សា ចស្ស ភវិយា ន
ភវិស្សតិ, តស្មា ឯស តយាបិ ពាលតរោ, យោ លទ្ធិយសំ វត្ថុតុំ ន សក្កោតីតិ។

រាជា តស្ស វចនំ សុត្វា “អជរាជ, អម្ពាភំ សោត្ថិ ករោន្តោបិ តូញ្ជោវ
ករិស្សសិ, កថេហិ តាវ នោ កត្តព្ពយុត្តក” ត្ថិ អាហា។ អថ នំ អជរាជា
“មហារាជ, ឥមេសំ សត្តានំ អត្តនា អញ្ញោ បិយតរោ នាម នត្ថិ, ឯកំ បិយភណ្ឌំ
និស្សាយ អត្តានំ នាសេតុំ លទ្ធិយសំ បហាតុំ ន វដ្ឋតី” តិ វត្វា ធម៌ កាថមាហា -

៨២.

“ន វេ បិយម្មតិ ជនិន្ទ តាធិសោ, អត្ថំ និរកត្វា បិយានិ សេវតិ;
អត្តាវ សេយ្យោ បរមា ច សេយ្យោ, លញ្ញា បិយា ឱចិតតេន បច្ឆា” តិ។

តត្ថ បិយម្មតិ បិយំ មេ, អយមេវ វា ចាហោ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - ជនិន្ទ,
តាធិសោ តុម្ពាធិសោ យសមហត្ថេ បិតោ បុគ្គលោ ឯកំ បិយភណ្ឌំ និស្សាយ
“ឥទំ បិយំ មេ” តិ អត្ថំ និរកត្វា អត្តានំ ធម្មត្វា តាធិ បិយានិ ន សេវតេវ។
កីការណា? អត្តាវ សេយ្យោ បរមា ច សេយ្យោតិ, យស្មា សតតុណោន
សហស្សតុណោន អត្តាវ សេយ្យោ វរោ ឧត្តមោ, បរមា ច សេយ្យោ, បរមា
ឧត្តមាបិ អញ្ញស្មា បិយភណ្ឌាតិ អត្តោ។ ឯត្ថ ហិ ច-កាហោ បិ-ការត្ថេ និចាតោតិ

ឧដ្ឋត្តោ។ លត្តា បិយា ឱចិតតេន បដ្ឋាតិ ឱចិតតេន វឡិតតេន យសសម្បន្នេន
បុរិសេន បដ្ឋា បិយា នាម សក្កា លទ្ធីំ, ន តស្ស ការណា អត្តា នាសេតត្តោតិ។

ឯវំ មហាសត្តោ រញ្ជោ ឱវាទំ អនាសិ។ រាជា តុស្សិត្វា “អជរាជ, កុតោ
អាគតោសី” តិ បុច្ឆិ។ សក្កោ អហំ, មហារាជ, តវ អនុកម្យាយ តំ មរណា
មោចេតុំ អាគតោម្ហិតិ។ ទេវរាជ, អហំ ឯតិស្ស “មន្តំ ទស្សមី” តិ អវចំ, ឥទានិ
“កី ករោមី” តិ? “មហារាជ, តុម្ហាកំ ឱភិទ្ធម្មិ វិនាសេន កិច្ចំ នត្ថិ, ‘សិប្បស្ស
ឧបចារោ’ តិ វត្វា ឯតំ កតិបយេ បហារេ បហារេហិ, ឥមិនា ឧចាយេន ន
គណ្ហិស្សតី” តិ។ រាជា “សាធ្វ” តិ សម្បជិច្ឆិ។ មហាសត្តោ រញ្ជោ ឱវាទំ ទត្វា
សកជ្ជានមេវ គតោ។ រាជា ឧយ្យានំ គន្ធា ទេវី បក្កោសាបេត្វា អាហា
“គណ្ហិស្សសិ ភទ្កេ, មន្ត” តិ? “អាម, ទេវា” តិ។ “តេន ហិ ឧបចារំ ករោមី” តិ។
“កោ ឧបចារោ” តិ? “បិដ្ឋិយំ បហារសតេ បវត្តមាទេ សទ្ធីំ កាតុំ ន វដ្ដតី” តិ។
សា មន្តលោភេន “សាធ្វ” តិ សម្បជិច្ឆិ។ រាជា ចោរយាតកេ បក្កោសាបេត្វា
កសា គាហាបេត្វា ឧភោសុ បស្សេសុ បហារេហិ។ សា ទ្វេ តយោ បហារេ
អធិវាសេត្វា តតោ បវំ “ន មេ មន្តេន អត្តោ” តិ វិ។ អថ នំ រាជា “តុំ មំ មារេត្វា
មន្តំ គណ្ហិតុកាមាសី” តិ បិដ្ឋិយំ និច្ចម្ហំ ការេត្វា វិស្សជ្ជាបេសិ។ សា តតោ
បដ្ឋាយ បុន កថេតុំ នាសត្ថិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សទ្ធានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសាទេ ឧក្កណ្ឌិតភិក្ខុ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។
តទា រាជា ឧក្កណ្ឌិតភិក្ខុ អហោសិ, ទេវី បុរាណទុតិយិ កា, អស្សោ សារិបុត្តោ,
សក្កោ បន អហាមេវ អហោសិទ្ធី។

ខវបុត្តជាតកវណ្ណានា បឋមា។

[៣៨៧] ២. សូចិជាតកវណ្ណានា

អកក្កសំ អជុស្ឋន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ បញ្ញាចារមី អារត្ត
កថេសិ។ វត្ថុ មហាឧបដ្ឋជាតកេ (ជា. ២.២២.៥៩០ អាទយោ) អារិ ភវិស្សតិ។
តទា បន សត្តា ភិក្ខុ អាមន្តេត្វា “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្វេបិ តថាគតោ បញ្ញាវា
ឧទាយកុសលោយេវា” តិ វត្ថា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មនត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិវដ្ឋេ
កម្មារកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ បរិយោទាតសិប្បោ អហោសិ។ មាតាបិតរោ
បនស្ស ទលីទ្ធា, តេសំ គាមតោ អវិទូរេ អញ្ញោ សហស្សកុដិកោ
កម្មារគាមោ។ តត្ថ កម្មារសហស្សដេជ្ឈកោ កម្មារោ រាជវល្លកោ អឡោ
មហាទូនោ, តស្សេកា ធីតា អហោសិ ឧត្តមរូបធរា ទេវច្ឆរាបជិភាគា
ជនបទកល្យាណីលក្ខណេហិ សមន្នាគតា។ សាមន្តគាមេសុ មនុស្សា
វាសិជេសុ ជាលចាចនាធិការាបនត្ថាយ តំ គាមំ គន្ធា យេតុយ្យេន តំ កុមារិកំ
បស្សន្តិ, តេ អត្តនោ អត្តនោ គាមំ គន្ធា និសិន្នដ្ឋានាធិសុ តស្ស រូបំ វណ្ណាន្តិ។
ពោធិសត្តោ តំ សុត្វា សវនេសំសគ្គេន ពជ្ឈិត្វា “ចាទបរិចារិកំ នំ កវិស្សមី” តិ
ឧត្តមជាតិកំ អយំ គហេត្វា ឯកំ សុខុមំ យនំ សូចី កត្វា ចាសេ វិជ្ឈិត្វា ឧទកេ
ឧប្បិលាបេត្វា អបរម្បិ តថារូបមេវ តស្ស កោសកំ កត្វា ចាសេ វិជ្ឈិ។ ឥមិនា
និយាមេន តស្ស សត្ត កោសកេ អកាសិ, “កជំ អកាសិ” តិ ន វត្ថពុំ។
ពោធិសត្តានញ្ចំ ញ្ញាណាមហន្តតាយ ករណំ សមិជ្ឈតិយេវ។ សោ តំ សូចី
នាឡិកាយ បក្ខិបិត្វា ឡិដ្ឋិកាយ កត្វា តំ គាមំ គន្ធា កម្មារដេជ្ឈកស្ស
វសនីវីបី បុច្ឆិត្វា តត្ថ គន្ធា ទ្វារេ វត្ថា “កោ មម ហត្ថតោ ឯវរូបំ នាម សូចី
មូលេន កិណ្ឌតុំ ឥច្ឆតី” តិ សូចី វណ្ណាន្តោ ដេជ្ឈកកម្មារស្ស យរទ្វារសមីបេ
វត្ថា បឋមំ គាថមាហា -

៨៣.

“អកក្កសំ អជរុសំ, ខរោធាតំ សុចាសិយំ;
សុខុមំ តិច្ឆិណគ្គញា, កោ សូចី កេតុមិច្ឆតិ” តិ។

តស្សត្ថោ - មម បដលស្ស វា តិលកស្ស វា ឌីធិនោ វា អភាវេន អកក្កសំ,
សុមជ្ឈតាយ អជរុសំ, ខរេន ចាសាលោន ធាតត្ថា ខរោធាតំ, សុន្ទរេន សុវិទ្ធេន
ចាសេន សមជ្ឈាគតត្ថា សុចាសិយំ, សណ្ឋាតាយ សុខុមំ, អគ្គស្ស តិច្ឆិណតាយ
តិច្ឆិណគ្គំ សូចី មម ហត្ថតោ មូលំ ធន្វា កោ កិណិតុំ ឥច្ឆតិ តិ។

ឯវញ្ច បនវត្វា បុនបិ តំ វណ្ណោន្តោ ធុតិយំ កាថមាហា -

៨៤.

“សុមជ្ឈញា សុចាសញា, អនុបុត្តំ សុវដ្ឆិតំ;
យនយាតិមំ បដិចទ្ធំ, កោ សូចី កេតុមិច្ឆតិ” តិ។

តត្ថ សុមជ្ឈញាតិ កុរុវិទ្ធកចុណ្ណេន សុជ្ឈ មជ្ឈិតំ។ សុចាសញាតិ សណ្ឋាន
ចាសវេជកេន វិទ្ធត្ថា សុន្ទរចាសំ។ យនយាតិមន្តិ យា យាតិយមាណា
អធិករណី អនុបរិសតិ, អយំ “យនយាតិមា” តិ វុច្ឆតិ, តាធិសិទ្ធិ អត្ថោ។
បដិចទ្ធន្តិ ចទ្ធំ អមុទុកំ។

តស្មី ខណោ សា កុមារិកា ភុត្តចាតរាសំ បិតរំ ធរបដិប្បស្សម្ពនត្ថំ
ចូឡសយនេ និបទ្ធី តាលវណ្ណេន ពិជយមាណា ពោធិសត្តស្ស មធុរសទ្ធី សុត្វា
អល្លមសបិណ្ឌេន បាធយេ បហាជារិយ យជសហស្សេន និព្វាបិតធរជារិយ
ហុត្វា “កោ នុ ខោ ឯស អតិមធុរេន សទ្ធនេ កម្មារាជំ វសនកាមេ សូចី
វិក្កិណាតិ, កេន នុ ខោ កម្មេន អាគតោ, ជានិស្សាមិ ន” ត្ថិ តាលវណ្ណំ ឋបេត្វា
គេហា និក្ខម្ព ពហិអាឡិទ្ធកេ ឋត្វា តេន សទ្ធិ កថេសិ។ ពោធិសត្តានញ្ចិ បត្តិតំ

នាម សមិជ្ឈតិ, សោ ហិ តស្សាយេវត្ថាយ តំ គាមំ អាគតោ។ សា ច តេន សង្ខី
កថេន្តី “មាណវ, សកលរជ្ជវាសិនោ សូចិអាទិនំ អត្ថាយ ឥមំ គាមំ អាគច្ឆន្តិ, តុំ
ពាលតាយ កម្មារតាមេ សូចីវិក្កិណីតុំ ឥច្ឆសិ, សចេបិ ទិវសំ សូចិយា វណ្ណំ
ភាសិស្សសិ, នតេ កោចិ ហត្ថតោ សូចី គណ្ហិស្សតិ, សចេ តុំ មូលំ លទ្ធិំ ឥច្ឆសិ,
អញ្ញំ គាមំ យាហី” តិ វត្ថា ទ្វេ គាថា អភាសិ -

៨៤.

“ឥតោនានិ បតាយន្តិ, សូចិយោ ពឡិសានិ ច;
កោយំ កម្មារតាមស្មី, សូចីវិក្កេតុមិច្ឆតិ។

៨៥.

“ឥតោ សត្តានិ គច្ឆន្តិ, កម្មន្តាវិវិធា បុច្ឆ;
កោយំ កម្មារតាមស្មី, សូចីវិក្កេតុមិច្ឆតិ” តិ។

តត្ថ ឥតោនានីតិ ឥមស្មី រដ្ឋឥនានិ សូចិយោ ច ពឡិសានិ ច អញ្ញានិ ច
ឧបករណានិ ឥមម្ហា កម្មារតាមា បតាយន្តិ និក្ខមន្តិ, តំ តំ ទិសំ បត្តរន្តា
និគ្គច្ឆន្តិ។ កោយន្តិ ឯវំ សន្តោ កោអយំ ឥមស្មី កម្មារតាមេ សូចីវិក្កិណីតុំ
ឥច្ឆតិ។ សត្តានីតិ ពារាណសី គច្ឆន្តានិ នាទប្បការានិ សត្តានិ ឥតោវ គច្ឆន្តិ។
វិវិធា បុច្ឆតិ នាទប្បការា ពហូ កម្មន្តាបិ សកលរជ្ជវាសិនំ ឥតោ
គហិតឧបករណោហោវ បវត្តន្តិ។

ពោធិសត្តោ តស្ស វចនំ សុត្វា “ភទ្កេ, តុំ អជានន្តិ អញ្ញាលោន ឯវំ
វនេសី” តិ វត្ថា ទ្វេ គាថា អភាសិ -

៨៦.

“សូចី កម្មារតាមស្មី, វិក្កេតត្តា បជានតា;

អាចរិយាវ ជានន្តិ, កម្មំ សុកតទុក្ខជំ។

៨៧.

“ឥមញ្ចេ តេ បិតា ភទ្កេ, សូចី ជញ្ញា មយា កតំ;
តយា ច មំ និមន្តេយ្យ, យញ្ចត្ថញ្ញំ យវេ ជន”ន្តិ។

តត្ថ សូចិន្តិវិភត្តិវិបល្លាសោ កតោ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - សូចិ នាម បជានតា
បណ្ឌិតេន បុរិសេន កម្មាតាមស្មីយេវវិក្កេតញ្ញា។ កីការណា? អាចរិយាវ
ជានន្តិ, កម្មំ សុកតទុក្ខជន្តិ, តស្ស តស្ស សិប្បស្ស អាចរិយាវ តស្មី តស្មី
សិប្ប សុកតទុក្ខជកម្មំ ជានន្តិ, ស្វាហំ កម្មាតាម កម្មំ អជានន្តានំ គហបតិកានំ
តាមំ គន្ធា មម សូចិយា សុកតទុក្ខជការំ កថំ ជាតាបេស្សមិ, ឥមស្មី បន
តាមេ មម ពលំ ជាតាបេស្សមិតិ។ ឯវំ ពោធិសត្តោ ឥមាយ តាថាយ អត្ថនោ
ពលំ វណ្ណាសិ។

តយា ច មំ និមន្តេយ្យតិ ភទ្កេ សចេ តវ បិតា ឥមំ មយា កតំ សូចី “ព្រៀនិសា
វា ឯសា, ឯវំ វា កតា”តិ ជានេយ្យ, “ឥមំ មេ ធីតវំ តវ ចាទបរិចារិកំ ធម្មិ,
គណ្ហាហិ ន”ន្តិ ឯវំ តយា ច មំ និមន្តេយ្យ។ យញ្ចត្ថញ្ញំ យវេ ជនន្តិ យញ្ច អញ្ញំ
សវិញ្ញាណកំ វា អវិញ្ញាណកំ វា យវេ ជនំ អត្ថិ, តេន មំ និមន្តេយ្យ។
“យញ្ចស្សញ្ញ”ន្តិបិ ចាថោ, យញ្ច អស្ស យវេ អញ្ញំ ជនំ អត្ថិតិ អត្ថោ។

កម្មាវដេជ្ឈកោ សត្តំ តេសំ កថំ សុត្វា “អម្ពា”តិ ធីតវំ បក្កោសិក្វា “កេន
សទ្ធិ សល្លបសី”តិ បុច្ឆិ។ តាត, ឯកោ បុរិសោ សូចីវិក្កិណាតិ, តេន សទ្ធិ
សល្លបេមិតិ។ “តេន ហិ បក្កោសាហិ ន”ន្តិ។ សា គន្ធា បក្កោសិ។ ពោធិសត្តោ
តេហំ បរិសិក្វា កម្មាវដេជ្ឈកំ វន្តិក្វា ឯកមន្តំ អជ្ជាសិ។ អថ នំ សោ
“កតតាមវាសិកោសី”តិ បុច្ឆិ។ “អហំ អសុកតាមវាសិកោម្ហិ

អសុកកកម្មារស្ស បុត្តា"តិ។ "កស្មា ឥធាកតោសី"តិ។ "សូចិវិក្កយត្ថាយា"តិ។
"អាហារ, សូចិ តេ បស្សមា"តិ។ ពោធិសត្តោ អត្ថនោ គុណំ សព្ពេសំ មជ្ឈេ
បកាសេតុកាមោ "ននុ ឯកកានំ ឡិលោកិតតោ សព្ពេសំ មជ្ឈេ ឡិលោកេតុ
វរតរ"ន្តិ អាហា។ សោ "សាធុ, តាតា"តិ សព្ពេ កម្មារេ សន្និចាតាបេត្វា តេហិ
បរិវុតោ "អាហារ, តាត, មយំ បស្សម តេ សូចិ"ន្តិ អាហា។ "អាចរិយ, ឯកំ
អធិករណីញ ឧទកប្បញ្ច កំសថាលំ អាហារាបេថា"តិ។ សោ អាហារាបេសិ។
ពោធិសត្តោ ឡិវដ្ឋិកតោ សូចិនាឡិ កំ នីហិវត្វា អនាសិ។ កម្មារជេដ្ឋកោ តតោ
សូចិ នីហិវត្វា "តាត, អយំ សូចិ"តិ បុច្ឆិ។ "នាយំ សូចិ, កោសកោ ឯសោ"តិ។
សោ ឧបធារេន្តោ នេវ អន្តំ, ន កោជី អន្តស។ ពោធិសត្តោ អាហារាបេត្វា នខេន
កោសកំ អបនេត្វា "អយំ សូចិ, អយំ កោសកោ"តិ មហាជនស្ស ទស្សេត្វា
សូចិ អាចរិយស្ស ហត្ថេ, កោសកំ ចាទម្ហលេ វេបេសិ។ បុន តេន "អយំ មញ្ជោ
សូចិ"តិ វុត្តោ "អយម្បិ សូចិកោសកោយេវា"តិ វត្វា នខេន បហារេន្តោ
បជិចាជិយា ន សូចិកោសកេ កម្មារជេដ្ឋកស្ស ចាទម្ហលេ វេបេត្វា "អយំ
សូចិ"តិ តស្ស ហត្ថេ វេបេសិ។ កម្មារសហស្សនិ អង្គុលិយោ ដោជេសុំ,
ចេលុក្ខេចា បវត្ថីសុ។

អថ នំ កម្មារជេដ្ឋកោ "តាត, ឥមាយ សូចិយា កី ពល"ន្តិ បុច្ឆិ។ "អាចរិយ
ពលវតា បុរិសេន អធិករណី ឧត្តិចាបេត្វា អធិករណីយា ហោដ្ឋា ឧទកចាតី
វេចាបេត្វា អធិករណីយា មជ្ឈេ ឥមំ សូចិ បហារថា"តិ។ សោ តថា កាវេត្វា
អធិករណីយា មជ្ឈេ សូចិ អត្ថេន បហារិ។ សា អធិករណី វិនិវ័ជ្ជីត្វា ឧទកបិដ្ឋ
កេសគ្គមត្តម្បិ ឧទំ វា អនោ វា អហុត្វា តិរិយំ បតិដ្ឋាសិ។ សព្ពេ កម្មារា
"អម្ពេហិ ឯត្ថកំ កាលំ 'កម្មារា នាម ឯទិសា ហោន្តិ'តិ សុតិវសេនបិ ន
សុតបុត្ត"ន្តិ អង្គុលិយោ ដោជេត្វា ចេលុក្ខេបសហស្សំ បវត្ថយីសុ។
កម្មារជេដ្ឋកោ ដីតរំ បក្កោសិត្វា តស្មិញ្ញោវ បរិសមជ្ឈេ "អយំ កុមារិកា

តុហ្មមេវ អនុច្ឆរិកា" តិ ឧទកំ ចាតេត្វា អនាសិ។ សោ អបរភាគេ
កម្មារដេជ្ជកស្ស អច្ចយេន តស្មី កាមេ កម្មារដេជ្ជកោ អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិទ្ធា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
កម្មារដេជ្ជកស្ស ធីតា រាហុលមាតា អហោសិ, បណ្ឌិតកម្មារបុត្តោ បន
អហមេវ អហោសិ” ឆ្លើយ។

សូចិជាតកវណ្ណានា ទុតិយា។

[៣៨៨] ៣. តុណ្ហិលជាតកវណ្ណានា

នវធន្នកេតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ មរណភីរុកំ ភិក្ខុំ អារត្ត
កថេសិ។ សោ កិវ សាវត្ថិវាសី កុលបុត្តោ ពុទ្ធសាសនេ បព្ពជិត្វា មរណភីរុកោ
អហោសិ, អប្បមត្តកម្មិ សាខាចលនំ ទណ្ឌកបតនំ សកុណាចតុប្បទសទ្ធី វា
អញ្ចំ វា តថាវបំ សុត្វា មរណភយតជ្ជិតោ ហុត្វា កុច្ឆិយំ វិទូសសោវិយ
កម្មន្តោវិចរិ។ ភិក្ខុ ធម្មសកាយំ កថំ សមុជ្ឈាបេសុំ “អាវុសោ, អសុកោ កិវ
ភិក្ខុ មរណភីរុកោ អប្បមត្តកម្មិ សទ្ធី សុត្វាវិកម្មមាណោ បលាយតិ,
ឥមេសញ្ច សត្តានំ មរណមេវ ធុរំ, ជីវិតំ អទ្ធុរំ, ននុ តទេវ យោនិសោ មនសិ
កាតត្ថ” ឆ្លើយ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ កថាយ សន្និសិទ្ធា” តិ
បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា” តិ វុត្តេ តំ ភិក្ខុំ បក្កោសាបេត្វា “សច្ចំ កិវ ភិក្ខុ
មរណភីរុកោ” តិ វុត្វា “អាម, ភន្តេ” តិ តេន បដិញ្ញាតោ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ,
បុព្វេបេស មរណភីរុកោយេវា” តិ វុត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សូករិយា កុច្ឆិម្ហិ
បដិសន្ធិ គណ្ហិ។ សូករី បរិណាតគញ្ញា ទ្វេ បុត្តោ វិជាយិ។ សា ឯកទិវសំ តេ
គហេត្វា ឯកស្មី អាវាជេ និបទ្ទិ។ អថេកា ពារាណសិទ្ធារតាមវាសិនី មហាល្លិកា

កប្បាសខេត្តតោ បង្ខំបុណ្ណាំ កប្បាសំ អាទាយ យដ្ឋិយា ភូមី អាគោដេន្តី
អាគន្ធិ។ សូករំ តំ សន្តំ សុត្វា មរណភយេន បុត្តកេ ធម្មត្វា បលាយិ។
មហាល្លិកា សូករទោតកេ ទិស្វា បុត្តសញ្ញំ បដិលភិត្វា បង្ខំយំ បក្ខិបិត្វា យរំ
នេត្វា ដេជ្ជកស្ស មហាតុណ្ហាលោ, កនិជ្ជស្ស ចូឡតុណ្ហាលោតិ នាមំ ករិត្វា តេ
បុត្តកេ វិយ ទោសេសិ។ តេ អបរកាគេ វុឡិត្វា ជ្វលសរិរា អហេសុំ។
មហាល្លិកា “ឥមេ នោ មូលេន ទេហី” តិ វុឡមាធាបិ “បុត្តា មេ” តិ វុត្វា កស្សចិ ន
ទេតិ។ អថេកស្មី ធលាណាលេ ធុត្តា សុរំ បិវន្តា មសេ ឡីណេ “កុតោ នុ ខោ មំសំ
លភិស្សមា” តិ វិមំសន្តា មហាល្លិកាយ គេហេ សូករានំ អត្ថិការំ ញត្វា មូលំ
គហេត្វា តត្ថ គន្ធា “អម្ព, មូលំ គហេត្វា ឯកំ នោ សូករំ ទេហី” តិ អាហំសុ។
សា “អលំ, តាតា, បុត្តា មេ ឯតេ, បុត្តំ នាម មំសំ ខាទនត្ថាយ កិណាណ្ណានំ ទទន្តា
នាម នត្ថី” តិ បដិក្ខិបិ។ ធុត្តា “អម្ព, មនុស្សានំ សូករា នាម បុត្តា ន ហោន្តិ, ទេហី
នោ” តិ បុនប្បនំ យាចន្តាបិ អលភិត្វា មហាល្លិកំ សុរំ ចាយេត្វា មត្តកាលេ
“អម្ព, សូករេហិ កី ករិស្សសិ, មូលំ គហេត្វា បរិត្តយំ ករេហី” តិ តស្ស ហត្ថេ
កហាបណេ ឋបយីសុ។

សា កហាបណេ គហេត្វា “តាតា, មហាតុណ្ហាលំ ទាតុំ ន សក្កោមិ។
ចូឡតុណ្ហាលំ បន គណ្ណាថា” តិ អាហា។ “កហំ សោ” តិ? “អយំ ឯតស្មី គច្ឆេតិ,
សទ្ធមស្ស ទេហី” តិ។ “អាហារំ ន បស្សមី” តិ។ ធុត្តា មូលេន ឯកំ ភត្តចាតិ
អាហារាបេសុំ។ មហាល្លិកា តំ គហេត្វា ធ្វារេ ឋបិ តំ សូករទោណី បូរេត្វា
ទោណីសមីបេ អជ្ជាសិ។ តីសមត្តាបិ ធុត្តា ចាសហត្ថា តត្ថេវ អជ្ជសុ។
មហាល្លិកា “តាត, ចូឡតុណ្ហាល, ឯហី” តិ តស្ស សទ្ធមកាសិ។ តំ សុត្វា
មហាតុណ្ហាលោ “ឯត្តកំ កាលំ មម មាតរា ចូឡតុណ្ហាលស្ស សឡោ ន
ទិន្នបុត្តោ, មំយេវ ឋបមំ សទ្ធាយតិ, អវស្សំ អជ្ជ អម្ពាភំ ភយំ ឧប្បន្នំ
ភរិស្សតី” តិ អញ្ញាសិ។ សោ កនិជ្ជំ អាមន្តេសិ “តាត, មម មាតា តំ បក្កោសតិ,

គង្គ តាវ ជាឆាបី"តិ។ សោ គង្គា និក្ខមិត្តា ភត្តនោណិសមីបេ តេសំ វិភកាវំ
ទិស្វា "អន្ធិ មេ មរណំ ឧប្បន្ន"ន្តិ មរណភយតន្តិតោ និវត្តិត្វា កម្មមាណោ ភាតុ
សន្តិកំ អាគន្ធា ជម្ពិតុំ ឆាសក្ខិ, កម្មមាណោ បរិត្តមិ។ មហាតុណ្ហិលោ តំ ទិស្វា
"តាត, តុំ អន្ធិ បន បវេជសិ បរិត្តមសិ, បរិសនដ្ឋានំ ឱលោកេសិ, កី ឆាមេតំ
ករោសី"តិ បុច្ឆិ។ សោ អត្តនា ទិដ្ឋការណំ កថេន្តោ បឋមំ គាថមាហា -

៨៨.

“នវេនន្ទកេទានិ ទិយ្យតិ, បុណ្ណាយំ ទោណិ សុវាមិនី វិភា;
ពហុកេ ជនេ ចាសចាណិកេ, នោ ច ខោ មេ បដិភាតិ ភុញ្ញិតុ”ន្តិ។

តត្ថ នវេនន្ទកេទានិ ទិយ្យតិ ភាតិក, បុព្វេ អម្ពាភំ កុណ្ណាកយាគុ វា
ឈាមភត្តំ វា ទិយ្យតិ, អន្ធិ បន នវេនន្ទកំ នវាការំ ទានំ ទិយ្យតិ។ បុណ្ណាយំ
ទោណីតិ អយំ អម្ពាភំ ភត្តនោណិ សុទ្ធភត្តស្ស បុណ្ណា។ សុវាមិនី វិភាតិ
អយ្យាបិ នោ តស្ស វា សន្តិកេ វិភា។ ពហុកេ ជនេតិ ន កេវលញ្ច អយ្យាវ,
អញ្ញាបិ ពហុកោ ជនោ ចាសចាណិកោ វិភា។ នោ ច ខោ មេ បដិភាតិ តិ
អយំ វរំ ឯតេសំ វិភកាវេបិ ឥទំ ភត្តំ ភុញ្ញិតុម្បិ មយ្ហំ ន បដិភាតិ, ន វុច្ឆតិ តិ
អត្តោ។

តំ សុត្វា មហាសត្តោ “តាត ចូឡតុណ្ហិល, មម កិវ មាតា ឯត្តវ ស្វករេ
ចោសេន្តិ នាម យទត្តំ ចោសេតិ, ស្វាស្ស អត្តោ អន្ធិ មត្តកំ បត្តោ, តុំ មា
ចិន្តយី”តិ វត្វា មធុរេន សរេន ពុទ្ធលីឡាយ ធម្មំ ទេសេន្តោ ទ្វេ គាថា អភាសិ -

៨៩.

“តសសិ ភមសិ លេណមិច្ឆសិ, អត្តាលោសិ កុហី គមិស្សសិ;
អប្បោស្សុក្កោ ភុញ្ញិតុ តុណ្ហិល, មំសត្ថាយ ហិ ចោសិតាម្ពសេ។

៩០.

“ឌីគហា រហទំ អកទ្គមំ, សត្តំ សេធមលំ បវាហយ;
គណ្ណាហិ នវំ វិលេបនំ, យស្ស គន្លោ ន កណាចិ ជិដ្ឋតី”តិ។

តត្ថ តសសិ ភមសីតិ មរណាភយេន ឌុត្តសសិ, តេនេវ កិលមន្តោ ភមសិ។
លេណមិច្ឆសីតិ បតិជ្ជំ ឌីលោកេសិ។ អត្តាលោសីតិ តាត, បុព្វេ អម្ពាភំ មាតា
បដិសរណំ អហោសិ, សា អជ្ជ បន និរេហក្ខា អម្ពេ ធម្មេសិ, ឥធានិ កុហិ
គមិស្សសិ។ ឌីគហាតិ ឌីគហា, អយមេវ វា ចាហោ។ បវាហយាតិ បវាហេហិ,
ហារេហីតិ អត្តោ។ ន ជិដ្ឋតីតិ ន នស្សតិ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - តាត, សចេ
មរណតោ តសសិ, អកទ្គមំ ចោក្ខរណី ឌីតិវត្វា តវ សវីរេ សត្តំ សេធម្យា
មលញ្ច បវាហេត្វា សុភិគន្ធិវិលេបនំ វិលិម្យាតិ។

តស្ស ធន ចារមិយោ អារវ្យេត្វា មេត្តាចារមី បុរេចារិកំ កត្វា បឋមំ បទំ
ឌុទាហារន្តស្សេវ សន្នោ សកលំ ធូរធនយោជនិកំ ពារាណសី អវ្យេត្តវត្វា
គតោ។ សុតសុតក្ខណោយេវ រាជឧបរាជាធរយោ អាទី កត្វា
ពារាណសីវាសិនោ អាគមំសុ។ អនាគតាបិ គេហោ បីតាវ សុណីសុ។ រាជបុរិសា
គច្ឆេ ជិដ្ឋិត្វា ភូមិ សមំ កត្វា វាលុកំ ឌីកិរីសុ។ ធូត្តានំ សុរាមទោ ជិដ្ឋិ។ ចាសេ
ធម្មេត្វា ធម្មំ សុណាមាធា អជ្ជំសុ។ មហាល្លិកាយបិ សុរាមទោ ជិដ្ឋិ។ មហាសត្តោ
មហាជនមជ្ឈេ ចូឡុតុណ្ហិលស្ស ធម្មទេសនំ អារភិ។ តំ សុត្វា ចូឡុតុណ្ហិលោ
“មយ្ហំ ភាតា វរំ វេទេតិ, អម្ពាភញ្ច វំសេ ចោក្ខរណី ឌីតិវត្វា នហានំ, សវីរេតោ
សេធមលបវាហនំ, បុរាណវិលេបនំ ហារេត្វា នវិលេបនគហណញ្ច កិស្មិត្វិ
កាលេ នត្ថិ, កី នុ ខោ សន្ធាយ ភាតា មំ វរំ មាហា”តិ បុច្ឆន្តោ ចតុត្ថំ
កាជមាហា -

៩១.

“កតមោ រហនោ អកទ្ទមោ, កីសុ សេនមលន្តិ វុច្ចតិ;
កតមញ្ច នវំវិលេបនំ, យស្ស គន្ធា ន កនាចិ ធិដ្ឋតិ”តិ។

តំ សុត្វា មហាសត្តោ “តេន ហិ កនិដ្ឋ ឌីហិតសោតោ សុណាហិ”តិ
ពុទ្ធលីឡាយ ធម្មំ ទេសេន្តោ ឥមា កាថា អភាសិ -

៩២.

“ធម្មោ រហនោ អកទ្ទមោ, ចាបំ សេនមលន្តិ វុច្ចតិ;
សីលញ្ច នវំវិលេបនំ, តស្ស គន្ធា ន កនាចិ ធិដ្ឋតិ។

៩៣.

“នន្ទន្តិ សវីរយាតិនោ, ន ច នន្ទន្តិ សវីរធារិនោ;
បុណ្ណាយ ច បុណ្ណាមាសិយា, រមមាធាវ ជហន្តិ ជីវិត”ន្តិ។

តត្ថ ធម្មោតិ បញ្ចសីលអដ្ឋសីលនសសីលានិ តីណិ សុចរិតានិ
សត្តតីសពោធិបក្ខិយធម្មា អមតមហានិព្វានន្តិ សព្វោបេស ធម្មោ នាម។
អកទ្ទមោតិ រាគនោសមោហមានិដ្ឋិតិលេសកទ្ទមាណំ អភាវេន អកទ្ទមោ។
ឥមីនា សេសធម្មតោ វិនិវត្តត្វា និព្វានមេវ ទស្សតិ។ “យាវតា, ភិក្ខុវេ, ធម្មា
សង្ខតា វា អសង្ខតា វា, វិរាគោ តេសំ ធម្មានំ អគ្គមក្ខាយតិ, យទិទំ
មទនិម្មទនោ បិចាសវិនយោ អាលយសមុគ្គាតោ វដ្តបច្ឆេនោ តណ្ហាក្ខយោ
វិរាគោ និរោធា និព្វាន”ន្តិ (អ. និ. ៤.៣៤; ឥតិវុ. ៩០) ហិ វុត្ថំ, តទេវ ទស្សន្តោ,
តាត ចូឡតុណ្ហិល, អហំ និព្វានតទ្បាកំ “រហនោ”តិ កថេមិ។
ជាតិជរាព្យាធិមរណាធិនិ ហិ តត្ថ នត្ថិ, សចេ មរណតោ មុញ្ញិតុកាមោ,
និព្វានកាមិនី បដិបទំ គណ្ហាតិ។ ឧបនិស្សយបច្ចយវសេន កិរ ពោធិសត្តោ ឯវំ
កថេសិ។

ចាប់ សេនមលន្តិ តាត ចូឡតុណ្ហិល, ចាប់ សេនមលសធិសត្តា
“សេនមល”ន្តិ ចោរណាកបណ្ណិតេហិ កថិតំ។ តំ បនេតំ ឯកវិជេន ចាប់
យទិទំ មនោបទោសោ, ធុរិជេន ចាប់ ចាបកញ្ច សីលំ, ចាបិកា ច ទិដ្ឋិ, តិរិជេន
ចាប់ តីណិ ធុច្ឆរិកានិ, ចតុត្ថិជេន ចាប់ ចត្តារិ អគតិគមនានិ, បញ្ចវិជេន ចាប់
បញ្ច ចេតោខិលា, ធឹត្ថិជេន ចាប់ ធរ អការវា, សត្តវិជេន ចាប់ សត្ត អសទ្ធម្មា,
អដ្ឋវិជេន ចាប់ អដ្ឋ មិច្ឆត្តា, នវវិជេន ចាប់ នវ អាយាតវត្ថុនិ, ទសវិជេន ចាប់
ទស អកុសលកម្មបថា, ពហុវិជេន ចាប់ រាគោ ទោសោ មោហោតិ
ឯកកទុកតិកាធិវសេនវិភត្តា អកុសលា ធម្មា, ឥតិ សព្វម្បតំ ចាប់
“សីរិវនិស្សិតសេនមលសធិស”ន្តិ បណ្ណិតេហិ កថិតំ។

សីលន្តិ បញ្ចសីលំ ទសសីលំ ចតុចារិសុទ្ធិសីលំ។ “ឥទំ, តាត, សីលំ
ចតុជ្ជាតិគន្ធិវិលេបនសធិស”ន្តិ វទិតិ។ តស្សាតិ តស្ស សីលស្ស គន្ធា តីសុ
វាយេសុ កនាចិ ន ធិជ្ជតិ, សកលលោកំ បត្តិវត្តា គច្ឆតិ។

“ន បុប្ផគន្ធា បដិវាតមេតិ, ន ចន្ទនំ តគ្គរមល្លិកា វា;
សតញ្ច គន្ធា បដិវាតមេតិ, សព្វា ទិសា សប្បវិសោ បវាយតិ។

“ចន្ទនំ តគរំ វាបិ, ឧប្បលំ អថ វស្សិកី;
ឯតេសំ គន្ធាតានំ, សីលគន្ធា អនុត្តរោ។

“អប្បមត្តោ អយំ គន្ធា, យាយំ តគរចន្ទនំ;
យោ ច សីលវតំ គន្ធា, វាតិ ទេវេសុ ឧត្តមោ”តិ។ (ធរ. ប. ៥៤-៥៦);

នន្ទន្តិ សីរិយាតិនោតិ តាត ចូឡតុណ្ហិល, ឥមេ អញ្ញាណមនុស្សា
“មធុរមំសំ ខាទិស្សម, បុត្តធារម្បិ ខាទាបេស្សមា”តិ ចាណាតិចាតំ ករោត្តា
នន្ទន្តិ តុស្សន្តិ, ចាណាតិចាតោ អាសេវិតោ ភាវិតោ ពហុលីកតោ

និរយសំវត្តនិកោ ហោតិ, តិរច្ឆានយោនិ... បេ... បេត្តិវិសយសំវត្តនិកោ
ហោតិ, យោ សព្ពលហុកោ ចាណាតិចាតស្ស វិចាកោ, សោ មនុស្សភូតស្ស
អប្បាយុកសំវត្តនិកោ ហោតិ តិ ឥមំ ចាណាតិចាតេ អាទិនំ ន ជានន្តិ។
អជានន្តា -

“មធុវា មញ្ញតិ ពាលោ, យាវ ចាបំ ន បច្ចតិ;
យនា ច បច្ចតិ ចាបំ, ពាលោ ទុក្ខំ និគច្ចតិ” តិ។ (ធម្ម. ប. ៦៩) -

មធុរសញ្ញិនោ ហុត្វា -

“ចរន្តិ ពាលា ទុម្មេធា, អមិត្តេនេវ អត្តនា;
ករោន្តា ចាបកំ កម្មំ, យំ ហោតិ កដុកប្បល” តិ។ (ធម្ម. ប. ៦៦) -

ឯត្ថកម្មំ ន ជានន្តិ។

“ន តំ កម្មំ កតំ សាធុ, យំ កត្វា អនុតប្បតិ;
យស្ស អស្សមុខោ រោទំ, វិចាកំ បដិសេវតី” តិ។ (ធម្ម. ប. ៦៧);

ន ច នន្តន្តិ សរីរធារិនោតិ តាត ច្ចឡុតុណ្ហិល, យេ បនេតេ សរីរធារិនោ
សត្តា, តេ អត្តនោ មរណោ អាគច្ឆន្តេ បេត្វា
សីហមិគរាជហត្ថាជានីយអស្សរាជានីយឱណាសវេ អវសេសា ពោធិសត្តំ អាទិ
កត្វា អភាយន្តា នាម នត្ថិ។

“សព្ពេ តសន្តិ ធន្ទាស្ស, សព្ពេ ភាយន្តិ មច្ចនោ;
អត្តានំ ឧបមំ កត្វា, ន ហនេយ្យ ន យាតយេ” តិ។ (ធម្ម. ប. ១២៩);

បុណ្ណាយាតិ គុណបុណ្ណាយ។ បុណ្ណាមាសិយាតិ បុណ្ណាចន្ទយុត្តាយ, មាសំ
វា បូរេត្វា បិតាយ។ តទា កិរ បុណ្ណាមាសី ឧទោសថទិវសោ ហោតិ។ រមមាធាវ
ជហន្តិ ជីវិតន្តិ តាត ចូឡតុណ្ហិល, មា សោចិ មា បរិទេវិ, មរណាស្ស នាម តេ
កាយន្តិ, យេសំ អពុន្តរេ សីលាទិគុណា នត្តិ។ មយំ បន សីលាចារសម្បជ្ជា
បុញ្ញវន្តោ, តស្មា អម្ពាទិសា សត្តា រមមាធាវ ជហន្តិ ជីវិតន្តិ។

ឯវំ មហាសត្តោ មគុវេន សវេន ពុទ្ធលីឡាយ ធម្មំ ទេសេសិ។
មហាជនកាយា អន្ត្តលិយោ ដោជេសុំ, ចេលុក្ខេចា ច បវត្តិសុ,
សាគុការសទ្ធិបុណ្ណំ អន្តលិក្ខំ អហោសិ។ ពារាណាសិរាជា ពោធិសត្តំ រជ្ជេន
បូរេត្វា មហាល្លិកាយ យសំ ទត្វា ឧភោបិ តេ គន្លោទកេន ឆ្មាបេត្វា គន្លាទិហិ
វិលិម្បាបេត្វា គីវាសុ មណីរតនានិ បិឡន្ទាបេត្វា យរំ នេត្វា បុត្តជ្ជានេ ឋបេត្វា
មហាន្តេន បរិវារេន បដិជគ្គិ។ ពោធិសត្តោ រញ្ជោ បញ្ច សីលានិ អនាសិ។ សព្វេ
ពារាណាសិវាសិនោ ច កាសិរជ្ជវាសិនោ ច បញ្ច សីលានិ រក្ខិសុ។ មហាសត្តោ
នេសំ បក្ខទិវសេសុ ធម្មំ ទេសេសិ, វិនិច្ឆយេ និសីទិត្វា អឌ្ឍេ តីរេសិ។ តស្មី
ធរមាទេ កូដឌុការកា នាម នាហេសុំ។ អបរភាគេ រាជា កាលមកាសិ។
មហាសត្តោ តស្ស សរីរបរិហារំ ការេត្វា វិនិច្ឆយេ ចោត្តកេ លិខាបេត្វា “ឥមំ
ចោត្តកំ ឱលោកេត្វា អខ្ចំ តីរេយ្យថា” តិ វត្វា មហាជនស្ស ធម្មំ ទេសេត្វា
អប្បមាទេន ឱវាទំ ទត្វា សព្វេសំ រោទន្តានំ បរិទេវន្តានញ្ជេវ សទ្ធិ
ចូឡតុណ្ហិលេន អរញ្ញំ ចារិសិ។ តទា ពោធិសត្តស្ស ឱវាទោ សដ្ឋិ
វស្សសហស្សានិ បវត្តិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសាទេ សោ មរណភីរុកោ ភិក្ខុ សោតាបត្តិដលេ
បតិជ្ជហិ។

តទា រាជា អានន្ទោ អហោសិ, ចូឡ តុណ្ហិលោ មរណភីរុកោ ភិក្ខុ, បរិសា
ពុទ្ធបរិសា, មហាតុណ្ហិលោ បន អហាមេវ អហោសិន្តិ។

តុណ្ហិលជាតកវណ្ណានា តតិយា។

[៣៨៩] ២. សុវណ្ណកក្កដកជាតកវណ្ណានា

សិទ្ធិមិគោតិ ឥនំ សត្តា វេឡុវនេ វិហារន្តោ អានន្ទត្ថរស្ស អត្តនោ អត្តាយ
ជីវិតបរិច្ឆាគំ អារត្ត កថេសិ។ វត្ថុ យាវ ធនុគ្គហបយោជនា
ខណ្ឌហាលជាតកេ (ជា. ២.២២.៩៨២ អាធយោ) ធនចាលវិស្សជ្ជនំ
ចូឡបំសមហាបំសជាតកេ (ជា. ១.១៥.១៣៣ អាធយោ) កថិតំ។ តទា ហិ
ភិក្ខុ ធម្មសកាយំ កថំ សមុជ្ឈាបេសុំ “អារុសោ, ធម្មតណ្ហាភារិកអានន្ទត្ថរោ
សេក្ខបជិសម្ពិទ្ធាប្បត្តោ ហុត្វា ធនចាលកេ អាគច្ឆន្តេ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ជីវិតំ
បរិច្ឆជី” តិ។ សត្តា អាគច្ឆា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា” តិ
បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា” តិ វុត្ត “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្វេបិ អានន្ទោ មយ្ហំ ជីវិតំ
បរិច្ឆជីយេវា” តិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ រាជគហស្ស បុព្វបស្សេ សាលិន្ទិយោ នាម ព្រាហ្មណគាមោ
ហោតិ។ តទា ពោធិសត្តោ តស្មី គាមេ កស្សកព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តិត្វា
វយប្បត្តោ កុដុម្ពំ សណ្ឌាបេត្វា តស្ស គាមស្ស បុព្វត្ថរាយ ទិសាយ ឯកស្មី
គាមខេត្ត ករិសសហស្សមត្តំ កសី កាវេសិ។ សោ ឯកទិវសំ មនុស្សេហិ សទ្ធិ
ខេត្តំ គន្ធា កម្មការេ “កសថា” តិ អាណាបេត្វា មុខធាវនត្ថាយ ខេត្តកោជិយំ
មហាត្ថំ សោត្ថំ ឧបសង្កមិ។ តស្មី ខោ បន សោព្តេ ឯកោ សុវណ្ណវណ្ណា
កក្កដកោ បជិវសតិ អភិរុទោ ចាសាទិកោ។ ពោធិសត្តោ ទន្តកដ្ឋំ ខាទិត្វា តំ
សោត្ថំ ធីតរិ។ តស្ស មុខធាវនកាលេ កក្កដកោ សន្តិកំ អាគមាសិ។ អថ នំ

សោ ឧត្តិបិត្វា អត្តនោ ឧត្តរិសាជកន្តរេ និបជ្ជាបេត្វា គហេត្វា ខេត្ត
កត្តត្ថកិច្ចំ កត្វា គច្ឆន្តោ តត្ថេវ នំ សោព្ពេ បក្ខិបិត្វា គេហំ អគមាសិ។ តតោ
បជ្ជាយ ខេត្តំ អាគច្ឆន្តោ បឋមំ តំ សោព្ពំ គន្ធា កក្កដកំ ឧត្តិបិត្វា
ឧត្តរិសាជកន្តរេ និបជ្ជាបេត្វា បច្ឆា កម្មន្តំ វិចារេសិ។ ឥតិ តេសំ អញ្ញមញ្ញំ
វិស្សាសោ ធខ្មេរា អហោសិ។

ពោធិសត្តោ និពាទ្ធិំ ខេត្តំ អាគច្ឆតិ, អក្ខិសុ ច បនស្ស បញ្ចា បសាទា តីណិ
មណ្ឌលានិ វិសុទ្ធានិ ហុត្វា បញ្ញាយន្តិ។ អថស្ស ខេត្តកោដិយំ ឯកស្មី តាលេ
កាកកុលាវកេ កាកំ អក្ខិនិ ទិស្វា ខាទិតុកាមា ហុត្វា កាកំ អាហា - “សាមិ,
ទោហឡោ មេ ឧប្បន្នោ” តិ។ “កី ទោហឡោ នាមា” តិ? “ឯតស្ស ព្រាហ្មណស្ស
អក្ខិនិ ខាទិតុកាមាម្ហិ” តិ។ “ឧទ្ទោហឡោ តេ ឧប្បន្នោ, កោ ឯតានិ អាហារីតុ
សក្ខិស្សតី” តិ។ “ត្វំ ន សក្កោសី” តិ អហម្មេតំ ជាធាមិ, យោ បនេស តាលស្ស
អវិទូរេ វម្មិកោ, ឯត្ថ កណ្តាសប្បោ វសតិ។ “តំ ឧបជ្ជហ, សោ ឯតំ ខំសិត្វា
មារេស្សតិ, អថស្ស អក្ខិនិ ឧប្បាដេត្វា ត្វំ អាហារីស្សសី” តិ។ សោ “សាធ្វ” តិ
សម្បជិច្ឆិត្វា តតោ បជ្ជាយ កណ្តាសប្បំ ឧបជ្ជហិ។ ពោធិសត្តេនបិ
វាបិតសស្សនំ គព្ពគ្គហណកាលេ កក្កដកោ មហា អហោសិ។ អថេកទិវសំ
សប្បោ កាកមាហា “សម្ម, ត្វំ និពាទ្ធិំ មំ ឧបជ្ជហសិ, កី តេ ករោមី” តិ។ “សាមិ,
តុម្ហាកំ ធាសិយា ឯតស្ស ខេត្តសាមិកស្ស អក្ខិសុ ទោហឡោ ឧប្បន្និ, ស្វាហំ
តុម្ហាកំ អាទុកាវេន តស្ស អក្ខិនិ លភិស្សមីតិ តុម្ហេ ឧបជ្ជហមី” តិ។ សប្បោ
“ហោតុ, នយិទំ គរុកំ, លភិស្សសី” តិ តំ អស្សាសេត្វា បុនទិវសេ
ព្រាហ្មណស្ស អាគមនមគ្គេ កេនាមរិយាទំ និស្សាយ តិណោហិ បជិច្ឆន្តោ
ហុត្វា តស្សាគមនំ ឱលោកេន្តោ និបជ្ជិ។

ពោធិសត្តោ អាគប្បន្តោ បឋមំ សោត្តំ ឌុតិកា មុខំ ធារិត្វា សិនេហំ
 បច្ចុប្បដ្ឋាបេត្វា សុវណ្ណកក្កដកំ អាលិដ្ឋេត្វា ឌុត្តរិសាជកន្តរេ និបដ្ឋាបេត្វា ខេត្តំ
 ចារិសិ។ សប្បោ តំ អាគប្បន្តំ ទិស្វាវ វេគេន បក្ខន្ធិត្វា បិណ្ឌិកមំសេ ឌុសិត្វា
 តត្ថេវ ចាតេត្វា វម្មិកំ សន្ធាយ បលាយិ។ ពោធិសត្តស្ស បតនញ្ច កក្កដកស្ស
 សាជកន្តរេតោ លង្គ្រនញ្ច កាកស្ស អាគន្ធា ពោធិសត្តស្ស ឧរេ និលីយនញ្ច
 អបច្ឆាអបុរិមំ អហោសិ។ កាកោ និលីយិត្វា អក្ខិន តុណ្ហោន បហរិ។
 កក្កដកោ “ឥមំ កាកំ និស្សាយ មម សហាយស្ស ភយំ ឧប្បន្នំ, ឯតស្មី គហិតេ
 សប្បោ អាគប្បិស្សតី”តិ សណ្ឋាសេន គណ្ហោន្តោ វិយ កាកំ គីវាយំ អន្លេន ទន្ធា
 គហិត្វា កិលមេត្វា ថោកំ សិលីមកាសិ។ កាកោ “កិស្ស មំ សម្ម, ធម្មេត្វា
 បលាយសិ, ឯស មំ កក្កដកោ ភិយ្យេវិហេវេតិ, យាវ ន មរាមិ, តាវ ឯហី”តិ
 សប្បំ បក្កោសត្តោ បឋមំ កាថមាហា -

៩៤.

“សិដ្ឋិមិគោ អាយតចក្កនេត្តោ, អដ្ឋិត្តោ វារិសយោ អលោមោ;
 តេនាភិក្ខុតោ កបលំ រុទាមិ, ហរេ សខា កិស្ស នុ មំ ជហាសី”តិ។

តត្ថ សិដ្ឋិមិគោតិ សិដ្ឋិសុវណ្ណវណ្ណតាយ វា អធិសដ្ឋាតានំ វា សិដ្ឋានំ
 អត្ថិតាយ កក្កដកោ វុត្តោ។ អាយតចក្កនេត្តោតិ ជីយេហិ ចក្កសដ្ឋាតេហិ
 នេត្តហិ សមន្នាគតោ។ អដ្ឋិមេវ តថោ អស្សាតិ អដ្ឋិត្តោ។ ហរេ សខាតិ
 អាលបនមេតំ, អម្ពោ សហាយាតិ អត្តោ។

សប្បោ តំ សុត្វា មហន្តំ ជណំ កត្វា កាកំ អស្សសេត្តោ អគមាសិ។ សត្តា
 ឥមមត្ថំ ជីបេត្តោ អភិសម្ពុត្តោ ហុត្វា ទុតិយំ កាថមាហា -

៩៥.

“សោ បស្សសន្តោ មហតា ជណោន, ភុជង្គមោ កក្កដមជ្ឈបត្តោ;
សខា សខារំ បរិតាយមាណោ, ភុជង្គមំ កក្កដកោ គហេសី” តិ។

តត្ថ កក្កដមជ្ឈបត្តោតិ កក្កដកំ សម្មត្តោ។ សខាសខារន្តិ សហាយោ
សហាយំ។ “សកំ សខារ” ន្តិបិ ចាថោ, អត្ថនោ សហាយន្តិ អត្តោ។
បរិតាយមាណោតិ រក្ខមាណោ។ គហេសីតិ ធុតិយេន អន្សេន ភីវាយំ ធុន្ទំ
គហេសី។

អថ នំ កិលមេត្វា ថោកំ សិទិលមកាសិ។ អថ សប្បោ “កក្កដកា នាម
នេវ កាកមំសំ ខាទន្តិ, ន សប្បមំសំ, អថ កេន នុ ខោ ការណោន អយំ អម្ពេ
គណ្ហី” តិ ចិន្តត្វា តំ បុច្ឆន្តោ តតិយំ កាថមាហា -

៩៦.

“ន វាយសំ នោ បន កណ្ហាសប្បំ, យាសត្តិកោ កក្កដកោ អនេយ្យ;
បុច្ឆាមិ តំ អាយតចក្កនេត្ត, អថ កិស្ស ហេតុម្ហ ឧភោ គហីតា” តិ។

តត្ថ យាសត្តិកោតិ អាហារត្តិកោ ហុត្វា។ អនេយ្យាតិ អាទិយេយ្យ, ន-
ការេន យោជេត្វា ន គណ្ហីតិ អត្តោ។

តំ សុត្វា កក្កដកោ គហណាការណំ កថេន្តោ ទ្វេ កាថា អភាសិ -

៩៧.

“អយំ បុរិសោ មម អត្ថកាមោ, យោ មំ គហេត្វាន ធកាយ នេតិ;
តស្មី មតេ ធុក្ខមនប្បកំ មេ, អហញ្ច ឯសោ ច ឧភោ ន ហោម។

៩៨.

“មមញ្ច ធិស្វាន បវទ្ធកាយំ, សញ្ញោ ជនោ ហីសិតុមេវ មិច្ឆេ;

សាទុញ្ច ដូលញ្ច មុទុញ្ច មំសំ, កាកាបិ មំ ទិស្វ វិហាបយេយ្យ"ន្តិ។

តត្ថ អយន្តិ ពោធិសត្តំ និទ្ទិសតិ។ អត្ថកាមាតិ ហិតកាមា។ ធកាយ
នេតីតិ យោ មំ សម្មិយាយមាណោ ឧត្តវិសាដកេន គហេត្វាន ឧទកាយ នេតិ,
អត្ថនោ វសនកសោត្តំ ចាបេតិ។ តស្មី មតេតិ សចេ សោ ឥមស្មី ហ្មនេ
មវិស្សតិ, ឯតស្មី មតេ មម កាយិកំ ចេតសិកំ មហន្តំ ទុក្ខំ ភវិស្សតីតិ
ធិបេតិ។ ឧកោ នហោមាតិ ទ្វេបិ ជនា ន ភវិស្សាម។ មមញ្ច ទិស្វាធាតិ កាថាយ
អយមត្តោ - ឥធុញ្ច អបរំ ការណំ, ឥមស្មី មតេ អនាថំ និប្បជ្ឈយំ មំ
បវឡិកកាយំ ទិស្វា សញ្ញោ ជនោ "ឥមស្ស កក្កដកស្ស សាទុញ្ច ដូលញ្ច មុទុញ្ច
មំស"ន្តិ មំ មារេតុំ ឥន្ទេយ្យ, ន កេវលញ្ច ជនោ មនុស្សោ, តិវច្ឆានភូតា
កាកាបិ មំ ទិស្វា វិហាបយេយ្យំ វិហាសេយ្យំ មារេយ្យំ។

តំ សុត្វា សប្បោ ចិន្តេសិ "ឯកេនុចាយេន ឥមំ វញ្ញេត្វា កាកញ្ច អត្តានញ្ច
មោចេស្សមី"តិ។ អថ នំ វញ្ញេតុកាមោ ធម្មំ កាថមាហា -

៩៩.

"សចេតស្ស ហេតុម្ហ ឧកោ គហិតា, ឧដ្ឋាតុ ចោសេ វិសមាវមាមិ;
មមញ្ច កាកញ្ច បមុញ្ច ទិប្បំ, បុរេ វិសំ កាឡិមុបេតិ មច្ច"ន្តិ។

តត្ថ សចេតស្ស ហេតុតិ សចេ ឯតស្ស ការណា។ ឧដ្ឋាតុតិ និព្វិសោ
ហោតុ។ វិសមាវមាមីតិ អហមស្ស វិសំ អាកឡាមិ, និព្វិសំ នំ ករោមិ។ បុរេ វិសំ
កាឡិមុបេតិ មច្ចន្តិ ឥមញ្ញំ មច្ចំ មយា អនាវមិយមាណំ វិសំ កាឡិ ពលរំ ហុត្វា
ឧបកេន្ទេយ្យ, តំ យាវ ន ឧបកេន្ទតិ, តាវនេវ អម្ពេ ទ្វេបិ ជនេ ទិប្បំ មុញ្ញាតិ។

តំ សុត្វា កក្កដកោ ចិន្តេសិ "អយំ ឯកេនុចាយេន មំ ទ្វេបិ ជនេ
វិស្សជ្ជាបេត្វា បលាយិតុកាមោ, មយ្ហំ ឧចាយកោសល្លំ ន ជាធាតិ, អហំ ធានិ

យថា សប្បាសញ្ញាវិភុំ សក្កោតិ, ឯវំ អធិជំ សិលំ ករិស្សមិ, កាកំ បន នេវ
វិស្សន្ទេស្សមិ”តិ ឯវំ ចិន្តត្វា សត្តមំ កាថមាហា -

១០០.

“សប្បំ បមោក្ខាមិ ន តាវ កាកំ, បដិពន្ធកោ ហោហិតិ តាវ កាកោ;
បុរិសញ្ច ទិស្វាន សុខំ អរោកំ, កាកំ បមោក្ខាមិ យថេវ សប្ប”ន្តិ។

តត្ថ បដិពន្ធកោតិ ចាជិកោកោ។ យថេវ សប្បន្តិ យថា ភវន្តំ សប្បំ មុញ្ញាមិ,
តថា កាកំ បមោក្ខាមិ, កេវលំ ត្វំ ឥមស្ស ព្រាហ្មណស្ស សរីរតោ សីយំ វិសំ
អារមាហិតិ។

ឯវញ្ច បន វត្វា តស្ស សុខសញ្ញាវណត្ថំ អធិជំ សិលមកាសិ។ សប្បាវិសំ
អារមិត្វា មហាសត្តស្ស សរីរំ និព្វិសំ អកាសិ។ សោ និព្វុក្ខោ ឧដ្ឋាយ
បកតិវណ្ណានេវ អដ្ឋាសិ។ កក្កដកោ “សចេ ឥមេ ទ្វេបិ ជនា អរោតា ភវិស្សន្តិ,
មយ្ហំ សហាយស្ស វឡិ នាម ន ភវិស្សតិ, វិនាសេស្សមិ នេ”តិ ចិន្តត្វា
កត្តរិកាយ ឧប្បលមកុឡំ វិយ អធឿហិ ឧភិន្នម្បិ សីសំ កប្បត្វា ជីវិតក្ខយំ
ចាបេសិ។ កាកីបិ តម្កា ហំនា បលាយិ។ ពោធិសត្តោ សប្បស្ស សរីរំ ទណ្ឌាកេ
វេបេត្វា គុម្ពបិដ្ឋេ ឱបិ។ សុវណ្ណាកក្កដកំ សោព្តេ វិស្សន្ទេត្វា ទ្គត្វា
សាលិន្ទិយកាមមេវ គតោ។ តតោ បដ្ឋាយ កក្កដកេន សទ្ធិ អធិកតរោ
វិស្សាសោ អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេន្តោ ឱសានកាថមាហា -

១០១.

“កាកោ តទា ទេវទត្តោ អហោសិ, មារោ បន កណ្ឌាសប្បា អហោសិ;

អានន្ទកន្តោ កក្កដកោ អហោសិ, អហំ តនា ព្រាហ្មណោ ហោមិ
សត្វា”តិ។

សច្ចបរិយោសានេ ពហូ សោតាបន្នាធម្មោ អហោសុំ។ កាកី បន គាថាយ ន
វុត្តា, សា ចិញ្ចមាណវិកា អហោសីតិ។

សុវណ្ណកក្កដកជាតកវណ្ណានា ចតុត្ថា។

[៣៩០] ៥. មយ្ហកជាតកវណ្ណានា

សកុណោ មយ្ហកោ នាមាតិ ឥទំ សត្វា ជេតវនេ វិហារន្តោ អាគន្ធកសេដ្ឋី
អារត្ត កថេសិ។ សាវត្ថិយញ្ញំ អាគន្ធកសេដ្ឋី នាម អឡោ អហោសិ មហាទូនោ។
សោ នេវ អត្តនា ភោគេ ភុញ្ញំ, ន បរេសំ អនាសិ, នាធក្ករសេ បណីតេ ភោជនេ
ឧបនីតេ តំ ន ភុញ្ញតិ, ពិលដ្ឋុតិយំ កណាជកំ ឯវ ភុញ្ញតិ, ធូបិតវាសិតេសុ
កាសិកវត្ថុសុ ឧបនីតេសុ តានិ ហារេត្វា ជួលជួលសាជកេ និវាសេតិ,
អាជានីយយុត្តេ មណិកនកវិចិត្តេ រថេ ឧបនីតេ តម្បិ ហារេត្វា
កត្តរថកេន គច្ឆតិ, សុវណ្ណច្នតេ ធារិយមាទេ តំ អបនេត្វា បណ្ណច្នតេន
ធារិយមាទេន។ សោ យាវជីវំ ធានាធិសុ បុញ្ញេសុ ឯកម្បិ អកត្វា កាលំ កត្វា
ពេរុវនិរយេ និព្ពត្តិ។ តស្ស អបុត្តកំ សាបតេយ្យំ រាជពលំ សត្តហិ វត្តិទិវសេហិ
រាជកុលំ បរេសេសិ។ តស្មី បរេសិតេ រាជា ភុត្តចាតរាសោ ជេតវនំ គន្ធា សត្វាវ
វន្តិត្វា និសិទ្ធោ “កី, មហារាជ, ពុទ្ធបដ្ឋានំ ន ករោសី”តិ វុត្តេ “ភន្តេ, សាវត្ថិយំ
អាគន្ធកសេដ្ឋីនោ នាម កាលកតស្ស អស្សមិកធនេ អម្ពាភំ យរេ
អាហរិយមាទេយេវ សត្ត វត្តិទិវសា គតា, សោ បន ឯតំ ធនំ លភិត្វាបិ នេវ
អត្តនា បរិភុញ្ញំ, ន បរេសំ អនាសិ, រក្ខសបរិគ្គហិតោក្ខរណីវិយស្ស ធនំ
អហោសិ, សោ ឯកទិវសម្បិ បណីតេភោជនាធិនំ រសំ អននុភវិត្វាវ មរណមុទំ

បរិដ្ឋោ, ឯវំ មជ្ឈិវំ អបុញ្ញសត្តោ កី កត្វា ឯត្ថកំ ជនំលភិ, កេន ចស្ស ភោគេសុ
ចិត្តំ ន រមី” តិ សត្តារំ បុច្ឆិ។ សត្តា “មហារាជ, ជនលាភោ ច, ជនំលទ្វា
អបរិភុញ្ញនការណាញា តេនេវ កត” ត្ថិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពារាណសិសេដ្ឋិ អស្សនោ
អហោសិ មជ្ឈិវំ, ន កស្សចិ កិត្យោ ទេតិ, ន កត្យោ សង្កណ្ហាតិ។ សោ ឯកទិវសំ
រាជុបដ្ឋានំ គប្បន្តោ តករសិទ្ធិ ឆាម បច្ចេកពុទ្ធិ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ ទិស្វា វជ្ជិត្វា
“លទ្វា, ភន្តេ, ភិក្ខ្វា” តិ បុច្ឆិត្វា “ននុ ចរាម មហាសេដ្ឋិ” តិ វុត្ថេ បុរិសំ
អាណាបេសិ “គប្ប, ឥមំ អម្ពាភំ យវំ អាទេត្វា មម បល្លង្គេ និសីទាបេត្វា អម្ពាភំ
បជិយត្តភត្តស្ស បត្តំ បូរេត្វា ទាបេហិ” តិ។ សោ បច្ចេកពុទ្ធិ យវំ នេត្វា
និសីទាបេត្វា សេដ្ឋិភិយាយ អាចិត្តិ។ សា នាទគ្គរសភត្តស្ស បត្តំ បូរេត្វា តស្ស
អទាសិ។ សោ ភត្តំ គហេត្វា សេដ្ឋិនិវេសនា និក្ខមិត្វា អន្តរវិជិយំ បជិបដ្ឋិ។
សេដ្ឋិ រាជកុលតោ បច្ឆាគប្បន្តោ តំ ទិស្វា វជ្ជិត្វា “លទ្ធិ, ភន្តេ, ភត្ត” ត្ថិ បុច្ឆិ។ “លទ្ធិ
មហាសេដ្ឋិ” តិ។ សោ បត្តំ ឌីលោកេត្វា ចិត្តំ បសាទេតុំ នាសក្ខិ, “ឥមំ មេ ភត្តំ
ទាសា វា កម្មករា វា ភុញ្ញិត្វា ទុក្ខរម្យិ កម្មំ ករេយ្យំ, អហោ វត មេ ជានី” តិ
អបរេចតនំ បរិបុណ្ណំ កាតុំ នាសក្ខិ។ ទានញ្ញំ ឆាម តិស្សោ ចេតនា បរិបុណ្ណំ
កាតុំ សក្កោន្តស្សេវ មហាប្បលំ ហោតិ។

“បុព្វេវ ទានា សុមនា ភវាម, ទទម្បិ វេ អត្ថមនា ភវាម;
ទត្វាបិ វេ នានុតប្បាម បច្ឆា, តស្មា ហិ អម្ពំ ទហារា នមិយ្យវេ។ (ជា.
១.១០.៩៥);

“បុព្វេវ ទានា សុមនោ, ទទំ ចិត្តំ បសាទយេ;
ទត្វា អត្ថមនោ ហោតិ, ឯសា យញ្ញស្ស សម្បទា”។ (អ. និ. ៦.៣៧; បេ. វ.
៣០៥);

ឥត, មហាវាជ, អាគន្ធកសេដ្ឋី តតសិទ្ធិបច្ចេកពុទ្ធស្ស ទិន្នបច្ចយេន ពហុ
ធនំលភិ, ទត្វា អបរេចតនំ បណ្ឌិតំ កាតុំ អសមត្ថតាយ ភោគេ ភុណ្ឌិតុំ
នាសក្ខិតិ។ “បុត្តំ បន កស្មា នលភិ, ភន្តេ” តិ? សត្តា “បុត្តស្ស
អលភនការណាម្យ តេនេវ កតំ, មហាវាជា” តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ
អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ
អសីតិកោជីវិតេវ សេដ្ឋីកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ មាតាបិតុនំ អច្ចយេន
កនិជ្ជំ សង្កណ្ឌិត្វា កុដុម្ពំ វិចារេន្តោ យវទ្វារេ ធានសាលំ ការេត្វា មហាធានំ
បវត្តេន្តោ អគារំ អជ្ឈាវសិ។ អថស្ស ឯកោ បុត្តោ ជាយិ។ សោ តស្ស បទសា
គមនកាលេ កាមេសុ អាទីនំ នេក្ខេ ចានិសំសំ ទិស្វា សទ្ធិ បុត្តទារេន សត្តំ
យវិតំ កនិជ្ជស្ស និយ្យាតេត្វា “អប្បមត្តោ ធានំ បវត្តេហី” តិ ឱវាទំ ទត្វា
ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តិត្វា ហិមវន្តបទេសេ
វិហាសិ។ កនិជ្ជាបិស្ស ឯកំ បុត្តំ បដិលភិ។ សោ តំ វឿន្តំ ទិស្វា ចិន្តេសិ “មម
ភាតុ បុត្តេ ជីវន្តេ កុដុម្ពំ ភិទ្ធិត្វា ទិដាភវិស្សតិ, ភាតុ បុត្តំ មារេស្សាមី” តិ។ អថ
នំ ឯកទិវសំ នទិយំ ឱបិលាបេត្វា មារេសិ។ តមេនំ ទត្វា អាគតំ ភាតុ ជាយា
“កុហី មម បុត្តោ” តិ បុច្ឆិ។ “នទិយំ ឧទកំ កីឡិ, អថ នំ ឧទកេវិចិនន្តោ
នាទ្គស” តិ។ សា រោទិត្វា កនិជ្ជា តុណ្ហិ អហោសិ។

ពោធិសត្តោ តំ បវត្តី ព្រាត្វា “ឥទំ កិច្ចំ ចាកដំ កវិស្សាមី” តិ
អាគាសេនាគន្ធា ពារាណសីយំ ឱតិវិត្វា សុនិវត្តោ សុចារុតោ តស្ស យវទ្វារេ
វត្វា ធានសាលំ អទិស្វា “ធានសាលាបិ ឥមិនា អសប្បវិសេន នាសិតា” តិ
ចិន្តេសិ។ កនិជ្ជោ តស្ស អាគតភារំ ព្រាត្វា អាគន្ធា មហាសត្តំ វទ្ធិត្វា ចាសាទំ
អាហេបេត្វា សុភោជនំ ភោជេសិ។ សោ ភត្តកិច្ចាវសានេ សុខកថាយ និសិន្នោ

“ធារកោ ន បញ្ញាយតិ, កហំ នុ ខេ”តិ បុច្ឆិ។ “មតោ, ភន្តេ”តិ។ “កេន
ការណោនា”តិ? “ឧទកកិឡនដ្ឋានេ អសុកការណោនាតិ ន ជានាមី”តិ។ “កី
តំ អសប្បវិស ន ជានិស្សសិ, តយា កតកិច្ចំ មយ្ហំ ចាកជំ, ននុ តំ ឥមិនា នាម
ការណោន តំ មារេសិ, កី នុ តំ រាជាធិនំ វសេន នស្សមាជំ ធនំ រក្ខិតុ
សក្កុណោយ្យសិ, មយ្ហកសកុណាស្ស ច តុយ្ហញ្ច កី នាណាករណា”ន្តិ? អថស្ស
មហាសត្តោ ពុទ្ធលីឡាយ ធម្មំ ទេសេន្តោ ឥមា គាថា អភាសិ -

១០២.

“សកុណោ មយ្ហកោ នាម, គិរិសានុទីវចរេ;
បក្កំ បិប្ផលីមារុយ្ហ, ‘មយ្ហំ មយ្ហ’ន្តិ កន្ធិតិ។

១០៣.

“តស្សេវំ វិលបន្តស្ស, ទិជសដ្ឋ្យា សមាគតា;
ភុត្វាន បិប្ផលី យន្តិ, វិលបត្វេវ សោ ទិដោ។

១០៤.

“ឯវមេវ ឥនេកច្ឆោ, សដ្ឋវិត្វា ពហុំ ធនំ;
នេវត្តនោ ន ញាតីនំ, យថោធិ បដិបជ្ជតិ។

១០៥.

“ន សោ អច្ឆាទនំ ភត្តំ, ន មាលំ ន វិលេបនំ;
អនុភោតិ សកី កិត្វិ, ន សដ្ឋុល្ហាតិ ញាតកេ។

១០៦.

“តស្សេវំ វិលបន្តស្ស, មយ្ហំ មយ្ហន្តិ រក្ខតោ;
រាជានោ អថ វា ចោរា, ឆាយាឆា យេវ អប្បិយា;

ធនមានាយ គង្គន្តិ, វិលបត្យេវ សោ នរោ។

១០៧.

“ដីរោ ភោគេ អធិគម្ម, សង្កណ្ហាតិ ច ញាតកេ;
តេន សោ កិត្តិ បប្បាតិ, បេច្ច សគ្គេ បមោទតិ” តិ។

តត្ថ មយ្ហកោតិ “មយ្ហំ មយ្ហ” ន្តិ វិវរណវសេន ឯវំលទ្ធជាមោ។ គិរិសានុទីរិសុ
ចរតិ តិរិសានុទីរិចរោ។ បក្កំ បិប្ផលីន្តិ ហិមវន្តបទេសេ ឯកំ ជលភរិតំ
បិប្ផលីរុក្ខំ។ កន្ទតិ តិ ទិជគណេ តំ រុក្ខំ បរិវារេត្វា បក្កានិ ខាទន្តេ វារេត្ថំ “មយ្ហំ
មយ្ហ” ន្តិ បរិទេវន្តោ វិចរតិ។ តស្សវំ វិលបន្តស្សាតិ តស្ស វិលបន្តស្សវ។
ភុត្វាន វិប្ផលី យន្តិ តំ បិប្ផលីរុក្ខំ បរិភុត្តិត្វា អញ្ញំ ជលសម្បន្នំ រុក្ខំ គង្គន្តិ។
វិលបត្យេវ តិ សោ បន ទិដោ វិលបតិយេវ។ យថា ធិន្តិ យថា កោដ្ឋាសំ,
មាតា បិតា ភាតុភ គិដិបុត្ត ធិតា ធិនំ ឧបភោគបរិភោគវសេន យោ យោ
កោដ្ឋាសោ ធាតត្តោ, តំ តំ ន ទេតិ តិ អត្ថោ។

សកិន្តិ ឯកវារម្បិ នានុភោតិ។ “សក” ន្តិ បិ ចាថោ, អត្ថនោ សន្តកម្បិ តិ
អត្ថោ។ ន សង្កណ្ហាតិ តិ ភត្តច្ឆាទនពិជនផ្តលាទិទានវសេន ន សង្កណ្ហាតិ។
វិលបត្យេវ សោ នរោតិ ឯតេសុ រាជាធិសុ ធនំ គហេត្វា គង្គន្តេសុ កេវលំ សោ
បុរិសោ វិលបតិយេវ។ ដីរោតិ បណ្ឌិតោ។ សង្កណ្ហាតិ តិ អត្ថនោ សន្តិកំ
អាគតេ ទុព្ពលញាតកេ ភត្តច្ឆាទនពិជនផ្តលាទិទានេន សង្កណ្ហាតិ។ តេនាតិ
សោ បុរិសោ តេន ញាតិសង្កហេន ចតុបរិសមជ្ឈេ កិត្តិញ អត្ថនោ
វណ្ណភណនញា ចាបុណាតិ, បេច្ច សគ្គេ ទេវនគរេ បមោទតិ។

ឯវំ មហាសត្តោ តស្ស ធម្មំ ទេសេត្វា ទានំ ចាកតិកំ ការេត្វា ហិមវន្តមេវ
គត្វា អបរិហីនជ្ឈនោ ព្រហ្មលោកូបកោ អហោសិ។

សត្វា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា “ឥតិ ខោ, មហារាជ, អាគន្ធកសេដ្ឋី កាតុ
បុត្តស្ស មារិតត្វា ឯត្ថកំ កាលំ នេវ បុត្តំ, ន ធីតវំ អលភី” តិ វត្វា ជាតកំ
សមោទានេសិ - “តទា កនិជ្ជា អាគន្ធកសេដ្ឋី អហោសិ, ជេដ្ឋកោ បន
អហមេវ អហោសិ” ត្ថិ។

មយ្ហកជាតកវណ្ណានា បញ្ចមា។

[៣៩១] ៦. វិជ្ជាធរជាតកវណ្ណានា

ទុព្ពណ្ណាបន្តិ ឥទំ សត្វា ជេតវនេ វិហារន្តោ លោកត្ថចរិយំ អារព្ព កថេសិ។
វត្ថុ មហាកណ្ណជាតកេ (ជា. ១.១២.៦១ អាទយោ) អារិ ភវិស្សតិ។ តទា បន
សត្វា “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេចិ តថាគតោ លោកត្ថចរិយំ ចរិយេវា” តិ វត្វា
អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ សក្កោ
អហោសិ។ តទា ឯកោ វិជ្ជាធរេវិជ្ជំ បរិវត្តេត្វា អឡវត្ថុសមយេ អាគន្ធា
ពារាណសិវញ្ញោ អគ្គមហោសិយា សទ្ធិំ អតិចរតិ, តស្ស បរិចារិកាយោ
សញ្ញានីសុ។ សា សយមេវ រាជានំ ឧបសម្ព័មិត្វា “ទេវ, ឯកោ បុរិសោ
អឡវត្ថុសមយេ សិរិគព្ពំ បរិសិត្វា មំ ទូសេតី” តិ អាហា។ “សក្ខិស្សសិ បន កិញ្ចិ
សញ្ញាណំ កាតុ” ត្ថិ? “សក្កាមិ, ទេវា” តិ សា ជាតិហិដ្ឋុលិកតាតី អាហារាបេត្វា
តស្ស បុរិសស្ស វត្ថី អាគន្ធា អភិរមិត្វា គប្បន្តស្ស បិដ្ឋិយំ បញ្ចុដ្ឋុលិកំ ទត្វា
ចាតោវ វញ្ញោ អាវេចេសិ។ រាជា មនុស្សេ អាណាបេសិ “គប្បថ, សព្ពទិសាសុ
ឱលោកេត្វា បិដ្ឋិយំ កតជាតិហិដ្ឋុលបញ្ចុដ្ឋុលិកបុរិសំ គណ្ហាថា” តិ។
វិជ្ជាធរេវិ វត្ថី អនាចារំ កត្វា ធិវា សុសានេ សូរិយំ នមស្សន្តោ ឯកទានេន

តិដ្ឋតិ។ រាជបុរិសា តំ ទិស្វា បរិវារយីសុ។ សោ “ចាកជំមេ កម្មំ ជាត” ត្ថិវិជ្ជំ
បរិវត្តត្វា អាកាសេន ឧប្បតិក្ខា គតោ។

រាជា តំ ទិស្វា អាកតបុរិសេ “អន្តសថា” តិ បុច្ឆិ។ “អាម, អន្តសាមា” តិ។ “កោ
នាមេសោ” តិ? “បព្ពជិតោ, ទេវា” តិ។ “សោ ហិ រត្តិ អនាចារំ កត្វា ទិវា
បព្ពជិតវេសេន វសតិ”។ រាជា “ឥមេ ទិវា សមណវេសេន ចរិត្វា រត្តិ អនាចារំ
ករោន្តិ” តិ បព្ពជិតានំ កុដ្ឋិក្ខា មិច្ឆាគហលំ គហេត្វា “មយ្ហំ វិជិតា ឥមេ សព្វេ
បព្ពជិតា បលាយន្ត, ទិដ្ឋទិដ្ឋដ្ឋានេ រាជាណំ ករិស្សន្ត” តិ ភេរី ចរាបេសិ។
តិយោជនសតិកា កាសិរដ្ឋា បលាយិត្វា សព្វេ បព្ពជិតា អញ្ញារាជធានិយោ
អគមីសុ។ សកលកាសិរដ្ឋេ មនុស្សនំ ឱវាទនាយកោ ឯកោបិ
ធម្មិកសមណព្រាហ្មណោ នាហោសិ។ អនោវាទកា មនុស្ស ជរុសា អហោសុំ,
ធានសីលវិមុខា មតមតា យេកុយ្យេន អចាយេ និព្ពត្តិសុ, សគ្គេ និព្ពត្តនកា
នាម នាហោសុំ។

សក្កោ នវេ ទេវបុត្ត អបស្សន្តោ “កី នុ ខោ ការណ” ត្ថិ អារម្មេត្វា វិជ្ជាជរំ
និស្សយ ពារាណសិរញ្ញា កុទ្ធន មិច្ឆាគហលំ គហេត្វា បព្ពជិតានំ រដ្ឋា
បព្ពជិតការំ ព្យាត្វា “ឋេបេត្វា មំ អញ្ញោ ឥមស្ស រញ្ញោ មិច្ឆាគហលំ ភិទ្ធីតុំ
សមត្តោ នាម នត្ថិ, រញ្ញោ ច រដ្ឋវាសីនញ្ច អវស្សយោ ភវិស្សមិ” តិ ចិន្តេត្វា
នន្ទមូលបញ្ញាវេ បច្ឆេកពុទ្ធានំ សន្តិកំ គន្ធា វទ្ធិត្វា “ភន្តេ, មយ្ហំ ឯកំ មហាល្លកំ
បច្ឆេកពុទ្ធី ទេវ, កាសិរដ្ឋំ បសាទេស្សមិ” តិ អាហ។ សោ សង្ឃត្ថេរមេវ លភិ,
អបស្ស បត្តចីវរំ គហេត្វា តំ បុរតោ កត្វា សយំ បច្ឆតោ ហុត្វា សិរស្មី អញ្ញាលី
ឋេបេត្វា បច្ឆេកពុទ្ធី នមស្សន្តោ ឧត្តមរូបធរោ មាណវកោ ហុត្វា
សកលនគរស្ស មត្តកេន តិក្ខត្ថំ វិចរិត្វា រាជទ្វារំ អាកត្តា អាកាសេ អដ្ឋាសិ។
អមច្ឆា រញ្ញោ អារោចេសុំ “ទេវ, អភិរូចោ មាណវកោ ឯកំ សមណំ អានេត្វា

រាជធានី អាណាសេ ប៊ីតោ" តិ។ រាជា អាសនា ឧដ្ឋាយ សីហបញ្ញារេ ឋត្វា
“មាណវក, កស្មា តំ អភិវុទោ សមាធា ឯតស្ស វិវបស្ស សមណស្ស បត្តដីវំ
គហេត្វា នមស្សមាធា ប៊ីតោ” តិ តេន សទ្ធិ សល្លបន្តោ បឋមំ កាថមាហា -

៣០៨.

“ទុព្ពណ្ណារូបំ តុវមរិយវណ្ណី, បុរក្ខត្វា បញ្ចលិកោ នមស្សសិ;
សេយ្យេ នុ តេសោ ឧទរា សរិក្ខោ, នាមំ បរស្សត្ថនោ ចាបិ ព្រូហី” តិ។

តត្ថ អរិយវណ្ណីតិ សុន្ទរូទោ។ សេយ្យេ នុ តេសោតិ ឯសោ វិវុទោ
បព្ពជិតោ កី នុ តយា ឧត្តរិតរោ, ឧទាហុ សរិក្ខោ។ នាមំ បរស្សត្ថនោ ចាបិតិ
ឯតស្ស បរស្ស ច អត្ថនោ ច នាមំ ព្រូហិតិ បុច្ឆតិ។

អថ នំ សក្កោ “មហារាជ, សមណា នាម កុដ្ឋានិយា, តេន មេ នាមំ លបិតុំ
ន លព្ពតិ, មយ្ហំ បន តេ នាមំ កថេស្សមី” តិ វត្វា ទុតិយំ កាថមាហា -

៣០៩.

“ន នាមគោត្តំ គណ្ណាន្តិ រាជ, សម្មគ្គតានុដ្ឋកតាន ទេវា;
អហញ្ច តេ នាមធម្មយ្យំ វទាមិ, សក្កោហមស្មី តិទសានមិន្នោ” តិ។

តត្ថ សម្មគ្គតានុដ្ឋកតាន ទេវាតិ មហារាជ, សព្ពសង្ខារេ យថា
សភាវសរសវសេន សម្មសិទ្ធា អគ្គជលំ អរហត្តំ បត្តត្តា សម្មគ្គតានំ, ឧដុនា ច
អដ្ឋង្គិកេន មគ្គេន និព្វានំ គតត្តា ឧដុកតានំ មហាឱណាសវានំ ឧបបត្តិទេវេហិ
ឧត្តរិតរានំ វិសុទ្ធិទេវានំ ឧបបត្តិទេវា នាមគោត្តំ ន គណ្ណាន្តិ។ អហញ្ច តេ
នាមធម្មយ្យន្តិ អបិច អហំ អត្ថនោ នាមធម្មយ្យំ តុយ្ហំ កថេមិ។

តំ សុត្វា រាជា តតិយកាថាយ ភិក្ខុនមស្សនេ អានិសំសំ បុច្ឆិ -

១១០.

“យោ ធិស្វា ភិក្ខុំ ចរណ្ហាបបន្នំ, បុរក្ខត្វា បញ្ចលិកោ នមស្សតិ;
បុច្ឆាមិ តំ ទេវរាជេតមត្ថំ, ឥតោ ចុតោ កីលភតេ សុខំ សោ”តិ។

សក្កោ ចតុត្ថកាថាយ កថេសី -

១១១.

“យោ ធិស្វា ភិក្ខុំ ចរណ្ហាបបន្នំ, បុរក្ខត្វា បញ្ចលិកោ នមស្សតិ;
ធិដ្ឋេវ ធម្មេ លភតេ បសំសំ, សគ្គញ្ចា សោ យាតិ សរីរភេទា”តិ។

តត្ថ ភិក្ខុន្តិ ភិក្ខុកិលេសំ បរិសុទ្ធបុគ្គលំ។ ចរណ្ហាបបន្នន្តិ សីលចរណោន
ឧបេតំ។ ធិដ្ឋេវ ធម្មេតិ ន កេវលំ ឥតោ ចុតោយេវ, ឥមស្មី បន អត្តភារេ សោ
បសំសំ លភតិ, បសំសាសុខំ វិន្ទតីតិ។

រាជា សក្កស្ស កថំ សុត្វា អត្ថនោ មិច្ឆាភហណំ ភិន្និត្វា តុដ្ឋមានសោ
បញ្ចមំ កាថមាហា -

១១២.

“លក្ខី វត មេ ឧទទាទិ អដ្ឋ, យំ វាសវំ ភូតបតិទ្កសាម;
ភិក្ខុញ្ចា ធិស្វាន តុវញ្ចា សក្ក, កាហាមិ បុញ្ញានិ អនប្បកានី”តិ។

តត្ថ លក្ខីតិ សិរី, បញ្ញាតិបិ វេទន្តិ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - អដ្ឋ មម តវ វេទនំ
សុណាន្តស្សេវ កុសលាកុសលវិចាកជាននបញ្ញា ឧទទាទីតិ។ យន្តិ
និចាតមត្តំ។ ភូតបតិទ្កសាមាតិ ភូតបតី អទ្កសាម។

តំ សុត្វា សក្កោ បណ្ឌិតស្ស ដុតី ករោន្តោ ធម្មំ កាថមាហា -

១១៣.

“អធ្វា ហវេ សេវិតត្តា សបញ្ញា, ពហុស្សតា យេ ពហុហ្មានចិន្តិនោ;
ភិក្ខុញ្ចា ទិស្វាន មមញ្ចា រាជ, ករោហិ បុញ្ញានិ អនប្បកានី” តិ។

តត្ថ ពហុហ្មានចិន្តិនោតិ ពហ្មានិ ការណានិ ចិន្តនសមត្តា។

តំ សុត្វា រាជា ឱសានកាជមាហា -

១១៤.

“អក្កោជនោ និច្ចបសន្នចិត្តោ, សញ្ញាតិដីយាចយោគោ ភវិត្វា;
និហច្ច មាណំ អភិវាទយិស្សំ, សុត្វាន ទេវិន្ទ សុភាសិតានី” តិ។

តត្ថ សញ្ញាតិដីយាចយោគោ ភវិត្វាតិ សព្ពេសំ អតិថីនំ អាគតានំ
អាគន្ធកានំ យំ យំ តេ យាចន្តិ, តស្ស តស្ស យុត្តោ អនុច្ឆរិកោ ភវិត្វា, សព្ពំ
តេហិ យាចិតយាចិតំ ទទមាណោតិ អត្តោ។ សុត្វាន ទេវិន្ទ សុភាសិតានីតិ តវ
សុភាសិតានិ សុត្វា អហំ ឯវរូចោ ភវិស្សមីតិ វទតិ។

ឯវញ្ចា បន វត្វា ចាសាទា ឱរុយ្ហ បច្ចេកពុទ្ធុំ វទិត្វា ឯកមន្តំ អជ្ជាសិ។
បច្ចេកពុទ្ធា អាកាសេ បល្លង្កេន និសីទិត្វា “មហារាជ, វិជ្ជាជរោ ន សមណោ,
ត្វំ ឥតោ បដ្ឋាយ ‘អតុន្នោ លោកោ, អត្ថិ ធម្មិកសមណាព្រាហ្មណា’ តិ ញត្វា
ទានំ ទេហិ, សីលំ វត្ត, ឧចោសថកម្មំ ករោហិ” តិ រាជានំ ឱវទិ។ សក្កោបិ
សក្កានុភាវេន អាកាសេ វត្វា “ឥតោ បដ្ឋាយ អប្បមត្តា ហោថា” តិ នាគរាជំ
ឱវទំ ទត្វា “បលាតា សមណាព្រាហ្មណា អាគច្ឆន្ទ” តិ ភេរី ចរាបេសិ។ អថ តេ
ឧភោបិ សកជ្ជានមេវ អគម៌សុ។ រាជា តស្ស ឱវទេ វត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ
អកាសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
បច្ឆេកពុទ្ធា បរិនិព្វតោ, រាជា អានន្តោ អហោសិ, សក្កោ បន អហមេវ
អហោសិ”ន្តិ។

វិជ្ជាធរជាតកវណ្ណានា ធម្មា។

[៣៩២] ៧. សិទ្ធិបុប្ផជាតកវណ្ណានា

យមេតន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ អញ្ញាតំ ភិក្ខុំ អារព្ព កថេសិ។ សោ
កិវ ជេតវនា និក្ខមិក្ខា កោសលរដ្ឋេ អញ្ញាតំ អរញ្ញំ និស្សាយ វិហារន្តោ
ឯកទិវសំ បទុមសំ ឌីតិក្ខា សុបុប្ផិកបទុមំ ធិស្វា អនោរាតេ វត្តា ឧបសិទ្ធិ។
អថ នំ តស្មី វនេ អធិវត្តា ទេវតា “មារិស, ត្វំ គន្ធមេនោ នាម, ឥទំ តេ ឯកំ
ថយ្យង្គ”ន្តិ សំវេជេសិ។ សោ តាយ សំវេជិតោ បុន ជេតវនំ អាគន្ធា សត្តារំ
វន្តិក្ខា និសិទ្ធា “កហំ ភិក្ខុ និវត្តាសី”តិ បុដ្ឋោ “អសុកវនសណ្ណោ នាម, តត្ថ ច
មំ ទេវតា ឯវំ នាម សំវេជេសី”តិ អាហា។ អថ នំ សត្តា “ន ខោ ភិក្ខុ បុប្ផំ
ឧបសិទ្ធិន្តោ ត្វមេវ ទេវតាយ សំវេជិតោ, ចោរាណកបណ្ឌិតាបិ
សំវេជិតបុត្តា”តិ វត្តា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ រដ្ឋំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មី
កាសិកកាមេ ព្រាហ្មណគុលេ និព្វតិក្ខា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ
ឧគ្គហិតសិប្បា អបរភាគេ ឥសិបព្ពន្ធិ បព្ពជិត្វា ឯកំ បទុមសំ និស្សាយ
ឧបវសន្តោ ឯកទិវសំ សំ ឌីតិក្ខា សុបុប្ផិកបទុមំ ឧបសិទ្ធិមាណោ អជ្ជាសិ។
អថ នំ ឯកា ទេវជិតា រុក្ខត្វន្ធវិវេ វត្តា សំវេជយមាណា បឋមំ កាថមាហា -

១១៥.

“យមេតំ វារិជំ បុប្ផំ, អទិន្នំ ឧបសិទ្ធិសិ;

ឯកង្គ័មេតំ យេយ្យានំ, កន្ទុយេនោសិ មារិសា"តិ។

តត្ថ ឯកង្គ័មេតន្តិ ឯកកោដ្ឋាសោ ឯស។

តតោ ពោធិសត្តោ ធុតិយំ កាថមាហា -

១១៦.

“ន ហរាមិ ន ភញ្ញាមិ, អារា សិជ្ឈាមិ វារិជំ;
អថ កេន នុ វណ្ណាន, កន្ទុយេនោតិ វុច្ចតិ"តិ។

តត្ថ អារា សិជ្ឈាមីតិ ទូរេ បិតោ យាយាមិ។ វណ្ណានាតិ ការណេន។

តស្មី ខណោ ឯកោ បុរិសោ តស្មី សវេ ភិសានិ ចេវ ខណាតិ, បុណ្ណារីកានិ ច
ភញ្ញាតិ។ ពោធិសត្តោ តំ ធិស្វា “មំ អារា ឋត្វា ឧបសិជ្ឈន្តំ ‘ចោរោ’តិ វនសិ, ឯតំ
បុរិសំ កស្មា ន កណាសិ"តិ តាយ សទ្ធិ សល្លបន្តោ តតិយំ កាថមាហា -

១១៧.

“យោយំ ភិសានិ ខណាតិ, បុណ្ណារីកានិ ភញ្ញាតិ;
ឯវំ អាកិណ្ណាកម្មន្តោ, កស្មា ឯសោ ន វុច្ចតិ"តិ។

តត្ថ អាកិណ្ណាកម្មន្តោតិ កក្ខុឡ្យ កម្មន្តោ ធារុណាកម្មន្តោ។

អថស្ស អវចនការណំ អាចិត្តន្តិ ទេវតា ចតុត្ថបញ្ចមគាថា អភាសិ -

១១៨.

“អាកិណ្ណាលុទ្ធោ បុរិសោ, ធាតិចេលំវ មក្ខិតោ;
តស្មី មេ វចនំ នត្ថិ, តញ្ញារហាមិ វត្ថវេ។

១១៩.

“អនុដ្ឋានស្ស ចោសស្ស, និច្ចំ សុចិត្តវេសិនោ;
វាលគ្គមត្តំ ចាបស្ស, អញ្ញាមត្តំវ ខាយតី”តិ។

តត្ថ ឆាតិចេលំវាតិ ខេឡសិដ្ឋាណិកមុត្តក្ខេមក្ខិតំ ឆាតិធាសិយា
និវត្តចេលំវិយ អយំ ចាបមក្ខិតោយេវ, តេន ការណេន តស្មី មម វេចនំ នត្ថិ។
តញ្ញាវហាមីតិ សមណា បន ឱវាទក្ខមា ហោន្តិ បិយសីលា, តស្មា តំ
អប្បមត្តកម្មំ អយុត្តំ ករោន្តំវត្ថុំ អវហាមិ សមណាតិ។ អនុដ្ឋានស្សាតិ
និទ្ទោសស្ស តុម្ហាទិសស្ស។ អញ្ញាមត្តំវ ខាយតីតិ មហាមេឃប្បមាណំ ហុត្វា
ឧបជ្ជាតិ, ឥធានិ កស្មា ឯវរូបំ ទោសំ អញ្ញាហារិកំ ករោសីតិ។

តាយ បន សំវេជិតោ ពោធិសត្តោ សំវេកប្បត្តោ ធម្មំ កាថមាហា -

១២០.

“អន្ទា មំ យក្ខ ជាធាសិ, អថោ មំ អនុកម្មសិ;
បុនបិ យក្ខ វជ្ជាសិ, យថា បស្សសិ ឯទិស”ន្តិ។

តត្ថ យក្ខាតិ ទេវតំ អាលបតិ។ វជ្ជាសីតិ វទេយ្យាសិ។ យថា បស្សសិ
ឯទិសន្តិ យថា មម ឯវរូបំ ទោសំ បស្សសិ, តថា ឯវំ មម វទេយ្យាសីតិ វទតិ។

អថស្ស សា ទេវធីតា សត្តមំ កាថមាហា -

១២១.

“នេវ តំ ឧបដិវាមិ, នបិ តេ ភតកាម្មសេ;
តូមេវ ភិក្ខុ ជានេយ្យ, យេន គន្ធឯយ្យ សុគ្គតិ”ន្តិ។

តត្ថ ភតកាម្មសេតិ តវ ភតិហតា កម្មករាបិ ន ហោម។ កីការណា តំ
សត្តកាលំ រក្ខមាណា វិចរិស្សមាតិ ធិបេតិ។ យេន គន្ធម្បាតិ ភិក្ខុ យេន
កម្មេន ត្វំ សុគតី គន្ធម្បាសិ, តូមេវ តំ ជានេយ្យាសីតិ។

ឯវំ សា តស្ស ឡំវាទំ ទត្វា អត្តនោ វិមាណមេវ បរិដ្ឋា។ ពោធិសត្តោបិ ឈានំ
និព្ពេត្តត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហារិទ្ធា សច្ចានិ បកាសេទ្ធា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សោ ភិក្ខុ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។

តទា ទេវធីតា ឧប្បលវណ្ណោ អហោសិ, តាបសោ បន អហាមេវ
អហោសិន្តិ។

សិដ្ឋបុប្ផជាតកវណ្ណោ សត្តមា។

[៣៩៣] ៨. វិយាសាទជាតកវណ្ណោ

សុសុខំ វត ជីវន្តីតិ ឥទំ សត្តា បុព្ពារាមេ វិហារន្តោ កេឡិសីលកេ ភិក្ខុ អារត្ត
កថេសិ។ តេសុ ហិ មហាមោគ្គល្លានត្ថេវេន ចាសាទំ កម្មេទ្ធា សំវេជិតេសុ
ធម្មសភាយំ ភិក្ខុ តេសំ អគុណំ កថេន្តា និសីធិសុ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត,
ភិក្ខុវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា” តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា” តិ វុត្ថេ “ន,
ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបេតេ កេឡិសីលកាយេវា” តិ វុត្ថា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សក្កោ
អហោសិ។ អថ អញ្ញាតវស្មី កាសិកកាមេ សត្ត ភាតរោ កាមេសុ នោសំ ទិស្វា
និក្ខមិត្វា ឥសិបព្ពន្ធនំ បព្ពជិត្វា មជ្ឈារញ្ញោ វសន្តា យោគេ យោគំ អកត្វា
កាយទឡីពហុលា ហុត្វា នាទប្បការំ កីឡំ កីឡន្តា ចរិសុ។ សក្កោ ទេវរាជា

“តែមេ សំរែវេជស្សមី” តិ សុកោ ហុត្វា តេសំ វសនជ្ជានំ អាគន្ធា ឯកស្មី រុក្ខេ
និលីយិត្វា តេ សំរែវេជន្តោ បឋមំ គាថមាហា -

១២២.

“សុសុខំ វត ជីវន្តិ, យេ ជនា វិហាសាទិនោ;
ទិដ្ឋេវ ធម្មេ ចាសំសា, សម្មារាយេ ច សុគតី” តិ។

តត្ថ វិហាសាទិនោ តិ ភុត្តាតិវេកំ ភុញ្ញន្តេ សន្ធាយាហា។ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ តិ យេ
ឯវុចា, តេ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ ចាសំសា, សម្មារាយេ ច តេសំ សុគតិ ហោតិ, សត្តេ
ឧប្បជ្ឈន្តីតិ អធិប្បាយេន វទតិ។

អថ តេសុ ឯកោ តស្ស វចនំ សុត្វា អវសេសេ អាមន្តេត្វា ទុតិយំ
គាថមាហា -

១២៣.

“សុកស្ស ភាសមានស្ស, ន និសាមេថ បណ្ឌិតា;
ឥទំ សុណាថ សោទិរិយា, អម្ពេវាយំ បសំសតី” តិ។

តត្ថ ភាសមានស្ស តិ មាទុសិកាយ វាចាយ ភណ្ឌស្ស។ ន និសាមេថា តិ
ន សុណាថ។ ឥទំ សុណាថា តិ ឥទមស្ស វចនំ សុណាថ។ សោទិរិយា តិ សមាទេ
ឧទរេ វុត្តភាវេន តេ អាលបន្តោ អាហា។

អថ នេ បជិត្តិបន្តោ សុកោ តតិយំ គាថមាហា -

១២៤.

“នាហំ តុម្ពេ បសំសាមិ, កុណាចាទា សុណាថ មេ;
ឧច្ឆិជ្ឈកោជិនោ តុម្ពេ, ន តុម្ពេ វិហាសាទិនោ” តិ។

តត្ថ កុណាបាទាតិ កុណាបខាទកាតិ តេ អាលបតិ។

តេ តស្ស វេចនំ សុត្វា សញ្ចេបិ ចតុត្ថំ កាថមាបំសុ -

១២៥.

“សត្តវស្សា បព្ពជិតា, មជ្ឈារញ្ញេ សិខណ្ឌិនោ;
វិយាសេនេវ យាបេន្តា, មយញ្ញេ ភោតោ ការយ្ហា;
កេ នុ ភោតោ បសំសិយា”តិ។

តត្ថ សិខណ្ឌិនោតិ ចូឡាយ សមន្តាគតា។ វិយាសេនេវាតិ ឯត្ថកំ កាលំ
សត្តវស្សានិ សីហាព្យគ្គវិយាសេនេវ យាបេន្តា យទិ ភោតោ ការយ្ហា, អថ កេ
នុ តេ បសំសិយាតិ។

តេ លន្តាបេន្តោ មហាសត្តោ បញ្ចមំ កាថមាបា -

១២៦.

“តុម្ពេ សីហានំ ព្យគ្គានំ, វាឡានញ្ចាវសិជ្ជកំ;
ឧច្ឆិដ្ឋេនេវ យាបេន្តា, មញ្ញេវាវិយាសាទិនោ”តិ។

តត្ថ វាឡានញ្ចាវសិជ្ជកន្តិ សេសវាឡមិគានញ្ចា អវសិជ្ជកំ ឧច្ឆិដ្ឋភោជនំ។

តំ សុត្វា តាបសា “សចេ មយំ នវិយាសាទា, អថ កេ ចរហិ តេ
វិយាសាទា”តិ? អថ តេសំ សោ តមត្ថំ អាចិក្ខុន្តោ ធម្មំ កាថមាបា -

១២៧.

“យេ ព្រាហ្មណស្ស សមណស្ស, អញ្ញស្ស វា វិនិព្វិនោ;
ទត្វាវ សេសំ ភុញ្ញន្តិ, តេ ជនាវិយាសាទិនោ”តិ។

តត្ថ វនិព្វិនោតិ តំ តំ ភណ្ណំ យាចនកស្ស។ ឯវំ តេ លង្គាបេត្វា មហាសត្តោ
សកជ្ជានមេវ គតោ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា សត្ត
ភាតរោ ឥមេ កេឡិសីលកា ភិក្ខុ អហេសុំ, សក្កោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វិយាសាទជាតកវណ្ណានា អដ្ឋមា។

[៣៩៤] ៩. វដ្តកជាតកវណ្ណានា

បណីតន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ លោលភិក្ខុំ អារព្ព កថេសិ។
តញ្ញិ សត្តា “សច្ចំ កិវ ត្វំ ភិក្ខុ លោលោ” តិ បុច្ឆិត្វា “អាម, ភន្តេ” តិ វុត្តេ “ន ខោ
ភិក្ខុ ឥទានេវ លោលោ, បុព្វេបិ ត្វំ លោលោយេវ, លោលតាយ បន
ពារាណសិយំ ហត្ថិគវាស្សបុរិសកុណាបេហិ អតិស្តោ ‘ឥតោ ឧត្តរិវតំ
លភិស្សមី’ តិ អរញ្ញំ បរិដ្ឋាសិ” តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មនត្តេ វដ្តំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ វដ្តកយោនិយំ
និព្វត្តិត្វា អរញ្ញេ លូខតិណាពីជាហារោ វសិ។ តទា ពារាណសិយំ ឯកោ
លោលកាកោ ហត្ថិកុណាថាធិហិ អតិស្តោ “ឥតោ ឧត្តរិវតំ លភិស្សមី” តិ
អរញ្ញំ បរិសិក្ខា ជលាជលំ ខាទន្តោ ពោធិសត្តំ ទិស្វា “អយំ វដ្តកោ អតិវិយ
ជូលសរីរោ, មធុរំ គោចរំ ខាទតិ មញ្ញោ, ឯតស្ស គោចរំ បុច្ឆិត្វា តំ ខាទិត្វា
អហម្មិ ជូលោ ភវិស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា ពោធិសត្តស្ស ឧបរិភាគេ សាខាយ
និលីយិត្វា ពោធិសត្តំ បុច្ឆិ “ភោ វដ្តក, កី នាម បណីតាហារំ ភុញ្ញសិ,
ជូលសរីរោ អហោសិ” តិ? ពោធិសត្តោ តេន បុច្ឆិតោ តេន សទ្ធិ បដិសន្តារំ
ករោន្តោ បឋមំ កាថមាហា -

១២៨.

“បណ្ឌិតំ ភុញ្ញសេ ភត្តំ, សប្ប្រតិលញ្ច មាតុល;
អថ កេន នុ វណ្ណាន, កិសោ តូមសិ វាយសា”តិ។

តត្ថ ភត្តន្តិ មនុស្សានំ កោដននិយាមេន បដិយាទិតភត្តំ។ មាតុលាតិ តំ
បិយសមុទាចារេន អាលបតិ។ កិសោតិ អប្បមសលោហិតោ។

តស្ស វេចនំ សុត្វា កាកោ តិស្សោ គាថា អភាសិ -

១២៩.

“អមិត្តមជ្ឈេ វសតោ, តេសុ អាមិសមេសតោ;
និច្ចំ ឧត្តិគ្គហនយស្ស, កុតោ កាកស្ស ទន្ធិយំ។

១៣០.

“និច្ចំ ឧត្តតិនោ កាកា, ធម្មា ចាបេន កម្មនា;
លទ្ធា បិណ្ណា ន បីណាតិ, កិសោ តេនស្មី វដ្តក។

១៣១.

“លូខានិ តិណាតីជានិ, អប្បស្មេហានិ ភុញ្ញសិ;
អថ កេន នុ វណ្ណាន, ដូលោ តូមសិ វដ្តកា”តិ។

តត្ថ ទន្ធិយន្តិ ឯវុបស្ស មហ្មំ កាកស្ស កុតោ ទន្ធិភារោ, កុតោ ដូលន្តិ
អត្ថោ។ ឧត្តតិនោតិ ឧត្តតវន្តោ។ ធម្មាតិ កាកានមេវ នាមំ។ ចាបេន កម្មនា
លទ្ធាតិ កាកេន មនុស្សសន្តកវិលុម្បនសម្ព័ន្ធតេន ចាបេន កម្មេន លទ្ធា
បិណ្ណា។ ន បីណាតីតិ ន តប្ប្រតិ។ តេនស្មីតិ តេន ការណេនាហំ កិសោ

អស្មិ។ អប្បស្មេហានីតិ មន្តោជានិ។ ឥទំ កាកោ ពោធិសត្តំ “បណ្ឌិតកោជនំ
ខានតិ”តិ សញ្ញា ហុត្វាបិ វដ្តកានំ គហិតគោចរំ បុច្ឆន្តោ អាហា។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ អត្តនោ ជូលការការណំ កថេន្តោ ឥមា គាថា
អភាសិ -

១៣២.

“អប្បិច្ឆា អប្បចិន្តាយ, អន្ទរគមនេន ច;
លទ្ធាលទ្ធនេន យាបេន្តោ, ជូលោ តេនស្មិ វាយស។

១៣៣.

“អប្បិច្ឆស្ស ហិ ចោសស្ស, អប្បចិន្តសុខស្ស ច;
សុសង្កហិតមានស្ស, វុត្តិ សុសមុទានយា”តិ។

តត្ថ អប្បិច្ឆាតិ អាហារេសុ អប្បិច្ឆតាយ និត្តណ្ណតាយ, កេវលំ
សរីរយាបនវសេនេវ អាហារាហារណាតាយាតិ អត្តោ។ អប្បចិន្តាយាតិ “អន្ទ
កហំ អាហារំ លភិស្សមិ, សេ កហ”ន្តិ ឯវំ អាហារចិន្តាយ អភាវេន។
អន្ទរគមនេន ចាតិ “អសុកស្មី នាម ហនេ មជ្ជំ លភិស្សមី”តិ ចិន្តេត្វា
អន្ទរគមនេន ច។ លទ្ធាលទ្ធនាតិ ល្ងងំ វា ហោតុ បណ្ឌិតំ វា, យំ លទ្ធា, តេនេវ។
ជូលោ តេនស្មិតិ តេន ចតុត្ថិជេន ការណេន ជូលោ អស្មិ។ វាយសាតិ កាកំ
អាលបតិ។ អប្បចិន្តសុខស្សតិ អាហារចិន្តាហិតានំ អប្បចិន្តានមរិយានំ សុខំ
អស្សត្តិ អប្បចិន្តសុខោ, តស្ស តាធិសេន សុខេន សមន្នាគតស្ស។
សុសង្កហិតមានស្សតិ “ឯត្ថកំ ភុត្តិក្វា ជីវាបេតុ សក្ខិស្សមី”តិ ឯវំ សុដ្ឋ
សង្កហិតាហារមានស្ស។ វុត្តិ សុសមុទានយាតិ ឯវុបស្ស បុគ្គលស្ស ជីវិតវុត្តិ
សុខេន សក្កា សមុទានេតុ សុសមុទានយា សុនិព្ពត្តិយា។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ លោលភិក្ខុ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។

តទា កាកោ លោលភិក្ខុ អហោសិ, វដ្តកោ បន អហាមេវ អហោសិន្តិ។

វដ្តកជាតកវណ្ណានា នវមា។

[៣៩៥] ១០. ចារាវតជាតកវណ្ណានា

ចិរស្សំ វត បស្សមីតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ លោលភិក្ខុយេវ អារត្ត
កថេសិ។ បច្ចុប្បន្នវត្ថុ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វដ្តំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ ចារាវតោ ហុត្វា
ពារាណសិសេដ្ឋិនោ មហានសេ និឡបច្ឆិយំ វសតិ។ កាកោបិ តេន សទ្ធិ
វិស្សាសំ កត្វា តត្ថេវ វសតីតិ សព្ពំវិត្តាវេតព្ពំ។ ភត្តការកោ កាកបត្តានិ
លុញ្ចិត្វា បិដ្ឋេន តំ មក្ខេត្វា ឯកំ កថាលខណ្ឌំ វិជ្ជិត្វា កណ្ណោ បិឡន្ទិត្វា បច្ឆិយំ
បក្ខិបិ។ ពោធិសត្តោ អរញ្ញតោ អាគន្ធា តំ ធិស្វា បរិហាសំ ករោន្តោ បឋមំ
កាថមាហា -

១៣៤.

“ចិរស្សំ វត បស្សមិ, សហាយំ មណិធាវិនំ;

សុកតា មស្សុកុត្តិយា, សោភតេ វត មេ សខា”តិ។

តត្ថ មស្សុកុត្តិយាតិ ឥមាយ មស្សុកិរិយាយ។

តំ សុត្វា កាកោ ទុតិយំ កាថមាហា -

១៣៥.

“ប្បន្ន កង្ខណ្ឌលោមា, អហំ កម្មេសុ ព្យាវដោ;
ចិរស្សំ ឆ្លាបិតំ លទ្ធា, លោមំ តំ អន្ធិ ហារយិ” តិ។

តត្ថ អហំ កម្មេសុ ព្យាវដោតិ អហំ សម្ម ចារាវត, រាជកម្មេសុ ព្យាវដោ
ឌីកាសំ អលកន្តោ ប្បន្ន កង្ខណ្ឌលោមា អហោសិន្តិ វទតិ។ អន្ធិ ហារយិន្តិ អន្ធិ
ហារេសី។

តតោ ពោធិសត្តោ តតិយំ កាថមាហា -

១៣៦.

“យំ នុ លោមំ អហារេសិ, ធុល្លភំ លទ្ធិ កប្បកំ;
អថ កិញ្ចាហិ តេ សម្ម, កណ្ណោ កិណិកិណាយតី” តិ។

តស្សត្តោ - យំ តាវ ធុល្លភំ កប្បកំ លភិត្វា លោមំ ហារេសិ, តំ ហារេសិ,
អថ កិញ្ចាហិ តេ វយស្ស ឥទំ កណ្ណោ កិណិកិណាយតី តិ។

តតោ កាកោ ទ្វេ កាថា អភាសិ -

១៣៧.

“មនុស្សសុខុមាលាណំ, មណិ កណ្ណេសុ លម្ពតិ;
តេសាហំ អនុសិក្ខាមិ, មា ភ្នំ មញ្ញំ ធនំ កតំ។

១៣៨.

“សច្ចេបិមំ បិហាយសិ, មស្សកុត្តិ សុការិតំ;
ការយិស្សាមិ តេ សម្ម, មណិញ្ញាបិ ធនាមិ តេ” តិ។

តត្ថ មណីតិ ឯវ្យាចានំ មនុស្សានំ ឯកំ មណីរតនំ កណ្ណោសុ លម្ពតិ។
តេសាហន្តិ តេសំ អហំ។ មា ត្វំ មញ្ញីតិ ត្វំ បន “ឯតំ មយា ធរា កត”ន្តិ មា មញ្ញី។
សេចចិមំ បិហាយសីតិ សេច ឥមំ មម កតំ មស្សកុត្តី ត្វំ ឥច្ឆសិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ ធម្មំ កាថមាហា -

១៣៩.

“ត្វញ្ញោវ មណីនា ធន្នោ, សុកតាយ ច មស្សយា;
អាមន្ត ខោ តំ គច្ឆាមិ, បិយំ មេ តវធស្សន”ន្តិ។

តត្ថ មណីនាតិ មណីនោ, អយមេវ វា ចាហោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - សម្ម
វាយស, ត្វញ្ញោវ ឥមស្ស មណីនោ អនុច្ឆរិកោ ឥមិស្សា ច សុកតាយ មស្សយា,
មម បន តវ អធស្សនមេវ បិយំ, តស្មា តំ អាមន្តយិ ត្វា គច្ឆាមីតិ។

ឯវញ្ច បន វត្វា ពោធិសត្តោ ឧប្បតិ ត្វា អញ្ញត្ថ គតោ។ កាកោ តត្ថវ
ជីវិតក្ខយំ បត្តោ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិ ត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ លោលភិក្ខុ អនាគាមិដលេ បតិជ្ជហិ។ តនា
កាកោ លោលភិក្ខុ អហោសិ, ចារាវតោ បន អហមេវ អហោសិន្តិ។

ចារាវតជាតកវណ្ណានា ទសមា។

ខវបុត្តវត្តោ ទុតិយោ និដ្ឋិតោ។

ជាតកុទ្ធានំ -

អវារិយំ សេតកេតុ, ធម៌មុខញ្ច នេរុ ច;

អាសន្តមិគាលោបញ្ច, កាឡកណ្ណី ច កុក្កដំ។

ធម្មធនញ្ច នន្ទិយំ, ខរបុត្តំ សូចិ បេវ;
តុណ្ហាលំ សោណ្ណាកក្កដំ, មយ្ហកំ វិជ្ជាធរញ្ចេវ។

សិដ្ឋបុប្ផំ វិហាសាធំ, វដ្តកញ្ច ចារាវតំ;
សន្តាយីសុ មហាបេរា, ធក្កេវីសតិ ជាតកេ។

ធក្កនិចាតវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. សត្វកនិចាតោ

១. កុក្កុវត្តោ

[៣៩៦] ១. កុក្កុជាតកវណ្ណានា

ទិយឃ្លកុក្កុតិ ៩ធំ សត្វា ជេតវនេវិហារន្តោ រាជាវាធំ អារត្ត កថេសិ។
បច្ចុប្បន្នវត្ថុ តេសកុណាជាតកេ (ជា. ២.១៧.១ អាធមយោ) អាវិ ភវិស្សតិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស
អត្ថធម្មានុសាសកោ អមច្ឆោ អហោសិ។ រាជា អគតិគមនេ បតិដ្ឋាយ
អធម្មេន វជ្ជំ ការេសិ, ជនបធំ បីឡេត្វា ជនមេវ សំហរិ។ ពោធិសត្តោ រាជានំ
ឱវទិតុកាមោ ឯកំ ឧបមំ ឧបធារេន្តោវិចរតិ, រញ្ជោ ឧយ្យានេ វាសាការំ
វិប្បកតំ ហោតិ អនិដ្ឋិតច្ចនំ, ធារុកណ្ណិកំ អាហេបេត្វា គោចានសិយោ
បវេសិតមត្តា ហោន្តិ។ រាជា កីឡនត្ថាយ ឧយ្យានំ គន្ធា តត្ថវិចរិត្វា តំ គេហំ
បវិសិត្វា ឧល្លោកេន្តោ កណ្ណិកមណ្ឌលំ ទិស្វា អត្តនោ ឧបរិបតនភយេន

និក្ខមិត្តា ពហិ ឋិតា បុន ឡិលោកេត្វា “កី នុ ខោ និស្សយ កណ្ណិកា ឋិតា, កី
និស្សយ គោចានសិយោ” តិ ចិន្តេត្វា ពោធិសត្តំ បុច្ឆន្តោ បឋមំ កាថមាហា -

១.

“ធិយឡកុក្កុ ឧទយេន កណ្ណិកា, វិទតិយោ អដ្ឋ បរិក្ខបន្តិ ទំ;
សា សីសថា, សារមយា អដេត្តកា, កុហី ឋិតា ឧប្បរិតោ ន ជំសតី” តិ។

តត្ថ ធិយឡកុក្កុ ធិយឡរតនា។ ឧទយេនាតិ ឧច្ចតេន។ បរិក្ខបន្តិ ទំ តំ
បនេតំ អដ្ឋវិទតិយោ បរិក្ខបន្តិ, បរិក្ខបតោ អដ្ឋវិទតិបមាណាតិ វុត្តំ ហោតិ។
កុហី ឋិតាតិ កត្ថ បតិដ្ឋិតា ហុត្វា។ ន ជំសតីតិ ន បតតិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ “លទ្ធា ទានិ មេ រញ្ជោ ឡិវាទត្ថាយ ឧបមា” តិ ចិន្តេត្វា
តមា កាថា អាហា -

២.

“យា តីសតិ សារមយា អនុដ្ឋកា, បរិកិរិយ គោចានសិយោ សមំ ឋិតា;
តាហិ សុសង្កហិតា ពលសា បីឡិតា, សមំ ឋិតា ឧប្បរិតោ ន ជំសតិ។

៣.

“ឯវម្បិ មិត្តហិ ទន្ធូហិ បណ្ឌិតោ, អភេជ្ឈរូបេហិ សុចីហិ មន្តិភិ;
សុសង្កហិតោ សិរិយា ន ជំសតិ, គោចានសីការវហារ កណ្ណិកា” តិ។

តត្ថ យា តីសតិ សារមយាតិ យា ឯតា សារុក្ខមយា តីសតិ
គោចានសិយោ។ បរិកិរិយាតិ បរិវារេត្វា។ សមំ ឋិតាតិ សមភាគេន ឋិតា។
ពលសា បីឡិតាតិ តាហិ តាហិ គោចានសីហិ ពលេន បីឡិតា សុដ្ឋុសង្កហិតា
ឯកាពទ្ធា ហុត្វា។ បណ្ឌិតោតិ ព្រាណសម្បន្នោ រាជា។ សុចីហិតិ

សុច្ឆន្ទៈមាតាវេហិ កល្យាណមិត្តេហិ។ មន្ត្រីភីតិ មន្ត្រីកុសលេហិ។
គោចានសីការវហារ កណ្តិកាតិ យថា គោចានសីនំការំ វហមាណា
កណ្តិកា ន ជំសតិ ន បតតិ, ឯវំ រាជាបិ វុត្តប្បការេហិ មន្ត្រីហិ
អភិជ្ជហនយេហិ សុសង្កហិតោ សិរិតោ ន ជំសតិ ន បតតិ ន បរិហាយតិ។

រាជា ពោធិសត្ត កថេន្តេយេវ អត្តនោ កិរិយំ សល្លក្ខេត្វា កណ្តិកាយ
អសតិ គោចានសីយោ ន តិជ្ជន្តិ, គោចានសីហិ អសង្កហិតា កណ្តិកា ន
តិជ្ជតិ, គោចានសីសុ ភិជ្ជន្តិសុ កណ្តិកា បតតិ, ឯវមេវ អធម្មិកោ រាជា
អត្តនោ មិត្តាមច្ឆេ ច ពលកាយេ ច ព្រាហ្មណគហបតិកេ ច អសង្កណ្ឌោ
តេសុ ភិជ្ជន្តេសុ តេហិ អសង្កហិតោ ឥស្សរិយា ជំសតិ, រញ្ញោ នាម ធម្មិកេន
ភវិតព្ពន្ធិ។ អថស្ស តស្មី ខណោ បណ្ណាការត្ថាយ មាតុលុដ្ឋំ អាហារីសុ។ រាជា
“សហាយ, ឥមំ មាតុលុដ្ឋំ ខាធា”តិ ពោធិសត្តំ អាហា។ ពោធិសត្តោ តំ គហេត្វា
“មហារាជ, ឥមំ ខាធិតុំ អជានន្តា តិត្តកំ វា ករោត្តិ អម្ចិលំ វា, ជានន្តា បន
បណ្ឌិតា តិត្តកំ ហារេត្វា អម្ចិលំ អនិហរិត្វា មាតុលុដ្ឋរសំ អនាសេត្វាវ
ខាធិន្តិ”តិ រញ្ញោ ឥមាយ ឧបមាយ ធនសង្ឃរណ្ឌចាយំ ទស្សន្តោ ទ្វេ កាថា
អភាសិ -

៤.

“ខត្តចំ ពេល្លំ យថាបិ សត្តវា, អនាមសន្តោបិ ករោតិ តិត្តកំ;
សមាហរំ សាទុំ ករោតិ បត្តិវ, អសាទុំ កយិរា តនុពានុមុទ្ធវំ។

៥.

“ឯវម្បិ កាមនិគមេសុ បណ្ឌិតោ, អសាហសំ រាជធនានិ សង្ឃរំ;
ធម្មានុវត្តិ បដិបជ្ជមាណោ, ស ជាតិ កយិរា អវិហោឋយំ បរ”ន្តិ។

តត្ថ ខវត្តចន្ទិ ជន្មតចំ។ ពេល្លន្ទិ មាតុលុខ្ព័រ។ ‘ពេល’ន្ទិបិ ចាហេ, អយមេវត្ថោ។ សត្តវាតិ សត្តកហត្ថោ។ អនាមសន្តោតិ ពហិតចំ តនុកម្ម្យ អតច្ឆន្តោ ឥទំ ជលំ តិវុត្តកំ ករោតិ។ សមាហរន្តិ សមាហរន្តោ ពហិតចំ តច្ឆន្តោ អន្តោ ច អម្ពិលំ អនិហរន្តោ តំ សាទុំ ករោតិ។ បត្តិវាតិ រាជានំ អាលបតិ។ តនុពន្ធមុទ្ធវន្តិ តនុកំ បន តចំ ឧទ្ធវន្តោ សព្ពសោ តិវុត្តកស្ស អនបនីតត្តា តំ អសាទុមេវ កយិរា។ ឯវន្តិ ឯវំ បណ្ឌិតោ រាជាបិ អសាហសំ សាហសិយា តណ្ហាយ វសំ អតច្ឆន្តោ អតតិគមនំ បហាយ រជ្ជំ អបិឡេត្វា ឧបចិកានំ វម្មិកវឡននិយាមេន មគុករានំ រេណុំ គហេត្វា មគុករណនិយាមេន ច ធនំ សង្ឃវន្តោ -

“ធានំ សីលំ បរិច្ចាគំ, អជ្ឈនំ មទ្ធវំ តបំ;
អក្កោធំ អវិហឹសញ្ច, ខន្តិញ្ច អវិរោធន”ន្តិ។ -

ឥតិ ឥមេសំ ធនន្តំ រាជធម្មានំ អនុវត្តនេន ធម្មានុវត្តិ ហុត្វា បដិបដ្ឋមនោ សោ អត្តនោ ច បរេសញ្ច ជាតី វឡី ករេយ្យ បរំ អវិហេវេន្តោយេវាតិ។

រាជា ពោធិសត្តេន សទ្ធិ មន្តេន្តោ ចោក្ខវណីតីរំ គន្ធា សុបុប្ផិតំ ពាលស្វរិយវណ្ណំ ឧទកេន អនុបលិត្តំ បទុមំ ទិស្វា អាហា - “សហាយ, ឥមំ បទុមំ ឧទកេ សញ្ញាតមេវ ឧទកេន អលិម្បមានំ បិត”ន្តិ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ “មហារាជ, រញ្ញា នាម ឯវរូបេន ភវិតត្ថ”ន្តិ ឡីវន្តោ ឥមា គាថា អាហា -

៦.

“ឌីនាតម្ពលំ សុចិវរិសម្ពរំ, ជាតំ យថា ចោក្ខវណីសុ អម្ពជំ;
បទុមំ យថា អគ្គិនិកាសិជាលិមំ, ន កទ្ធមោ ន រោជេ ន វារិ លិម្បតិ។

៧.

“ឯវេយ្យ វេហារសុច្ឆី អសាហសំ, វិសុទ្ធកម្មន្តមបេតចាបកំ;
នលិម្បតិ កម្មកិលេស តាធិសោ, ជាតំ យថា ចោក្ខរណីសុ អម្ពជំ”ន្តិ។

តត្ថ ឌីនាតមូលន្តិ បណ្ណាមូលំ។ អម្ពជំន្តិ បទុមស្សេវ វេវចនំ។
អគ្គិនិកាសិដាលិមន្តិ អគ្គិនិកាសិនា សូរិយេន ដាលិតំ វិកសិតន្តិ អត្តោ។ ន
កទ្ធមោ ន រដោ ន វាវិ លិម្បតិ តិ នេវ កទ្ធមោ ន រដោ ន ឧទកំ លិម្បតិ, ន
មក្ខេតិ តិ អត្តោ។ “លិម្បតិ” ច្រូវ វា ចាហៅ, កុម្មត្ថ វា ឯតានិ បច្ចត្ថវចនានិ,
ឯតេសុ កទ្ធមាធិសុ ន លិម្បតិ, ន អល្លិយតិ តិ អត្តោ។ វេហារសុច្ឆិន្តិ
ចោរណាកេហិ ធម្មិករាជ្ជហិ លិខាបេត្វា វេបិតវិនិច្ឆយវេហារេ សុច្ឆី,
អគតិគមនំ បហាយ ធម្មេន វិនិច្ឆយការ កន្តិ អត្តោ។ អសាហសន្តិ
ធម្មិកវិនិច្ឆយេ វិតត្តាយេវ សាហសិកកិរិយាយ វិហិតំ។ វិសុទ្ធកម្មន្តិ
តេនេវ អសាហសិកជ្ជេន វិសុទ្ធកម្មន្តំ សច្ចវាធិ និក្ខោធំ មជ្ឈត្តំ តុលាក្ខតំ
លោកស្ស។ អបេតចាបកន្តិ អបេតចាបកម្ពំ។ ន លិម្បតិ កម្មកិលេស
តាធិសោតិ តំ រាជានំ ចាណាតិចាតោ អធិន្ទាធានំ កាមេសុមិច្ឆាចារោ
មុសាវាធាតិ អយំ កម្មកិលេសោ ន អល្លិយតិ។ កីការណា? តាធិសោ ជាតំ
យថា ចោក្ខរណីសុ អម្ពជំ។ តាធិសោ ហិ រាជា យថា ចោក្ខរណីសុ ជាតំ បទុមំ
អនុបលិត្តំ, ឯវំ អនុបលិត្តោ នាម ហោតិ។

រាជា ពោធិសត្តស្ស ឌីវាធំ សុត្វា តតោ បដ្ឋាយ ធម្មេន រដ្ឋំ ការេន្តោ
ធានាធិនិ បុញ្ញានិ កត្វា សគ្គបរាយណោ អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា រាជា
អានន្តោ អហោសិ, បណ្ឌិតាមន្តោ បន អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កុក្កជាតកវណ្ណានា បឋមា។

យថា ចាចោ និន្ទមតីតិ ឥទំ សត្តា វេឡុវនេ វិហារន្តោ វិបក្ខុសេវកំ ភិក្ខុ
អារត្ត កថេសិ។ វត្ថុ បន ហេជ្ជា មហិឡាមុខជាតកេ (ជា. ១.១.២៦) វិត្តាវិតមេវ។
តទា បន សត្តា “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្វេបេស វិបក្ខុសេវកោយេវ” តិ វត្ថា
អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មនត្ថេ រដ្ឋំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សីហោ ហុត្វា
សីហិយា សទ្ធិំ សំវេសន្តោ ទ្វេ ចោតកេ លភិ - បុត្តញ្ច ជីតវញ្ច។ បុត្តស្ស
មនោជាតិ នាមំ អហោសិ, សោ វយប្បត្តោ ឯកំ សីហាចោតិកំ គណ្ហិ។ ឥតិ តេ
បញ្ច ជនា អហោសុំ។ មនោជា វនមហីសាធយោ វជិត្វា មំសំ អាហារិត្វា
មាតាបិតរោ ច ភគិនិញ្ច បជាបតិញ្ច ចោសេតិ។ សោ ឯកទិវសំ គោចរភូមិយំ
គិរិយំ នាម សិដ្ឋាលំ បលាយិតុំ អប្បហោន្តំ ឧវេន និបន្នំ ទិស្វា “កី, សម្មា” តិ
បុច្ឆិត្វា “ឧបជ្ជាតុកាមោម្ហិ, សាមី” តិ វុត្ថេ “សាធុ, ឧបជ្ជហស្ស” តិ តំ គហេត្វា
អត្តនោ វសនគុហំ អានេសិ។ ពោធិសត្តោ តំ ទិស្វា “តាត មនោជ, សិដ្ឋាលា
នាម ទុស្សីលា ចាបធម្មា អកិច្ចេ និយោដេន្តិ, មា ឯតំ អត្តនោ សន្តិកេ កវី” តិ
វារេតុំ នាសក្ខិ។

អថេកទិវសំ សិដ្ឋាលោ អស្សមំសំ ខាទិតុកាមោ មនោជំ អាហា - “សាមិ,
អម្ពេហិ វេបេត្វា អស្សមំសំ អញ្ញំ អខាទិតបុព្វំ នាម នត្ថិ, អស្សំ
គណ្ហិស្សមា” តិ។ “កហំ បន, សម្ម, អស្ស ហោន្តិ” តិ? “ពារាណសិយំ
នទីតីវេ” តិ។ សោ តស្ស វចនំ គហេត្វា តេន សទ្ធិំ អស្សនំ នទិយា ម្ហានវេលាយំ
គន្ធា ឯកំ អស្សំ គហេត្វា បិដ្ឋិយំ អាហេបេត្វា វេតេន អត្តនោ គុហាធារមេវ
អាគតោ។ អថស្ស បិតា អស្សមំសំ ខាទិត្វា “តាត, អស្ស នាម រាជគោតា,
រាជាតោ ច នាម អនេកមាយា កុសលេហិ ធនុគ្គហេហិ វិជ្ជាបេន្តិ,

អស្សម៌សខាទនសីហា នាម ធីយាយុកា ន ហោត្តិ, ឥតោ បដ្ឋាយ មា អស្សំ
គណ្ហី"តិ អាហា។ សោ បិតុ វេចនំ អកត្វា គណ្ហាតេវ។ "សីហោ អស្សេ
គណ្ហាតី"តិ សុត្វា រាជា អន្តោនគរេយេវ អស្សនំ ចោក្ខវណី កាវាបេសិ។
តតោបិ អាគន្ធា គណ្ហិយេវ។ រាជា អស្សសាលំ កាវេត្វា អន្តោសាលាយមេវ
តិណោទកំ ទាបេសិ។ សីហោ ចាការមត្តកេន គន្ធា អន្តោសាលាតោបិ
គណ្ហិយេវ។

រាជា ឯកំ អក្ខណវេធិ ធនុគ្គហំ បក្កោសាបេត្វា "សក្ខិស្សសិ តាត, សីហំ
វិជ្ជិតុ"តិ អាហា។ សោ "សក្កោមី"តិ វេត្វា ចាការំ និស្សយ សីហស្ស
អាគមនមគ្គេ អដ្ឋកំ កាវេត្វា អដ្ឋាសិ។ សីហោ អាគន្ធា ពហិសុសានេ សិដ្ឋាលំ
វេបេត្វា អស្សគហណាត្ថាយ នគរំ បក្ខន្ទិ។ ធនុគ្គហោ អាគមនកាលេ
"អតិទិណោ វេតោ"តិ សីហំ អវិជ្ជិត្វា អស្សំ គហេត្វា គមនកាលេ
គរុការតាយ ឡីលំវេកំ សីហំ តិទិណោ នារាចេន បច្ឆាកាគេ វិជ្ជិ។ នារាចោ
បុរិមកាយេន និក្ខមិត្វា អាកាសំ បក្ខន្ទិ។ សីហោ "វិទ្ធោស្មី"តិ វិវិ។ ធនុគ្គហោ
តំ វិជ្ជិត្វា អសនិវិយ ជិយំ ចោបេសិ។ សិដ្ឋាលោ សីហស្ស ច ជិយាយ ច សន្តំ
សុត្វា "សហាយោ មេ ធនុគ្គហោន វិជ្ជិត្វា មារិតោ ភវិស្សតិ, មតកេន ហិ សទ្ធិ
វិស្សសោ នាម នត្ថិ, ឥទានិ មម បកតិយា វេសនវេមេវ គមិស្សមី"តិ អត្តនាវ
សទ្ធិ សល្លបន្តោ ទ្វេ គាថា អភាសិ -

៨.

“យថា ចាចោ និន្ទមតិ, ជិយា ចាបិ និក្ខជតិ;
ហញ្ញតេ នូន មនោជា, មិគរាជា សខា មម។

៩.

“ហន្ត ទានិ វេនន្តានិ, បក្កមាមិ យថាសុខំ;

នេតាទិសា សខា ហោត្តិ, លញ្ឆា មេ ជីវតោ សខា"តិ។

តត្ថ យថាតិ យេនាការេនេវ ចាចោ និន្ទមតិ។ ហញ្ញតេ នូនាតិ នូន
ហញ្ញតិ។ នេតាទិសាតិ វេទ្យា មតកា សហាយា នាម ន ហោត្តិ។ លញ្ឆា មេតិ
ជីវតោ មម សហាយោ នាម សក្កា លទ្ធំ។

សីហោបិ ឯកវេគេន គន្ធា អស្សំ គុហាធាវេ ចាតេត្វា សយម្បិ មរិត្វា
បតិ។ អថស្ស ញាតកា និក្ខមិត្វា តំ លោហិតមក្ខិតំ បហារមុខេហិ
បគ្បរិតលោហិតំ ចាបជនសេរីតាយ ជីវិតក្ខយំ បត្តំ អន្ធសំសុ, ទិស្វា ចស្ស
មាតា បិតា ភគិនំ បជាបតីតិ បដិចាជិយា ចតស្សោ គាថា ភាសីសុ -

១០.

“ន ចាបជនសំសេរី, អច្ឆន្នំ សុខមេធាតិ;
មនោជំ បស្ស សេមាណំ, គិរិយស្សនុសាសនី។

១១.

“ន ចាបសម្បវន្តេន, មាតា បុត្រេន នន្ទតិ;
មនោជំ បស្ស សេមាណំ, អច្ឆន្នំ សម្ពិ លោហិតេ។

១២.

“វេទ្យាបន្ទេតេ ចោសោ, ចាបិយោ ច និគច្ឆតិ;
យោ វេ ហិតានំ វចនំ, ន ករោតិ អត្ថទស្សនំ។

១៣.

“វេទ្យា សោ ហោតិ តតោ ច ចាបិយោ, យោ ឧត្តមោ អធមជន្ទបសេរី;
បស្សត្ថមំ អធមជន្ទបសេរីតំ, មិគាធិបំ សរវរេគនិទ្ធុត”ន្តិ។

តត្ថ អច្ឆន្តំ សុខមេធានីតិ ន ចំរំ សុខំ លកតិ។ គិរិយស្សនុសាសនីតិ អយំ
ឯវុចា គិរិយស្សនុសាសនីតិ គរហន្តោ អាហា។ ចាបសម្បវុឌ្ឍនាតិ ចាបេសុ
សម្បវុឌ្ឍន ចាបសហាយេន។ អច្ឆន្តន្តិ និមុត្តំ។ ចាបិយោ ច និកច្ឆតីតិ ចាបព្វា
វិន្តតិ។ ហិតានន្តិ អត្តកាមាណំ។ អត្តទស្សនន្តិ អនាគតអត្តំ បស្សន្តាណំ។
ចាបិយោតិ ចាបតរោ។ អធមជន្ទបសេវីតិ អធមជនំ ឧបសេវី។ ឧត្តមន្តិ
សរីរពលេន ជេដ្ឋកំ។

បច្ឆិមា អភិសម្ពុទ្ធកាថា -

១៤.

“និហ័យតិ បុរិសោ និហ័នសេវី, ន ច ហាយេថ កណាចិ តុល្យសេវី;
សេដ្ឋមុបកមំ ឧទេតិ ឱប្បំ, តស្មាត្តនា ឧត្តរិតំ ភជេថា”តិ។

តត្ថ និហ័យតីតិ ភិក្ខុវេ, និហ័នសេវី នាម មនោជា សីហោវិយ និហ័យតិ
បរិហាយតិ វិនាសំ ចាបុណាតិ។ តុល្យសេវីតិ សីលាធិហិ អត្តនា សទិសំ
សេវមាណោ ន ហាយតិ, វុឌ្ឍិយេវ បនស្ស ហោតិ។ សេដ្ឋមុបកមន្តិ សីលាធិហិ
ឧត្តរិតំយេវ ឧបកច្ឆន្តោ។ ឧទេតិ ឱប្បន្តិ សីយមេវ សីលាធិហិ គុណាហិ ឧទេតិ,
វុទ្ធិ ឧបកច្ឆតីតិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេវិបក្ខសេវកោ សោតាបត្តិជលេ បតិដ្ឋហិ។

តទា សិដ្ឋាលោ ទេវទត្តោ អហោសិ, មនោជាវិបក្ខសេវកោ, ភគិនី
ឧប្បលវណ្ណា, ភរិយា ខេមា ភិក្ខុនី, មាតា រាហុលមាតា, បិតា សីហារាជា បន
អហមេវ អហោសិន្តិ។

មនោជជាតកវណ្ណាធិ ធុតិយា។

[៣៩៨] ៣. សុតនុជាតកវណ្ណាធិ

រាជាតេ ភត្តន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ មាតុចោសកភិក្ខុំ អារព្ភ
កថេសិ។ វត្ថុ សាមជាតកេ (ជា. ២.២២.២៩៦ អាធមយោ) អារិ ភវិស្សតិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ
ធុត្តតគហបតិកុលេ និព្ពត្តិ, សុតន្តិស្ស នាមំ អកំសុ។ សោ វយប្បត្តោ ភតិ
កត្វា មាតាបិតារោ ចោសេត្វា បិតរិ កាលកតេ មាតរំ ចោសេតិ។ តស្មី បន
កាលេ ពារាណសិរាជា មិគវិត្តកោ អហោសិ។ សោ ឯកទិវសំ មហាន្តេន
បរិវារេន យោជនធិយោជនមត្តំ អរញ្ញំ បរិសិត្វា “យស្ស បិតជ្ជានេន មិគោ
បលាយតិ, សោ ឥមំ នាម ជិតោ” តិ សព្ពេសំ អាហោចាបេសិ។ អមច្ឆា រញ្ជោ
ធុរមគ្គជ្ជានេ កោដ្ឋកំ ធានេត្វា អទំសុ។ មនុស្សហិ មិគានំ វសនជ្ជានានិ
បរិវារេត្វា ឧត្តានេន្តេហិ ឧដ្ឋាបិតេសុ មិតេសុ ឯកោ ឯណិមិតោ រញ្ជោ បិតជ្ជានំ
បជិបដ្ឋិ។ រាជា “តំ វិជ្ជិស្សមី” តិ សរំ ឱបិ។ ធុត្តហិតមាយោ មិគោ សរំ
មហាជាសុកាភិមុខំ អាគច្ឆន្តំ ញត្វា បរិវត្តិត្វា សវេនវិទ្ធោវិយ ហុត្វា បតិ។
រាជា “មិគោ មេ វិទ្ធោ” តិ គហណាត្ថាយ ធារិ។ មិគោ ឧដ្ឋាយ វាតវេគេន
បលាយិ, អមច្ឆាធម្មោ រាជានំ អវហសីសុ។ សោ មិគំ អនុពន្ធិត្វា កិលន្តកាលេ
ខត្តេន ធូទា ជិដ្ឋិត្វា ឯកស្មី ទណ្ឌាកេ លត្តិត្វា កាជំ វហន្តោវិយ អាគច្ឆន្តោ
“ថោកំ វិស្សមិស្សមី” តិ មគ្គសមីបេ បិតំ វជ្ជក្ខំ ឧបគត្វា និបដ្ឋិត្វា និទ្ធុំ ធុត្តមិ។

តស្មី បន វជ្ជកេ និព្ពត្តោ មយទេវោ នាម យក្ខោ តត្ថ បរិដ្ឋេ វេស្សវណាស្ស
សន្តិកា ខាទិតុំ លភិ។ សោ រាជានំ ឧដ្ឋាយ គច្ឆន្តំ “តិដ្ឋតក្ខោសិ មេ” តិ ហត្ថ
គណ្ហិ។ “ត្វំ កោនាមាសី” តិ? “អហំ ឥធន និព្ពត្តយក្ខោ, ឥមំ ហំនំ បរិដ្ឋកេ

ខាងត្បូងលក់មី"តិ។ រាជា សតី ឧបជ្ជបេត្វា "កី អង្គេវ មំ ខាងស្បសិ, ឧទាហុ
និពន្ធំ ខាងស្បសិ"តិ បុច្ឆិ។ "លកន្តោ និពន្ធំ ខាងស្បមី"តិ។ រាជា "ឥមំ អង្គ មិកំ
ខាងត្បា មំ វិស្សន្តេហិ, អហំ តេ សេ បដ្ឋាយ ឯកាយ ភត្តចាតិយា សន្ធិ ឯកំ
មនុស្សំ បេសេស្សមី"តិ។ "តេន ហិ អប្បមត្តោ ហោហិ, អបេសិទិវសេ
តញ្ជោវ ខាងស្បមី"តិ។ "អហំ ពារាណសិរាជា, មយ្ហំ អវិជ្ជមានំ នាម នត្តិ"តិ។
យក្ខោ បដិញ្ញំ គហេត្វា តំ វិស្សន្តេសិ។ សោ នគរំ បរិសិត្វា តមត្ថំ ឯកស្ស
អត្ថចរកស្ស អមច្ចស្ស កថេត្វា "ឥនាទិ កី កាតត្ថ"ន្តិ បុច្ឆិ។ "ទិវសបរិច្ឆេទោ
កតោ, ទេវា"តិ? "ន កតោ"តិ។ "អយុត្តំ វោ កតំ, ឯវំ សន្តេបិ មា ចិន្តយិត្ត, ពហូ
ពន្ធនាការេ មនុស្សា"តិ។ "តេន ហិ ត្វំ ឯតំ កម្មំ ករ, មយ្ហំ ជីវិតំ ទេហិ"តិ។

អមច្ឆោ "សាធូ"តិ សម្បជិច្ឆិត្វា ទេវសិកំ ពន្ធនាការតោ មនុស្សំ នីហិវិត្វា
ភត្តចាតី គហេត្វា កត្វា អជាតាបេត្វាវ យក្ខស្ស បេសេសិ។ យក្ខោ ភត្តំ
ភុញ្ញិត្វា មនុស្សំ ខាងតិ។ អបរភាកេ ពន្ធនាការាទិ និម្មនុស្សនិ ជាតានិ។ រាជា
ភត្តហារកំ អលកន្តោ មរណភយេន កម្មិ។ អថ នំ អមច្ឆោ អស្សសេត្វា
"ទេវ, ជីវិតាសាតោ ធនាសាវ ពលវត្ថរា, ហត្ថិក្ខន្ធសហស្សភណ្ឌិកំ ឋបេត្វា
កោ ឥមំ ធនំ គហេត្វា យក្ខស្ស ភត្តំ អាទាយ គមិស្សតិ"តិ ភេវី ចរាបេមា"តិ
វិត្វា តថា កាវេសិ។ អថ តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ "អហំ ភតិយា
មាសកឡមាសកំ សជ្ឈិវិត្វា កិច្ចេន មាតរំ ចោសេមិ, ឥមំ ធនំ គហេត្វា មាតុ
នត្វា យក្ខស្ស សន្តិកំ គមិស្សមិ, សចេ យក្ខំ ទមេតុំ សក្ខិស្សមិ, ឥច្ឆេតំ
កុសលំ, នោ ចេ សក្ខិស្សមិ, មាតា មេ សុខំ ជីវិត្វា"តិ។ សោ តមត្ថំ មាតុ
អាហេត្វា "អលំ តាត, ន មម អត្តោ ធនេនា"តិ ទ្វេវាវេ បដិក្ខិបិត្វា
តតិយវាវេ តំ អនាបុច្ឆិត្វាវ "អាហារថ, អយ្យ, សហស្សំ, អហំ ភត្តំ
ហិវិត្វា"តិ សហស្សំ គហេត្វា មាតុ នត្វា "អម្ព, មា ចិន្តយិ, អហំ យក្ខំ
ទមេត្វា មហាជនស្ស សោត្តិ ករិស្សមិ, អង្គេវ តវ អស្សកិលិន្ទមុខំ

ហាសាបេឆ្មៅ អាគម្មិស្សមី” តិ មាតរំ វន្តិកា រាជបុរិសេហិ សន្ធិ រញ្ជោ សន្តិកំ
គន្ធា វន្តិកា អដ្ឋាសិ។

តតោ រញ្ជោ “តាត, តុំ ភត្តំ ហរិស្សសី” តិ វុត្ថេ “អាម, ទេវា” តិ អាហ។ “កី
តេ លទ្ធិ វដ្តតី” តិ? “តុម្ហាកំ សុវណ្ណាចាទុកា, ទេវា” តិ។ “កីការណា” តិ? “ទេវ,
សោ យក្ខោ អត្ថនោ វុត្ថមូលេ ភូមិយំ បិតកេ ខាទិកុំ លភតិ, អហំ ឯតស្ស
សន្តកភូមិយំ អដ្ឋតា ចាទុកាសុ ឋស្សមី” តិ។ “អញ្ញំ កី លទ្ធិ វដ្តតី” តិ?
“តុម្ហាកំ ឆត្ថំ, ទេវា” តិ។ “ឥទំ កិមត្ថាយា” តិ? “ទេវ, យក្ខោ អត្ថនោ
វុត្ថន្ទាយាយ បិតកេ ខាទិកុំ លភតិ, អហំ តស្ស វុត្ថន្ទាយាយ អដ្ឋតា
ឆត្ថន្ទាយាយ ឋស្សមី” តិ។ “អញ្ញំ កី លទ្ធិ វដ្តតី” តិ។ “តុម្ហាកំ ខត្ថំ, ទេវា” តិ។
“ឥមិនា កោ អត្ថោ” តិ? “ទេវ, អមនុស្សបិ អារុជហត្ថានំ ភាយន្តិយេវា” តិ។
“អញ្ញំ កី លទ្ធិ វដ្តតី” តិ? “សុវណ្ណាចាទី បូរេត្វា តុម្ហាកំ ភុញ្ញនកភត្ថំ ទេវ,
ទេវា” តិ។ “កីការណា, តាតា” តិ? “ទេវ, មាទិសស្ស នាម បណ្ឌិតស្ស បុរិសស្ស
មត្តិកចាទិយា លូខកោជនំ ហរិកុំ អននុច្ឆរិក” តិ។ “សាធុ, តាតា” តិ រាជា សព្វំ
នាបេត្វា តស្ស វេយ្យាវច្ឆកវេ បដិចាទេសិ។

ពោធិសត្តោ “មហារាជ, មា ភាយិត្ថ, អដ្ឋាហំ យក្ខំ ទមេត្វា តុម្ហាកំ សោត្តិ
កត្វា អាគម្មិស្សមី” តិ រាជានំ វន្តិកា ឧបករណានិ គាហាបេត្វា តត្ថ គន្ធា
មនុស្សេ វុត្ថស្សវិទូវេ ឋបេត្វា សុវណ្ណាចាទុកំ អារុយ្ហ ខត្ថំ សន្ធិយ្ហិត្វា សេតច្ឆត្តំ
មត្តកេ កត្វា កញ្ចនចាទិយា ភត្ថំ គហេត្វា យក្ខស្ស សន្តិកំ ចាយាសិ។
យក្ខោ មគ្គំ ឌីលោកេឆ្មៅ តំ ទិស្វា “អយំ បុរិសោ ន អញ្ញេសុ ទិវសេសុ
អាគមនិយាមេន ឯតិ, កី នុ ខោ ការណា” តិ ចិន្តេសិ។ ពោធិសត្តោបិ
វុត្ថសមីបំ គន្ធា អសិគុណ្ឌាន ភត្តចាទី អន្តោនាយាយ កវិត្វា នាយាយ
បរិយន្តេ បិតោ បឋមំ គាថមាហ។

១៥.

“រាជាតេ ភត្តំ ចាហេសី, សុច្ឆិ មំសូបសេចនំ;
មយនេវស្មី អធិវត្ថុ, ឯហិ និក្ខម្ហ ភុញ្ញសូ”តិ។

តត្ថ ចាហេសីតិ បហិណ្ឌិ។ មយនេវស្មី អធិវត្ថុតិ មយនេវាតិ វជរុក្ខា
វុច្ឆតិ, តស្មី អធិវត្ថុតិ នេវតំ អាលបតិ។

តំ សុត្វា យក្ខា “ឥមំ បុរិសំ វញ្ញេត្វា អន្តោឆាយាយ បរិជ្ឈំ ខាទិស្សាមី”តិ
ចិន្តេត្វា ធុតិយំ កាជមាហា -

១៦.

“ឯហិ មាណាវ ឱវេន, ភិក្ខុមាធាយ សូបិតំ;
ត្វញ្ច មាណាវ ភិក្ខា ច, ឧភោ ភក្ខា ភរិស្សថា”តិ។

តត្ថ ភិក្ខុន្តិ មម និពទ្ធិភិក្ខុំ។ សូបិតន្តិ សូបសម្បជ្ជំ។

តតោ ពោធិសត្តោ ទ្វេ កាថា អភាសិ -

១៧.

“អប្បកេន តុរំ យក្ខ, ធុល្លមត្តំ ជហិស្សសិ;
ភិក្ខុំ តេ នាហរិស្សន្តិ, ជនា មរណាសញ្ញិនោ។

១៨.

“លទ្ធាយ យក្ខា តវ និច្ឆភិក្ខុំ, សុច្ឆិ បណ្ឌិតំ វសសា ឧបេតំ;
ភិក្ខុញ្ច តេ អាហរិយោ នរោ ឥធម៌, សុធុល្លភោ ហេហិតិ ភក្ខិតេ
មយី”តិ។

តត្ថ ធុល្លមត្តន្តិ អប្បកេន ការណេន មហន្តំ អត្ថំ ជហិស្សសីតិ ទស្សេតិ។
 នាហិស្សន្តិ តេតោ បជ្ជាយ មរណសញ្ញានោ ហុត្វា ន អាហិស្សន្តិ, អថ តំ
 មិលាតសាខាវិយ រុក្ខោ និរាហារោ ទុព្ពលោ ភវិស្សសីតិ។ លទ្ធាយន្តិ លទ្ធអយំ
 លទ្ធាគមនំ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - សម្ម យក្ខ, យំ អហំ អន្ធិ អាហារី, ឥទំ តវ និច្ចភិក្ខុ
 សុច្ឆិ បណីតំ ឧត្តមំ រសេន ឧបេតំ លទ្ធាគមនំ ទេវសិកំ តេ អាគន្ធិស្សតិ។
 អាហារិយោតិ អាហារណាកោ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - “សចេ តំ ឥមំ ភិក្ខុ គហេត្វា
 អាគតំ មំ ភក្ខុសិ, អថេវំ មយិ ភក្ខុតេ ភិក្ខុញ្ច តេ អាហារណាកោ អញ្ញោ នរោ
 ឥធ សុធុល្លភោ ភវិស្សតិ។ កីការណា? មាទិសោ ហិ ពារាណាសិយំ អញ្ញោ
 បណ្ឌិតមនុស្សោ នាម នត្ថិ, មយិ បន ខាទិតេ សុតនុបិ នាម យក្ខេន ខាទិតោ,
 អញ្ញស្ស កស្ស សោ លទ្ធិស្សតិ” តិ ភត្តាហារណាកំ ន លភិស្សសិ, អថ តេ ឥតោ
 បជ្ជាយ ភោជនំ ធុល្លភំ ភវិស្សតិ, អម្ពាភម្មិ រាជានំ គណ្ឌិតុំ ន លភិស្សសិ។
 កស្មា? រុក្ខតោ ពហិភាវេន។ សចេ បនិទំ ភត្ថំ ភុព្ពិត្វា មំ បហិណិស្សសិ, អហំ
 តេ រញ្ញោ កថេត្វា និពទ្ធំ ភត្ថំ បេសេស្សមិ, អត្តានម្មិ ច តេ ខាទិតុំ ន ទស្សមិ,
 អហម្មិ តវ សន្តិកេ ហិ នេន ឫស្សមិ, ចាទុកាសុ ឫស្សមិ, រុក្ខន្ទាយាយម្មិ តេ
 ន ឫស្សមិ, អត្តនោ ឆត្តន្ទាយាយមេវ ឫស្សមិ, សចេ បន មយា សទ្ធិ
 វិរុជ្ឈិស្សសិ, ខគ្គេន តំ ទ្វិដា ភិទ្ធិស្សមិ, អហញ្ញា អន្ធិ ឯតទត្ថមេវ សន្នេហា ហុត្វា
 អាគតោតិ។ ឯវំ កិរ នំ មហាសត្តោ តន្ថេសិ។

យក្ខោ “យុត្តរូបំ មាណវោ វទីតី” តិ សល្លកេត្វា បសន្នចិត្តោ ទ្វេ កាថា
 អភាសិ -

១៩.

“មមេវ សុតនោ អត្តោ, យថា ភាសសិ មាណវ;
 មយា តំ សមនុញ្ញតោ, សោតី បស្សហិ មាតវំ។

២០.

“ខ្ញុំ ឆ្កួញ ចាតិញ, គង្គមាធាយ មាណវ;
សោត្តី បស្សតុ តេ មាតា, តូញ បស្សហិ មាតរ”ន្តិ។

តត្ថ សុតនោតិ ពោធិសត្តំ អាលបតិ។ យថា ភាសសីតិ យថា តំ ភាសសិ,
តថា យោ ឯស តយា ភាសិតោ អត្ថោ, ឯសោ មមេវត្ថោ, មយ្ហមេវ វឡីតិ។

យក្ខស្ស កថំ សុត្វា ពោធិសត្ថោ “មម កម្មំ និប្បន្នំ, ធមិតោ មេ យក្ខោ,
ពហុញ ធនំ លទ្ធិំ, រញ្ជោ ច វចនំ កត”ន្តិ តុដ្ឋចិត្តោ យក្ខស្ស អនុមោទនំ
ករោន្តោ ឱសានតាថមាហា -

២១.

“ឯវំ យក្ខ សុខំ ហោហិ, សហ សព្វេហិ ញាតិភិ;
ធនញ មេ អធិគតំ, រញ្ជោ ច វចនំ កត”ន្តិ។ -

វត្វា ច បន យក្ខំ អាមន្តោត្វា “សម្ម, តំ បុព្វេ អកុសលកម្មំ កត្វា កក្ខដ្ឋោ
ជរុសោ បរេសំ លោហិតមំសភក្ខោ យក្ខោ ហុត្វា និព្វត្ថោ, ឥតោ បជ្ជាយ
ចាលោភិចាតាធិនិ មា ករី”តិ សីលេ ច អានិសំសំ, ទុស្សីល្យេ ច អានិនំ
កថេត្វា យក្ខំ បញ្ចសុ សីលេសុ បតិដ្ឋាបេត្វា “កី តេ អរញ្ញវាសេន, ឯហិ
នគរទ្វារេ តំ និសីទាបេត្វា អគ្គភត្តលាភី ករោមី”តិ យក្ខេន សទ្ធិំ និក្ខមិត្វា
ខត្តាធិនិ យក្ខំ គាហាបេត្វា ពារាណសី អគមាសិ។ “សុតនុ មាណវោ យក្ខំ
គហេត្វា ឯតី”តិ រញ្ជោ អាហោចេសុំ។ រាជា អមច្ចបរិវុតោ ពោធិសត្ថស្ស
បច្ចុគ្គមនំ កត្វា យក្ខំ នគរទ្វារេ និសីទាបេត្វា អគ្គភត្តលាភិនំ កត្វា នគរំ
បរិសិត្វា ភេរី ចរាបេត្វា នាគរេ សន្និចាតាបេត្វា ពោធិសត្ថស្ស គុណំ កថេត្វា

សេនាបតីជ្ជានំ អនាសិ។ អយព្វា ពោធិសត្តស្ស ឌីវាទេ ឋេត្វា ធានាធីនិ បុញ្ញានិ
កត្វា សគ្គបរាយណោ អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ មាតុចោសកកិក្ខុ សោតាបត្តិជលេ
បតិជ្ជហិ។ តនា យក្ខោ អង្គុលិមាលោ អហោសិ, រាជា អានន្ទោ, មាលារោ បន
អហមេវ អហោសិន្តិ។

សុតនុជាតកវណ្ណានា តតិយា។

[៣៩៩] ៤. មាតុចោសកកិក្ខុជាតកវណ្ណានា

តេ កថំ នុ ករិស្សន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ មាតុចោសកកិក្ខុ
អារត្ត កថេសិ។ វត្ថុ សាមជាតកេ (ជា. ២.២២.២៩៦ អាទយោ) អរិ ករិស្សនិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថ រដ្ឋំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ គិដ្ឋយោនិយំ
និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ វុទ្ធេ បរិហ័នចក្កកេ មាតាបិតរោ គិដ្ឋគុហាយំ ឋេត្វា
គោមសាធីនំ អាហរិត្វា ចោសេសិ។ តស្មី កាលេ ពារាណសិយំ សុសានេ ឯកោ
នេសាទោ អនិយមេត្វា គិដ្ឋានំ ចាសេ ឌីឡេសិ។ អថេកទិវសំ ពោធិសត្តោ
គោមសាធី បរិយេសន្តោ សុសានំ បរិដ្ឋោ ចាទេន ចាសេ ពជ្ឈិត្វា អត្ថនោ ន
ចិន្តេសិ, វុទ្ធេ បរិហ័នចក្កកេ មាតាបិតរោ អនុស្សរិត្វា “កថំ នុ ខោ មេ
មាតាបិតរោ យាបេស្សន្តិ, មម ពទ្ធកាវម្មិ អជានន្តា អនាថា និប្បច្ចយា
បព្ពតគុហាយមេវ សុស្សិត្វា មរិស្សន្តិ មញ្ញេ” តិ វិលបន្តោ បឋមំ កាថមាហា -

២២.

“តេ កថំ នុ ករិស្សន្តិ, វុទ្ធា គិរិទរិសយា;

អហំ ពោធិ្វាស្មិ ចាសេន, និលីយស្ស វសំ គតោ"តិ។

តត្ថ និលីយស្សតិ ឯវំនាមកស្ស នេសាទបុត្តស្ស។

អថ នេសាទបុត្តោ គិដ្ឋរាជស្ស បរិទេវីតសទ្ធិំ សុត្វា ធុតិយំ កាឋមាហា -

២៣.

“កី គិដ្ឋ បរិទេវសិ, កា នុតេ បរិទេវនា;

នមេ សុតោវា ធិដ្ឋោវា, ភាសន្តោ មាណសី ធិជា"តិ។

គិដ្ឋោ អាហា -

២៤.

“ភរាមិ មាតាបិតោ, វុទ្ធន្ទេ គិរិទីសយេ;

តេ កមំ នុ ករិស្សន្តិ, អហំ វសំ គតោ តវា"តិ។

នេសាទោ អាហា -

២៥.

“យំ នុ គិដ្ឋោ យោជនសតំ, កុណាចានិ អវេក្ខតិ;

កស្មា ជាលញ្ចា ចាសញ្ចា, អាសដ្ឋាបិ ន ពុដ្ឋសី"តិ។

គិដ្ឋរាជា អាហា -

២៦.

“យទា បរាភវោ ហោតិ, ចោសោ ជីវិតសដ្ឋយេ;

អថ ជាលញ្ចា ចាសញ្ចា, អាសដ្ឋាបិ ន ពុដ្ឋតី"តិ។

២៧.

“ភវស្ស មាតាបិតារោ, វុទ្ធន្ទេ គិរិទីរិសយេ;
មយា ភូ សមនុញ្ញតោ, សោត្តី បស្សហិ ញាតកេ។

២៨.

“ឃំ លុទ្ធក នន្ទស្ស, សហ សត្តេហិ ញាតិភិ;
ភវស្ស មាតាបិតារោ, វុទ្ធន្ទេ គិរិទីរិសយេ” តិ។ -

នេសាទបុត្តន ធុតិយា, គិដ្ឋន តតិយាតិ ឥមា កាថា បដិចាដិយា វុត្តា។

តត្ថ យំ នូតិ យំ នុ ឯតំ លោកេ កជ័យតិ។ គិដ្ឋន យោជនសតំ, កុណាចានិ
អវេក្ខតីតិ យោជនសតំ អតិក្កម្ម បិតានិបិ កុណាចានិ បស្សតិ, តំ យទិ តជំ,
អថ កស្មា ភូ ឥមំ ជាលញ្ច ចាសញ្ច អាសន្នាបិ ន ពុជ្ឈសិ, សន្តិកំ អាគន្ធាបិ ន
ជាធាសីតិ។

បរាភវេតិ វិជានសោ។ ភវស្សតិ ឥទំ សោ ពោធិសត្តស្ស ធម្មកជំ សុត្វា
“បណ្ឌិតោ គិដ្ឋនរាជា បរិទេវន្តោ ន អត្តនោ បរិទេវតិ, មាតាបិតុនំ បរិទេវតិ,
នាយំ មារេតុំ យុត្តោ” តិ តុស្សិត្វា អាហា, វត្វា ថ បន បិយចិត្តន មុទុចិត្តន
ចាសំ មោចេសិ។

អថស្ស ពោធិសត្តោ មរណមុខា បមុត្តោ សុខិតោ អនុមោទនំ ករោត្តោ
ឱសានកាជំ វត្វា មុខបូរំ មំសំ អាធាយ មាតាបិតុនំ អធាសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សន្ធានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ មាតុចាសកភិក្ខុ សោតាបត្តិជលេ
បតិដ្ឋហិ។

តទា នេសាទបុត្តោ ឆន្ទោ អហោសិ, មាតាបិតារោ មហារាជកុលានិ,
គិដ្ឋរាជា បន អហាមេវ អហោសិន្តិ។

មាតុចោសកគិដ្ឋជាតកវណ្ណានា ចតុត្ថា។

[៤០០] ៥. ឧត្តបុប្ផជាតកវណ្ណានា

អនុតិរចារី ភទ្ទន្តេតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ ឧបនន្តំ សក្យបុត្តំ អារព្ព
កថេសិ។ សោ ហិ សាសនេ បព្ពជិត្វា អប្បិច្ឆតាធិគុណោ បហាយ មហាតណ្ហោ
អហោសិ។ វស្សបនាយិកាយ ទ្វេ តយោវិហារេ បរិគ្គហេត្វា ឯកស្មី ឆត្តំ វា
ឧចាហនំ វា ឯកស្មី កត្តរយដ្ឋី វា ឧទកតុម្ហំ វា ឋបេត្វា ឯកស្មី សយំ វសតិ។
សោ ឯកស្មី ជនបទវិហារេ វស្សំ ឧបគន្ធា “ភិក្ខុហិ នាម អប្បិច្ឆេហិ ភវិតព្ព”ន្តិ
អាគាសេ ចន្តំ ឧដ្ឋាបេន្តោវិយ ភិក្ខុនំ បច្ឆយសន្តោសធិបកំ អរិយវំសបដិបទំ
កថេសិ។ តំ សុត្វា ភិក្ខុ មនាចានិ បត្តចីវរានិ ឆន្ទេត្វា មត្តិកាបត្តានិ ចេវ
បំសុក្ខលចីវរានិ ច គណ្ហិសុ។ សោ តានិ អត្ថនោ វសនដ្ឋានេ ឋបេត្វា វុត្តវស្សោ
បវារេត្វា យានកំ បូរេត្វា ជេតវនំ គច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ ឯកស្ស អរញ្ញវិហារស្ស
បិដ្ឋិភាគេ ចានេ វល្លិយា បលិតុទ្វោ “អន្ធា ឯត្ថ កិញ្ចិលទ្ធតំ ភវិស្សតី”តិ តំ
វិហារំ ចារិសិ។ តត្ថ បន ទ្វេ មហាល្អកា ភិក្ខុ វស្សំ ឧបគន្ធិសុ។ តេ ទ្វេ ច
ជូលសាជកេ ឯកញ្ច សុខុមកម្ពលំ លភិត្វា ភាជេតុំ អសក្កោន្តា តំ ទិស្វា
“ថេរោ នោ ភាជេត្វា ទស្សតី”តិ តុដ្ឋចិត្តា “មយំ, ភន្តេ, ឥមំ វស្សវាសិកំ ភាជេតុំ
ន សក្កោម, ឥមំ នោ ទិស្សាយ វិវាទោ ហោតិ, ឥទំ អម្ពា កំ ភាជេត្វា ទេថា”តិ
អាហំសុ។ សោ “សាធុ ភាជេស្សមី”តិ ទ្វេ ជូលសាជកេ ទ្វិន្ទម្បិ ភាជេត្វា “អយំ
អម្ពា កំ វិនយធរានំ ចាបុណាតី”តិ កម្ពលំ គហេត្វា បក្កាមិ។

តេបី ថេរា កម្ពុល សាលយា តេនេវ សធី ជេតវនំ គន្ធាវិនយធរានំ ភិក្ខុនំ
តមត្ថំ អាហោចេត្វា “លព្ពតិ នុ ខោ, ភន្តេ, វិនយធរានំ ឯវំ វិលោបំ ខាធិតុ” ត្ថិ
អាហំសុ។ ភិក្ខុ ឧបនន្តេត្ថេវេន អាភតំ បត្តចីវរាសី ទិស្វា “មហាបុព្វោសិ ត្ថំ
អាវុសោ, ពហំ តេ បត្តចីវំ លទ្ធ” ត្ថិ វធីសុ។ សោ “កុតោ មេ អាវុសោ, បុព្វំ,
ឥមិនា មេ ឧចាយេន ឥទំ លទ្ធ” ត្ថិ សព្វំ កថេសិ។ ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ កថំ
សមុដ្ឋាបេសុំ “អាវុសោ, ឧបនន្តោ សក្យបុត្តោ មហាតណ្ហោ មហាលោកោ” តិ។
សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ កថាយ សន្និសិន្នា” តិ បុច្ឆិត្វា
“ឥមាយ នាមា” តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឧបនន្តេន បដិបទាយ អនុច្ឆិកំ កតំ,
បរស្ស បដិបទំ កថេន្តេន នាម ភិក្ខុនា បឋមំ អត្តនោ អនុច្ឆិកំ កត្វា បច្ឆា
បរោ ឱវទិតត្តោ” តិ។

“អត្តានមេវ បឋមំ, បតិវុបេ និវេសយេ;

អថញ្ញាមនុសាសេយ្យ, ន កិលិស្សេយ្យ បណ្ឌិតោ” តិ។ (ធម. ប. ១៥៨) -

ឥមាយ ធម្មបទេ កាថាយ ធម្មំ នេសេត្វា “ន, ភិក្ខុវេ, ឧបនន្តោ ឥទានេវ,
បុព្វេបេស មហាតណ្ហោ មហាលោកោវ, ន ច បន ឥទានេវ, បុព្វេបេស ឥមេសំ
សន្តកំ វិលុម្បិយេវា” តិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ នទីតីវេ
វុត្តនេវតា អហោសិ។ តទា ឯកោ សិដ្ឋាលោ មាយាវី នាម ភវិយំ គហេត្វា
នទីតីវេ ឯកស្មី ថានេ វសិ។ អថេកទិវសំ សិដ្ឋាលី សិដ្ឋាលំ អាហា “ទោហន្នោ
មេ សាមិ, ឧប្បន្នោ, អល្លហេហិតមច្ចំ ខាធិតុំ ឥច្ឆាមី” តិ។ សិដ្ឋាលោ
“អប្បោស្សក្កា ហោហិ, អាហារិស្សាមិ តេ” តិ នទីតីវេ ចរន្តោ វល្លិយា ចានេ
បលិពុជ្ជិត្វា អនុតិវមេវ អគមាសិ។ តស្មី ខណោ គម្ពីរចារី ច អនុតិវចារី ចាតិ
ទ្វេ ឧទ្ធា មន្រ្តេ បរិយេសត្តា តីវេ អជ្ជំសុ។ តេសុ គម្ពីរចារី មហន្តំ រោហិតមច្ចំ

ទិស្វា វេគេន ឧទកេ បរិសិត្វា តំ នង្គុដ្ឋេ គណ្ហិ។ ពលវា មន្រ្ទា បរិកឡន្តោ
យាសិ។ សោ គម្ពីរចារី ឧទ្ទោ “មហាមន្រ្ទា ឧតិទ្ទម្បិ នោ បហោស្សតិ, ឯហិ មេ
សហាយោ ហោហិ” តិ ឥតវេន សទ្ធិ សល្លបន្តោ បឋមំ កាជមាហា -

២៩.

“អនុត្ថិរចារី ភទ្ទន្តេ, សហាយមនុជារំ មំ;
មហាមេ គហិតោ មន្រ្ទា, សោ មំ ហរតិ វេគសា” តិ។

តត្ថ សហាយមនុជារំ មន្តិ សហាយ អនុជារំ មំ, សន្ធិវសេន ម-កាពោ
វុត្តោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - យថាហំ ឥមិនា មន្រ្ទេន ន សំហិរាមិ, ឯវំ មំ នង្គុដ្ឋេន្តោ
គហេត្វា ត្វំ អនុជារាតិ។

តំ សុត្វា ឥតវេន ទុតិយំ កាជមាហា -

៣០.

“គម្ពីរចារី ភទ្ទន្តេ, ទទ្ធិ គណ្ហាហិ ថាមសា;
អហំ តំ ឧទ្ធិស្សមិ, សុបល្លោកា ឧរគាមិវា” តិ។

តត្ថ ថាមសាតិ ថាមេន។ ឧទ្ធិស្សមិ តិ និហិស្សមិ។ សុបល្លោកា ឧរគាមិវា តិ
គរុឡោ សប្បំវិយ។

អថ ទ្វេបិ តេ ឯកតោ ហុត្វា រោហិតមន្តំ និហិស្សត្វា ជលេ ឋេបេត្វា មារេត្វា
“ត្វំ ភាជេហិ, ត្វំ ភាជេហិ” តិ កលហំ កត្វា ភាជេតុំ អសក្កោន្តា ឋេបេត្វា
និសីទិសុ។ តស្មី កាលេ សិដ្ឋាលោ តំ ហំនំ អនុប្បត្តោ។ តេ តំ ទិស្វា ឧភោបិ
បច្ចុគ្គមនំ កត្វា “អយំ, សម្ម, ទព្ពបុប្ផមន្រ្ទា អម្ពេហិ ឯកតោ ហុត្វា គហិតោ, តំ

នោ ភាជេតុំ អសក្កោន្តានំ វិវាទោ ឧប្បន្នោ, សមភាគំ នោ ភាជេត្វា ទេហី"តិ
តតិយំ កាថមាហំសុ -

៣១.

“វិវាទោ នោ សមុប្បន្នោ, ទព្ពបុប្ផ សុណោហិ មេ;
សមេហិ មេធកំ សម្មា, វិវាទោ វ្យុបសម្មត”ន្តិ។

តត្ថ ទព្ពបុប្ផាតិ ទព្ពបុប្ផសមាទវណ្ណតាយ តំ អាលបន្តិ។ មេធកន្តិ កលហំ។
តេសំ វេទនំ សុត្វា សិដ្ឋាលោ អត្ថនោ ពលំ ជីបេន្តោ -

៣២.

“ធម្មដ្ឋោហំ បុរេ អាសី, ពហូ អធា មេ តីរីតា;
សមេមិ មេធកំ សម្មា, វិវាទោ វ្យុបសម្មត”ន្តិ។ -

ឥទំ កាថំ វត្វា ភាជេន្តោ -

៣៣.

“អនុតីរចារិ នង្គ័ដ្ឋំ, សីសំ កម្មីរចារិនោ;
អច្ឆាយំ មជ្ឈិមោ ខណ្ឌោ, ធម្មជ្ជស្ស ភវិស្សតី”តិ។ -

ឥមំ កាថមាហា -

តត្ថ បឋមកាថាយ អយមត្ថោ - អហំ បុព្វេ រាជ្ជនំ វិនិច្ឆយាមច្ឆោ អាសី,
តេន មយា វិនិច្ឆយេ និសីទិត្វា ពហូ អធា តីរីតា, តេសំ តេសំ
ព្រាហ្មណគហបតិកាជិនំ ពហូ អធា តីរីតា វិនិច្ឆិតា, ស្វាហំ តុម្ហាទិសានំ

សមជាតិកាន់ ចតុប្បជានំ អង្គុតីរេតុំ កី ន សក្ខិស្សមិ, អហំ វោ សមេមិ
មេធាកំ, សម្មា មំ និស្សាយ តុម្ហាកំ វិវាទោ រូបសម្មតូតិ។

ឯវញ្ច បនវត្វា មច្ឆំ តយោ កោដ្ឋាសេ កត្វា អនុតិវចារិ តុំ នង្គុដ្ឋំ គណ្ហា,
សីសំ គម្ពីរចារិនោ ហោតុ។ អច្ចាយំ មជ្ឈិមោ ខណ្ឌោតិ អបិច អយំ មជ្ឈិមោ
កោដ្ឋាសោ។ អថ វា អច្ចាតិ អតិច្ច, ឥមេ ទ្វេ កោដ្ឋាសេ អតិក្កមិត្វា បិតោ អយំ
មជ្ឈិមោ ខណ្ឌោ ធម្មជ្ឈស្ស វិនិច្ឆយសាមិកស្ស មយ្ហំ ភវិស្សតីតិ។

ឯវំ តំ មច្ឆំ វិភជិត្វា “តុម្ពេ កលហំ អកត្វា នង្គុដ្ឋញ្ច សីសញ្ច ខាធិបា”តិ
វត្វា មជ្ឈិមខណ្ឌំ មុខេន ខំសិត្វា តេសំ បស្សន្តានំយេវ បលាយិ។ តេ សហស្សំ
បរាជិតាវិយ ធុម្ពុខា និសីទិត្វា កាធិមាហំសុ -

៣៤.

“ចិរម្បិ ភក្ខោ អភវិស្ស, សចេ នវិវទេមសេ;
អសីសកំ អនង្គុដ្ឋំ, សិដ្ឋាលោ ហាវតិ រោហិត”ន្តិ។

តត្ថ ចិរម្បិតិ ទ្វេ តយោ ធិវសេ សន្ទាយ វុត្តំ។

សិដ្ឋាលោបិ “អន្ទ ភវិយំ រោហិតមច្ឆំ ខាធិបេស្សមី”តិ តុដ្ឋចិត្តោ តស្សា
សន្តិកំ អគមាសិ។ សា តំ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា អភិនន្ទមាធា -

៣៥.

“យថាបិ រាជា នន្ទេយ្យ, រដ្ឋំ លទ្ធាន ខត្តិយោ;
ឯវាហមជ្ឈ នន្ទាមិ, ទិស្វា បុណ្ណាមុខំ បតិ”ន្តិ។ -

ឥមំ កាធិ វត្វា អធិកម្មចាយំ បុច្ឆន្តិ -

៣៦.

“កង់ នុ ថលដោ សន្តោ, ឧទកេ មច្ឆំ បរាមសិ;
បុដ្ឋោ មេ សម្ម អក្ខាហិ, កង់ អធិគតំ តយា”តិ។ -

ឥមំ កាថមាហា -

តត្ថ កង់ នូតិ “ខាទ, ភន្តេ”តិ មច្ឆខណ្ឌោ បុរតោ ឋបិតេ “កង់ នុ ត្ថំ ថលដោ
សមាធា ឧទកេ មច្ឆំ គណ្ហិ”តិ បុច្ឆិ។

សិដ្ឋាលោ តស្ស អធិគម្ភចាយំ អាចិក្ខន្តោ អនន្តរកាថមាហា -

៣៧.

“វិវាទេន កិសា ហោន្តិ, វិវាទេន ធនក្ខយា;
ជីនា ឧទ្ធា វិវាទេន, ភុញ្ញ មាយាវិ រោហិត”ន្តិ។

តត្ថ វិវាទេន កិសា ហោន្តិ ភន្តេ, ឥមេ សត្តា វិវាទំ ករោន្តា វិវាទំ និស្សាយ
កិសា អប្បមំសលោហិតា ហោន្តិ។ វិវាទេន ធនក្ខយា តិ ហិរញ្ញសុវណ្ណាទីនំ
ធនានំ ខយា វិវាទេនេវ ហោន្តិ។ ទ្វិសុបិ វិវាទន្តេសុ ឯកោ បរាជិតោ បរាជិតត្តា
ធនក្ខយំ ចាបុណាតិ, ឥតរោ ជយភាគនានេន។ ជីនា ឧទ្ធា តិ ទ្វេ ឧទ្ធាបិ
វិវាទេនេវ ឥមំ មច្ឆំ ជីនា, តស្មា ត្ថំ មយា អាកតស្ស ឧប្បត្តិ មា បុច្ឆ, កេវលំ ឥមំ
ភុញ្ញ មាយាវិ រោហិតន្តិ។

ឥតរា អភិសម្ពុទ្ធកាថា -

៣៨.

“ឯវមេវ មនុស្សេសុ, វិវាទោ យត្ថ ជាយតិ;
ធម្មដ្ឋំ បដិធាវតិ, សោ ហិ នេសំ វិនាយកោ;

ធនាបិ តត្ថ ជីយន្តិ, រាជកោសោ បវឡតី"តិ។

តត្ថ ឯវមេវាតិ ភិក្ខុវេ, យថា ឯតេ ឧទ្ធា ជីនា, ឯវមេវ មនុស្សសុបិ យស្មី
ថានេវិវាទោ ជាយតិ, តត្ថ តេ មនុស្សា ធម្មជ្ជំ បតិជារន្តិ, វិនិច្ឆយសាមិកំ
ឧបសង្កមន្តិ។ កីការណា? សោ ហិ នេសំ វិនាយកោ, សោ តេសំ វិវាទាបន្នានំ
វិវាទរូបសមកោតិ អត្តោ។ ធនាបិ តត្ថាតិ តត្ថ តេ វិវាទាបន្នា ធនតោបិ
ជីយន្តិ, អត្ថនោ សន្តកា បរិហាយន្តិ, ទណ្ឌាន ចេវ ជយភាគគ្គហណោន ច
រាជកោសោ បវឡតីតិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហារិវា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា សិដ្ឋាលោ
ឧបនន្នោ អហោសិ, ឧទ្ធា ទ្វេ មហាល្លកា, តស្ស ការណាស្ស បច្ចក្ខការិកា
រុក្ខទេវតា បន អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ទព្ពបុប្ផជាតកវណ្ណានា បញ្ចមា។

[៤០១] ៦. បណ្ណាកជាតកវណ្ណានា

បណ្ណាកំ តិទិណធារន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្នោ
បុរាណធុតិយិកាបលោភនំ អារព្ព កថេសិ។ តញ្ញិ ភិក្ខុំ សត្តា “សច្ចំ កិរ ភំ ភិក្ខុ
ឧក្កណ្ឌិតោ”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ចំ, ភន្តេ”តិ វុត្តេ “កេន ឧក្កណ្ឌាបិតោ”តិ វត្វា
“បុរាណធុតិយិកាយា”តិ វុត្តេ “ភិក្ខុ អយំ ឥតី តុយ្ហំ អនត្តការិកា, បុព្វេបិ ភំ
ឥមំ និស្សាយ ចេតសិករោគេន មរណ្ឌោ បណ្ឌិតេ និស្សាយ ជីវិតំ អលត្តា”តិ
វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ មន្ទវមហារាជេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តិ, សេនកកុមារោតិស្ស នាមំ អកំសុ។ សោ វយប្បត្តោ

តក្កសិលាយំ សព្វសិប្បានិ ឧត្តន្ត្រាត្វា ពារាណសី បច្ឆាគន្ធា មន្ទវរញ្ញោ
អត្ថធម្មានុសាសកោ អមន្ទោ អហោសិ, “សេនកបណ្ឌិតោ” តិ វុត្ថុ
សកលនគរេ ចន្ទោវិយ សូរិយោវិយ ច បញ្ញាយិ។ តទា រញ្ញោ បុរោហិតបុត្រោ
រាជបដ្ឋានំ អាគតោ សញ្ញាលង្ការបដិមណ្ឌិតំ ឧត្តមរូបធរំ រញ្ញោ អគ្គមហោសី
ទិស្វា បដិពទ្ធិចិត្តោ ហុត្វា គេហំ គន្ធា និរាហារោ និបទ្ឋិត្វា សហាយកេហិ
បុដ្ឋោ តមត្ថំ អាហារេសិ។ រាជាបិ “បុរោហិតបុត្រោ ន ទិស្សតិ, កហំ នុ ខោ” តិ
បុទ្ឋិត្វា តមត្ថំ សុត្វា តំ បក្កោសាបេត្វា “អហំ តេ ឥមំ សត្ត ទិវសានិ ទម្មិ,
សត្តាហំ យវេ កត្វា អដ្ឋមេ ទិវសេ អាធរយ្យាសី” តិ អាហា។ សោ “សាធុ” តិ
សម្បជិទ្ឋិត្វា តំ គេហំ នេត្វា តាយ សទ្ធិ អភិរមិ។ តេ អញ្ញមញ្ញំ បដិពទ្ធិចិត្តោ
ហុត្វា កញ្ចិ អជាធាបេត្វា អគ្គទ្វារេន បលាយិត្វា អញ្ញស្ស រញ្ញោវិជិតំ
អគមសុំ, កោចិ គតដ្ឋានំ ន ជានិ, នាវាយ គតមគ្គោវិយ អហោសិ។ រាជា
នគរេ ភេរី ចរាបេត្វា នានប្បការេន វិចិនន្តោបិ តស្ស គតដ្ឋានំ ន អញ្ញាសិ។
អថស្ស តំ និស្សាយ ពលវសោកោ ឧប្បជ្ជិ, ហធរំ ឧណ្ហំ ហុត្វា លោហិតំ
បគ្បវិ។ តតោ បដ្ឋាយ ចស្ស កុច្ឆិតោ លោហិតំ និក្ខមិ, ព្យាធិ មហាន្តោ
អហោសិ។ មហាន្តាបិ រាជវេជ្ជា តិកិច្ចិតុំ នាសក្ខីសុ។

ពោធិសត្តោ “ឥមស្ស រញ្ញោ ព្យាធិ នត្ថិ, ភវិយំ បន អបស្សន្តោ
ចេតសិករោគេន ដុដ្ឋោ, ឧចាយេន តំ តិកិច្ចិស្សាមី” តិ អាយុរញ្ច បុក្កុសញ្ញាតិ
ទ្វេ រញ្ញោ បណ្ឌិតាមច្ឆេ អាមន្តេត្វា “រញ្ញោ ទេវិយា អទស្សនេន ចេតសិកំ រោកំ
ឋបេត្វា អញ្ញោ រោគោ នត្ថិ, ពហូបកាហេ ច ខោ បន អម្ពាភំ រាជា, តស្មា
ឧចាយេន នំ តិកិច្ឆាម, រាជង្គុណោ សមដ្ឋំ ការេត្វា អសី គិលិវតុំ ជានន្តេន អសី
គិលាបេត្វា រាជានំ សីហបញ្ញវេ កត្វា សមដ្ឋំ ឱលោកាបេស្សាម, រាជា អសី
គិលន្តំ ទិស្វា ‘អត្ថិ នុ ខោ ឥតោ អញ្ញំ ឧក្ករតវ’ ត្ថិ បញ្ញំ បុទ្ឋិស្សតិ។ តំ សម្ម
អាយុរ, ត្វំ ‘អសុកំ នាម ទទាមីតិ វចនំ ឥតោ ឧក្ករតវ’ ត្ថិ ព្យាករេយ្យាសិ, តតោ

សម្ម បុគ្គល, តំ បុច្ឆិស្សតិ, អថស្ស តុំ ‘មហារាជ, ទណមីតិ វត្ថា អទទតោ សា
វាចា អដលា ហោតិ, តថាវុបំ វាចំ ន កេចិ ឧបជីវន្តិន ខាទន្តិន បិវន្តិ, យេ បន
តស្ស វេនស្សនុច្ឆិកំ ករោន្តិ, យថាបដិញ្ញាតមត្តំ នេន្តិយេវ, ឥទំ តតោ
ទុក្ករតវ’ន្តិ វរំ ព្យាករេយ្យាសិ, ឥតោ បរំ កត្តត្ថំ អហំ ជានិស្សមី”តិ វត្ថា
សមជ្ជំ កាវេសិ។

អថ តេ តយោបិ បណ្ឌិតា រញ្ជោ សន្តិកំ គន្ធា “មហារាជ, រាជផ្គុលោ
សមជ្ជោ វត្តតិ, តំ ឡិលោកេន្តានំ ទុក្ខម្បី ន ទុក្ខំ ហោតិ, វហិ គច្ឆាមា”តិ រាជានំ
នេត្វា សីហបញ្ញវំ វិវិត្វា សមជ្ជំ ឡិលោកាបេសុំ។ ពហូ ជនា អត្តនោ អត្តនោ
ជាននកសិប្បំ ទស្សេសុំ។ ឯកោ បន បុរិសោ តេត្ថិសង្កលំ តិទិណាធាវំ
អសីរតនំ គិលតិ។ រាជា តំ ទិស្វា “អយំ បុរិសោ ឯតំ អសី គិលតិ, ‘អត្ថិ នុ ខោ
ឥតោ អញ្ញំ ទុក្ករតវ’ន្តិ ឥមេ បណ្ឌិតេ បុច្ឆិស្សមី”តិ ចិន្តេត្វា អាយុរំ បុច្ឆន្តោ
បឋមំ កាថមាហា -

៣៩.

“បណ្ឌាកំ តិទិណាធាវំ, អសី សម្បទ្ធាយិនំ;
បរិសាយំ បុរិសោ គិលតិ, កី ទុក្ករតវំ តតោ;
យទញ្ញំ ទុក្កវំ វានំ, តំ មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតោ”តិ។

តត បណ្ឌាកន្តិ បណ្ឌាករដ្ឋេ ឧប្បន្នំ។ សម្បទ្ធាយិនន្តិ សម្បន្នំ
បរលោហិតចាយិនំ។ បរិសាយន្តិ បរិសមជ្ជេ ជនលោភេន អយំ បុរិសោ
គិលតិ។ យទញ្ញន្តិ ឥតោ អសិគិលនតោ យំ អញ្ញំ ទុក្ករតវំ ការណំ, តំ មយា
បុច្ឆិតោ កថេហិតិ។

អថស្ស សោ តំ កថេន្តោ ទុតិយំ កាថមាហា -

២០.

“គឺលេយ្យ បុរិសោ លោភា, អសី សម្បទ្ធាយំនំ;
យោ ច វជ្ជា ទទាមីតិ, តំ ទុក្ខរតំ តតោ;
សត្តញ្ញំ សុករំ ឋានំ, វេ ជាធាហិ មទ្គវា” តិ។

តត្ថ វជ្ជាតិ វេយ្យ។ តំ ទុក្ខរតន្តំ “ទទាមី” តិ វេចនំ តតោ អសីគិលនតោ
ទុក្ខរតំ។ សត្តញ្ញន្តំ “អសុកំ ឆាម តវ ទស្សមី” តិ វេចនំ ឋបេត្វា អញ្ញំ សត្តម្បិ
ការណំ សុករំ។ មទ្គវាតិ វាជានំ គោត្តន អាលបតិ។

រញ្ជោ អាយុរបណ្ឌិតស្ស វេចនំ សុត្វា “អសីគិលនតោ កិវ ‘ឥទំ ឆាម ទម្មី’ តិ
វេចនំ ទុក្ខរំ, អហព្វា ‘បុរោហិតបុត្តស្ស ទេវី ទម្មី’ តិ អវចំ, អតិទុក្ខរំ វត មេ
កត” តិ វិមំសន្តស្ស វេ បាទយសោកោ ថោកំ តទុត្តំ គតោ។ សោ តតោ
“បរស្ស ឥមំ ទម្មីតិ វេចនតោ បន អញ្ញំ ទុក្ខរតំ អត្ថំ នុខោ” តិ ចិន្តេត្វា
បុក្កសបណ្ឌិតេន សទ្ធិ សល្លបន្តោ តតិយំ គាថមាហា -

២១.

“ព្យាកាសិ អាយុរោ បញ្ញំ, អត្ថំ ធម្មស្ស កោវិទោ;
បុក្កសំ ធានិ បុច្ឆាមិ, កី ទុក្ខរតំ តតោ;
យទញ្ញំ ទុក្ខរំ ឋានំ, តំ មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតោ” តិ។

តត្ថ បញ្ញំ អត្ថន្តិ បញ្ញាស្ស អត្ថំ ព្យាកាសីតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ធម្មស្ស
កោវិទោតិ តទត្ថដោតកេ គន្តេ កុសលោ។ តតោតិ តតោ វេចនតោ កី
ទុក្ខរតន្តំ។

អថស្ស ព្យាករោន្តោ បុក្កសបណ្ឌិតោ ចតុត្ថំ គាថមាហា -

៤២.

“នវាចមុបជីវន្តិ, អដលំ គិរមុជីវតំ;
យោ ច ទត្វា អវាកយិរា, តំ ទុក្ខរតរំ តតោ;
សត្តញ្ញំ សុករំ វាជំ, វេ ជានាហិ មទ្គវា” តិ។

តត្ថ ទត្វា តិ “អសុកំ នាម ទម្មី” តិ បដិញ្ញំ ទត្វា។ អវាកយិរា តំ
បដិញ្ញាតមត្តំ ទទន្តោ តស្មី លោកំ អវាករេយ្យ និទ្ទេយ្យ, តំ ភណ្ឌំ ទទេយ្យា តិ
វុត្តំ ហោតិ។ តតោ តិ តតោ អសិគិលនតោ “អសុកំ នាម តេ ទម្មី” តិ វេចនតោ
ច តទេវ ទុក្ខរតរំ។

រញ្ជោ តំ វេចនំ សុត្វា “អហំ ‘បុរោហិតបុត្តស្ស ទេវី ទម្មី’ តិ បឋមំ វត្វា
វាចាយ អនុច្ឆរិកំ កត្វា តំ អនាសី, ទុក្ខំ វត មេ កត” តិ បរិវិតក្កេន្តស្ស
សោកោ តទុកតរោ ជាតោ។ អថស្ស វតទហោសិ “សេនកបណ្ឌិតតោ
អញ្ជោ បណ្ឌិតតរោ នាម នត្ថិ, ឥមំ បញ្ញំ វតំ បុច្ឆិស្សមី” តិ។ តតោ តំ បុច្ឆន្តោ
បញ្ចមំ កាថមាហា -

៤៣.

“ព្យាកាសិ បុក្កសោ បញ្ញំ, អត្ថំ ធម្មស្ស កោវិទោ;
សេនកំ ទានិ បុច្ឆាមិ, កី ទុក្ខរតរំ តតោ;
យទញ្ញំ ទុក្ខំ វាជំ, តំ មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតោ” តិ។

អថស្ស ព្យាករោន្តោ សេនកោ ធម្មំ កាថមាហា -

៤៤.

“ទទេយ្យ បុរិសោ ទានំ, អប្បំ វា យទិ វា ពហុ;
យោ ច ទត្វា នាទុតប្បេ, តំ ទុក្ខរតរំ តតោ;

សព្វញ្ញំ សុករំ ហំនំ, ឯវំ ជានាហិ មទ្ធអំ”តិ។

តត្ថ នាមុតប្បតិ អត្ថនោ អតិកន្តំ អតិមនាបំ បិយភណ្ណំ បរស្ស ទត្វា
“កិមត្ថំ មយា ឥទំ ទិន្ន”ន្តិ ឯវំ តំ បិយភណ្ណំ អារត្ត យោ បច្ឆា ន តប្បតិ ន
សោចតិ, តំ អសិគិលនតោ ច “អសុកំ នាម តេ ទម្មី”តិ វចនតោ ច តស្ស
ទានតោ ច ទុក្ករតរំ។

ឥតិ មហាសត្តោ រាជានំ សញ្ញាបេន្តា កថេសិ។ ទានញ្ញំ ទត្វា អបរចេតនាវ
ទុស្សន្ទារិយា, តស្ស សន្ធារណទុក្ករតា វេស្សន្តរជាតកេន ទីបិតា។ វុត្តញ្ញេតំ

-

“អទុ ចាបំ គហេត្វាន, ខត្តំ ពន្ធិយ វាមតោ;
អានេស្សមិ សកេ បុត្តេ, បុត្តានញ្ញំ វិទោ ទុខោ។

“អជ្ឈានមេតំ ទុក្ខរូបំ, យំ កុមារា វិហញ្ញរេ;
សតញ្ច ធម្មមញ្ញាយ, កោ ទត្វា អនុតប្បតិ”តិ។ (ជា. ២.២២.២០៥៨-
២០៥៩);

រាជាបិ ពោធិសត្តស្ស វចនំ សុត្វា សល្លក្ខេសិ “អហំ អត្ថនោ មនេនេវ
បុរោហិតបុត្តស្ស ទេវី ទត្វា សកមនំ សន្ធារេតុំ ន សក្កោមិ, សោចាមិ
កិលមាមិ, ន មេ ឥទំ អនុច្ឆរិកំ, សចេ សា មយិ សសិនេហា ភវេយ្យ, ឥមំ
ឥស្សរិយំ ធម្មត្វា ន បលាយេយ្យ, មយិ បន សិនេហំ អកត្វា បលាតាយ កី
តាយ មយ្ហ”ន្តិ។ តស្សេវំ ចិន្តេន្តស្ស បទុមបត្តេ ឧទកតិទ្ធិរិយ សព្វសោកោ
និវត្តិត្វា គតោ, តទ្ធិណញ្ញោវស្ស កុច្ឆិ បរិសណ្ណាសិ។ សោ និរោគោ សុខិតោ
ហុត្វា ពោធិសត្តស្ស បុតិ ករោន្តោ ឱសានកាថមាហា -

២៥.

“ព្យាកាសិ អាយុរោ បញ្ចំ, អថោ បុគ្គសចោរិសោ;
សព្វេ បញ្ចោ អតិកោតិ, យថា ភាសតិ សេនកោ”តិ។

តត្ថ យថា ភាសតិ យថា បណ្ឌិតោ ភាសតិ, តថេវេតំ ធានំ នាម ធនា
នេវ អនុតប្បិតត្ថន្តិ។ ឥមំ បនស្ស បុតិ កត្វា តុដ្ឋោ ពហំ ធនមធាសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឌិតភិក្ខុ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។
តទា រាជមហេសី បុរាណទុតិយិកា អហោសិ, រាជា ឧក្កណ្ឌិតភិក្ខុ,
អាយុរបណ្ឌិតោ មោគ្គល្លានោ, បុគ្គសបណ្ឌិតោ សារិបុត្តោ, សេនកបណ្ឌិតោ
អហមេវ អហោសិន្តិ។

បណ្ណាកជាតកវណ្ណានា ធម្មា។

[២០២] ៧. សត្តភស្តុជាតកវណ្ណានា

វិព្ពន្ធិចិត្តោតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ អត្តនោ បញ្ញាហារមី អារព្ព
កថេសិ។ បច្ចុប្បន្នវត្ថុ ឧបម្ពជាតកេ (ជា. ២.២២.៥៩០ អាធយោ) អារិ ភរិស្សតិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ជនកោ នាម រាជា រដ្ឋំ កាវេសិ។ តទា ពោធិសត្តោ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិ, សេនកកុមារោតិស្ស នាមំ ករិសុ។ សោ វយប្បត្តោ
តក្កសិលាយំ សព្វសិប្បានិ ឧក្កណ្ឌិត្វា ពារាណសី បច្ឆាគន្ធា រាជានំ បស្សិ, រាជា
តំ អមច្ចដ្ឋានេ ឋបេសិ, មហន្តញ្ចាស្ស យសំ អនុប្បធាសិ។ សោ រញ្ជោ អត្តញ្ច
ធម្មញ្ច អនុសាសិ, មធុរកថោ ធម្មកថិកោ ហុត្វា រាជានំ បញ្ចាសុ សីលេសុ
បតិជ្ជាបេត្វា ធានេ ឧបោសថកម្មេ ធនសុ កុសលកម្មបថេស្វតិ ឥមាយ

កល្យាណបដិបទាយ បតិដ្ឋាបេសិ, សកលរដ្ឋពុទ្ធានំ ឧប្បន្នកាលោវិយ
អហោសិ។ បក្ខទិវសេសុ រាជា ច ឧបរាជាធរយោ ច សព្វេសន្និបតិទ្វា ធម្មសកំ
សន្និទ្ធ។ មហាសត្តោ សន្និទ្ធបញ្ញាសកាយំ រតនបល្លង្គវគតោ ពុទ្ធលីឡាយ ធម្ម
នេសេតិ, ពុទ្ធានំ ធម្មកថាសទិសាវស្ស កថា ហោតិ។

អថ អញ្ញាតរោ មហាល្លកព្រាហ្មណោ ធនភិក្ខុំ ចរិត្វា កហាបណាសហស្សំ
លភិត្វា ឯកស្មី ព្រាហ្មណកុលេ និក្ខិបិត្វា បុន “ភិក្ខុំ ចរិត្វាមី” តិ គតោ។
តស្ស គតកាលេ តំ កុលំ កហាបណោ វឡញ្ញេសិ។ សោ អាគន្ធា កហាបណោ
អាហារាបេសិ។ ព្រាហ្មណោ កហាបណោ ធាតុំ អសក្កោន្តោ អត្ថនោ ដីតំ
តស្ស ចាទបរិចារិកំ កត្វា អធាសិ។ ព្រាហ្មណោ តំ គហេត្វា ពារាណាសិតោ
អវិទូរេ ឯកស្មី ព្រាហ្មណគាមេ វាសំ កប្បេសិ។ អថស្ស ភរិយា ទហាវតាយ
កាមេសុ អតិត្តា អញ្ញេន តរុណាព្រាហ្មណេន សទ្ធិ មិច្ឆាចារំ ចរិ។ សោឡស ហិ
អតប្បន័យវត្ថុនិ នាម។ កតមាទិ សោឡស? សាគរោ សព្វសវន្តិហិ ន តប្បតិ,
អគ្គិ ឧទាធានេន ន តប្បតិ, រាជា រដ្ឋេន ន តប្បតិ, ពាលោ ចាបេហិ ន តប្បតិ,
ឥត្ថិ មេដុនធម្មេន អលង្ការេន វិជាយនេនាតិ ឥមេហិ តីហិ ន តប្បតិ,
ព្រាហ្មណោ មន្តេហិ ន តប្បតិ, ឈាយី វិហារសមាបត្តិយា ន តប្បតិ, សេក្ខោ
អបចយេន ន តប្បតិ, អប្បិច្ឆោ ធុតផ្គុតុណេន ន តប្បតិ, អារទ្ធវីរិយោ
វីរិយារម្មេន ន តប្បតិ, ធម្មកថិកោ សាកក្ខាយ ន តប្បតិ, វិសារនោ បរិសាយ
ន តប្បតិ, សន្នោ សន្និបដ្ឋានេន ន តប្បតិ, ធាយកោ បរិច្ឆាគេន ន តប្បតិ,
បល្លាតោ ធម្មស្សវនេន ន តប្បតិ, ចតស្សោ បរិសា តថាគតទស្សនេន ន
តប្បន្តិតិ។

សាមិ ព្រាហ្មណី មេដុនធម្មេន, អតិត្តា តំ ព្រាហ្មណំ និហរិត្វា វិស្សត្តា
ចាបកម្មំ កាតុកាមា ហុត្វា ឯកទិវសំ ធុម្ពនា និបដ្ឋិត្វា “កី ភោតី” តិ វុត្តា

“ព្រាហ្មណ៍, អហំ តវ គេហេ កម្ពំ កាតុំ ន សក្កោមិ, ទាសិទាសំ អានេហី” តិ
អាហា។ “ភោតិ ជនំ មេ នត្ថិ, កី ទត្វា អានេមី” តិ។ “ភិក្ខុំ ចរិត្វា ជនំ បរិយេសិត្វា
អានេហី” តិ។ “តេន ហិ ភោតិ ចាថយ្យំ មេ សង្ខេហី” តិ។ “សា តស្ស
ពទ្ធសត្តនញ្ចា អពទ្ធសត្តនញ្ចា ចម្មបសិព្ពកំ បូរេត្វា អទាសិ”។ ព្រាហ្មណ៍
តាមនិកមរាជធានីសុ ចរន្តោ សត្ត កហាបណាសតានិលភិត្វា “អលំ មេ
ឯត្ថកំ ជនំ ទាសិទាសមូលាយា” តិ និវត្តិត្វា អត្ថនោ តាមំ អាគច្ឆន្តោ ឯកស្មី
ឧទកជាសុកដ្ឋានេ បសិព្ពកំ មុញ្ញិត្វា សត្តំ ខាទិត្វា បសិព្ពកមុខំ អពទ្ធិត្វា
ចានីយំ បិវិតុំ ឌីតិល្ហោ។ អថេកស្មី រុក្ខសុសិរេ ឯកោ កណ្តាសប្បោ សត្តកន្ធី
យាយិត្វា បសិព្ពកំ បរិសិត្វា ភោគំ អាភុជិត្វា សត្តំ ខាទន្តោ និបដ្ឋិ។
ព្រាហ្មណ៍ អាគន្ធា បសិព្ពកស្ស អព្ពន្ធាំ អនោលោកេត្វា បសិព្ពកំ ពទ្ធិត្វា
អំសេ កត្វា ចាយាសិ។ អន្តរាមគ្គេ ឯកស្មី រុក្ខេ និព្ពត្តនេវតា ខន្ធវិជេប ឋិត្វា
“ព្រាហ្មណ៍, សចេ អន្តរាមគ្គេ វសិស្សសិ, សយំ មរិស្សសិ, សចេ អន្ធិ យរំ
គមិស្សសិ, ភរិយា តេ មរិស្សតី” តិ វត្វា អន្តរាយិ។ សោ ឌីលោកេន្តោ ទេវតំ
អទិស្វា ភិតោ មរណាភយតន្តិតោ រោទន្តោ បរិទេវន្តោ ពារាណាសិនគរទ្វារំ
សម្បាបុណិ។

តថា ច បន្ទរសុចោសថោ ហោតិ អលង្កតធម្មាសនេ និសីទិត្វា
ពោធិសត្តស្ស ធម្មកថនទិវសោ។ មហាជនោ នាណគន្ធបុច្ឆាទិហត្ថោ វគ្គវគ្គោ
ហុត្វា ធម្មី កថំ សោតុំ គច្ឆតិ។ ព្រាហ្មណ៍ តំ ទិស្វា “កហំ គច្ឆថា” តិ បុច្ឆិត្វា
“ព្រាហ្មណ៍, អន្ធិ សេនកបណ្ឌិតោ មធុរស្សរេន ពុទ្ធលីឡាយ ធម្មំ ទេសេតិ, កី
ត្វម្បិ ន ជាទាសី” តិ រុត្តេ ចិន្តេសិ “បណ្ឌិតោ កិរ ធម្មកថិកោ, អហព្វាម្ហិ
មរណាភយតន្តិតោ, បណ្ឌិតោ ខោ បន មហាន្តម្បិ សោកំ ហរិតុំ សក្កោន្តិ,
មយាបិ តត្ថ គន្ធា ធម្មំ សោតុំ វដ្តតី” តិ។ សោ តេហិ សទ្ធិ តត្ថ គន្ធា មហាសត្ត
បរិវារេត្វា និសិដ្ឋាយ សរាជិកាយ បរិសាយ បរិយន្តេ សត្តបសិព្ពកេន

ខន្ធកតេន ធម្មាសនតោ អវិទូរេ មរណភយតន្ត្រីតោ រោទមាឆោ អដ្ឋាសិ។
មហាសត្តោ អាគាសកន្ត្រំ ឌីតរន្តោរិយ អមតវស្សំ វស្សន្តោរិយ ច ធម្មំ
ទេសេសិ។ មហាជនោ សញ្ញាតសោមនស្សោ សាធុការំ ទត្វា ធម្មំ អស្សោសិ។

បណ្ឌិតា ច នាម ទិសាចក្កកា ហោន្តិ។ តស្មី ខណោ មហាសត្តោ
បសន្នបញ្ចបសាទានិ អក្ខិនិ ឌម្ពីលេត្វា សមន្តតោ បរិសំ ឌីលោកេន្តោ តំ
ព្រាហ្មណំ ទិស្វា ចិន្តេសិ “ឯត្ថកា បរិសា សោមនស្សជាតា សាធុការំ ទត្វា ធម្មំ
សុណន្តិ, អយំ បនេកោ ព្រាហ្មណោ ទោមនស្សប្បត្តោ រោទតិ, ឯតស្ស
អព្ពន្ធលេ អស្សុជននសមត្ថន សោកេន ភវិតត្ថំ, តមស្ស អម្ពីលេន បហវិត្វា
តម្កមលំ រិយ បទុមបលាសតោ ឧទកតិណ្ឌំ រិយ វិនិវត្តត្វា ឯត្ថេវ នំ និស្សោកំ
តុដ្ឋមានសំ កត្វា ធម្មំ ទេសេស្សមី” តិ។ សោ តំ អាមន្តេត្វា “ព្រាហ្មណ,
សេនកបណ្ឌិតោ នាមាហំ, ឥទានេវ តំ និស្សោកំ ករិស្សមិ, វិស្សត្តោ
កថេហី” តិ តេន សទ្ធិ សល្លបន្តោ បឋមំ កាថមាហា -

៤៦.

“វិព្ពន្ធចិត្តោ កុបិតិន្ទ្រិយោសិ, នេត្តេហិ តេ វារិគណា សវន្តិ;
កីតេ នជ្ឈំ កី បន បត្តយាឆោ, ឥធាកមា ព្រាហ្ម តទិដ្ឋ្យ ព្រូហី” តិ។

តត្ថ កុបិតិន្ទ្រិយោសីតិ ចក្ខុទ្រិយមេវ សន្ធាយ “កុបិតិន្ទ្រិយោសី” តិ
អាហា។ វារិគណាតិ អស្សុពិន្ធុនិ។ ឥដ្ឋាតិ ចោទនេត្ត និចាតោ។ តញ្ជិ
មហាសត្តោ ចោទេន្តោ ឯវមាហា “ព្រាហ្មណ, សត្តា នាម ទ្វីហិ ការណេហិ
សោចន្តិ បរិទេវន្តិ សត្តសម្ពាវេសុ កិស្មិញ្ចិទេវ បិយជាតិកេ នដ្ឋេវ, កិញ្ចិទេវ
បិយជាតិកំ បត្តេត្វា អលភន្តា វា។ តត្ថ កីតេ នជ្ឈំ, កី វា បន បត្តយន្តោ ត្វំ ឥធា
អាគតោ, ឥទំ មេ ទិប្បំ ព្រូហី” តិ។

អថស្ស អត្ថនោ សោកការណំ កថេន្តោ ព្រាហ្មណោ ទុតិយំ តាថមាហ -

៤៧.

“មិយ្យេថ ភិរិយា វជិតោ មមជ្ជ, អគច្ឆតោ មរណាមាហ យក្ខោ;
ឯតេន ទុក្ខេន បវេធិតោស្មិ, អក្ខាហិ មេ សេនក ឯតមត្ថ”ន្តិ។

តត្ថ វជិតោតិ គេហំ គច្ឆន្តស្ស។ អគច្ឆតោតិ អគច្ឆន្តស្ស។ យក្ខោតិ
អន្តរាមគ្គ ឯកា រុក្ខនេវតា ឯវមាហាតិ វជិតិ។ សា កិរ នេវតា “បសិព្ពកេ តេ
ព្រាហ្មណ, កណ្តាសប្បោ”តិ អនាថិត្ថន្តិ ពោធិសត្តស្ស
ព្រាហ្មណទុក្ខាវប្បកាសនតំ នាថិត្ថិ។ ឯតេន ទុក្ខេនាតិ គច្ឆតោ ភិរិយាយ
មរណាទុក្ខេន, អគច្ឆតោ អត្ថនោ មរណាទុក្ខេន, តេនស្មិ បវេធិតោ យជ្ជិតោ
កម្មិតោ។ ឯតមត្ថន្តិ ឯតំ ការណំ។ យេន មេ ការណេន គច្ឆតោ ភិរិយាយ
មរណំ, អគច្ឆតោ អត្ថនោ មរណំ ហោតិ, ឯតំ មេ ការណំ អាថិត្ថាហិតិ
អត្ថោ។

មហាសត្តោ ព្រាហ្មណស្ស វចនំ សុត្វា សមុទ្ទមត្ថកេ ជាលំ ឱបន្តោវិយ
ព្រាហ្មណជាលំ បត្តិវត្វា “ឥមេសំ សត្តានំ ពហូនិ មរណាការណានិ។ សមុទ្ទេ
និមុត្តាបិ មរណ្ឌិ, តត្ថ វាឡមច្ឆេហិ គហិតាបិ, គដ្ឋាយ បតិតាបិ, តត្ថ
សុសុមារេហិ គហិតាបិ, រុក្ខតោ បតិតាបិ, កណ្តាកេនវិទ្ធាបិ, នានប្បការេហិ
អាវុដេហិ បហាជាបិ, វិសំ ខាទិត្វាបិ, ឧត្តន្ធិត្វាបិ, បចាតេ បតិតាបិ,
អតិសីតាទីហិ វា នានប្បការេហិ វា រោគេហិ ឧបទ្គតាបិ មរណ្ឌិយេវ, ឯវំ ពហូសុ
មរណាការណេសុ កតវេន ទុខោ ការណេន អវេជ្ជេស ព្រាហ្មណោ អន្តរាមគ្គ
វសន្តោ សយំ មរិស្សតិ, គេហាមស្ស វជិតោ ភិរិយា មរិស្សតី”តិ ចិន្តេសិ។
ចិន្តេន្តោ ឯវំ ព្រាហ្មណស្ស ខន្ធបសិព្ពកំ ទិស្វា “ឥមស្មិ បសិព្ពកេ ឯកេន
សប្បេន បរិជ្ជេន ភិវិតតំ, បរិសន្តោ ច បនេសោ ឥមស្មិ ព្រាហ្មណ

ចាតុរាសសមយេ សត្តំ ខាទិត្យា បសិព្ពកមុខំ អពិនិត្យា ចានីយំ ចាតុំ គតេ
សត្តុគន្លេន សប្បោ បរិដ្ឋោ ភវិស្សតិ។ ព្រាហ្មណោបិ ចានីយំ បរិវិត្យា អាគតោ
សប្បស្ស បរិជ្ជការំ អជាទិត្យា បសិព្ពកំ ពិនិត្យា អាទាយ បក្កន្តោ ភវិស្សតិ,
សចាយំ អន្តរាមគ្គេ វសន្តោ សាយំ វសនដ្ឋានេ “សត្តំ ខាទិត្យមី”តិ បសិព្ពកំ
មុញ្ចិត្យា ហត្ថំ បវេសេស្សតិ, អថ នំ សប្បោ ហត្ថេ ខំសិត្យា ជីវិតក្ខយំ
ចាបេស្សតិ, ឥទមស្ស អន្តរាមគ្គេ វសន្តស្ស មរណាការណំ។ សចេ បន គេហំ
គច្ឆេយ្យ, បសិព្ពកោ ភរិយាយ ហត្ថគតោ ភវិស្សតិ, សា ‘អន្តោភណ្ឌំ
ឱលោកេស្សមី”តិ បសិព្ពកំ មុញ្ចិត្យា ហត្ថំ បវេសេស្សតិ, អថ នំ សប្បោ ខំសិត្យា
ជីវិតក្ខយំ ចាបេស្សតិ, ឥទមស្ស អន្តរាមគ្គេ គេហំ គតស្ស ភរិយាយ
មរណាការណា”ន្តិ ឧទាយកោសល្យញ្ញាណោនេវ អញ្ញាសិ។

អថស្ស ឯតទហោសិ “ឥមិនា កណ្តាសប្បេន សូរេន និព្វយេន ភវិតព្ពំ។
អយញ្ញំ ព្រាហ្មណស្ស មហាជាសុកំ បហរន្តោបិ បសិព្ពកេ អត្ថនោ ចលនំ វា
ជន្ននំ វា ន ទស្សេតិ, ឯវុចាយ បរិសាយ មជ្ឈេបិ អត្ថនោ អត្ថិការំ ន ទស្សេតិ,
តស្មា ឥមិនា កណ្តាសប្បេន សូរេន និព្វយេន ភវិតព្ពំ”ន្តិ។ ឥទម្បិ សោ
ឧទាយកោសល្យញ្ញាណោនេវ ទិព្ពចក្កនា បស្សន្តោរិយ អញ្ញាសិ។ ឯវំ
សរាជិកាយ បរិសាយ មជ្ឈេ សប្បំ បសិព្ពកំ បរិសន្តំ ទិស្វា វិភបុរិសោរិយ
មហាសត្តោ ឧទាយកោសល្យញ្ញាណោនេវ បរិច្ឆិនិត្យា ព្រាហ្មណស្ស បញ្ញំ
កថេន្តោ តតិយំ កាថមាហា -

៤៨.

“ពាហុនិ ហំនាទិវិចិន្តយិត្យា, យមេត្ថ វក្ខាមិ តទេវ សច្ចំ;
មញ្ញាមិ តេ ព្រាហ្មណ សត្តុភស្តំ, អជានតោ កណ្តាសប្បោ បរិដ្ឋោ”តិ។

តត្ថ ពហ្មនិ ហំនាធិតិ ពហ្មនិ ការណានិ។ វិចិត្តយិ ត្វាតិ បដិវិជ្ជិត្វា
ចិត្តាវសេន បវត្តបដិវេជោ ហុត្វា។ យមេត្ត វត្តាមីតិ យំ តេ អហំ ឯតេសុ
ការណេសុ ឯតំ ការណំ វត្តាមិ។ តទេវ សច្ចន្តិ តទេវ តថំ ទិព្ពចក្ខុនា ទិស្វា
កថិតសទិសំ ភវិស្សតីតិ ធីបេតិ។ មញ្ញាមីតិ សល្លកេមិ។ សត្តភស្តន្តិ
សត្តបសិព្ពកំ។ អជានតោតិ អជានន្តស្សេវ ឯកោ កណ្តាសប្បោ បរិដ្ឋោតិ
មញ្ញាមីតិ។

ឯវញ្ច បន វត្វា “អត្ថិ តេ ព្រាហ្មណា, ឯតស្មី បសិព្ពកេ សត្ត”តិ បុច្ឆិ។ “អត្ថិ,
បណ្ឌិតា”តិ។ “អដ្ឋ ចាតរាសវេលាយ សត្តំ ខាធិ”តិ? “អាម, បណ្ឌិតា”តិ។ “កត្ត
និសីទិត្វា”តិ? “អរញ្ញេ រុក្ខមូលស្មី, បណ្ឌិតា”តិ។ “សត្តំ ខាធិត្វា ចានីយំ ចាតុំ
គច្ឆន្តោ បសិព្ពកមុខំ ពន្ធិ, ន ពន្ធិ”តិ? “ន ពន្ធិ, បណ្ឌិតា”តិ។ “ចានីយំ បិវិត្វា
អាគតោ បសិព្ពកំ ឱលោកេត្វា ពន្ធិ”តិ។ “អនោលោកេត្វាវ ពន្ធិ, បណ្ឌិតា”តិ។
“ព្រាហ្មណ, តវ ចានីយំ ចាតុំ គតកាលេ អជានន្តស្សេវ តេ សត្តកន្ទេន
បសិព្ពកំ សប្បោ បរិដ្ឋោតិ មញ្ញាមិ, ឯវមេត្ត អាគតោ ត្វំ, តស្មា បសិព្ពកំ
ឱតាវេត្វា បរិសមជ្ឈេវ វេបេត្វា បសិព្ពកមុខំ មោចេត្វា បដិក្កម្ម បិតោ ឯកំ
ធន្នាកំ គហេត្វា បសិព្ពកំ តាវ បហាវ, តតោ បត្តជជណំ សុស្សតិសទ្ធិ កត្វា
និក្ខមន្តំ កណ្តាសប្បំ ទិស្វា និក្កដ្ឋោ ភវិស្សតី”តិ ចតុត្ថំ គាថមាហា -

៤៩.

“អាធាយ ធន្នំ បរិសុម្ព ភស្តំ, បស្សេឡម្ពកំ ឧរកំ ទុដ្ឋិវ្កំ;
និទ្ខន្ធិ កង្ខំវិចិត្តិត្តតានិ, ភុជន្តមំ បស្ស បមុញ្ច ភស្ត”ន្តិ។

តត្ថ បរិសុម្ពាតិ បហាវ។ បស្សេឡម្ពកន្តិ ឯឡំ បក្សវន្តេន មុខេន ឯឡម្ពកំ
បសិព្ពកតោ និក្ខមន្តំ ទុដ្ឋិវ្កំ ឧរកំ បស្ស។ ធន្ខន្ធិ កង្ខំវិចិត្តិត្តតានិ “អត្ថិ នុ ខោ
មេ បសិព្ពកេ សប្បោ, ឧទាហុ នត្ថិ”តិ កង្ខំមេវ បុនប្បុនំ ឧប្បន្នមាធានិ

វិចិត្តិក្ខតានិ ច អដ្ឋ ជិន្ទ, មយ្ហំ សទ្ធិហ, អវិតថញ្ជិ មេ វេយ្យាករណំ, ឥនានេវ
និក្ខមន្តំ ភុជន្តមំ បស្ស បមុញ្ច ភស្តុន្តិ។

ព្រាហ្មណោ មហាសត្តស្ស កថំ សុត្វា សំវិគ្គោ ភយប្បត្តោ តថា អកាសិ។
សប្បាបិ សត្តភស្តេ ទណ្ឌាន បហាដេ បសិព្ពកមុខា និក្ខមិត្វា មហាជនំ
ឱលោកេន្តោ អដ្ឋាសិ។ តមត្ថំ បកាសេន្តោ សត្តា បញ្ចមំ កាថមាហា -

៥០.

“សំវិគ្គុចោ បរិសាយ មជ្ឈេ, សោ ព្រាហ្មណោ សត្តភស្តំ បមុញ្ជិ;
អថ និក្ខមិ ឧរកោ ឧត្តតេជោ, អាសិវិសោ សប្បោ ជណំ ករិត្វា” តិ។

សប្បស្ស ជណំ កត្វា និក្ខន្តកាលេ “មហាសត្តស្ស សព្ពញ្ញុតុទ្ធស្សេវ
ព្យាករណំ អហោសិ” តិ មហាជនោ ចេលុក្ខេបសហស្សនិ បរត្តេសិ,
អង្គុលីដោជនសហស្សនិ បរិព្ពមីសុ, យនមេយវស្សំ វិយ សត្តវតនវស្សំ វស្សិ,
សាគុការសហស្សនិ បរត្តីសុ, មហាបថវិភិជ្ជនសន្នោ វិយ អហោសិ។ ឥទំ បន
តុទ្ធលីឡាយ ឯវ្យបស្ស បញ្ញាស្ស កថនំ នាម នេវ ជាតិយា ពលំ, ន
កោត្តកុលប្បទេសានំ ពលំ, កស្ស បនេតំ ពលន្តិ? បញ្ញាយ ពលំ។ បញ្ញាវា ហិ
បុគ្គលោ វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរិយមគ្គទ្វារំ វិវិត្វា អមតមហានិព្វានំ បរិសតិ,
សាវកចារមិម្បិ បច្ឆេកពោធិម្បិ សម្មាសម្ពោធិម្បិ បដិវិជ្ឈតិ។
អមតមហានិព្វានសម្បបកេសុ ហិ ធម្មេសុ បញ្ញាវ សេដ្ឋា, អវសេសា តស្សា
បរិវារា ហោន្តិ។ តេនេតំ វុត្ថំ -

“បញ្ញា ហិ សេដ្ឋា កុសលា វទន្តិ, នក្ខត្តរាជារិវ តារកានំ;
សីលំ សិវំ ចាបិ សតញ្ច ធម្មោ, អន្ធាយិកា បញ្ញាវតោ ភវន្តិ” តិ។ (ជា.

២.១៧.៨១);

ឯវំ កង្ខិតេ ច បន មហាសត្តន បញ្ញោ ឯកោ អហិតុណ្ហិកោ សប្បស្ស
មុខពន្ធនំ កត្វា សប្បំ គហេត្វា អរញ្ញោវិស្សន្នេសិ។ ព្រាហ្មណោ រាជានំ
ឧបសង្កមិត្វា ជយាបេត្វា អញ្ញាលី បគ្គយ្ហ រញ្ញោ ដុតី ករោន្តោ ឧបឡតាជមាហ

-

៥១.

“សុលទ្ធីលាភា ជនកស្ស រញ្ញោ;
យោ បស្សតី សេនកំ សាធុបញ្ញ”ន្តិ។

តស្សត្ថោ - យោ សាធុបញ្ញំ ឧត្តមបញ្ញំ សេនកបណ្ឌិតំ អក្ខិនិ ឧម្ពិលេត្វា
ឥច្ឆិតិច្ឆិតក្ខណោ បិយេក្ខ្យា បស្សិតុំ លភតិ, តស្ស រញ្ញោ ជនកស្ស ឯតេ
ឥច្ឆិតិច្ឆិតក្ខណោ ទស្សនលាភា សុលទ្ធីលាភា វត, ឯតេន លទ្ធនុ
សព្វលាភេសុ ឯតេវ លាភា សុលទ្ធីលាភា ធាមាតិ។

ព្រាហ្មណោបិ រញ្ញោ ដុតី កត្វា បុន បសិព្ពកតោ សត្ត កហាបណាសតានិ
គហេត្វា មហាសត្តស្ស ដុតី កត្វា តុដ្ឋិទាយំ ទាតុកាមោ ទិយឡតាជមាហ -

“វិវដ្តធខ្នោ នុសិ សព្វទស្សី, ញាណំ នុ តេ ព្រាហ្មណ ភីស្សបំ។

៥២.

“ឥមាទិ មេ សត្តសតានិ អត្ថិ, គណ្ណាហិ សញ្ញានិ ទទាមិ តុយ្ហំ;
តយា ហិ មេ ជីវិតមជ្ឈលទ្ធិ, អថោបិ ភវិយាយ មកាសិ សោតិ”ន្តិ។

តត្ថ វិវដ្តធខ្នោ នុសិ សព្វទស្សីតិ កី នុ ខោ តុំ សព្វេសុ ធម្មាការេសុ
វិវដ្តធខ្នោ វិវដ្តនេយ្យធខ្នោ សព្វញ្ញតុខ្នោតិ ដុតិវសេន បុច្ឆតិ។ ញាណំ នុ តេ
ព្រាហ្មណ ភីស្សបន្តិ ឧទាហុ អសព្វញ្ញស្សបិ សតោ តវ ញាណំ អតិវិយ

ភីស្សបំ សត្តញ្ញាតញ្ញាណំ វិយ ពលវន្តិ។ តយា ហិ មេតិ តយា ហិ ទិន្នត្តា អដ្ឋ
មយា ជីវិតំ លទ្ធិ។ អថោបិ ភរិយាយ មកាសិ សោត្តិទ្ធិ អថោបិ មេ ភរិយាយ
តូមេវ សោត្តិ អកាសិ។

ឥតិ សោ វត្ថា “សចេបិ សតសហស្សំ ភវេយ្យ, ទទេយ្យមេវាហំ, ឯត្ថកមេវ
មេ ធនំ, ឥមាទិ មេ សត្ត សតានិ គណ្ណា” តិ បុនប្បុនំ ពោធិសត្តំ យាចិ។ តំ សុត្វា
ពោធិសត្តោ អដ្ឋមំ កាថមាហា -

៥៣.

“ន បណ្ឌិតា វេតនមាទិយន្តិ, ចិត្រាហិ គាថាហិ សុភាសិតាហិ;
ឥតោបិ តេ ព្រាហ្ម ទទន្តុវិត្តំ, អាទាយ តុំ គច្ឆ សកំ និកេត” ទ្ធិ។

តត្ថ វេតនន្តិ វេត្តនំ, អយមេវ វា ចាថោ។ ឥតោបិ តេ ព្រាហ្មតិ ព្រាហ្មណ,
ឥតោ មម ចាទមូលតោបិ តុយ្ហំ ធនំ ទទន្តុវិត្តំ អាទាយ តុំ គច្ឆាតិ ឥតោ
អញ្ញានិ តីណិ សតានិ គហេត្វា សហស្សភណ្ឌិកំ អាទាយ សកនិវេសនំ គច្ឆ។

ឯវញ្ច បន វត្ថា មហាសត្តោ ព្រាហ្មណស្ស សហស្សំ បូរាបេត្តោ
កហាបណោ ទាបេត្វា “ព្រាហ្មណ, កេន តុំ ធនភិក្ខាយ បេសិតោ” តិ បុច្ឆិ។
“ភរិយាយ មេ បណ្ឌិតា” តិ។ “ភរិយា បន តេ មហាល្លិកា, ទហារា” តិ។ “ទហារា,
បណ្ឌិតា” តិ។ “តេន ហិ សា អញ្ញេន សទ្ធិ អនាចារំ ករោន្តិ ‘និព្វយា ហុត្វា
ករិស្សាមី’ តិ តំ បេសេសិ, សចេ ឥមេ កហាបណោ យំ នេស្សសិ, សា តេ
ទុក្ខេន លទ្ធកហាបណោ អត្តនោ ជារស្ស ទស្សតិ, តស្មា តុំ ឧដុកមេវ គេហំ
អគន្ធា ពហិតាមេ រុក្ខមូលេ វា យត្ថ កត្តចិ វា កហាបណោ វេបេត្វា
បរិសេយ្យាសី” តិ វត្ថា តំ ឧយ្យោជេសិ។ សោ កាមសមីបំ គន្ធា ឯកស្មី រុក្ខមូលេ
កហាបណោ វេបេត្វា សាយំ គេហំ អគមាសិ។ ភរិយាបិស្ស តស្មី ខណោ ជារេន

សន្ធិ និងសិទ្ធិ អហោសិ។ ព្រាហ្មណ៍ ឆ្ងារ ឋានៈ “ភោតី” តិ អាហា។ សា តស្ស
សន្តំ សល្លក្ខត្វា ធិបំ និព្វាបេត្វា ឆ្ងារំ វិវិត្វា ព្រាហ្មណ៍ អន្តោ បរិដ្ឋេ ឥតរំ
និហិត្វា ឆ្ងារមូលេ ឋេបេត្វា គេហំ បរិសិត្វា បសិព្ពកេ កិញ្ចិ អធិស្វា
“ព្រាហ្មណ, កី តេ ភិក្ខុំ ចរិត្វាលទ្ធ” ឆ្លិ បុច្ឆិ។ “សហស្សំ មេ លទ្ធ” ឆ្លិ។ “កហំ បន
ត” ឆ្លិ។ “អសុកដ្ឋានេ នាម ឋេបិតំ, ចាតោវ អាហារិស្សមិ, មា ចិន្តយី” តិ។ សា
គន្ធា ជានស្ស អាចិត្តិ។ សោ និក្ខមិត្វា អត្តនា ឋេបិតំ វិយ គណ្ហិ។

ព្រាហ្មណ៍ បុនទិវសេ គន្ធា កហាបណោ អបស្សន្តោ ពោធិសត្តស្ស
សន្តិកំ គន្ធា “កី, ព្រាហ្មណ” តិ វុត្ថេ “កហាបណោ ន បស្សមិ, បណ្ឌិតា” តិ
អាហា។ “ភរិយាយ តេ អាចិត្តិ” តិ? “អាម, បណ្ឌិតា” តិ។ មហាសត្តោ តាយ
ជានស្ស អាចិត្តិតការំ ញត្វា “អត្ថិ បន តេ ព្រាហ្មណ, ភរិយាយ
កុលូបកព្រាហ្មណ៍” តិ បុច្ឆិ។ “អត្ថិ, បណ្ឌិតា” តិ។ “តុយ្ហម្បិ អត្ថិ” តិ? “អាម,
បណ្ឌិតា” តិ។ អបស្ស មហាសត្តោ សត្តន្តំ ទិវសានំ បរិព្ពយំ ធាបេត្វា “គន្ធា
បឋមទិវសេ តវ សត្ត, ភរិយាយ តេ សត្តាតិ បុទ្ទស ព្រាហ្មណ៍ និមន្តេត្វា
ភោជេ, បុនទិវសតោ បដ្ឋាយ ឯកេកំ ហាបេត្វា សត្តមេ ទិវសេ តវ ឯកំ,
ភរិយាយ តេ ឯកន្តិទ្វេ ព្រាហ្មណ៍ និមន្តេត្វា ភរិយាយ តេ សត្ត ទិវសេ
និមន្តិតព្រាហ្មណស្ស និពទ្ធំ អាគមនការំ ញត្វា មយ្ហំ អាហោចេហី” តិ អាហា។
ព្រាហ្មណ៍ តថា កត្វា “សល្លក្ខិតោ មេ បណ្ឌិត, និពទ្ធំ
ភុញ្ញនកព្រាហ្មណ៍” តិ មហាសត្តស្ស អាហោចេសិ។

ពោធិសត្តោ តេន សន្ធិ បុរិសេ បេសេត្វា តំ ព្រាហ្មណំ អាហារាបេត្វា
“អសុករុក្ខមូលតោ តេ ឥមស្ស ព្រាហ្មណស្ស សន្តិកំ កហាបណាសហស្សំ
គហិត” ឆ្លិ បុច្ឆិ។ “ន គណ្ហាមិ, បណ្ឌិតា” តិ។ “ត្វំ មម សេនកបណ្ឌិតការំ ន
ជានាសិ, អាហារាបេស្សមិ តេ កហាបណោ” តិ។ សោ ភីតោ “គហិតា មេ” តិ

សម្បជិដ្ឋិ។ “កុហំ តេ វេបិតា” តិ? “តត្ថេវ, បណ្ឌិត, វេបិតា” តិ។ ពោធិសត្តោ
ព្រាហ្មណំ បុដ្ឋិ “ព្រាហ្មណ, កំ តេ សាយេវ ភរិយា ហោតុ, ឧទាហុ អញ្ចំ
គណ្ហិស្សសី” តិ។ “សាយេវ មេ ហោតុ, បណ្ឌិតា” តិ។ ពោធិសត្តោ មនុស្ស
បេសេត្វា ព្រាហ្មណស្ស កហាបណេ ច ព្រាហ្មណីញា អាហារាបេត្វា
ចោរព្រាហ្មណស្ស ហត្ថតោ កហាបណេ ព្រាហ្មណស្ស ទាបេត្វា ឥតរស្ស
រាជាណំ ការេត្វា នគរា នីហារាបេត្វា ព្រាហ្មណីយាបិ រាជាណំ ការេត្វា
ព្រាហ្មណស្ស មហន្តំ យសំ ទត្វា អត្ថនោយេវ សន្តិកេ វសាបេសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សទ្ធានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ពហូ សោតាបត្តិជលាទិនិ សច្ចិករីសុ។ តទា
ព្រាហ្មណោ អានន្តោ អហោសិ, វុក្ខនេវតា សារិបុត្តោ, បរិសា ពុទ្ធបរិសា,
សេនកបណ្ឌិតោ បន អហាមេវ អហោសិន្តិ។

សត្តកស្តជាតកវណ្ណានា សត្តមា។

[៤០៣] ៨. អដ្ឋិសេនជាតកវណ្ណានា

យេមេ អហំ ន ជាតាមីតិ ឥទំ សត្តា អាឡវី និស្សយ អគ្គាឡវេ ចេតិយេ
វិហារេន្តោ កុដិការសិក្ខាបទំ អារត្ត កថេសិ។ បច្ចុប្បន្នវត្ថុ ហេដ្ឋា
មណិកណ្ឌជាតកេ (ជា. ១.៣.៧ អាធយោ) កថិតមេវ។ សត្តា បន តេ ភិក្ខុ
អាមន្តេត្វា “ភិក្ខុវេ, ចោរាណកបណ្ឌិតា បុព្វេ អនុប្បន្នេ ពុទ្ធ
ពាហិរកបព្ពដ្ឋាយ បព្ពដិក្ខា រាជ្ជហិ បវរិតាបិ ‘យាចនា នាម បរេសំ អប្បិយា
អមនាថា’ តិ ន យាចីសូ” តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រាហ្មនត្ថេ វដ្ឋំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មី និគមេ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិ, អដ្ឋិសេនកុមារេតិស្ស នាមំ ករីសុ។ សោ វយប្បត្តោ

តក្កសិលាយំ សព្វសិប្បានិ ឧត្តន្ត្រាត្វា អបរកាគេ កាមេសុ អាទីនំ ទិស្វា
 យរាវាសតោ និក្ខមិត្វា ឥសិបព្ពន្ធី បព្ពជិត្វា ឈានាភិញ្ញាសមាបត្តិយោ
 និព្ពត្តត្វា ហិមវន្តបទេសេ ចិរំ វសិត្វា លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ មនុស្សបថំ
 ឌីតវិត្វា អនុបុព្វេន ពារាណសី បត្វា រាជ្យយ្យានេ វសិត្វា បុនទិវសេ ភិក្ខុយ
 ចរន្តោ រាជវន្តណំ អគមាសិ។ រាជា តស្ស្យាចារិហារេ បសីទិត្វា តំ និមន្តាបេត្វា
 ចាសាទតលេ បល្លង្កេ និសីទាបេត្វា សុភោជនំ ភោជេត្វា ភោជនាវសានេ
 អនុមោទនំ សុត្វា បសន្នោ បជិញ្ញំ គហេត្វា មហាសត្តំ រាជ្យយ្យានេ វសាបេសិ,
 ទិវសស្ស ច ទ្វេ តយោ វារេ ឧបជ្ឈានំ អគមាសិ។ សោ ឯកទិវសំ ធម្មកថាយ
 បសន្នោ វន្តំ អាទី កត្វា “យេន វោ អត្ថោ, តំ វទេយ្យថា” តិ បវារេសិ។
 ពោធិសត្តោ “ឥទំ នាម មេ ទេហី” តិ ន វទតិ។ អញ្ជោ យាចកា “ឥទំ ទេហី, ឥទំ
 ទេហី” តិ ឥច្ឆិតិច្ឆិតំ យាចន្តិ, រាជា អសជ្ឈមាទោ ទេតិយេវ។ សោ ឯកទិវសំ
 ចិន្តេសិ “អញ្ជោ យាចនកវនិព្ពកា ‘ឥទព្វិទព្វា អម្ពាភំ ទេហី’ តិ មំ យាចន្តិ,
 អយ្យេ បន អជ្ជិសេនោ បវរិតកាលតោ បជ្ឈាយ ន កិព្វិ យាចតិ, បញ្ញាវា ខោ
 បនេស ឧចាយកុសលោ, បុច្ឆិស្សាមិ ន” តិ។ សោ ឯកទិវសំ ភុត្តចាតរាសោ គន្ធា
 វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសិទ្ធា អញ្ជោសំ យាចនការណំ តស្ស ច អយាចនការណំ
 បុច្ឆន្តោ បឋមំ កាថមាហា -

៥៤.

“យេមេ អហំ ន ជាធាមិ, អជ្ជិសេន វនិព្ពកេ;
 តេ មំ សង្កម្ម យាចន្តិ, កស្មា មំ ភ្នំ ន យាចសី” តិ។

តត្ថ វនិព្ពកេតិ យាចនកេ។ សង្កម្មាតិ សមាគន្ធា។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - អយ្យ,
 អជ្ជិសេន, យេមេ វនិព្ពកេ អហំ នាមកោត្តជាតិកុលប្បទេសេន “ឥមេ

នាមេតេ"តិបិ ន ជាតាមិ, តេ មំ សមាគន្ធា ឥន្ទិទិទ្ទិទំ យាចន្តិ, ត្វំ បន កស្មា មំ
កិត្យំ ន យាចសីតិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ ទុតិយំ កាថមាហា -

៥៥.

“យាចកោ អប្បិយោ ហោតិ, យាចំ អទទមប្បិយោ;
តស្មាហំ តំ ន យាចាមិ, មា មេ វិទេស្សនា អហូ”តិ។

តត្ថ យាចកោ អប្បិយោ ហោតិ យោ ហិ, មហារាជ, បុគ្គលោ “ឥទំ មេ
ទេហី”តិ យាចកោ, សោ មាតាបិតុនម្បិ មិត្តាមច្ឆាទីនម្បិ អប្បិយោ ហោតិ
អមនាថោ។ តស្ស អប្បិយភារោ មណិកណ្ណជាតកេន ទីបេតញ្ចោ។ យាចន្តិ
យាចិតកណ្ណំ។ អទទន្តិ អទទមាណោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - យោបិ យាចិតំ ន ទេតិ,
សោ មាតាបិតរោ អាទី កត្វា អទទមាណោ បុគ្គលោ យាចកស្ស អប្បិយោ
ហោតីតិ។ តស្មាតិ យស្មា យាចកោបិ ឆាយកស្ស, យាចិតំ កណ្ណំ អទទន្តោបិ
យាចកស្ស អប្បិយោ ហោតិ, តស្មា អហំ តំ ន យាចាមិ។ មា មេ វិទេស្សនា
អហូតិ សចេ ហិ អហំ យាចេយ្យមេវ, តវ វិទេស្សនា ភវេយ្យ, សា មេ តវ
សន្តិកា ឧប្បន្នា វិទេស្សនា, សចេ បន ត្វំ ន ទទេយ្យសិ, មម វិទេស្សនា
ភវេយ្យសិ, សា ច មម តយិ វិទេស្សនា, ឯវំ សត្តថាបិ មា មេ វិទេស្សនា អហូ,
មា នោ ឧភិទ្ទម្បិ មេត្តា ភិជ្ជិតិ ឯតមត្តំ សម្បស្សន្តោ អហំ តំ ន កិត្យំ
យាចាមីតិ។

អថស្ស វេចនំ សុត្វា រាជា តិស្សោ កាថា អភាសិ -

៥៦.

“យោ វេ យាចនជីវានោ, កាលេ យាចំ ន យាចតិ;

បរញ្ច បុញ្ញា ធិសេតិ, អត្តនាបិ ន ជីវតិ។

៥៧.

“យោ ច យាចនជីវានោ, កាលេ យាចញ្ញំ យាចតិ;

បរញ្ច បុញ្ញំ លព្ពេតិ, អត្តនាបិ ច ជីវតិ។

៥៨.

“ន វេទេស្សន្តិ សប្បញ្ញា, ទិស្វា យាចកមាគតេ;

ព្រាហ្មចារិ បិយោ មេសិ, វេទ ភំ ភញ្ញមិច្ឆសី”តិ។

តត្ថ យាចនជីវានោតិ យាចនជីវមាណោ, អយមេវ វា ចាហោ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ
- អយ្យ, អដ្ឋិសេន យោ យាចនេន ជីវមាណោ ធម្មិកោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ
វា យាចិតត្ថយុត្តបត្តកាលេ កិញ្ចិទេវ យាចិតត្ថំ ន យាចតិ, សោ បរញ្ច ឆាយកំ
បុញ្ញា ធិសេតិ បរិហាបេតិ, អត្តនាបិ ច សុខំ ន ជីវតិ។ បុញ្ញំ លព្ពេតិ កាលេ
បន យាចិតត្ថំ យាចន្តោ បរញ្ច បុញ្ញំ អធិគមេតិ, អត្តនាបិ ច សុខំ ជីវតិ។ ន
វេទេស្សន្តិ យំ ភំ វេទសិ “មា មេវេទេស្សនា អហូ”តិ, តំ កស្មា វេទសិ។
សប្បញ្ញា ហិ ធានញ្ច ធានជលញ្ច ជាធន្តា បណ្ឌិតា យាចកេ អាគតេ ទិស្វា ន
ទេស្សន្តិ ន កុដ្ឋន្តិ, អញ្ញទត្ថ បន បមុទិតាវ ហោន្តិ ជីវេតិ។
យាចកមាគតេតិ ម-កាលេ ព្យញ្ញនសន្ធិវសេន វុត្តោ, យាចកេ អាគតេតិ
អត្តោ។ ព្រាហ្មចារិ បិយោ មេសីតិ អយ្យ អដ្ឋិសេន, បរិសុទ្ធារិ មហាបុញ្ញ, ភំ
មយ្ហំ អតិវិយ បិយោ, តស្មា វំ ភំ មំ វេទហិ យាចាហិយេវ។ ភញ្ញមិច្ឆសីតិ
យំ កិញ្ចិ វត្ថុត្ថំ ឥច្ឆសិ, សត្ថំ វេទ, វជ្ជម្មិ តេ ទស្សនមិយេវាតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ រញ្ញា រដ្ឋនាបិ បវរិតោ នេវ កិញ្ចិ យាចិ។ រញ្ញោ បន ឯវំ
អត្តនោ អដ្ឋាសយេ កថិតេ មហាសត្តោបិ បព្ពជិតបជិបត្តិ ទស្សនុតំ

“មហារាជ, យាចនា ហិ នាមេសា កាមភោគីនំ គិហីនំ អាចិណ្ណា, ន បព្ពជិតានំ,
បព្ពជិតេន បន បព្ពជិតកាលតោ បដ្ឋាយ គិហីហិ អសមានបរិសុទ្ធាជីវេន
ភរិតព្ព”ន្តិ បព្ពជិតបដិបទំ ទស្សន្តោ ធម្មំ កាថមាហា -

៥៩.

“ន វេ យាចន្តិ សប្បញ្ញា, ធិរោ ច វេទិតុមរហិតិ;
ឧទ្ទិស្ស អរិយា តិដ្ឋន្តិ, ឯសា អរិយាន យាចនា”តិ។

តត្ថ សប្បញ្ញាតិ ពុទ្ធា ច ពុទ្ធសាវកា ច ពោធិយា បដិបន្នា ឥសិបព្ពន្ធំ
បព្ពជិតា ពោធិសត្តា ច សព្ពេហិ សប្បញ្ញា ច សុសីលា ច, ឯតេ ឯវុទា សប្បញ្ញា
“អម្ពាភំ ឥទព្វិទព្វា ទេថា”តិ ន យាចន្តិ។ ធិរោ ច វេទិតុមរហិតិ ឧបដ្ឋាកោ
បន ធិរោ បណ្ឌិតោ គិលានកាលេ ច អគិលានកាលេ ច យេន យេនត្ថោ, តំ
សព្វំ សយមេវ វេទិតុំ ជាទិតុំ អរហិតិ។ ឧទ្ទិស្ស អរិយា តិដ្ឋន្តិ អរិយា បន វាចំ
អភិទ្ធិត្វា យេនត្ថិកា ហោន្តិ, តំ ឧទ្ទិស្ស កេវលំ ភិក្ខាចារវត្ថេន តិដ្ឋន្តិ, នេវ
កាយន្តំ វា វាចន្តំ វា កោបេន្តិ។ កាយវិការំ ទស្សត្វា និមិត្តំ ករោន្តោ ហិ
កាយន្តំ កោបេតិ នាម, វេចីភេទំ ករោន្តោ វាចន្តំ កោបេតិ នាម, តទុកយំ
អកត្វា ពុទ្ធាទយោ អរិយា តិដ្ឋន្តិ។ ឯសា អរិយាន យាចនាតិ ឯសា
កាយន្តំ វាចន្តំ អកោបេត្វា ភិក្ខាយ តិដ្ឋមាណា អរិយានំ យាចនា នាម។

រាជា ពោធិសត្តស្ស វេចនំ សុត្វា “ភន្តេ, យទិ សប្បញ្ញោ ឧបដ្ឋាកោ អត្តនាវ
ញ្ញត្វា កុល្លបកស្ស ទាតព្ពំ ទេតិ, អហម្មិ តុម្ពាភំ ឥទព្វិទព្វា ទម្មិ”តិ វេទន្តោ
សត្តមំ កាថមាហា -

៦០.

“ទទាមិ តេ ព្រាហ្មណ រោហិណីនំ, គរំ សហស្សំ សហ បុន្តវេន;

អរិយោ ហិ អរិយស្ស កងំ ន ទដ្ឋា, សុត្វាន គាថា តវ ធម្មយុត្តា”តិ។

តត្ថ រោហិណ្ឌនន្តិ វត្តវណ្ណានំ។ គវំ សហស្សន្តិ
ឡីរទិអធិមធុរសបរិភោគត្ថាយ វេរុចានំ គុន្នំ សហស្សំ តុយ្ហំ ទម្មិ, តំ មេ
បដិគ្គណ្ណា។ អរិយោតិ អាចារអរិយោ។ អរិយស្សតិ អាចារអរិយស្ស។ កងំ ន
ទដ្ឋាតិ កេន ការណេន ន ទទេយ្យ។

ឯវំ វុត្ត ពោធិសត្តោ “អហំ មហារាជ, អភិញ្ញោ បព្ពជិតោ, ន មេ ការីហិ
អត្តោ”តិ បដិគ្គិបិ។ រាជា តស្សោវាទេ ឋត្វា ធានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា
សគ្គបរាយណោ អហោសិ។ សោមិ អបរិហ័នជ្ឈនោ ព្រហ្មលោកេ ឧប្បជ្ជិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហារិក្ខា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ពហូ សោតាបត្តិជលាទីសុ បតិជ្ជិតា។ តទា
រាជា អានន្តោ អហោសិ, អជ្ជិសេនោ បន អហមេវ អហោសិន្តិ។

អជ្ជិសេនជាតកវណ្ណានា អជ្ជមា។

[៤០៤] ៩. កបិជាតកវណ្ណានា

យត្ថ វេរី និវេសតីតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ ទេវទត្តស្ស បថវិបវេសនំ
អារព្ព កថេសិ។ តស្មិញ្ញា បថវី បរិវេជ្ជ ធម្មសកាយំ កងំ សមុជ្ឈាបេសុំ “អាវុសោ,
ទេវទត្តោ សហ បរិសាយ នដ្ឋោ”តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ,
ឯតវហិ កថាយ សន្និសិដ្ឋា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្ត “ន, ភិក្ខុវេ,
ឥទានេវ ទេវទត្តោ សហ បរិសាយ នដ្ឋោ, បុព្ពេចិ នស្សិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ
អាហារិ។

អតីត ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថ រដ្ឋំ ការេន្ត ពោធិសត្តោ កបិយោនិយំ
និព្ពត្តិត្វា បញ្ចសតកបិបរិវារោ រាជយ្យានេ វសិ។ ទេវទត្តោបិ កបិយោនិយំ
និព្ពត្តិត្វា បញ្ចសតកបិបរិវារោ តត្ថេវ វសិ។ អថេកទិវសំ បុរោហិតេ ឧយ្យានំ
គន្ធា ទ្ធិត្វា អលង្ករិត្វា និក្ខមន្តេ ឯកោ លោលកបិ បុរេតរំ គន្ធា រាជយ្យានទ្វារេ
តោរណាមត្តកេ និសីទិត្វា តស្ស មត្តកេ វច្ឆបិណ្ឌំ ចាតេត្វា បុន ឧទ្ធំ
ឡិលោកេន្តស្ស មុខេ ចាតេសិ។ សោ និវត្តិត្វា “ហោតុ, ជាទិស្សមិ តុម្ហាកំ
កត្តត្ថ”ន្តិ មក្កដេ សន្តជ្ជេត្វា បុន ទ្ធិត្វា បក្កាមិ។ តេន វេរំ គហេត្វា មក្កដានំ
សន្តជ្ជិតភារំ ពោធិសត្តស្ស អាហោចេសុំ។ សោ “វើរំនំ និវសនដ្ឋានេ នាម វសិតុំ ន
វដ្ឋតិ, សព្វោបិ កបិគណោ បលាយិត្វា អញ្ញត្ថ គច្ឆត្វ”តិ កបិសហស្សស្សបិ
អាហោចេសិ។ ឧព្ពចកបិ អត្ថនោ បរិវារមក្កដេ គហេត្វា “បច្ឆា ជាទិស្សមិ”តិ
តត្ថេវ និសីទិ។ ពោធិសត្តោ អត្ថនោ បរិវារំ គហេត្វា អរញ្ញំ ចារិសិ។
អថេកទិវសំ ឯកិស្សរិហិកោដ្ឋិកាយ ធាសិយា អាតថេ បសារិតរិហិ ខាទន្តោ
ឯកោ ឯឡកោ ឧម្មុក្កេន បហារំ លភិត្វា អាទិត្តសរិរោ បលាយន្តោ ឯកិស្សរ
ហត្ថិសាលំ និស្សយ តិណកុដិយា កុដ្តេ សរិរំ យំសិ។ សោ អត្ថ តិណកុដិកំ
គណ្ហិ, តតោ ឧដ្ឋាយ ហត្ថិសាលំ គណ្ហិ, ហត្ថិសាលាយ ហត្ថិនំ បិដ្ឋិលាយិ,
ហត្ថិវេជ្ជា ហត្ថិនំ បដិជគ្គន្តិ។

បុរោហិតោបិ មក្កដានំ គហណ្ឌាចាយំ ឧបធារេន្តោ វិចរតិ។ អថ នំ
រាជបដ្ឋានំ អាគន្ធា និសិទ្ធិំ រាជា អាហា “អាចរិយ, ពហូ នោ ហត្ថិ វណិកា ជាតា,
ហត្ថិវេជ្ជា បដិជគ្គិតុំ ន ជានន្តិ, ជានាសិ នុ ខោ កិញ្ចិ ភេសន្ត”ន្តិ? “ជានាមិ,
មហារាជា”តិ។ “កី នាមា”តិ? “មក្កដវសា, មហារាជា”តិ។ “កហំ
លភិស្សមា”តិ? “នុ ឧយ្យានេ ពហូ មក្កដា”តិ? រាជា “ឧយ្យានេ មក្កដេ មារេត្វា
វសំ អាទេថា”តិ អាហា។ ធនុគ្គហា គន្ធា បញ្ចសតេបិ មក្កដេវិជ្ជិត្វា មារេសុំ។
ឯកោ បន ជេដ្ឋកមក្កដោ បលាយន្តោ សរបហារំ លភិត្វាបិ តត្ថេវ អបតិត្វា

ពោធិសត្តស្ស វសនជ្ជានំ បត្វា បតិ។ វានវា “អម្ពាភំ វសនជ្ជានំ បត្វា មតោ” តិ
តស្ស បហារំ លទ្ធា មតភារំ ពោធិសត្តស្ស អាហេចេសុំ។ សោ គន្ធា
កបិគណមជ្ឈេ និសិដ្ឋោ “បណ្ឌិតានំ ឱវាទំ អកត្វា វេរិជ្ជានេ វសន្តា នាម ឯវំ
វិនស្សន្តិ” តិ កបិគណស្ស ឱវាទវសេន ឥមា កាថា អភាសិ -

៦១.

“យត្ថ វេរី និវសតិ, ន វសេ តត្ថ បណ្ឌិតោ;
ឯករត្តំ ទ្វិរត្តំ វា, ទុក្ខំ វសតិ វេរិសុ។

៦២.

“ធិសោ វេ លហុចិត្តស្ស, ចោសស្សានុវិជ្ជិយតោ;
ឯកស្ស កបិនោ ហេតុ, យូថស្ស អនយោ កតោ។

៦៣.

“ពាលោវ បណ្ឌិតមាជិ, យូថស្ស បរិហារកោ;
សចិត្តស្ស វសំ គន្ធា, សយេថាយំ យថា កបិ។

៦៤.

“ន សាធុ ពលវា ពាលោ, យូថស្ស បរិហារកោ;
អហិតោ ភវតិ ញាតីនំ, សកុណានំវ ចេតកោ។

៦៥.

“ធិរោវ ពលវា សាធុ, យូថស្ស បរិហារកោ;
ហិតោ ភវតិ ញាតីនំ, តិទសានំវ វាសវោ។

៦៦.

“យោ ច សីលញ្ចា បញ្ញញ្ចា, សុតញ្ចាត្ថនិ បស្សតិ;
ឧភិទ្ទមត្ថំ ចរតិ, អត្ថនោ ច បរស្ស ច។

២៧.

“តស្មា តុលេយ្យ មត្តានំ, សីលបញ្ញាសុតាមិវ;
គណំ វា បរិហារេ ជីវេ, ឯកោ វាបិ បរិត្តជេ”តិ។

តត្ថ លហុចិត្តស្សាតិ លហុចិត្តោ អស្ស។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - យោ ចោសោ
លហុចិត្តស្ស មិត្តស្ស វា ញាតិនោ វា អនុវិជ្ជយតិ អនុវត្តតិ, តស្ស ចោសស្ស
អនុវិជ្ជយតោ សោ លហុចិត្តោ ទិសោ ហោតិ, វេរិកិច្ចំ ករោតិ។ ឯកស្ស
កបិនោតិ បស្ស ឯកស្ស លហុចិត្តស្ស អន្ធពាលស្ស កបិនោ ហេតុ អយំ
សកលស្ស យូថស្ស អនយោ អវុឌ្ឍិ មហាវិទាសោ កតោតិ។ បណ្ឌិតមាធិតិ
យោ សយំ ពាលោ ហុត្វា “អហំ បណ្ឌិតោ”តិ អត្តានំ មញ្ញមាណោ បណ្ឌិតានំ
ឱវាទំ អកត្វា សកស្ស ចិត្តស្ស វសំ គច្ឆតិ, សោ សចិត្តស្ស វសំ គន្ធា យថាយំ
ទុព្ពចកបិ មតសយនំ សយិតោ, ឯវំ សយេថាតិ អត្តោ។

ន សាធូតិ ពាលោ នាម ពលសម្បន្នោ យូថស្ស បរិហារកោ ន សាធុ ន
លទ្ធកោ។ កីការណា? សោ ហិ អហិតោ ភវតិ ញាតិនំ, វិទាសមេវ វហតិ។
សកុណានំវេ ចេតកោតិ យថា ហិ តិត្តិវសកុណានំ ធិបកតិត្តិវេ ធិវសម្បិ
វស្សន្តោ អញ្ញោ សកុណោ ន មារេតិ, ញាតកេវ មារេតិ, តេសញ្ញេវ អហិតោ
ហោតិ, ឯវុត្តិអត្តោ។ ហិតោ ភវតីតិ កាយេនបិ វាចាយបិ មនសាបិ
ហិតការកាយេវ។ ឧភិទ្ទមត្ថំ ចរតិតិ យោ ឥធ បុគ្គលោ ឯតេ សីលាធយោ
គុណោ អត្ថនិ បស្សតិ, សោ “មយ្ហំ អាចារសីលម្បិ អត្ថិ, បញ្ញាបិ សុតបរិយត្តិបិ
អត្ថិ”តិ តថតោ ជាធិត្វា គណំ បរិហារន្តោ អត្ថនោ ច បរេសញ្ចា អត្តានំ
បរិវារេត្វា ចរន្តានត្ថិ ឧភិទ្ទម្បិ អត្ថមេវ ចរតិ។

តុលេយ្យ មត្តានន្តិ តុលេយ្យ អត្តានំ។ តុលេយ្យាតិ តុលេត្វា។
សីលបញ្ញាសុតាមិវាតិ ឯតានិ សីលានីនិវិយ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - យស្មា
សីលានីនិ អត្តនិ សមនុបស្សន្តោ ឧភិជ្ជមត្តំ ចរតិ, តស្មា បណ្ឌិតោ ឯតានិ
សីលានីនិវិយ អត្តានម្បិ តេសុ តុលេត្វា “បតិជ្ជិតោ នុ ខោម្ហិ សីលេ បញ្ញាយ
សុតេ” តិ តីវេត្វា បតិជ្ជិតការំ បច្ចុក្ខំ កត្វា ជីវោ គណំ វា បរិហារេយ្យ, ចត្វសុ
តិវិយាបថេសុ ឯកោ វា ហុត្វា បរិព្ពជេយ្យ វត្តេយ្យ, បរិសុបដ្ឋាកេនបិ
វិវេកចារិធាបិ ឥមេហិ តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតេនេវ ភវិតព្ពន្ធិ។ ឯវំ
មហាសត្តោ កបិរាជា ហុត្វាបិ វិនយបរិយត្តិ កិច្ចំ កថេសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា ធុត្ថចកបិ
នេវទត្តោ អហោសិ, បរិសាបិស្ស នេវទត្ថបរិសា, បណ្ឌិតកបិរាជា បន
អហមេវ អហោសិ” ន្តិ។

កបិជាតកវណ្ណានា នវមា។

[៤០៥] ១០. តកជាតកវណ្ណានា

ធូរាសត្តតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ពកព្រហ្មានំ អារត្ត កថេសិ។
តស្ស ហិ “ឥទំ និច្ចំ ធុរំ សស្សតំ អចវនធម្មំ, ឥតោ អញ្ចំ លោកនិស្សរណំ
និព្ពានំ នាម នត្ថិ” តិ ឯវំ ធិដ្ឋិ ឧប្បន្និ។ ហេដ្ឋបបត្តិកោ កិវេស ព្រហ្មា បុព្ពេ ឈានំ
ភាវេត្វា វេហប្បលេសុ និព្ពត្តោ, តត្ថ បញ្ចកប្បសតបរិមាណំ អាយុំ ខេបេត្វា
សុភកិណ្ឌោសុ និព្ពត្តិត្វា ចតុសដ្ឋិកប្បំ ខេបេត្វា តតោ ចុតោ
អដ្ឋកប្បាយុកេសុ អាកស្សវេសុ និព្ពត្តិ, តត្រស្ស ឯសា ធិដ្ឋិ ឧប្បន្និ។ សោ ហិ
នេវ ឧបរិព្រហ្មលោកតោ ចុតី, ន តត្ថ ឧបបត្តិ អនុស្សរិ, តទុកយម្បិ
អបស្សន្តោ ឯវំ ធិដ្ឋិ គណ្ហិ។ ភគវា តស្ស ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ

សេយ្យជាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ញតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ញេយ្យ, ឯវមេវ ជេតវនេ អន្តរបិកោ តស្មី ព្រហ្មលោកេ ចាតុរហោសិ។ អថ ព្រហ្មា ភកវន្តំ ទិស្វា “ឯហិ ខោ, មារិស, ស្វាគតំ មារិស, ចិរស្សំ ខោ, មារិស, ឥមំ បរិយាយមកាសិ, យទិទំ ឥធាគមនាយ។ ឥទញ្ញំ មារិស, និច្ចំ ឥទំ ធុរំ ឥទំ សស្សតំ ឥទំ កេវលំ ឥទំ អថវនធម្មំ, ឥទញ្ញំ ន ច ជាយតិ ន ជីយតិ ន មីយតិ ន ចវតិ ន ឧបបន្នតិ, ឥតោ ច បនញ្ញំ ឧត្តរិ និស្សរណំ នត្ថិ”តិ អាហា។

ឯវំ វុត្តេ ភកវា ពកំ ព្រហ្មានំ ឯតទវោច “អវិជ្ជាគតោ វត ភោ ពកោ ព្រហ្មា, អវិជ្ជាគតោ វត ភោ ពកោ ព្រហ្មា, យត្រ ហិ នាម អនិច្ចញ្ញេវ សមាទំ និច្ចន្តិ វក្ខតិ... បេ... សន្តញ្ញា បនញ្ញំ ឧត្តរិ និស្សរណំ, នត្តញ្ញំ ឧត្តរិ និស្សរណាន្តិ វក្ខតិ”តិ (សំ. និ. ១.១៧៥)។ តំ សុត្វា ព្រហ្មា “ត្វំ ឯវំ កថេសិ, ត្វំ ឯវំ កថេសិ, ឥតិ មំ ឯស អនុយុញ្ញោ អនុពន្ធាតិ”តិ ចិន្តេត្វា យថា នាម ឧត្តលោ ចោរោ កតិបយេ បហារេ លភិត្វា “កី អហមេវ ចោរោ, អសុកោបិ ចោរោ អសុកោបិ ចោរោ”តិ សព្វេបិ សហាយកេ អាចិត្តតិ, តថេវ ភកវតោ អនុយោគកយេន ភីតោ អញ្ញេបិ អត្តនោ សហាយកេ អាចិត្តនោ បឋមំ កាថមាហា -

៦៨.

“ឆ្វាសត្តតិ គោតម បុញ្ញកម្មា, វសវត្ថិនោ ជាតិជំ អតីតា;
អយមន្តិមា វេទក្ខ ព្រហ្មបត្ថិ, អស្មាភិជប្បន្តិ ជនា អនេកា”តិ។ (សំ. និ. ១.១៧៥);

តត្ថ ឆ្វាសត្តតិ ន កេវលំ ភោ គោតម, អហមេវ, អថ ខោ ឥមស្មី ព្រហ្មលោកេ មយំ ឆ្វាសត្តតិ ជនា បុញ្ញកម្មា អញ្ញេសំ ឧបរិ អត្តនោ វសំ វត្ថុនេន វសវត្ថិនោ ជាតិញ្ចា ជវញ្ចា អតីតា, អយំ នោ វេទេហិ កតត្តា វេទក្ខ,

អយំ កោ កោតម អន្តិមា ព្រហ្មបត្តិ, បដិមកោដិប្បត្តិ សេដ្ឋការវប្បត្តិ។
អស្មាភិជប្បន្តិ ជនា អនេកាតិ អម្ពេ អញ្ញេ ពហូ ជនា បញ្ចលិកា ហុត្វា - “អយំ
ខោ ភវំ ព្រហ្មា មហាព្រហ្មា” តិ អាទីនិ វទន្តា នមស្សន្តិ បត្តន្តិ បិហាយន្តិ,
“អហោ វត មយម្មិ ឯវុចា ភវេយ្យមា” តិ ឥច្ឆន្តិ តិ អត្ថោ។

តស្ស វចនំ សុត្វា សត្តា ធុតិយំ កាថមាហា -

២៩.

“អប្បំ ហិ ឯតំ ន ហិ ធីយមាយុ, យំ ត្វំ ពក មញ្ញសិ ធីយមាយុ;
សតំ សហស្សនិ និវត្តនានំ, អាយុំ បជាធាមិ តវាហា ព្រហ្មេ” តិ។ (សំ. និ.
១.១៧៥);

តត្ថ សតំ សហស្សនិ និវត្តនានន្តិ និវត្តនសម្ពាតានំ គណនានំ
សតសហស្សនិ។ វស្សានញ្ញិ ទសទសកំ សតំ, ទស សតានំ សហស្សំ, សតំ
សហស្សនំ សតសហស្សំ, សតំ សតសហស្សនំ កោដិ នាម, សតំ
កោដិសតសហស្សនំ បកោដិ នាម, សតំ បកោដិសតសហស្សនំ
កោដិបកោដិ នាម, សតំ កោដិបកោដិសតសហស្សនំ ឯកំ នហុតំ នាម,
សតំ នហុតសតសហស្សនំ ឯកំ និន្ទហុតំ នាម។ ធរកោ គណកោ ឯត្ថកំ
គណេតុំ សក្កោតិ, តតោ បរំ គណនា នាម ពុទ្ធានមេវ វិសយោ។ តត្ថ សតំ
និន្ទហុតសតសហស្សនំ ឯកំ អព្ពធំ, វិសតិ អព្ពទានិ ឯកំ និវត្តធំ, តេសំ
និវត្តនសតសហស្សនំ ឯកំ អហហំ នាម, ឯត្ថកំ ពកស្ស ព្រហ្មនោ តស្មី ភវេ
អវសិដ្ឋំ អាយុ, តំ សន្ធាយ ភគវា ឯវមាហា។

តំ សុត្វា ពកោ តតិយំ កាថមាហា -

៣០.

“អនន្តទស្សី ភក្កវាហមស្មី, ជាតិជ្ជវំ សោកមុចាតិវត្តោ;
កី មេ បុរាណំ វតសីលវត្តំ, អាចិត្ត មេ តំ យមហំវិជញ្ញា”ន្តិ។ (សំ. និ.
១.១៧៥);

តត្ថ ភក្កវាតិ ភក្កវា តុម្ភេ “អាយុំ បជាឆាមិ តវាហ”ន្តិ វទន្តា “អហំ
អនន្តទស្សី ជាតិជវញ្ញ សោកញ្ញ ឧចាតិវត្តោស្មី”តិ វទថ។ វតសីលវត្តន្តិ
វតសមាធានញ្ញ សីលវត្តញ្ញ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - យទិ តុម្ភេ សព្ពញ្ញុតុទ្ធា, ឯវំ
សន្តេ កី មម្ហំ បុរាណំ វតញ្ញ សីលវត្តញ្ញ, អាចិត្ត មេ តំ, យមហំ តយា
អាចិត្តតំ យាថាវសវសតោវិជានេយ្យន្តិ។

អថស្ស ភក្កវា អតីតានិ វត្តនិ អាហរិត្វា អាចិត្តន្តោ ចតស្សោ កាថា
អភាសិ -

៧១.

“យំ ភ្នំ អចាយេសិ ពហ្វា មនុស្សេ, បិចាសិតេ យម្មនិ សម្បរេតេ;
តំ តេ បុរាណំ វតសីលវត្តំ, សុត្តប្បពុទ្ធាវ អនុស្សរមិ។

៧២.

“យំ ឯណិក្ខលស្មី ជនំ គហីតំ, អមោចយី គយ្ហក នីយមាណំ;
តំ តេ បុរាណំ វតសីលវត្តំ, សុត្តប្បពុទ្ធាវ អនុស្សរមិ។

៧៣.

“គង្គាយ សោតស្មី គហីតនារំ, លុទ្ធនន ឆាគេន មនុស្សកប្បា;
អមោចយី ភ្នំ ពលសា បសយ្ហ, តំ តេ បុរាណំ វតសីលវត្តំ;
សុត្តប្បពុទ្ធាវ អនុស្សរមិ។

៧៤.

“កប្បោ ច តេ ពទ្ធចរោ អហោសី, សម្ពុទ្ធិមន្តំ វតីនំ អមញ្ញំ;
តំ តេ បុរាណំ វតសីលវត្តំ, សុត្តប្បពុទ្ធាវ អនុស្សរមី” តិ។ (សំ. និ.
១.១៧៥);

តត្ថ អចាយេសីតិ ចាយេសិ។ យម្ពនិ សម្បរេតេតិ យម្ពន សម្បរេតេ
អតិវិយ ដុដ្ឋ យម្ពកិលន្តេ។ សុត្តប្បពុទ្ធាវាតិ បច្ចុសកាលេ សុបន្តោ សុបិនំ
បស្សីត្វា តំ សុបិនកំវិយ អនុស្សរមី។ សោ កិវ ពកព្រហ្មា ឯកស្មី កប្ប
តាបសោ ហុត្វា មរុកន្តារេ វសន្តោ ពហុនំ កន្តារបដិបន្នានំ ចានីយំ អាហារិត្វា
អនាសិ។ អថេកទិវសំ ឯកោ សត្តវាហោ បញ្ចហិ សកជសតេហិ មរុកន្តារំ
បដិបន្និ។ មនុស្សា ទិសា វវត្ថុបេតុំ អសក្កោន្តា សត្ត ទិវសានិ អាហិណ្ឌិត្វា
ទីណាទារុទកា និរាហារា ឧណ្ហារិក្ខតា “ឥទានិ នោ ជីវិតំ នត្ថី” តិ សកដេ
បរិវត្តិត្វា កោណោ មោចត្វា ហេដ្ឋាសកដេសុ និបន្និសុ។ តទា តាបសោ
អារវន្តេន្តោ តេ ទិស្វា “មយិ បស្សន្តេ មា នស្សីស្វ” តិ ចិន្តិត្វា អត្ថនោ
ឥទ្ធានុភាវេន គដ្ឋាសោតំ ឧត្តត្តិត្វា សត្តវាហារិមុខំ អកាសិ, អវិទូរេ ច ឯកំ
វនសណ្ណំ មាបេសិ។ មនុស្សា ចានីយំ បិវិត្វា ទ្គិត្វា កោណោ សន្តប្បត្វា
វនសណ្ណតោ តិណំ លាយិត្វា ទារុនិ គហេត្វា ទិសំ សល្លកេត្វា អរោគា កន្តារំ
អតិក្កមីសុ, តំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។

ឯណិក្ខលស្មិន្តិ ឯណិយា នាម នទិយា ក្ខលេ។ គយ្ហក នីយមានន្តិ
ករមរតាហំ គហេត្វា នីយមានំ។ សោ កិវ តាបសោ អបរស្មី កាលេ ឯកំ
បច្ចន្តកាមំ និស្សយ នទីតីរេ វនសណ្ណាវិហាសិ។ អថេកស្មី ទិវសេ បព្ពតតោ
ចោរា ឌីតិវិត្វា តំ កាមំ បហារិត្វា មហាជនំ គហេត្វា បព្ពតំ អាហេបេត្វា
អន្តរាមគ្គេ ចារកមនុស្សេ វេបេត្វា បព្ពតតិលំ បរិសិត្វា អាហារំ បចាបេន្តា

និស័ទិសុ។ តាបសោ គោមហីសាទីនព្វោវ ទារកទារិកាទីនព្វោ មហន្តំ អន្តស្សរំ
សុត្វា “មយំ បស្សន្តេ មា នស្សីសូ” តិ ឥទ្ធានុភាវេន អត្តភារំ ជហិត្វា
ចតុរង្គិនិយា សេនាយ បរិវុតោ រាជា ហុត្វា យុទ្ធកេរី អាកោជាបេន្តោ តំ ហំនំ
អគមាសិ។ ទារកមនុស្សា តំ ទិស្វា ចោរាណំ អារាហេចសុំ។ ចោរា “រញ្ញោ សទ្ធិ
វិគ្គហោ នាម ន យុត្តោ” តិ សព្វំ គហិតគហិតំ កណ្តាកំ ធម្មត្វា កត្តំ អភុញ្ញាត្វាវ
បលាយីសុ។ តាបសោ តេ សព្វេ អានេត្វា សកកាមេយេវ បតិជ្ជាបេសិ, តំ
សន្ធាយេតំ វុត្តំ។

គហិតនាវន្តំ និគ្គហិតនាវំ។ លុទ្ធនាតិ កក្កុឡេន។ មនុស្សកប្បាតិ
មនុស្សេ វិនាសេតុកាមតាយ។ ពលសាតិ ពលេន។ បសយ្ហាតិ អភិភវិត្វា។
អបរស្មី កាលេ សោ តាបសោ គង្គាតីវេ វិហាសិ។ តទា មនុស្សា ទ្វេ តយោ
នាវាសង្ឃាដេ ពន្ធិត្វា សង្ឃាដមត្តកេ បុប្ផមណ្ឌបំ ការេត្វា សង្ឃាដេ និស័ទិត្វា
ខាទន្តា បិវត្តា សម្ពន្ធកុលំ គច្ឆន្តិ។ តេ បីតាវសេសំ សុរំ ភុត្តខាទិតាវសេសានិ
ភត្តមច្ឆមំសតម្ពលាទីនិ គង្គាយមេវ ចាតេន្តិ។ គង្គេយ្យេ នាគរាជា “ឥមេ
ឧច្ឆិជ្ជកំ មម ឧបរិ ឱបន្តី” តិ កុដ្ឋិត្វា “សព្វេ តេ ជនេ គហេត្វា គង្គាយ
ឱសីទាបេស្សមី” តិ មហន្តំ ឯកទោណិកនាវប្បមាណំ អត្តភារំ មាបេត្វា
ឧទកំ ភិទ្ធិត្វា ដណំ ទារយមាណោ តេសំ អភិមុខោ ចាយាសិ។ តេ នាគរាជានំ
ទិស្វា មរណភយតន្តិតា ឯកប្បហារេនេវ មហាសន្តំ ករីសុ។ តាបសោ តេសំ
បរិទេវិតសទ្ធិំ សុត្វា នាគរាជស្ស ច កុទ្ធការំ ព្យាត្វា “មយំ បស្សន្តេ មា
នស្សីសូ” តិ ឱប្បនិសន្តិយា អត្តនោ អានុភាវេន ឱប្បំ សុបណ្ណាវណ្ណំ អត្តានំ
មាបេត្វា អគមាសិ។ នាគរាជា តំ ទិស្វា មរណភយតន្តិតោ ឧទកេ និមុដ្ឋិ។
មនុស្សា សោត្តិការំ បត្វា អគមំសុ, តំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។

ពន្លឺរោតិ អន្តេវាសិកោ។ សមុទ្រមន្តំ វតីនំ អមញ្ញន្តិ ពុទ្ធិសម្បជ្ជោ ចេវ
វតសម្បជ្ជោ ច តាបសោតិ តំ មញ្ញមាណា។ ឥមិនា កី ធស្សេតិ? មហាព្រហ្ម
អហំ អតីតេ តវ កេសវតាបសកាលេ កប្បា នាម អន្តេវាសិកោ
វេយ្យវច្ឆករោ ហុត្វា តុយ្ហំ នារទេន នាម អមច្ឆេន ពារាណាសិតោ ហិមវន្តំ
អាធិតស្ស រោគំ វ្យាបសមេសី។ អថ នំ នារទោ ទុតិយវារេ អាគន្ធា និរោគំ ទិស្វា
ឥមំ កាថំ អភាសិ -

“មនុស្សិន្តំ ជហិត្វាន, សត្តកាមសមិទ្ធិនំ;
កថំ នុ ភគវា កេសិ, កប្បស្ស រមតិ អស្សមេ” តិ។ (ជា. ១.៤.១៨១);

តមេនំ ត្វំ ឯតទរោច -

“សាទ្ធិនិ រមណីយានិ, សន្តិវត្តា មនោរមា;
សុភាសិតានិ កប្បស្ស, នារទ រមយន្តិ ម” ត្ថិ។ (ជា. ១.៤.១៨២);

ឥតិស្ស ភគវា ឥមំ អត្តនា អន្តេវាសិកេន ហុត្វា រោគស្ស វ្យាបសមិតការំ
ធិបេន្តោ ឯវមាហ។ តញ្ចា បន ព្រហ្មនា មនុស្សលោកេ កតកម្មំ សត្តំ
មហាព្រហ្មានំ សល្លក្ខាបេន្តោវ កថេសិ។

សោ សត្តុ វចនេន អត្តនា កតកម្មំ សវិត្វា តថាគតស្ស ដុតី ករោន្តោ
ឌីសានកាថមាហា -

៧៥.

“អន្ធា បជាធាសិ មមេតមាយុំ, អញ្ញម្បិ ជាធាសិ តថា ហិ ពុទ្ធា;
តថា ហិ តាយំ ជលិតានុភារោ, ឌីភាសយំ តិដ្ឋតិ ព្រហ្មលោក” ត្ថិ។

តត្ថ តថា ហិ ពុទ្ធាតិ តថា ហិ តំ ពុទ្ធា។ ពុទ្ធានញ្ញិ អញ្ញាតំ នាម នត្ថិ,
សត្តធម្មានំ ពុទ្ធត្ថាយេវ ហិ តេ ពុទ្ធា នាមាតិ ទស្សេតិ។ តថា ហិ តាយន្តិ
ពុទ្ធត្ថាយេវ ច បន តវ អយំ ជលិតោ សរីរឫកានុកាវោ។ ឱកាសយំ តិដ្ឋតិ តិ
ឥមំ សកលម្បិ ព្រហ្មលោកំ ឱកាសេន្តោ តិដ្ឋតិ។

ឯវំ សត្តា អត្តនោ ពុទ្ធតុណំ ជាតាបេន្តោ ធម្មំ ទេសេត្វា សច្ចានិ
បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សម្បត្តានំ ទសមត្តានំ ព្រហ្មសហស្សានំ
អនុចាធាយ អាសវេហិ ចិត្តានិ វិមុច្ចិសុ។ ឥតិ ភគវា ពហូនំ ព្រហ្មានំ អវស្សយោ
ហុត្វា ព្រហ្មលោកា ជេតវំ អាគន្ធា តត្ថ កថិតនិយាមេនេវ តំ ធម្មទេសនំ
ភិក្ខុនំ កថេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា កេសវតាបសោ ពកព្រហ្មា
អហោសិ, កប្បមាណាវោ បន អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ពកជាតកវណ្ណានា ទសមា។

កុក្កវត្តោ បឋមោ។

២. គន្ធាវត្តោ

[៤០៦] ១. គន្ធាវត្តោជាតកវណ្ណានា

ហិត្វា កាមសហស្សានិ ឥតិ ឥទំ សត្តា ជេតវំ នេវិហារេន្តោ
កេសជ្ជសន្និធិការសិក្ខាបទំ អារត្ត កថេសិ។ វត្ថុ បន រាជគហោ សមុដ្ឋិតំ។
អាយស្មតា ហិ បិលិន្ទវច្ឆេន អាវាមិកកុលំ មោចេតុំ រាជនិវេសនំ គន្ធា រញ្ជោ
ចាសាទេ ឥទ្ធិពលេន សោវណ្ណាមយេ កតេ មនុស្សា បសិទិក្វា ថេរស្ស បញ្ចា
កេសជ្ជានិ បហិណ្ឌិសុ។ សោ តានិ បរិសាយ វិស្សជ្ជេសិ។ បរិសា បនស្ស
ពាហុល្លិកា អហោសិ, លទ្ធិលទ្ធិ កោឡម្ពេបិ យជេបិ បត្តត្ថវិកាយោបិ បូរេត្វា

បដិសារមេសិ។ មនុស្ស ទិស្វា “មហិទ្ធា ឥមេ សមណា អន្តោកោដ្ឋាគារិកា” តិ
ឧដ្ឋាយីសុ។ សត្តា តំ បវត្ថី សុត្វា “យានិ ខោ បន តានិ គិលានានំ ភិក្ខុន” ត្ថិ
(ចារា. ៦២២-៦២៣) សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេត្វា “ភិក្ខុវេ, ចោរាណកបណ្ឌិតា
អនុប្បន្នេ ពុទ្ធពាហិរកបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា បញ្ចសីលមត្តកំ រក្ខត្តាបិ
លោណាសក្ខរមត្តកំ បុនទិវសត្ថាយ និទហន្តេ គរហីសុ, តុម្ពេ បន ឯវរុបេ
និយ្យានិកសាសនេ បព្ពជិត្វា ទុតិយតតិយទិវសត្ថាយ សន្និដ្ឋី ករោត្តា អយុត្តំ
ករោថា” តិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ គន្ធារវដ្ឋេ ពោធិសត្តោ គន្ធារវញ្ញោ បុត្តោ ហុត្វា បិតុ អច្ចយេន វដ្ឋេ
បតិដ្ឋាយ ធម្មេន វដ្ឋំ ការេសិ។ មជ្ឈិមបទេសេបិ វិទេហវដ្ឋេ វិទេហោ នាម រាជា
វដ្ឋំ ការេសិ។ តេ ទ្វេបិ រាជានោ អទិដ្ឋសហាយា ហុត្វា អញ្ញមញ្ញំ ជីវិស្សសា
អហេសុំ។ តទា មនុស្ស ទិយាយុកា ហោត្ថិ, តីស វស្សសហស្សានិ ជីវត្ថិ។
អថេកទា គន្ធាររាជា បុណ្ណាមុចោសថទិវសេ សមាទិន្នសីលោ មហាតលេ
បញ្ញត្តវរបល្លង្គមជ្ឈតតោ វិវជេន សីហបញ្ញវេន ចាបីនលោកធាតុំ
ឌីលោកេន្តោ អមច្ឆានំ ធម្មត្ថយុត្តកថំ កថេន្តោ និសីទិ។ តស្មី ខណោ គគនតលំ
អតិលង្គន្តមិវ បរិបុណ្ណំ ចន្ទមណ្ឌលំ រាហុ អវត្តិ, ចន្ទប្បភា អន្តរាយិ។
អមច្ឆា ចន្ទាលោកំ អបស្សន្តា ចន្ទស្ស រាហុនា គហិតភារំ វញ្ញោ អាហេថេសុំ។
រាជា ចន្ទំ ឌីលោកេត្វា “អយំ ចន្ទោ អាគន្ធកឧបក្កិលេសេន ឧបក្កិលិដ្ឋោ
និប្បភោ ជាតោ, មយ្ហម្បេស រាជបរិវារោ ឧបក្កិលេសោ, ន ខោ បន មេតំ
បតិរូបំ, យាហំ រាហុនា គហិតចន្ទោ វិយ និប្បភោ ភវេយ្យំ, វិសុទ្ធេ គគនតរេ
វិរោចន្តំ ចន្ទមណ្ឌលំ វិយ វដ្ឋំ បហាយ បព្ពជិស្សមិ, កី មេ បរេន ឌីវទិតេន,
កុលេ ច គណេ ច អលក្កោ ហុត្វា អត្តានមេវ ឌីវទន្ទោ វិចរិស្សមិ, ឥទំ មេ
បតិរូប” ត្ថិ ចិន្តេត្វា “យំ ឥច្ឆេ, តំ រាជានំ ករោថា” តិ វដ្ឋំ អមច្ឆានំ និយ្យានេសិ។

សោ រដ្ឋំ ឆឌ្ឍត្វា ឥសិបត្ថដ្ឋំ បត្ថជិត្វា ឈានាភិញ្ញាយោ និព្ពត្តត្វា
ឈានតិសមប្បិតោ ហិមវន្តបទេសេ វាសំ កប្បសិ។

វិទេហារាជាបិ “សុខំ មេ សហាយស្ស” តិ វាលិដេ បុច្ឆិត្វា តស្ស
បត្ថជិតការំ សុត្វា “មម សហាយេ បត្ថជិតេ អហំ រដ្ឋេន កី ករិស្សមី” តិ
សត្តយោជនិកេ មិចិលនគរេ តិយោជនសតិកេ វិទេហារដ្ឋេ សោឡសសុ
គាមសហស្សេសុ បូរិតានិ កោដ្ឋាគារាជិ, សោឡសសហស្ស ច នាជកិត្តិយោ
ឆឌ្ឍត្វា បុត្តជិតរោ អមនសិកត្វា ហិមវន្តបទេសំ បរិសិត្វា បត្ថជិត្វា
បវត្តជលភោជនោ ហុត្វា សមប្បវត្តវាសំ វសន្តោ វិចរិ។ តេ ឧភោបិ
សមវត្តចារំ ចរន្តា អបរភាកេ សមាគម្ពីសុ, ន បន អញ្ញមញ្ញំ សញ្ញានីសុ,
សម្មោទមាណា ឯកតោវ សមប្បវត្តវាសំ វសីសុ។ តទា វិទេហាតាបសោ
គន្ធារតាបសស្ស ឧបជ្ជានំ ករោតិ។ តេសំ ឯកស្មី បុណ្ណាមទិវសេ អញ្ញាតវស្មី
រុក្ខមូលេ និសីទិត្វា ធម្មត្ថយុត្តកថំ កថេន្តានំ គគនតលេ វិរោចមាជំ
ចន្ទមណ្ឌលំ រាហុ អវត្តិវិ។ វិទេហាតាបសោ “កី នុ ខោ ចន្ទស្ស បភា នដ្ឋា” តិ
ឱលោកេត្វា រាហុនា គហិតំ ចន្ទំ ទិស្វា “កោ នុ ខោ ឯស អាចរិយ, ចន្ទំ
អវត្តិវិត្វា និប្បកមកាសី” តិ បុច្ឆិ។ អន្តេវាសិក អយំ រាហុ នាម ចន្ទស្សេកោ
ឧបក្កិលេសោ, វិរោចិតុំ ន ទេតិ, អហម្មិ រាហុគហិតំ ចន្ទមណ្ឌលំ ទិស្វា “ឥទំ
បរិសុទ្ធស្ស ចន្ទមណ្ឌលស្ស អាគន្តុកេន ឧបក្កិលេសេន និប្បកំ ជាតំ, មយ្ហម្មិ
ឥទំ រដ្ឋំ ឧបក្កិលេសោ, យាវ ចន្ទមណ្ឌលំ រាហុវិយ ឥទំ និប្បកំ ន ករោតិ, តាវ
បត្ថជិស្សមី” តិ ចិឡេត្វា តទេវ រាហុគហិតំ ចន្ទមណ្ឌលំ អារម្មណំ កត្វា
មហារដ្ឋំ ឆឌ្ឍត្វា បត្ថជិតោតិ។ “អាចរិយ, តុំ គន្ធាររាជា” តិ? “អាម, អហា” ត្ថិ។
“អាចរិយ, អហម្មិ វិទេហារដ្ឋេ មិចិលនគរេ វិទេហារាជា នាម, ននុ មយំ
អញ្ញមញ្ញំ អទិជ្ជសហាយា” តិ។ “កី បន តេ អារម្មណំ អហោសី” តិ? អហំ “តុម្ហេ
បត្ថជិតា” តិ សុត្វា “អន្ធា បត្ថជ្ជាយ មហន្តំ គុណំ អន្ធាសា” តិ តុម្ហេយេវ

អារម្មណ៍ កត្វា រដ្ឋំ បហាយ បព្ពជិតោតិ។ តេ តតោ បដ្ឋាយ អតិវិយ សមគ្គា
សម្មោទមាណា បវត្តជលភោជនា ហុត្វា វិហរីសុ។ តត្ថ ធីយរត្ថំ វសិត្វា ច បន
លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ ហិមវន្តតោ ឌីតវិត្វា ឯកំ បច្ឆន្តកាមំ សម្មាបុណ្ណីសុ។

មនុស្ស តេសំ វិយាបថេ បសីទិត្វា ភិក្ខុំ ទត្វា បដិញ្ញំ គហេត្វា អរញ្ញេ
រត្តិទិវជ្ជាណធិនិ មាបេត្វា វសាបេសុ។ អន្តរាមគ្គេបិ នេសំ ភត្តកិច្ចករណត្ថាយ
ឧទកដាសុកដ្ឋានេ បណ្ណាសាលំ ការេសុ។ តេ បច្ឆន្តកាមេ ភិក្ខុំ ចរិត្វា តាយ
បណ្ណាសាលាយ និសីទិត្វា បរិភុញ្ញិត្វា អត្តនោ វសនដ្ឋានំ គច្ឆន្តិ។ តេបិ មនុស្ស
តេសំ អាហារំ ទទមាណា ឯកទា លោណំ បត្តេ បក្ខិចិត្វា ទេន្តិ, ឯកទា
បណ្ណាបុជេ ពន្ធិត្វា ទេន្តិ, ឯកទា អលោណាកាហារមេវ ទេន្តិ។ តេ ឯកទិវសំ
បណ្ណាបុជេ ពហុតរំ លោណំ អទំសុ។ វិទេហតាបសោ លោណំ អាទាយ គន្ធា
ពោធិសត្តស្ស ភត្តកិច្ចកាលេ បហោនកំ ទត្វា អត្តនោបិ បមាណាយុត្តំ
គហេត្វា អតិវេកំ បណ្ណាបុជេ ពន្ធិត្វា “អលោណាកទិវសេ ភវិស្សតី” តិ
តិណាវដ្ឋិកអន្តរេ ឋបេសិ។ អថេកទិវសំ អលោណាកេ អាហារេ លទ្ធវិទេហោ
គន្ធាវស្ស ភិក្ខុភាវនំ ទត្វា តិណាវដ្ឋិកអន្តរេតោ លោណំ អាហរិត្វា “អាចរិយ,
លោណំ គណ្ហាថា” តិ អាហា។ “អដ្ឋ មនុស្សេហិ លោណំ នទិន្នំ, ត្វំ កុតោ
លភសី” តិ? “អាចរិយ, បុរិមទិវសេ មនុស្ស ពហុំ លោណាមទំសុ, អថាហំ
‘អលោណាកទិវសេ ភវិស្សតី’ តិ អតិវេកំ លោណំ ឋបេសិ” តិ។ អថ នំ
ពោធិសត្តោ “មោយបុរិស, តិយោជនសតិកំ វិទេហរដ្ឋំ បហាយ បព្ពជិត្វា
អភិញ្ញនការំ បត្វា ឥធានិ លោណាសក្ខរាយ តណ្ហំ ជនេសី” តិ តទ្គេត្វា ឌីវនន្តោ
បឋមំ កាថមាហា -

៧៦.

“ហិត្វា កាមសហស្សានិ, បរិបុណ្ណានិ សោឡស;

កោដ្ឋាគាររាជ ដីតានិ, សង្ឃដី ទានិ កុព្ពសី”តិ។

តត្ថ កោដ្ឋាគាររាជីតិ សុវណ្ណរាជតមណីមុត្តាទិរតនកោដ្ឋាគាររាជ បេរ
ធុស្សកោដ្ឋាគាររាជ ច ធម្មកោដ្ឋាគាររាជ ច។ ដីតានិ បូរាណិ។ សង្ឃដី ទានិ
កុព្ពសីតិ ឥទានិ “ស្វេ ភវិស្សតិ, តតិយទិវសេ ភវិស្សតិ”តិ លោណាមត្តំ សង្ឃដី
ករោសីតិ។

វិទេហោ វេរំ គរហិយមាឆោ គរហំ អសហន្តោ បជិបក្ខោ ហុត្វា “អាចរិយ,
តុម្ពេ អត្តនោ ទោសំ អទិស្វា មយ្ហមេវ ទោសំ បស្សថ, ននុ តុម្ពេ ‘កី មេ បវេន
ឡិវទិតេន, អត្តានមេវ ឡិវទិស្សមី’តិ វជ្ជំ ធម្មត្វា បព្ពជិតា, តុម្ពេ ឥទានិ មំ កស្មា
ឡិវទថា”តិ ចោទេន្តោ ធុតិយំ កាថមាហា -

៧៧.

“ហិត្វា គន្ធាវិសយំ, បហូតជនជារិយំ;
បសាសនតោ និក្ខន្តោ, ឥធ ទានិ បសាសសី”តិ។

តត្ថ បសាសនតោតិ ឡិវទានុសាសនីទានតោ។ ឥធ ទានីតិ ឥទានិ ឥធ
អរញ្ញោ កស្មា មំ ឡិវទថាតិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ តតិយំ កាថមាហា -

៧៨.

“ធម្មំ ភណាមិ វេទេហា, អធម្មោ មេ ន រុច្ចតិ;
ធម្មំ មេ ភណាមាណស្ស, ន ចាបមុបលិម្បតិ”តិ។

តត្ថ ធម្មន្តិ សភារំ, ពុទ្ធាធិហិ វណ្ណិតំ បសត្តំ ការណមេវ។ អធម្មោ មេ ន
រុច្ចតិ តិ អធម្មោ នាម អសភាវោ មយ្ហំ កធាចិបិ ន រុច្ចតិ។ ន ចាបមុបលិម្បតិ តិ

មម សភាវមេវ ការណមេវ ភណ្ឌស្ស ចាបំ នាម ហនយេ ន លិម្បតិ ន
អល្លិយតិ។ ឡីវាទនាមំ នាមេតំ ពុទ្ធបច្ឆេកពុទ្ធសាវកពោធិសត្តានំ បវេណី។
តេហិ ទិដ្ឋោវាទំ ពាលា ន កណ្ឌិន្តិ, ឡីវាទនាយ កស្ស បន ចាបំ នាម នត្ថិ។

“និដ្ឋនំវ បវត្តារំ, យំ បស្សេ វជ្ជនស្សិនំ;
និក្ខយ្ហវាទី មេធាវី, តាទិសំ បណ្ឌិតំ ភជេ;
តាទិសំ ភជមានស្ស, សេយ្យោ ហោតិ ន ចាបិយោ។

“ឡីវនេយ្យានុសាសេយ្យ, អសត្តា ច និវារយេ;
សតញ្ញិ សោ បិយោ ហោតិ, អសតំ ហោតិ អប្បិយោ” តិ។ (ធម. ប. ៧២-
៧៧);

វិទេហតាបសោ ពោធិសត្តស្ស កថំ សុត្វា “អាចរិយ, អត្ថនិស្សិតំ
កថេន្តេនបិ បរំ យដ្ឋេត្វា រោសេត្វា កថេតុំ ន វដ្ឋតិ, តុំ មំ កុណ្ឌាសត្តកេន
មុណ្ណោន្តោវិយ អតិជរុសំ កថេសី” តិ វត្វា ចតុត្ថំ កាថមាហា -

៧៩.

“យេន កេនចិ វណ្ណេន, បរោលភតិ វុប្បនំ;
មហត្ថិយម្បិ ចេ វាចំ, ន តំ ភាសេយ្យ បណ្ឌិតោ” តិ។

តត្ថ យេន កេនចីតិ ធម្មយុត្តោនាបិ ការណោ។ លភតិ វុប្បនន្តិ យដ្ឋនំ
ទុស្សនំ កុប្បនំ លភតិយេវ។ ន តំ ភាសេយ្យតិ តស្មា តំ បរមុគ្គលំ យាយ សោ
វាចាយ ទុស្សតិ, តំ មហត្ថិយំ មហន្តំ អត្ថនិស្សិតម្បិ វាចំ ន ភាសេយ្យតិ
អត្ថោ។

អថស្ស ពោធិសត្តោ បញ្ចមំ កាថមាហា -

៨០.

“កាមំ រុប្បតុ វា មា វា, ភុសំវិកិរិយតុ;
ធម្មំ មេ ភណ្ឌាមាណស្ស, ន ចាបមុបលិម្បតី”តិ។

តត្ថ កាមន្តិ ឯកំសេន។ ឥទំ រុត្តំ ហោតិ - អយុត្តការកោ បុគ្គលោ “អយុត្ត
តេ កត”ន្តិ ឱវទិយមាណោ ឯកំសេនេវ កុដ្ឋតុ វា មា វា កុដ្ឋតុ, អថ វា ភុសមុដ្ឋិ
វិយ វិកិរិយតុ, មយ្ហំ បន ធម្មំ ភណ្ឌាន្តស្ស ចាបំ នាម នត្ថីតិ។

ឯវញ្ច បន វត្វា “ន វោ អហំ, អាណន្ទ, តថា បរក្កមិស្សាមិ, យថា កុម្ពកាពោ
អាមកេ អាមកមត្តេ។ និគ្គយ្ហ និគ្គយ្ហាហំ អាណន្ទ, វត្តាមិ, យោ សារោ សោ
វស្សតី”តិ (ម. និ. ៣.១៩៦) ឥមស្ស សុគតោវាទស្ស អនុវចាយ បដិបត្តិយា
វត្វា “យថា កុម្ពកាពោ ភាជនេសុ បុនប្បុនំ អាគោដេត្វា អាគោដេត្វា អាមកំ
អគ្គហេត្វា សុបក្កមេវ ភាជនំ គណ្ហាតិ, ឯវំ បុនប្បុនំ ឱវទិត្វា និគ្គណ្ហិត្វា
បក្កភាជនសទិសោ បុគ្គលោ គហោតញ្ចោ”តិ ទស្សេតុ បុន តំ ឱវទន្តោ -

៨១.

“នោ ច អស្ស សកា ពុទ្ធិ, វិនយោ វា សុសិក្ខិតា;
វនេ អន្ទមហីសោវ, ចរេយ្យ ពហុកោ ជនោ។

៨២.

“យស្មា ច បនិធកច្ឆេ, អាចរម្ហិ សុសិក្ខិតា;
តស្មា វិនិវត្តវិនយា, ចរន្តិ សុសមាហិតា”តិ។ - ឥទំ គាថាទ្វយមាហា;

តស្សត្ថោ - សម្ម វេទេហា, ឥមេសញ្ញា សត្តានំ សចេ អត្ថនោ ពុទ្ធិ វា បណ្ឌិតោ
ឱវទនាយកេ និស្សាយ អាចារបណ្ឌិត្តវិនយោ វា សុសិក្ខិតោ ន ករេយ្យ, ឯវំ
សន្តេ យថា តិណាលតាទិគហនេ វនេ អន្ទមហីសោ គោចរាគោចរំ

សាសន្តិកសង្គ័ញ្ញា ហ្នំ អដ្ឋានន្តោ ចរិតិ, តថា តុម្ហាទិសោ ពហុកោ ជនោ
ចរេយ្យ។ យស្មា បន ឥធិ ឯកច្ឆេ សកាយ ពុទ្ធិយា រហិតា សត្តា
អាចរិយសន្តិកេ អាចារបណ្ណាត្តិសុសិក្ខិតា, តស្មា អាចរិយេហិ អត្តនោ អត្តនោ
អនុរូបេន វិនយេន វិនិតត្តា វិនិតវិនយា សុសមាហិតា ឯកគ្គិច្ចិត្តា ហុត្វា
ចរន្តិទិ។

ឥមិនា ឥទំ ធន្យេតិ - ឥមិនា ហិ សត្តេន គិហិនា ហុត្វា អត្តនោ
កុលានុរូចា, បព្ពជិតេន បព្ពជិតានុរូចា សិក្ខា សិក្ខិតញ្ញា។ គិហិនោបិ ហិ
អត្តនោ កុលានុរូបេសុ កសិកោរក្ខាទិសុ សិក្ខិតាវ សម្មន្នាជីវា ហុត្វា
សុសមាហិតា ចរន្តិ, បព្ពជិតាបិ បព្ពជិតានុរូបេសុ ចាសាទិកេសុ
អភិក្កន្ធបដិក្កន្ធាទិសុ អធិសីលអធិចិត្តអធិបញ្ញាសិក្ខាសុ សិក្ខិតាវ
វិគតវិក្ខេបា សុសមាហិតា ចរន្តិ។ លោកស្មិញ្ញិ -

“ពាហុសច្ចញ្ញា សិប្បញ្ញា, វិនយោ ច សុសិក្ខិតោ;
សុភាសិតា ច យា វាចា, ឯតំ មជ្ឈិមមុត្តម” ឆ្លៀ (ខុ. ចា. ៥.៥; សុ. និ.
២២៤);

តំ សុត្វា វេទេហតាបសោ “អាចរិយ, ឥតោ បដ្ឋាយ មំ ឱវេទេន អនុសាសថ,
អហំ អនិវាសនជាតិកតាយ តុម្ហេហិ សទ្ធិ កថេសី, តំ មេ ខមថា” តិ វន្តិត្វា
មហាសត្តំ ខមាបេសិ។ តេ សមគ្គវាសំ វសិត្វា បុន ហិមវន្តមេវ អគមំសុ។ តត្រ
ពោធិសត្តោ វេទេហតាបសស្ស កសិណាបរិកម្មំ កថេសិ។ សោ តំ កត្វា
អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេសិ។ ឥតិ តេ ឧកោបិ អបរិហ័នជ្ឈនា
ព្រហ្មលោកបរាយណា អហោសុំ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា វេទេហោ
អានន្តោ អហោសិ, គន្ធារាជា បន អហមេវ អហោសិ” ឆ្លើយ។

គន្ធារាជាតកវណ្ណានា បឋមា។

[៤០៧] ២. មហាកបិជាតកវណ្ណានា

អត្តានំ សង្កមំ កត្វាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវេនីហរន្តោ ញាតត្ថចរិយំ អារត្ត
កថេសិ។ វត្ថុ ភទ្ទសាលជាតកេ (ជា. ១.១២.១៣ អាធមយោ) អារិ ភវិស្សតិ។ តទា
បន ធម្មសកាយំ កថំ សមុជ្ឈាបេសុំ “អារុសោ, សម្មាសម្ពុទ្ធា ញាតកានំ អត្ថំ
ចរតី” តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិទ្ធា” តិ
បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា” តិ វុត្ត “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្វេបិ តថាគតោ ញាតិនំ
អត្ថំ ចរិយេវា” តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កបិយោនិយំ
និព្វត្តិត្វា វយប្បត្តោ អាហោបរិណាហសម្បន្នោ ថាមពលូបេតោ
បញ្ចហត្តិពលបរិមាណោ អសីតិសហស្សកបិគណបរិវុតោ ហិមវន្តបទេសេ
វសតិ។ តត្ថ គង្គាតីរំ និស្សាយ សាខាវិជបសម្បន្នោ សន្និទ្ធាយោ ពហលបត្តោ
បព្ពតក្ខជំរិយ សមុគ្គតោ អម្ពរុក្ខោ អហោសិ “និក្រោធរុក្ខោ” តិបិ វទន្តិ។
តស្ស មជ្ជរាជិ ជលានិ ធិព្ពគន្ធវសានិ មហន្តានិ មហន្តកុម្ភប្បមាណានិ។ តស្ស
ឯកិស្សា សាខាយ ជលានិ ថលេ បតន្តិ, ឯកិស្សា សាខាយ គង្គាជលេ, ធ្វិជ្ជំ
សាខានំ ជលានិ មជ្ឈេ វុក្ខមូលេ បតន្តិ។ ពោធិសត្តោ កបិគណំ អាធាយ តត្ថ
ជលានិ ខាធន្តោ “ឯកស្មី កាលេ ឥមស្ស វុក្ខស្ស ឧទកេ បតីតំ ជលំ និស្សាយ
អម្ពាកំ ភយំ ឧប្បន្និស្សតី” តិ ឧទកមត្ថកេ សាខាយ ឯកជលម្បិ
អនវសេសេត្វា បុប្ផកាលេ កឡាយមត្តកាលតោ បដ្ឋាយ ខាធាបេតិ ចេវ

ចាតាបេតិ ច។ ឯវំ សន្តេបិ អសីតិវាទសហស្សេហិ អទិដ្ឋំ កិបិល្លិកបុជបដិច្ចដ្ឋំ
ឯកំ បក្កដលំ នទិយំ បតិទ្វា ឧទ្ធករា អនោ ច ជាលំ ពន្លាបេត្វា ឧទកកីឡំ
កីឡន្តស្ស ពារាណសីរញ្ញោ ឧទ្ធិជាលេ លគ្គិ។ រញ្ញោ ទិវសំ កីឡិទ្វា សាយំ
គមនសមយេ កេវដ្ឋា ជាលំ ឧត្តិបន្តា តំ ទិស្វា “អសុកដលំ នាមា”តិ អជានន្តា
រញ្ញោ ទស្សេសុំ។

រាជា “កីដលំ នាមេត”ន្តិ បុច្ឆិ។ “ន ជា នាម, ទេវា”តិ។ “កេ ជានិស្សន្តិ”តិ?
“វនចរកា, ទេវា”តិ។ សោ វនចរកេ បក្កោសាបេត្វា តេសំ សន្តិកា
“អម្ពបក្ក”ន្តិ សុត្វា ធុរិកាយ ជិទ្ធិត្វា បឋមំ វនចរកេ ខាទាបេត្វា បន្ទា អត្តនាបិ
ខាទិ, ឥត្តាការស្សបិ អមច្ឆានម្បិ ទាបេសិ។ រញ្ញោ អម្ពបក្ករសោ សកលសរីរំ
ជិវិត្វា អដ្ឋាសិ។ សោ រសតណ្ហាយ ពជ្ឈិត្វា តស្ស រុក្ខស្ស បិតជ្ជានំ វនចរកេ
បុច្ឆិត្វា តេហិ “ហិមវន្តបទេសេ នទីតីរេ”តិ វុត្តេ ពហូ នាវាសជ្ឈរាជេ ពន្លាបេត្វា
វនចរកេហិ ទេសិតមគ្គេន ឧទ្ធិសោតំ អគមាសិ។ “ឯត្តកានិ ទិវសានី”តិ
បរិច្ឆេទោ ន កថិតោ, អនុបុព្វេន បន តំ ហ្មនំ បេត្វា “ឯសោ ទេវ, រុក្ខោ”តិ
វនចរកា រញ្ញោ អាចិក្ខីសុ។ រាជា នាវំ ឋបេត្វា មហាជនបរិវុតោ បទសា តត្ថ
គន្ធា រុក្ខមូលេ សយនំ បញ្ញាចាបេត្វា អម្ពបក្កានិ ខាទិត្វា នានគ្គរសកោជនំ
គុញ្ញិត្វា និបដ្ឋិ, សព្វទិសាសុ អារក្ខំ ឋបេត្វា អគ្គី ករីសុ។

មហាសត្តោ មនុស្សេសុ និទ្ធិ ឧក្កន្តេសុ អឡរត្តសមយេ បរិសាយ សទ្ធិ
អគមាសិ។ អសីតិសហស្សវាទរា សាខាយ សាខំ ចរន្តា អម្ពានិ ខាទន្តិ។ រាជា
បពុជ្ឈិត្វា កបិគលំ ទិស្វា មនុស្សេ ឧដ្ឋាបេត្វា ធនុគ្គហេ បក្កោសាបេត្វា
“យថា ឯតេ ជលខាទកា វាទរា ន បលាយន្តិ, តថា តេ បរិក្ខិបិត្វា វិជ្ឈេថ, សេ
អម្ពានិ ចេវ វាទមំសញ្ញា ខាទិស្សមី”តិ អាហា។ ធនុគ្គហា “សាធ្វ”តិ សម្បជិទ្ធិត្វា
រុក្ខំ បរិវារេត្វា សរេ សន្តយិត្វា អជ្ឈីសុ។ តេ ទិស្វា វាទរា មរណភយភីតា

បលាយីតុំ អសក្កោន្តា មហាសត្តំ ឧបសង្កម្ពិត្វា “ទេវ, ‘បលាយនមក្កដេ
វិជ្ជិស្សមា’តិ រុក្ខំ បរិវារេត្វា ធនុគ្គហា បិតា, កី ករោមា”តិ បុច្ឆិត្វា កម្មមាណា
អជ្ជំសុ។ ពោធិសត្តោ “មា ភាយិត្ថ, អហំ វោ ជីវិតំ ទស្សមី”តិ វាណគណំ
សមស្សាសេត្វា ឧដុកំ ឧគ្គតសាខំ អារុយ្ហ គង្គាភិមុខំ គតសាខំ គន្ធា តស្សា
បរិយន្តតោ បក្ខន្ធិត្វា ធនុសតមត្តំ ឋានំ អតិក្កម្ម គង្គាតីវេ ឯកស្មី គុម្មមត្តកេ
បតិត្វា តតោ ឡុយ្ហ “មមាគតជ្ជានំ ឯត្ថកំ ភវិស្សតី”តិ អាកាសំ បរិច្ឆិត្វា
ឯកំ វេត្ថលតំ មូលេ ធិន្ធិត្វា សោធម្មត្វា “ឯត្ថកំ ឋានំ រុក្ខេ ពជ្ជិស្សតិ, ឯត្ថកំ
អាកាសជ្ជំ ភវិស្សតី”តិ ឥមាធិ ទ្វេ ឋានាធិ វេត្ថបេត្វា អត្តនោ កដិយំ ពន្ធនជ្ជានំ
ន សល្លក្ខេសិ។

សោ តំ លតំ អាទាយ ឯកំ កោដិ គង្គាតីវេ បតិជ្ជិតរុក្ខេ ពន្ធិត្វា ឯកំ
អត្តនោ កដិយំ ពន្ធិត្វា វាតច្ឆិន្ទវលាហាកោវិយ វេគេន ធនុសតមត្តំ ឋានំ
លជ្ជិត្វា កដិយំ ពន្ធនជ្ជានស្ស អសល្លក្ខិតត្តា រុក្ខំ ចាបុណីតុំ អសក្កោន្តា
ឧភោហិ ហត្ថហិ អម្ពសាខំ ទន្ធា គណ្ហិត្វា វាណគណស្ស សញ្ញាមទាសិ “សីយំ
មម បិដ្ឋិ មទ្កមាណា វេត្ថលតាយ សោត្តិគមនំ គច្ឆថា”តិ។ អសីតិសហស្សវាណា
មហាសត្តំ វេន្ធិត្វា ខមាបេត្វា តថា អគម៌សុ។ តទា ទេវនត្តោបិ មក្កដោ ហុត្វា
តេសំ អព្ពន្ធពេ ហោតិ។ សោ “អយំ មេ បច្ឆាមិត្តស្ស បិដ្ឋិ បស្សិតុំ កាលោ”តិ ឧច្ចំ
សាខំ អារុយ្ហ វេកំ ជនេត្វា តស្ស បិដ្ឋិយំ បតិ។ មហាសត្តស្ស ហធម៌ ភិដ្ឋិ,
ពលវវេទនា ឧប្បជ្ជិ។ សោបិ តំ វេទនាប្បត្តំ កត្វា បក្កាមិ។ មហាសត្តោ
ឯកកោវ អហោសិ។ រាជា អនិទ្ទាយន្តោ វាណវេហិ ច មហាសត្តេន ច
កតកិរិយំ សព្ពំ ទិស្វា “អយំ តិវច្ឆានោ ហុត្វា អត្តនោ ជីវិតំ អគណេត្វា
បរិសាយ សោត្តិភាវមេវ អកាសី”តិ ចិន្តេន្តោ និបជ្ជិ។

សោ បកាតាយ រត្តិយា មហាសត្តស្ស តុស្សិទ្ធា “ន យុត្តំ ឥមំ កបិរាជានំ
នាសេតុំ, ឧចាយេន នំ ឌីតារេត្វា បដិជគ្គិស្សមី” តិ អន្តោគង្គាយ នាវាសង្ឃាដំ
វេបេត្វា តត្ថ អដ្ឋកំ ពន្លាបេត្វា សណីកំ មហាសត្តំ ឌីតារាបេត្វា បិដ្ឋិយំ
កាសាវវត្ថំ បត្តារាបេត្វា គង្គោនកេន ព្លាបេត្វា ដាលីតោនកំ ចាយេត្វា
បរិសុទ្ធសរីរំ សហស្សចាកតេលេន អព្ពញ្ញារាបេត្វា សយនបិដ្ឋេ ឯឡ កថម្ហំ
សន្តារាបេត្វា សណីកំ តត្ថ និបដ្ឋាបេត្វា អត្តនា និចេ អាសនេ និសីទិទ្វា បឋមំ
តាថមាហា -

៨៣.

“អត្តានំ សង្កមំ កត្វា, យោ សោត្តិ សមតារយិ;
កី ត្វំ តេសំ កិមេ តុយ្ហំ, ហោន្តិ ឯតេ មហាកបី” តិ។

តស្សត្ថោ - អម្ពោ មហាកបី, យោ ត្វំ អត្តានំ សង្កមំ កត្វា តុលំ អាហារេបេត្វា
ជីវិតំ បរិច្ឆេទិទ្វា ឥមេ វានេវ សោត្តិ សមតារយិ, ខេមេន សន្តារេសិ; កី ត្វំ តេសំ
ហោសិ, កិមេ តុយ្ហំ វា កីសុ ឯតេ ហោន្តិទិ?

តំ សុត្វា ពោធិសត្ថោ រាជានំ ឌីវនន្តោ សេសតាថា អភាសិ -

៨៤.

“រាជាហំ ឥស្សរោ តេសំ, យូចស្ស បរិហារកោ;
តេសំ សោកបរេតានំ, ភីតានំ តេ អវិន្ទម។

៨៥.

“ឧល្លង្គិយិទ្វា អត្តានំ, វិស្សជ្ជនុនោ សតំ;
តតោ អបរចានេសុ, ទឡ្ហំ ពន្ធុលតាគុណំ។

៨៦.

“ឆិប្បមីវ វាតេន, ធុណ្ណោ រុក្ខំ ឧបាគមី;
សោហំ អប្បកវំ តត្ថ, សាខំ ហត្ថេហិ អគ្គហិ។

៨៧.

“តំ មំ វិយាយតំ សន្តំ, សាខាយ ច លតាយ ច;
សមនុក្ខមន្តា ចាទេហិ, សោត្តិ សាខាមិកា គតា។

៨៨.

“តំ មំ ន តបតេ ពន្លោ, មតោ មេ ន តបេស្សតិ;
សុខមាហរិតំ តេសំ, យេសំ រជ្ជមការយី។

៨៩.

“ឯសា តេ ឧបមា រាជ, តំ សុណោហិ អរិទ្ធម;
រញ្ញោ រជ្ជស្ស យោគ្គស្ស, ពលស្ស និគមស្ស ច;
សព្វេសំ សុខមេជ្ឈតំ, ខត្តិយេន បដានតា”តិ។

តត្ថ តេសន្តិ តេសំ អសីតិសហស្សានំ វានរាជំ។ ភីតានំ តេតិ តវ
វិជ្ជនត្ថាយ អាណាបេត្វា បិតស្ស ភីតានំ។ អរិទ្ធមាតិ រាជានំ អាលបតិ។ រាជា
ហិ ចោរាជីនំ អរីនំ ធមនតោ “អរិទ្ធមោ”តិ វុច្ចតិ។ វិស្សជ្ជធនុនោ សតន្តិ
អនារោបិតធនុសតប្បមាណំ ហំនំ អត្តានំ អាកាសេ ឧល្លង្គយិ ត្វា វិស្សជ្ជេត្វា
តតោ ឥមម្ហា រុក្ខា លង្គយិ ត្វា គតជ្ជានតោ។ អបរចាទេស្វតិ បច្ឆាចាទេសុ។
ឥទំ កជិភាគំ សន្ធាយ វុត្តំ។ ពោធិសត្តោ ហិ កជិភាកេ តំ លតាគុណំ ធម្មំ
ពន្ធិត្វា បច្ឆិមចាទេហិ ភូមិយំ អក្កមិ ត្វា វិស្សជ្ជេត្វា វាតវេតេន អាកាសំ
បក្ខន្តិ។ ធុណ្ណោ រុក្ខំ ឧបាគមិន្តិ វាតច្ឆិន្តំ អព្ពមីវ អត្ថនោ វេកជនិតេន វាតេន

នុណ្ណា។ យថា វាតន្តិដ្ឋតំ វាតេន, ឯវំ អត្ថនោ វេតេន នុណ្ណា ហុត្វា ឥមំ អម្ពរុក្ខំ
ឧបាគមី។ អប្បកវន្តិ សោ អហំ តត្ថ អាកាសប្បទេសេ រុក្ខំ ចាបុណ្ហតុំ
អប្បហោន្តោ តស្ស រុក្ខស្ស សាទំ ហត្ថហិ អគ្គហេសិន្តិ អត្តោ។

វិយាយតន្តិ រុក្ខសាខាយ ច វេត្ថលតាយ ច វិណាយ ភមរតន្តិវិយ វិតតំ
អាកឡិកសរីរំ។ សមនុក្ខមន្តាតិ មយា អនុញ្ញាតា មំ វន្តិច្ឆា ចាទេហិ
អនុក្ខមន្តា និរន្តរមេវ អក្ខមន្តា សោត្ថី កតា។ តំ មំ ន តបតេ ពន្លោតិ តំ មំ
នាបិ សោ វល្លិយា ពន្លោ តបតិ, នាបិ ឥនានិ មរណំ តបេស្សតិ។ កីការណា?
សុខមាហរិតំ តេសន្តិ យស្មា យេសំ អហំ រដ្ឋមការយី, តេសំ មយា
សុខមាហរិតំ។ ឯតេ ហិ “មហារាជ, អយំ នោ ឧប្បន្នំ ធុក្ខំ ហរិត្វា សុខំ
អាហរិស្សតិ” តិ មំ រាជានំ អកំសុ។ អហម្បិ “តុម្ហាកំ ឧប្បន្នំ ធុក្ខំ
ហរិស្សមិ” ច្នេវ ឯតេសំ រាជា ជាតោ។ តំ អន្ធមយា ឯតេសំ មរណធុក្ខំ ហរិត្វា
ជីវិតសុខំ អាហាជំ, តេន មំ នាបិ ពន្លោ តបតិ, ន មរណាវដោ តបេស្សតិ។

ឯសាតេ ឧបមាតិ ឯសាតេ មហារាជ, មយា កតកិរិយាយ ឧបមា។ តំ
សុណោហិតិ តស្មា ឥមាយ ឧបមាយ សំសន្នេត្វា អត្ថនោ ធិយ្យមាជំ ឱវាជំ
សុណាហិ។ រញ្ញា រដ្ឋស្សតិ មហារាជ, រញ្ញា នាម ឧច្ឆយន្តេ ឧច្ឆវិយ រដ្ឋំ
អបីឡេត្វា ចតុត្ថិធំ អគតិកមនំ បហាយ ចត្វហិ សង្កហរត្វហិ សង្កណ្ណាន្តេន
ទសសុ រាជធម្មេសុ បតិជ្ឈាយ មយាវិយ អត្ថនោ ជីវិតំ បរិច្ចជិត្វា “កិន្តិមេ
រដ្ឋវាសិនោ វិគតកយា គិម្ពកាលេ វិវេជន្ទារេ ញាតិហិ ច បរិវារកេហិ ច
បរិវារិតា ឧរេ បុត្តេ នច្ចន្តា សីតេន វាតេន ពីជិយមាណា យថាវុចិ អត្ថនោ
អត្ថនោ សន្តកំ បរិភុញ្ញន្តា កាយិកេចតសិកសុខសមន្តិនោ ភវេយ្យ” ន្តិ
សកលរដ្ឋស្ស ច រថសកជាធិយុត្តវាហនស្ស យោគ្គស្ស ច បត្តិសង្ខាតស្ស
ពលស្ស ច និកមជនបទសង្ខាតស្ស និកមស្ស ច សព្វេសំ សុខមេវ ឯសិតតំ

គេស៊ីតព្ពន្ធិអត្តោ។ ខត្តិយេន បដានតាតិ ខេត្តានំ អធិបតិការេន
“ខត្តិយោ”តិ លទ្ធានាមេន បន ឯតេន អវសេសសត្តេ អតិក្កម្ម បដានតា
ព្យាណសម្បន្នេន ភវិតព្ពន្ធិ។

ឯវំ មហាសត្តោ រាជានំ ឱវទន្តោ អនុសាសន្តោវ កាលមកាសិ។ រាជា
អមច្ចេ បក្កោសាបេត្វា “ឥមស្ស កបិរាជស្ស រាជ្ជនំ វិយ សវីរកិច្ចំ ករោថា”តិ
វត្វា ឥត្តាការម្បិ អាណាបេសិ “តុម្ពេ វត្តវត្តនិវត្តាវិកិណ្ណាកេសា
ទណ្ឌធិបិកហត្តា កបិរាជានំ បរិវារេត្វា អាឡាហានំ គប្បថា”តិ។ អមច្ចា ធារ្យនំ
សកជសតមត្តេន ចិតកំ កវិត្វា រាជ្ជនំ ករណិនិយាមេនេវ មហាសត្តស្ស
សវីរកិច្ចំ កត្វា សីសកចាលំ គហេត្វា រញ្ជោ សន្តិកំ អគម្មសុ។ រាជា
មហាសត្តស្ស អាឡាហានេ ចេតិយំ ការេត្វា ធិបេ ជាលាបេត្វា គន្ធមាលាធិហិ
បូជេត្វា សីសកចាលំ សុវណ្ណាខចិតំ ការេត្វា កុន្តគ្គេ ឋបេត្វា បុរតោ កត្វា
គន្ធមាលាធិហិ បូជេត្តោ ពារាណសី គន្ធា អន្តោរាជទ្វារេ ឋបេត្វា សកលនគរំ
សង្ឃាបេត្វា សត្តាហំ ធាតុបូជំ ការេសិ។ អថ នំ ធាតុំ គហេត្វា ចេតិយំ
ការេត្វា យាវជីវំ គន្ធមាលាធិហិ បូជេត្វា ពោធិសត្តស្ស ឱវាទេ បតិជ្ជាយ
ធានាធិនិ បុញ្ញានិ ករោត្តោ ធម្មេន រជ្ជំ ការេត្វា សគ្គបរាយណោ អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ - “តទា រាជា អានន្តោ អហោសិ, ទុដ្ឋកបិ ទេវទត្តោ, បរិសា
ពុទ្ធបរិសា, កបិរាជា បន អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មហាកបិជាតកវណ្ណានា ទុតិយា។

[៤០៨] ៣. កុម្មការជាតកវណ្ណានា

អម្ពាហមន្តំ វនមន្តវស្មិន្តិ ៩ទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ កិលេសនិគ្គហំ
អារត្ត កថេសិ។ វត្ថុ ចានិយជាតកេ (ជា. ១.១១.៥៩ អាធមយោ) អារិ ភវិស្សតិ។
តទា បន សាវត្ថិយំ បញ្ចសតា សហាយ កា បព្ពជិត្វា អន្តោកោជិសន្តារេ
វសមាធា អឡ្ហវត្ថុសមយេ កាមវិតក្កំ វិតក្កយិសុ។ សត្តា អត្តនោ សាវកេ
វត្ថិយា តយោ វារេ, ធិវសស្ស តយោ វារេ តិ វត្ថិន្ទំ ធិ វារេ ឌីលោកេន្តោ កិកិ
អណ្ណំ វិយ, ចមរី វាលធិវិយ, មាតា បិយបុត្តំ វិយ, ឯកចក្កកោ បុរិសោ ចក្កំ
វិយ វក្ខតិ, តស្មី តស្មីយេវ ខណោ ឧប្បន្នកិលេសំ និគ្គណ្ហាតិ។ សោ តំ ធិវសំ
អឡ្ហវត្ថុសមយេ ជេតវនំ បរិគ្គណ្ហោ តេសំ ភិក្ខុនំ វិតក្កសមុទាចារំ ញាត្វា
“ឥមេសំ ភិក្ខុនំ អព្ពន្ធរេ អយំ កិលេសោ វឡ្ហន្តោ អរហត្ថស្ស ហេតុំ ភិនិស្សតិ,
ឥទានេវ នេសំ កិលេសំ និគ្គណ្ហាត្វា អរហត្ថំ ទស្សមី” តិ គន្ធកុដិតោ និក្ខមិត្វា
អាធន្តត្ថេវ បក្កោសាបេត្វា “អាធន្ត, អន្តោកោជិសន្តារេ វសនកភិក្ខុ សព្វេ
សន្និចាតេហី” តិ សន្និចាតាបេត្វា បញ្ញត្តវរុទ្ធាសនេ និសីទិត្វា “ន, ភិក្ខុវេ,
អន្តោបវត្ថុ កិលេសានំ វសេ វត្ថិតុំ វដ្ឋតិ, កិលេសោ ហិ វឡ្ហមាធា បច្ឆាមិត្តោ
វិយ មហាវិធាសំ ចាបេតិ, ភិក្ខុនា នាម អប្បមត្តកម្មិ កិលេសំ និគ្គណ្ហាតុំ
វដ្ឋតិ, ចោរាណកបណ្ឌិតា អប្បមត្តកំ អារម្មណំ ទិស្វា អព្ពន្ធរេ បវត្ថុ កិលេសំ
និគ្គណ្ហាត្វា បច្ឆេកពោធិញ្ញាណំ និព្វត្តេសុ” ត្ថិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វដ្ឋំ ការេន្តោ ពោជិសត្តោ
ពារាណសិនគរស្ស ធារតាមេ កុម្មការកុលេ និព្វត្តិត្វា វយប្បត្តោ កុដុម្ពំ
សណ្ឋាបេត្វា ឯកំ បុត្តញ្ច ធិតវញ្ច លភិត្វា កុម្មការកម្មំ និស្សាយ បុត្តធារំ
ចោសេសិ។ តទា កលិដ្ឋ្តវដ្ឋេ ទន្តបុរនគរេ ករណ្ហាកោ នាម រាជា មហាន្តេន
បរិវារេន ឧយ្យានំ គច្ឆន្តោ ឧយ្យានធារេ ជលភារភរិតំ មជ្ជរជលំ អម្ពុក្ខំ ទិស្វា
ហត្ថិក្ខន្ធវរគតោយេវ ហត្ថំ បសារេត្វា ឯកំ អម្ពបិណ្ឌំ គហេត្វា ឧយ្យានំ
បរិសិត្វា មជ្ជលសិលាយ និសិន្នោ ធាតព្វយុត្តកានំ ទត្វា អម្ពំ បរិភុញ្ញិ។ “វញ្ញា

គហិតកាលតោ បដ្ឋាយ សេសេហិ នាម គហេតព្ភមេវា”តិ អមច្ចាបិ
ព្រាហ្មណាគហបតិកាធម្មេហិ អម្ពានិ ចាតេត្វា ខាធិសុ។ បច្ឆា អាគតា រុក្ខំ
អាវុយ្យ មុត្តវេហិ ចោថេត្វា ឌីកគ្គិវិកគ្គសាខំ កត្វា អាមកដលម្បិ អសេសេត្វា
ខាធិសុ។

រាជា ធីវសំ ឧយ្យានេ កិឡិទ្ធា សាយន្តសមយេ អលង្កតហត្ថិត្តនូវវេ
និសីទិត្វា គប្បន្តោ តំ រុក្ខំ ទិស្វា ហត្ថិតោ ឌីតវិត្វា រុក្ខមូលំ គន្ធា រុក្ខំ
ឌីលោកេត្វា “អយំ ចាតោវ បស្សន្តានំ អតិទ្គិកោ ដលភារភវិតោ
សោភមាណោ អជ្ជាសិ, ឥនានិ គហិតដលោ ឌីកគ្គិវិកគ្គោ អសោភមាណោ
បិតោ”តិ ចិន្តេត្វា បុន អញ្ញតោ ឌីលោកេន្តោ អបរំ និប្បលំ អម្ពរុក្ខំ ទិស្វា “ឯស
រុក្ខោ អត្តនោ និប្បលភាវេន មុណ្ឌាមណីបព្ភតោវិយ សោភមាណោ បិតោ, អយំ
បន សដលភាវេន ឥមំ ព្យសនំ បត្តោ, ឥទំ អការមជ្ឈម្បិ ដលិតរុក្ខសទិសំ,
បព្ពដ្ឋា និប្បលរុក្ខសទិសា, សធនស្សេវ ភយំ អត្ថិ, និទ្ធនស្ស ភយំ នត្ថិ, មយាបិ
និប្បលរុក្ខេនវិយ ភវិតព្ភ”ន្តិ ដលរុក្ខំ អារម្មណំ កត្វា រុក្ខមូលេ បិតកោវ តីណិ
លក្ខណានិ សល្លកេត្វាវិបស្សនំ វឡេត្វា បច្ឆេកពោធិញ្ញាណំ និព្ពត្តេត្វា
“វិទ្ធីសិតា ធានិ មេ មាតុកុច្ឆិកុជិកា, ទិដ្ឋា តីសុ ភវេសុ បដិសន្ធិ, សោធិតា
សំសារឧក្ការភូមិ, សោសិតោ មយា អស្សុសមុទ្ធោ, ភិដ្ឋោ អដ្ឋិចាការោ, នត្ថិ មេ
បុន បដិសន្ធិ”តិ អារវន្តេន្តោ សញ្ញាលង្ការបដិមណ្ឌិតោវ អជ្ជាសិ។

អថ នំ អមច្ចា អាហំសុ “អតិពហុំ បិតត្ថ, មហារាជា”តិ។ “ន មយំ
មហារាជាណោ, បច្ឆេកពុទ្ធា នាម មយ”ន្តិ។ “បច្ឆេកពុទ្ធា នាម តុម្ពាទិសា ន
ហោន្តិ, ទេវា”តិ។ “អថ កិទិសា ហោន្តិ”តិ?
“ឌីរោបិតកេសមស្សុកាសាវវត្ថបដិច្ឆន្ទា កុលេ វា គណេ វា អលក្កា
វាតច្ឆិន្ទវលាហាករាហុមុត្តបន្ទមណ្ឌលបដិភាគា ហិមវន្តេ នន្ទមូលកបញ្ញាវេ

វសន្តិ, ឯវរុច្ឆា ទេវ, បច្ឆេកពុទ្ធា" តិ។ តស្មី ខណោ រាជា ហត្ថំ ឧត្តិបិត្វា សីសំ
បរាមសិ, តាវទេវស្ស គិហិលីដ្ឋំ អន្តរាយិ, សមណាលីដ្ឋំ ចាតុរហោសិ។

“តិចីវរញ្ចា បត្តោ ច, វាសិ សូចិ ច ពន្ធនំ;

បរិស្សាវនេន អដ្ឋេតេ, យុត្តយោគស្ស ភិក្ខុនោ” តិ។ -

ឯវំ វុត្តា សមណាបរិក្ខារា កាយបដិពុទ្ធាវ អហោសុំ។ សោ អាកាសេ ឋត្វា
មហាជនស្ស ឌីវាទំ ទត្វា អនិលបថេន ឧត្តរហិមវន្តេ នន្ទមូលកបញ្ញាវមេវ
អគមាសិ។

គន្ធាវរដ្ឋេបិ តក្កសិលនគរេ នគ្គជិ នាម រាជា ឧបរិចាសាទេ
បល្លង្គមជ្ឈតតោ ឯកំ ឥត្ថិ ឯកេកហត្ថេ ឯកេកំ មណីវលយំ បិឡិទ្ធិត្វា
អវិទូរេ និសីទិត្វា គន្ធា បិសមាទំ ទិស្វា “ឯតានិ វលយានិ ឯកេកកាវេន ន
យដ្ឋេន្តិ នវិវន្តិ” តិ ឌីលោកេន្តោ និសីទិ។ អថ សា ទក្ខិណាហត្ថេតោ វលយំ
វាមហត្ថេយេវ បិឡិទ្ធិត្វា ទក្ខិណាហត្ថេន គន្ធា សង្កត្តិត្វា បិសិទុំ អារភិ,
វាមហត្ថេ វលយំ ទុតិយំ អាគម្ម យដ្ឋិយមាទំ សទ្ទមកាសិ។ រាជា តានិ ទ្វេ
វលយានិ អញ្ញមញ្ញំ យដ្ឋេន្តានិ វិវន្តានិ ទិស្វា ចិន្តេសិ “ឥទំ វលយំ
ឯកេកកាលេ ន យដ្ឋេសិ, ទុតិយំ អាគម្ម យដ្ឋេតិ, សទ្ធិ ករោតិ, ឯវមេវ ឥមេ
សត្តាបិ ឯកេកា ន យដ្ឋេន្តិ នវិវន្តិ, ទ្វេ តយោ ហុត្វា អញ្ញមញ្ញំ យដ្ឋេន្តិ,
កលហំ ករោន្តិ។ អហំ បន កស្មីវគន្ធាវេសុ ទ្វីសុ វន្តេសុ វជ្ជវាសិនោវិចារេមិ,
មយាបិ ឯកវលយសទិសេន ហុត្វា បរំ អវិចារេត្វា អត្តានមេវ វិចារេន្តេន
វសិទុំ វដ្ឋតិ” តិ សង្ឃជ្ជនវលយំ អារម្មណំ កត្វា យថានិសិន្នោវ តីណិ
លក្ខណានិ សល្លក្ខត្វា វិបស្សនំ វឡេត្វា បច្ឆេកពោធិញ្ញាណំ និព្ពត្តេសិ។
សេសំ បុរិមសទិសមេវ។

វិទេហារដ្ឋ មិច្ឆិលនគរេ និមិ នាម រាជា ភុត្តចាតរាសោ អមច្ចគណបរិវុតោ
វិវេជសីហបញ្ញវេន អន្តរវីរី បេក្ខមាណោ អដ្ឋាសិ។ អថេកោ សេនោ
សូនាបណាតោ មំសបេសី គហេត្វា អាភាសំ បក្ខន្ទិ។ តមេនំ ឥតោ ចិតោ ច
គិដ្ឋាធម្មោ សកុណា សម្មវិវាទេត្វា អាហារហេតុ តុណ្ហានវិជ្ជន្តា បក្ខេហិ
បហរន្តា ចាទេហិ មទ្គន្តា អគមំសុ។ សោ អត្ថនោ វធំ អសហមាណោ តំ មំសំ
ធខ្នេសិ។ អញ្ញោ គណ្ហិ, សកុណា ឥមំ មុញ្ញេត្វា តំ អនុពន្ធិសុ។ តេនបិ វិស្សជ្ជំ
អញ្ញោ អគ្គហេសិ, តម្បិ តថេវ វិហេបេសុ។ រាជា តេ សកុណោ ធិស្វា ចិន្តេសិ
“យោ យោ មំសបេសី គណ្ហិ, តស្ស តស្សេវ ទុក្ខំ, យោ យោ តំ វិស្សជ្ជេសិ, តស្ស
តស្សេវ សុខំ, ឥមេបិ បញ្ច កាមគុណោ យោ យោ គណ្ហាតិ, តស្ស តស្សេវ ទុក្ខំ,
ឥតរស្ស សុខំ, ឥមេ ហិ ពហុនំ សាធារណា, មយ្ហំ ខោ បន សោឡស
ឥត្តិសហស្សានិ, មយា វិស្សជ្ជមំសបិណ្ឌោនវិយ សេនេន បញ្ច កាមគុណោ
បហាយ សុខិតេន ភវិតុំ វដ្ដតិ”តិ។ សោ យោនិសោ មនសិ ករោត្តោ
យថាបិតោវ ឥណិលក្ខណានិ សល្លក្ខេត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា
បច្ឆេកពោធិញ្ញាលំ និត្តត្ថេសិ។ សេសំ បុរិមសធិសមេវ។

ឧត្តរបញ្ចាលរដ្ឋ កមិលនគរេ ទុម្ពុខោ នាម រាជា ភុត្តចាតរាសោ
សញ្ញាលង្ការបដិមណ្ឌិតោ អមច្ចគណបរិវុតោ វិវេជសីហបញ្ញវេ រាជផ្តលំ
ឱលោកេត្តោ អដ្ឋាសិ។ តស្មី ខណោ គោចាលកា វជទ្វារំ វិវីសុ, ឧសភា វជតោ
និក្ខមិត្វា កិលេសវសេន ឯកំ ការី អនុពន្ធិសុ។ តត្ថេកោ តិច្ឆិណាសិដ្ឋោ
មហាឧសភោ អញ្ញំ ឧសភំ អាគច្ឆន្តំ ធិស្វា កិលេសមច្ឆេរាភិក្ខុតោ តិច្ឆិណោន
សិទ្ធីន អន្តរសត្តិម្ហិ បហរិ។ តស្ស បហារមុខេន អន្តានិ និក្ខមីសុ, សោ តត្ថេវ
ជីវិតក្ខយំ ចាបុណិ។ រាជា តំ ធិស្វា ចិន្តេសិ “ឥមេ សត្តា តិវច្ឆានគតេ អាធិ
កត្វា កិលេសវសេន ទុក្ខំ ចាបុណន្តិ, អយំ ឧសភោ កិលេសំ និស្សាយ
ជីវិតក្ខយំ បត្តោ, អញ្ញេបិ សត្តា កិលេសេហោវ កម្មន្តិ, មយា ឥមេសំ សត្តានំ

កម្មនកិលេសេ បហាតុំ វដ្តតី"តិ។ សោ បិតកោវ តីណិ លក្ខណានិ
សល្លកេត្វាវិបស្សនំ វង្សេត្វា បច្ចេកពោធិញ្ញាណំ និព្វត្តេសិ។ សេសំ
បុរិមសទិសមេវ។

អថេកទិវសំ ចត្តារោ បច្ចេកពុទ្ធា ភិក្ខាចារវេលំ សល្លកេត្វា
នន្ទមូលកបញ្ញាវា និក្ខម្ម អនោតត្តទហោ នាគលតាទន្ទកដ្ឋំ ខាទិក្ខា
កតសរីរបដិជគ្គនា មនោសិលាតលេ វេត្វា និវាសេត្វា បត្តចីវរមាធាយ
ឥន្ទ្រិយា អាភាសេ ឧប្បតិក្ខា បញ្ចវណ្ណវលាហាកេ មទ្គមាណា គន្ធា
ពារាណសិនគរទ្វារគាមកស្ស អវិទូរេ ឌីតវិក្ខា ឯកស្មី ជាសុកដ្ឋានេ ចីវរំ
ចារុបិក្ខា បត្តំ គហេត្វា ទ្វារគាមំ បរិសិក្ខា បិណ្ឌាយ ចរន្តា ពោធិសត្តស្ស
គេហទ្វារំ សម្មាបុណ្ណិសុ។ ពោធិសត្តោ តេ ទិស្វា តុដ្ឋចិត្តោ ហុត្វា គេហំ
បវេសេត្វា បញ្ញត្តាសនេ និសីទាបេត្វា ទក្ខិណោទកំ ទត្វា បណ្ឌិតេន
ខាទនីយេន ភោជនីយេន បរិវិសិក្ខា ឯកមន្តំ និសីទិក្ខា សង្ឃត្តំ វន្តិក្ខា “ភន្តេ,
តុម្ហាកំ បព្ពដ្ឋា អតិវិយ សោភតិ, វិប្បសន្នានិ វោ ឥន្ទ្រិយានិ, បរិសុទ្ធា
ធិវវណ្ណោ, កី នុ ខោ អារម្មណំ ទិស្វា តុម្ហេ ឥមំ ភិក្ខាចរិយបព្ពដ្ឋំ ឧបគតា”តិ
បុច្ឆិ។ យថា ច សង្ឃត្តំ, ឯវំ សេសេបិ ឧបសង្កមិក្ខា បុច្ឆិ។ អថស្ស តេ ចត្តារោបិ
ជនា “អហំ អសុកនគរេ អសុករដ្ឋេ អសុករាជា នាម ហុត្វា”តិអាទិនា នយេន
អត្តនោ អត្តនោ អភិនិក្ខមនវត្ថុនិ កថេត្វា បដិចាជិយា ឯកេកំ កាថមាហំសុ

-

៩០.

“អម្ហាហមទ្គំ វនមន្តវស្មី, និលោភាសំ ជលិតំ សំវិរុទ្ធិរំ;
តមទ្គសំ ជលហេតុ វិភគ្គំ, តំ ទិស្វា ភិក្ខាចរិយំ ចរាមិ។

៩១.

“សេលំ សុមជ្ជំ នវីរិនិដ្ឋិតំ, នាវី យុគំ ជារយិ អប្បសន្តិ;
ទុតិយញ្ច អាគម្ម អហោសិ សន្នោ, តំ ទិស្វា ភិក្ខាចរិយំ ចរាមិ។

៩២.

“ទិដា ទិដំ កុណាបមាហារន្តំ, ឯកំ សមាទំ ពហុកា សមេច្ច;
អាហារហេតុ បរិចាតយីសុ, តំ ទិស្វា ភិក្ខាចរិយំ ចរាមិ។

៩៣.

“ឧសភាហមទ្គន្តិ យូចស្ស មជ្ឈេ, ចលក្កកុំ វណ្ណាលូបបន្តិ;
តមទ្គសំ កាមហេតុ វិតុន្តំ, តំ ទិស្វា ភិក្ខាចរិយំ ចរាមិ” តិ។

តត្ថ អម្ពាហមទ្គន្តិ អម្ពុក្ខំ អហំ អទ្គសំ។ វនមន្តវស្មិន្តិ វនអន្តវេ,
អម្ពវនមជ្ឈេតិ អត្ថោ។ សំវិវុទ្ធុន្តិ សុវឿតំ។ តមទ្គសន្តិ តំ ឧយ្យានតោ និក្ខត្តោ
ជលហេតុ វិភក្តំ បុន អទ្គសំ។ តំ ទិស្វាតិ តំ ជលហេតុ វិភក្តំ ទិស្វា
បដិលទ្គសំវេតោ បច្ចេកពោធិញ្ញាលំ និព្ពត្តត្វា ឥមំ ភិក្ខាចរិយបព្ពន្ធិ
ឧបគតោស្មិ, តស្មា ភិក្ខាចរិយំ ចរាមិតិ។ ឥទំ សោ ជលហេតុ វិភក្តំ អម្ពុក្ខំ
ទស្សនតោ បដ្ឋាយ សព្វំ ចិត្តាចារំ កថេសិ។ សេសាទំ វិស្សជ្ជនេសុបិ ឯសេវ
នយោ។ អយំ បនេត្ត អនុត្តានបទវណ្ណនា - សេលន្តិ មណីវលយំ។ នវីរិនិដ្ឋិតន្តិ
វីរនវេហិ និដ្ឋិតំ, បណ្ឌិតបុរិសេហិ កតន្តិ អត្ថោ។ យុគន្តិ ឯកេកស្មី ឯកេកំ
កត្វា ឯកំ វលយយុគឡំ។ ទិដា ទិដន្តិ គហិតមំសបិណ្ឌំ ទិដំ អវសេសទិដា។
កុណាបមាហារន្តន្តិ មំសបិណ្ឌំ អាទាយ អាហារន្តំ។ សមេច្ចាតិ សមាគត្វា
សន្តិបតិក្វា។ បរិចាតយីសុតិ កោដ្ឋន្តា អនុពន្ធិសុ។ ឧសភាហមទ្គន្តិ ឧសភំ
អហំ អទ្គសំ។ ចលក្កកុន្តិ ចលក្កកុដំ។

ពោធិសត្តោ ឯកេកំ កាថំ សុត្វា “សាធុ, ភន្តេ, តុម្ហាកមេវ តំ អារម្មណំ
អនុរូប” ឆ្លំ ឯកេកស្ស បច្ឆេកពុទ្ធស្ស ថុតី អកាសិ។ តញ្ចា បន ចតុហិ ជនេហិ
នេសិតំ ធម្មកថំ សុត្វា យរាវាសេ អនេបក្ខោ ហុត្វា បក្កន្តេសុ បច្ឆេកពុទ្ធសុ
ភុត្តចាតរាសោ សុខនិសិន្នោ ភវិយំ អាមន្តេត្វា “ភន្តេ, ឯតេ ចត្តារោ បច្ឆេកពុទ្ធា
រជ្ជំ បហាយ បព្ពជិត្វា អកិញ្ចនា អបលិពោធា បព្ពជ្ជាសុខេន វីតិនាមេន្តិ, អហំ
បន ភតិយា ជីវិតំ កប្បមិ, កី មេ យរាវាសេន, តុំ បុត្តកេ សង្កណ្ឌន្តិ គេហ
វសា” តិ វត្វា ទ្វេ កាថា អកាសិ -

៩៤.

“ករណ្ហាកោ កលិដ្ឋានំ, គន្ធារាជញ្ចា នគ្គជិ;
និមិរាជា វិទេហានំ, បញ្ចាលានញ្ចា ទុម្ពុខោ;
ឯតេ រជ្ជានិ ហិត្វាន, បព្ពជិត្វា អកិញ្ចនា។

៩៥.

“សព្វេបិមេ ទេវសមា សមាគតា, អគ្គិយថា បជ្ជលិតោ តថេវិមេ;
អហម្មិ ឯកោ ចរិស្សមិ ភគ្គវិ, ហិត្វាន កាមានិ យថោធិកានិ” តិ។

តាសំ អត្ថោ - ភន្តេ, ឯស សង្ឃត្តោ បច្ឆេកពុទ្ធា ទន្តបុរេ នាម នគរេ
ករណ្ហាកោ នាម កលិដ្ឋានំ ជនបទស្ស រាជា, ទុតិយោ តក្កសិលនគរេ នគ្គជិ
នាម គន្ធារាជំ ជនបទស្ស រាជា, តតិយោ មិថិលនគរេ និមិ នាម វិទេហានំ
ជនបទស្ស រាជា, ចតុត្ថោ កបិលនគរេ ទុម្ពុខោ នាម ឧត្តបញ្ចាលានំ
ជនបទស្ស រាជា, ឯតេ ឯវរុចានិ រជ្ជានិ ហិត្វា អកិញ្ចនា ហុត្វា បព្ពជិត្វា។
សព្វេបិមេតិ ឥមេ បន សព្វេបិ វិសុទ្ធិទេវេហិ បុរិមបច្ឆេកពុទ្ធមហិ សមាណ
ឯកតោ សមាគតា។ អគ្គិយថាតិ យថា ហិ អគ្គិ បជ្ជលិតោ ឱភាសតិ។
តថេវិមេតិ ឥមេបិ តថេវ សីលាធិហិ បញ្ចហិ គុណេហិ ឱភាសន្តិ។ យថា ឯតេ,

តថា អហម្មិ បព្ពជិត្វា ឯកោ ចរិស្សមីតិ អត្ថោ។ ភក្កវីតិ ភរិយំ អាលបតិ។
ហិត្វាន កាមាណីតិ រូចាធមោ វត្ថុកាមេ ហិត្វា។ យថោធិកានីតិ អត្ថនោ
ឌីធិវសេន បិតានិ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - រូចាធិឌីធិវសេន យថាបិតេ កាមេ បហាយ
អហម្មិ បព្ពជិត្វា ឯកោ ចរិស្សមីតិ។ “យតោធិកានី”តិបិ ចាថោ, តស្សត្ថោ -
យតោ ឧបរតោ ឌីធិ ឯតេសន្តិ យតោធិកានិ, ឧបរតកោដ្ឋាសានិ។
បព្ពជិស្សមីតិ ចិន្តិតកាលតោ បដ្ឋាយ ហិ កិលេសកាមាណំ ឯកោ កោដ្ឋាសោ
ឧបរតោ នាម ហោតិ និរុទ្ធោ, តស្ស វត្ថុភូតោ កាមកោដ្ឋាសោបិ ឧបរតោវ
ហោតីតិ។

សា តស្ស កថំ សុត្វា “មយ្ហម្មិ ខោ សាមិ, បច្ឆេកពុទ្ធានំ ធម្មកថំ
សុតកាលតោ បដ្ឋាយ អកាវេ ចិត្តំ ន សណ្ឋាតី”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហា -

៩៦.

“អយមេវ កាលោ ន ហិ អញ្ញោ អត្ថិ, អនុសាសិតា មេ ន ភវេយ្យ បច្ឆា;
អហម្មិ ឯកោ ចរិស្សមី ភក្កវ, សកុណីវ មុត្តា បុរិសស្ស ហត្ថា”តិ។

តត្ថ អនុសាសិតា មេ ន ភវេយ្យ បច្ឆាតិ អនុសាសកោ ឌីវាធកោ ន
ភវេយ្យ ទុល្លភត្តា ឌីវាធកានំ, តស្មា អយមេវ បព្ពជិត្វំ កាលោ, ន ហិ អញ្ញោ
អត្ថីតិ ធស្សេតិ។ សកុណីវ មុត្តាតិ យថា សាកុណីកេន គហេត្វា
សកុណាបច្ឆិយំ ឱត្តាសុ សកុណីសុ តស្ស ហត្ថតោ មុត្តា ឯកោ សកុណី
អនិលបដំលង្គយិត្វា យថាវចិត្តដ្ឋានំ គត្វា ឯកិការ ចរេយ្យ, តថា អហម្មិ
តវ ហត្ថតោ មុត្តា ឯកិកា ចរិស្សមីតិ សយម្មិ បព្ពជិត្វុកាមា ហុត្វា
ឯវមាហា។

ពោធិសត្តោ តស្ស កថំ សុត្វា តុណ្ហី អហោសិ។ សា បន ពោធិសត្តំ
វព្វេត្វា បុរេតំ បព្ពជិតុកាមា “សាមិ, ចានិយតិតំ គមិស្សមិ, ធារកេ
ឡិលោកេហិ”តិ យដំ អាធាយ គប្បន្តិវិយ បលាយិត្វា នគរសាមន្តេ តាបសានំ
សន្តិកេ គន្ធា បព្ពជិ។ ពោធិសត្តោ តស្ស អនាគមនំ ញាត្វា សយំ ធារកេ
ចោសេសិ។ អបរកាគេ តេសុ ថោកំ វឡិក្ខត្វា អត្តនោ អយានយជាណនសមត្ថតំ
សម្បត្តេសុ តេសំ វីមសនត្ថំ ឯកទិវសំ ភត្ថំ បចន្តោ ថោកំ ឧត្តណ្ហាលំ បចិ,
ឯកទិវសំ ថោកំ កិលិន្ទំ, ឯកទិវសំ សុបក្កំ, ឯកទិវសំ អតិកិលិន្ទំ, ឯកទិវសំ
អលោណកំ, ឯកទិវសំ អតិលោណកំ។ ធារកា “តាត, អន្ទ ភត្ថំ ឧត្តណ្ហាលំ,
អន្ទ កិលិន្ទំ, អន្ទ សុបក្កំ, អន្ទ អតិកិលិន្ទំ, អន្ទ អលោណកំ, អន្ទ
អតិលោណក”ន្តិ អាហំសុ។ តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ “អាម, តាតា”តិ វត្វា ចិន្តេសិ
“ឥមេ ធារកា ឥនានិ អាមបក្កលោណិកអតិលោណិកានិ ជាណន្តិ, អត្តនោ
ធម្មតាយ ជីវិតុំ សក្ខិស្សន្តិ, មយា បព្ពជិតុំ វដ្តតិ”តិ។ អថ តេ ធារកេ
ញាតកានំ ទត្វា បដិច្ឆាបេត្វា “អម្ពតាតា, ឥមេ ធារកេ សាធុកំ ចោសេថា”តិ
វត្វា សោ ញាតកានំ បរិទេវន្តានញ្ជេវ នគរា និក្ខមិត្វា ឥសិបព្ពន្ធិ បព្ពជិត្វា
នគរស្ស សាមន្តេយេវ វសិ។

អថ នំ ឯកទិវសំ ពារាណសិយំ ភិក្ខាយ ចរន្តំ បរិព្ពាជិកា ទិស្វា វន្តិត្វា
“អយ្យ, ធារកា តេ នាសិតា មញ្ញេ”តិ អាហា។ មហាសត្តោ “នាហំ ធារកេ
នាសេមិ, តេសំ អត្តនោ អយានយជាណនកាលេ បព្ពជិតោម្ហិ, តុំ តេសំ
អចិន្តេត្វា បព្ពជ្ជាយ អភិរមា”តិ វត្វា ឡិសានគាថមាហា -

៩៧.

“អាមំ បក្កញ្ចា ជាណន្តិ, អថោ លោណំ អលោណកំ;
តមហំ ទិស្វាន បព្ពជី, ចរេវ តុំ ចរាមហា”ន្តិ។

តត្ថ តមហានិច្ច តំ អហំ ធារកានំ កិរិយំ ទិស្វា បព្ពជិតោ។ ចរេវ តុំ ចរាមហានិច្ច
តូម្បិ ភិក្ខាចរិយមេវ ចរ, អហម្បិ ភិក្ខាចរិយមេវ ចរិស្សមីតិ។

ឥតិ សោ បរិព្ពាជិកំ ឡិវទិត្វា ឧយ្យោជេសិ។ សាបិ ឡិវាទំ គហេត្វា មហាសត្តំ
វន្តិត្វា យថារុចិតំ ហំនំ គតា។ ឋបេត្វា កិរ តំ ទិវសំ នតេ បុន អញ្ញមញ្ញំ
អន្តសំសុ។ ពោធិសត្តោ ច លាណភិញ្ញំ និព្ពត្តេត្វា ព្រហ្មលោកូបគោ អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហារិក្ខា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ តេ បញ្ចសតា ភិក្ខុ អរហត្តេ បតិជ្ឈហីសុ។
តទា ធីតា ឧប្បលវណ្ណា អហោសិ, បុត្តោ រាហុលកុមារោ, បរិព្ពាជិកា
រាហុលមាតា, បរិព្ពាជិកោ បន អហមេវ អហោសិន្តិ។

កុម្មការជាតកវណ្ណានា តតិយា។

[៤០៩] ៤. ទន្សំធម្មជាតកវណ្ណានា

អហំ ចេ ទន្សំធម្មស្សតិ ឥទំ សត្តា កោសម្ពី និស្សយ យោសិតារាមេ
វិហារន្តោ ឧទេនស្ស រញ្ជោ ភទ្ទវតិកំ ហត្ថិនី អារត្ត កថេសិ។ តស្ស បន
ហត្ថិនិយា លទ្ធវិធានញ្ច ឧទេនស្ស រាជវសោ ច មាតង្គជាតកេ (ជា. ១.១៥.១
អាធមោ) អារិ ភវិស្សតិ។ ឯកទិវសំ បន សា ហត្ថិនី នគរា និក្ខមន្តិ ភគវន្តំ
ចាតោវ អរិយគណបរិវុតំ អនោមាយ ពុទ្ធសិរិយា នគរំ បិណ្ឌាយ បរិសន្តំ
ទិស្វា តថាគតស្ស ចាទម្បលេ និបដ្ឋិត្វា “ភគវា សព្ពញ្ញ សព្ពលោកនិត្តរណា
ឧទេនោ វសរាជា មំ តរុណកាលេ កម្មំ និត្តិវតុំ សមត្ថកាលេ ‘ឥមំ និស្សយ
មយា ជីវិតញ្ច រដ្ឋញ្ច ទេវី ច លទ្ធា’តិ បិយាយិត្វា មហាន្តំ បរិហារំ អនាសិ,
សព្ពាលង្គារេហិ អលង្កិត្វា បិតជ្ជានំ គន្លេន បរិភណ្ឌំ ការេត្វា មត្តកេ
សុវណ្ណាតារកខចិត្តវិតានំ ពន្លាបេត្វា សមន្តា ចិត្រសាលី បរិក្ខិចាបេត្វា

គន្ធតេលេន ទីបំ ជាលាបេត្វា ធូមតដ្ឋកំ ឋេតាបេត្វា ករីសនឌ្ឍនដ្ឋានេ
សុវណ្ណាកជាបំ បតិដ្ឋតាបេត្វា មំ ចិត្តត្ថរណបិដ្ឋេ ឋេបេសិ, រាជារហព្វា មេ
នានគ្គរសកោជនំ ទាបេសិ។ ឥនានិ បន មេ មហាល្លកកាលេ កម្មំ និត្តរិតុំ
អសមត្ថកាលេ សព្ពំ តំ បរិហារំ អន្ធិន្តិ, អនាថា និប្បជ្ជយា ហុត្វា អរញ្ញេ
កេតកានិ ខាទន្តិ ជីវាមិ, អញ្ញំ មយ្ហំ បដិសរណំ នត្តិ, ឧទេនំ មម គុណំ
សល្លក្ខាបេត្វា ចោរាណកបរិហារំ មេ បដិចាកតិកំ កាវេថ ភគវា”តិ
បរិទេវមាណា តថាគតំ យាថិ។

សត្តា “គច្ឆ តុំ, អបំ តេ រញ្ញោ កថេត្វា យសំ បដិចាកតិកំ កាវេស្សមី”តិ
វត្វា រញ្ញោ និវេសនធ្វារំ អគមាសិ។ រាជា តថាគតំ អន្លោនិវេសនំ បវេសេត្វា
ពុទ្ធប្បមុខស្ស សង្ឃស្ស មហានានំ បវត្ថេសិ។ សត្តា ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ
អនុមោទនំ ករោន្តោ “មហារាជ, ភទ្ទវតិកា កហា”ន្តិ បុច្ឆិ។ “ន ជាធាមិ,
ភន្តេ”តិ។ “មហារាជ, ឧបការកានំ យសំ ទត្វា មហាល្លកកាលេ គហេតុំ នាម
ន វដ្តតិ, កតញ្ញុនា កតវេទិនា ភវិតុំ វដ្តតិ។ ភទ្ទវតិកា ឥនានិ មហាល្លកា
ជរាជិណ្ណា អនាថា ហុត្វា អរញ្ញេ កេតកានិ ខាទន្តិ ជីវតិ, តំ ជិណ្ណកាលេ
អនាថំ កាតុំ តុម្កាកំ អយុត្ត”ន្តិ ភទ្ទវតិកាយ គុណំ កថេត្វា “សព្ពំ
ចោរាណកបរិហារំ បដិចាកតិកំ ករោហី”តិ វត្វា បក្កាមិ។ រាជា តថា
អកាសិ។ “តថាគតេន កិវ ភទ្ទវតិកាយ គុណំ កថេត្វា ចោរាណកយសោ
បដិចាកតិកោ ការិតោ”តិ សកលនគរំ បត្តិវ, ភិក្ខុសង្ឃបិ សា បវត្តិ
ចាកជា ជាតា។ អថ ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អារុសោ, សត្តារា
កិវ ភទ្ទវតិកាយ គុណំ កថេត្វា ចោរាណកយសោ បដិចាកតិកោ
ការិតោ”តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ កថាយ សន្និសិទ្ធា”តិ
បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វត្ថេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥនានេវ, បុព្វេបិ តថាគតោ ឯតិស្សា
គុណំ កថេត្វា នដ្ឋយសំ បដិចាកតិកំ កាវេសិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីត ពារាណសីយំ ទន្ទ្រជម្ពូនាម រាជា វង្គំ កាវេសិ។ តទា ពោធិសត្តោ
អមច្ចកុលេ និព្វត្តិត្វា វយប្បត្តោ តំ រាជានំ ឧបជ្ឈហិ។ សោ តស្ស សន្តិកា
មហន្តំ យសំ លភិត្វា អមច្ចរតនជ្ជានេ អជ្ជាសិ។ តទា តស្ស រញ្ជោ ឯកា
ឌីដ្ឋិព្យាធិ ហត្ថិនិ ថាមពលសម្បជ្ជា មហាពុលា អហោសិ។ សា ឯកទិវសំ
យោជនសតំ គច្ឆតិ, រញ្ជោ ទូតេយ្យហរណាកិច្ចំ ករោតិ, សង្គ្គាមេ យុទ្ធ�ំ កត្វា
សត្តុ មទ្ធនំ ករោតិ។ រាជា “អយំ មេ ពហូបការា” តិ តស្ស សញ្ញាលង្ការំ ទត្វា
ឧទេនេន ភទ្ទវតិកាយ ទិន្នសទិសំ សព្វំ បរិហារំ ទាបេសិ។ អថស្ស
ជិណ្ឌាទុព្ពលកាលេ រាជា សព្វំ យសំ គល្លា។ សា តតោ បដ្ឋាយ អនាថា ហុត្វា
អរញ្ជោ តិណបណ្ណានិ ខាទន្តី ជីវតិ។ អថេកទិវសំ រាជកុលេ ភាជនេសុ
អប្បហោរន្តេសុ រាជា កុម្ភការំ បក្កោសាបេត្វា “ភាជនានិ កិវ នប្បហោន្តី” តិ
អាហា។ “គោមយាហរណយានកេ យោជេតុំ គោលោ ន លភាមិ, ទេវា” តិ។ រាជា
តស្ស កថំ សុត្វា “អម្ពាភំ ឌីដ្ឋិព្យាធិ កហា” តិ បុច្ឆិ។ “អត្ថនោ ធម្មតាយ ចរតិ,
ទេវា” តិ។ រាជា “ឥតោ បដ្ឋាយ តំ យោជេត្វា គោមយំ អាហារា” តិ តំ
កុម្ភការស្ស អទាសិ។ កុម្ភការោ “សាដុ, ទេវា” តិ តថា អកាសិ។

អថេកទិវសំ សា នគរា និក្ខមមាណា នគរំ បរិសន្តំ ពោធិសត្តំ ទិស្វា វន្តិត្វា
តស្ស ចាទមូលេ និបដ្ឋិត្វា បរិទេវមាណា “សាមិ, រាជា មំ ‘តរុណាកាលេ
ពហូបការា’ តិ សល្លត្ថេត្វា មហន្តំ យសំ ទត្វា ឥទានិ មហាល្លកកាលេ សព្វំ
អច្ឆិត្វា មយិ ចិត្តម្យំ ន ករោតិ, អហំ បន អនាថា អរញ្ជោ តិណបណ្ណានិ
ខាទន្តី ជីវាមិ, វរំ ទុក្ខប្បត្តំ មំ ឥទានិ យានកេ យោជេតុំ កុម្ភការស្ស អទាសិ,
វេបេត្វា តុម្ភេ អញ្ញំ មយ្ហំ បដិសរណំ នត្ថិ, មយា រញ្ជោ កតូបការំ តុម្ភេ ជាឆាថ,
សាដុ ឥទានិ មេ នដ្ឋំ យសំ បដិចាកតិកំ ករោថា” តិ វត្វា តិស្សោ គាថា
អកាសិ -

៩៨.

“អហំ ចេ ធន្ទ្យធម្មស្ស, វហន្តិ នាភិរាជយី;
ធរន្តិ ឧរសិ សល្លំ, យុទ្ធវិក្កន្តចារិនី។

៩៩.

“នួន រាជា ន ជាតាតិ, មម វិក្កមចោរិសំ;
សង្គាមេ សុកតន្តានិ, ទូតវិប្បហិតានិ ច។

១០០.

“សា នូនាហំ មរិស្សាមិ, អពន្ទ អបរាយិនី;
តទា ហិ កុម្ភការស្ស, ធិន្ទា ធកណហារិកា”តិ។

តត្ថ វហន្តិ ទូតេយ្យហរណំ សង្គាមេ ពលកោដ្ឋកភិន្ទនំ តំ តំ កិច្ចំ វហន្តិ
និត្តវន្តិ។ ធរន្តិ ឧរសិ សល្លន្តិ ឧរស្មី ពទ្ធំ កណ្ណំ វា អសី វា សន្តី វា យុទ្ធកាលេ
សត្វនំ ឧបរិ អភិហរន្តិ។ វិក្កន្តចារិនីតិ វិក្កមំ បរក្កមំ កត្វា បរពលវិជយេន
យុទ្ធវិក្កន្តតាមិនី។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - សចេ សាមិ, អហំ ឥមាទិ កិច្ចានិ ករោន្តិ
រញ្ជោ ធន្ទ្យធម្មស្ស ចិត្តំ នាភិរាជយី ន បរិគោសេសី, កោ ទានិ អញ្ជោ តស្ស ចិត្តំ
អារាជយិស្សតិ។

មម វិក្កមចោរិសន្តិ មយា កតំ បុរិសបរក្កមំ។ សុកតន្តានិ តិ សុកតានិ។
យថា ហិ កម្មានេវ កម្មន្តានិ, វនានេវ វនន្តានិ, ឯវមិធសុកតានេវ
“សុកតន្តានិ”តិ វុត្តានិ។ ទូតវិប្បហិតានិ ចាតិ គលេ បណ្ណំ ពន្ធិត្វា
“អសុករញ្ជោ នាម ទេហី”តិ បហិតាយ មយា ឯកទិវសេនេវ យោជនសតំ
គន្ធា កតានិ ទូតបេសនានិ ច។ នួន រាជា ន ជាតាតិ តិ នួន តុម្កាកំ ឯស រាជា
ឯតានិ មយា កតានិ កិច្ចានិ ន ជាតាតិ។ អបរាយិនីតិ អប្បតិដ្ឋា

អប្បដិសរណា។ តទា ហ្នឹតិ តថា ហិ, អយមេវ វា ចា ហោ។ ទិន្នាតិ អហំ រញ្ញោ
ធកណហារិកា កត្វា កុម្ភការស្ស ទិន្នាតិ។

ពោធិសត្តោ តស្ស កថំ សុត្វា “ត្វំ មា សោចិ, អហំ រញ្ញោ កថេត្វា តវ
យសំ បដិចាកតិកំ កវិស្សមី”តិ តំ សមស្សសេត្វា នគរំ បរិសិត្វា
ភុត្តចាតរាសោ រញ្ញោ សន្តិកំ គន្ធា កថំ សមុជ្ជាបេត្វា “មហារាជ, ននុ តុម្ហាកំ
អសុកា នាម ឌីដ្ឋិព្យាធិ អសុកដ្ឋានេ ច អសុកដ្ឋានេ ច ឧវេ សល្លំ ពន្ធិត្វា សង្គ្គាមំ
និត្តរិ, អសុកទិវសំ នាម គីវាយ បល្លំ ពន្ធិត្វា បេសិតា យោជនសតំ អគមាសិ,
តុម្ហេបិស្ស មហន្តំ យសំ អនត្ថ, សា ឥទានិ កហា”ន្តិ បុច្ឆិ។ “តមហំ កុម្ភការស្ស
គោមយហរណត្ថាយ អនាសិ”ន្តិ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ “អយុត្តំ ខោ, មហារាជ,
តុម្ហាកំ តំ កុម្ភការស្ស យានកេ យោជនត្ថាយ ទាតុ”ន្តិ វត្វា រញ្ញោ ឌីវាទវសេន
ចតស្សោ កាថា អភាសិ -

១០១.

“យាវតាសីសតី ចោសោ, តាវនេវ បរីណាតិ;
អត្តាចាយេ ជហន្តិ នំ, ឌីដ្ឋិព្យាធិវ ខត្តិយោ។

១០២.

“យោ បុត្តេ កតកល្យាណោ, កតត្ថោ នាវពុជ្ឈតិ;
អត្តា តស្ស បលុដ្ឋន្តិ, យេ ហោន្តិ អភិបត្តិតា។

១០៣.

“យោ បុត្តេ កតកល្យាណោ, កតត្ថោ មនុពុជ្ឈតិ;
អត្តា តស្ស បវឡន្តិ, យេ ហោន្តិ អភិបត្តិតា។

១០៤.

“តំ វោ វនាមិ ភន្តន្តោ, យាវន្តេត្ថ សមាគតា;
សព្វេ កតញ្ញុនោ ហោថ, ចិវំ សគ្គម្ហំ វស្សថា” តិ។

តត្ថ បឋមគាថាយ តាវ អត្ថោ - ឥន្ទេកន្ទោ អញ្ញាណជាតិកោ ចោសោ
យាវតាសីសតិ, យាវ “ឥទំ នាម មេ អយំ កាតុំ សក្ខិស្សតិ” តិ បច្ឆាសីសតិ,
តាវនេវ តំ បុរិសំ បរីណាតិ ភជតិ សេវតិ, តស្ស បន អត្តាចាយេ វឡិយា
អបគមនេ បរិហ័ណកាលេ តំ នាណកិច្ចេសុ បត្តិតំ ចោសំ ឯកច្ឆេ ពាលា ឥមំ
ឌីដ្ឋិព្យាដិ អយំ ខត្តិយោវិយ ជហន្តិ។

កតកល្យាណោតិ បរេន អត្តនោ កតកល្យាណកម្មោ។ កតត្ថោតិ
និច្ឆាទិតកិច្ចោ។ នាវពុជ្ឈតិ តិ បច្ឆាបិ តំ បរេន កតំ ឧបការំ តស្ស
ជរាជិណ្ឌាកាលេ អសមត្ថកាលេ ន សេវតិ, អត្តនា ទិន្នម្បិ យសំ បុន គណ្ហាតិ។
បលុជ្ឈន្តិ តិ ភិជ្ឈន្តិ នស្សន្តិ។ យេ ហោន្តិ អភិបត្តិតាតិ យេ កេចិ អត្តា ឥច្ឆិតា
នាម ហោន្តិ, សព្វេ នស្សន្តិ ទីបេតិ។ មិត្តទុត្តិបុគ្គលស្ស ហិ បត្តិតបត្តិតំ អគ្គិម្ហំ
បក្ខិត្តតិជំវិយ នស្សតិ។ កតត្ថោ មនុពុជ្ឈតិ តិ កតត្ថោ អនុពុជ្ឈតិ, ម-កាពេ
ព្យញ្ញនសន្ធិវសេន គហិតោ។ តំ វោ វនាមិ តិ តេន ការណេន តុម្ពេ វនាមិ។
វស្សថា តិ កតញ្ញុនោ ហុត្វា ចិវកាលំ សគ្គម្ហំ ទិព្វសម្បត្តិ អនុភវន្តា
បតិជ្ឈហិស្សថ។

ឯវំ មហាសត្ថោ រាជានំ អាទិ កត្វា សន្និបតិទានំ សព្វេសំ ឡិវាទំ អនាសិ។ តំ
សុត្វា រាជា ឌីដ្ឋិព្យាដិយាយសំ បដិចាកតិកំ អកាសិ។ ពោធិសត្តស្ស ច ឡិវាទេ
វត្វា ទានាទិនិ បុញ្ញានិ កត្វា សគ្គបរាយណោ អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មនេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា ឌីដ្ឋិព្យាដិ
ភន្តវតិកា អហោសិ, រាជា អានន្តោ, អមន្តោ បន អហាមេវ អហោសិ” ត្ថិ។

ឧទ្ទ្យាបន្តជាតកវណ្ណានា ចតុត្ថា។

[៤១០] ៥. សោមទត្តជាតកវណ្ណានា

យោ មំ បុរេ បច្ឆុទ្ទតីតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ អញ្ញាតំ មហាល្លកំ
អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិវកំ សាមណោ បញ្ញាជេសិ, សាមណោ វេ តស្ស
ឧបការកោ ហុត្វា តថាវុបេន រោគេន កាលមកាសិ។ មហាល្លកោ តស្ស
កាលកតេ រោទន្តោ បរិទេវន្តោ វិចារតិ។ តំ ទិស្វា ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ កថំ
សមុដ្ឋាបេសុំ “អារុសោ, អសុកមហាល្លកោ សាមណោស្ស កាលកិរិយាយ
រោទន្តោ បរិទេវន្តោ វិចារតិ, មរណស្ស ភិក្ខុធម្មដ្ឋានហិតោ មញ្ញោ” តិ។ សត្តា
អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ កថាយ សន្និសិដ្ឋា” តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ
នាមា” តិ វុត្ត “ន, ភិក្ខុវេ, ឥនានេវ, បុព្វេបេស ឥមស្មី មតេ រោទិយេវា” តិ វត្វា
អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ត រដ្ឋំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តាវតីសភវនេ
សក្កត្តំ ការេសិ។ អថេកោ កាសិកាមវាសី ព្រាហ្មណមហាសាលោ កាមេ
បហាយ ហិមវន្តំ បរិសិត្វា ឥសិបព្ពន្ធិ បព្ពជិត្វា ឧញ្ញាចរិយាយ
វនមូលជលាជលេហិ យាបេន្តោ វាសំ កប្បេសិ។ ឯកទិវសំ ជលាជលត្ថាយ
គតោ ឯកំ ហត្ថិធាបំ ទិស្វា អត្តនោ អស្សមំ អានេត្វា បុត្តដ្ឋានេ ឋបេត្វា
សោមទត្តោតិស្ស នាមំ កត្វា តិណបណ្ណានិ ខាទាបេន្តោ បដិជគ្គិ។ សោ
វយប្បត្តោ មហាសរីរោ ហុត្វា ឯកទិវសំ ពហុំ ភោជនំ គហេត្វា អជីរកេន
ទុព្ពលោ អហោសិ។ តាបសោ តំ អស្សមបទេ កត្វា ជលាជលត្ថាយ គតោ,
តស្មី អនាគតេយេវ ហត្ថិចាតកោ កាលមកាសិ។ តាបសោ ជលាជលំ
គហេត្វា អាគច្ឆន្តោ “អញ្ញេសុ ទិវសេសុ មេ បុត្តោ បច្ឆុត្តមនំ ករោតិ, អដ្ឋេ ន
ទិស្សតិ, កហំ នុ ខោ គតោ” តិ បរិទេវន្តោ បឋមំ កាថមាហា -

១០៥.

“យោ មំ បុរេ បច្ចុទ្ទតិ, អរញ្ញេ ទូរមាយតោ;
សោ ន ទិស្សតិ មាតង្គោ, សោមទត្តោ កុហី គតោ”តិ។

តត្ថ បុរេតិ ឥតោ បុរេ។ បច្ចុទ្ទតិ បច្ចុគ្គតិ។ អរញ្ញេ ទូរន្តិ ឥមស្មី
និម្មនុស្សេ អរញ្ញេ មំ ទូរំ បច្ចុទ្ទតិ។ អាយតោតិ អាយាមសម្បន្នោ។

ឯវំ បរិទេវមាណោ អាគន្ធា តំ ចង្គមនកោដិយំ បតិ តំ ទិស្វា គលេ គហេត្វា
បរិទេវមាណោ ទុតិយំ កាជមាហា -

១០៦.

“អយំ វា សោ មតោ សេតិ, អល្លសិទ្ធីវ វុច្ឆិតោ;
ភូម្យា និបតិតោ សេតិ, អមរា វត កុញ្ញរោ”តិ។

តត្ថ អយំ វាតិ វិការវនត្ថោ វា-សន្នោ។ អយមេវ សោ, ន អញ្ញោតិ តំ
វិការវេន្តោ ឯវមាហា។ អល្លសិទ្ធីន្តិ មាលុវលតាយ អគ្គបវាលំ។ វុច្ឆិតោតិ ជិន្នោ,
គិម្ហកាលេ មជ្ឈន្តិកសមយេ តត្ថវាលិកាបុលិនេ នខេន ជិន្និត្វា ចាតិតោ
មាលុវលតាយ អង្គរោ វិយាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ភូម្យាតិ ភូមិយំ។ អមរា វតាតិ
មតោ វត, “អមរី”តិបិ ចាថោ។

តស្មី ខណោ សក្កោ លោកំ ឌុលោកេន្តោ តំ ទិស្វា “អយំ តាបសោ បុត្តទារំ
បហាយ បព្ពជិតោ, ឥទានិ ហត្ថិចោតកេ បុត្តសញ្ញំ កត្វា បរិទេវតិ, សំវេជេត្វា
នំ សតី បដិលកាបេស្សមី”តិ តស្ស អស្សមបទំ អាគន្ធា អាកាសេ ឋិតោវ
តតិយំ កាជមាហា -

១០៧.

“អនកាវិយុបេតស្ស, វិប្បមុត្តស្ស តេ សតោ;
សមណាស្ស ន តំ សាធុ, យំ បេតមនុសោចសី” តិ។

អថស្ស វេចនំ សុត្វា តាបសោ ចតុត្ថំ គាថមាហា -

១០៨.

“សំវាសេន ហវេ សក្ក, មនុស្សស្ស មិគស្ស វា;
ហនយេ ជាយតេ បេមំ, តំ ន សក្កា អសោចិតុ” ត្ថិ។

តត្ថ មិគស្ស វា តិ ឥមស្មី ហនេ សព្វេបិ តិវច្ឆាតា “មិគា” តិ វុត្តា។ តត្ថិ
បិយាយិតំ សត្តំ។

អថ នំ ឡីវទន្តោ សក្កោ ទ្វេ គាថា អភាសិ -

១០៩.

“មតំ មរិស្សំ រោទន្តិ, យេ វុទន្តិលបន្តិ ច;
តស្មា ភ្វំ ឥសិ មា រោទិ, រោទិតំ មោយមាហុ សន្តោ។

១១០.

“កន្តិភេន ហវេ ព្រហ្ម, មតោ បេតោ សមុជ្ឈហេ;
សព្វេ សង្កម្ម រោទាម, អញ្ញមញ្ញស្ស ញាតកេ” តិ។

តត្ថ យេ វុទន្តិលបន្តិ បាតិ ព្រហ្ម យេ សត្តា រោទន្តិ បរិទេវន្តិ ច, សព្វេ តេ
មតំ, យោ ច មរិស្សតិ, តំ រោទន្តិ, តេសំយេវ វេ រោទន្តានំ អស្សុសុក្ខនកាលោ
នត្ថិ, តស្មា ភ្វំ ឥសិ មា រោទិ។ កីការណា? រោទិតំ មោយមាហុ សន្តោ, បណ្ឌិតា
ហិ “រោទិតំ និប្បល” ត្ថិ វុទន្តិ។ មតោ បេតោ តិ យទិ ឯស បេតោ តិ សង្ខំ កតោ

មតោ រោទិតេន សមុជ្ឈហយ្យ, ឯវំ សន្តេ សព្វេបិ មយំ សមាគន្ធា អញ្ញមញ្ញស្ស
ញាតកេ រោទាម, កីំ និក្ខម្មា អន្ធាមាតិ។

តាបសោ សក្កស្ស វេចនំ សុត្វា សតី បដិលភិត្វាវិគតសោកោ អស្សនិ
បុញ្ញិត្វា សក្កស្ស ធុតិវសេន សេសកាថា អាហា -

១១១.

“អាទិត្តំ វត មំ សន្តំ, យតសិត្តំវ ចាវកំ;
វារិធាវិយ ឌីសិញ្ចំ, សព្វំ និព្វាបយេ ធនំ។

១១២.

“អព្ពហី វត មេ សល្លំ, យមាសិ ហធយស្សិតំ;
យោ មេ សោកបរេតស្ស, បុត្តសោកំ អចានុទិ។

១១៣.

“សោហំ អព្ពឡ្យសល្លោស្មី, វីតសោកោ អនាវិលោ;
ន សោចាមិ ន រោទាមិ, តវ សុត្វាន វាសវា”តិ។

តា ហេដ្ឋា វុត្តត្តាយេវ។ ឯវំ សក្កោ តាបសស្ស ឌីវាទំ ទត្វា សកដ្ឋានមេវ
គតោ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហារិត្វា ជាតកំ សមោទានេសិ - “តទា
ហត្ថិចោតកោ សាមណោរោ អហោសិ, តាបសោ មហាល្លូកោ, សក្កោ បន
អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សោមទត្តជាតកវណ្ណានា បញ្ចមា។

កាឡានិកេសានិ បុរេ អហេសុន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ
មហាភិនិក្ខមនំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្មិញ្ចា សមយេ ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ និសីទិទ្វា
នសពលស្ស និក្ខមនំ វណ្ណាយីសុ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ
កថាយ សន្តិសិន្នា” តិ បុច្ឆិទ្វា “ឥមាយ នាមា” តិ វុត្តេ “អនច្ឆិយំ, ភិក្ខុវេ, មយា
នានិ អនេកានិ កប្បកោជិសតសហស្សនិ បូរិតចារមិនា មហាភិនិក្ខមនំ,
បុព្វេចាហំ តិយោជនសតិកេ កាសិវដ្ឋេ រជ្ជំ ធម្មេទ្វា និក្ខន្តោយេវា” តិ វុត្តា
អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោជិសត្តោ តស្ស
បុរេហិតស្ស អគ្គមហេសីយា កុច្ឆិម្ហំ និព្ពត្តិ, តស្ស ជាតទិវសេយេវ
ពារាណសីវញ្ញាបិ បុត្តោ ជាយិ។ តេសំ នាមគ្គហរណិវសេ មហាសត្តស្ស
សុសីមកុមារេតិ នាមំ អកំសុ, រាជបុត្តស្ស ព្រហ្មទត្តកុមារេតិ។
ពារាណសីរាជា “បុត្តេន មេ សទ្ធិ ឯកទិវសេ ជាតោ” តិ ពោជិសត្តំ
អាណាបេទ្វា ឆាតិយោ ទត្វា តេន សទ្ធិ ឯកតោ វុឡេសិ។ តេ ឧភោបិ
វេយប្បត្តា អភិវុទា ទេវកុមារវណ្ណិនោ ហុត្វា តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ
ឧត្តណ្ឌិទ្វា បច្ឆាគមីសុ។ រាជបុត្តោ ឧបរាជា ហុត្វា ពោជិសត្តេន សទ្ធិ ឯកតោ
ខាទន្តោ បិវន្តោ និសីទន្តោ សយន្តោ បិតុ អច្ចយេន រជ្ជំ បទ្វា មហាសត្តស្ស
មហាន្តំ យសំ ទត្វា បុរេហិតជ្ជានេ តំ ឋបេទ្វា ឯកទិវសំ នគរំ សជ្ជាបេទ្វា
សក្កោ ទេវរាជវិយ អលង្កិតោ អលង្កិតឯវារវណាបជីភាគស្ស
មត្តវរវារណស្ស ខន្ធេ និសីទិទ្វា ពោជិសត្តំ បច្ឆាសនេ ហត្ថិបិដ្ឋេ និសីទាបេទ្វា
នគរំ បទក្ខិណំ អកាសិ។ មាតាបិស្ស “បុត្តំ ឡិលោកេស្សមី” តិ សីហបញ្ចវេ
ឋទ្វា តស្ស នគរំ បទក្ខិណំ កត្វា អាគច្ឆន្តស្ស បច្ឆតោ និសិទ្ធិ បុរេហិតំ ទិស្វា

បដិពន្ធចិត្តា ហុត្វា សយនគត្តំ បរិសិត្វា “ឥមំ អលកន្តី ឯត្ថេវ មរិស្សមី” តិ
អាហារំ បច្ឆិទ្ធិត្វា និបច្ឆិ។

រាជា មាតរំ អបស្សន្តោ “កុហី មេ មាតា” តិ បុច្ឆិត្វា “គិលានា” តិ សុត្វា
តស្ស ភន្តិកំ គន្ធា វុទ្ធិត្វា “កី អម្ព, អដាសុក” តិ បុច្ឆិ។ សាលជ្ជាយ ន កថេសិ។
សោ គន្ធា រាជបល្លង្កេ និសីទិត្វា អត្ថនោ អគ្គមហេសី បក្កោសិត្វា “គច្ឆ
អម្ពាយ អដាសុកំ ជាតាហី” តិ បេសេសិ។ សា គន្ធា បិដ្ឋិ បរិមជ្ឈន្តី បុច្ឆិ, ឥតិយោ
នាម ឥត្ថិនំ វហស្សំ ន និគុហន្តិ, សា តស្ស តមត្ថំ អាហារេសិ។ ឥតរាបិ តំ សុត្វា
គន្ធា វញ្ញោ អាហារេសិ។ រាជា “ហោតុ, គច្ឆ នំ សមស្សសេហិ, បុរោហិតំ រាជានំ
កត្វា តស្ស តំ អគ្គមហេសី ករិស្សមី” តិ អាហា។ សា អាគន្ធា តំ
សមស្សសេសិ។ រាជាបិ បុរោហិតំ បក្កោសាបេត្វា ឯតមត្ថំ អាហារេសិ “សម្ព,
មាតុ មេ ជីវិតំ ទេហិ, ត្វំ រាជា ភរិស្សសិ, សា អគ្គមហេសី, អហំ ឧបរាជា” តិ
អាហា។ សោ “ន សក្កា ឯវំ កាតុ” តិ បដិក្ខិបិត្វា តេន បុនប្បនំ យាចិយមាណោ
សម្បជិដ្ឋិ។ រាជា បុរោហិតំ រាជានំ, មាតរំ អគ្គមហេសី កាវេត្វា សយំ ឧបរាជា
អហោសិ។

តេសំ សមគ្គវាសំ វសន្តានំ អបរកាគ ពោធិសត្តោ អការមជ្ឈេ
ឧក្កណ្ឌិតោ កាមេ បហាយ បព្ពជ្ជាយ និន្ទិចិត្តោ កិលេសវតី អនល្លិយន្តោ
ឯកកោវ តិដ្ឋតិ, ឯកកោវ និសីទតិ, ឯកកោវ សយតិ, ពន្ធនាគារេ ពន្ធាវិយ
បញ្ញារេ បក្ខិត្តកុក្កដាវិយ ច អហោសិ។ អថស្ស អគ្គមហេសី “អយំ រាជា
មយា សទ្ធិ នាភិរមតិ, ឯកកោវ តិដ្ឋតិ និសីទតិ សេយ្យំ កប្បតិ, អយំ ខោ បន
ទហារេ តរុណោ, អហំ មហាល្លិកា, សីសេ មេ បលិតានិ បញ្ញាយន្តិ, យំនុនាហំ
‘សីសេ តេ ទេវ’, ឯកំ បលិតំ បញ្ញាយតី” តិ មុសាវាទំ កត្វា ឯកេនុបាយេន
រាជានំ បត្តិយាបេត្វា មយា សទ្ធិ អភិរមាបេយ្យ” តិ ចិន្តេត្វា ឯកទិវសំ វញ្ញោ

សីសេ ឡាការីចិន្តវិយ ហុត្វា “ទេវ, មហាល្លកោសិ ជាតោ, សីសេ តេ ឯកំ
បលិតំ បញ្ញាយតី” តិ អាហ។ “តេន ហិ ភន្តេ, ឯតំ បលិតំ លុញ្ញិត្វា មយ្ហំ ហត្ថ
ឋេបេហី” តិ។ សា តស្ស សីសតោ ឯកំ កេសំ លុញ្ញិត្វា អត្ថនោ សីសេ បលិតំ
គហេត្វា “ឥទំ តេ, ទេវ, បលិត” តិ តស្ស ហត្ថ ឋេបេសិ។ ពោធិសត្តស្ស តំ
ទិស្វាវ ភីតតសិតស្ស កញ្ចនបដ្ឋសទិសា នលាជា សេនា មុច្ឆិសុ។

សោ អត្តានំ ឡីវទន្តោ “សុសីម, ត្វំ ទហារោ ហុត្វា មហាល្លកោ ជាតោ, ឯត្តកំ
កាលំ គូថកលលេ និមុគ្គោ កាមស្វករោវិយ កាមកលលេ និមុច្ឆិត្វា តំ
កលលំ ជហិតុំ ន សក្កោសិ, ននុ កាមេ បហាយ ហិមវន្តំ បរិសិត្វា បព្ពជិត្វា
ព្រហ្មចរិយវាសស្ស តេ កាលោ” តិ ចិន្តិត្វា បឋមំ កាថមាហា -

១១៤.

“កាឡានិ កេសានិ បុរេ អហេសុំ, ជាតានិ សីសម្ពិ យថាបទេសេ;
តានន្ទ្រេ សេតានិ សុសីម ទិស្វា, ធម្មំ ចរ ព្រហ្មចរិយស្ស កាលោ” តិ។

តត្ថ យថាបទេសេតិ តវ សីសេ តស្មី តស្មី កេសានំ អនុរូបេ បទេសេ ឥតោ
បុព្ពេ កាឡានិ ភមរបត្តវណ្ណានិ កេសានិ ជាតានិ អហេសុន្តិវទតិ។ ធម្មំ ចរាតិ
ទសកុសលកម្មបថធម្មំ ចរាតិ អត្តានមេវ អាណាបេតិ។ ព្រហ្មចរិយស្សាតិ
មេដុនវិរតិយា តេ កាលោតិ អត្ថោ។

ឯវំ ពោធិសត្តេន ព្រហ្មចរិយវាសស្ស គុណោ វណ្ណិតេ ឥតរា “អហំ ‘ឥមស្ស
លក្ខនំ ករិស្សមី’ តិ វិស្សជ្ជនមេវ ករិ” តិ ភីតតសិតា “ឥទានិស្ស
អបព្ពជ្ជនត្ថាយ សរីរវណ្ណំ វណ្ណាយិស្សមី” តិ ចិន្តិត្វា ទ្វេ កាថា អភាសិ -

១១៥.

“មមេវ ទេវ បលិតំ ន តុយ្ហំ, មមេវ សីសំ មម ឧត្តមដ្ឋំ;

‘អត្ថំ ករិស្ស’ន្តិ មុសា អកាណី, ឯកាបរាជំ ឧម រាជសេដ្ឋ។

១១៦.

“ធម្មារោ តុរំ ធស្សនិយោសិ រាជ, បឋមុគ្គតោ ហោតិ យថា កឡិរោ;
រដ្ឋញ្ច កាវេហិ មមញ្ច បស្ស, មា កាលិកំ អនុដារី ជនិដ្ឋា”តិ។

តត្ថ មមេវ សីសន្តិ មមេវ សីសេ សញ្ញាតំ បលិតន្តិ ធិបេតិ។ ឥតរំ តស្សេវ
វេវចនំ។ អត្ថន្តិ អត្ថនោ វុឡិ ករិស្សមីតិ មុសា កថេសី។ ឯកាបរាជន្តិ។ ឥមំ
មយ្ហំ ឯកំ អបរាជំ។ បឋមុគ្គតោតិ បឋមវយេន ឧគ្គតោ។ ហោហីតិ ហោសិ,
បឋមវយេ បតិដ្ឋិតោសីតិ អត្ថោ។ “ហោសី”តិយេវ វា ចាថោ។ យថា កឡិរោតិ
យថា សិនិទ្ធុជីវិតរុណាកឡិរោ មន្តវាតេវតោ អតិវិយ សោភតិ, ឯវុចោសិ ត្វន្តិ
ធស្សេតិ។ “បឋមុគ្គតោ ហោតិ”តិបិ ចាថោ, តស្សត្ថោ - យថា បឋមុគ្គតោ
តរុណាកឡិរោ ធស្សនិយោ ហោតិ, ឯវំ ត្វម្បិ ធស្សនិយោតិ។ មមញ្ច បស្សតិ
មមញ្ច ឱលោកេហិ, មា មំ អនាជំវិជំវំ ករោហីតិ អត្ថោ។ កាលិកន្តិ
ព្រហ្មចរិយចរណំ នាម ធុតិយេ វា តតិយេ វា អត្ថភាវេ វិចាកនាគតោ
កាលិកំ នាម, រដ្ឋំ បន ឥមស្មីយេវ អត្ថភាវេ កាមគុណសុខុប្បននតោ
អកាលិកំ, សោ ត្វំ ឥមំ អកាលិកំ បហាយ មា កាលិកំ អនុដារីតិ វេទតិ។

ពោធិសត្តោ តស្ស វេចនំ សុត្វា “ភន្តេ, ត្វំ ភវិតត្ថមេវេតំ កថំ កថេសិ,
បរិណមន្តេ ហិ មម វយេ ឥមេហិ កាឡិកេសេហិ បរិវត្តេត្វា
សាណាវាកសធិសេហិ បណ្ឌារេហិ ភវិតត្ថំ។ អហាស្តិ
នីលុប្បលាធិកុសុមនាមសធិសកុមារាជំ កញ្ចាន្តបបដិភាគានំ
ឧត្តមយោព្ពនវិលាសសម្បត្តានំ ឧត្តិយកញ្ញាជីនំ វយេ បរិណមន្តេ ជំ បត្តានំ
វេវណ្ណិយញ្ចេវ សរីរភដ្ឋញ្ច បស្សមិ។ ឯវំ វិបត្តិបរិយោសានោវេស ភន្តេ,
ជីវលោកោ”តិ វត្វា ឧបរិ ពុទ្ធលីឡាយ ធម្មំ ទេសេន្តោ កាថាទ្វយមាហា -

១១៧.

“បស្សមិ វេហំ ធម្មាវី កុមារី, សាមជ្ជបស្សំ សុតនុំ សុមជ្ឈំ;
កាឡប្បវាឡាវ បវេល្លមាណា, បលោកយន្តីវ នវេសុ គច្ឆតិ។

១១៨.

“តមេន បស្សមិបវេន នារី, អាសីតិកំ នារុតិកំវ ជជ្ជា;
ឧណ្ហំ គហេត្វាន បវេជមាណំ, គោចានសីភោគ្គសមំ ចវន្តិ”ន្តិ។

តត្ថ វោតិ និចាតមត្តំ។ សាមជ្ជបស្សន្តិ សម្មជ្ជបស្សំ។ អយមេវ វា ចាថោ,
សត្តបស្សេសុ មជ្ជដរិវណ្ណានិ អត្ថោ។ សុតនុន្តិ សុន្ទរសរីរំ។ សុមជ្ឈន្តិ
សុសណ្ឌិតមជ្ឈំ។ កាឡប្បវាឡាវ បវេល្លមាណាតិ យថា នាម តរុណាកាលេ
សុសមុគ្គតា កាឡវល្លី បវាឡា វា ហុត្វា មន្ទវាតេវតា ឥតោ ចិតោ ច បវេល្លតិ,
ឃំ បវេល្លមាណា ឥត្តិវិលាសំ ធស្សយមាណា កុមារិកា បលោកយន្តីវ នវេសុ
គច្ឆតិ។ សមីបត្ថេ ភុម្មវចនំ, បុរិសានំ សន្តិកេ តេ បុរិសេ កិលេសវសេន
បលោកយន្តីវិយ គច្ឆតិ។

តមេន បស្សមិបវេន នារិន្តិ តមេនំ នារី អបវេន សមយេន ជំ បត្តំ
អន្តរហិតរូបសោភគ្គប្បត្តំ បស្សមិ។ ពោធិសត្ថោ ហិ បឋមគាថាយ រូបេ
អស្សនំ កថេត្វា ឥទានិ អាធិនំ ធស្សេន្តោ ឃំមាហា។ អាសីតិកំ នារុតិកំវ
ជជ្ជាតិ អាសីតិសំវច្ឆំ វា នរុតិសំវច្ឆំ វា ជាតិយា។ គោចានសីភោគ្គសមន្តិ
គោចានសីសមំ ភោគ្គំ, គោចានសីអាការេន ភគ្គសរីរំ ឱនមិត្វា
នដ្ឋកាកណិកំ បរិយេសន្តិវិយ ចរមានន្តិ អត្ថោ។ កាមញ្ច ពោធិសត្ថេន
ធម្មាកាលេ ធិស្វា បុន នារុតិកកាលេ ធិដ្ឋបុត្តា នាម នត្តិ, ញ្ញាលោន ធិដ្ឋការំ
សន្ធាយ បនេតំ វុត្តំ។

ឥតិ មហាសន្តោ ឥមាយ កាថាយ រូបស្ស អាទិនំ ទស្សត្វា ឥទានិ
អការមជ្ឈេ អត្ថនោ អនភិរតី បកាសេន្តោ កាថាទ្វយមាហា -

១១៩.

“សោហំ តមេវាណុវិចិន្តយន្តោ, ឯកោ សយាមិ សយនស្ស មជ្ឈេ;
‘អហម្មិ ឯវំ’ ឥតិ បេក្ខមាណោ, ន គហោ រមេ ព្រហ្មចរិយស្ស កាលោ។

១២០.

“រដ្ឋវាលម្ពនី ចេសា, យា គេហោ វសតោ រតិ;
ឯតម្មិ ធន្វាន វជន្តិ ជីវា, អនបេក្ខនោ កាមសុខំ បហាយា”តិ។

តត្ថ សោហន្តិ សោ អហំ។ តមេវាណុវិចិន្តយន្តោតិ តមេវ រូបានំ អស្សាទញ្ច
អាទិនំវញ្ច ចិន្តន្តោ។ ឯវំ ឥតិ បេក្ខមាណោតិ “យថា ឯសា បរិណាតា, អហម្មិ ជំ
បត្តោ ភគ្គសរីរោ ភវិស្សមី”តិ បេក្ខមាណោ។ ន គហោ រមេតិ គេហោ ន រមាមិ។
ព្រហ្មចរិយស្ស កាលោតិ ភន្តេ, ព្រហ្មចរិយស្ស មេ កាលោ, តស្មា
បព្ពជិស្សមីតិ ជីវេតិ។

រដ្ឋវាលម្ពនី ចេសាតិ ច-កាហោ និចាតមត្តោ, អាសម្ពន្ធរដ្ឋវិយ ឯសាតិ
អត្តោ។ កតរា? យា គេហោ វសតោ រតិ, យា គេហោ វសន្តស្ស រូបាទីសុ
អារម្មណេសុ កាមរតីតិ អត្តោ។ ឥមិនា កាមានំ អប្បស្សាទតំ ទស្សតិ។ អយំ
ឯត្តាធិប្បាយោ - យថា គិលានស្ស មនុស្សស្ស អត្ថនោ ពលេន បរិវត្តិតុំ
អសក្កោន្តស្ស “ឥមំ អាសម្ពិទ្ធា បរិវត្តយ្យាសី”តិ អាសម្ពន្ធរដ្ឋំ ពន្លេយ្យំ, តស្ស
តំ អាសម្ពិទ្ធា បរិវត្តន្តស្ស អប្បមត្តកំ កាយិកចេតសិកសុខំ ភវេយ្យ, ឯវំ
កិលេសាតុរានំ សត្តានំ វិវេកសុខវសេន បរិវត្តិតុំ អសក្កោន្តានំ អការមជ្ឈេ
បបិតានិ កាមរតិទាយ កានិ រូបាទីនិ អារម្មណានិ តេសំ

កិលេសបរិធិបាណាលេ មេដុនធម្មបដិសេវនវសេន តានិ អារត្ត បរិវត្តមានានំ
កាយិកេចតសិកសុខសម្មាតា កាមរតិ នាម តំ មុហុត្តំ ឧប្បជ្ឈមានា
អប្បមត្តិកា ហោតិ, ឯវំ អប្បស្សនា កាមាតិ។ ឯតម្បី ធនាតិ យស្មា បន
ពហុទុក្ខា កាមា ពហុចាយាសា, អាទីនវេ ឯត្ត ភិយ្យោ, តស្មា តំ អាទីនំ
សម្បស្សមានា បណ្ឌិតា ឯតម្បី រដ្ឋំ ធនា គូថកូបេ និមុត្តបុរិសោ តំ បដហន្តោ
វិយ អនបេត្តិនោ ឯតំ អប្បមត្តកំ ពហុទុក្ខំ កាមសុខំ បហាយ វជន្តិ,
និក្ខមិត្វា មនោរមំ បព្ពដ្ឋំ បព្ពជន្តិតិ។

ឯវំ មហាសត្តោ កាមេសុ អស្សនញ្ច អាទីនវញ្ច ទស្សន្តោ ពុទ្ធលីឡាយ
ធម្មំ ទេសេត្វា សហាយំ បក្កោសាបេត្វា រដ្ឋំ បដិច្ឆាបេត្វា ញាតិមិត្តសុហជ្ជានំ
រោទន្តានំ បរិទេវន្តានមេវ សិរិវិភវំ ធម្មត្វា ហិមវន្តំ បរិសិត្វា ឥសិបព្ពដ្ឋំ
បព្ពជិត្វា ឈានាភិញ្ញំ និព្ពត្តេត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ពហូ ជនេ អមតចានំ
ចាយេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា អគ្គមហេសី រាហុលមាតា អហោសិ,
សហាយរាជា អាទន្តោ, សុសីមរាជា បន អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សុសីមជាតកវណ្ណានា ធម្មា។

[៤០២] ៧. កោដសិម្ពលិជាតកវណ្ណានា

អហំ ទសសតំព្យាមន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ កិលេសនិគ្គហំ អារត្ត
កថេសិ។ វត្ថុ បន ចានីយជាតកេ (ជា. ១.១១.៥៩ អាទយោ) អារិ ភវិស្សតិ។
ឥធាបិ សត្តា អន្តោកោដិសន្តារេ កាមវិតក្កាភិក្ខុតេ បញ្ចាសតេ ភិក្ខុ ទិស្វា
ភិក្ខុសង្ឃំ សន្និចាតាបេត្វា “ភិក្ខុវេ, អាសន្តិតព្ពយុត្តកំ នាម អាសន្តិតុំ វដ្តតិ,
កិលេសា នាម វឡន្តា វនេ និក្រោធាទយោវិយ រុក្ខំ, បុរិសំ ភព្វន្តិ, តេនេវ

បុព្វេបិ កោដសិម្ពលីយំ និព្ពត្តនេវតា ឯកំ សកុណំ និគ្រោធពីជានិ ខាទិត្យា
អត្តនោ រុក្ខស្ស សាខន្តរេ វច្ឆំ ចាតេន្តំ ទិស្វា ‘តេតោ មេ វិមានស្ស វិធាសោ
ភវិស្សតី’តិ ភយប្បត្តា អហោសី”តិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កោដសិម្ពលីយំ
រុក្ខនេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ អថេកោ សុបណ្ណារាជំ ទិយឡាយោជនសតីកំ
អត្តភារំ មាបេត្វា បក្ខវាតេហិ មហាសមុទ្ទេ ឧទកំ ទិដ្ឋា កត្វា ឯកំ
ព្យាមសហស្សយាមំ នាគរាជានំ នង្គ័ដ្ឋេ គហេត្វា មុខេនស្ស គហិតគោចរំ
ធខ្ជាបេត្វា កោដសិម្ពលី សន្ធាយ វេនមត្តកេន ចាយាសី។ នាគរាជា “ឱលម្ពេន្តោ
អត្តានំ មោចេស្សមី”តិ និគ្រោធរុក្ខេ ភោគំ បវេសេត្វា និគ្រោធំ វេបេត្វា
គណ្ហិ។ សុបណ្ណារញ្ជោ មហាពលតាយ នាគរាជស្ស ច មហាសរីរតាយ
និគ្រោធរុក្ខោ សមុគ្គដំ អគមាសិ។ នាគរាជា នេវ រុក្ខំ វិស្សន្ទេសិ,
សុបណ្ណារាជា សទ្ធិំ និគ្រោធរុក្ខេន នាគរាជានំ គហេត្វា កោដសិម្ពលី បត្វា
នាគរាជានំ ខន្ធបិដ្ឋេ និបជ្ជាបេត្វា ឧទរមស្ស ជាលេត្វា នាគមេទំ ខាទិត្វា
សេសកឡេវំ សមុទ្ទេ វិស្សន្ទេសិ។ តស្មី បន និគ្រោធលកា សកុណិកា អត្តិ,
សា និគ្រោធរុក្ខេ វិស្សន្ទេ ឧប្បតិក្វា កោដសិម្ពលីយា សាខន្តរេ និសីទិ។
រុក្ខនេវតា តំ ទិស្វា “អយំ សកុណិកា មម រុក្ខក្ខន្ធវេ វច្ឆំ ចាតេស្សតិ, តេតោ
និគ្រោធគន្ធា វា បិលក្ខគន្ធា វា ឧដ្ឋហិត្វា សកលរុក្ខំ ឌីត្តវិត្វា គង្គិស្សតិ, អថ
មេ វិមាទំ នស្សិស្សតី”តិ ភីតតសិតា បវេធិ។ តស្សា បវេធិន្តិយា
កោដសិម្ពលីបិ យាវ មូលា បវេធិ។ សុបណ្ណារាជា តំ បវេធិមាទំ ទិស្វា ការណំ
បុច្ឆន្តោ ទ្វេ កាថា អភាសិ -

១២១.

“អហំ ទសសតំព្យាមំ, ឧរគមាទាយ អាគតោ;

តញ្ចា មញ្ចា មហាកាយំ, ធារយំ នប្បវេជសិ។

១២២.

“អធិមំ ខុទ្ទកំ បក្ខី, អប្បមំសតរំ មយា;
ធារយំ ព្យាបសិ ភីតា, កមត្តំ កោជសិម្ពលី”តិ។

តត្ថ ធនសសតំព្យាមន្តិ សហស្សព្យាមមត្តាយាមំ។ ឧរគមាធាយ អាគតោតិ
ឯវំ មហន្តំ ឧរគំ អាធាយ ឥធម អាគតោ។ តញ្ចា មញ្ចាតិ តញ្ចា ឧរគំ មញ្ចា។
ធារយន្តិ ធារយមាណា។ ព្យាបសីតិ កម្មសិ។ កមត្តន្តិ កី អត្ថំ, កេន
ការណោនាតិ បុច្ឆតិ, កំ វា អត្ថំ សម្មស្សមាណាតិបិ អត្ថោ។ កោជសិម្ពលីតិ
រុក្ខនាមេន ទេវបុត្តំ អាលបតិ។ សោ ហិ សិម្ពលីរុក្ខោ ខន្ធសាខមហន្តតាយ
កោជសិម្ពលីនាមំ លភតិ, តស្មី អធិវត្ថទេវបុត្តស្សបិ តទេវ នាមំ។

អថស្ស ការណំ កថេន្តោ ទេវបុត្តោ ចតស្សោ គាថា អភាសិ -

១២៣.

“មំសភក្ខោ តុរំ រាជ, ជលភក្ខោ អយំ ទិដោ;
អយំ និគ្រោធពីជានិ, បិលក្ខុទុម្ពរាជិ ច;
អស្សត្ថានិ ច ភក្ខិត្វា, ខន្ធមេ ឌីហទិស្សតិ។

១២៤.

“តេ រុក្ខា សំរិរូហន្តិ, មម បស្សេ និវាតជា;
តេ មំ បរិយោនន្ទិស្សន្តិ, អរុក្ខំ មំ ករិស្សរេ។

១២៥.

“សន្តិ អញ្ជោបិ រុក្ខា សេ, មូលិនោ ខន្ធនោ ធុមា;

ឥមិនា សកុណជាតេន, ពិជមាហរិតា ហតា។

១២៦.

“អដ្ឋារហាភិវឌ្ឍន្តិ, ព្រហ្មន្តម្បិ វេនប្បតិ;
តស្មា រាជ បវេជានិ, សម្បស្សន្តាគតំ ភយ”ន្តិ។

តត្ថ ឌីហានិស្សតិ វន្តំ ចាតេស្សតិ។ តេ រុក្ខាតិ តេហិ ពិដេហិ ជាតា
និក្រោធានយោ រុក្ខា។ សិរិវហន្តិ តិ សិរិវហិស្សន្តិ វឌ្ឍិស្សន្តិ។ មម បស្សេតិ មម
សាខន្តរាទិសុ។ និវាតជាតិ មម សាខាហិ វាតស្ស និវាតត្តា និវាតេ ជាតា។ តេ
មំ បរិយោនន្តិស្សន្តិ ឯតេ ឯវំ វឌ្ឍិតា មំ បរិយោនន្តិស្សន្តិ
អយមេត្តាធិប្បាយោ។ ករិស្សវេតិ អយេវំ បរិយោនន្តិស្សន្តិ មំ អរុក្ខមេវ ករិស្សន្តិ
សព្វសោ ភព្វិស្សន្តិ។ រុក្ខា សេតិ រុក្ខា។ មូលិនោ ខន្តិនោតិ មូលសម្បន្នា ចេវ
ខន្តិសម្បន្នា ច។ ធុមាតិ រុក្ខវេវចនមេវ។ ពិជមាហរិតាតិ ពិជំ អាហរិតា។
ហតាតិ អញ្ជេបិ ឥមស្មី វេន រុក្ខាវិនាសិតា សន្តិ។ អដ្ឋារហាភិវឌ្ឍន្តិ
និក្រោធានយោ រុក្ខា អដ្ឋារហា ហតា មហាន្តម្បិ អញ្ជំ វេនប្បតិ អតិក្កម្ម
វឌ្ឍន្តិ ធនេស្សតិ។ ឯត្ថ បន វេន បតិ, វេនស្ស បតិ, វេនប្បតិ តយោបិ
ចាហាយេវ។ រាជាតិ សុបណ្ណំ អាលបតិ។

រុក្ខនេវតាយ វេនំ សុត្វា សុបណ្ណោ ឌីសានកាជមាហា -

១២៧.

“សន្តិយ្យ សន្តិកញ្ចានិ, រក្ខេយ្យនាគតំ ភយំ;
អនាគតភយា ជីវេ, ឧភោ លោកេ អវេក្ខតិ”តិ។

តត្ថ អនាគតំ ភយន្តិ ចាណាតិចាតាធិហិ វិរមន្តោ ធិដ្ឋធម្មិកម្បិ
សម្បរាយិកម្បិ អនាគតំ ភយំ រក្ខតិ នាម, ចាបមិត្តេ វេរិបុគ្គលេ ច

អនុបសង្គមឆ្នោត អនាគតភក្តី រក្ខតិ នាម។ ឯវំ អនាគតំ ភក្តី រក្ខយ្យ។
អនាគតភក្តី អនាគតភក្តី ការណ៍ តំ ភក្តី បស្សន្តោ ដំរោ ឥឡោកញ្ច
បរលោកញ្ច អវេក្ខតិ ឱលោកេតិ នាម។

ឯវំ បន វត្ថា សុបល្លោ អត្ថនោ អនុភាវេន តំ បក្ខី តម្កា វត្ថា
បលាបេសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្ខា “អាសង្កិតព្ភយុត្តកំ អាសង្កិតំ វដ្តតិ” តិ
វត្ថា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ បញ្ចសតា
ភិក្ខុ អរហត្តជលេ បតិជ្ជហិសុ។

តទា សុបល្លោ រាជា សាវិបុត្តោ អហោសិ, វត្ថុទេវតា បន អហមេវ
អហោសិន្ទិ។

កោដសិម្ពលិជាតកវណ្ណានា សត្តមា។

[៤០៣] ៨. ធូមការិជាតកវណ្ណានា

រាជា អបុច្ឆិវិធុន្ទិ ឥនំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ កោសលរញ្ជោ
អាគន្ធកសង្កហំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ ឯកស្មី សមយេ បវេណិអាគតានំ
ចោរាណាកយោធានំ សង្កហំ អកត្វា អភិនវាគតានំ អាគន្ធកានញ្ជោវ
សក្ការសម្មានំ អកាសិ។ អថស្ស បច្ឆន្តេ កុបិតេ យុជ្ឈនត្ថាយ គតស្ស
“អាគន្ធកាលទ្ធសក្ការា យុជ្ឈិស្សន្ទិ” តិ ចោរាណាកយោធា ន យុជ្ឈិសុ,
“ចោរាណាកយោធា យុជ្ឈិស្សន្ទិ” តិ អាគន្ធកាបិ ន យុជ្ឈិសុ។ ចោរា រាជានំ
ជិនីសុ។ រាជា បរាជិតោ អាគន្ធកសង្កហនោសេន អត្ថនោ បរាជិតការំ ញត្វា
សាវត្ថី បច្ឆាគន្ធា “កី នុ ខោ អហមេវ ឯវំ ករោន្តោ បរាជិតោ, ឧទាហុ អញ្ជេបិ

រាជានោ បរាជិតបុព្វាតិ ធនពលំ បុច្ឆិស្សមី”តិ ភុត្តចាតរាសោ ជេតវនំ គន្ធា
សក្ការំ កត្វា សត្តារំ វន្តិត្វា តមត្ថំ បុច្ឆិ។ សត្តា “ន ខោ, មហារាជ, តូមេវេកោ,
ចោរាណាករាជានោមិ អាគន្ធកសង្កហំ កត្វា បរាជិតា”តិ វត្វា តេន យាចិតោ
អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ កុរុរដ្ឋេ ឥន្ទបត្តនគរេ យុធិជ្ជិលកោត្តោ ធនញ្ចយោ នាម
កោរព្យរាជា វជ្ជំ កាវេសិ។ តទា ពោធិសត្តោ តស្ស បុរោហិតកុលេ និព្ពត្តិត្វា
វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គល្លាត្វា ឥន្ទបត្ថំ បច្ឆាគន្ធា មិត្ត
អច្ចយេន បុរោហិតជ្ជានំ លភិត្វា រញ្ជោ អត្ថធម្មានុសាសកោ អហោសិ,
វិធុរបណ្ឌិតោតិស្ស នាមំ ករិសុ។ តទា ធនញ្ចយរាជា ចោរាណាកយោធន
អគលោត្វា អាគន្ធកានញ្ជោវ សង្កហំ អកាសិ។ តស្ស បច្ឆន្តេ កុបិតេ
យុជ្ឈនត្ថាយ គតស្ស “អាគន្ធកា ជានិស្សន្តី”តិ នេវ ចោរាណាកា យុជ្ឈីសុ,
“ចោរាណាកា យុជ្ឈីស្សន្តី”តិ ន អាគន្ធកា យុជ្ឈីសុ។ រាជា បរាជិតោ
ឥន្ទបត្ថមេវ បច្ឆាគន្ធា “អាគន្ធកសង្កហស្ស កតភាវេន បរាជិតោម្ហី”តិ
ចិន្តេសិ។ សោ ឯកទិវសំ “កី នុ ខោ អហមេវ អាគន្ធកសង្កហំ កត្វា បរាជិតោ,
ឧទាហុ អញ្ជោមិ រាជានោ បរាជិតបុព្វា អតីតិ វិធុរបណ្ឌិតំ បុច្ឆិស្សមី”តិ
ចិន្តេត្វា តំ រាជុបជ្ជានំ អាគន្ធា និសិន្នំ តមត្ថំ បុច្ឆិ។ អថស្ស តំ បុច្ឆនាការំ
អារិករោត្តោ សត្តា ឧបឡំ កាថមាហា -

១២៨.

“រាជា អបុច្ឆិវិធុរំ, ធម្មកាមោ យុធិជ្ជិលោ”តិ។

តត្ថ ធម្មកាមោតិ សុចរិតធម្មប្បិយោ។

“អបិ ព្រាហ្មណ ជាធាសិ, កោ ឯកោ ពហុ សោចតី”តិ -

សេសឧបឡតាថាយ បន អយមត្ថោ - អបិ នាម, ព្រាហ្មណ, តំ ជាតាសិ “កោ
តមស្មី លោកេ

ឯកោ ពហុ សោចតិ, នាណការណេន សោចតិ”តិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្ថោ “មហារាជ, កី សោកោ នាម តុម្ហាកំ សោកោ, បុព្វេ
ជូមការី នាមេកោ អជចាលព្រាហ្មណោ មហន្តំ អជយ្ហជំ គហេត្វា អរញ្ញោ វជំ
កត្វា តត្ថ អជា វេបេត្វា អគ្គិញ្ច ជូមញ្ច កត្វា អជយ្ហជំ បដិជគ្គន្តោ ឡិរាជិនិ
បរិភុញ្ញន្តោ វសី។ សោ តត្ថ អាគតេ សុវណ្ណាវណ្ណោ សរភេ ធិស្វា តេសុ សិនេហំ
កត្វា អជា អគណេត្វា អជានំ សក្ការំ សរភានំ កត្វា សរទកាលេ សរភេសុ
បលាយិត្វា ហិមវន្តំ គតេសុ អជាសុបិ នដ្ឋាសុ សរភេ អបស្សន្តោ សោកេន
បណ្ណារោគី ហុត្វា ជីវិតក្ខយំ បត្តោ, អយំ អាគន្ធកសង្កហំ កត្វា តុម្ពេហិ
សតគុណេន សហស្សគុណេន សោចិត្វា កិលមិត្វា វិនាសំ បត្តោ”តិ ឥទំ
ឧទាហរណំ អានេត្វា ធស្សន្តោ ឥមា គាថា អាហា -

១២៩.

“ព្រាហ្មណោ អជយ្ហជេន, បហូតេជោ វនេ វសំ;
ជូមំ អកាសិ វាសេដ្ឋោ, វត្តិន្ទិវមតន្តិតោ។

១៣០.

“តស្ស តំជូមគន្ធន, សរភា មកសឌ្ឍិតា;
វស្សាវាសំ ឧបគប្បំ, ជូមការីស្ស សន្តិកេ។

១៣១.

“សរភេសុ មនំ កត្វា, អជា សោ នាវតុជ្ឈេថ;
អាគច្ឆន្តិ វជន្តិ វា, តស្ស តាវិនសុំ អជា។

១៣២.

“សរភា សរទេ កាលេ, បហ្មនមកសេ វនេ;
ចារិសុំ គិរិទុគ្គានិ, នទីនំ បកវានិ ច។

១៣៣.

“សរភេ ច គតេ ទិស្វា, អជា ច វិកវំ គតា;
កិសោ ច វិវណ្ណោ ចាសិ, បណ្ណារោគី ច ព្រាហ្មណោ។

១៣៤.

“ឃំ យោ សំ និវកត្វា, អាគន្ធី កុរុតេ បិយំ;
សោ ឯកោ ពហុ សោចតិ, ធូមការីវ ព្រាហ្មណោ”តិ។

តត្ថ បហ្មតេជោតិ បហ្មតស្ថនោ។ ធូម អកាសីតិ
មក្ខិកបរិបន្តហរណាត្ថាយ អគ្គិញ្ច ធូមញ្ច អកាសិ។ វាសេជ្ជោតិ តស្ស គោត្តំ។
អតន្តិភោតិ អនលសោ ហុត្វា។ តំធូមគន្ធនាតិ តេន ធូមគន្ធន។ សរភាតិ
សរភមិកា។ មកសទ្ធិតាតិ មកសេហិ ឧបទ្គតា បិដ្ឋិតា។ សេសមក្ខិកាបិ
មកសគ្គហណោនេវ គហិតា។ វស្សវាសន្តិ វស្សវត្ថវាសំ វសីសុ។ មនំ កត្វាតិ
សិនេហំ ឧប្បាទេត្វា។ នាវតុជ្ឈជាតិ អវញ្ញតោ ចរិត្វា វជំ អាគច្ឆន្តិ ចេវ វជតោ
អវញ្ញំ គច្ឆន្តិ ច “ឯត្ថកា អាគតា, ឯត្ថកា អនាគតា”តិ ន ជាតាតិ។ តស្ស តា
វិនសុន្តិ តស្ស តា ឃំ អបច្ឆវេក្ខន្ធស្ស សីហបរិបន្តាទិតោ អវក្ខិយមាណ អជា
សីហបរិបន្តាទីហិ វិនស្សីសុ, សញ្ញាវ វិនជ្ជា។

នទីនំ បកវានិ ចាតិ បព្ពតេយ្យានំ នទីនំ បកវជ្ជានានិ ច បរិដ្ឋាវ វិកវន្តិ
អការំ។ អជា ច វិនាសំ បត្តា ទិស្វា ជានិត្វា។ កិសោ ច វិវណ្ណោតិ
ឡិកទិទាយិកា អជា បហាយ សរភេ សង្គណ្ឌិត្វា តេបិ អបស្សន្តោ ឧកតោ

បរិប័ទ្មនោះ សោភាភិក្ខុតោ កិសោ ចេវ ឧត្តល្លោក ច អហោសិ។ ឯវំ យោ សំ
និវ័កត្វាតិ ឯវំ មហារាជ, យោ សកំ ចោរាណំ អជ្ឈតិកំ ជនំ និហិទ្វា បហាយ
កិស្មិញ្ចំ អគណោត្វា អាគន្ធកំ បិយំ ករោតិ, សោ តុម្ពាទិសោ ឯកោ ពហុ
សោចតិ, អយំ តេ មយា ធន្សិតោ ធូមការី ព្រាហ្មណោ វិយ ពហុ សោចតីតិ។

ឯវំ មហាសត្តោ រាជានំ សញ្ញាបេន្តោ កថេសិ។ សោបិ សញ្ញត្តំ គន្ធា តស្ស
បសិទ្ធិត្វា ពហុ ជនំ អនាសិ។ តតោ បជ្ជាយ ច អជ្ឈតិកសង្កហមេវ ករោន្តោ
ធានាទិនិ បុញ្ញានិ កត្វា សគ្គបរាយណោ អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហិទ្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
កោរព្យរាជា អានន្តោ អហោសិ, ធូមការី បសេនទិកោសលោ, វិជ្ជុបណ្ឌិតោ
បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ធូមការីជាតកវណ្ណានា អជ្ជមា។

[៤១៤] ៩. ជាតកវណ្ណានា

កោធជាតតំ សុត្តោតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ អញ្ញតវំ ឧចាសកំ
អារត្ត កថេសិ។ សោ បិ សោតាបន្នោ អរិយសាវកោ សាវត្ថិតោ សកជសត្តេន
សទ្ធិ កត្តារមគ្គំ បដិបទ្ធិ។ សត្តវាហោ តត្ថ ឯកស្មី ឧទកជាសុកដ្ឋានេ បញ្ច
សកជសតានិ មោចេត្វា ខាទនិយកោជនីយំ សិរិទហិទ្វា វាសំ ឧបគន្ធិ។ តេ
មនុស្សា តត្ថ តត្ថ និបទ្ធិត្វា សុប័សុ, ឧចាសកោ បន សត្តវាហាស្ស សន្តិកេ
ឯកស្មី រុក្ខមូលេ ចន្តមំ អធិដ្ឋាសិ។ អថ នំ សត្តំ វិលុម្បិតុកាមា បញ្ចសតា
ចោរា នាជានិ គហេត្វា សត្តំ បរិវាទេត្វា អជ្ឈសុ។ តេ តំ ឧចាសកំ ចន្តមន្តំ
ទិស្វា “ឥមស្ស និទ្ទាយនកាលេ វិលុម្បិស្សមា”តិ តត្ថ តត្ថ អជ្ឈសុ, សោបិ
តិយាមវត្ថី ចន្តមិយេវ។ ចោរា បច្ចុសសមយេ គហិតគហិតា

ចាសាណាមុត្តរាធយោធិឌ្ឍត្វា “កោ សត្តវាហ, ឥមំ អប្បមាទេន ជគ្គន្តំ បុរិសំ
និស្សយ ជីវិតំ លភិត្វា តវ សន្តកស្ស សាមិកោ ជាតោ, ឯតស្ស សក្ការំ
ករេយ្យាសី” តិ វត្វា បក្កមីសុ។ មនុស្សា កាលស្សេវ វុដ្ឋាយ តេហិ
ធម្មិតចាសាណាមុត្តរាធយោធិស្វា “ឥមំ និស្សយ អម្ពេហិ ជីវិតំ លទ្ធ” ត្ថិ
ឧចាសកស្ស សក្ការំ អកំសុ។ ឧចាសកោបិ ឥន្ទ្រតជ្ជានំ គន្ធា កតកិច្ចោ បុន
សាវត្ថី អាគន្ធា ជេតវនំ គន្ធា តថាគតំ បូជេត្វា វុទ្ធិត្វា និសិន្នោ “កី, ឧចាសក,
ន បញ្ញាយសី” តិ វុត្ថេ តមត្ថំ អាហោចេសិ។ សត្តា “ន ខោ, ឧចាសក, តូយេវ
អនិទ្ទាយិត្វា ជគ្គន្តោ វិសេសំ លភិ, ចោរាណាកបណ្ឌិតាបិ ជគ្គន្តោ វិសេសំ
គុណំ លភីសូ” តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណាសិយំ ព្រាហ្មនត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណកុលេ
និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា បច្ឆាគន្ធា
អការមជ្ឈេវ សន្តោ អបរភាគេ និក្ខមិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ន ចិរស្សេវ
ឈានាភិញ្ញំ និព្ពត្តិត្វា ហិមវន្តបទេសេ ហានចង្គមិរិយាបថោ ហុត្វា វសន្តោ និទ្ធំ
អនុបគន្ធា សព្ពវត្ថី ចង្គមតិ។ អថស្ស ចង្គមនកោជិយំ និព្ពត្តវុក្ខនេវតា
តុស្សិត្វា វុក្ខវិជបេ វត្វា បញ្ញំ បុច្ឆន្តិ បឋមំ គាថមាហា -

១៣៥.

“កោធជ ជាគរតំ សុត្តោ, កោធជ សុត្តេសុ ជាគរោ;
កោ មមេតំ វិជានាតិ, កោ តំ បដិភណាតិ មេ” តិ។

តត្ថ កោធាតិ កោ ឥធ។ កោ មមេតន្តិ កោ មម ឯតំ បញ្ញំ វិជានាតិ។ កោ
តំ បដិភណាតិ មេតិ ឯតំ មយា បុដ្ឋំ បញ្ញំ មយ្ហំ កោ បដិភណាតិ, កោ
ព្យាករិតុំ សក្ខិស្សតីតិ បុច្ឆតិ។

ពោធិសត្តោ តស្សាវចនំ សុត្វា -

១៣៦.

“អហំ ជាគរតំ សុត្តោ, អហំ សុត្តសុ ជាគរោ;
អហមេតំវិជានាមិ, អហំ បដិភណ្ណាមិ តេ”តិ។ -

ឥមំ កាថំ វត្វា បុន តាយ -

១៣៧.

“កថំ ជាគរតំ សុត្តោ, កថំ សុត្តសុ ជាគរោ;
កថំ ឯតំវិជានាសិ, កថំ បដិភណ្ណាសិ មេ”តិ។ -

ឥមំ កាថំ បុដ្ឋោ តមត្ថំ ព្យាករោន្តោ -

១៣៨.

“យេ ធម្មំ នប្បជានន្តិ, សំយមោតិ ធមោតិ ច;
តេសុ សុប្បមាណេសុ, អហំ ជគ្គាមិ ទេវតេ។

១៣៩.

“យេសំ រាគោ ច ទោសោ ច, អវិជ្ជា ច វិរាជិតា;
តេសុ ជាគរមាណេសុ, អហំ សុត្តោស្មិ ទេវតេ។

១៤០.

“ឯវំ ជាគរតំ សុត្តោ, ឯវំ សុត្តសុ ជាគរោ;
ឯវមេតំវិជានាមិ, ឯវំ បដិភណ្ណាមិ តេ”តិ។ - ឥមា កាថា អាហា;

តត្ថ កថំ ជាគរតំ សុត្តោតិ កថំ តំ ជាគរតំ សត្តានំ អន្តរេ សុត្តោ នាម
ហោសិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ យេ ធម្មន្តិ យេ សត្តា នវិវិធំ លោកុត្តរធម្មំ ន
បជានន្តិ។ សំយមោតិ ធមោតិ ចាតិ “អយំ សំយមោ, អយំ ធមោ” តិ ឯវញ្ច យេ
មគ្គេន អាគតំ សីលញ្ចេវ ឥន្ទ្រិយសំវេរញ្ច ន ជានន្តិ។ ឥន្ទ្រិយសំវេរេ ហិ
មនច្ឆជ្ជានំ ឥន្ទ្រិយានំ ធមនតោ “ធមោ” តិ វុច្ឆតិ។ តេសុ សុប្បមាណេសូតិ តេសុ
កិលេសនិទ្ទាវសេន សុបន្តេសុ សត្តេសុ អហំ អប្បមាទវសេន ជគ្គាមិ។

“យេសំ រកោ ចា” តិ កាថាយ យេសំ មហាវិណាសវានំ បទសតេន
និទ្ទិដ្ឋទិយឱ្យសហស្សតណ្ហាលោកសម្ពុតោ រកោ ច
នវអាហាតវត្ថុសមុជ្ជានោ នោសោ ច ទុក្ខាធិសុ អជ្ឈសុ វត្ថុសុ អញ្ញាណភូតា
អវិជ្ជា ចាតិ ឥមេ កិលេសាវិរាជិតា បហីនា, តេសុ អរិយេសុ សញ្ញាការេន
ជាគរមាណេសុ តេ ឧបាទាយ អហំ សុត្តោ នាម ទេវតេតិ អត្តោ។ ឯវំ ជាគរតន្តិ
ឯវំ ទេវតេ អហំ ឥមិនា ការណេន ជាគរតំ សុត្តោ នាមាតិ។ ឯស នយោ
សព្ពបទេសុ។

ឯវំ មហាសត្តេន បញ្ចេ កថិតេ តុជ្ជា ទេវតា តស្ស បុតី ករោន្តិ
ឱសានកាថមាហា -

១៤១.

“សាធុ ជាគរតំ សុត្តោ, សាធុ សុត្តេសុ ជាគរោ;
សាធុ មេតំ វិជានាសិ, សាធុ បដិភណាសិ មេ” តិ។

តត្ថ សាធុតិ ភទ្ទកំ កត្វា តំ ឥមំ បញ្ចំ កថេសិ, មយម្មិ នំ ឯវមេវ
កថេមាតិ។ ឯវំ សា ពោធិសត្តស្ស បុតី កត្វា អត្តនោ វិមានមេវ ចាវិសិ។

សត្តា ៩ម៍ ធម្មទេសនំ អាហារិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា ទេវធីតា ឧប្បលវណ្ណា អហោសិ, តាបសោ បន អហមេវ អហោសិ” ត្ថិ។

ជាតកំ ជាតកវណ្ណានា នវមា។

[៤០៥] ០០. កុម្មាសបិណ្ឌិជាតកវណ្ណានា

ន កិវត្ថិ តិ ៩ទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ មល្លិកំ ទេវី អារត្ត កថេសិ។ សា ហិ សាវត្ថិយំ ឯកស្ស មាលាការជេដ្ឋកស្ស ធីតា ឧត្តមរូបជរា មហាបុញ្ញា សោឡសវស្សិកកាលេ ឯកទិវសំ កុមារិកាហិ សទ្ធិ បុច្ឆារាមំ គច្ឆន្តិ តយោ កុម្មាសបិណ្ឌោ គហេត្វា បុប្ផបច្ឆិយំ វេបេត្វា គច្ឆតិ។ សា នគរតោ និក្ខមនកាលេ ភគវន្តំ សវីរប្បកំ វិស្សន្តេត្វា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតំ នគរំ បរិសន្តំ ទិស្វា តយោ កុម្មាសបិណ្ឌោ ឧបនាមេសិ។ សត្តា ចតុមហារាជទត្ថិយំ បត្តំ ឧបនេត្វា បដិគ្គហេសិ។ សាហិ តថាគតស្ស ចាទេ សិរសា វន្តិត្វា ពុទ្ធារម្មណំ បីតី គហេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ សត្តា តំ ឱលោកេត្វា សិតំ ចាត្វាកាសិ។ អាយស្មា អានន្តោ “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ កោ បច្ឆយោ តថាគតស្ស សិតករណា” តិ ភគវន្តំ បុច្ឆិ។ អថស្ស សត្តា “អានន្ត, អយំ កុមារិកា ៩មេសំ កុម្មាសបិណ្ឌានំ ជលេន អន្លេវ កោសលវញ្ញោ អគ្គមហេសី ភវិស្សតី” តិ សិតការណំ កថេសិ។

កុមារិកាហិ បុច្ឆារាមំ គតា។ តំ ទិវសមេវ កោសលរាជា អជាតសត្តនា សទ្ធិ យុជ្ឈន្តោ យុទ្ធបរាជិតោ បលាយិត្វា អស្សំ អភិរុយ្ហ អាគច្ឆន្តោ តស្សា គីតសទ្ធិ សុត្វា បដិពទ្ធិចិត្តោ អស្សំ តំ អារាមាភិមុខំ បេសេសិ។ បុញ្ញសម្បជ្ជា កុមារិកា រាជានំ ទិស្វា អបលាយិត្វាវ អាគន្ធា អស្សស្ស នាសវជ្ជុយា គណ្ហិ, រាជា អស្សបិដ្ឋិយំ និសិទ្ធាវ “សសាមិកាសិ, អសាមិកាសិ” តិ បុច្ឆិត្វា

អសាមិកការព្រាត្រា អស្សា ឡើយ វាតាតបកិលន្តោ តស្សា អង្គេនិបន្តោ
មុហុត្តំ វិស្សមិត្តា តំ អស្សបិដ្ឋិយំ និសីទាបេត្វា ពលកាយបរិវត្តោ នគរំ
បរិសិត្តា អត្តនោ កុលយរំ បេសេត្វា សាយន្តសមយេ យានំ បហិណ្ឌិត្វា
មហាន្តេន សក្ការសម្មានេន កុលយរតោ អាហារាបេត្វា រតនរាសិម្ហំ ឋបេត្វា
អភិសេកំ ទត្វា អគ្គមហេសី អកាសិ។ តតោ បដ្ឋាយ ច សា រញ្ជោ បិយា
អហោសិ មនាថា, បុព្វដ្ឋាយិ កាធិបា បញ្ចបា កល្យាណធម្មបា សមន្មាគតា
បតិទេវតា, ពុទ្ធានម្បិ វល្លភា អហោសិ។ តស្សា សត្ត តយោ កុម្មាសបិណ្ឌោ
ទត្វា តំ សម្បត្តិ អធិគតភារោ សកលនគរំ បត្តិត្វា គតោ។

អថេកទិវសំ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អាវុសោ, មល្លិកា ទេវី ពុទ្ធានំ
តយោ កុម្មាសបិណ្ឌោ ទត្វា តេសំ ជលេន តំ ទិវសញ្ញោ អភិសេកំ បត្តា, អហោ
ពុទ្ធានំ មហាគុណតា” តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ កថាយ
សន្និសិទ្ធា” តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា” តិ វុត្តេ “អនច្ឆិយំ, ភិក្ខុវេ, មល្លិកាយ
ឯកស្ស សព្ពញ្ញពុទ្ធស្ស តយោ កុម្មាសបិណ្ឌោ ទត្វា កោសលរញ្ជោ
អគ្គមហេសីភារាវធិគមោ។ កស្មា? ពុទ្ធានំ គុណមហាន្តតាយ។
ចោរាណកបណ្ឌិតា បន បច្ឆេកពុទ្ធានំ អលោណកំ អស្មេហំ អដាណិកំ
កុម្មាសំ ទត្វា តស្ស ជលេន ទុតិយេ អត្តភារេ តិយោជនសតិកេ កាសិវដ្ឋេ
រជ្ជសិរី ចាបុណ្ណិសូ” តិ វត្តា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មី
ទលិទ្ធកុលេ និព្វត្តិត្វា វយប្បត្តោ ឯកំ សេដ្ឋី និស្សាយ ភតិយា កម្ពំ ករោន្តោ
ជីវិកំ កប្បេសិ។ សោ ឯកទិវសំ “ចាតរាសត្ថាយ មេ ភវិស្សតី” តិ
អន្តរាបលាតោ ចត្តារោ កុម្មាសបិណ្ឌោ គហេត្វា កម្ពុន្តំ គប្បន្តោ ចត្តារោ
បច្ឆេកពុទ្ធេ ភិក្ខុចារត្ថាយ ពារាណសិនគរាភិមុខេ អាគប្បន្តេ ទិស្វា “ឥមេ ភិក្ខុ

សន្ទាយ ពារាណសី គប្បន្តិ, មយ្ហម្យមេ ចត្តារោ កុម្មាសបិណ្ឌា អត្ថិ, យំនូនាហំ
ឥមេ ឥមេសំ ធនេយ្យ"ន្តិ ចិន្តេត្វា តេ ឧបសំកមិត្វា វន្តិត្វា "ភន្តេ, ឥមេ មេ ហេតុ
ចត្តារោ កុម្មាសបិណ្ឌា, អហំ ឥមេ តុម្ហាកំ ធនាមិ, សាធុ មេ, ភន្តេ, បដិគ្គណ្ឌាថ,
ឯវមិទំ បុញ្ញំ មយ្ហំ ភវិស្សតិ ធិយវត្ថំ ហិតាយ សុខាយា"តិ វត្វា តេសំ
អធិវាសនំ វិនិត្វា វាលិកំ ឧស្សាបេត្វា ចត្តារិ អាសនាទិ បញ្ញាបេត្វា តេសំ ឧបរិ
សាខាភន្តំ អត្ថរិត្វា បច្ឆេកពុទ្ធបដិចាជិយា និសីទាបេត្វា បណ្ណាបុជេន ឧទកំ
អាហារិត្វា ធឹក្ខណោធឹកំ ចាតេត្វា ចត្វសុ បត្តេសុ ចត្តារោ កុម្មាសបិណ្ឌា
បតិជ្ជាបេត្វា វន្តិត្វា "ភន្តេ, ឯតេសំ និស្សន្ទេន ទលិទ្ធកេហេ និព្ពត្តិ នាម មា
ហោតុ, សព្ពញ្ញតញ្ញាណាប្បដិវេធស្ស បច្ឆយោ ហោតុ"តិ អាហា។ បច្ឆេកពុទ្ធា
បរិភុញ្ញីសុ, បរិភោគាវសានេ អនុមោទនំ កត្វា ឧប្បតិក្វា នន្ទមូលកបញ្ញាវមេវ
អគម៌សុ។

ពោធិសត្តោ អញ្ញាលី បគ្គយ្ហ បច្ឆេកពុទ្ធកតំ បីតី គហេត្វា តេសុ ចក្កបបំ
អតីតេសុ អត្តនោ កម្មន្តំ គន្ធា យាវតាយុកំ ធានំ អនុស្សរិត្វា កាលំ កត្វា
តស្ស ជលេន ពារាណសីវញ្ញោ អគ្គមហេសីយា កុច្ឆិម្ហំ និព្ពត្តិ,
ព្រហ្មទត្តកុមារោតិស្ស នាមំ អកំសុ។ សោ អត្តនោ បទសា គមនកាលតោ
បដ្ឋាយ "អហំ ឥមស្មីយេវ នគរេ ភតកោ ហុត្វា កម្មន្តំ គប្បន្តោ បច្ឆេកពុទ្ធានំ
ចត្តារោ កុម្មាសបិណ្ឌា ធានា តស្ស ធានស្ស ជលេន ឥធនិព្ពត្តោ"តិ
បសន្នាទាសេ មុខនិមិត្តំ វិយ សព្ពំ បុរិមជាតិកិរិយំ ជាតិស្សវញ្ញាណោ ចាកដំ
កត្វា បស្សិ។ សោ វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ គន្ធា សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា
បច្ឆាគន្ធា សិក្ខិតសិប្បំ បិតុ ធស្សេត្វា តុជ្ជេន បិតរា ឱបរដ្ឋេ បតិជ្ជាបិតោ,
អបរភាគេ បិតុ អច្ឆយេន រដ្ឋេ បតិជ្ជាសិ។ អថស្ស ឧត្តមរូបធរំ កោសលវញ្ញោ
ជីតរំ អានេត្វា អគ្គមហេសី អកំសុ, ធម្មមជ្ឈិមទិវសេ បនស្ស សកលនគរំ
ទេវនគរំ វិយ អលង្ករីសុ។

សោ នគរំ បទក្ខិណំ កត្វា អលង្កិតចាសាធំ អភិរុហិត្វា មហាតលមជ្ឈេ
សមុស្សិតសេតច្ចត្តំ បល្លង្គំ អភិរុយ្ហំ និសិន្នោ បរិវារេត្វា បិតេ ឯកតោ អមច្ចេ,
ឯកតោ ព្រាហ្មណាគហបតិអាធយោ នាធាវិកវេ សិរិវិលាសសមុជ្ឈលេ,
ឯកតោ នាធាវិធបណ្ណាការហត្ថេ នាគរមនុស្សេ, ឯកតោ
អលង្កិតនេវច្ឆរសង្ឃំ វិយ សោឡសសហស្សសង្ឃំ នាជកិត្តិគណន្តិ ឥមំ
អតិមនោរមំ សិរិវិករំ ឱលោកេន្តោ អត្ថនោ បុព្វកម្មំ អនុស្សរិត្វា “ឥធំ
សុវណ្ណាបិណ្ឌិកំ កញ្ចនមាលំ សេតច្ចត្តំ, ឥមាធិ ច អនេកសហស្សានិ
ហត្ថិវាហនអស្សវាហនវេហាធានិ, មណិមុត្តាធិបូរិតា សារគព្ភា,
នាធាវិធធចញ្ញបូរិតា មហាបថី, នេវច្ឆរបដិភាគា នារិយោ ចាតិ សញ្ញោបេស
មយ្ហំ សិរិវិកវោ ន អញ្ញស្ស សន្តកោ, ចតុន្នំ បច្ចេកពុទ្ធានំ ទិន្នស្ស
ចតុកុម្មាសបិណ្ឌាធានស្សេវ សន្តកោ, តេ និស្សាយ មយា ឯស លទ្ធោ” តិ
បច្ចេកពុទ្ធានំ គុណំ អនុស្សរិត្វា អត្ថនោ កម្មំ ចាកជំ អកាសិ។ តស្ស តំ
អនុស្សរន្តស្ស សកលសរីរំ បីតិយា បូរិ។ សោ បីតិយា តេមិតហធយោ
មហាជនស្ស មជ្ឈេ ឧទានគីតំ កាយន្តោ ទ្វេ គាថា អកាសិ -

១៤២.

“ន កិរត្តិ អនោមទស្សិសុ, ចារិចរិយា ពុទ្ធសុ អប្បិកា;
សុក្ខាយ អលោណិកាយ ច, បស្ស ជលំ កុម្មាសបិណ្ឌិយា។

១៤៣.

“ហត្ថិគវាស្សា ចិមេ ពហូ, ធនធាញ្ញំ បថី ច កេវលា;
នារិយោ ចិមា អច្ឆរមា, បស្ស ជលំ កុម្មាសបិណ្ឌិយា” តិ។

តត្ថ អនោមទស្សិសុតិ អនោមស្ស អលាមកស្ស បច្ចេកពោធិញ្ញាណស្ស
ទិដ្ឋត្តា បច្ចេកពុទ្ធា អនោមទស្សិនោ នាម។ ចារិចរិយាតិ

អភិវាទនបច្ចុជ្ជានញ្ញាលិកម្មាទិភេទា សាមីចិកិរិយាបិ, សម្បត្តិ ទិស្វា អត្តនោ
សន្តកំ អប្បំ វា ពហំ វា លូខំ វា បណ្ឌិតំ វា ធម្មេយ្យធម្មំ ចិត្តំ បសាទេត្វា គុណំ
សល្លកេត្វា តិស្សោ ចេតនា វិសោធន្តោ ជលំ សទ្ធិហិត្វា បរិច្ឆេទនកិរិយាបិ។
ពុទ្ធសូតិ បច្ចេកពុទ្ធសុ។ អប្បិកាតិ មន្ទា បរិត្តា នាម នត្ថិ កិរិ។ សុក្ខាយាតិ
និស្សហាយ។ អលោណិកាយាតិ ជាណាតិវិហិតាយ។ និច្ឆាណិកត្តា ហិ សា
“អលោណិកា”តិ វុត្តា។ កុម្មាសបិណ្ឌិយាតិ ចត្តារោ កុម្មាសបិណ្ឌោ ឯកតោ
កត្វា គហិតំ កុម្មាសំ សន្ទាយ ឯវមាហ។ គុណាវន្តានំ សមណាព្រាហ្មណានំ
គុណំ សល្លកេត្វា ចិត្តំ បសាទេត្វា ជលុប្បត្តិ ចាដិកផ្លូវមាណំ តិស្សោ ចេតនា
វិសោធន្តោ ទិន្នបទកិណ្ឌា អប្បិកា នាម នត្ថិ, និព្ពត្តនិព្ពត្តជ្ជានេ
មហាសម្បត្តិមេវ ទេតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ ហោតិ ចេត្ត -

“នត្ថិ ចិត្ត បសន្នម្ហិ, អប្បិកា នាម ទកិណ្ឌា;
តថាគតេ វា សម្ពុទ្ធ, អថ វា តស្ស សាវកេ។

“តិដ្ឋន្តេ និព្ពតេ ចាបិ, សមេ ចិត្ត សមំ ជលំ;
ចេតោបណ្ឌិធិហោតុ ហិ, សត្តា គច្ឆន្តិ សុគ្គតិ”ន្តិ។ (វិ. វ. ៨០៤, ៨០៦);

ឥមស្ស បនត្ថស្ស ធិបនត្តាយ -

“ឪរោទនំ អហមទាសី, ភិក្ខុនោ បិណ្ឌាយ ចរន្តស្ស; (វិ. វ. ៤០៣);
តស្ស មេ បស្ស វិមាណំ, អច្ឆរា កាមវណ្ណិនិហមស្មិ។ (វិ. វ. ៣៣៤);

“អច្ឆរាសហស្សស្សហំ, បវរា បស្ស បុញ្ញានំ វិចាកំ;
តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធម៌ជ្ឈតិ។

“ឧប្បជ្ឈន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា;

តេជស្ឋី ឯវំ ជលិតានុភាវា, វល្លោ ច មេ សព្វទិសា បភាសតី"តិ។ (វិ. វ.
៣៣៤-៣៣៦) -

ឯវំមាធិនិវិមានវត្ថុនិ អាហារិតញ្ញានិ។

ធនធាញ្ញានិ មុត្តាធិធនញ្ញា សត្ត ធាញ្ញានិ ច។ បថវី ច កេវលាតិ សកលា
ចេសា មហាបថវីតិ សកលបថវី ហត្ថគតំ មញ្ញមាធាវទតិ។ បស្ស ជលំ
កុម្មាសបិណ្ឌិយាតិ អត្តនោ ធានជលំ អត្តនាវ ទស្សន្តោ ឯវំមាហា។ ធានជលំ
កិរ ពោធិសត្តា ច សព្វញ្ញាពុទ្ធាយេវ ច ជាធនិ។ តេជេវ សត្តា ឥតិវុត្តកេ សុត្តន្តំ
កថេន្តោ -

“ឯវំព្រោ, ភិក្ខុវេ, សត្តា ជាធម្មំ ធានសំវិភាគស្ស វិចាកំ, យថាហំ
ជាធាមិ, ន អទត្វា ភុញ្ញេយ្យំ, ន ច នេសំ មច្ឆេវមលំ ចិត្តំ បរិយាធាយ
តិដ្ឋេយ្យ។ យោបិ នេសំ អស្ស ចរិមោ អាលោចោ ចរិមំ កតធុំ, តតោបិ ន
អសំវិភជិត្វា ភុញ្ញេយ្យំ, សច នេសំ បដិគ្គាហកា អស្ស។ យស្មា ច ខោ,
ភិក្ខុវេ, សត្តា ន ឯវំ ជាធនិ ធានសំវិភាគស្ស វិចាកំ, យថាហំ ជាធាមិ,
តស្មា អទត្វា ភុញ្ញេយ្យំ, មច្ឆេវមលញ្ញា នេសំ ចិត្តំ បរិយាធាយ តិដ្ឋតី"តិ
(ឥតិវុ. ២៦)។

ពោធិសត្តេបិ អត្តនោ ធម្មមន្តលទិវសេ សញ្ញាតបិតិចាមោដ្ឋោ ឥមាហិ
ធ្វិហិ គាថាហិ ឧធានគីតំ គាយិ។ តតោ បដ្ឋាយ “រញ្ញោ បិយគីត”ន្តិ
ពោធិសត្តស្ស នាជកិត្តិយោ ច សេសនាជកកន្ធានយោបិ ច អន្តេបុរជនោបិ
អន្តោនករវាសិនោបិ ពហិនករវាសិនោបិ ចាណគារេសុបិ អមច្ចមណ្ឌលេសុបិ
“អម្ពាភំ រញ្ញោ បិយគីត”ន្តិ តទេវ គីតំ គាយន្តិ។ ឯវំ អទ្ធានេ គតេ អគ្គមហេសី
តស្ស គីតស្ស អត្តំ ជាធិតុកាមា អហោសិ, មហាសត្តំ បន បុច្ឆិតុំ ន វិសហាតិ។

អថស្សៈ ឯកស្មី គុណៈ បសីទិស្វា ឯកទិសំ រាជា “ភទ្ទេ, វរំ តេ ទស្សៈមិ, វរំ
 គណ្ណាហី” តិ អាហា។ “សាធុ, ទេវ, គណ្ណាមី” តិ។ “ហត្ថិអស្សៈមិសុ តេ កី
 ទម្មី” តិ? “ទេវ, តុម្ពេ និស្សៈយ មយ្ហំ ន កិញ្ចំ នត្ថិ, ន មេ ឯតេហិ អត្តោ, សចេ បន
 ទាតុកាមាត្ថ, តុម្ពាភំ គីតស្ស អត្ថំ កថេត្វា ទេថា” តិ។ “ភទ្ទេ, កោ តេ ឥមិនា
 វរេន អត្តោ, អញ្ញំ គណ្ណាហី” តិ។ “ទេវ, អញ្ញេន មេ អត្តោ នត្ថិ, ឯតេនេវ
 គណ្ណាមី” តិ។ “សាធុ ភទ្ទេ, កថេស្សៈមិ, តុម្ពំ បន ឯកិកាយ រហោ ន
 កថេស្សៈមិ, ទ្វាទសយោជនិកាយ ពារាណសិយា ភេរី ចរាបេត្វា រាជទ្វារេ
 រតនមណ្ឌបំ ការេត្វា រតនបល្លង្គំ បញ្ញាបេត្វា អមច្ចព្រាហ្មណាទីហិ ច
 នាគរេហិ ចេវ សោឡសហិ ឥត្ថិសហស្សេហិ ច បរិវុតោ តេសំ មជ្ឈេ
 រតនបល្លង្គំ និសីទិស្វា កថេស្សៈមី” តិ។ សា “សាធុ, ទេវា” តិ សម្បជិច្ឆិ។

រាជា តថា ការេត្វា អមរគណបរិវុតោ សក្កោ ទេវរាជាវិយ
 មហាជនកាយបរិវុតោ រតនបល្លង្គំ និសីទិ។ ទេវីមិ សញ្ញាលង្ការបដិមណ្ឌិតា
 កញ្ចនភទ្ទបំ អត្ថវិស្វា ឯកមន្តេ អក្ខិកោជិយា ឱលោកេត្វា តថាវេ ហានេ
 និសីទិស្វា “ទេវ, តុម្ពាភំ តុស្សិស្វា កាយនមម្ពលគីតស្ស តាវ មេ អត្ថំ
 គគនតលេ បុណ្ណាចន្ទំ ឧដ្ឋាបេន្តោវិយ ចាកជំ កត្វា កថេថា” តិ វត្វា តតិយំ
 កាថមាហា -

១៤៤.

“អភិក្ខុណំ រាជកុញ្ញវ, កាថា ភាសសិ កោសលាធិប;
 បុច្ឆាមិ តំ រជ្ជវឌ្ឍន, ពាឡ្យំ បីតិមនោ បភាសសី” តិ។

តត្ថ កោសលាធិបាតិ ន សោ កោសលរជ្ជាធិបោ, កុសលេ បន ជម្មេ
 អធិបតី កត្វា វិហារតិ, តេន នំ អាលបន្តិ ឯវមាហា, កុសលាធិប

កុសលជ្ឈាសយាតិ អត្តោ ពាឡិ បីតិមនោ បកាសសីតិ អតិរិយ
បីតិយុត្តចិត្តោ ហុត្វា ភាសសិ, តស្មា កថេថ តាវ មេ ឯតាសំ កាថានំ អត្ថន្តិ។

អថស្ស កាថានមត្តំ អាវិ ករោន្តោ មហាសត្តោ ចតស្សោ កាថា អភាសិ -

១៤៥.

“តមស្មីយេវ នគរេ, កុលេ អញ្ញាតរេ អហំ;
បរកម្មករោ អាសិ, ភតកោ សីលសំរុតោ។

១៤៦.

“កម្មាយ និក្ខមន្តោហំ, ចតុរោ សមណោទ្គសំ;
អាចារសីលសម្បន្នេ, សីតិក្ខតេ អនាសវេ។

១៤៧.

“តេសុ ចិត្តំ បសាទេត្វា, និសីទេត្វា បណ្ណាសន្តតេ;
អទំ ពុទ្ធានំ កុម្មាសំ, បសន្នោ សេហិ ចាណិភិ។

១៤៨.

“តស្ស កម្មស្ស កុសលស្ស, ឥទំ មេ ឯទិសំ ជលំ;
អនុកោមិ ឥទំ រដ្ឋំ, ដីតំ ធរណីមុត្តម”ន្តិ។

តត្ថ កុលេ អញ្ញាតរេតិ នាមេន វា គោត្តន វា អចាកដេ ឯកស្មីយេវ
កុលេ។ អហុន្តិ និព្ពត្តិ។ បរកម្មករោ អាសិន្តិ តស្មី កុលេ ជាតោវាហំ
ទលិទ្ធតាយ បរស្ស កម្មំ កត្វា ជីវិកំ កប្បន្តោ បរកម្មករោ អាសិ។
ភតកោតិ បរវេតនភតោ។ សីលសំរុតោតិ បញ្ចសីលសំរុតេ ឋិតោ, ភតិយា
ជីវន្តោបិ ទុស្សីល្យំ បហាយ សីលសម្បន្នោវ អហោសិន្តិ ធិបេតិ។ កម្មាយ

និក្ខមន្តោហន្តិ តំ ទិវសំ កត្តព្ភកិច្ចស្ស ករណាត្ថាយ និក្ខន្តោ អហំ។ ចតុរោ
សមណោទ្គសន្តិ ភន្តេ, អហំ នគរា និក្ខម្ម មហាមគ្គំ អារុយ្ហ អត្ថនោ កម្មភូមិ
គច្ឆន្តោ ភិក្ខុយ ពារាណសិនគរំ បរិសន្នេ សមិតទាបេ ចត្តារោ បព្ពជិតេ
អន្ទសំ។ អាចារសីលសម្បន្នេតិ ឯកវិសតិយា អនេសនាហិ ជីវិតកកប្បនំ
អនាចារោ នាម, តស្ស បដិបក្ខេន អាចារេន ចេវ មគ្គជលេហិ អាគតេន
សីលេន ច សមន្តាគតេ។ សីតិភូតេតិ រាគាទិបរិឡាហរូបសមេន ចេវ
ឯកានសអគ្គិនិព្វាបនេន ច សីតិភាវប្បត្តេ។ អនាសវេតិ
កាមាសវាទិវិហិតេ។ និសីទេត្វាតិ វាលីកាសនានំ ឧបរិ សន្តតេ បណ្ណាសន្តរេ
និសីទាបេត្វា។ សន្តរោ ហិ ឥធ សន្តតោតិ វុត្តោ។ អនន្តំ នេសំ ឧទកំ ទត្វា
សក្កច្ចំ សកេហិ ហត្ថហិ កុម្មាសំ អនាសី។ កុសលស្សាតិ អាហេត្យានវដ្ឋដ្ឋេន
កុសលស្ស។ ជលន្តិ តស្ស និស្សន្ទជលំ។ ដីតន្តិ សព្ពសម្បត្តិដុល្លិតំ។

ឯវញ្ច មហាសត្តស្ស អត្ថនោ កម្មជលំ វិត្តារេត្វា កថេន្តស្ស សុត្វា ទេវី
បសន្នមនា “សចេ, មហារាជ, ឯវំ បច្ចក្ខតោ ទានជលំ ជាតាថ, ឥតោ ទានិ
បដ្ឋាយ ឯកំ ភត្តបិណ្ឌំ លភិត្វា ធម្មិកសមណាព្រាហ្មណានំ ទត្វាវ
បរិភុញ្ញេយ្យាថា”តិ ពោធិសត្តស្ស បុតិ ករោន្តិ -

១៤៩.

“ទទំ ភុញ្ញា មា ច បមាទោ, ចក្កំ វត្ថយ កោសលាធិប;
មា រាជ អធម្មិកោ អហុ, ធម្មំ ចាលយ កោសលាធិចា”តិ។ - ឥមំ
កាថមាហ;

ភត្ត ទទំ ភុញ្ញាតិ អញ្ញេសំ ទត្វាវ អត្ថនា ភុញ្ញា។ មា ច បមាទោតិ ទានាធិសុ
បុញ្ញេសុ មា បមជ្ជិ។ ចក្កំ វត្ថយ កោសលាធិចាតិ កុសលជ្ឈាសយ, មហារាជ,
បតិវ្របទេសវាសាធិកំ ចតុព្ភិធំ ធម្មចក្កំ បវត្តេហិ។ បកតិវថោ ហិ ធ្វិហិ

ចក្កេហិ គប្បតិ, អយំ បន កាយោ ឥមេហិ ចតុហិ ចក្កេហិ ទេវលោកំ គប្បតិ,
តេន តេ “ធម្មចក្ក”ន្តិ សង្ឃំ គតា, តំ តុំ ចក្កំ បវត្តេហិ។ អធម្មិកោតិ យថា
អញ្ញោ ធន្ទាគតី គប្បន្តា លោកំ ឧប្បយន្តេ ប័ន្ទេ ត្វាវិយ ធនមេវ សំកឡន្តា
អធម្មិកា ហោន្តិ, តថា តុំ មា អធម្មិកោ អហុ។ ធម្មំ ចាលយាតិ -

“ធានំ សីលំ បរិច្ចាគំ, អន្ធមំ មន្តរំ តបំ;
អក្កោជំ អវិហឹសញ្ច, ខន្តិញ្ច អវិរោធន”ន្តិ។ (ជា. ២.២១.១៧៦) -

ឥមំ បន ធនវិធំ រាជធម្មមេវ ចាលយ រក្ខ, មា បរិច្ចជិ។

មហាសត្តោ តស្ស វចនំ សម្មជិច្ឆន្តោ -

១៥០.

“សោហំ តទេវ បុនប្ប្បនំ, វដ្តមំ អាចរិស្សាមិ សោភនេ;
អរិយាចរិតំ សុកោសលេ, អរហន្តោ មេ មនាចាវ បស្សិតុ”ន្តិ។ -
កាថមាហ;

តត្ថ វដ្តមន្តិ មគ្គំ។ អរិយាចរិតន្តិ អរិយេហិ ពុទ្ធាធិហិ អាចិណ្ណំ។
សុកោសលេតិ សោភនេ កោសលវញ្ញោ ជីតេតិ អត្តោ។ អរហន្តោតិ
កិលេសេហិ អារកត្តា, អរាធិញ្ច អរិយញ្ច ហតត្តា, បច្ចយានំ អរហត្តា
ឃីវលទ្ធនាមា បច្ឆេកពុទ្ធា។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - ភន្តេ, កោសលរាជជីតេ សោ អហំ
“ធានំ មេ ធិន្ត”ន្តិ តិវ្តី អកត្វា បុនប្ប្បនំ តទេវ អរិយាចរិតំ ធានមគ្គំ
អាចរិស្សាមិ។ មយ្ហញ្ញំ អគ្គធិក្ខណោយ្យត្តា អរហន្តោ មនាបធស្សនា, បីវរាធិនិ
ធាតុកាមតាយ តេយេវ បស្សិតុំ ឥន្ទ្រាមីតិ។

ឯវត្តា បន វត្តា រាជា ទេវីយា សម្បត្តិ ឌីលោកេត្វា “ភន្ទេ, មយា តាវ
បុរិមភវេ អត្តនោ កុសលកម្មំ វិត្តាវេត្វា កថិតំ, ឥមាសំ បន នារីនំ មជ្ឈេ រូបេន
វាលីឡាវិលាសេន វា តយា សទិសី ឯកាបិ នត្តិ, សា ភូ កី កម្មំ កត្វា ឥមំ
សម្បត្តិ បដិលភី” តិ បុច្ឆន្តោ បុន កាថមាហា -

១៥១.

“ទេវី វិយ អច្ឆបមា, មជ្ឈេ នារីគណាស្ស សោភសិ;
កី កម្មមកាសិ ភទ្ទកំ, កេនាសិ វណ្ណាវតី សុកោសលេ” តិ។

តស្សត្ថោ - ភន្ទេ សុកោសលេ កោសលវញ្ញោ សុដិទេ ភូ រូបសម្បត្តិយា
អច្ឆបមា តិទសបុរេ សក្កស្ស ទេវវញ្ញោ អញ្ញតរា ទេវធិតាវិយ ឥមស្ស
នារីគណាស្ស មជ្ឈេ សោភសិ, បុព្វេ កី នាម ភទ្ទកំ កល្យាណកម្មំ អកាសិ,
កេនាសិ ការណេន ឯវំ វណ្ណាវតី ជាតាតិ។

អថស្ស សា បុរិមភវេ កល្យាណកម្មំ កថេន្តិ សេសកាថាទ្វយមាហា -

១៥២.

“អម្ពជ្ជកុលស្ស ខត្តិយ, ធាស្សាហំ បរេបេសិយា អហំ;
សញ្ញតា ច ធម្មជីវិនី, សីលវតី ច អចាបទស្សនា។

១៥៣.

“ឧទ្ធទគត្តំ អហំ តទា, ចរមានស្ស អទាសី ភិក្ខុនោ;
វិត្តា សុមនា សយំ អហំ, តស្ស កម្មស្ស ជលំ មមេទិស” ត្ថិ។

សាបិ កិរ ជាតិស្សរាវ អហោសិ, តស្មា អត្តនោ ជាតិស្សវញ្ញាណេន
បរិច្ឆិន្ទិត្វាវ កថេសិ។

តត្ថ អម្ពជ្ជកុលស្សាតិ កុដុម្ពិយកុលស្ស។ ធាស្សាហន្តិ ធាសី អហំ,
“ធាសាហ”ន្តិបិ ចាហោ។ បរេសិយាតិ បរេហិ តស្ស តស្ស កិច្ចស្ស
ករណត្ថាយ បេសិតញ្ញា បេសនកាវិកា។ សញ្ញតាតិ ធាសិយោ នាម ទុស្សីលា
ហោន្តិ, អហំ បន តីហិ ធូរេហិ សញ្ញតា សីលសម្មន្នា។ ធម្មជីវិនិតិ
បរេវញ្ញនាធិនិ អកត្វា ធម្មេន សមេន បវត្តិតជីវិកា។ សីលវត្ថតិ
អាចារសម្មន្នា គុណាវតី។ អចាបទស្សនាតិ កល្យាណទស្សនា បិយធម្មា។

ឧទ្ធពកត្តន្តិ អត្ថនោ បត្តកោដ្ឋាសវសេន ឧទ្ធវិទ្ធាលទូភាគកត្តំ។
ភិក្ខុនោតិ ភិន្នកិលេសស្ស បច្ចេកពុទ្ធស្ស។ វិត្តា សុមនាតិ តុដ្ឋា
សោមនស្សជាតា កម្មជលំ សទ្ធិហន្តិ។ តស្ស កម្មស្សាតិ តស្ស
ឯកភិក្ខុនានកម្មស្ស។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - អហំ, មហារាជ, បុព្វេ សាវត្ថិយំ
អញ្ញតរស្ស កុដុម្ពិយកុលស្ស ធាសី ហុត្វា អត្ថនោ លទូភាគកត្តំ អាធាយ
និក្ខមន្តិ ឯកំ បច្ចេកពុទ្ធិំ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ ទិស្វា អត្ថនោ តណ្ហំ មិលាបេត្វា
សញ្ញតាធិគុណសម្មន្នា កម្មជលំ សទ្ធិហន្តិ តស្ស តំ កត្តំ អធាសី, សាហំ
យាវតាយុកំ វត្វា កាលំ កត្វា តត្ថ សាវត្ថិយំ កោសលរញ្ជោ
អគ្គមហេសិយា កុដ្ឋិម្ពំ និព្ពត្តិទ្វា ឥនាទិ តវ ចាទេ បរិចរមាណា វេរុបំ សម្មត្តិ
អនុភវាមិ, តស្ស មម កម្មស្ស ឥនមិទិសំ ជលន្តិ។ តត្ថ គុណសម្មន្នានំ
ទិន្ននាទស្ស មហាបួលការទស្សនត្ថំ -

“អគ្គតោ វេ បសន្នាន”ន្តិ (ឥតិវុ. ៩០) ប។

“ឯស ទេវមនុស្សានំ, សព្វកាមទទោ និដី”តិ (ខុ. ចា. ៨.១០) ប។ -

អាទិកាថាវិត្តារេតញ្ញា។

ឥតិ តេ ឧភោមិ អត្ថនោ បុរិមកម្មំវិត្តារតោ កថេត្វា តតោ បដ្ឋាយ ចតុសុ
នគរទ្វារេសុ នគរមជ្ឈេ និវេសនទ្វារេតិ ធន ធានសាលាយោ ការេត្វា
សកលជម្ពុទីបំ ឧន្ទុទ្គលំ កត្វា មហាធានំ បវត្តេត្វា សីលំ រក្ខិត្វា ឧចោសថកម្មំ
កត្វា ជីវិតបរិយោសានេ សគ្គបរាយណា អហោសុំ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា ទេវី
រាហុលមាតា អហោសិ, រាជា បន អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កុម្មាសបិណ្ឌិជាតកវណ្ណានា ធនសមា។

[៤០៦] ១១. បរន្តបជាតកវណ្ណានា

អាគមិស្សតិ មេ ចាបន្តិ ឥទំ សត្តា វេឡុវនេវិហារន្តោ ទេវធត្តស្ស វជាយ
បរិសក្កនំ អារព្ភ កថេសិ។ តទា ហិ ធម្មសកាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អារុសោ,
ទេវធត្តា តថាគតស្ស មារណាត្ថមេវ បរិសក្កតិ, ធនុគ្គហេ បយោជេសិ, សីលំ
បរិជ្ឈិ, នាឡាគិរី វិស្សជ្ជាបេសិ, តថាគតស្ស វិនាសត្ថមេវ ឧចាយំ ករោតី”តិ។
សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា
“ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ, បុព្វេបេស មម វជាយ បរិសក្កិ,
តាសមត្ថម្បិ បន កាតុំ អសក្កោន្តោ អត្ថនាវ ទុក្ខំ អនុភោសិ”តិ វត្វា អតីតំ
អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស
អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហំ និព្វត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិសិក្ខិ,
សព្ពរុតជាធនមន្តំ ឧគ្គល្ហិ។ សោ អាចរិយស្ស អនុយោគំ ធិត្វា ពារាណសី
បច្ឆាគច្ឆិ, បិតា តំ ឱបរវេជ្ជេ ឋបេសិ។ កិញ្ចាបិ ឱបរវេជ្ជេ ឋបេតិ, មារាបេតុកាមោ
បន នំ ហុត្វា ធម្មម្បិ ន ឥច្ឆិ។ អថេកា សិដ្ឋាលី ទ្វេ ចោតកេ គហេត្វា វត្តិ

មនុស្សសុ បដិសន្ធិនេសុ និទ្ទមនេន នគរំ ចារិសិ។ ពោធិសត្តស្ស ច ចាសានេ
សយនគត្តស្ស អវិទូរេ ឯកា សាលា អត្ថិ, តត្ថេកោ អទ្ធិកមនុស្សោ ឧបាហនា
ឌីមុញ្ចាត្វា ចានមូលេ ភូមិយំ វេបេត្វា ឯកស្មី ជលកេ និងបដ្ឋិ, ន តាវ និទ្ទាយតិ។
តទា សិដ្ឋាលិយា ចោតកា ធាតាវិរិសុ។ អថ តេសំ មាតា “តាតា, មា សទ្ធី
ករិត្ត, ឯតិស្ស កាលាយ ឯកោ មនុស្សោ ឧបាហនា ឌីមុញ្ចាត្វា ភូមិយំ វេបេត្វា
ជលកេ និងបដ្ឋោ ន តាវ និទ្ទាយតិ, ឯតស្ស និទ្ទាយនកាលេ ឯតា ឧបាហនា
អាហរិត្វា តុម្ពេ ខាទាបេស្សមី” តិ អត្ថនោ ភាសាយ អាហ។ ពោធិសត្តោ
មន្តានុភាវេន តស្ស ភាសំ ជានិត្វា សយនគត្តា និក្ខម្ម វាតចានំវិរិត្វា “កោ
ឯត្ថា” តិ អាហ។ “អហំ, ទេវ, អទ្ធិកមនុស្សោ” តិ។ “ឧបាហនា តេ កុហិ” តិ?
“ភូមិយំ, ទេវ” តិ។ “ឧត្តិត្វា ឌីលម្ពេត្វា វេបេហិ” តិ។ តំ សុត្វា សិដ្ឋាលិ
ពោធិសត្តស្ស កុដ្ឋិ។

បុន ឯកទិវសំ សា តថេវ នគរំ ចារិសិ។ តទា ចេកោ មត្តមនុស្សោ
“ចានិយំ បរិស្សមី” តិ ចោក្ខរណី ឌីតរន្តោ បតិត្វា និមុត្តោ និរស្សសោ មរិ។
និវត្តា បនស្ស ទ្វេសាជកា និវាសនន្តរេ កហាបណាសហស្សំ អដ្ឋលិយា ច
មុទ្ធិកា អត្ថិ។ តទាបិ សា បុត្តកេ “ធាតម្ហា, អម្ហា” តិ វិវរន្តេ “តាតា, មា សទ្ធី
ករិត្ត, ឯតិស្ស ចោក្ខរណីយា មនុស្សោ មតោ, តស្ស ឥទញ្ចិទញ្ច អត្ថិ, សោ
បន មរិត្វា សោចានេយេវ និបដ្ឋោ, តុម្ពេ ឯតំ មនុស្សំ ខាទាបេស្សមី” តិ អាហ។
ពោធិសត្តោ តំ សុត្វា វាតចានំវិរិត្វា “សាលាយ កោ អត្ថិ” តិ វត្វា
ឯកេនុដ្ឋាយ “អហំ, ទេវ” តិ វុត្តេ “គច្ឆ ឯតិស្ស ចោក្ខរណីយា មតមនុស្សស្ស
សាជកេ ច កហាបណាសហស្សញ្ច អដ្ឋលិមុទ្ធិកញ្ច គហេត្វា សរិរមស្ស យថា
ន ឧដ្ឋហតិ, ឯវំ ឧទកេ ឌីសីទាបេហិ” តិ អាហ។ សោ តថា អកាសិ។ សា បុនបិ
កុដ្ឋិត្វា “បុរិមទិវសេ តាវ មេ បុត្តកានំ ឧបាហនា ខាទិតុំ ន អទាសិ, អដ្ឋ
មតមនុស្សំ ខាទិតុំ ន ទេតិ, ហោតុ, ឥតោ ទានិ តតិយទិវសេ ឯកោ

សបត្តរាជា អាគន្ធា នគរំ បរិភូតិស្សតិ។ អថ នំ បិតា យុទ្ធត្ថាយ បេសេស្សតិ,
តត្រ តេ សីសំ ជិន្និស្សន្តិ, អថ តេ គលលោហិតំ បិវិត្វា វេរំ មុញ្ញិស្សមិ។ តុំ
មយា សទ្ធិ វេរំ ពន្ធសិ, ជានិស្សមិ"តិ វិវិត្វា ពោធិសត្តំ តដ្ឋេត្វា បុត្តកេ
គហេត្វា និក្ខមតិ។

តតិយទិវសេ ឯកោ សបត្តរាជា អាគន្ធា នគរំ បរិវារេសិ។ រាជា ពោធិសត្តំ
“គច្ឆ, តាត, តេន សទ្ធិ យុជ្ឈា”តិ អាហា។ “មយា, ទេវ, ឯកំ ទិដ្ឋំ អត្ថិ, គន្ធី ន
វិសហាមិ, ជីវិតន្តរាយំ ភាយាមិ”តិ។ “មយ្ហំ តយិ មតេ វា អមតេ វា កី,
គច្ឆាហេវ តូ”ន្តិ? សោ “សាធ្ម, ទេវា”តិ មហាសត្តោ បរិសំ គហេត្វា សបត្តរញ្ញោ
បិតាទ្វារេន អនិក្ខមិត្វា អញ្ញំ ទ្វារំ វិវិត្វា និក្ខមិ។ តស្មី គច្ឆន្តេ សកលនគរំ តុច្ឆំ
វិយ អហោសិ។ សព្វេ តេនេវ សទ្ធិ និក្ខមីសុ។ សោ ឯកស្មី សភាគដ្ឋានេ ខន្ធាវារំ
និវាសេត្វា អច្ឆិ។ រាជា ចិន្តេសិ “ឧបរាជា នគរំ តុច្ឆំ កត្វា ពលំ គហេត្វា បលាយិ,
សបត្តរាជាបិ នគរំ បរិវារេត្វា បិតោ, ឥទានិ មយ្ហំ ជីវិតំ នត្ថិ”តិ។ សោ “ជីវិតំ
រក្ខិស្សមិ”តិ ទេវិញ្ញ បុរោហិតញ្ញ បរន្តបំ នាមេកំ ចាទមូលិកញ្ញ ទាសំ
គហេត្វា រត្តិភាគេ អញ្ញាតកវេសេន បលាយិត្វា អរញ្ញំ ចារិសិ។ ពោធិសត្តោ
តស្ស បលាតភារំ ញត្វា នគរំ បរិសិត្វា យុទ្ធី កត្វា សបត្តំ បលាបេត្វា រដ្ឋំ
គណ្ហិ។ បិតាបិស្ស ឯកស្មី នទីតីវេ បណ្ណាសាលំ កាវេត្វា ជលាជលេន
យាបេន្តោ វសិ។ រាជា ច បុរោហិតោ ច ជលាជលត្ថាយ គច្ឆន្តិ។ បរន្តបទាសោ
ទេវិយា សទ្ធិ បណ្ណាសាលាយមេវ ហោតិ។ តត្រាបិ រាជានំ បដិច្ច ទេវិយា កុច្ឆិស្មី
គញ្ញោ បតិដ្ឋាសិ។ សា អភិណ្ណាសំសគ្គវសេន បរន្តបេន សទ្ធិ អតិចរិ។ សា
ឯកទិវសំ បរន្តបំ អាហា “រញ្ញាញាតេ នេវ តវ, ន មយ្ហំ ជីវិតំ អត្ថិ, តស្មា
មារេហិ ន”ន្តិ។ “កថំ មារេមី”តិ? ឯស តំ ខត្តញ្ញ ម្ហានសាជកញ្ញ គាហាបេត្វា
ម្ហាយិតុំ គច្ឆតិ, តត្រស្ស ម្ហានដ្ឋានេ បមាទំ ញត្វា ខត្តេន សីសំ ជិន្និត្វា សរិរំ
ខណ្ឌាខណ្ឌិកំ កត្វា ភូមិយំ និខណាហិតិ។ សោ “សាធ្ម”តិ សម្មជិច្ឆិ។

អង្គកម្មវិធីសំ បុរេហិរតាយេវ ជលាជលត្ថាយ គន្ធា អវិទូរេ រញ្ជោ
ន្ទានតិ ត្ថសាមន្តេ ឯកំ រុក្ខំ អាវុយ្យ ជលាជលំ គណ្ណាតិ។ រាជា “ន្ទាយិស្សមី” តិ
បរន្តបំ ខត្តញ្ច ទ្ទានសាជកញ្ច កាហាបេត្វា នទីតិរំ អគមាសិ។ តត្ថ នំ
ទ្ទានកាលេ បមាធមាបន្នំ “មារេស្សមី” តិ បរន្តចោ គីវាយ គហេត្វា ខត្តំ
ឧត្តិបិ។ សោ មរណភយេន វិវិ។ បុរេហិរតោ តំ សទ្ធិំ សុត្វា ឱលោកេន្ទោ បរន្តបំ
រាជានំ មារេន្តំ ទិស្វា ភីតតសិរតោ សាខំ វិស្សជ្ជេត្វា រុក្ខតោ ឱវុយ្យ ឯកំ គុម្ពំ
បរិសិទ្ធា និល័យិ។ បរន្តចោ តស្ស សាខាវិស្សជ្ជនសទ្ធិំ សុត្វា រាជានំ មារេត្វា
ភូមិយំ ខណ្ឌិត្វា “ឥមស្មី ហ្មនេ សាខាវិស្សជ្ជនសទ្ធា អហោសិ, កោ នុ ខោ
ឯត្ថា” តិ វិចិនន្ទោ កញ្ចំ អទិស្វា ទ្ទត្វា គតោ។ តស្ស គតកាលេ បុរេហិរតោ
និសិន្នជ្ជានា និក្ខមិត្វា រញ្ជោ សរិរំ ខណ្ឌាខណ្ឌិកំ ទិទ្ធិត្វា អាវាជេ និខាតការំ
ញាត្វា ទ្ទត្វា អត្ថនោ វេធកយេន អនូរេសំ គហេត្វា បណ្ណាសាលំ អគមាសិ។ តំ
ទិស្វា បរន្តចោ “កី តេ, ព្រាហ្មណ, កត” តិ អាហា។ សោ អជានន្ទោ វិយ “ទេវ,
អក្ខិនិ មេ នាសេត្វា អាគតោម្ហិ, ឧស្សន្ទាសិរិសេ អរញ្ជោ ឯកស្មី វម្មិកបស្សេ
អជ្ជាសី, តត្រេកេន អាសិរិសេន នាសវាតោ វិស្សជ្ជោ មេ ភវិស្សតី” តិ អាហា។
បរន្តចោ “ន មំ សញ្ញានាតិ, ‘ទេវ’ តិ វេទតិ, សមស្សសេស្សមិ ន” តិ ចិន្ទេត្វា
“ព្រាហ្មណ, មា ចិន្ទយិ, អហំ តំ បដិជគ្គិស្សមី” តិ អស្សសេត្វា ជលាជលំ ទត្វា
សន្តប្បសិ។ តតោ បដ្ឋាយ បរន្តបទាសោ ជលាជលំ អាហារិ, ទេវីបិ បុត្តំ
វិជាយិ។ សា បុត្ត វឌ្ឍន្តេ ឯកកម្មវិធីសំ បច្ចុសសមយេ សុខនិសិន្នា សណិកំ
បរន្តបទាសំ ឯតទរោច “ត្វំ រាជានំ មារេន្ទោ កេនចិ ទិដ្ឋោ” តិ។ “ន មំ កោចិ
អទ្ទុស, សាខាវិស្សជ្ជនសទ្ធិំ បន អស្សេសី, តស្ស សាខាយ មនុស្សេន វា
តិរច្ឆានេន វា វិស្សជ្ជការំ ន ជាធមិ, យទា កទាចិ បន មេ ភយំ អាគច្ឆន្តំ
សាខាវិស្សជ្ជជ្ជានតោ អាគមិស្សតី” តិ តាយ សទ្ធិំ សល្លបន្តោ បឋមំ កាថមាហា

១៥៤.

“អាគមិស្សតិ មេ ចាបំ, អាគមិស្សតិ មេ ភយំ;
តទា ហិ ចលិតា សាខា, មនុស្សេន មិគេន វា”តិ។

តត្ថ ចាបន្តិ លាមកំ អនិជ្ជំ អកន្តំ។ ភយន្តិ ចិត្តត្រាសភយម្បិ មេ
អាគមិស្សតិ, ន សក្កា នាគន្តំ។ កីការណា? តទា ហិ ចលិតា សាខា មនុស្សេន
មិគេន វាតិ ន បញ្ញាយតិ, តស្មា តតោ មំ ភយំ អាគមិស្សតិ។

តេ “បុរោហិតោ និទ្ទាយតី”តិ មញ្ញីសុ។ សោ បន អនិទ្ទាយមាណោ តេសំ
កេមំ អស្សោសិ។ អថេកធិវសំ បុរោហិតោ បរន្តបទាសេ ជលាជលត្ថាយ គតេ
អត្តនោ ព្រាហ្មណី សវិត្វា វិលបន្លោ ធុតិយំ កាថមាហា -

១៥៥.

“ភីរុយា នូន មេ កាមោ, អវិទូរេ វសន្តិយា;
ករិស្សតិ កិសំ បណ្ណំ, សាវ សាខា បរន្តប”ន្តិ។

តត្ថ ភីរុយាតិ ឥត្ថិ ច នាម អប្បមត្តកេនាបិ ភាយតិ, តស្មា “ភីរុ”តិ វុច្ចតិ។
អវិទូរេតិ នាតិទូរេ ឥតោ កតិបយយោជនមត្តកេ វសន្តិយា ភីរុយា មយ្ហំ
ព្រាហ្មណីយា យោ មម កាមោ ឧប្បន្នោ, សោ នូន មំ កិសញ្ច បណ្ណញ្ច
ករិស្សតិ ធនេស្សតិ។ “សាវ សាខា”តិ ឥមិនា បន ឱបម្ពំ ធនេស្សតិ, យថា សាខា
បរន្តបំ កិសំ បណ្ណំ ករោតិ, ឯវន្តិ អត្ថោ។

ឥតិ ព្រាហ្មណោ កាថមេវ វេទតិ, អត្ថំ បន ន កថេតិ, តស្មា ឥមាយ
កាថាយ កិច្ចំ ធើរិយា អចាកជំ។ អថ នំ “កី កថេសិ ព្រាហ្មណា”តិ អាហា។
សោបិ “សល្លក្ខិតំ មេ”តិ វត្វា បុន ឯកធិវសំ តតិយំ កាថមាហា -

១៥៦.

“សោចយិស្សតិ មំ កន្តា, គាមេ វសមនិទ្ទតា;
ករិស្សតិ កិសំ បណ្ណំ, សាវ សាខា បរន្តប”ន្តិ។

តត្ថ សោចយិស្សតិ តិ សោកុប្បាទនេន សុក្ខាបេស្សតិ។ កន្តា តិ
ឥដ្ឋភរិយា។ គាមេ វសន្តិ ពារាណសិយំ វសន្តិ តិ អធិប្បាយោ។ អនិទ្ទតា តិ
អគរហិតា ឧត្តមរូបជរា។

បុនេកធិវសំ ចតុត្ថំ កាជមាហា -

១៥៧.

“តយា មំ អសិតាបដ្ឋិ, សិតានិ ភណ្ឌិតានិ ច;
កិសំ បណ្ណំ ករិស្សន្តិ, សាវ សាខា បរន្តប”ន្តិ។

តត្ថ តយា មំ អសិតាបដ្ឋិ តិ តយា មំ អសិតា អបដ្ឋិ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ -
ភន្តេ, អក្ខិកោជិតោ អញ្ញនសលាកាយ និហរិត្វា អភិសង្កតអសិតាបដ្ឋិ តយា
បវត្តិតានិ មន្ទហសិតានិ ច មធុរភាសិតានិ ច មំ សាវិស្សជ្ជសាខាវិវរមាណា
បរន្តបំ វិយ កិសំ បណ្ណំ ករិស្សតិ តិ។ ប-ការស្ស វ-ការំ កត្វា “វដ្ឋិ” តិ បិ
ចាហោយេវ។

អបរភាគេ កុមារោ វយប្បត្តោ អហោសិ សោឡសវស្សន្តេសិកោ។ អថ នំ
ព្រាហ្មណោ យដ្ឋិកោជិ កាហាបេត្វា ញ្ញនតិ តត្ថំ កន្តា អក្ខិនិ ឧម្ពិលេត្វា
ឱលោកេសិ។ កុមារោ “ននុ ត្វំ ព្រាហ្មណា, អន្ទោ” តិ អាហា។ សោ “នាហំ អន្ទោ,
ឥមិនា មេ ឧចាយេន ជីវិតំ រក្ខាមី” តិ វត្វា “តវ បិតរំ ជាតាសី” តិ អាហា។ “អយំ
មេ បិតា” តិ វុត្តេ “នាយំ តវ បិតា, បិតា បនតេ ពារាណសិរាជា, អយំ តុម្ពាកំ
នាសោ, សោ មាតរិ តេ វិប្បជីបដ្ឋិត្វា ឥមស្មី ហនេ តវ បិតរំ មារេត្វា និខណ្ឌី” តិ

អង្គជំនំហ៊ុត្វា ឧស្សេសី។ កុមារស្ស ៣៧៧ កោដា ឧប្បជ្ឈិ។ អថ នំ “ឥនានិ កិ
ករោមី” តិ បុច្ឆិ។ “យំ តេ ឥស្សីយេវ តិ ត្ថេ បិ តុ តេ ន កតំ, តំ ករោហី” តិ សត្តំ
បរត្ថិ អាចិ ក្ខិត្វា កុមារំ កតិ ចាហំ បរុគណ្ណំ សិ ក្ខាបេសិ។ អថេ កធិវសំ
កុមារោ ខគ្គព្វា ម្ពានសាជកព្វា គហេត្វា “ម្ពាយិ តុំ គច្ឆាម, តាតា” តិ អាហ។
បរន្តោ “សាធ្វ” តិ តេ ន សធ្វិ គតោ។ អថ ស្ស ម្ពាយិ តុំ ឌីតិ ណ្ហាកាលេ
នក្ខិណាហត្ថេ ន អសី, វាមហត្ថេ ន ច្ចឡំ គហេត្វា “តុំ កិវ ឥមស្សីយេវ តិ ត្ថេ មម
បិ តរំ ច្ចឡាយ គហេត្វា វិវរុំ មារេសិ, អហម្មិ តំ តថេវ កិវ ស្សាមី” តិ អាហ។
សោ មរណភយភីតោ បរិទេវមាឆោ ទ្វេ គាថា អភាសិ -

୧୫୬.

“អាគមា ជួន ស្រាសឆ្មាំ, អសំសិ ជួន ស្រា វរ;
អក្ខាតំ ជួន តំ តេន, យោ តំ សាខមកឡយី។

୧୫୬.

“ឥឡូវ តើ សមាគម, មម ពលស្ស ជិត្តិក;
តទៅ ហ្នឹង ចលិត សាខា, មនុស្សន មិន គេ វា” តិ។

តត្ថ អាគមាតិ សោសាខសង្ការនួន តំ អាគតោ សម្បត្តោ។ អសំសិ នួន
សោតវាតិ សោសង្ការ តវ អាហោចសិ មញ្ញោ។ អក្ខាតំ នួន តំ តេជាតិ យោ
សត្តោ តទា តំ សាខំ អកម្មយិ, តេន “ឃំ តេ បិតា មារិតោ” តិ នួន តំ ការណំ
អក្ខាតំ។ សមាគម្មាតិ សង្កម្ម, សមាគតន្តិ អត្តោ។ យំ មម ពាលស្ស “តទា
ចលិតា សាខា មនុស្សេន មិគេន វា, តតោ មេ ភយំ ឧប្បជ្ឈិស្សតី” តិ ចិន្តិតំ
បរិវិត ក្ខិតំ អហោសិ, ឥទំ តយា សទ្ធិ សមាគតន្តិ វុត្តំ ហោតិ។

តតោ កុមារោ ឌីសានតាជមាហ -

១៦០.

“តថេវ ភំ អវេទេសិ, អវេញិ បិ តវំ មម;
ហន្តា សាខាហិ ធានេន្តោ, អាគមិស្សតិ មេ ភយ”ន្តិ។

តត្ថ តថេវ ភំ អវេទេសិ តថេវ ភំ អញ្ញាសិ។ អវេញិ បិ តវំ មមាតិ ភំ មម
បិ តវំ “ន្តាយិ ភំ គន្ធាមា” តិ វិស្សាសេត្វា ន្តាយន្តំ មារេត្វា ខណ្ឌាខណ្ឌិកំ ជិន្និត្វា
និខណ្ឌិត្វា “សចេ កោចិ ជានិស្សតិ, មយ្ហម្មិ វេរុបំ ភយំ អាគមិស្សតិ” តិ
វេញេសិ, ឥទំ ខោ បន មរណភយំ ឥនានិ តវាគតន្តិ។

ឥតិ តំ វត្វា តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ ចាបេត្វា និខណ្ឌិត្វា សាខាហិ បដិច្ចានេត្វា
ខត្តំ ធាវិត្វា ន្តត្វា បណ្ណាសាលំ គន្ធា តស្ស មារិតភារំ បុរោហិតស្ស កថេត្វា
មាតវំ បរិភាសិត្វា “ឥធ កី ករិស្សមា” តិ តយោ ជនា ពារាណាសិមេវ
អគមំសុ។ ពោធិសត្តោ កនិជ្ជស្ស ឌីបរជ្ជំ ទត្វា ធានាធិនិ បុញ្ញានិ កត្វា សគ្គបទំ
បូរេសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ - “តទា បិតុរាជា ទេវទត្តោ អហោសិ, បុរោហិតោ អានន្តោ,
បុត្តរាជា បន អហមេវ អហោសិ” ន្តិ។

បរន្តបជាតកវណ្ណានា ឯកាទសមា។

គន្ធាវេន្តោ ទុតិយោ។

ជាតកុទ្ធានំ -

កុក្កុ មនោជ សុតនោ, គិដ្ឋំ ទព្ពបុប្ផ បណ្ណាកោ;
សត្តភស្ត អដ្ឋិសេនោ, កបិ ពាកព្រហ្មា ទស។

គន្ធារោ មហាកបិ ច, កុម្ភការោ ធន្ទិធម្មោ;
សោមទត្តោ សុសីមោ ច, កោជសិម្ពលិ ធូមការី;
ជាគរោ កុម្ភាសបិណ្ឌោ, បរន្តបា ឯកានស។

សត្វកនិបាតវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. អដ្ឋកនិបាតោ

[៤១៧] ១. កថានិបាតកវណ្ណានា

ឱនាតវត្តា សុចិ អល្លកេសាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ អញ្ញាតវំ
មាតុចោសកំ ឧចាសកំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិវ សាវត្ថិយំ កុលធារកោ
អាចារសម្មន្នោ បិវិ កាលកតេ មាតុនេវតោ ហុត្វា
មុខនោវននន្តកជ្ជនានន្តាបនចាធនោវនាទិវេយ្យាវច្ឆកម្មេន ចេវ
យាកុកត្តាទីហិ ច មាតវំ បដិជគ្គិ។ អថ នំ មាតា “តាត, តវ អញ្ញានិបិ
យរាវាសកិច្ចានិ អត្ថិ, ឯកំ សមជាតិកំ កុលកុមារិកំ គណ្ណាហិ, សា មំ
ចោសេស្សតិ, តូម្បិ អត្តនោ កម្មំ កវិស្សសី” តិ អាហា។ “អម្ព, អហំ អត្តនោ
ហិតសុខំ អបច្ឆាសីសមាណោ តុម្ពេ ឧបជ្ឈហមិ, កោ អញ្ញោ ឯវំ
ឧបជ្ឈហិស្សតី” តិ? “កុលវឿនកម្មំ នាម តាត, កាតុំ វជ្ជតី” តិ។ “ន មយ្ហំ
យរាវាសេន អត្តោ, អហំ តុម្ពេ ឧបជ្ឈហិត្វា តុម្ពា កំ ធូមកាលេ បព្ពជិស្សមី” តិ។
អថស្ស មាតា បុនប្បុនំ យាចិត្វាបិ មនំ អលភមាណា តស្ស ធនំ អគ្គហេត្វា
សមជាតិកំ កុលកុមារិកំ អានេសិ។ សោ មាតវំ អប្បជិក្ខិបិត្វា តាយ សទ្ធិ
សំវាសំ កប្បេសិ។ សាបិ “មយ្ហំ សាមិកោ មហាន្តេន ឧស្សាហេន មាតវំ
ឧបជ្ឈហតិ, អហម្បិ នំ ឧបជ្ឈហិស្សមិ, ឯវមស្ស បិយា ភវិស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា តំ
សក្កច្ចំ ឧបជ្ឈហិ។ សោ “អយំ មេ មាតវំ សក្កច្ចំ ឧបជ្ឈហី” តិ តតោ បដ្ឋាយ

លទ្ធផលនៃ មធ្យមនិយមន័យនៃ តស៊ូយេវ ទេតិ។ សា អបរកាតេ ចិន្តេសិ
“អយំ លទ្ធផលនៃ មធ្យមនិយមន័យនៃ មយ្ហញ្ញេវ ទេតិ, អន្ទា មាតវំ
នីហរិតុកាមា ភវិស្សតិ, នីហរណ្ហាចាយមស្សា កវិស្សមី”តិ ឯវំ អយោនិសោ
ឧប្បជ្ឈិត្វា ឯកំ ធិវសំ អាហា - “សាមិ, តយិ ពហិ និក្ខមន្តេ តវ មាតា មំ
អក្កោសតី”តិ។ សោ តុណ្ហិ អហោសិ។

សា ចិន្តេសិ - “ឥមំ មហាល្លិកំ ឧជ្ឈាបេត្វា បុត្តស្ស បដិកូលំ កាវេស្សមី”តិ។
តតោ បដ្ឋាយ យាគុំ ទទមាណា អច្ចុណ្ហំ វា អតិសីតលំ វា អតិលោណំ វា
អលោណំ វា ទេតិ។ “អម្ព, អច្ចុណ្ហា”តិ វា “អតិលោណា”តិ វា វុត្តេ បូរេត្វា
សីតោនកំ បក្ខិបតិ។ បុន “អតិសីតលា, អលោណាយេវា”តិ វុត្តេ “ឥទានេវ
‘អច្ចុណ្ហា, អតិលោណា’តិ វត្វា បុន ‘អតិសីតលា, អលោណា’តិ វនសិ, កា តំ
តោសេតុំ សក្ខិស្សតី”តិ មហាសទ្ធិ ករោតិ។ ន្ទានោនកម្មិ អច្ចុណ្ហំ កត្វា
បិដ្ឋិយំ អាសិញ្ចាតិ។ “អម្ព, បិដ្ឋិមេ ទហាតី”តិ ច វុត្តេ បុន បូរេត្វា សីតោនកំ
បក្ខិបតិ។ “អតិសីតំ, អម្ពា”តិ វុត្តេ “ឥទានេវ ‘អច្ចុណ្ហា’ន្តិ វត្វា បុន ‘អតិសីត’ន្តិ
វនតិ, កា ឯតិស្សា អវមាណំ សហិតុំ សក្ខិស្សតី”តិ បដិវិស្សកាណំ កថេសិ។
“អម្ព, មញ្ចកេ មេ ពហូ មជ្ឈុលា”តិ ច វុត្តា មញ្ចកំ នីហរិត្វា តស្ស ឧបរិ អត្តនោ
មញ្ចកំ ចោថេត្វា “ចោថិតោ មេ”តិ អតិហរិត្វា បញ្ញាបេតិ។ មហាឧចាសិកា
ធិគុណេហិ មជ្ឈុលេហិ ខន្ធមាណា សព្ពរត្តិ និសិទ្ធាវ វីតិនាមេត្វា “អម្ព, សព្ពរត្តិ
មជ្ឈុលេហិ ខាទិតាម្ពី”តិ វនតិ។ ឥតរា “ហិយ្យោ តេ មញ្ចកោ ចោថិតោ, កា
ឥមិស្សា កិច្ចំ និត្តវតុំ សក្កោតី”តិ បដិវត្វា “ឥទានិ នំ បុត្តេន ឧជ្ឈាបេស្សមី”តិ
តត្ថ តត្ថ ខេឡសិដ្ឋាណិកាធិនិវិប្បកិរិត្វា “កា ឥមំ សកលគេហំ អសុប្បិ
ករោតី”តិ វុត្តេ “មាតា តេ ឯវុបំ ករោតិ, ‘មា កវី’តិ វុច្ឆមាណា កលហំ ករោតិ,
អហំ ឯវុចាយ កាឡ កណ្តិយា សទ្ធិ ឯកគេហោ វសិតុំ ន សក្កោមិ, ឯតំ វា
យវេ វសាបេហិ, មំ វា”តិ អាហា។

សោ តស្ស វេទនំ សុត្វា “ភន្តេ, តុំ តុណ្ហា យត្ថ កត្តចិ គន្ធា ជីវិតុំ សក្កា,
មាតា បន មេ ជរាទុព្ពលា, អហមេវេស្ស បដិសរណំ, តុំ និក្ខមិត្វា អត្តនោ
កុលគេហំ គន្ធាហី” តិ អាហា។ សា តស្ស វេទនំ សុត្វា ភីតា ចិន្តេសី “ន សក្កា
ឥមំ មាតុ អន្តរេ ភិទ្ធិតុំ, ឯកំសេនស្ស មាតា បិយា, សចេ បនាហំ កុលយំ
គមិស្សំ, វិធរវាសំ វេសន្តិ ទុក្ខិតា ភវិស្សមិ, បុរិមនយេនេវ សស្សំ អារាជេត្វា
បដិជគ្គិស្សមី” តិ។ សា តតោ បជ្ជាយ បុរិមសទិសមេវ តំ បដិជគ្គិ។
អថេកទិវសំ សោ ឧចាសកោ ធម្មស្សវនត្ថាយ ជេតវនំ គន្ធា សត្តារំ វេទិត្វា
ឯកមន្តំ និសីទិ។ “កី, ឧចាសក, តុំ បុញ្ញកម្មេសុ ន បមជ្ជសី, មាតុឧបជ្ជានកម្មំ
បូរេសី” តិ ច វុត្តោ “អាម, ភន្តេ, សា បន មម មាតា មយ្ហំ អរុចិយាយេវ ឯកំ
កុលទារិកំ អានេសី, សា ឥទព្វោទព្វា អនាចារកម្មំ អកាសី” តិ សត្តំ សត្តុ
អាចិត្តិត្វា “ឥតិ ភគវា សា ឥត្ថី នេវ មំ មាតុ អន្តរេ ភិទ្ធិតុំ សក្ខិ, ឥទានិ នំ សក្កច្ចំ
ឧបជ្ជហតី” តិ អាហា។ សត្តា តស្ស កថំ សុត្វា “ឥទានិ តាវ តុំ ឧចាសក, តស្ស
វេទនំ ន អកាសី, បុព្វេ បនេតិស្ស វេទនេន តវ មាតរំ និក្ខឡិត្វា មំ និស្សយ បុន
គេហំ អានេត្វា បដិជគ្គិ” តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហាវិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ អញ្ញតរស្ស កុលស្ស បុត្តោ
បិតរិ កាលកតេ មាតុនេវតោ ហុត្វា វុត្តនិយាមេនេវ មាតរំ បដិជគ្គិ តិ សត្តំ
ហេដ្ឋា កថិតនយេនេវ វិត្តារេតត្ថំ។ “អហំ ឯវរុចាយ កាឡិ កណ្តិយា សទ្ធិ
វេសិតុំ ន សក្កោមិ, ឯតំ វា យវេ វេសាបេហិ, មំ វា” តិ វុត្តេ តស្ស កថំ គហេត្វា
“មាតុយេវ មេ នោសោ” តិ មាតរំ អាហា “អម្ព, តុំ និច្ចំ ឥមស្មី យវេ កលហំ
ករោសី, ឥតោ និក្ខមិត្វា អញ្ញស្មី យថារុចិតេ ហានេ វេសាហី” តិ។ សា “សាធូ” តិ
រោទមាតា និក្ខមិត្វា ឯកំ សមិទ្ធកុលំ និស្សយ ភតី កត្វា ទុក្ខេន ជីវិតំ
កប្បេសី។ សស្សយា យរា និក្ខន្តកាលេ សុណិសាយ គព្ពោ បតិជ្ជហិ។ សា

“តាយ កាឡកណ្ណិយា គេហេវ សមាធាយ គត្ថម្បី ន បដិលភី, ឥនាធិ មេ
គញ្ចោលធ្វោ” តិ បតិ នោ ច បដិវិស្សកានព្វា កថេន្តីវិចរតិ។

អបរភាគ បុត្តំ វិជាយិត្វា សាមិកំ អាហា “តវ មាតវិ គេហេវ សមាធាយ
បុត្តំ ន លភី, ឥនាធិ មេ លធ្វោ, ឥមិនាបិ ការណោ ន តស្ស កាឡកណ្ណិការំ
ជាធាហី” តិ។ ឥតរា “មម កិវ និក្ខឡ្ហិតកាលេ បុត្តំ លភី” តិ សុត្វា ចិន្តេសិ “អធ្វា
ឥមស្មី លោកេ ធម្មោ មតោ ភវិស្សតិ, សចេ ហិ ធម្មោ មតោ ន ភវេយ្យ, មាតវំ
ចោថេត្វា និក្ខឡ្ហន្តា បុត្តំ ន លភេយ្យំ, សុខំ ន ជីវេយ្យំ, ធម្មស្ស មតកកត្តំ
នស្សមី” តិ។ សា ឯកទិវសំ តិលបិដ្ឋព្វា តណ្ហាលព្វា បចនថាលិព្វា ទត្តិព្វា
អាធាយ អាមកសុសានំ គន្ធា តិហិ មនុស្សសីសេហិ ឧទ្ធពំ កត្វា អគ្គី ជាលេត្វា
ឧទកំ ឡិវុយ្ត សសីសំ ន្តត្វា សាជកំ និវាសេត្វា មុខំ វិក្ខាលេត្វា ឧទ្ធពជ្ជានំ គន្ធា
កេសេ មោថេត្វា តណ្ហាលេ ជោវិតុំ អារភិ។ តនា ពោធិសត្តោ សក្កោ ទេវរាជា
អហោសិ។ ពោធិសត្តា ច នាម អប្បមត្តា ហោន្តិ, សោ តស្មី ខណោ លោកំ
ឡិលោកេន្តោ តំ ទុក្ខប្បត្តំ “ធម្មោ មតោ” តិ សញ្ញាយ ធម្មស្ស មតកកត្តំ
នាតុកាមំ ទិស្វា “អដ្ឋ មយ្ហំ ពលំ នស្សេស្សមី” តិ ព្រាហ្មណវេសេន មហាមគ្គំ
បដិបន្នោរិយ ហុត្វា តំ ទិស្វា មគ្គា ឡិក្ខម្ហ តស្ស សន្តិកេ វត្វា “អម្ព, សុសានេ
អាហារំ បចន្តា នាម នត្តិ, តុំ ឥមិនា ឥច បក្កេន តិលោទនេន កី កវិស្សសី” តិ
កថំ សមុជ្ឈាបេន្តោ បឋមំ កាថមាហា -

១.

“ឡិនាតវត្តា សុចិ អល្លកេសា, កច្ឆានិ កី កុម្មិមធិស្សយិត្វា;
បិដ្ឋា តិលា ជោវសិ តណ្ហាលានិ, តិលោទនោ ហេហិតិ កិស្សហេត្វ” តិ។

តត្ថ កក្ខានីតិ តំ គោត្តន អាលបតិ។ កុម្មិមធិស្សយិត្វាតិ បធនជាលិកំ
មនុស្សសីសុទ្ធនំ អាហេបេត្វា។ ហេហិតីតិ អយំ តិលោទនោ កិស្ស ហេតុ
ភវិស្សតិ, កី អត្តនា ភុញ្ញិស្សសិ, ឧទាហុ អញ្ញំ ការណាមត្ថីតិ។

អធិស្ស សា អាចិត្តន្តិ ទុតិយំ កាថមាហា -

២.

“ន ខោ អយំ ព្រាហ្មណ ភោជនត្ថា, តិលោទនោ ហេហិតិ សាធុបក្កោ;
ធម្មោ មតោ តស្ស បហុត្ថមជ្ឈ, អហំ ករិស្សាមិ សុសានមជ្ឈេ” តិ។

តត្ថ ធម្មាតិ ជេដ្ឋាបចាយនធម្មា ចេវ តិវិធសុចរិតធម្មា ច។ តស្ស
បហុត្ថមជ្ឈាតិ តស្សាហំ ធម្មស្ស ឥទំ មតកកត្ថំ ករិស្សាមីតិ អត្ថោ។

តតោ សក្កោ តតិយំ កាថមាហា -

៣.

“អនុវិច្ឆ កក្ខានិ ករោហិ កិច្ចំ, ធម្មោ មតោ កោ នុ តវេវ សំសិ;
សហស្សនេត្តោ អតុលានុភារោ, ន មិយ្យតិ ធម្មវរោ កធាបី” តិ។

តត្ថ អនុវិច្ឆាតិ ឧបបរិក្ខិត្វា ជានិត្វា។ កោ នុ តវេវ សំសីតិ កោ នុ តវ ឯវំ
អាចិត្តិ។ សហស្សនេត្តាតិ អត្ថានំ ធម្មវំ ឧត្តមធម្មំ កត្វា ទស្សន្តោ ឯវមាហា។

តំ វចនំ សុត្វា ឥតរាទ្វេ កាថា អភាសិ -

៤.

“ទន្ធិប្បមាណំ មម ឯត្ថ ព្រាហ្ម, ធម្មោ មតោ នត្ថិ មមេត្ថ កត្វា;
យេ យេវ ទានិ ចាចា ភវន្តិ, តេ តេវ ទានិ សុធិតា ភវន្តិ។

៥.

“សុណីសា បិ មឃ្លំ វញ្ញា អហោសិ, សា មំ វធិត្វានវិជាយិ បុត្តំ;
សា ទានិ សព្វស្ស កុលស្ស ឥស្សរា, អហំ បនម្ហិ អបវិទ្វា ឯកិកា”តិ។

តត្ថ ទន្ទ្យប្បមាណាន្តិ ទន្ទំ ជិរំ និស្សំសយំ ព្រាហ្មណ ឯត្ថ មម បមាណាន្តិ
វទតិ។ យេ យេតិ តស្ស មតកាវេ ការណំ ទស្សន្តិ ឯវមាហ។ វធិត្វាធាតិ
ចោលេត្វា និក្ខត្តិវា។ អបវិទ្វាតិ ធម្មតា អនាថា ហុត្វា ឯកិកា វសាមិ។

តតោ សក្កោ ធម្មំ កាថមាហ -

៦.

“ជីវាមិ វោហំ ន មតោហមស្មិ, តវេវ អត្ថាយ ឥធាគតោសិ;
យា តំ វធិត្វានវិជាយិ បុត្តំ, សហាវ បុត្តេន ករោមិ ភស្ម”ន្តិ។

តត្ថ វោតិ និចាតមត្តំ។

ឥតរា តំ សុត្វា “ជី អហំ កី កលេសី, មម នត្ថ អមរណាការណំ
ករិស្សាមី”តិ សត្តមំ កាថមាហ -

៧.

“ឯវញ្ញោ តេ រុច្ឆតិ ទេវរាជ, មមេវ អត្ថាយ ឥធាគតោសិ;
អហញ្ញោ បុត្តោ សុណីសា ច នត្តា, សម្មោទមាធា យរមាវសេមា”តិ។

អថស្សា សក្កោ អជ្ឈមំ កាថមាហ -

៨.

“ឯវញ្ញោ តេ រុច្ឆតិ កាតិយានិ, ហតាបិ សន្តា ន ជហាសិ ធម្មំ;

តុវព្យា បុត្តោ សុណិសា ច នត្តា, សម្មោទមាណ យរមាវសេថា”តិ។

តត្ថ ហតាបិ សន្តាតិ យទិ ត្វំ ហោជិតាបិ និក្ខុឡិកាបិ សមាណ តវ
ធារកេសុ មេត្តធម្មំ ន ជហាសិ, វេសន្តេ យថា ត្វំ ឥច្ឆសិ, តថា ហោតុ, អហំ តេ
ឥមស្មី គុណោ បសន្នោតិ។

វេសន្តេ បនវត្វា អលង្កតបជ័យត្ថោ សក្កោ អត្តនោ អនុភាវេន អាកាសេ
វត្វា “កច្ឆានិ ត្វំ មា ភាយិ, បុត្តោ ច តេ សុណិសា ច មមាណុភាវេន អាកត្តា
អន្តរាមគ្គេ តំ ខមាបេត្វា អនាយ គមិស្សន្តិ, អប្បមត្តា ហោហី”តិ វត្វា
អត្តនោ ហំនមេវ គតោ។ តេបិ សក្កានុភាវេន តស្ស គុណំ អនុស្សវិត្វា “កហំ
នោ មាតា”តិ អន្តោកាមេ មនុស្សេ បុច្ឆិត្វា “សុសាណាភិមុខំ គតា”តិ សុត្វា
“អម្ព, អម្ពា”តិ សុសានមគ្គំ បជ័បដ្ឋិត្វា តំ ទិស្វាវ ចាទេសុ បតិត្វា “អម្ព, អម្ពាកំ
នោសំ ខមាហី”តិ តំ ខមាបេសុំ។ សាបិ នត្តាវំ គណ្ហិ។ ឥតិ តេ សម្មោទមាណ
គេហំ គន្ធា គតោ បជ្ឈាយ សមគ្គវាសំ វេសីសុ។

៩.

“សា កាតិយានី សុណិសាយ សទ្ធិ, សម្មោទមាណ យរមាវសិត្ត;
បុត្តោ ច នត្តា ច ឧបជ្ឈហីសុ, ទេវានមិន្ទេន អធិគ្គហីតា”តិ។ -

អយំ អភិសម្ពុទ្ធកាថា។

តត្ថ សា កាតិយានីតិ ភិក្ខុវេ, សា កច្ឆានកោត្តា។ ទេវានមិន្ទេន
អធិគ្គហីតាតិ ទេវិន្ទេន សក្កេន អនុគ្គហីតា ហុត្វា តស្សានុភាវេន សមគ្គវាសំ
វេសីសូតិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មនេសនំ អាហារិក្ខា សទ្ធានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សោ ឧចាសកោ សោតាបត្តិជលេ បតិដ្ឋហិ។
តទា មាតុចោសកោ ឯតរហិ មាតុចោសកោ អហោសិ, ភរិយាបិស្ស តទា
ភរិយាយេវ, សក្កោ បន អហាមេវ អហោសិន្តិ។

កក្ខានិជាតកកវណ្ណានា បឋមា។

[៤១៨] ២. អដ្ឋសទ្ធិជាតកកវណ្ណានា

ឥទំ បុរេ និន្ទាមាហូតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ កោសលវញ្ញោ
អឡុវត្តសមយេ សុតំ ភីសនកំ អវិនិញ្ញោគសទ្ធិំ អារត្ត កថេសិ។ វត្ថុ ហេដ្ឋា
លោហកុម្មិជាតកេ (ជា. ១.៤.៥៣ អាធមយោ) កថិតសទិសមេវ។ ឥធម បន សត្តា
“មយ្ហំ, ភន្តេ, ឥមេសំ សទ្ធានំ សុតត្តា កិន្តិ ភរិស្សតី” តិ វុត្តេ “មា ភាយិ,
មហារាជ, ន តេ ឯតេសំ សុតបច្ចយា កោចិ អន្តរាយោ ភរិស្សតិ, ន ហិ,
មហារាជ, ឯវុបំ ភយានកំ អវិនិញ្ញោគសទ្ធិំ ត្វមេវេកោ សុណិ, បុព្វេបិ រាជានោ
ឯវុបំ សទ្ធិំ សុត្វា ព្រាហ្មណានំ កថំ គហេត្វា សព្ពចតុក្កយញ្ញំ យជិតុកាមា
បណ្ឌិតានំ វេចនំ សុត្វា យញ្ញហរណត្ថាយ គហិតសត្តេ វិស្សន្នេត្វា នគរេ
មាយាតភេរី ចរាបេសុ” តិ វុត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រាហ្មនត្ថេ រដ្ឋំ ការេន្តេ ពោធិសត្ថោ
អសីតិកោជិវិភវេ ព្រាហ្មណាកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ
ឧត្តហិតសិប្បោ មាតាបិតុនំ អច្ចយេន រតនវិលោកនំ កត្វា សព្ពំ វិភវជាតំ
ធានមុខេ វិស្សន្នេត្វា កាមេ បហាយ ហិមវន្តំ បរិសិត្វា ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា
លាណភិញ្ញាយោ និព្ពត្តិត្វា អបរភាគេ លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ មនុស្សបដំ
ចរន្តោ ពារាណសី បត្វា រាជុយ្យានេ វសិ។ តទា ពារាណសិរាជា សិរិសយនេ

និសិដ្ឋន្ត អឌ្ឍវត្ថុសមយេ អដ្ឋសន្តេ អស្សោសិ - បឋមំ រាជនិវេសនសាមន្តា
ឧយ្យានេ ឯកោ ពកោ សទ្ទមកាសិ, ធុតិយំ តស្មី សន្តេ អនុបច្ឆិន្ទយេវ
ហត្ថិសាលាយ តោរណានិវាសិនី កាកី សទ្ទមកាសិ, តតិយំ រាជគេហ
កណ្តិកាយំ និវត្តយុណាចាណាកោ សទ្ទមកាសិ, ចតុត្ថំ រាជគេហ
ចោសាវនិយកោកិលោ សទ្ទមកាសិ, បញ្ចមំ តត្ថេវ ចោសាវនិយមិកោ
សទ្ទមកាសិ, ធន្តំ តត្ថេវ ចោសាវនិយវាណេវ សទ្ទមកាសិ, សត្តមំ តត្ថេវ
ចោសាវនិយកិណ្ឌវេ សទ្ទមកាសិ, អដ្ឋមំ តស្មី សន្តេ អនុបច្ឆិន្ទយេវ
រាជនិវេសនមត្តកេន ឧយ្យានំ គច្ឆន្តោ បច្ឆេកតុទ្ធា ឯកំ ឧទានំ ឧទានេន្តោ
សទ្ទមកាសិ។

ពារាណសិរាជា ឥមេ អដ្ឋសន្តេ សុត្វា ភិក្ខុតសិកោ បុនទិវសេ ព្រាហ្មណ
បុច្ឆិ។ ព្រាហ្មណា “អន្តរាយោ តេ, មហារាជ, ភវិស្សតិ, សព្វចតុក្កយញ្ញំ
យជិស្សមា” តិ វត្វា វញ្ញា “យថាវុចិតំ ករោថា” តិ អនុញ្ញាតា ហដ្ឋបហដ្ឋា
រាជកុលតោ និក្ខមិត្វា យញ្ញកម្មំ អារភីសុ។ អថ នេសំ ជេដ្ឋកស្ស
យញ្ញការព្រាហ្មណស្ស អន្តេវាសី មាណវោ បណ្ឌិតោ ព្យត្តោ អាចរិយំ អាហា -
“អាចរិយ, ឯវរុបំ កក្កឡំ ជរុសំ អសាតំ ពហូនំ សត្តានំ វិនាសកម្មំ មា ករី” តិ។
“តាត, ត្វំ កី ជានាសិ, សចេបិ អញ្ញំ កិញ្ចំ ន ភវិស្សតិ, មច្ឆមំសំ តាវ ពហុ
ខាទិតុំ លភិស្សមា” តិ។ “អាចរិយ, កុច្ឆិ និស្សាយ និរយេ និព្ពត្តនកម្មំ មា
ករោថា” តិ។ តំ សុត្វា សេសព្រាហ្មណា “អយំ អម្ពា កំ លាភន្តរាយំ ករោតី” តិ
តស្ស កុច្ឆិសុ។ មាណវោ តេសំ ភយេន “តេន ហិ តុម្ពេវ មច្ឆមំសខាទន្ធចាយំ
ករោថា” តិ វត្វា និក្ខមិត្វា ពហិនគរេ រាជានំ និវាទេតុំ សមត្ថំ
ធម្មិកសមណាព្រាហ្មណំ ឧបធារេន្តោ រាជុយ្យានំ គន្ធា ពោធិសត្ថំ ទិស្វា វត្ថុត្វា
“ភន្តេ, កី តុម្ពា កំ សត្តេសុ អនុកម្មា នតិ, រាជា ពហូ សត្តេ មារេត្វា យញ្ញំ
យជាបេតិ, កី វោ មហារាជនស្ស ពន្ធនមោក្ខំ កាតុំ ន វដ្តតី” តិ អាហា។ “មាណាវ,

ឯត្ថ នៅ រាជា អម្ពេ ជាតាតិ, ន មយំ រាជានំ ជាតាមា"តិ។ "ជាតាថ បន, កន្តេ,
រញ្ញា សុតសទ្ធានំ និប្បត្តិ"តិ? "អាម, ជាតាមី"តិ។ "ជានន្តា រញ្ញា កស្មា ន
កថេថា"តិ? "មាលាវ កី សក្កា អហំ ជាតាមី"តិ នលាជេ សិទ្ធិំ ពន្ធិត្វា ចរិតុំ,
សចេ ឥធាគន្ធា បុច្ឆិស្សតិ, កថេស្សមី"តិ។

មាលាវោ វេគេន រាជកុលំ គន្ធា "កី, តាតា"តិ វុត្តេ "មហារាជ, តុម្ពេហិ
សុតសទ្ធានំ និប្បត្តិ ជាននកោ ឯកោ តាបសោ តុម្ពាកំ ឧយ្យានេ
មន្ត្រលសិលាយំ និសិទ្ធា សចេ មំ បុច្ឆិស្សតិ, កថេស្សមី"តិ វេទតិ, គន្ធា តំ បុច្ឆិតុំ
វេទ្គតិ"តិ អាហា។ រាជា វេគេន តត្ថ គន្ធា តាបសំ វេទ្គត្វា កតបជិសន្តារោ
និសិទ្ធិត្វា "សច្ចំ កិរ, កន្តេ, តុម្ពេ មយា សុតសទ្ធានំ និប្បត្តិ ជាតាថា"តិ បុច្ឆិ។
"អាម, មហារាជា"តិ។ "តេន ហិ កថេថ តំ មេ"តិ។ "មហារាជ, តេសំ
សុតបច្ឆយា តវ កោចិ អន្តរាយោ នត្ថិ, ចោរាណុយ្យានេ បន តេ ឯកោ ពកោ
អត្ថិ, សោ កោចរំ អលភន្តោ ជិយច្ឆាយ បរេតោ បឋមំ សទ្ធមកាសី"តិ តស្ស
កិរិយំ អត្ថនោ ព្យាណេន បរិច្ឆិទ្ធិត្វា បឋមំ កាថមាហា -

១០.

“ឥទំ បុរេ និទ្ទមាហុ, ពហុមច្ឆំ មហោទកំ;
អាវាសោ ពករាជស្ស, បេត្តិកំ ភវនំ មម;
ត្បជ្ជ ភេកេន យាបេម, ឌីកំ នវិជហាមសេ"តិ។

តត្ថ ឥទន្តិ មន្ត្រលចោត្តរណី សន្ធាយ វេទតិ។ សា ហិ បុព្វេ ឧទកតុម្ពេន
ឧទកេ បរិសន្តេ មហោទកា ពហុមច្ឆា, ឥទានិ បន ឧទកស្ស បច្ឆិទ្ធិត្វា ន
មហោទកា ជាតា។ ត្បជ្ជ ភេកេនាតិ តេ មយំ អន្តេ មច្ឆេ អលភន្តា
មណ្ឌកមត្តេន យាបេម។ ឌីកន្តិ ឯវំ ជិយច្ឆាយ បិដ្ឋិ តាបិ វសនជ្ជានំ ន
វិជហាម។

ឥត, មហារាជ, សោ ពាកោ ជ័យជ្ជាបីឡើតោ សទ្ទមកាសិ។ សចេបិ តំ
ជ័យជ្ជាតោ មោចេតុកាមោ, តំ ឧយ្យានំ សោធាបេត្វា ចោក្ខរណី ឧទកស្ស
បូរេហីតិ។ រាជា តថា កាវេតុំ ឯកំ អមច្ចំ អាណាបេសិ។

“ហត្ថិសាលតោរណោ បនតេ, មហារាជ, ឯកា កាកី វសមាធា អត្ថនោ
បុត្តសោកេន ធុតិយំ សទ្ទមកាសិ, តតោបិ តេ ភយំ នត្ថិ” តិ វត្វា ធុតិយំ
កាជមាហា -

១១.

“កោ ធុតិយំ អសីលិស្ស, ពន្ធស្សក្ខិ ភេជ្ជតិ;
កោ មេ បុត្តេ កុលាវកំ, មញ្ច សោត្ថិ កវិស្សតិ” តិ។

វត្វា ច បន “កោ នាម តេ, មហារាជ, ហត្ថិសាលាយ ហត្ថិមេណ្ណោ” តិ
បុជ្ជិ។ “ពន្ធរោ នាម, ភន្តេ” តិ។ “ឯកក្ខិកាលោ សោ, មហារាជា” តិ? “អាម,
ភន្តេ” តិ។ មហារាជ, ហត្ថិសាលាយ តេ ធូរតោរណោ ឯកា កាកី កុលាវកំ
កត្វា អណ្ណាកានិ និក្ខិបិ។ តានិ បរិណតានិ កាកចោតកា និក្ខន្តា,
ហត្ថិមេណ្ណោ ហត្ថិ អារុយ្ហ សាលតោ និក្ខមន្តោ ច បរិសន្តោ ច អង្គុសកេន
កាកិម្បិ បុត្តកេបិស្ស បហរតិ, កុលាវកម្បិ វិទ្ធីសេតិ។ សា តេន ធុត្វេន
បីឡើតា តស្ស អក្ខិភេទនំ អាយាចន្តិ ឯវមាហា, សចេ តេ កាកិយា មេត្តចិត្តំ
អត្ថិ, ឯតំ ពន្ធវំ បក្កោសាបេត្វា កុលាវកវិទ្ធីសនតោ វារេហីតិ។ រាជា តំ
បក្កោសាបេត្វា បរិភាសិត្វា ហារេត្វា អញ្ញស្ស តំ ហត្ថិ អធាសិ។

“ចាសាធកណ្ឌិកាយ បនតេ, មហារាជ, ឯកោ ឃុណាចាណាកោ វសតិ។
សោ តត្ថ ជេត្តំ ខាទិត្វា តស្មី ឡើណា សារំ ខាទិតុំ នាសក្ខិ, សោ ភក្ខំ អលភិត្វា

និក្ខមិត្តម្យី អសក្កោន្តោ បរិទេវមាណោ តតិយំ សទ្ទមកាសិ, តតោបិ តេ ភយំ
នត្ថី"តិ វត្វា តស្ស កិរិយំ អត្ថនោ ញ្ញាណោ បរិច្ឆិន្ទិត្វា តតិយំ គាថមាហា -

១២.

“សព្ពា បរិក្ខតា ដេគុ, យាវ តស្ស គតី អហុ;
ឡីណភក្កោ មហារាជ, សារេ ន រមតី ឃុណោ”តិ។

តត្ថ យាវ តស្ស គតី អហុតិ យាវ តស្ស ដេគុយា និប្ពត្តិ អហោសិ, សា
សព្ពា ខាធិតា។ ន រមតីតិ “មហារាជ, សោ ចាណាកោ តតោ និក្ខមិត្តា
គមនជ្ជានម្បី អបស្សន្តោ បរិទេវតិ, នីហារាបេហិ ន”ន្តិ អាហា។ រាជា ឯកំ បុរិសំ
អាណាបេត្វា ឧទាយេន នំ នីហារាបេសិ។

“និវេសនេ បន តេ, មហារាជ, ឯកា ចោសាវនិយា កោកិលា អត្ថី”តិ?
“អត្ថិ, ភន្តេ”តិ។ “មហារាជ, សា អត្ថនា និវុត្តបុព្វំ វនសណ្ឋំ សរិត្វា ឧក្កល្លាត្វា
‘កធានុ ខោ ឥមម្ហា បញ្ញា មុច្ឆិត្វា រមណីយំ វនសណ្ឋំ គច្ឆិស្សមី’តិ ចតុត្ថំ
សទ្ទមកាសិ, តតោបិ តេ ភយំ នត្ថី”តិ វត្វា ចតុត្ថំ គាថមាហា -

១៣.

“សា នូនាហំ ឥតោ គន្ធា, រញ្ជោ មុត្តា និវេសនា;
អត្តានំ រមយិស្សមិ, ធុមសាខនិកេតិនី”តិ។

តត្ថ ធុមសាខនិកេតិនីតិ សុបុច្ឆិតាសុ រុក្ខសាខាសុ សកនិកេតា ហុត្វា។
ឯវញ្ច បន វត្វា “ឧក្កល្លាតា, មហារាជ, សា កោកិលា, វិស្សន្នេហិ ន”ន្តិ អាហា។
រាជា តថា កាវេសិ។

“និវេសនេ បនតេ, មហារាជ, ឯកោ ចោសាវនិយោ មិកោ អត្ថី” តិ? “អត្ថិ,
ភន្តេ” តិ។ “មហារាជ, សោ ឯកោ យូថបតិ អត្ថនោ មិគី អនុស្សវិត្វា
កិលេសវសេន ឧក្កល្លាតោ បញ្ចមំ សទ្ទមកាសិ, តតោបិ តេ ភយំ នត្ថី” តិ វត្វា
បញ្ចមំ កាថមាហា -

១៤.

“សោ នូនាហំ ឥតោ គន្ធា, រញ្ជោ មុត្តោ និវេសនា;
អគ្គោទកានិ បិស្សមិ, យូថស្ស បុរតោ វជ” តិ។

តត្ថ អគ្គោទកានី តិ អគ្គុទកានិ, អញ្ជោហិ មិគេហិ បឋមតំ អបីតានិ
អនុច្ឆិដ្ឋោទកានិ យូថស្ស បុរតោ គច្ឆន្តោ កទា នុខោ បិស្សមិតិ។

មហាសត្តោ តម្បី មិគំវិស្សជ្ជាបេត្វា “និវេសនេ បនតេ, មហារាជ,
ចោសាវនិយោ មក្កដោ អត្ថី” តិ បុច្ឆិ។ “អត្ថិ, ភន្តេ” តិ វុត្តេ “សោបិ, មហារាជ,
ហិមវន្តបទេសេ យូថបតិ មក្កដិហិ សទ្ធិ កាមគិទ្ធោ ហុត្វា វិចរន្តោ ភរតេន
នាម លុទ្ធនេ ឥធ អានីតោ, ឥនានិ ឧក្កល្លាត្វា តត្ថេវ គន្ធកាមោ ជជ្ជំ
សទ្ទមកាសិ, តតោបិ តេ ភយំ នត្ថី” តិ វត្វា ជជ្ជំ កាថមាហា -

១៥.

“តំ មំ កាមេហិ សម្មត្ថំ, វត្ថំ កាមេសុ មុច្ឆិតំ;
អានយី ភរតោ លុទ្ធា, ពាហិកោ ភទ្ទមត្ត តេ” តិ។

តត្ថ ពាហិកោ តិ ពាហិករដ្ឋវាសី។ ភទ្ទមត្ត តេ តិ ឥមមត្ថំ សោ វានពោ
អាហា, តុយ្ហំ បន ភទ្ទមត្ត, វិស្សជ្ជេហិ នត្ថិ។

មហាសត្តោ តំ វាជំ វិស្សជ្ជាបេត្វា “និវេសនេ បនតេ, មហារាជ,
ចោសាវនិយោ កិន្ទរោ អត្ថី” តិ បុច្ឆិត្វា “អត្ថី” តិ វុត្តេ “សោ, មហារាជ, អត្ថនោ
កិន្ទរិយា កតតុណំ អនុស្សរិត្វា កិលេសាតុរោ សទ្ធមកាសិ។ សោ ហិ តាយ
សទ្ធិ ឯកទិវសំ តុដ្ឋបព្ពតសិខំ អារុហិ។ តេ តត្ថ វណ្ណាគន្ធរសសម្បជ្ជានិ
នាណបុច្ឆានិ ឌីចិនន្តា បិធឿន្តា ស្វរិយំ អត្ថដ្ឋតំ ន សល្លកេសុំ, អត្ថដ្ឋតេ ស្វរិយេ
ឌីតរន្តានំ អនុការោ អហោសិ។ តត្រ នំ កិន្ទរី ‘សាមិ, អនុការោ វត្ថតិ,
អបក្ខលន្តោ អប្បមាទេន ឌីតរាហី’ តិ វត្វា ហត្ថេ គហេត្វា ឌីតារេសិ, សោ
តាយ តំ វចនំ អនុស្សរិត្វា សទ្ធមកាសិ, តតោបិ តេ ភយំ នត្ថី” តិ តំ ការណំ
អត្ថនោ ញ្ញាណពលេន បរិច្ឆិត្វា ចាកជំ ករោន្តោ សត្តមំ គាថមាហា -

១៦.

“អនុការតិមិសាយំ, តុដ្ឋេ ឧបរិបព្ពតេ;
សា មំ សល្លោន មុទុនា, មា ចានំ ខលិ យស្មនី” តិ។

តត្ថ អនុការតិមិសាយន្តិ អនុការការកេ តមេ។ តុដ្ឋេតិ តិឱណោ។
សល្លោន មុទុនាតិ មជ្ឈេន មុទុកេន វចនេន។ មា ចានំ ខលិ យស្មនីតិ យ-ការោ
ព្យញ្ញនសន្ធិវសេន គហិតោ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - សា មំ កិន្ទរី សល្លោន មុទុកេន
វចនេន “សាមិ, អប្បមត្តោ ហោហិ, មា ចានំ ខលិ អស្មនិ, យថា តេ ឧបក្ខលិត្វា
ចានោ ចាសាណស្មី ន ខលតិ, តថា ឌីតរា” តិ វត្វា ហត្ថេន គហេត្វា
ឌីតារេសីតិ។

ឥតិ មហាសត្តោ កិន្ទរេន កតសទ្ធការណំ កថេត្វា តំ វិស្សជ្ជាបេត្វា
“មហារាជ, អដ្ឋមោ ឧទានសន្តោ អហោសិ។ នន្ទមូលកបញ្ញាស្មី កិរ ឯកោ
បច្ចេកពុទ្ធា អត្ថនោ អាយុសន្ធាវបរិក្ខយំ ព្រាត្វា ‘មនុស្សបដំ គន្ធា
ពារាណសិវញ្ញោ ឧយ្យានេ បរិនិព្វាយិស្សមិ, តស្ស មេ មនុស្សា សរីរនិក្ខេបំ

ការបេត្តា សាធុក៏ឡើង ក៏ឡើង ឆាតុប្បដំ កត្វា សគ្គបដំ បូរេស្សន្តីតិ
ឥឡានុភារេន អាគច្ឆន្តោ តវ ចាសាទស្ស មត្តកំ បត្តកាលេ ខន្ធការំ ឌីតាវេត្វា
និព្ពានបុរេសនធិបដំ ឧទានំ ឧទានេសី"តិ បច្ឆេកតុទ្ធន វុត្តំ កាថមាហា -

១៧.

“អសំសយំ ជាតិខយន្តទស្សី, ន គព្ពសេយ្យំ បុនរាវជិស្សំ;
អយមន្តិមា បច្ឆិមា គព្ពសេយ្យា, ឌីណោ មេ សំសារោ បុនព្ពវាយា”តិ។

តស្សត្ថោ - ជាតិយា ខយន្តសម្ពាតស្ស និព្ពានស្ស ទិដ្ឋត្ថា ជាតិខយន្តទស្សី
អហំ អសំសយំ បុន គព្ពសេយ្យំ ន អាវជិស្សំ, អយំ មេ អន្តិមា ជាតិ, បច្ឆិមា
គព្ពសេយ្យា, ឌីណោ មេ បុនព្ពវាយា ខន្ធបដិចាជិស្សតោ សំសារោតិ។

“ឥឡានុ បន សោ ឧទានំ វេត្វា ឥមំ ឧយ្យានវនំ អាគម្ម ឯកស្ស សុបុប្ផតស្ស
សាលស្ស មូលេ បរិនិព្ពតោ, ឯហិ, មហារាជ, សរីរកិច្ចមស្ស ករិស្សរាមា”តិ
មហាសត្តោ រាជានំ គហេត្វា បច្ឆេកតុទ្ធស្ស បរិនិព្ពតជ្ជានំ គន្ធា សរីរំ
ទស្សេសិ។ រាជា តស្ស សរីរំ ទិស្វា សទ្ធិ ពលកាយេន គន្ធមាលាធិហិ បូជេត្វា
ពោធិសត្តស្ស វេចនំ និស្សាយ យញ្ញំ ហារេត្វា សព្ពសត្តានំ ជីវិតានំ ទត្វា
នគរេ មាយាតភេរី ចរាបេត្វា សត្តាហំ សាធុក៏ឡើង ក៏ឡើង តស្ស គន្ធិតកេ
មហាន្តេន សក្ការេន បច្ឆេកតុទ្ធស្ស សរីរំ ឈាបេត្វា ឆាតុយោ ចតុមហាបថេ
ជ្ជបំ ការេសិ។ ពោធិសត្តាបិ រញ្ជោ ធម្មំ ទេសេត្វា “អប្បមត្តោ ហោហី”តិ
ឡើងត្វា ហិមវន្តមេវ បរិសិត្វា ព្រហ្មវិហារេសុ បរិកម្មំ កត្វា អបរិហ័នជ្ឈនោ
ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា “មហារាជ, តស្ស សទ្ធស្ស សុតការណា
តវ កោចិ អន្តរាយោ នត្ថី”តិ យញ្ញំ ហារេត្វា “មហាជនស្ស ជីវិតំ ទេហី”តិ

ជីវិតទាន់ ទាបត្រា នគរ ធម្មតេរី ចរាបត្រា ធម្មំ ទេសត្រា ជាតកំ
សមោទានេសី “តទា រាជា អាណន្តោ អហោសិ, មាណវោ សាវិបុត្តោ, តាបសោ
បន អហាមេវ អហោសិ” ឆ្លើយ។

អដ្ឋសទ្ធាជាតករណ្ណានា ទុតិយា។

[៤០៩] ៣. សុលសាជាតករណ្ណានា

ឥទំ សុវណ្ណកាយូរន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ អនាថបិណ្ឌិកស្ស
ទាសី អារត្ត កថេសិ។ សា កិរ ឯកស្មី ឧស្សវទិវសេ ទាសិគណេន សទ្ធិ ឧយ្យានំ
គច្ឆន្តិ អត្តនោ សាមិនី បុញ្ញលក្ខណេរិ អាភរណំ យាចិ។ សា តស្ស
សតសហស្សម្ភលំ អត្តនោ អាភរណំ អទាសិ។ សា តំ បិឡន្ទិទ្វា ទាសិគណេន
សទ្ធិ ឧយ្យានំ ចារិសិ។ អថេកោ ចោរោ តស្ស អាភរណេ លោភំ ឧប្បទេត្វា
“ឥមំ មារេត្វា អាភរណំ ហរិស្សមី” តិ តាយ សទ្ធិ សល្លបន្តោ ឧយ្យានំ គន្ធា
តស្ស មច្ឆមំសសុរាជិនិ អទាសិ។ សា “កិលេសវសេន ទេតិ មញ្ញោ” តិ គហេត្វា
ឧយ្យានកិឡំ កិឡិទ្វា វិមំសនត្ថាយ សាយន្តសមយេ និបន្នេ ទាសិគណេ
ឧជ្ឈាយ តស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។ សោ “ភទ្កេ, ឥមំ ឋានំ អប្បជិច្ឆន្តំ, ថោកំ បុរតោ
គច្ឆាមា” តិ អាហា។ តំ សុត្វា ឥតរា “ឥមស្មី ឋានេ សក្កា រហស្សកម្មំ កាតុំ,
អយំ បន និស្សំសយំ មំ មារេត្វា បិឡន្ទនភណ្ឌំ ហរិតុកាមោ ភវិស្សតិ, ហោតុ,
សិក្ខាបេស្សមិ ន” ឆ្លើយ ចិន្តេត្វា “សាមិ, សុរាមទេន មេ សុក្ខំ សរីរំ, ចានីយំ តាវ មំ
ចាយេហី” តិ ឯកំ ក្ខបំ នេត្វា “ឥតោ មេ ចានីយំ ឌីសិញ្ញា” តិ វន្តញ្ច យជញ្ច
ទស្សេសិ។ ចោរោ វន្តំ ក្ខបេ ឌីតារេសិ, អថ នំ ឌីនមិត្វា ឧទកំ ឌីសិញ្ញន្តំ
មហាព្ពលទាសី ឧភោហិ ហត្ថហិ អាណិសទំ បហរិត្វា ក្ខបេ ឌិបិត្វា “ន ត្វំ
ឯត្តកេន មរិស្សសី” តិ ឯកំ មហន្តំ ឥដ្ឋកំ មត្តកេ អាសុម្ពិ។ សោ តត្ថវ
ជីវិតក្ខយំ បត្តោ។ សាបិ នគរំ បរិសិត្វា សាមិនិយា អាភរណំ ទទមាណា “មនម្ហិ

អង្គ ឥមំ អាភរណំ និស្សាយ មតា"តិ សព្វំ តំ បវត្តិ អាហារេសិ, សាមិ
អនាថបិណ្ឌិកស្ស អាហារេសិ, អនាថបិណ្ឌិកោ តថាគតស្ស អាហារេសិ។
សត្តា "ន ខោ, គហបតិ, ឥនានេវ សា ធាសី ហិណ្ឌុប្បត្តិកាយ បញ្ញាយ
សមន្មាគតា, បុព្វេបិ សមន្មាគតាវ, ន ច ឥនានេវ តាយ សោ មារិតោ, បុព្វេបិ នំ
មារេសិយេវា"តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ សុលសា នាម នគរសោភិនី
បញ្ចសតវណ្ណធាសិបវិវាហ អហោសិ, សហស្សេន វត្តិ គច្ឆតិ។ តស្មីយេវ នគរេ
សត្តកោ នាម ចោរោ អហោសិ នាគពលោ, វត្តិកាគេ ឥស្សរយរាជ បរិសិទ្ធា
យថាវចីវិលុម្បតិ។ នាគរា សន្និបតិទ្វា វញ្ញោ ឧបក្កោសីសុ។ រាជា នគរគុត្តិកំ
អាណាបេត្វា តត្ថ តត្ថ គុម្ពំ វេចាបេត្វា ចោរំ គណ្ណាបេត្វា "សីសមស្ស
និទ្ទថា"តិ អាហា។ តំ បច្ឆាពាហំ ពន្ធិទ្វា ចតុក្កេ ចតុក្កេ កសាហិ តាឡេត្វា
អាហាតនំ នេន្ទិ។ "ចោរោ កិរ គហិតោ"តិ សកលនគរំ សម្ពុតិ។ តនា សុលសា
វាតថានេ វត្វា អន្តរវិធី ឱលោកេន្តំ តំ ធិស្វា បដិពន្ធិចិត្តា ហុត្វា "សចេ ឥមំ
ចោរោតិ គហិតបុរិសំ មោចេតុំ សក្ខិស្សមិ, ឥទំ កិលិដ្ឋកម្មំ អកត្វា ឥមិនាវ
សទ្ធិ សមគ្គវាសំ កប្បស្សមិ"តិ ចិន្តេត្វា ហេដ្ឋា កណារេវជាតកេ (ជា. ១.៤.៦៩
អាទយោ) វុត្តនយេនេវ នគរគុត្តិកស្ស សហស្សំ បេសេត្វា តំ មោចេត្វា តេន
សទ្ធិ សម្មាធមាណា សមគ្គវាសំ វសិ។ ចោរោ តិណ្ឌំ ចតុន្នំ មាសានំ អច្ចយេន
ចិន្តេសិ "អហំ ឥមស្មីយេវ ហិណេ វសិតុំ ន សក្ខិស្សមិ, តុច្ឆហត្ថេន បលាយិតុម្បិ
ន សក្កា, សុលសាយ បិទ្បន្ទនកណ្ឌំ សតសហស្សំ អគ្បតិ, សុលសំ មារេត្វា
ឥទំ គណ្ឌិស្សមិ"តិ។ អថ នំ ឯកធិវសំ អាហា - "ភទ្កេ, អហំ តនា រាជបុរិសេហិ
និយមានោ អសុកបព្ពតមត្តកេ វុត្តនេវតាយ ពលិកម្មំ បដិស្សន្ធិ, សា មំ
ពលិកម្មំ អលភមាណា កាយាបេតិ, ពលិកម្មមស្សា ករោមា"តិ។ "សាធុ, សាមិ,
សង្កេត្វា បេសេហិ"តិ។ "ភទ្កេ, បេសេតុំ ន វជ្ជតិ, មយំ ឧភោមិ

សព្វាករណបដិមណ្ឌិតា មហាន្តេន បរិវារេន គន្ធា ទស្សមា”តិ។ “សាធុ, សាមិ,
តថា ករោមា”តិ។

អថ នំ តថា ការេត្វា បព្ពតថាទំ គតកាលេ អាហា - “ភន្តេ, មហាជនំ ទិស្វា
នេវតា ពលិកម្ពំ ន សម្បជិដ្ឋិស្សតិ, មយំ ឧភោវ អភិរុហិត្វា ទេមា”តិ។ សោ
តាយ “សាធុ”តិ សម្បជិដ្ឋិតោ តំ ពលិចាតី ឧត្តិចាបេត្វា សយំ
សន្នទូបញ្ចវុដោ ហុត្វា បព្ពតមត្តកំ អភិរុហិត្វា ឯកំ សតចោរិសបចាតំ
និស្សាយ ជាតុក្កម្ភលេ ពលិភាជនំ វេចាបេត្វា “ភន្តេ, នាហំ ពលិកម្ពត្ថាយ
អាគតោ, តំ បន មារេត្វា បិឡ្យន្ទនំ តេ គហេត្វា គមិស្សមីតិ អាគតោម្ហិ, តវ
បិឡ្យន្ទនំ ឡឹមុញ្ចិត្វា ឧត្តរសាជកេន ភណ្ឌិកំ ករោហី”តិ អាហា។ “សាមិ, មំ កស្មា
មារេសី”តិ? “ធនការណា”តិ។ “សាមិ, មយា កតគុណំ អនុស្សរ, អហំ តំ
ពន្ធិត្វា និយមានំ សេដ្ឋិបុត្តេន បរិវត្តេត្វា ពហុំ ជនំ ទត្វា ជីវិតំ លភាបេសី,
នេវសិកំ សហស្សំ លកមាធាបិ អញ្ញំ បុរិសំ ន ឡិលោកេមិ, ឯវញ្ញំ តវ
ឧបការិកំ មា មំ មារេហិ, ពហុញ្ញំ តេ ជនំ ទស្សមិ, តវ ធាសី ច ភវិស្សមី”តិ
យាចន្តិ បឋមំ កាថមាហា -

១៨.

“ឥទំ សុវណ្ណាកាយុរំ, មុត្តា វេឡ្យិយា ពហុ;
សត្តំ ហរស្សុ ភន្តន្តេ, មញ្ញា ធាសីតិ សាវយា”តិ។

តត្ថ កាយុរន្តិ គីវាយំ បិឡ្យន្ទនបសាជនំ កាយុរំ។ សាវយាតិ
មហាជនមជ្ឈេ សាវេត្វា ធាសី កត្វា គណ្ហាតិ។

តតោ សត្តុកេន -

១៩.

“ឡើយស្ស កល្យាណិ, មា ពាឡិ បរិទេវសិ;
ន ចាបំ អភិជានាមិ, អហន្តា ជនមាភត”ន្តិ។ -

អត្ថនោ អជ្ឈាសយានុរូបំ ទុតិយគាថាយ វុត្តាយ សុលសា ឋានុប្បត្តិការណំ
បដិលភិត្វា “អយំ ចោរោ មយ្ហំ ជីវិតំ ន ទស្សតិ, ឧបាយេន នំ បឋមតរំ បចាតេ
ចាតេត្វា ជីវិតក្ខយំ ចាបេស្សមី”តិ ចិន្តេត្វា គាថាធូយមាហា -

២០.

“យតោ សរាមិ អត្តានំ, យតោ បត្តាស្មិ វិញ្ញតំ;
ន ចាបំ អភិជានាមិ, អញ្ញំ បិយតរំ តយា។

២១.

“ឯហិ តំ ឧបគ្វហិស្សំ, ករិស្សញ្ចា បទក្ខិណំ;
ន ហិ ធានិ បុន អត្ថិ, មម តុយ្ហញ្ចា សង្កមោ”តិ។

សត្តកោ តស្សធិប្បាយំ អជានន្តោ “សាធុ, ភទ្កេ, ឯហិ ឧបគ្វហិស្ស ម”ន្តិ
អាហា។ សុលសា តំ តិក្ខុត្ថំ បទក្ខិណំ កត្វា ឧបគ្វហិត្វា “ឥធានិ តំ, សាមិ,
ចត្វសុ បស្សេសុ វន្តិស្សមី”តិ វត្វា ចាទបិដ្ឋយំ សីសំ ឋបេត្វា ពាហុបស្សេ
វន្តិត្វា បច្ឆិមបស្សំ កត្វា វន្តមាណវិយ ហុត្វា នាគពលា គណីកា ចោរំ ធ្វើសុ
បច្ឆាចាទេសុ គហេត្វា ហេដ្ឋា សីសំ កត្វា សតចោរិសេ នរកេ ខិបិ។ សោ
តត្ថេវ បុណ្ណិវិបុណ្ណំ បត្វា មរិ។ តំ កិរិយំ ទិស្វា បព្ពតមត្តកេ និព្ពត្តទេវតា ឥមា
គាថា អភាសិ -

២២.

“ន ហិ សព្ពេសុ ឋានេសុ, បុរិសោ ហោតិ បណ្ឌិតោ;
ឥត្ថិបិ បណ្ឌិតា ហោតិ, តត្ថ តត្ថ វិចក្ខណា។

២៣.

“ន បរិ សព្វេសុ ហនេសុ, បុរិសោ ហោតិ បណ្ឌិតោ;
ឥត្ថិបិ បណ្ឌិតា ហោតិ, លហំ អត្ថំ វិចិត្តិកា។

២៤.

“លហុញ វត ឱប្បញ្ច, និកដ្ឋេ សមចេតយិ;
មិគំ បុណ្ណាយតេនេវ, សុលសា សត្តកំ វជិ។

២៥.

“យោធម ឧប្បតិទំ អត្ថំ, ន ឱប្បមនុពុជ្ឈតិ;
សោ ហញ្ញតិ មន្ទមតិ, ហោរោ គិរិគព្ភវេ។

២៦.

“យោ ច ឧប្បតិទំ អត្ថំ, ឱប្បមេវ និពោធិតិ;
មុច្ចតេ សត្តសម្ពាធា, សុលសា សត្តកាមិវា”តិ។

តត្ថ បណ្ឌិតា ហោតិ ឥត្ថិបិ បណ្ឌិតា តត្ថ តត្ថ វិចិត្តណា ហោតិ, អថ វា
ឥត្ថិ បណ្ឌិតា បេវ តត្ថ តត្ថ វិចិត្តណា ច ហោតិ។ លហំ អត្ថំ វិចិត្តិកា តិ លហំ
ឱប្បំ អត្ថំ វិចិត្តិកា។ លហុញ វតាតិ អនន្ទញ្ច វត។ ឱប្បញ្ចាតិ អចិនេនេវ។
និកដ្ឋេ សមចេតយី តិ សន្តិកេ បិតាវ តស្ស មរណ្ហាចាយំ ចិន្តេសិ។
បុណ្ណាយតេនេវាតិ ប្បវតធនុស្សី។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - យថា ធរកោ មិគលុទ្ធកោ
សកណ្ណាបុណ្ណាធនុស្សី ឱប្បំ មិគំ វជតិ, ឯវំ សុលសា សត្តកំ វជតិ។ យោធាតិ
យោ ឥមស្សី សត្តលោកេ។ និពោធិតិ ជាធាតិ។ សត្តកាមិវាតិ សត្តកា ឥវ,
យថា សុលសា មុត្តា, ឯវំ មុច្ចតិ អត្តោ។

ឥតិ សុលសា ចោរំ វេទិត្វា បព្ពតា ឡិវយ្ហ អត្តនោ បរិជនស្ស សន្តិកំ កន្លា
“អយ្យបុត្តោ កហ”ន្តិ បុដ្ឋា “មា តំ បុច្ឆថា”តិ វត្វា រថំ អភិវហិត្វា នគរមេរ
ចារិសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ “តទា តេ ឧភោបិ
ឥមេយេវ អហោសុំ, ទេវតា បន អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សុលសាជាតកវណ្ណានា តតិយា។

[៤២០] ៤. សុមជ្ឈលជាតកវណ្ណានា

ភុសម្ពិ កុទ្ធាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ រាជោវាទសុត្តំ អារព្ព កថេសិ។
តទា បន សត្តា រញ្ញា យាបិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស
អគ្គមហេសីយា កុច្ឆិម្ពំ និព្ពត្តោ វយប្បត្តោ បិតុ អច្ចយេន វជ្ជំ កាវេសិ,
មហាធានំ បវេត្តេសិ។ តស្ស សុមជ្ឈលោ នាម ឧយ្យានចាលោ អហោសិ។
អថេកោ បច្ចេកពុទ្ធា នន្ទមូលកបញ្ញារា និក្ខមិត្វា ចារិកំ ចរមាណោ ពារាណសី
បត្វា ឧយ្យានេ វេសិត្វា បុនទិវសេ នគរំ បិណ្ឌាយ ចារិសិ។ តមេនំ រាជា ធិស្វា
បសន្នចិត្តោ វុទ្ធិត្វា ចាសាទំ អាហេបេត្វា រាជាសនេ និសីទាបេត្វា នានគ្គរសេហិ
ខាទនីយភោជនីយេហិ បរិវេសិត្វា អនុមោទនំ សុត្វា បសន្នោ អត្តនោ ឧយ្យានេ
វេសនត្ថាយ បដិញ្ចំ គាហាបេត្វា ឧយ្យានំ បវេសេត្វា សយម្បិ ភុត្តចាតរាសោ
តត្ថ កន្លា វត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានទិនិ សិវិទហិត្វា សុមជ្ឈលំ នាម ឧយ្យានចាលំ
វេយ្យវច្ឆករំ កត្វា នគរំ ចារិសិ។ បច្ចេកពុទ្ធា តតោ បដ្ឋាយ និពាទ្ធី រាជគេហោ
ភុញ្ញេន្តោ តត្ថ ចិរំ វេសិ, សុមជ្ឈលោបិ នំ សក្កច្ចំ ឧបជ្ឈហិ។

អរេកធីវសំ បច្ចេកពុទ្ធា សុមង្គលំ អាមន្តេត្វា “អហំ កតិចាហំ
អសុកតាមំ និស្សាយ វសិត្វា អាគង្គិស្សមិ, រញ្ជោ អាពោចេហី” តិ វត្វា បក្កាមិ។
សុមង្គលោបិ រញ្ជោ អាពោចេសិ។ បច្ចេកពុទ្ធា កតិចាហំ តត្ថ វសិត្វា សាយំ
សូរិយេ អត្ថង្គតេ តំ ឧយ្យានំ បច្ឆាគមិ។ សុមង្គលោ តស្ស អាគតភារំ អជានន្តោ
អត្ថនោ គេហំ អគមាសិ។ បច្ចេកពុទ្ធាបិ បត្តចីវរំ បដិសាមេត្វា ថោកំ
ចង្គមិត្វា ចាសាណាជលកេ និសីទិ។ តំ ធីវសំ បន ឧយ្យានចាលស្ស យរំ
ចាហុនកា អាគមីសុ។ សោ តេសំ សូបព្យញ្ញនត្ថាយ “ឧយ្យានេ អភយលទ្ធិ មិគំ
មារេស្សមី” តិ ធនុំ អាធាយ ឧយ្យានំ គន្ធា មិគំ ឧបដារន្តោ បច្ចេកពុទ្ធិ ធិស្វា
“មហាមិគោ ភវិស្សតី” តិ សញ្ញាយ សរំ សន្នយិត្វា វិជ្ជិ។ បច្ចេកពុទ្ធា សីសំ
វិវិត្វា “សុមង្គលា” តិ អាហា។ សោ សំវេគប្បត្តោ វន្តិត្វា “ភន្តេ, អហំ តុម្ហាកំ
អាគតភារំ អជានន្តោ ‘មិគោ’ តិ សញ្ញាយ វិជ្ជិ, ឧមថ មេ” តិ វត្វា “ហោតុ ធានិ
កី កវិស្សសិ, ឯហិ សរំ លុញ្ចិត្វា គណ្ហាហី” តិ វុត្តេ វន្តិត្វា សរំ លុញ្ចិ, មហាតី
វេទនា ឧប្បជ្ជិ។ បច្ចេកពុទ្ធា តត្ថេវ បរិនិព្វាយិ។ ឧយ្យានចាលោ “សចេ រាជា
ជានិស្សតិ, នាសេស្សតី” តិ បុត្តធារំ គហេត្វា តតោវ បលាយិ។ តាវនេវ
“បច្ចេកពុទ្ធា បរិនិព្វតោ” តិ នេវតានុភាវេន សកលនគរំ ឯកកោលាហលំ
ជាតំ។

បុនធីវសេ មនុស្ស ឧយ្យានំ គន្ធា បច្ចេកពុទ្ធិ ធិស្វា “ឧយ្យានចាលោ
បច្ចេកពុទ្ធិ មារេត្វា បលាតោ” តិ រញ្ជោ កថយីសុ។ រាជា មហាន្តេន បរិវារេន
ឧយ្យានំ គន្ធា សត្តាហំ សរីរឫជំ កត្វា មហាន្តេន សក្ការេន ឈាបេត្វា ធាតុយោ
អាធាយ ចេតិយំ កត្វា តំ បូជេន្តោ ធម្មេន រជ្ជំ កាវេសិ។ សុមង្គលោបិ
ឯកសំវច្ឆរំ វីតិនាមេត្វា “រញ្ជោ ចិត្តំ ជានិស្សមី” តិ អាគន្ធា ឯកំ អមច្ចំ
បស្សិត្វា “មយិ រញ្ជោ ចិត្តំ ជាតាហី” តិ អាហា។ អមច្ឆោបិ រញ្ជោ សន្តិកំ គន្ធា
តស្ស គុណំ កថេសិ។ រាជា អសុណាន្តោ វិយ អហោសិ។ បុន កិញ្ចិ អវត្វា

រញ្ជ្រា អនត្តមនការំ សុមជ្ឈលស្ស កថេសិ។ សោ ទុតិយសំវច្ឆវេបិ អាគន្ធា
តថេវ រាជា តុណ្ហី អហោសិ។ តតិយសំវច្ឆវេ អាគន្ធា បុត្តទារំ គហេត្វារ
អាគមិ។ អមទ្វោ រញ្ជ្រា ចិត្តមុទុការំ ញាត្វា តំ រាជទ្វារេ បេហេត្វា តស្សាគតការំ
រញ្ជ្រា កថេសិ។ រាជា តំ បក្កោសាបេត្វា បដិសន្ធាំ កត្វា “សុមជ្ឈល, កស្មា
តយា មម បុញ្ញកេត្តំ បច្ឆេកពុទ្ធា មារិតោ” តិ បុច្ឆិ។ សោ “នាហំ, ទេវ,
‘បច្ឆេកពុទ្ធិ មារេមី’ តិ មារេសី, អបិច ខោ ឥមិនា នាម ការណេន ឥទំ នាម
អកាសិ” តិ តំ បវត្តិ អាចិត្តិ។ អថ នំ រាជា “តេន ហិ មា ភាយី” តិ
សមស្សាសេត្វា បុន ឧយ្យានចាលមេវ អកាសិ។

អថ នំ សោ អមទ្វោ បុច្ឆិ “ទេវ, កស្មា តុម្ពេ ទ្វេ វារេ សុមជ្ឈលស្ស គុណំ
សុត្វាបិ កិញ្ចិ ន កថយិត្ត, កស្មា បន តតិយវារេ សុត្វា តំ បក្កោសិត្វា
អនុកម្មិត្វា” តិ? រាជា “តាត, រញ្ជ្រា នាម កុទ្ធន សហសា កិញ្ចិ កាតុំ ន វដ្តតិ,
តេនាហំ បុព្ពេ តុណ្ហី ហុត្វា តតិយវារេ សុមជ្ឈលេ មម ចិត្តស្ស មុទុការំ ញាត្វា
តំ បក្កោសាបេសិ” តិ រាជវត្តំ កថេន្តោ ឥមា គាថា អាហា -

២៧.

“ភុសម្ពិ កុទ្ធាតិ អវេក្ខិយាន, ន តាវ ទណ្ឌំ បណាយេយ្យ ឥស្សរោ;
អជ្ឈានសោ អប្បតិវុបមត្តនោ, បរស្ស ទុក្ខានិ ភុសំ ឧទីរយេ។

២៨.

“យតោ ច ជានេយ្យ បសាទមត្តនោ, អត្តំ និយុញ្ញេយ្យ បរស្ស ទុក្ខជំ;
តទាយមត្តោតិ សយំ អវេក្ខិយ, អថស្ស ទណ្ឌំ សទិសំ និវេសយេ។

២៩.

“ន ចាបិ ឈាបេតិ បរំ ន អត្តនំ, អមុច្ឆិតោ យោ នយតេ នយានយំ;

យោ ឧណ្ហាធារោ ភវតី ធិស្សរោ, ស វណ្ណាគុត្តោ សិរិយា ន ចំសតិ។

៣០.

“យេ ខត្តិយា សេ អនិសម្មការិនោ, បណោន្តិ ឧណ្ហំ សហសា បមុច្ឆិតា;
អវណ្ណាសំយុតា ជហន្តិ ជីវិតំ, ឥតោ វិមុត្តាបិ ច យន្តិ ទុគ្គតី។

៣១.

“ធម្មេ ច យេ អរិយប្បវេទិតេ វតា, អនុត្តរា តេ វចសា មនសា កម្មនា
ច;
តេ សន្តិសោរច្ចសមាធិសណ្ឌិតា, វជន្តិ លោកំ ទុក្ខយំ តថាវិជា។

៣២.

“រាជាហមស្មី នរបមទានមិស្សរោ, សចេបិ កុដ្ឋាមិ វេបេមិ អត្តនំ;
និសេធយន្តោ ជនតំ តថាវិជំ, បណោមិ ឧណ្ហំ អនុកម្ម្យ យោនិសោ”តិ។

តត្ថ អវេក្ខិយានាតិ អវេក្ខិត្វា ជានិត្វា។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - តាត,
បថវិស្សរោ រាជា នាម “អហំ ភុសំ កុទ្ធោ ពលវកោធាភិក្ខុតោ”តិ ញាត្វា
អដ្ឋវត្ថុកាធិភេទំ ឧណ្ហំ បរស្ស ន បណាយេយ្យ ន វត្ថេយ្យ។ កីការណា? កុទ្ធោ
ហិ អដ្ឋវត្ថុកំ សោឡិសវត្ថុកំ កត្វា អដ្ឋានេន អការណេន អត្តនោ
រាជការស្ស អនន្ទរូបំ “ឥមំ ឯត្ថកំ នាម អាហារថ, ឥទញ្ច តស្ស ករោថា”តិ
បរស្ស ភុសំ ទុក្ខានិ ពលវទុក្ខានិ ឱទីរយេ។

យតោតិ យទា។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - យទា បន រាជា បរស្មី ឱប្បន្នំ អត្តនោ
បសាទំ ជានេយ្យ, អថ បរស្ស ទុក្ខដំ អត្តំ និយុញ្ជេយ្យ ឱបបរិក្ខេយ្យ, តទា ឯវំ
និយុញ្ជន្តោ “អយំ នាមេត្ត អត្តោ, អយំ ឯតស្ស ទោសោ”តិ សយំ អត្តបច្ចក្ខំ
កត្វា អថស្ស អបរាជការកស្ស អដ្ឋវត្ថុកហេតុ អដ្ឋវ, សោឡិសវត្ថុកហេតុ

សោឡសេវ កហាបណោ គណ្ហាមាណោ ធន្ហំ សធិសំ កតនោសានុរូបំ
និវេសយេ ឋបេយ្យ បវត្តេយ្យាតិ។

អមុច្ឆិតោតិ ធន្ហាធិហិ អគតិកិលេសេហិ អមុច្ឆិតោ អនភិក្ខុតោ ហុត្វា
យោ នយានយំ នយតេ ឧបបរិក្ខតិ, សោ នេវ បរំ ឈាបេតិ, ន អត្តានំ។
ធន្ហាធិវេសេន ហិ អហេតុកំ ធន្ហំ បវត្តេន្តោ បរម្យំ តេន ធន្ហាន ឈាបេតិ
ធមាតិ បីឡេតិ, អត្តានម្យំ តតោនិទានេន ចាបេន។ អយំ បន ន បរំ ឈាបេតិ,
ន អត្តានំ។ យោ ធន្ហាធារោ ភវតីធិ ឥស្សរោតិ យោ ឥធិ បថវិស្សរោ រាជា ឥធិ
សត្តលោកេ នោសានុច្ឆរិកំ ធន្ហំ បវត្តេន្តោ ធន្ហាធារោ ហោតិ។ ស
វណ្ណាគុត្តោតិ គុណវណ្ណាន ចេវ យសវណ្ណាន ច គុត្តោ វត្តិតោ សិរិយា ន
ជំសតិ ន បរិហាយតិ។ អវណ្ណាសំយុតា ជហន្តិតិ អធម្មិកា លោលរាជានោ
អវណ្ណាន យុត្តា ហុត្វា ជីវិតំ ជហន្តិ។

ធម្មេ ច យេ អរិយប្បវេទិតេតិ យេ រាជានោ អាចារអរិយេហិ ធម្មិករាជូហិ
បវេទិតេ ធនវិធរ រាជធម្មេ វតា។ អនុត្តរាតេតិ តេ វចសា មនសា កម្មនា ច
តីហិបិ ឯតេហិ អនុត្តរា ជេដ្ឋកា។ តេ សន្តិសោវច្ឆសមាធិសណ្ឌិតាតិ តេ
អគតិបហានេន កិលេសសន្តិយញ្ច សុសីល្យសម្ព័ន្ធតេ សោវច្ឆេ ច
ឯកគ្គតាសមាធិម្ហំ ច សណ្ឌិតា បតិដ្ឋិតា ធម្មិករាជានោ។ វជន្តិ លោកំ ឧភយន្តិ
ធម្មេន វជ្ជំ ការេត្វា មនុស្សលោកតោ ទេវលោកំ, ទេវលោកតោ
មនុស្សលោកន្តិ ឧភយលោកមេវ វជន្តិ, និរយាធិសុ ន និព្ពត្តន្តិ។ នរបមទានន្តិ
នរានញ្ច នារីនញ្ច។ ឋបេមិ អត្តនន្តិ កុទ្ធាបិ កោជវសេន អគន្ធា អត្តានំ
ចោរាណាករាជូហិ ឋបិតនយស្មីយេវ ធម្មេ ឋបេមិ, វិនិច្ឆយធម្មំ ន ភិន្តាមីតិ។

ឯវំ ធម្មា កាថាហិ វញ្ញា អត្តនោ គុណោ កថិតេ សញ្ញាបិ រាជបរិសា គុដ្ឋា
“អយំ សីលាចារគុណាសម្បត្តិ គុម្ភាកញ្ញោវ អនុរូចា”តិ វញ្ញោ គុណោ កថេសុំ។

សុមង្គលោ បន បរិសាយ កថិតាវសានេ ឧដ្ឋាយ រាជានំ វន្តិត្វា អញ្ញាលី បគ្គយ្ហ
រញ្ញោ ដុតី ករោន្តោ តិស្សោ គាថា អភាសិ -

៣៣.

“សិរី ចលក្ខី ច តវេវ ខត្តិយ, ជនាធិប មាវិជហិ កុទាចនំ;
អក្កោជនោ និច្ចបសន្នចិត្តោ, អនិយោ តុវំ វស្សសតានិ ចាលយ។

៣៤.

“គុណោហិ ឯតេហិ ឧបេត ខត្តិយ, បិតមរិយវត្ថី សុវចោ អក្កោជនោ;
សុខំ អនុប្បិជ្ឈ បសាស មេទិនិ, ឥតោវិមុត្តោបិ ច យាហិ សុគ្គតី។

៣៥.

“ឯវំ សុនីតេន សុភាសិតេន, ធម្មេន ញាយេន ឧទាយសោ នយំ;
និព្វាបយេ សុដ្ឋិតិតំ មហាជនំ, មហាវ មេយោ សលិលេន មេទិនិ”ន្តិ។

តត្ថ សិរី ចលក្ខី ចាតិ បរិវាសម្បត្តិ ច បញ្ញា ច។ អនិយោតិ និទ្ទក្ខោ
ហុត្វា។ ឧបេត ខត្តិយាតិ ឧបេតោ ខត្តិយ, អយមេវ វា ចាថោ។ បិតមរិយវត្ថីតិ
បិតមរិយវត្ថី, អរិយវត្ថី នាម ទសរាជធម្មសង្ខាតំ ចោរាណាវាជវត្ថុ, តត្ថ
បតិជ្ជិតត្តា បិតរាជធម្មា ហុត្វាតិ អត្តោ។ អនុប្បិជ្ឈ បសាស មេទិនិន្តិ
អនុប្បិជ្ឈំ បសាស មេទិនិញ្ច, អយមេវ វា ចាថោ។ សុនីតេនាតិ សុនយេន សុដ្ឋ
ការណេន។ ធម្មេនាតិ ទសកុសលកម្មបថធម្មេន។ ញាយេនាតិ
បុរិមបទស្សវ វេវចនំ។ ឧទាយសោតិ ឧទាយកោសលេន។ នយន្តិ នយន្តោ រជ្ជំ
អនុសាសន្តោ ធម្មិករាជា។ និព្វាបយេតិ ឥមាយ បដិបត្តិយា
កាយិកចេតសិកទុក្ខំ ទរថំ អបនេន្តោ កាយិកចេតសិកទុក្ខសុដ្ឋិតិតម្បិ

មហាជន មហាមេឃោ សលីលេន មេធានី វិយ និព្វាបេយ្យ, តូម្បិ តថេវ
និព្វាបេហិតិ ធស្សេន្តោ ឯវមាហ។

សត្តា កោសលរញ្ជ្រា ឱវាធរសេន ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិទ្ធា ជាតកំ
សមោធានេសិ - “តទា បច្ចេកពុទ្ធា បរិនិព្វតោ, សុមជ្ឈលោ អានន្តោ អហោសិ,
រាជា បន អហាមេវ អហោសិ” ឆ្លើយ។

សុមជ្ឈលជាតកវណ្ណានា ចតុត្ថា។

[៤២០] ៥. គង្គមាលជាតកវណ្ណានា

អង្គារជាតាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឧចោសថកម្មំ អារត្ត កថេសិ។
ឯកទិវសញ្ញា សត្តា ឧចោសថិកេ ឧចោសកេ អាមន្តេត្វា “ឧចោសកា សាធុរូបំ
វោ កតំ ឧចោសថំ ឧបវសន្តេហិ, ទានំ ទាតត្ថំ, សីលំ រក្ខិតត្ថំ, កោធាន
កាតត្ថោ, មេត្តា ភាវេតត្ថោ, ឧចោសថវាសោ វសិតត្ថោ, ចោរាណាកបណ្ឌិតា
ហិ ឯកំ ឧបឡាចោសថកម្មំ និស្សាយ មហាយសំ លភីស្វ” តិ វត្វា តេហិ
យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ថេ រដ្ឋំ ការេន្តេ តស្មី នគរេ សុចិបរិវារោ នាម
សេដ្ឋិ អហោសិ អសីតិកោជិជនវិកវោ ទានាទិបុញ្ញាភិរតោ។ តស្ស បុត្តទារាបិ
បរិជនោបិ អន្តមសោ តស្មី យវេ វច្ឆចាលកាបិ សព្វេ មាសស្ស ធនិវសេ
ឧចោសថំ ឧបវសន្តិ។ តទា ពោធិសត្តោ ឯកស្មី ទលិទ្ធកុលេ និព្វត្តិទ្វា ភតី
កត្វា កិច្ចេន ជីវតិ។ សោ “ភតី ករិស្សមី” តិ តស្ស គេហំ គន្ធា វន្តិទ្វា ឯកមន្តំ
បិតោ “កី អាគតោសី” តិ វុត្ថេ “តុម្កាកំ គេហោ ភតិយា កម្មករណាត្ថ” ឆ្លើយ
អាហា។ សេដ្ឋិ អញ្ជេសំ ភតិកានំ អាគតទិវសេយេវ “ឥមស្មី គេហោ កម្មំ
ករោន្តា សីលំ រក្ខត្តិ, សីលំ រក្ខត្តំ សក្កោន្តា កម្មំ ករោថា” តិ វទតិ,

ពោធិសត្តស្ស បន សីលវក្ខណាអាចិក្ខណោ សញ្ញំ អកត្វា “សាធុ, តាត,
អត្តនោភតី ជានិត្វា កម្មំ ករោហី”តិ អាហា។ សោ តតោ បដ្ឋាយ សុវចោ
ហុត្វា ឡំ ធឪត្វា អត្តនោ កិលមថំ អគលោត្វា តស្ស សត្តកិច្ចានិ ករោតិ,
ចាតោវ កម្មន្តំ គន្ធា សាយំ អាគច្ឆតិ។

អថេកទិវសំ នគរេ ធនាំ យោសេសុំ។ មហាសេដ្ឋី ធាសី អាមន្តេត្វា
“អដ្ឋោចាសថទិវសោ, គេហោ កម្មករានំ ចាតោវ ភត្តំ បចិត្វា ទេហិ,
កាលស្សេវ ភុញ្ញិត្វា ឧចាសថិកា ភវិស្សន្តី”តិ អាហា។ ពោធិសត្តោ
កាលស្សេវ ឧដ្ឋាយ កម្មន្តំ អគមាសិ, “អដ្ឋោចាសថិកោ ភវេយ្យាសី”តិ តស្ស
កោចិ នារោចេសិ។ សេសកម្មករា ចាតោវ ភុញ្ញិត្វា ឧចាសថិការ អហោសុំ។
សេដ្ឋីបិ សបុត្តនារោ សបរិជនោ ឧចាសថំ អធិជ្ឈហិ, សព្វេបិ ឧចាសថិកា
អត្តនោ អត្តនោ វសនដ្ឋានំ គន្ធា សីលំ អារវ្ហ្មេន្តា និសីទីសុ។ ពោធិសត្តោ
សកលទិវសំ កម្មំ កត្វា ស្វរិយត្ថដ្ឋមនវេលាយ អាគតោ។ អថស្ស
ភត្តការិកា ហត្ថនោវនំ ធឪត្វា ចាតិយំ ភត្តំ វឡេត្វា ឧបនាមេសិ។ ពោធិសត្តោ
“អញ្ញោសុ ទិវសេសុ ឥមាយ វេលាយ មហាសន្តោ ហោតិ, អដ្ឋ កហំ គតា”តិ
បុច្ឆិ។ “សព្វេ ឧចាសថំ សមាទិយិត្វា អត្តនោ អត្តនោ វសនដ្ឋានានិ គតា”តិ។
តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ “ឯត្ថកានំ សីលវត្ថានំ អន្តរេ អហំ ឯកោ
ធុស្សីលោ ហុត្វា ន វសិស្សាមិ, ឥធានិ ឧចាសថន្តេសុ អធិដ្ឋិតេសុ ហោតិ នុ ខោ
ឧចាសថកម្មំ, នោ”តិ។ សោ គន្ធា សេដ្ឋី បុច្ឆិ។ អថ នំ សេដ្ឋី “តាត ចាតោវ
អនធិដ្ឋិតត្វា សកលំ ឧចាសថកម្មំ ន ហោតិ, ឧបឡោចាសថកម្មំ បន
ហោតី”តិ អាហា។

សោ “ឯត្ថកម្មិ ហោតូ”តិ សេដ្ឋីស្ស សន្តិកេ សមាទិន្ទសីលោ ហុត្វា
ឧចាសថកម្មំ អធិដ្ឋាយ អត្តនោ វសនោកាសំ បរិសិត្វា សីលំ អារវ្ហ្មេន្តោ

និងបង្ខំ។ អថស្ស សកលទិវសំ និរាហារតាយ បច្ចិមយាមសមនន្តរេ
សត្តកវាតា សមុជ្ឈហីសុ។ សេដ្ឋីនា នាណវិជានិ ភេសជ្ជានិ អាហារិត្វា “ភុញ្ញា” តិ
វុច្ចមាណោបិ “ឧទោសថំ នភិទ្ធិស្សមិ, ជីវិតបរិយន្តិកំ កត្វា សមាទិយី” ត្ថិ
អាហា។ ពលវេទនា ឧប្បជ្ឈិ, អរុណុក្កមនវេលាយ សតី បច្ចុប្បដ្ឋាបេតុំ នាសក្ខិ។
អថ នំ “ឥទានិ មរិស្សតី” តិ និហរិត្វា “ឱសារកេ និបដ្ឋាបេសុំ។ តស្មី ខណោ
ពារាណសិរាជា រថវគតោ មហាន្តេន បរិវារេន នគរំ បទក្ខិណំ ករោន្តោ តំ
ហំនំ សម្បាបុណី។ ពោធិសត្តោ តស្ស សិរី ឱលោកេត្វា តស្មី លោភំ ឧប្បាទេត្វា
រជ្ជំ បត្តសិ។ សោ ចរិត្វា ឧបឡាទោសថកម្មនិស្សន្ទេន តស្ស អគ្គមហេសីយា
កុច្ឆិម្ហិ បដិសន្ធិ គណ្ហិ។ សាលទ្ធកត្តបរិហារា ទសមាសច្ចយេន បុត្តំ វិជាយិ,
“ឧទយកុមារោ” តិស្ស នាមំ អកំសុ។ សោ វយប្បត្តោ សព្វសិប្បសុ និប្បត្តិ
ចាបុណី, ជាតិស្សរញ្ញាលោន អត្តនោ បុព្វកម្មំ សរិត្វា “អប្បកស្ស កម្មស្ស
ជលំ មម ឥទ” ត្ថិ អភិក្ខណំ ឧទានំ ឧទានេសិ។ សោ បិតុ អច្ចយេន រជ្ជំ បត្វាបិ
អត្តនោ មហន្តំ សិរីវិភរំ ឱលោកេត្វា តនេវ ឧទានំ ឧទានេសិ។

អថកេទិវសំ នគរេ ធនំ សដ្ឋយីសុ, មហាជនោ កិឡាបសុតោ អហោសិ។
តទា ពារាណសីយា ឧត្តរទ្វារវាសី ឯកោ ភតិកោ ឧទកភតី កត្វា លទ្ធិ
អឡមាសកំ ចាការិជ្ជកាយ អន្តរេ វេបេត្វា ភតី ករោន្តោ ទក្ខិណាទ្វារំ បត្វា
តត្ថ ឧទកភតិមេវ កត្វា ជីវមាឆាយ ឯកាយ កបណីត្ថិយា សន្ធិំ សំវាសំ
កប្បេសិ។ សា តំ អាហា - “សាមិ, នគរេ ធលោរាវត្ថតិ, សចេតេ កិញ្ចិ អត្ថិ,
មយម្មិ កិឡេយ្យមា” តិ? “អាម, អត្ថិ” តិ។ “កិត្តកំ, សាមី” តិ?
“អឡមាសកោ” តិ។ “កហំ សោ” តិ? “ឧត្តរទ្វារេ ឥដ្ឋកត្តន្តរេ វេបិតោតិ ឥតោ
មេ ទ្វាទសយោជនន្តរេ និជានំ, តវ បនហត្ថ កិញ្ចិ អត្ថិ” តិ? “អាម, អត្ថិ” តិ។
“កិត្តក” ត្ថិ? “អឡមាសកោវា” តិ។ “ឥតិ តវ អឡមាសកោ, មម
អឡមាសកោតិ មាសកោវ ហោតិ, តតោ ឯកេន កោដ្ឋាសេន មាលំ, ឯកេន

កោដ្ឋាសេន គន្ធី, ឯកេន កោដ្ឋាសេន សុរំ គហេត្វា ក៏ឡើយស្យាម, គប្ប តយា
ប័ប័តំ អឡ្ហមាសកំ អាហារា”តិ។ សោ “ភរិយាយ មេ សន្តិកា កថា លទ្ធា”តិ
ហដ្ឋតុដ្ឋោ “ភទ្កេ, មា ចិន្តយី, អាហរិស្សមិ ន”ន្តិ វត្វា បក្កាមិ។ នាគពលោ
ភតិកោ ន យោជនានិ អតិក្កម្ម មជ្ឈន្តិកសមយេ វីតច្ឆិកផ្ការសន្តតំ វិយ ឧណ្ហំ
វាលុកំ មទ្កន្តោ ធនលោភេន ហដ្ឋបហដ្ឋោ កសាវវត្តនិវាសនោ កណ្តោ
តាលបណ្ណំ បិឡ្ហន្តិវត្វា ឯកេន អាយោគវត្តេន គីតំ កាយន្តោ រាជផ្គុលោន
ចាយាសិ។

ឧទយរាជា សីហបញ្ញវំ វិវត្វា បិតោ តំ តថា គប្បន្តំ ទិស្វា “កី ទុខោ ឯស
ឯវុបំ វាតាតបំ អគណោត្វា ហដ្ឋតុដ្ឋោ កាយន្តោ គប្បតិ, បុច្ឆិស្សមិ ន”ន្តិ
ចិន្តេត្វា បក្កោសនត្ថាយ ឯកំ បុរិសំ បហិណិ។ តេន គន្ធា “រាជា តំ
បក្កោសតិ”តិ វុត្តេ “រាជា មយ្ហំ កី ហោតិ, នាហំ រាជានំ ជាជានិ”តិ វត្វា
ពលក្ការេន និតោ ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ អថ នំ រាជា បុច្ឆន្តោ ទ្វេ កថា អភាសិ -

៣៦.

“អដ្ឋារជាតា បថី, កុក្កុឡានុគតា មហិ;
អថ កាយសិ វត្តានិ, ន តំ តបតិ អាតថោ។

៣៧.

“ឧទំ តបតិ អាទិន្ទោ, អនោ តបតិ វាលុកា;
អថ កាយសិ វត្តានិ, ន តំ តបតិ អាតថោ”តិ។

តត្ថ អដ្ឋារជាតាតិ ភោ បុរិស, អយំ បថី វីតច្ឆិកផ្ការសិយ ឧណ្ហាជាតា។
កុក្កុឡានុគតាតិ អាទិត្តនារិកសម្ព័ន្ធតេន កុក្កុឡេន វិយ ឧណ្ហាវាលុកាយ
អនុគតា។ វត្តានីតិ អាយោគវត្តានិ អាហេបេត្វា គីតំ កាយសីតិ។

សោ រញ្ជោ កង់ សុត្វា តតិយំ កាជមាហា -

៣៨.

“ន មំ តបតិ អាតថោ, អាតថា តបយន្តិ មំ;
អត្តា ហិ វិវិធា រាជ, តេ តបន្តិ ន អាតថោ” តិ។

តត្ថ អាតថា តិ វត្ថុកាមកិលេសកាមា។ បុរិសញ្ញិ តេ អភិ តបន្តិ, តស្មា
“អាតថា” តិ វុត្តា។ អត្តា ហិ វិវិធា តិ, មហារាជ, មយ្ហំ វត្ថុកាមកិលេសកាមេ
និស្សាយ កត្តញ្ញា នាធាកិច្ចសម្មាសាវិវិធា អត្តា អត្ថិ, តេ មំ តបន្តិ, ន
អាតថា តិ។

អថ នំ រាជា “កោ នាម តេ អត្តោ” តិ បុច្ឆិ។ សោ អាហា “អហំ, ទេវ,
ធិក្ខណាធារេ កបណ៍ត្ថិយា សទ្ធិំ សំវាសំ កប្បសី, សា មំ ‘ធនំ កិឡិស្សម,
អត្ថិ តេ កិញ្ចិ ហត្ថ’ តិ បុច្ឆិ, អថ នំ អហំ ‘មម និធានំ ឧត្តរធារេ ចាការន្តរេ
វេបិតន្តិ អវេ, សា ‘គច្ឆ តំ អាហារ, ឧភោចិ កិឡិស្សមា’ តិ មំ បហិណ្ឌិ, សា មេ
តស្ស កថា ហធយំ ន វិជហតិ, តំ មំ អនុស្សរន្តំ កាមតថោ តបតិ, អយំ មេ,
ទេវ, អត្តោ” តិ។ អថ “ឯវុបំ វាតាតបំ អគណោត្វា កី តេ តុស្សនការណំ,
យេន កាយន្តោ គច្ឆសី” តិ? “ទេវ, តំ និធានំ អាហារិត្វា ‘តាយ សទ្ធិ
អភិវមិស្សមី’ តិ ឥមិធា ការណេន តុដ្ឋោ កាយាមី” តិ។ “កី បន តេ, កោ បុរិស,
ឧត្តរធារេ វេបិតនិធានំ សតសហស្សមត្តំ អត្ថិ” តិ? “នត្ថិ, ទេវ” តិ។ រាជា “តេន
ហិ បញ្ញាស សហស្សនិ, ចត្តាលីស, តីស, វីស, ធន, សហស្សំ, បញ្ច សតានិ,
ចត្តារិ, តីណិ, ទ្វេ, ឯកំ, សតំ, បញ្ញាសំ, ចត្តាលីសំ, តីសំ, វីសំ, ធន, បញ្ច, ចត្តារិ,
តយោ, ទ្វេ, ឯកោ កហាបណោ, អឡោ, ចាទោ, ចត្តារោ មាសកា, តយោ, ទ្វេ,
ឯកោ មាសកោ” តិ បុច្ឆិ។ សព្វំ បដិក្ខិបិត្វា “អឡមាសកោ” តិ វុត្តោ “អាម, ទេវ,

ឯត្ថកំ មហ្មំ ធនំ, តំ អាហារិត្វា តាយ សទ្ធិ អភិរមិស្សមីតិ គច្ឆាមិ, តាយ
បីតិយា តេន សោមនស្សេន ន មំ ឯស វាតាតថោ តបតី” តិ អាហ។

អថ នំ រាជា “កោ បុរិស, ឯវេ ហេ អាតបេ តត្ថ មា គមិ, អហំ តេ អឡមាសកំ
ទស្សមី” តិ អាហ។ “ទេវ, អហំ តុម្ហាកំ កថាយ វេត្វា តញ្ចា កណ្ឌិស្សមិ,
ឥតរញ្ចា ធនំ ន នាសេស្សមិ, មម គមនំ អហាបេត្វា តម្បិ គហេស្សមី” តិ។
“កោ បុរិស, និវត្ត, មាសកំ តេ ទស្សមិ, ទ្វេ មាសកេហិ ឯវំ វឡេត្វា កោជី
កោជិសតំ អបរិមិតំ ធនំ ទស្សមិ, និវត្តា” តិ វុត្តេបិ “ទេវ, តំ គហេត្វា ឥតរម្បិ
កណ្ឌិស្សមិ” ឥច្ឆេវ អាហ។ តតោ សេដ្ឋិជ្ជាធាធិហិ ហំនន្តវេហិ បលោភិតោ យាវ
ឧបវន្ធា តថេវ វេត្វា “ឧបឡវន្តំ តេ ទស្សមិ, និវត្តា” តិ វុត្តេ សម្មជិដ្ឋិ។ រាជា
“គច្ឆថ មម សហាយស្ស កេសមស្សំ កាវេត្វា ត្ថាបេត្វា អលត្ថិវត្វា អានេថ
ន” តិ អមច្ឆេ អាណាបេសិ។ អមច្ឆា តថា អកំសុ។ រាជា វន្តំ ទិដ្ឋា ភិទ្ធិត្វា តស្ស
ឧបឡវន្តំ អទាសិ។ “សោ បន តំ គហេត្វាបិ អឡមាសកបេមេន ឧត្តរបស្សំ
គតោយេវ” តិ វេទន្តិ។ សោ អឡមាសករាជា នាម អហោសិ។ តេ សមគ្គា
សម្មាទមាធា វន្តំ កាវេត្តា ឯកទិវសំ ឧយ្យានំ គមីសុ។ តត្ថ កិឡិវា ឧទយរាជា
អឡមាសករញ្ជោ អន្តេ សីសំ កត្វា និបដ្ឋិ។ តស្មី និទ្ធីំ ឱក្កន្តេ បរិវារមនុស្សា
កិឡានុកវនវសេន តត្ថ តត្ថ អគមីសុ។

អឡមាសករាជា “កី មេ និច្ចកាលំ ឧបឡវន្តេន, ឥមំ មាវេត្វា អហាមេវ
សកលវន្តំ កាវេស្សមី” តិ ខត្តំ អញ្ញាហិត្វា “បហារិស្សមិ ន” តិ ចិន្តេត្វា បុន
“អយំ រាជា មំ ទលិទ្ធកបលំ មនុស្សំ អត្តនា សមាជំ កត្វា មហាន្តេ ឥស្សរិយេ
បតិជ្ឈបេសិ, ឯវេ បំ នាម យសទាយកំ មាវេត្វា វន្តំ កាវេស្សមីតិ មម ឥច្ឆា
ឧប្បន្នា, អយុត្តំ វេត មេ កម្ម” តិ សតី បដិលភិត្វា អសី បវេសេសិ។ អថស្ស
ទុតិយម្បិ តតិយម្បិ តថេវ ចិត្តំ ឧប្បន្និ។ តតោ ចិន្តេសិ “ឥទំ ចិត្តំ បុនប្បនំ

ឧប្បជ្ជមានំ មំ ចាបកម្មេ និយោជេយ្យា”តិ។ សោ អសី ភូមិយំ ឱបិទ្វា រាជានំ
ឧដ្ឋាបេទ្វា “ឧមាហិ មេ, ទេវា”តិ ចាទេសុ បតិ។ “ននុ សម្ម, តវ មមន្តវេ ទោសោ
នត្ថិ”តិ? “អត្ថិ, មហារាជ, អហំ ឥទំ នាម អកាសិ”ន្តិ។ “តេន ហិ សម្ម, ឧមាមិ
តេ, ឥច្ឆន្តោ បន វជ្ជំ កាវេហិ, អហំ ឧបរាជា ហុទ្វា តំ ឧបជ្ជហិស្សមិ”តិ។ សោ
“ន មេ, ទេវ, វជ្ជេន អត្តោ, អយញ្ញំ គណ្ណា មំ អចាយេសុ និព្ពត្តាបេស្សតិ, តវ វជ្ជំ
តូមេវ គណ្ណា, អហំ បព្ពជិស្សមិ, ធិជ្ជំ មេ កាមស្ស មូលំ, អយញ្ញំ សង្កប្បេន
វឡតិ, ន ទានិ នំ តតោ បដ្ឋាយ សង្កប្បេស្សមិ”តិ ឧទានេន្តោ ចតុត្ថំ កាជមាហា

-

៣៩.

“អន្តសំ កាម តេ មូលំ, សង្កប្បា កាម ជាយសិ;
ន តំ សង្កប្បយិស្សមិ, វេទំ កាម ន ហេហិសី”តិ។

តត្ថ វេទិ វេទំ មមន្តវេ។ ន ហេហិសីតិ ន ឧប្បជ្ជិស្សសីតិ។

វេទញ្ច បន វេទា បុន កាមេសុ អនុយុញ្ញន្តស្ស មហាជនស្ស ធម្មំ ទេសេន្តោ
បញ្ចមំ កាជមាហា -

៤០.

“អប្បាបិ កាមា ន អលំ, ពហូហិបិ ន តប្បតិ;
អហាហា ពាលលបនា, បរិវេន្តេជ ជគ្គតោ”តិ។

តត្ថ អហាហាតិ សំវេគធិបនំ។ ជគ្គតោតិ ជគ្គន្តោ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ -
មហារាជ, ឥមស្ស មហាជនស្ស អប្បកាបិ វុត្ថកាមកិលេសកាមា ន អលំ
បរិយត្តាវ, ពហូហិបិ ច តេហិ ន តប្បតេវ, “អហោ ឥមេ មម រូទា មម សទ្ធា”តិ
លបនតោ ពាលលបនា កាមា, ឥមេ វិបស្សនំ វឡេទ្វា ពោធិបក្ខិយានំ ធម្មានំ

ការវិនាសយោគមនុស្សឆ្មោ ជគ្គឆ្មោ កុលបុត្តោ បរិវេជ្ជេ,
បរិញ្ញាបហាវាសិសមយេហិ អភិសមេត្វា បដហោយ្យាតិ។

ឯវំ សោ មហាជនស្ស ធម្មំ ទេសេត្វា ឧទយរាជានំ វជ្ជំ បដិច្ចាបេត្វា
មហាជនំ អស្សុមុខំ រោទមាជំ បហាយ ហិមវន្តំ បរិសិត្វា បព្ពជិត្វា
ឈានាភិញ្ញាយោ និព្ពត្តេត្វា វិហាសិ។ តស្ស បព្ពជិតកាលេ រាជា តំ ឧទានំ
សកលំ កត្វា ឧទានេន្ទោ ធម្មំ កាថមាហា -

៤៧.

“អប្បស្ស កម្មស្ស ជលំ មមេទំ, ឧទយោ អជ្ឈាគមា មហាត្ថបត្ថំ;
សុលទ្ធីលាកោ វត មាលាវស្ស, យោ បព្ពជី កាមរាគំ បហាយា”តិ។

តត្ថ ឧទយោតិ អត្តានំ សន្ធាយ វេទតិ។ មហាត្ថបត្ថន្តិ មហាត្ថការាប្បត្តំ វិបុលំ
ឥស្សរិយំ អជ្ឈាគមា។ មាលាវស្សាតិ សត្តស្ស មយ្ហំ សហាយស្ស
សុលទ្ធីលាកោ, យោ កាមរាគំ បហាយ បព្ពជិតោតិ អធិប្បាយេនេវមាហា។

ឥមិស្សា បន កាថាយ ន កោចិ អត្ថំ ជាតាតិ។ អថ នំ ឯកធិវសំ
អគ្គមហេសី កាថាយ អត្ថំ បុច្ឆិ, រាជា ន កថេសិ។ ឯកោ បនស្ស គង្គមាលោ
នាម មង្គលន្ទាបិតោ, សោ រញ្ជោ មស្សំ ករោន្តោ បឋមំ ខុរបរិកម្មំ កត្វា បច្ឆា
សណ្ឋាសេន លោមាធិ គណ្ហាតិ, រញ្ជោ ច ខុរបរិកម្មកាលេ សុខំ ហោតិ,
លោមហារណាកាលេ ទុក្ខំ។ សោ បឋមំ តស្ស វំ ធាតុកាមោ ហោតិ, បច្ឆា
សីសច្ឆេទនមាកង្ខតិ។ អថេកធិវសំ “ភទ្កេ, អម្ហាកំ គង្គមាលកប្បកោ
ពាលោ”តិ ទេវិយា តមត្ថំ អាហេចេត្វា “កិ បន, ទេវ, កាតុំ វដ្ឋតិ”តិ វុត្តេ “បឋមំ
សណ្ឋាសេន លោមាធិ គហេត្វា បច្ឆា ខុរបរិកម្ម”ន្តិ អាហា។ សា តំ កប្បកំ
បក្កោសាបេត្វា “តាត, ឥទានិ រញ្ជោ មស្ស ករណធិវសេ បឋមំ លោមាធិ

គហេត្វា បច្ឆា ខុរបរិកម្ពំ ករេយ្យសិ, រញ្ញា ច ‘វំ គណ្ណាហី’តិ វុត្តេ ‘អញ្ញេន,
នេវ, មេ អត្តោ នត្ថិ, តុម្ហាកំ ឧទានភាថាយ អត្ថំ អាចិត្តថា’តិ វុទេយ្យសិ, អហំ
តេ ពហំ ជនំ ទស្សមី”តិ អាហា។ សោ “សាធ្វ”តិ សម្មជិដ្ឋិត្វា
មស្សករណាធិវសេ បឋមំ សណ្ឋានំ គណ្ហិ។ “កី, ភណោ គង្គមាល, អបុព្វំ តេ
ករណ”ន្តិ រញ្ញា វុត្តេ “នេវ, កប្បកា នាម អបុព្វម្បិ ករោន្តិ”តិ វត្វា បឋមំ
លោមាធិ គហេត្វា បច្ឆា ខុរបរិកម្ពំ អកាសិ។ រាជា “វំ គណ្ណាហី”តិ អាហា។
“នេវ, អញ្ញេន មេ អត្តោ នត្ថិ, តុម្ហាកំ ឧទានភាថាយ អត្ថំ កថេថា”តិ។ រាជា
អត្តនោ ទលិទ្ធកាលេ កតំ កថេតុំ លទ្ធន្តោ “តាត, ឥមិនា តេ វុទេន កោ អត្តោ,
អញ្ញំ គណ្ណាហី”តិ អាហា។ “ឯតមេវ ទេហិ, ទេវា”តិ។ សោ មុសាវាទកយេន
“សាធ្វ”តិ សម្មជិដ្ឋិត្វា កុម្មាសបិណ្ឌិជាតកេ វុត្តនយេនេវ សព្វំ
សំវិទហាបេត្វា រតនបល្លង្កេ និសីទិត្វា “អហំ គង្គមាល, បុរិមភវេ ឥមស្មីយេវ
នគរេ”តិ សព្វំ បុរិមកិរិយំ អាចិត្តិត្វា “ឥមិនា ការណោន ឧបឡាគាថំ,
‘សហាយោ បន មេ បព្វជិតោ, អហំ បមត្តោ ហុត្វា រដ្ឋមេវ កាវេមី’តិ ឥមិនា
ការណោន បច្ឆា ឧបឡាគាថំ វុទាមី”តិ ឧទានស្ស អត្ថំ កថេសិ។

តំ សុត្វា កប្បកោ “ឧបឡាចោសថកម្មេន កិវ រញ្ញា អយំ សម្មត្ថិ លទ្ធា,
កុសលំ នាម កាតព្វមេវ, យំនូនាហំ បព្វជិត្វា អត្តនោ បតិដ្ឋំ ករេយ្យ”ន្តិ
ចិន្តិត្វា ញាតិភោគបរិវដ្តំ បហាយ រាជានំ បព្វជ្ជំ អនុជាធាបេត្វា ហិមវន្តំ គន្ធា
ឥសិបព្វជ្ជំ បព្វជិត្វា តិលក្ខណំ អាហេបេន្តោ វិបស្សនំ វុឡេត្វា បច្ឆេកពោធិ
បត្វា ឥទ្ធិយា និព្ពត្តបត្តចីវរធរោ គន្ធមាទនបព្ពតេ បព្វេនព្ពស្សនិ វុសិត្វា
“ពារាណសិ រាជានំ ឱលោកេស្សមី”តិ អាកាសេនាគន្ធា ឧយ្យានេ
មង្គលសិលាយំ និសីទិ។ ឧយ្យានទាលោ សញ្ញានិត្វា គន្ធា រញ្ញា អាហេចេសិ
“នេវ, គង្គមាលោ បច្ឆេកពុទ្ធា ហុត្វា អាកាសេនាគន្ធា ឧយ្យានេ និសីន្នោ”តិ។
រាជា តំ សុត្វា “បច្ឆេកពុទ្ធវំ វុទ្ធិស្សមី”តិ វេគេន និក្ខមិ។ រាជមាតា ច បុត្តេន

សន្ធិយេវ និក្ខមិ។ រាជា ឧយ្យានំ បរិសិទ្ធា តំ វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ សន្ធិ
បរិសាយ។ សោ រញ្ញា សន្ធិ បដិសន្ធារំ ករោន្តោ “កី, ព្រហ្មទត្ថ, អប្បមត្តាសិ,
ធម្មេន វន្តំ កាវេសិ, ធានាទីនិ បុញ្ញានិ ករោសី” តិ រាជានំ កុលនាមេន
អាលបិត្វា បដិសន្ធារំ ករោតិ។ តំ សុត្វា រញ្ញោ មាតា “អយំ ហីនជេន្ទា
មលមជ្ឈកោ ម្ហាបិតបុត្តោ អត្តានំ ន ជាតាតិ, មម បុត្តំ បថវិស្សំ ជាតិខត្តិយំ
‘ព្រហ្មទត្ថា’ តិ នាមេនាលបតី” តិ កុដ្ឋិត្វា សត្តមំ ភាថមាហា -

៤២.

“តបសា បដហន្តិ ចាបកម្មំ, តបសា ម្ហាបិតកុម្មការភារំ;
តបសា អភិកុយ្យ គង្គមាល, នាមេនាលបសន្ន ព្រហ្មទត្ថា” តិ។

តស្សត្ថោ - ឥមេ តាវ សត្តា តបសា អត្តនា កតេន តថោគុណោន
ចាបកម្មំ ជហន្តិ, កី បនេតេ តបសា ម្ហាបិតកុម្មការភារំ ម្យី ជហន្តិ, យំ តុំ
គង្គមាល, អត្តនោ តបសា អភិកុយ្យ មម បុត្តំ ព្រហ្មទត្ថំ នាមេនាលបសិ,
បតិរូបំ នុតេ ឯតន្តិ?

រាជា មាតរំ វាវេត្វា បច្ឆេកពុទ្ធស្ស គុណំ បកាសេន្តោ អដ្ឋមំ ភាថមាហា -

៤៣.

“សន្និដ្ឋិកមេវ អម្ព បស្សថ, ខន្តីសោវច្ឆស្ស អយំ វិចាកោ;
យោ សព្ពជនស្ស វន្តិតោហុ, តំ វន្តាម សរាជិកា សមច្ឆា” តិ។

តត្ថ ខន្តីសោវច្ឆស្សតិ អធិវាសនខន្តិយា ច សោវច្ឆស្ស ច។ តំ វន្តាមាតិ តំ
ឥនានិ មយំ សរាជិកា សមច្ឆា សព្ពេ វន្តាម, បស្សថ អម្ព, ខន្តីសោវច្ឆានំ
វិចាកន្តិ។

រញ្ជ្រា មាតិកា វារីតាយ សេសមហាជនោ ឧដ្ឋហិត្វា “អយុត្តំ វត, ទេវ,
ឯវ្យុបស្ស ហ្មិនជន្មស្ស តុម្ពេ នាមេនាលបន”ន្តិ អាហា។ រាជា មហាជនម្យ
បដិពាហិត្វា តស្ស គុណកថំ កថេតុំ ឱសានកាថមាហា -

២២.

“មា កិញ្ចិ អវុត្ត គង្គមាលំ, មុនិទំ មោនបថេសុ សិក្ខមាទំ;
ឯសោ ហិ អតិ អណ្ណាវំ, យំ តិវត្វា ចរន្តិ វីតសោកា”តិ។

តត្ថ មុនិទន្តិ អភិកានកាវិកសេក្ខាសេក្ខបច្ឆេកមុនិសុ បច្ឆេកមុនិ។
មោនបថេសុ សិក្ខមាទន្តិ បុព្វភាគបដិបទាពោធិបក្ខិយធម្មសម្ព័ន្ធតេសុ
មោនបថេសុ សិក្ខមាទំ។ អណ្ណាវន្តិ សំសារមហាសមុទ្ធំ។

ឯវ្យុប បន វត្វា រាជា បច្ឆេកតុទ្ធិ វត្វា “ភន្តេ, មយ្ហំ មាតុ ឧមថា”តិ អាហា។
“ឧមាមិ, មហារាជា”តិ។ រាជបរិសាបិ នំ ឧមាបេសិ។ រាជា អត្តានំ និស្សាយ
វសនត្ថាយ បដិញ្ញំ យាចិ។ បច្ឆេកតុទ្ធា បន បដិញ្ញំ អនត្វា សរាជិកាយ
បរិសាយ បស្សន្តិយាវ អាគាសេ វត្វា រញ្ជ្រា ឱវាទំ ទត្វា គន្ធមាទនមេវ គតោ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា “ឯវ្យុប ឧចាសកា ឧចាសថវាសោ នាម
វសិតព្ពយុត្តកោ”តិ វត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា បច្ឆេកតុទ្ធា
បរិនិព្វាយិ, អឡមាសករាជា អានន្ទោ អហោសិ, រញ្ជ្រា មាតា មហាមាយា,
អគ្គមហេសី រាហុលមាតា, ឧទយរាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

គង្គមាលជាតកវណ្ណានា បញ្ចមា។

[២២២] ៦. ចេតិយជាតកវណ្ណានា

ធម្មា ហវេ ហតោ ហន្តិ តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ទេវទត្តស្ស
បជីវេសនំ អារត្ត កថេសិ។ តស្មីញ្ចា ទិវសេ ភិក្ខុ ធម្មសកាយំ កថំ
សមុជ្ឈាបេសុំ “អារុសោ, ទេវទត្តោ មុសាវាទំ កត្វា បជីវី បរិដ្ឋោ
អរិចិបរាយណោ ជាតោ” តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ
កថាយ សន្និសិន្នា” តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា” តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទានេវ,
បុព្វេបិ បជីវី បរិដ្ឋាយេវា” តិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ បឋមកប្ប្ប មហាសម្មតោ នាម រាជា អសង្ខេប្បយ្យាយុកោ
អហោសិ។ តស្ស បុត្តោ រោជោ នាម, តស្ស បុត្តោ វររោជោ នាម, តស្ស បុត្តោ
កល្យាណោ នាម, កល្យាណស្ស បុត្តោ វរកល្យាណោ នាម, វរកល្យាណស្ស
បុត្តោ ឧបាសថោ នាម, ឧបាសថស្ស បុត្តោ វរឧបាសថោ នាម,
វរឧបាសថស្ស បុត្តោ មន្ទាតា នាម, មន្ទាតុស្ស បុត្តោ វរមន្ទាតា នាម,
វរមន្ទាតុស្ស បុត្តោ វរោ នាម, វរស្ស បុត្តោ ឧបវរោ នាម អហោសិ,
ឧបវរោតិបិ តស្សេវ នាមំ។ សោ ចេតិយរដ្ឋេ សោត្តិយនគរេ រដ្ឋំ កាវេសិ,
ចត្វហិ រាជិទ្ធិហិ សមន្នាគតោ អហោសិ ឧបវរោ អាកាសគាមី, ចត្តារោ នំ
ទេវបុត្តោ ចត្វសុ ទិសាសុ ខគ្គហត្ថា រក្ខត្តិ, កាយតោ ចន្ទនគន្ធា វាយតិ,
មុខតោ ឧប្បលគន្ធា។ តស្ស កបិលោ នាម ព្រាហ្មណោ បុរោហិតោ
អហោសិ។ កបិលព្រាហ្មណស្ស បន កនិដ្ឋោ កោរកលម្ពោ នាម រញ្ញា សទ្ធិ
ឯកាចរិយកុលេ ឧគ្គហិតសិប្បា ពាលសហាយោ។ សោ តស្ស
កុមារកាលេយេវ “អហំ រដ្ឋំ បត្វា តុយ្ហំ បុរោហិតជ្ជានំ ទស្សមី” តិ បដិជានិ។
សោ រដ្ឋំ បត្វា បិតុ បុរោហិតំ កបិលព្រាហ្មណំ បុរោហិតជ្ជានតោ ចាវេតុំ
នាសត្តិ។ បុរោហិតេ បន អត្ថនោ ឧបជ្ជានំ អាគច្ឆន្តេ តស្មី ការវេន
អបចិតាការំ ទស្សេសិ។ ព្រាហ្មណោ តំ សល្លក្ខេត្វា “រដ្ឋំ នាម សមវាយេហិ
សទ្ធិ សុបរិហារំ ហោតិ, អហំ រាជានំ អាបុច្ឆិត្វា បព្ពជិស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា “ទេវ,

អហំ មហាល្លកោ, តេហោ កុមារកោ អត្ថិ, តំ បុរោហិតំ ករោហិ, អហំ
បព្ពជិស្សមី” តិ រាជានំ អនុជាតាបេត្វា បុត្តំ បុរោហិតជ្ជានេ វេចាបេត្វា
រាជុយ្យានំ បរិសិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ឈានាភិញ្ញាយោ និព្ពត្តេត្វា បុត្តំ
និស្សាយ តត្ថេវ វាសំ កប្បេសិ។

កោរកលម្ពោ “អយំ បព្ពជន្តោបិ ន មយ្ហំ ឋានន្តរំ ធាបេសី” តិ ភាតរិ
អាហាតំ ពន្ធិត្វា ឯកទិវសំ សុខកថាយ និសិន្នសមយេ រញ្ញា “កោរកលម្ព កី
ត្វំ បុរោហិតជ្ជានំ ន ករោសី” តិ វុត្ថេ “អាម, ទេវ, ន ករោមិ, ភាតា មេ ករោតី” តិ
អាហា។ “ននុ តេ ភាតា បព្ពជិតោ” តិ? “អាម បព្ពជិតោ, ឋានន្តរំ បន បុត្តស្ស
ធាបេសី” តិ។ “តេន ហិ ត្វំ ករោហិ” តិ? “ទេវ, បវេណិយា អាគតំ ឋានន្តរំ មម
ភាតរំ អបនេត្វា ន សក្កា មយា កាតុ” តិ។ “ឯវំ សន្តេ អហំ តំ មហាល្លកំ កត្វា
ភាតរំ តេ កនិជ្ជំ ករិស្សមី” តិ។ “កមំ, ទេវា” តិ? “មុសាវាទំ កត្វា” តិ។ “កី ទេវ,
ន ជាតាថ, យទា មម ភាតា មហាន្តេន អព្ពតធម្មេន សមន្នាគតោ វិជ្ជាជរោ, សោ
អព្ពតធម្មេន តុម្ពេ វោស្សេស្សតិ, ចត្តារោ ទេវបុត្តេ អន្តរហិតេ វិយ ករិស្សតិ,
កាយតោ ច មុខតោ ច សុគន្ធ�ំ ទុគ្គន្ធវិយ ករិស្សតិ, តុម្ពេ អាកាសា ឌីតារេត្វា
ភូមិយំ ហិតេ វិយ ករិស្សតិ, តុម្ពេ បថវី បរិសន្តាវិយ ករិស្សថ, តទា តុម្ពាកំ
កថាយ បតិជ្ជាតុំ ន សក្ខិស្សថា” តិ។ “ត្វំ ឯវំ សញ្ញំ មា ករិ, អហំ កាតុ
សក្ខិស្សមី” តិ។ “កទា ករិស្សថ, ទេវា” តិ? “ឥតោ សត្តមេ ទិវសេ” តិ។ សា កថា
សកលនគរេ ចាកជា អហោសិ។ “រាជា កិរ មុសាវាទំ កត្វា មហាល្លកំ ខុទ្ទកំ,
ខុទ្ទកំ មហាល្លកំ ករិស្សតិ, ឋានន្តរំ ខុទ្ទកស្ស ធាបេស្សតិ, កីធិសោ នុ ខោ
មុសាវាទោ នាម, កី នីលកោ, ឧទាហុ បីតកាធិសុ អញ្ញាតវល្លោ” តិ ឯវំ
មហាជនស្ស វិតក្កោ ឧទទាធិ។ តទា កិរ លោកស្ស សច្ចវាធិកាលោ,
“មុសាវាទោ នាម ឯវុចោ” តិ ន ជានន្តិ។

បុរោហិតបុត្រាបិ តំ កថំ សុត្វា បិតុ សន្តិកំ គន្ធា កថេសិ “តាត, រាជា កិរ
 មុសាវាទំ កត្វា តុម្ពេ ខុទ្ទកេ កត្វា អម្ពាភំ ឋានន្តំ មម ចូឡបិតុស្ស
 ទស្សតី”តិ។ “តាត, រាជា មុសាវាទំ កត្វាបិ អម្ពាភំ ឋានន្តំ ហរិតុំ ន
 សក្ខិស្សតិ។ កតវទិវសេ បន ករិស្សតី”តិ? “ឥតោ កិរ សត្តមេ ទិវសេ”តិ។
 “តេន ហិ តទា មយ្ហំ អាហេយេយ្យាសី”តិ។ សត្តមេ ទិវសេ មហាជនា “មុសាវាទំ
 បស្សិស្សមា”តិ រាជង្គណោ សន្និបតិក្វា មញ្ញាតិមញ្ញោ ពន្ធិក្វា អជ្ជំសុ។ កុមារោ
 គន្ធា បិតុ អាហេយេសិ។ រាជា អលង្កតបជិយត្រោ និក្ខម្ម មហាជនមជ្ឈេ
 រាជង្គណោ អាគាសេ អដ្ឋាសិ។ តាបសោ អាគាសេនាគន្ធា រញ្ញោ បុរតោ
 និសីទនចម្ពំ អត្ថរិក្វា អាគាសេ បល្លង្កេន និសីទិក្វា “សច្ចំ កិរ តុំ មហារាជ,
 មុសាវាទំ កត្វា ខុទ្ទកំ មហាល្លកំ កត្វា តស្ស ឋានន្តំ ទាតុកាមាសី”តិ? “អាម
 អាចរិយ, ឯវំ មេ កថិត”ន្តិ។ អថ នំ សោ ឡិវទន្តោ “មហារាជ, មុសាវាទោ នាម
 ភារិយោ គុណាបរិជំសកោ ចតុសុ អចាយេសុ និព្ពត្តាបេតិ។ រាជា នាម
 មុសាវាទំ ករោន្តោ ធម្មំ ហនតិ, សោ ធម្មំ ហនិក្វា សយមេវ ហញ្ញតី”តិ វត្វា
 បឋមំ គាថមាហា -

៤៥.

“ធម្មោ ហវេ ហតោ ហន្តិ, នាហតោ ហន្តិ កិញ្ចនំ;
 តស្មា ហិ ធម្មំ ន ហនេ, មា តុំ ធម្មោ ហតោ ហនី”តិ។

តត្ថ ធម្មាតិ ជេដ្ឋាបចាយនធម្មោ ឥនាធិប្បតោ។

អថ នំ ឧត្តរិបិ ឡិវទន្តោ “សចេ, មហារាជ, មុសាវាទំ ករិស្សសិ, ចតស្សោ
 ឥទ្ធិយោ អន្តរាយិស្សន្តី”តិ វត្វា ទុតិយំ គាថមាហា -

៤៦.

“អលីកំ ភាសមានស្ស, អបក្កមន្តិ ទេវតា;
បូតិកញ្ច មុខំ វាតិ, សកដ្ឋានា ច ធំសតិ;
យោ ជានំ បុច្ឆិតោ បញ្ចំ, អញ្ញថា នំ វិយាករេ”តិ។

តត្ថ អបក្កមន្តិ ទេវតាតិ មហារាជ, សចេ អលីកំ ភណ្ឌិស្សសិ, ចត្តារោ
ទេវបុត្តា អារក្ខំ ធម្មេត្វា អន្តរាយិស្សន្តិ អធិប្បាយេនេតំ វេទតិ។ បូតិកញ្ច
មុខំ វាតិ មុខញ្ច តេ កាយោ ច ឧភោ បូតិកន្ធី វាយិស្សន្តិ វិស្សាយាហ។
សកដ្ឋានា ច ធំសតិ អាកាសតោ ភស្សិត្វា បដវី បវិសិស្សសិ ធីបេន្តោ
ឯវមាហ។

តំ សុត្វា រាជា ភីតោ កោរកលម្ពំ ឡិលោកេសិ។ អថ នំ សោ “មា ភាយិ,
មហារាជ, ននុ មយា បឋមមេវ តុម្ហាកំ ឯតំ កថិត”ន្តិ អាហ។ រាជា កបិលស្ស
វេទនំ សុត្វាបិ អនាទិយិត្វា អត្តនា កថិតមេវ បុរតោ ករោន្តោ “ត្វំសិ, ភន្តេ,
កនិជ្ជោ, កោរកលម្ពោ ជេជ្ជោ”តិ អាហ។ អថស្ស សហ មុសាវាទេន ចត្តារោ
ទេវបុត្តា “តាទិសស្ស មុសាវាទិនោ អារក្ខំ ន ភណ្ឌិស្សមា”តិ ខត្តេ ចាទមូលេ
ធម្មេត្វា អន្តរាយិសុ, មុខំ ភិក្ខុកុក្កដណ្ណបូតិ វិយ, កាយោ វិវេជ្ជកុដិ វិយ
ឧត្តន្ធី វាយិ, អាកាសតោ ភស្សិត្វា បដវិយំ បតិជ្ជហិ, ចតស្សោបិ ឥទ្ធិយោ
បរិហាយិសុ។ អថ នំ មហាបុរោហិតោ “មា ភាយិ, មហារាជ, សចេ សច្ចំ
ភណ្ឌិស្សសិ, សត្វំ តេ ចាកតិកំ ករិស្សមី”តិ វត្វា តតិយំ គាថមាហ -

៤៧.

“សចេ ហិ សច្ចំ ភណ្ឌិសិ, ហោហិ រាជ យថា បុរេ;
មុសា ច ភាសសេ រាជ, ភូមិយំ តិជ្ជ ចេតិយា”តិ។

តត្ថ ភូមិយំ តិជ្ជាតិ ភូមិយំយេវ បតិជ្ឈ, បុន អាកាសំ លង្ខិតុំ ន
សក្ខិស្សសីតិ អត្ថោ។

សោ “បស្ស, មហារាជ, បឋមំ មុសាវាទេនេវ តេ ចតស្សោ ឥធូយោ
អន្តរបិកា, សល្លក្ខេហិ, ឥនាទិបិ សក្កា ចាកតិកំ កាតុ”ន្តិ វុត្តាបិ “ឯវំ វត្ថា
តុម្ពេ មំ វព្វេតុកាមា”តិ ធុតិយម្បិ មុសាវាទំ ភណិកា យាវ គោប្បកា បថី
ចារិសិ។ អថ នំ បុនបិ ព្រាហ្មណោ “សល្លក្ខេហិ, មហារាជ, ឥនាទិបិ សក្កា
ចាកតិកំ កាតុ”ន្តិ វត្ថា ចតុត្ថំ គាថមាហា -

៤៨.

“អកាលេ វស្សតិ តស្ស, កាលេ តស្ស នវស្សតិ;
យោ ជានំ បុច្ឆិតោ បញ្ចំ, អញ្ញថា នំ វិយាករេ”តិ។

តត្ថ តស្សតិ យោ ជានន្តោ បុច្ឆិតំ បញ្ចំ មុសាវាទំ កត្វា អញ្ញថា ព្យាករោតិ,
តស្ស រញ្ញោ វិជិតេ ទេវោ យុត្តកាលេ អវស្សិត្វា អកាលេ វស្សតិ អត្ថោ។

អថ នំ បុនបិ មុសាវាទេនេវ យាវ ជង្គ្គា បថី បរិដ្ឋំ “សល្លក្ខេហិ,
មហារាជា”តិ វត្ថា បញ្ចមំ គាថមាហា -

៤៩.

“សចេ ហិ សច្ចំ ភណសិ, ហោហិ រាជ យថា បុរេ;
មុសា ចេ ភាសសេ រាជ, ភូមិ បរិស ចេតិយា”តិ។

សោ តតិយម្បិ “ត្វំសិ, ភន្តេ, កនិដ្ឋោ, ដេដ្ឋោ កោរកលម្ពោ”តិ មុសាវាទេវ
កត្វា យាវ ជាណុកា បថី ចារិសិ។ អថ នំ បុនបិ “សល្លក្ខេហិ, មហារាជា”តិ
វត្ថា ទ្វេ គាថា អភាសិ -

៥០.

“ជឿវា តស៊ូ ឱ្យបាន ហោតិ, ឧរគស្សេវ ធិសម្បតិ;
យោ ជានំ បុច្ឆិតោ បញ្ចំ, អញ្ញថា នំ វិយាករេ។

៥១.

“សចេ ហិ សច្ចំ ភណ្ឌសិ, ហោហិ រាជ យថា បុរេ;
មុសា ចេ ភាសសេ រាជ, ភិយ្យោ បរិស ចេតិយា”តិ។

ឥមា ទ្វេ ភាថា វត្វា “ឥនានិ សក្កា ចាកតិកំ កាតុ”ន្តិ អាហ។ រាជា តស៊ូ
វេនំ សុត្វាបិ អនាទិយិត្វា “តំសិ, ភន្តេ, កនិជ្ជោ, ជេជ្ជោ កោរកលម្ពោ”តិ
ចតុត្ថម្បិ មុសាវាទំ កត្វា យាវ កជិតោ បថវី ចារិសិ។ អថ នំ ព្រាហ្មណោ
“សល្លក្ខេហិ, មហារាជា”តិ វត្វា បុន ទ្វេ ភាថា អភាសិ -

៥២.

“ជឿវា តស៊ូ នកវតិ, មច្ឆស្សេវ ធិសម្បតិ;
យោ ជានំ បុច្ឆិតោ បញ្ចំ, អញ្ញថា នំ វិយាករេ។

៥៣.

“សចេ ហិ សច្ចំ ភណ្ឌសិ, ហោហិ រាជ យថា បុរេ;
មុសា ចេ ភាសសេ រាជ, ភិយ្យោ បរិស ចេតិយា”តិ។

តត្ថ មច្ឆស្សេវាតិ និព្ពត្តនិព្ពត្តជ្ជានេ មុសាវាទិនោ មច្ឆស្ស វិយ កថនសមត្តា
ជឿវា ន ហោតិ, មូគោវ ហោតីតិ អត្ថោ។

សោ បញ្ចមម្បី “ត្វំសិ កនិដ្ឋោ, ដេដ្ឋោ កោរកលម្ពោ” តិ មុសាវាទំ កត្វា
យាវ នាភិតោ បថីវី ចារិសិ។ អថ នំ ព្រាហ្មណោ បុនបិ “សល្លក្ខេហិ,
មហារាជា” តិ វត្វា ទ្វេ គាថា អភាសិ -

៥៤.

“ឱយោវ តស្ស ជាយន្តិ, ន បុមា ជាយវេ កុលេ;
យោ ជានំ បុច្ឆិតោ បញ្ចំ, អញ្ញថា នំ វិយាករេ។

៥៥.

“សចេ ហិ សច្ចំ ភណាសិ, ហោហិ រាជ យថា បុរេ;
មុសា ចេ ភាសសេ រាជ, ភិយ្យេ បរិស ចេតិយា” តិ។

តត្ថ ឱយោវាតិ និព្ពត្តនិព្ពត្តដ្ឋានេ មុសាវាទិស្ស ធីតារេ ជាយន្តិ, បុត្តា ន
ជាយន្តិតិ អត្ថោ។

រាជា តស្ស វេចនំ អនាទិយិត្វា ធម្មម្បី តថេវ មុសាវាទំ ភណិត្វា យាវ ថនា
បថីវី ចារិសិ។ អថ នំ បុនបិ ព្រាហ្មណោ “សល្លក្ខេហិ, មហារាជា” តិ វត្វា ទ្វេ
គាថា អភាសិ -

៥៦.

“បុត្តា តស្ស ន ភវន្តិ, បក្កមន្តិ ទិសោទិសំ;
យោ ជានំ បុច្ឆិតោ បញ្ចំ, អញ្ញថា នំ វិយាករេ។

៥៧.

“សចេ ហិ សច្ចំ ភណាសិ, ហោហិ រាជ យថា បុរេ;
មុសា ចេ ភាសសេ រាជ, ភិយ្យេ បរិស ចេតិយា” តិ។

តត្ថ បក្កមន្តីតិ សេ មុសាវាទិស្ស បុត្តា ភវន្តិ, មាតាបិតុនំ អនុបការា
ហុត្វា បលាយន្តីតិ អត្ថោ។

សោ ចាបមិត្តសំសគ្គនោសេន តស្ស វេចនំ អនាទិយិត្វា សត្តមម្បី តថេវ
មុសាវាទំ អកាសិ។ អថស្ស បថវី វិវរំ អនាសិ, អវីចិតោ ជាលា ឧដ្ឋហិត្វា
គណ្ហិ។

៥៨.

“ស រាជា ឥសិនា សត្តោ, អន្តលិក្ខចរោ បុរេ;
ចាវេក្ខិ បថវី ចេត្វោ, ហីនត្ថោ បត្វ បរិយាយំ។

៥៩.

តស្មា ហិ ធន្ទាគមនំ, នប្បសំសន្តិ បណ្ឌិតា;
អនុដ្ឋចិត្តោ ភាសេយ្យ, គិរំ សច្ចបសំហិត”ន្តិ។ -

ឥមា ទ្វេ អភិសម្ពុទ្ធកាថា ហោន្តិ។

តត្ថ ស រាជាតិ ភិក្ខុវេ, សោ រាជា ចេតិយោ បុព្វេ អន្តលិក្ខចរោ ហុត្វា បន្ទា
ឥសិនា អភិសត្តោ បរិហីនសភារោ ហុត្វា។ បត្វ បរិយាយន្តិ អត្ថនោ
កាលបរិយាយំ បត្វា បថវី ចាវិសីតិ អត្ថោ។ តស្មាតិ យស្មា ចេតិយរាជា
ធន្ទាគមនេន អវីចិបរាយណោ ជាតោ, តស្មា។ អនុដ្ឋចិត្តោតិ ធន្ទាទីហិ
អនុសីតចិត្តោ ហុត្វា សច្ចមេវ ភាសេយ្យ។

មហាជនោ “ចេតិយរាជា ឥសី អក្កោសិត្វា មុសាវាទំ កត្វា អវីចី បរិដ្ឋោ”តិ
ភយប្បត្តោ អហោសិ។ រញ្ជោ បញ្ច បុត្តា អាគន្ធា ព្រាហ្មណស្ស ចានេសុ
បតិក្វា “អម្ពាភំ អវស្សយោ ហោហី”តិ វធិសុ។ ព្រាហ្មណោ “តាតា, តុម្ពាភំ

បិតា ធម្មំ នាសេត្វា មុសាវាទំ កត្វា ឥសី អក្កោសិត្វា អវីចី ឧបបន្នោ, ធម្មោ
នាមេស ហតោ ហនតិ, តុម្ពេហិ ន សក្កា ឥធរសិតុ"ន្តិ វត្វា តេសុ សព្ពុដេដ្ឋកំ
“ឯហិ ភំ, តាត, ចាប្ចិនទ្វារេន និក្ខមិត្វា ឧដុកំ គច្ឆន្តោ សព្ពុសេតំ សត្តបតិដ្ឋំ
ហត្ថិវតនំ បស្សីស្សសិ, តាយ សញ្ញាយ តត្ថ នគរំ មាបេត្វា វស, តំ នគរំ
ហត្ថិបុរំ នាម ភវិស្សតី”តិ អាហា។ ធុតិយំ អាមន្តេត្វា “ភំ, តាត, ទក្ខិណទ្វារេន
និក្ខមិត្វា ឧដុកមេវ គច្ឆន្តោ សព្ពុសេតំ អស្សវតនំ បស្សីស្សសិ, តាយ
សញ្ញាយ តត្ថ នគរំ មាបេត្វា វស, តំ នគរំ អស្សបុរំ នាម ភវិស្សតី”តិ អាហា។
តតិយំ អាមន្តេត្វា “ភំ, តាត, បច្ឆិមទ្វារេន និក្ខមិត្វា ឧដុកមេវ គច្ឆន្តោ
កេសរសីហំ បស្សីស្សសិ, តាយ សញ្ញាយ តត្ថ នគរំ មាបេត្វា វស, តំ នគរំ
សីហបុរំ នាម ភវិស្សតី”តិ អាហា។ ចតុត្ថំ អាមន្តេត្វា “ភំ, តាត, ឧត្តរទ្វារេន
និក្ខមិត្វា ឧដុកមេវ គច្ឆន្តោ សព្ពុវតនមយំ ចក្កបញ្ជរំ បស្សីស្សសិ, តាយ
សញ្ញាយ តត្ថ នគរំ មាបេត្វា វស, តំ នគរំ ឧត្តរបញ្ជាលំ នាម ភវិស្សតី”តិ
អាហា។ បញ្ចមំ អាមន្តេត្វា “តាត, តយា ឥមស្មី វាលេ វសិតុំ ន សក្កា, ឥមស្មី
នគរេ មហាជ្ជបំ កត្វា និក្ខមិត្វា បច្ឆិមុត្តរាយ ទិសាយ ឧដុកមេវ គច្ឆន្តោ ទ្វេ
បព្ពតេ អញ្ញាមញ្ញំ បហវិត្វា បហវិត្វា ទទ្ធរសទ្ធិំ ករោន្តេ បស្សីស្សសិ, តាយ
សញ្ញាយ តត្ថ នគរំ មាបេត្វា វស, តំ នគរំ ទទ្ធរបុរំ នាម ភវិស្សតី”តិ អាហា។
តេ បញ្ចាបិ ជនា តាយ តាយ សញ្ញាយ គន្ធា តស្មី តស្មី វាលេ នគរានិ មាបេត្វា
វសីសុ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហវិត្វា “ន, ភិក្ខុវេ, ឥនានេវ, បុព្ពេបិ ទេវទត្តោ
មុសាវាទំ កត្វា បថវី បរិដ្ឋោ”តិ វត្វា ជាតកំ សមោទានេសិ - “តទា
ចេតិយរាជា ទេវទត្តោ អហោសិ, កបិលព្រាហ្មណោ បន អហាមេវ
អហោសិ”ន្តិ។

ចេតិយជាតករណ្ណានា ធម្មា។

[៤២៣] ៧. ឥន្ទ្រិយជាតករណ្ណានា

យោ ឥន្ទ្រិយានន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ បុរាណាទុតិយិកាបលោកនំ
អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយំ កិរេកោ កុលបុត្តោ សត្ត ធម្មទេសនំ សុត្វា “ន
សក្កា អការមជ្ឈេ វសន្តេន ឯកន្តបរិបុណ្ណំ ឯកន្តបរិសុទ្ធ�ំ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុំ,
និយ្យានិកសាសនេ បព្ពជិត្វា ទុក្ខសុវន្តំ ករិស្សាមិ” តិ យវេ វិករំ បុត្តទានស្ស
និយ្យានេត្វា និក្ខមិត្វា សត្តារំ បព្ពជ្ជំ យាចិ។ សត្តាបិស្ស បព្ពជ្ជំ ទាបេសិ។ តស្ស
អាចរិយុបជ្ឈាយេហិ សទ្ធិំ បិណ្ឌាយ ចរេតោ នវកត្តា ចេវ ភិក្ខុនំ ពហុភាវេន ច
កុលយវេ វា អាសនសាលាយ វា អាសនំ ន ចាបុណាតិ, សង្ឃនវកានំ កោដិយំ
បីឋកំ វា ជលកំ វា ចាបុណាតិ។ អាហារោបិ ឧឡ្ហង្គបិដ្ឋេន យដ្ឋិតា
ភិក្ខុសិត្តកយាគុ វា បូតិសុក្ខខដ្ឋកំ វា ឈាមសុក្ខក្ខរោ វា ចាបុណាតិ,
យាបនបមាណំ ន ហោតិ។ សោ អត្តនាលទ្ធិំ គហេត្វា បុរាណាទុតិយិកាយ
សន្តិកំ គច្ឆតិ។ អថស្ស សា បត្តំ គហេត្វា វន្តិត្វា បត្តតោ ភត្តំ និហរិត្វា
សុសម្មាទិតានិ យាគុភត្តសូបញ្ចញ្ញានិ ទេតិ។ មហាល្លកោ វសតណ្ហាយ
ពង្សិត្វា បុរាណាទុតិយិកំ ជហិតុំ ន សក្កោតិ។ សា ចិន្តេសិ “ពោទ្វា នុ ខោ, ទោតិ
វីមសិស្សាមិ ន” តិ។

អថេកទិវសំ ជនបទមនុស្សំ សេតមត្តិកាយ ម្ចាបេត្វា គេហោ
និសីទាបេត្វា អញ្ញេបិស្ស កតិបយេ បរិវារមនុស្សេ អាណាបេត្វា ថោកថោកំ
ចានភោជនំ ទាបេសិ។ តេ ខាទន្តា ភុញ្ញន្តា និសីទីសុ។ គេហទ្វារេ ច ចក្កេសុ
គោណេ ពន្លាបេត្វា ឯកំ សកជម្បិ ឋថាបេសិ, សយំ បន បិដ្ឋិតេន និសីទិត្វា
បូវេ បចិ។ មហាល្លកោ អាគន្ធា ទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ តំ ទិស្វា ឯកោ មហាល្លកបុរិសោ
“អយ្យេ, ឯកោ ថេរោ ទ្វារេ ឋិតោ” តិ អាហា។ “វន្តិត្វា អតិច្ឆាបេហី” តិ។ សោ

“អតិច្ឆេដ, ភន្តេ” តិ បុនប្បុនំ កេតេត្វាបិ តំ អគច្ឆន្តំ ទិស្វា “អយ្យេ, ថេរោ ន
គច្ឆតី” តិ អាហា។ សា អាគន្ធា សាលី ឧក្ខិមិត្វា ឱលោកេត្វា “អម្ពោ អយំ មម
នារកបិតា” តិ វត្វា និក្ខមិត្វា បត្តំ គហេត្វា គេហំ បវេសេត្វា បរិវិសិត្វា
កោជនបរិយោសានេ វន្តិត្វា “ភន្តេ, តុម្ពេ ឥធរេ បរិនិព្វាយថ, មយំ ឯត្តកំ កាលំ
អញ្ញំ កុលំ ន គណ្ឌិម្ព, អសាមិកេ បន យវេ យរាវាសោ ន សណ្ឋាតិ, មយំ អញ្ញំ
កុលំ គណ្ឌាម, ទ្វរំ ជនបទំ គច្ឆិស្សម, តុម្ពេ អប្បមត្តា ហោថ, សចេ មេ
នោសោ អត្ថិ, ឧមថា” តិ អាហា។ មហាល្លកស្ស ហធយដាលនកាលោរិយ
អហោសិ។ អថ នំ “អហំ តំ ជហិតុំ ន សក្កោមិ, មា គច្ឆ, វិព្ពមិស្សមិ,
អសុកដ្ឋានេ មេ សាដកំ បេសេហិ, បត្តចីវរំ បដិច្ឆាបេត្វា អាគច្ឆិស្សមិ” តិ
អាហា។ សា “សាធ្វ” តិ សម្បជិច្ឆិ។ មហាល្លកោរិហារំ គន្ធា អាចរិយុបដ្ឋាយេ
បត្តចីវរំ បដិច្ឆាបេត្តោ “កស្មា, អាវុសោ, ឯវំ ករោសី” តិ វុត្តោ “បុរាណទុតិយិ កំ
ជហិតុំ ន សក្កោមិ វិព្ពមិស្សមិ” តិ អាហា។ អថ នំ តេ អនិច្ឆន្តញ្ញេវ សត្តុ សន្តិកំ
នេត្វា “កី, ភិក្ខុវេ, ឥមំ អនិច្ឆន្តញ្ញេវ អានយិត្តា” តិ វុត្តោ “ភន្តេ, អយំ ឧក្ខណ្ឌិត្វា
វិព្ពមិតុកាមោ” តិ វទីសុ។ អថ នំ សត្តា “សច្ចំ កិវ ត្វំ ភិក្ខុ ឧក្ខណ្ឌិតោសី” តិ
បុច្ឆិ។ “សច្ចំ, ភន្តេ” តិ។ “កោ តំ ឧក្ខណ្ឌាបេសី” តិ? “បុរាណទុតិយិ កា ភន្តេ” តិ
វុត្តោ “ភិក្ខុ ន ឥទានេវ សា ឥត្ថិ តុយ្ហំ អនត្តការិកា, បុព្វេបិ ត្វំ តំ និស្សាយ
ចត្វហិ ឈានេហិ បរិហិនោ មហាទុក្ខំ បត្វា មំ និស្សាយ តម្ពា ទុក្ខា មុច្ឆិត្វា
នដ្ឋជ្ឈនំ បដិលភី” តិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណាសិយំ ព្រាហ្មនត្ថេ រដ្ឋំ កាវេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស បុរោហិតំ
បដិច្ច តស្ស ព្រាហ្មណិយា កុច្ឆិម្ពំ និព្ពត្តិ។ ជាតទិវសេ ចស្ស សកលនគរេ
អាវុធានិ បដ្ឋលីសុ, តេនស្ស “ជោតិចាលកុមារោ” តិ នាមំ កវីសុ។ សោ
វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧក្ខណ្ឌិត្វា រញ្ជោ សិប្បំ ទស្សេត្វា
ឥស្សរិយំ បហាយ កញ្ចិ អជានាបេត្វា អគ្គទ្វារេន និក្ខមិត្វា អរញ្ញំ បរិវិសិត្វា

សក្កនត្តិយេ កវិជ្ជកអស្សមេ ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា ឈានាភិញ្ញាយោ និព្ពត្តសិ។
តំ តត្ថ វសន្តំ អនេកានិ ឥសិសតានិ បរិវារេសុំ, មហាសមាគមោ អហោសិ។
សោ សរកដ្ឋ័សត្តា នាម អហោសិ, តស្ស សត្ត អន្តោវាសិកដេជ្ជកា អហោសុំ។
តេសុ សាលិស្សរោ នាម ឥសិ កវិជ្ជកអស្សមា និក្ខមិត្វា សុវដ្ឋជនបទេ
បុរត្ថិមជនបទេ សាតោទិកាយ នាម នទិយា តីរេ អនេកសហស្សឥសិបរិវារោ
វសិ។ មេណ្ឌិស្សរោ នាម ឥសិ បន្លោតកបញ្ចាលរញ្ញោវិជិតេ កលព្ពច្ឆឡកំ
នាម និគមំ និស្សយ អនេកសហស្សឥសិបរិវារោ វសិ។ បព្ពតោ នាម ឥសិ ឯកំ
អជិវជនបទំ និស្សយ អនេកសហស្សឥសិបរិវារោ វសិ។ កាឡុទេវិលោ នាម
ឥសិ អវន្តិទក្ខិណាបថេ ឯកគ្យនសេលំ និស្សយ អនេកសហស្សឥសិបរិវារោ
វសិ។ កិសវន្តោ នាម ឥសិ ឯកកោវ ឧណ្ហាកិរញ្ញោ កុម្មវតីនគរំ និស្សយ
ឧយ្យានេ វសិ។ អនុបិយតាបសោ បន ពោធិសត្តស្ស ឧបជ្ជាកោ តស្ស សន្តិកេ
វសិ។ នារទោ នាម ឥសិ កាឡុទេវិលស្ស កនិដ្ឋោ មជ្ឈិមទេសេ អារញ្ញាគិរិម្ហិ
បព្ពតជាលន្តរេ ឯកកោវ ឯកស្មី គុហាលេលោ វសិ។

អារញ្ញាគិរិនោ នាម អវិទូរេ ឯកោ អាកិណ្ឌាមនុស្សោ និគមោ អត្ថិ, តេសំ
អន្តរេ មហាតី នទី អត្ថិ, តំ នទី ពហូ មនុស្សា ឌីតវន្តិ។ ឧត្តមរូបជរា
វណ្ណានាសិយោបិ បុរិសេ បលោកយមាណា តស្ស នទិយា តីរេ និសីទន្តិ។
នារទតាបសោ តាសុ ឯកំ ទិស្វា បដិពទ្ធិចិត្តោ ហុត្វា ឈានំ អន្តរជាបេត្វា
និរាហារោ បរិសុស្សន្តោ កិលេសវសំ គន្ធា សត្តាហំ វសិត្វា និបដ្ឋិ។ អថស្ស
ភាតា កាឡុទេវិលោ អារវន្តេន្តោ តំ ការណំ ញាត្វា អាកាសេនាគន្ធា លេណំ
ចារិសិ។ នារទោ តំ ទិស្វា “កស្មា ភវំ អាគតោសី” តិ អាហា។ “ភវំ ‘អកល្លកោ’ តិ
ភវន្តំ បដិជត្តិតុំ អាគតោម្ហិ” តិ។ អថ នំ សោ “អភូតំ កថំ កថេសិ, អលិកំ តុច្ឆំ
កថេសី” តិ មុសាវាទេន និគ្គណ្ហិ។ សោ “នេតំ បហាតុំ វដ្ដតី” តិ សាលិស្សរំ
អានេសិ, មេណ្ឌិស្សរំ អានេសិ, បព្ពតម្បិ អានេសិ។ ឥតរោបិ តេ តយោ

មុសាវាទេន និត្តល្អៗ។ កាឡូទេរីលេ “សរភក្ត្រសត្វរំ អានេស្សមី” តិ
អាគាសេនាគន្ធា តំ អានេសី។ សោ អាគន្ធា តំ ទិស្វា “ឥន្ទ្រិយវសំ គតោ” តិ
ញត្វា “កង្ខំ ឆារទ, ឥន្ទ្រិយានំ វសំ គតោ” តិ បុច្ឆិ។ ឥតវេន តំ សុត្វាវ ឧដ្ឋាយ
វន្តិត្វា “អាម, អាចរិយា” តិ វុត្តេ “ឆារទ, ឥន្ទ្រិយវសំ គតោ ឆាម ឥមស្មី អត្តភាវេ
សុស្សន្តា ទុក្ខំ អនុភវិត្វា ទុតិយេ អត្តភាវេ និរយេ និព្ពត្តន្តិ” តិ វត្វា បឋមំ
កាថមាហា -

២០.

“យោ ឥន្ទ្រិយានំ កាមេន, វសំ ឆារទ គង្គតិ;
សោ បរិច្ឆន្ទកោ លោកេ, ជីវន្តោវ វិសុស្សតិ” តិ។

តត្ថ យោ ឥន្ទ្រិយានន្តិ ឆារទ, យោ បុរិសោ រូចាទីសុ សុភាការំ គហេត្វា
កិលេសកាមវសេន ធន្នំ ឥន្ទ្រិយានំ វសំ គង្គតិ។ បរិច្ឆន្ទកោ លោកេតិ សោ
មនុស្សលោកញា ទេវលោកញាតិ ឧភោលោកេ បរិច្ឆន្តិត្វា និរយាទីសុ
និព្ពត្តន្តិ តិ អត្តោ។ ជីវន្តោវ វិសុស្សតិ តិ ជីវន្តោយេវ អត្តនា ឥន្ទ្រិយំ កិលេសវត្ថុ
អលកន្តោ សោកេន វិសុស្សតិ, មហាទុក្ខំ ចាបុណាតិ តិ។

តំ សុត្វា ឆារទោ “អាចរិយ, កាមសេវនំ ឆាម សុខំ, ឯវរូបំ សុខំ កី សន្ធាយ
ទុក្ខន្តិ វទសី” តិ បុច្ឆិ។ អថស្ស សរភក្ត្រោ “តេន ហិ សុណាហី” តិ ទុតិយំ
កាថមាហា -

២១.

“សុខស្សនន្តរំ ទុក្ខំ, ទុក្ខស្សនន្តរំ សុខំ;
សោសិ បត្តោ សុខា ទុក្ខំ, ចាដិកង្ខំ វរំ សុខ” តិ។

តត្ថ សុខសុប្បនន្តរន្តិ កាមសុខស្ស អនន្តរំ និរយទុក្ខំ។ ទុក្ខស្សាតិ
សីលរក្ខណទុក្ខស្ស អនន្តរំ ទិព្វមានុសកសុខញ្ចេវ ទិព្វានសុខញ្ចេវ។ ឥទំ វុត្ថំ
ហោតិ - ឆារទ, ឥមេ ហិ សត្តា កាមសេវនសមយេ កាលំ កត្វា ឯកន្តទុក្ខេ
និរយេ ទិព្វត្ថន្តិ, សីលំ រក្ខត្តាវិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តា ច បន កិលមន្តិ, តេ
ទុក្ខេន សីលំ រក្ខត្វា សីលពលេន វុត្ថប្បការំ សុខំ លភន្តិ, ឥទំ ទុក្ខំ សន្ធាយាហំ
ឯវំ វនាមីតិ។ សោសិ បត្តោតិ សោ ត្វំ ឆារទ, ឥទានិ ឈានសុខំ នាសេត្វា តតោ
សុខា មហន្តំ កាមនិស្សិតំ ចេតសិកទុក្ខំ បត្តោ។ ចាដិកម្ព្លាតិ ឥទំ
កិលេសទុក្ខំ ធម្មត្វា បុន តទេវ វំ ទុត្តមំ ឈានសុខំ ឥច្ឆ បត្តេហីតិ។

ឆារទោ “ឥទំ អាចរិយ, ទុក្ខំ ទុស្សហំ, ន តំ អធិវាសេតុំ សក្កោមី” តិ អាហ។
អថ នំ មហាសត្តោ “ឆារទ, ទុក្ខំ នាម ឧប្បន្នំ អធិវាសេតព្ពមេវ” តិ វត្វា តតិយំ
កាថមាហា -

៦២.

“កិច្ចកាលេ កិច្ចសហោ, យោ កិច្ចំ នាតិវត្ថតិ;
ស កិច្ចន្តំ សុខំ ជីវេ, យោគំ សមធិគច្ឆតិ” តិ។

តត្ថ នាតិវត្ថតិ នាតុវត្ថតិ, អយមេវ វា ចាហោ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - ឆារទ,
យោ កាយិកចេតសិកទុក្ខសម្ព័ន្ធតស្ស កិច្ចស្ស ឧប្បន្នកាលេ អប្បមត្តោ
តស្ស កិច្ចស្ស ហរណ្ហាចាយំ ករោន្តោ កិច្ចសហោ ហុត្វា តំ កិច្ចំ នាតុវត្ថតិ,
តស្ស វសេ អវត្តត្វា តេហិ តេហិ ឧចាយេហិ តំ កិច្ចំ អភិកវតិ វិនាសេតិ, សោ
ជីវេ កិច្ចស្ស អន្តិមសម្ព័ន្ធតំ និរាមិសសុខសម្ព័ន្ធតំ ឈានសុខំ អធិគច្ឆតិ, តំ វា
កិច្ចន្តំ យោគសុខំ អធិគច្ឆតិ, អ កិលមន្តោវ ចាបុណាតីតិ។

សោ “អាចរិយ, កាមសុខំ នាម ឧត្តមសុខំ, ន តំ ជហិតុំ សក្កោមី” តិ អាហា។
អថ នំ មហាសត្តោ “នារទ, ធម្មា នាម ន កេនចិ ការណេន នាសេតត្ថោ” តិ
វត្ថា ចតុត្ថំ កាថមាហា -

៦៣.

“ន ហេវ កាមាណ កាមា, នាណត្ថា នាត្ថការណា;
ន កតញ្ចា និវត្តត្វា, ធម្មា ចរិតុមរហសី” តិ។

តត្ថ កាមាណ កាមាតិ កាមាណំ កាមា, វត្ថុកាមាណំ បត្តនាយាតិ អត្ថោ។
នាណត្ថា នាត្ថការណាតិ ន អនត្ថតោ ន អត្ថការណា។ ន កតញ្ចា និវត្តត្វាតិ
កតញ្ចា និច្ឆាទិតំ ឈានំ និរុកត្វា។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - នារទ, ន ហេវ
វត្ថុកាមបត្តនាយ ធម្មា ចរិតុមរហសី, ឯកស្មី អនត្ថេ ឧប្បន្នេ តំ
បដិហានិតុកាមោ នាណត្ថា ន អត្ថេនចិ ការណាភូតេន ធម្មា ចរិតុមរហសី,
“អសុកោ នាម មេ អត្ថោ ឧប្បន្និស្សតី” តិ ឯវម្បិ អត្ថការណាបិ ន ធម្មា
ចរិតុមរហសី, កតំ បន និច្ឆាទិតំ ឈានសុខំ និរុកត្វា វិនាសេត្វា នេវ ធម្មា
ចរិតុមរហសីសិ។

ឯវំ សរភង្កេន ចត្វាហិ កាថាហិ ធម្មេ ទេសិតេ កាឡិទេវិលោ អត្ថនោ កនិដ្ឋំ
ឡិវទន្តោ បញ្ចមំ កាថមាហា -

៦៤.

“ទក្ខំ គហបតី សាធុ, សំរិភជ្ជញ្ច ភោជនំ;
អហាសោ អត្ថលាភេសុ, អត្ថព្យាបត្តិ អព្យថោ” តិ។

តត្ថ ទក្ខំ គហបតីតិ នារទ យរាវាសំ វសន្តានំ គហបតីនំ
ភោគុប្បាទនត្ថាយ អនលស្សនេកកុសលភាវសន្នាតំ ទក្ខំ នាម សាធុ,

ឧត្តរភារោ ភទ្ទកោ។ សំរិកដ្ឋញ្ច ភោជនន្តិ ទុក្ខេន ឧប្បាទិតភោគានំ
ធម្មិកសមណព្រាហ្មណេហិ សន្តិ សំរិកជិត្វា បរិភោគករណំ ទុតិយំ សាធុ។
អហាសោ អត្ថលាភេស្វតិ មហាន្តេ ឥស្សរិយេ ឧប្បន្នេ អប្បមាទវសេន
អហាសោ អនុប្បិលាវិតត្ថំ តតិយំ សាធុ។ អត្ថព្យាបត្តិតិ យទា បន អត្ថនោ
អត្ថព្យាបត្តិ យសវិនាសោ ហោតិ, តទា អព្យថោ អកិលមនំ ចតុត្ថំ សាធុ,
តស្មា ភូ, នារទ, “ឈានំ មេ អន្តរហិត”ន្តិ មា សោចិ, សចេ ឥន្ទ្រិយានំ វសំ ន
គមិស្សសិ, នជ្ជម្បិ តេ ឈានំ បុន ចាកតិកមេវ ភវិស្សតីតិ។

តំ បុន កាឡុទេវិលេន នារទស្ស ឡីវទិតការំ ញាត្វា សត្តា អភិសម្ពុទ្ធោ
ហុត្វា ធម្មំ កាថមាហា -

២៥.

“ឯត្តាវតេតំ បណ្ឌិតំ, អបិ សោ ទេវិលោ ព្រាវិ;
ន យិតោ កិញ្ចិ ចាបិយោ, យោ ឥន្ទ្រិយានំ វសំ វជេ”តិ។

តស្សត្ថោ - ភិក្ខុវេ, ឯត្តកំ ឯតំ បណ្ឌិតំ សោយំ ទេវិលោ អព្រាវិ។ យោ បន
កិលេសវសេន ឥន្ទ្រិយានំ វសំ វជេតិ, ឥតោ អញ្ញោ ចាបិយោ នត្តិតិ។

អថ នំ សរភង្គោ អាមន្តេត្វា “នារទ, ឥទំ តាវ សុណា, យោ ហិ បឋមមេវ
កត្តព្ពយុត្តកំ ន ករោតិ, សោ អរញ្ញំ បរិជ្ជមាណាវកោ វិយ សោចតិ
បរិទេវតី”តិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ឯកស្មី កាសិនិគមេ ឯកោ ព្រាហ្មណមាណាវោ អភិវុទោ អហោសិ
ថាមសម្បន្នោ នាគពលោ។ សោ ចិន្តេសិ - “កី មេ កសិកម្មាធិនិ កត្វា
មាតាបិតុហិ បុដ្ឋេហិ, កី បុត្តទារេន, កី ទានាធិហិ បុញ្ញេហិ កតេហិ, កញ្ចិ
អចោសេត្វា កិញ្ចិ បុញ្ញំ អកត្វា អរញ្ញំ បរិសិត្វា មិគេ មារេត្វា អត្តានំយេវ

ចោសេស្សមី”តិ? សោ បញ្ចវុជសន្នេន្ទោ ហិមវន្តំ គន្ធា នាធាមិគេ វជិត្វា
ខាធន្តោ អន្តោហិមវន្តេ វិជវាយ នាម នទិយា តីវេ គិរិបរិក្ខិតំ មហន្តំ
បព្ពតជាលំ បត្វា តត្ថ មិគេ វជិត្វា អង្គារេ បក្កមំសំ ខាធន្តោ វាសំ កប្បេសិ។
សោ ចិន្តេសិ “អហំ សព្ពុទ្ធា ថាមសម្បន្នោ ន ភវិស្សមិ, ទុព្ពលកាលេ អរញ្ញោ
ចរិតុំ ន សក្ខិស្សមិ, ឥទានេវ នាធាវណ្ណោ មិគេ បព្ពតជាលំ បវេសេត្វា ធ្វារំ
យោជេត្វា អរញ្ញំ អនាហិណ្ឌោន្តោវ យថាវុចិយា មិគេ វជិត្វា ខាធិស្សមី”តិ តថា
អកាសិ។ អថស្ស កាលេ អតិក្កន្តេ តំ កម្មំ មត្តកប្បត្តំ ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំ ជាតំ,
អត្តនោ ហត្ថចាទេហិ នលភិ គន្ធី, អបរាបរំ បរិវត្តេតុំ នាសក្ខិ, នេវ កិត្យិ
ខាធនីយំ ភោជនីយំ, ន ចានីយំ បស្សិ, សរីរំ មិលាយិ, មនុស្សបេតោ អហោសិ,
គិម្ហកាលេ បថវិរិយ សរីរំ ភិដ្ឋិត្វា រាជិយោ ទស្សេសិ, សោ ទុរុចោ ទុស្សណ្ឌិតោ
មហាទុក្ខំ អនុភវិ។

ឯវំ អទ្ធានេ គតេ សិរិវដ្ឋេ សិរិរាជា នាម “អរញ្ញោ អង្គារបក្កមំសំ
ខាធិស្សមី”តិ អមច្ឆានំ វន្តំ និយ្យាទេត្វា បញ្ចវុជសន្នេន្ទោ អរញ្ញំ បរិសិត្វា មិគេ
វជិត្វា មំសំ ខាធមានោ អនុបុព្ពេន តំ បទេសំ បត្វា តំ បុរិសំ ទិស្វា ភីតោបិ សតី
ឧបជ្ឈបេត្វា “កោសិ ភូ អម្ពោ បុរិសា”តិ បុច្ឆិ។ “សាមិ, មនុស្សបេតោ អហំ,
អត្តនោ កតកម្មស្ស ជលំ អនុភោមិ, ភូ បន កោសិ”តិ? “សិរិរាជាហមស្មី”តិ។
“អថ កស្មា ឥធាគតោសី”តិ? “មិគមំសំ ខាធនត្ថាយា”តិ។ អថស្ស សោ
“អហម្មិ មហារាជ, ឥមិនាវ ការណោន អាគន្ធា មនុស្សបេតោ ជាតោ”តិ សព្វំ
វិត្តារេន កថេត្វា អត្តនោ ទុក្ខិតភារំ រញ្ជោ អាចិក្ខន្តោ សេសគាថា អាហា -

៦៦.

“អមិត្តានំវ ហត្ថត្ថំ, សិរិ បប្បោតិ មាមិវ;
កម្មំ វិជ្ជញ្ច ទក្ខេយ្យំ, វិវាហំ សីលមន្តរំ;

ឯតេ ច យសេ ហាបេត្វា, និព្ពត្តោ សេហិ កម្មេហិ។

៦៧.

“សោហំ សហស្សជីវោវ, អពន្ទ អបរាយណោ;
អរិយធម្មា អបក្កន្តោ, យថា បេតោ តថេវហំ។

៦៨.

“សុខកាមេ ទុក្ខាបេត្វា, អាបន្នោស្មិ បទំ ឥមំ;
សោ សុខំ នាធិកច្ឆាមិ, វិតោ ភាណាមតាមិវា”តិ។

តត្ថ អមិគ្គានំវ ហត្ថត្ថន្តិ អមិគ្គានំ ហត្ថ អត្ថំ វិនាសំ វិយ។ សិរីតិ រាជានំ
អាលបតិ។ បប្បោតិ មាមិវាតិ មាធិសោ ចាបកម្មេន ចាបុណាតិ, អត្ថនោវ
កម្មេន វិនាសំ ចាបុណាតិ តិ វុត្ថំ ហោតិ។ កម្មន្តិ កសិកម្មាធិភេទំ
អាជីវសាធកំ កិច្ចំ។ វិជ្ជន្តិ នាធម្មការកំ ហត្ថិសិប្បាធិកំ សិប្បំ។ ឧក្ខយ្យន្តិ
នាធម្មការេន ភោគុប្បាធនកោសល្លំ។ វិវាហន្តិ អាវាហវិវាហសម្ពន្ធា
សីលមន្ទវន្តិ បញ្ចវិធសីលញ្ចោវ មុនុវចនំ ហិតកាមំ ចាបនិវារណំ
កល្យាណមិត្តតញ្ចា។ សោ ហិ ឥធម មន្ទវោតិ អធិប្បេតោ។ ឯតេ ច យសេ
ហាបេត្វាតិ ឯតេ ឯត្ថកេ យសធាយកេ ធម្មេ ហាបេត្វា ច។ និព្ពត្តោ សេហិ
កម្មេហិតិ អត្ថនោ កម្មេហិ និព្ពត្តោ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - អហំ, មហារាជ, ឥមស្មី
លោកេ ឥស្សរិយធាយកំ កត្តព្ពយុត្តកំ កម្មំ អកត្វា សិប្បំ អសិក្ខិត្វា
ឧចាយេន ភោគេ អនុប្បាទេត្វា អាវាហវិវាហំ អកត្វា សីលំ អរក្ខិត្វា មំ អកិច្ចំ
ករោន្តំ ចាបនិវារណាសមត្ថេ កល្យាណមិត្តេ អភជិត្វា ឥមេ ឯត្ថកេ
យសធាយកត្តា “យសេ” តិ សន្និទ្ធំ កតេ លោកប្បវត្តិធម្មេ ហាបេត្វា ធម្មត្វា
ឥមំ អរញ្ញំ បរិសិទ្ធា សយំ កតេហិ ចាបកម្មេហិ ឥនានិ មនុស្សបេតោ ហុត្វា
និព្ពត្តោស្មិតិ។

សហស្សដ៏លោភតិ សហស្សដ៏នបុរិសោរិយាតិ អត្តោ។ ស្វាហំ សម្មា
បដិបទ្ធិត្វា ភោគេ ឧប្បាទេយ្យំ, តេហិ អនេកសហស្សេហិ ភោគេហិ ជិតោតិបិ
អត្តោ។ អបរាយណោតិ អសរណោ, និប្បតិជ្ជាតិ អត្តោ។ អរិយធម្មាតិ
សប្បុរិសធម្មតោ។ យថា បេតោតិ យថា មតោ បេតោ ហុត្វា ឧប្បន្នេយ្យ,
ជីវមាណោយេវ តថា មនុស្សបេតោ ជាតោស្មីតិ អត្តោ។ សុខកាមេ
ទុក្ខាបេត្វាតិ សុខកាមេ សត្តេ ទុក្ខាបេត្វា។ “សុខកាមេ”តិបិ ចាហៅ, សយំ
សុខកាមេ បរំ ទុក្ខាបេត្វាតិ អត្តោ។ អាបន្នោស្មិ បទំ ឥមន្តិ ឯវ្យុបំ កោដ្ឋាសំ
បត្តោស្មិ។ បទន្តិបិ ចាហៅ, ឥទំ ទុក្ខស្ស បទភូតំ អត្តការំ បត្តោស្មីតិ អត្តោ។
វិរោ ភាណុមតាមិវាតិ ភាណុមា វុច្ចតិ អគ្គិ, វីតច្ចិកផ្ការេហិ សមន្តា
បរិកិណ្ណារិយ សរីរេ ឧដ្ឋិតេន មហាទាហេន ទយ្ហន្តោ កាយិ កចេតសិកសុខំ
នវិជ្ជាមីតិ វទតិ។

ឯវ្យុបំ បទវត្វា “អហំ, មហារាជ, សុខកាមេ បរំ ទុក្ខាបេត្វា ទិដ្ឋវ ធម្មេ
មនុស្សបេតោ ជាតោ, តស្មា ត្វំ ចាបំ មា ករិ, អត្តនោ នគរំ គន្ធា ទានាទិនិ
បុញ្ញានិ ករោហី”តិ អាហា។ រាជា តថា កត្វា សគ្គបុរំ បូរេសិ។ សរភង្គសត្តា ឥមំ
ការណំ អាហរិក្វា តាបសំ សញ្ញាបេសិ។ សោ តស្ស ធម្មកថាយ សំវេកំ
បដិលភិត្វា តំ វន្តិត្វា ខមាបេត្វា កសិណាបរិកម្មំ កត្វា នដ្ឋំ ឈានំ
បដិចាកតិកំ អកាសិ។ សរភង្គោ តស្ស តត្ថ វសិតុំ អទិត្វា តំ អាទាយ
អត្តនោ អស្សមំ គតោ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិក្វា សទ្ធានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឌិតភិក្ខុ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។

តទា នារទោ ឧក្កណ្ឌិតភិក្ខុ អហោសិ, នគរសោភិណី បុរាណទុតិយិ កា,
សាលិស្សរោ សារិបុត្តោ, មេណ្ឌិស្សរោ កស្សថោ, បត្តតោ អនុវុទ្ធា,

កាឡិដេរីលោ កក្ខាយនោ, អនុបិយោ អាននោ, កិសវន្តោ មហាមោគ្គល្លានោ,
សរកន្តោ បន អហមេវ អហោសិន្តិ។

ឥន្ទ្រិយជាតកវណ្ណានា សត្តមា។

[២២២] ៨. អាទិត្តជាតកវណ្ណានា

អាទិត្តស្មិន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ អសទិសទានំ អារត្ត កថេសិ។
អសទិសទានំ មហាកោវិទូសុត្តវណ្ណានតោ (ធី. និ. អដ្ឋ. ២.២៩៦) វិគ្គារេត្វា
កថេតត្ថំ។ តស្ស បន ទិន្នទិវសតោ ទុតិយទិវសេ ធម្មសភាយំ កថំ
សមុដ្ឋាបេសុំ “អារុសោ, កោសលរាជាវិចិនិត្វារ, បុញ្ញកេត្តត្ថំ ញត្វា
ពុទ្ធប្បមុខស្ស អរិយសង្ឃស្ស អសទិសទានំ អទាសី” តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ
នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា” តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា” តិ វុត្ត
“អនច្ឆរិយំ, ភិក្ខុវេ, រញ្ជោវិចិនិត្វា អនុត្តរេ បុញ្ញកេត្តត្ថំ ទានបតិជ្ជាបនំ,
ចោរាណកបណ្ឌិតាបិ វិចិនិត្វារ មហាទានំ អទំសូ” តិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ សិរិវដ្ឋេ រោរុវនគរេ រោរុវមហារាជា នាម ទស រាជធម្មេ អកោបេត្វា
ចត្វហិ សង្កហវត្ថុហិ ជនំ សង្កល្លានោ មហាជនស្ស មាតាបិតុដ្ឋានេ ឋត្វា
កបណាទិកវនិព្វកយាចកាទិនំ មហាទានំ បវត្តេសិ។ តស្ស សមុទ្ធវិជយា
នាម អគ្គមហេសី អហោសិ បណ្ឌិតា ញាណាសម្បជ្ជា។ សោ ឯកទិវសំ ទានគ្គំ
ឌីលោកេន្តោ “មយ្ហំ ទានំ ទុស្សីលា លោលសត្តា ភុញ្ញន្តិ, តំ មំ ន ហាសេតិ, អហំ
ខោ បន សីលវន្តានំ អគ្គទក្ខិណោយ្យានំ បច្ចេកពុទ្ធានំ ទាតុកាមោ, តេ ច
ហិមវន្តបទេសេ វសន្តិ, កោ នុខោ តេ និមន្តេត្វា អានេស្សតិ, កំ
បេសេស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា តមត្ថំ ធើរិយា អាហោចេសិ។ អថ នំ សា អាហា
“មហារាជ, មា ចិន្តយីត្ថ, អម្ហាកំ ទាតព្វទានពលេន សីលពលេន សច្ចពលេន

បុត្តានិ បេសេត្វា បច្ឆេកពុទ្ធនិមន្តេត្វា តេសំ អាគតកាលេ
សត្តបរិក្ខារសម្បទ្ធានំ ទស្សមា"តិ។ រាជា "សាធ្វ"តិ សម្បជិដ្ឋិត្វា
"សកលនគរវាសិនោ សីលំ សមាទិយន្ត"តិ នគរេ ភេរី ចរាបេត្វា សយម្បិ
សបរិជនោ ឧចាសថផ្កានិ អធិជ្ជាយ មហាធានំ បវត្តេត្វា សុមនបុប្ផបុណ្ណំ
សុវណ្ណាសមុគ្គំ កាហាបេត្វា ចាសាទា ឡិវុយ្ហ រាជផ្កុលោ ឋេត្វា បញ្ចាផ្កានិ បថវិយំ
បតិជ្ជាបេត្វា ចាចីនទិសាភិមុខោ វន្តិត្វា "ចាចីនទិសាយ អរហន្តេ វន្តាមិ, សចេ
អម្ពាភំ កោចិ គុណោ អត្ថិ, អម្ពេសុ អនុកម្យំ កត្វា អម្ពាភំ ភិក្ខុំ គណ្ហាថា"តិ
វត្វា សត្ត បុប្ផមុដ្ឋិយោ ឱបិ។ ចាចីនទិសាយ បច្ឆេកពុទ្ធានំ អភាវេន បុនទិវសេ
នាគមីសុ។ ទុតិយទិវសេ ទក្ខិណាទិសំ នមស្សិ, តតោបិ នាគតា។ តតិយទិវសេ
បដិមទិសំ នមស្សិ, តតោបិ នាគតា។ ចតុត្ថទិវសេ ឧត្តរទិសំ នមស្សិ,
នមស្សិត្វា ច បន "ឧត្តរហិមវន្តបទេសវាសិនោ បច្ឆេកពុទ្ធា អម្ពាភំ ភិក្ខុំ
គណ្ហាន្ត"តិ សត្ត បុប្ផមុដ្ឋិយោ វិស្សន្នេសិ។ បុត្តានិ គន្ធា នន្ទមូលកបញ្ញារេ បញ្ចន្តំ
បច្ឆេកពុទ្ធសតានំ ឧបរិ បតីសុ។

តេ អារជ្ជមាណា រញ្ញា អត្ថនោ និមន្តិតការំ ញាត្វា បុនទិវសេ សត្ត
បច្ឆេកពុទ្ធអាមន្តេត្វា "មារិសា, រាជា វោ និមន្តេតិ, តស្ស សង្កហំ ករោថា"តិ
វទីសុ។ សត្ត បច្ឆេកពុទ្ធអាកាសេនាគន្ធា រាជទ្វារេ ឡិតីសុ។ តេ ទិស្វា រាជា
សោមនស្សជាតោ វន្តិត្វា ចាសាទំ អាហេបេត្វា មហន្តំ សក្ការំ កត្វា ធានំ ទត្វា
ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ បុនទិវសត្ថាយ បុនទិវសត្ថាយាតិ វរំ ធន ទិវសេ
និមន្តេត្វា សត្តមេ ទិវសេ សត្តបរិក្ខារធានំ សន្នេត្វា សត្តរតនខចិតានិ
មញ្ចប័បាទិនិ បញ្ញាបេត្វា តិច័រវាទិកេ សត្តសមណាបរិភោគេ សត្តន្តំ
បច្ឆេកពុទ្ធានំ សន្តិកេ ឋេបេត្វា "មយំ ឥមេ បរិក្ខារេ តុម្ពាភំ ទេមា"តិ វត្វា
តេសំ ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ រាជា ច ទេរី ច ឧភោបិ នមស្សមាណា អជ្ជីសុ។ អថ
នេសំ អនុមោទនំ ករោត្តោ សង្ឃត្ថេរោ ទ្វេ កាថា អភាសិ -

៦៩.

“អាទិត្យស្មី អគារស្មី, យំ និហរតិ ភាជនំ;
តំ តស្ស ហោតិ អត្តាយ, នោ ច យំ តត្ថ ឧប្បតិ។

៧០.

“ឯវមាទីបិតោ លោកោ, ជរាយ មរណោ ច;
និហរេថេវ ទានេន, ទិន្នំ ហោតិ សុនិហត”ន្តិ។

តត្ថ អាទិត្យស្មីន្តិ តត្ថលោ បជ្ជលិតេ។ ភាជនន្តិ ឧបករណំ។ នោ ច យំ តត្ថ
ឧប្បតិ យំ បន តត្ថ ឧប្បតិ, អន្តមសោ តិណាសន្តារោបិ, សព្វំ តស្ស
អនុបករណមេវ ហោតិ។ ជរាយ មរណោ ចាតិ ទេសនាសីសមេតំ, អត្តតោ
បនេស ឯកាទសហិ អគ្គិហិ អាទីបិតោ នាម។ និហរេថេវាតិ តតោ ឯកាទសតិ
អគ្គិហិ បជ្ជលិតលោកោ ទសវិធនានវត្ថុភេទំ តំ តំ បរិក្ខារទានំ ចេតនាយ
និក្ខេប្បេវេវ។ ទិន្នំ ហោតិ អប្បំ វា ពហុំ វា យំ ទិន្នំ, តទេវ សុនិហតំ នាម
ហោតិ តិ។

ឯវំ សង្ឃត្តោ អនុមោទនំ កត្វា “អប្បមត្តោ ហោហិ, មហារាជ” តិ រញ្ជោ
ឡិវាទំ ទត្វា អាគាសេ ឧប្បតិ ត្វា ចាសាទកណ្ឌិកំ ទិវា កត្វា គន្ធា
នន្ទម្ហលកបត្តារេយេវ ឡិវា។ តស្ស ទិន្នបរិក្ខារោបិ តេនេវ សទ្ធិ ឧប្បតិ ត្វា
នន្ទម្ហលកបត្តារេយេវ ឡិវា។ រញ្ជោ ច ទេវិយា ច សកលសរីរំ បីតិយា បុណ្ណំ
អហោសិ។ ឯវំ តស្មី គតេ អវសេសាបិ -

៧១.

“យោ ធម្មលទ្ធិស្ស ទទាតិ ទានំ, ឧដ្ឋានវិរិយាធិគតស្ស ជន្តុ;
អតិក្កម្ម សោ វេតរណី យមស្ស, ទិព្ពានិ ហានានិ ឧបេតិ មច្ឆោ។

៧២.

“ធានញា យុទ្ធុញា សមាធិមាហុ, អប្បាបិ សន្តា ពហុកេ ជិនន្តិ;
អប្បម្បិ ចេ សទ្ធិហានោ ធនាតិ, តេនេវ សោ ហោតិ សុខំ បរត្ថ។

៧៣.

“វិចេយ្យ ធានំ សុគតប្បសត្តំ, យេ ធឹក្ខណេយ្យា ឥធម ជីវលោកេ;
ឯតេសុ ធិន្ទានិ មហាប្បលានិ, តីដានិ វុត្តានិ យថា សុខេត្តេ។

៧៤.

“យោ ចាណក្ខតានិ អហោវយំ ចរំ, បរុបវាធា ន ករោតិ ចាបំ;
ភិរុំ បសំសន្តិ ន តត្ថ សូរំ, ភយា ហិ សន្តោ ន ករោន្តិ ចាបំ។

៧៥.

“ហីនេន ព្រហ្មចរិយេន, ខត្តិយេ ឧបបជ្ជតិ;
មជ្ឈិមេន ច ទេវត្តំ, ឧត្តមេន វិសុជ្ឈតិ។

៧៦.

“អន្ធា ហិ ធានំ ពហុធា បសត្តំ, ធានា ច ខោ ធម្មបទំវ សេយ្យា;
បុព្វេវ ហិ បុព្វតវេវ សន្តោ, និព្វានមេវជ្ឈតម្មំ សបញ្ញា”តិ។ -

ឯវមេកេកាយ គាថាយ អនុមោទនំ កត្វា តថេវ អភមីសុ សទ្ធិំ បរិក្ខារេហិ។

តត្ថ ធម្មលទ្ធស្សតិ ខីណាសរំ អាធិ កត្វា យាវ
សុត្តរិបស្សកយោការចរោ បុគ្គលោ ធម្មស្ស លទ្ធិត្តា ធម្មលទ្ធា នាម។ ស្មេវ
ឧដ្ឋានីរិយេន តស្ស ធម្មស្ស អធិគតត្តា ឧដ្ឋានីរិយាធិគតោ នាម។ តស្ស
បុគ្គលស្ស យោ ជន្ត ធនាតិ ធានន្តិ អត្ថោ, ធម្មេន លទ្ធស្ស ឧដ្ឋានសម្ព័ន្ធាតេន

វិរិយេន អធិគតស្ស ទេយ្យធម្មស្ស អគ្គំ គហេត្វា យោ ជន្តុសីលវន្តេសុ ទានំ
ទទាតីតិបិ អត្តោ។ ឧបយោគត្ថេ វា សាមីវេចំ កត្វាបេត្ថ អត្តោ វេទិតញ្ចោ។
វេតរណីន្តិ ទេសនាសីសមេតំ, អដ្ឋ មហានិរយេ សោឡស ច ឧស្សទេ
អតិក្កមិត្វាតិ អត្តោ។ ទិញ្ចានិ ហំនានិ ឧបេតីតិ ទេវលោកេ ឧប្បជ្ឈតិ។

សមាធមាហូតិ សទិសំ វេទន្តិ។ ខយភីរុកស្ស ហិ ទានំ នត្ថិ, ភយភីរុកស្ស
យុទ្ធុ នត្ថិ។ ជីវិតេ អាលយំ វិជហិត្វា យុជ្ឈន្តោវ យុជ្ឈិតុំ សក្កោតិ, ភោគេសុ
អាលយំ វិជហិត្វា ធាយកោ ទាតុំ សក្កោតិ, តេនេវ តំ ឧភយំ “សមាធម”ន្តិ វេទន្តិ។
អប្បាបិ សន្តាតិ ថោកាបិ សមាធមា បរិច្ចត្តជីវិតា ពហុកេ ជិនន្តិ, ឯវមេវ
អប្បាបិ មុញ្ញាចេតនា ពហុម្បិ មច្ឆេវចិត្តំ លោភាទី វា កិលេសគហានំ ជិនាតិ។
អប្បម្បិ ចេតិ ថោកម្បិ ចេ ទេយ្យធម្មំ កម្មញ្ញ ផលញ្ញ សទ្ធិហន្តោ ទេតិ។ តេនេវ
សោតិ តេន បរិត្តទេយ្យធម្មវត្ថុកេន បរិត្តកេនាបិ ចាគេន សោ បរត្ថ សុខី
ហោតិ, មហារាជាតិ។

វិចេយ្យ ទានន្តិ ទក្ខិណញ្ញ ទក្ខិណោយ្យញ្ញ វិចិនិត្វា ទិន្នទានំ។ តត្ថ យំ វា តំ
វា អទត្វា អគ្គំ បណីតំ ទេយ្យធម្មំ វិចិនិត្វា ទទន្តោ ទក្ខិណំ វិចិនាតិ នាម,
យេសំ តេសំ វា អទត្វា សីលាទិគុណាសម្បន្នេ វិចិនិត្វា តេសំ ទទន្តោ
ទក្ខិណោយ្យំ វិចិនាតិ នាម។ សុគតប្បសត្តន្តិ ឯវរូបំ ទានំ ពុទ្ធមហិ បសត្ថំ។ តត្ថ
ទក្ខិណោយ្យំ វិចិននំ ទស្សេតុ “យេ ទក្ខិណោយ្យា”តិ អាទិ វុត្ថំ។ តត្ថ
ទក្ខិណោយ្យាតិ ទក្ខិណាយ អនុច្ឆិកា ពុទ្ធាទយោ។

ចាលាភូតានីតិ ចាលាសម្ពាតានិ ភូតានិ។ អហោឋយំ ចរន្តិ ការុញ្ញេន
អវិហោឋយន្តោ ចរមាធា។ បរូបវាទាតិ បរូបវាទកយេន ចាបំ ន ករោតិ។ ភីរុន្តិ
ឧបវាទភីរុកំ។ ន តត្ថ សូរន្តិ យោ បន អយោនិសោមនសិការេន តស្មី ឧបវាទេ

សូរោហោតិ, តំ បណ្ឌិតា នប្បសំសន្តិ។ ភយា ហិតិ ឧបវាទកយេន ហិ បណ្ឌិតា
ចាបំ ន ករោន្តិ។

ហីនេន ព្រហ្មចរិយេនាតិ ពាហិរតិត្តាយតនេ តាវ មេដុនវិរតិសីលមត្តកំ
ហីនំ ព្រហ្មចរិយំ នាម, តេន ខត្តិយកុលេ ឧប្បជ្ជតិ។ ឈានស្ស ឧបចារមត្តំ
មជ្ឈិមំ, តេន ទេវលោកេ ឧប្បជ្ជតិ។ អជ្ជសមាបត្តិយោ ឧត្តមំ, តេន
ព្រហ្មលោកេ ឧប្បជ្ជន្តោវិសុជ្ឈតិ នាម។ សាសនេ បន សីលវន្តស្សេវ ឯកំ
ទេវនិកាយំ បណិជាយ ព្រហ្មចរិយំ ហីនំ នាម, បរិសុទ្ធសីលស្សេវ
សមាបត្តិនិព្ពត្តនំ មជ្ឈិមំ នាម, បរិសុទ្ធសីលេ ឋាន្តាវិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា
អរហត្តប្បត្តិ ឧត្តមំ នាម។

ឱសានកាថាយ អយមត្ថោ - មហារាជ, កិញ្ចាបិ ឯកំសេនេវ ទានំ ពហុជា
បសត្តំ វណ្ណិតំ, ទានតោ បន សមថវិបស្សនាសម្ពាសនំ និព្ពានសម្ពាសនា
ធម្មកោដ្ឋាសក្ខតំ ធម្មបទមេវ ឧត្តរិតរំ។ កីការណា? បុព្វេវ ហិ ឥមស្មី កប្ប
កស្សបទសពលាទយោ បុព្ពតវេវ វេស្សក្ខនសពលាទយោ សន្តោ សប្បវិសា
សបញ្ញា សមថវិបស្សនំ ភាវេត្វា និព្ពានមេវ អជ្ឈកម្មំ អធិគតាតិ។

ឯវំ សត្ត បច្ចេកពុទ្ធា អនុមោទនាយ រញ្ជោ អមតមហានិព្ពានំ វណ្ណាត្វា
រាជានំ អប្បមាទេន ឱវទិត្វា វុត្តនយេនេវ អត្តនោ វសនជ្ជានមេវ គតា។ រាជាបិ
សន្និ អគ្គមហេសីយា ទានំ ទត្វា យាវជីវំ ឋាន្តា តតោ ចរិត្វា សគ្គបុរំ បូរេសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា “ឯវំ បុព្វេបិ បណ្ឌិតាវិចេយ្យ ទានំ
អទំសូ”តិ វត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា បច្ចេកពុទ្ធា បរិនិព្វាយីសុ,
សមុទ្ធវិជយា រាហុលមាតា អហោសិ, រោរុវមហារាជា បន អហាមេវ
អហោសិ”ន្តិ។

អាទិត្យជាតកវណ្ណា អដ្ឋមា។

[២២៥] ៩. អដ្ឋមជាតកវណ្ណា

គង្គា កុម្មុទិនីតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ ឯកំ ឧក្កល្លាតភិក្ខុំ អារត្ត
កថេសិ។ តញ្ញិ ភិក្ខុំ សត្តា “សច្ចំ កិវ ត្វំ ភិក្ខុ ឧក្កល្លាតោសី” តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ចំ,
ភន្តេ” តិ វុត្តេ “កីការណា” តិ វត្វា “កិលេសវសេនា” តិ វុត្តេ “ភិក្ខុ មាតុកាមោ
នាម អកតញ្ញូ មិត្តទុត្តំ អវិស្សាសនីយោ។ អតីតេ បណ្ឌិតា ទេវសិកំ សហស្សំ
ទេន្តាបិ មាតុកាមំ តោសេតុំ នាសក្ខីសុ។ សា ឯកទិវសមត្ថំ សហស្សំ
អលភិត្វាវ តេ គីវាយំ កាហាបេត្វា និហារបេសិ, ឯវំ អកតញ្ញូ មាតុកាមោ, មា
តស្ស ការណា កិលេសវសំ គច្ឆា” តិ វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្ត រជ្ជំ ការេន្តេ តស្ស ច បុត្តោ
ព្រហ្មទត្តកុមារោ, ពារាណសីសេដ្ឋិនោ ច បុត្តោ មហាជនកុមារោ នាម។ តេ
ឧភោបិ សហបំសុក្កិឡកា សហាយកា អហោសុំ, ឯកាចរិយកុលេយេវ សិប្បំ
គល្លាសុ។ រាជកុមារោ បិតុ អច្ចយេន រជ្ជេ បតិជ្ជាសិ, សេដ្ឋិបុត្តាបិស្ស
សន្តិកេយេវ អហោសិ។ ពារាណសីយញ្ច ឯកា នគរសោភិណី វណ្ណាទាសី
អភិរុទា អហោសិ សោភគ្គប្បត្តា។ សេដ្ឋិបុត្តោ ទេវសិកំ សហស្សំ ទត្វា
និច្ចកាលេ តាយេវ សទ្ធិ អភិរមន្តោ បិតុ អច្ចយេន សេដ្ឋិជ្ជានំ លភិត្វាបិ ន តំ
វិជហិ, តថេវ ទេវសិកំ សហស្សំ ទត្វា អភិរមិ។ សេដ្ឋិបុត្តោ ទិវសស្ស តយោ
វារេ រាជុបជ្ជានំ គច្ឆតិ។ អថស្ស ឯកទិវសំ រាជុបជ្ជានំ គតស្ស រញ្ញោ សទ្ធិ
សមុល្លបន្តស្សេវ សូរិយោ អត្ថដ្ឋមិ, អន្ធការំ ជាតំ។ សោ រាជកុលា និក្ខមិត្វា
“ឥនានិ គេហំ គន្ធា អាគមនវេលា នត្ថិ, នគរសោភិណីយាយេវ គេហំ
គមិស្សមី” តិ ឧបជ្ជាកេ ឧយ្យោជេត្វា ឯកកោវ តស្ស គេហំ ចារិសិ។ អថ នំ
សា ទិស្វា “អយ្យបុត្ត, សហស្សំ អាភត” ត្ថិ អាហា។ “ភន្តេ, អហំ អន្លេវ

អតិវិកាលោ ជាតោ, តស្មា គេហំ អគន្ធា មនុស្សេ ឧយ្យោជេត្វា ឯកកោវ
បរិវេជ្ជាស្មី, ស្វេ បនតេ ទ្វេ សហស្សនិ ធន្សមី” តិ។

សា ចិន្តេសិ “សចាហំ អន្ធិ ឡិកាសំ ករិស្សមិ, អញ្ញេសុបិ ធិវសេសុ
តុច្ឆហត្ថកោវ អាគមិស្សតិ, ឯវំ មេ ធនំ បរិហាយិស្សតិ, ន ធានិស្ស ឡិកាសំ
ករិស្សមី” តិ។ អថ នំ ឯវំ មាហា “សាមិ, មយំ វណ្ណាធាសិយោ នាម, អម្ពាភំ
សហស្សំ អនត្វា កេឡិ នាម នត្ថី” តិ។ “ភទ្កេ, ស្វេ ធិគុណំ អាហរិស្សមី” តិ
បុនប្បុនំ យាចិ។ នគរសោភិតិណី ធាសិយោ អាណាបេសិ “ឯតស្ស ឥធិ ឫត្វា មំ
ឡិលោកេតុំ មា អនត្ថ, គីវាយំ តំ គហេត្វា នីហរិត្វា ធារំ បិទហថា” តិ។ តំ សុត្វា
ធាសិយោ តថា ករិសុ។ អថ សោ ចិន្តេសិ “អហំ ឥមាយ សទ្ធិ អសីតិកោជិធនំ
ខាធិ, សា មំ ឯកធិវសំ តុច្ឆហត្ថំ ធិស្វា គីវាយំ គហេត្វា នីហរាបេសិ, អហោ
មាតុកាមោ នាម ចាចោ និល្លដ្ឋោ អកតញ្ញូ មិត្តទុត្ថី” តិ។ សោ មាតុកាមស្ស
អគុណំ អនុស្សរន្តោវ វិវដ្ឋិ, បដិកូលសញ្ញំ បដិលភិ, យរាវាសេបិ ឧក្កណ្ឌិតោ
“កី មេ យរាវាសេន, អន្តេវ និក្ខមិត្វា បព្ពជិស្សមី” តិ បុន គេហំ អគន្ធា
រាជានម្បិ អធិស្វាវ នគរា និក្ខមិត្វា អរញ្ញំ បរិសិត្វា គដ្ឋាតិវេ អស្សមំ មាបេត្វា
ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ឈានាភិញ្ញាយោ ឧប្បាទេត្វា វនមូលជលាហារោ តត្ថ វាសំ
កប្បេសិ។

រាជា តំ អបស្សន្តោ “កហំ មម សហាយោ” តិ បុច្ឆិ។ នគរសោភិតិណីយាបិ
កតកម្មំ សកលនគរេ ចាកជំ ជាតំ។ អថស្ស តមត្ថំ អាចិត្តិត្វា “ឥតិ តេ ទេវ,
សហាយោលដ្ឋាយ យរម្បិ អគន្ធា អរញ្ញំ បរិសិត្វា បព្ពជិតោ ករិស្សតិ” តិ
អាហំសុ។ រាជា តំ សុត្វា នគរសោភិតិណី បក្កោសាបេត្វា “សទ្ធិ កិវ តុំ ឯកធិវសំ
សហស្សំ អលភិត្វា មម សហាយំ គីវាយំ គាហាបេត្វា នីហរាបេសិ” តិ បុច្ឆិ។
“សទ្ធិ, ទេវា” តិ។ “ចាបេ ជម្ពី, សីយំ មម សហាយស្ស គតជ្ជានំ គន្ធា តំ អានេហិ,

នៅ ចេ អាណេស្សសិ, ជីវិត តែ នត្តិ" តិ។ សា រញ្ជ្រា វចនំ សុត្វា ភីតា វចំ អារុយ្ហ
មហាន្តេន បរិវារេន នគរា និក្ខមិត្វា តស្ស វសនជ្ជានំ បរិយេសន្តិ សុតវសេន តំ
ហំនំ សុត្វា តត្ថ កត្តា វន្តិត្វា "អយ្យ, មយា អន្ធពាលភាវេន កតំ ទោសំ ឧមថ,
អហំ ន បុនេវំ ករិស្សមី" តិ យាចិត្វា "សាធុ, ឧមាមិ តេ, នត្តិ មេ តយិ
អាឃាតោ" តិ វុត្តេ "សចេ មេ ឧមថ, មយា សទ្ធិ វចំ អភិរុបាថ, នគរំ កច្ឆិស្សម,
គតកាលេ យំ មម យវេ ធនំ អត្ថិ, សត្តំ ទស្សមី" តិ អាហា។ សោ តស្ស វចនំ
សុត្វា "ភទ្កេ, ឥទានិ តយា សទ្ធិ កន្តំ ន សក្កា, យទា បន ឥមស្មី លោកេ យេន ន
ភវិត្តំ, តំ ភវិស្សតិ, អបិ នាម តទា កច្ឆេយ្យ" តិ វត្វា បឋមំ កាថមាហា -

៧៧.

“កត្តា កុមុទិនី សន្តា, សទ្ធិវណ្ណា ច កោកិលា;
ជម្ពុ តាលជលំ ទដ្ឋា, អថ នួន តទា សិយា” តិ។

តស្សត្ថោ - ភទ្កេ, យថា ហិ កុមុទសរា កុមុទេហិ សញ្ញា តិដ្ឋន្តិ, តថេវ
សចេ សកលាបិ មហាកត្តា កុមុទិនី សីយសោតំ បហាយ សន្តា ឧបសន្តា
សិយា, សញ្ញេ កោកិលា ច សទ្ធិវណ្ណា ភវេយ្យំ, សញ្ញេ ជម្ពុវត្ថោ ច តាលជលំ
ទទេយ្យ។ អថ នួន តទា សិយា តិ អថ តាទិសេ កាលេ អម្ពាភម្មិ សមាគមោ
នួន សិយា, ភវេយ្យ នាមាតិ វុត្តំ ហោតិ។

ឯវញ្ញ វត្វា បុនបិ តាយ “ឯហិ, អយ្យ, កច្ឆាមា” តិ វុត្តេ “កច្ឆិស្សមា” តិ វត្វា
“កស្មី កាលេ” តិ វុត្តេ “អសុកស្មិញ អសុកស្មិញ” តិ វត្វា សេសតាថា
អភាសិ -

៧៨.

“យទា កច្ឆបលោមាណំ, ទាវារេ តិវិជោ សិយា;

ហេមន្តិកំ ចារុរណំ, អថ នួន តទា សិយា។

៧៩.

“យទា មកសចាទានំ, អដ្ឋាលោ សុកតោ សិយា;
ធន្លោ ច អវិកម្មី ច, អថ នួន តទា សិយា។

៨០.

“យទា សសវិសាលានំ, និស្សេណី សុកតា សិយា;
សគ្គស្សរាហាលាត្តាយ, អថ នួន តទា សិយា។

៨១.

“យទា និស្សេណីមារុយ្ហ, ចន្ទំ ខាទេយ្យ ម្ចសិកា;
រាហុញ្ញា បរិចាតេយ្យំ, អថ នួន តទា សិយា។

៨២.

“យទា សុរាយជំ បិទ្វា, មគ្គិកា គណាចារិណី;
អដ្ឋារេ វាសំ កប្បេយ្យំ, អថ នួន តទា សិយា។

៨៣.

“យទា ពិម្ពោជ្ជសម្បន្នោ, គប្បតោ សុមុខោ សិយា;
កុសលោ នច្ចគីតស្ស, អថ នួន តទា សិយា។

៨៤.

“យទា កាកា ឧលូកា ច, មន្តយេយ្យំ រហោគតា;
អញ្ញាមញ្ញំ បិហាយេយ្យំ, អថ នួន តទា សិយា។

៨៥.

“យទា មុឡាលបត្តានំ, ធន្តំ ជីវតំ សិយា;
វស្សស្ស បដិយាតាយ, អថ នួន តទា សិយា។

៨៦.

“យទា កុលកោ សកុណោ, បត្តតំ កន្ទមាទនំ;
តុណ្ហោនាយ គន្ធយ្យ, អថ នួន តទា សិយា។

៨៧.

“យទា សាមុទ្ធិកំ នារំ, សយន្តំ សវដាករំ;
ចេជា អាទាយ គន្ធយ្យ, អថ នួន តទា សិយា”តិ។

តត្ថ តិវិជោតិ ឯកោ កន្ទបលោមមយេន បុប្ផេន, ឯកោ តូលេន, ឯកោ
ឧកយេនាតិ ឯវំ តិប្បកាវោ។ ហេមន្តិកំ ចារុវណន្តិ ហិមចាតសមយេ
ចារុវណាយ ភវិតុំ សមត្ថោ។ អថ នួន តទា សិយាតិ អថ តស្មី កាលេ មម
តយា សទ្ធិ ឯកំសេនេវ សំសត្តោ សិយា។ ឯវំ សត្តត្ថ បច្ឆិមបទំ យោជេតព្ពំ។
អដ្ឋាលោ សុកតោតិ អភិរុហិត្វា យុជ្ឈន្តំ បុរិសសតំ ជារេតុំ យថា សក្កោតិ,
ឯវំ សុកតោ។ បរិចាតេយ្យន្តិ បលាបេយ្យំ។ អដ្ឋាវេតិ វីតច្ឆិកផ្ការសន្តវេ។ វាសំ
កេហ្មយ្យន្តិ ឯកេកំ សុរាយដំ បិរិត្វា មត្តា វសេយ្យំ។ ពិម្ពោជ្ឈសម្បន្នោតិ
ពិម្ពជលសទិសេហិ ឌិដ្ឋេហិ សមន្នាគតោ។ សុមុខោតិ សុវណ្ណអាទាសសទិសោ
មុខោ។ បិហាយេយ្យន្តិ អញ្ញមញ្ញស្ស សម្បត្តិ ឥន្ទន្តា បិហាយេយ្យំ បត្តេយ្យំ។
មុឡាលបត្តានន្តិ សណ្ឋានំ មុឡាលកន្ទបត្តានំ។ កុលកោតិ ឯកោ
ឧទ្ធកសកុណោ។ សាមុទ្ធិកន្តិ សមុទ្ធបក្ខន្ធនមហានារំ។ សយន្តំ សវដាករន្តិ
យន្តេន ចេវ វដាកវេន ច សទ្ធិ សត្តសម្ភារយុត្តំ។ ចេជា អាទាយាតិ យទា ឯវុបំ
នារំ ឧទ្ធកោ កាមទារកោ ហត្ថេន គហេត្វា គន្ធយ្យាតិ អត្ថោ។

ឥតិ មហាសត្តោ ឥមិនា អដ្ឋានបរិកប្បន ឯកានស កាថា អភាសិ។ តំ
សុត្វា នគរសោភិតិណី មហាសត្តំ ខមាបេត្វា នគរំ គន្ធា រញ្ជោ តំ ការណំ
អាហេចត្វា អត្តនោ ជីវិតំ យាចិត្វា គណ្ហិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា “ឯវំ ភិក្ខុ មាតុកាមោ នាម អកតញ្ញូ
មិត្តុទុត្តិ” តិ វត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោទានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ
ឧក្កណ្ឌិតភិក្ខុ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។ តទា រាជា អានន្ទោ អហោសិ,
តាបសោ បន អហាមេវ អហោសិន្តិ។

អដ្ឋានជាតករណ្ណានា នវមា។

[៤២៦] ១០. ធិបិជាតករណ្ណានា

ខមនីយំ យាបនីយន្តិ ឥទំ សត្តា វេជ្ជវនេ វិហារន្តោ ឯកំ ឯជ្ជិកំ អារត្ត
កថេសិ។ ឯកស្មិត្តិ សមយេ មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ គិរិបរិក្ខិត្តេ ឯកទ្វារេ
គិរិព្ពជសេនាសនេ វិហាសិ។ ទ្វារសមីបេយេវស្ស ចង្គ្គមោ អហោសិ។ តទា
ឯជ្ជកថាលកា “ឯជ្ជកា ឯត្ថ ចរន្ត” តិ គិរិព្ពជំ បវេសេត្វា កិឡន្តារិហរន្តិ។
តេសុ ឯកទិវសំ សាយំ អាគន្ធា ឯជ្ជកេ គហេត្វា គច្ឆន្តេសុ ឯកា ឯជ្ជិកា ទូរេ
ចរមាណា ឯជ្ជកេ និក្ខមន្តេ អទិស្វា ឱហិយិ។ តំ បច្ឆា និក្ខមន្តិ ឯកោ ធិបិកោ
ទិស្វា “ខាទិស្សមិ ន” តិ គិរិព្ពជទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ សាបិ ឥតោ ចិតោ ច ឱលោកេន្តិ
តំ ទិស្វា “ឯស មំ មារេត្វា ខាទិតុកាមតាយ បិតោ, សចេ និវត្តិត្វា
បលាយិស្សមិ, ជីវិតំ មេ នត្តិ, អដ្ឋ មយា បុរិសការំ កាតុំ វដ្ឋតិ” តិ ចិន្តេត្វា
សិដ្ឋានិ ឧក្ខិបិត្វា តស្ស អភិមុខំ វេគេន បក្ខន្ធិត្វា ធិបិកស្ស “ឥតោ
គណ្ហិស្សមិ, ឥតោ គណ្ហិស្សមិ” តិ វិប្បន្នតោវ គហណំ អនុបគន្ធា វេគេន
បលាយិត្វា ឯជ្ជកានំ អន្តរំ ចារិសិ។ អថ ថេរោ តំ តេសំ កិរិយំ ទិស្វា បុនទិវសេ

គន្ធា តថាគតស្ស អាហោបេត្វា “ឯវំ ភន្តេ, សា ឯឡិកា អត្ថនោ
ឧបាយកុសលតាយ បរក្កមំ កត្វា ធីបិកតោ មុច្ចិ” តិ អាហា។ សត្វា
“មោគ្គល្លាន, ឥនានិ តាវ សោ ធីបិកោ តំ គហេតុំ នាសក្ខិ, បុព្វេ បន នំវិវរុទ្ធិ
មារេត្វា ខាធិ” តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហាវិ។

អតីតេ មគធរដ្ឋ ពោធិសត្តោ ឯកស្មី កាមេ មហាកោគកុលេ និព្វត្តិត្វា
វយប្បត្តោ កាមេ បហាយ ឥសិបព្ពន្ធី បព្ពជិត្វា លាណភិញ្ញាយោ និព្វត្តិត្វា ចិរំ
ហិមវន្តេ វសិត្វា លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ រាជគហំ គន្ធា ឯកស្មីយេវ គិរិព្ពជេ
បណ្ណាសាលំ មាបេត្វា វាសំ កហ្មសិ។ តទា ឥមិនាវ និយាមេន
ឯឡិកចាលកេសុ ឯឡិកេ ចរន្តេសុ ឯកធិវសំ ឯវមេវ ឯកំ ឯឡិកំ បច្ឆា
និក្ខមន្តិ ធិស្វា ឯកោ ធីបិកោ “ខាធិស្សមិ ន” ត្ថិត្វា វេ អដ្ឋាសិ។ សាបិ តំ ធិស្វា
“អដ្ឋ មយ្ហំ ជីវិតំ នត្ថិ, ឯកេនុចាយេន ឥមិនា សទ្ធិ មធុរបដិសន្តារំ កត្វា
ហធមមស្ស មុទុកំ ជនេត្វា ជីវិតំ វក្ខិស្សមិ” តិ ចិន្តេត្វា ទូរតោវ តេន សទ្ធិ
បដិសន្តារំ ករោន្តិ អាគច្ឆមាណ បឋមំ កាថមាហា -

៨៨.

“ខមនីយំ យាបនីយំ, កច្ឆិ មាតុល តេ សុខំ;
សុខំ តេ អម្ពា អវេច, សុខកាមាវ តេ មយ” ត្ថិត្វា។

តត្ថ សុខំ តេ អម្ពាតិ មយ្ហំ មាតាបិ “តុម្ពាកំ សុខំ បុច្ឆេយ្យាសី” តិ អដ្ឋ មំ
អវេចាតិ អត្ថោ។ មយន្តិ មាតុល មយម្មិ តុម្ពាកំ សុខំ ឯវ ឥច្ឆាមាតិ។

តំ សុត្វា ធីបិកោ “អយំ ធុត្តិកា មំ មាតុលវាទេន វព្វោតុកាមា, ន មេ
កក្ខុឡការំ ជានាតី” តិ ចិន្តេត្វា ទុតិយំ កាថមាហា -

៨៩.

“នង្គ័ដ្ឋំ មេ អវក្កម្ម, ហេបយិ ត្វាន ឯឡិកេ;
សាដ្ឋ មាតុលវាទេន, មុញ្ញិតញ្ញា នុ មញ្ញាសី” តិ។

តស្សត្ថោ - ត្វំ មម នង្គ័ដ្ឋមណ្ឌលំ អក្កមិត្វា ហេបយិ ត្វា អាកច្ឆសិ, សា ត្វំ
“អដ្ឋ មាតុលវាទេន មុញ្ញិតញ្ញាហមស្មី” តិ មញ្ញាសិ នុ, ឯវំ មញ្ញាសិ មញ្ញាតិ។

តំ សុត្វា ឥតរា “មាតុល, មា ឯវំ ករី” តិ វត្វា តតិយំ កាថមាហា -

៩០.

“បុរត្តាមុខោ និសិទ្ធាសិ, អហំ តេ មុខមាគតា;
បច្ឆតោ តុយ្ហំ នង្គ័ដ្ឋំ, កថំ ឡាហំ អវក្កមិ” តិ។

តត្ថ មុខន្តិ អភិមុខំ។ កថំ ឡាហំ អវក្កមិន្តិ តវ បច្ឆតោ បិតំ អហំ កថំ
អវក្កមិន្តិ អត្ថោ។

អថ នំ សោ “កី កថេសិ ឯឡិកេ, មម នង្គ័ដ្ឋស្ស អដ្ឋិតជ្ជានំ នាម នត្ថិ” តិ
វត្វា ចតុត្ថំ កាថមាហា -

៩១.

“យាវតា ចតុរោ ធិទា, សសមុទ្ធា សបព្ពតា;
តាវតា មយ្ហំ នង្គ័ដ្ឋំ, កថំ ខោ តំ វិវដ្ឋយី” តិ។

តត្ថ តាវតាតិ ឯត្ថកំ ហានំ មម នង្គ័ដ្ឋំ បរិក្ខិបិត្វា កតន្តិ វេទតិ។

តំ សុត្វា ឯឡិកា “អយំ ចាចោ មជ្ជរកថាយ ន អល្លិយតិ, បដិសត្ត ហុត្វា
តស្ស កថេស្សមី” តិ វត្វា បញ្ចមំ កាថមាហា -

៩២.

“បុព្វេវ មេតមក្ខីសុ, មាតា បិតា ច ភាគរោ;
ធិយំ ទុដ្ឋស្ស ទុដ្ឋំ, សាម្មិ វេហាយសាគតា”តិ។

តត្ថ អក្ខីស្វតិ បុព្វេវ មេ ឯតំ មាតា ច បិតា ច ភាគរោ ច អាចិក្ខីសុ។
សាម្មិតិ សា អហំ ញាតកានំ សន្តិកា តវ ទុដ្ឋស្ស ធិយការំ សុត្វា តវ ទុដ្ឋំ
បរិហារន្តិ វេហាយសា អាគាសេន អាគតាតិ។

អថ នំ សោ “ជាធាមិ តេ អហំ អាគាសេន អាគតការំ, ឯវំ អាគច្ឆន្តិ បន
មយ្ហំ ភក្ខេ ធាសេត្វា អាគតាសី”តិ វត្វា ធន្នំ កាថមាហា -

៩៣.

“តញ្ចា ទិស្វាន អាយន្តិ, អន្តលិក្ខស្មិ ឯឡិកេ;
មិគសង្ខេប បលាយិត្ថ, ភក្ខោ មេ ធាសិតោ តយា”តិ។

តំ សុត្វា ឥតរា មរណភយភីតា អញ្ញំ ការណំ អាហរិតុំ អសក្ខោន្តិ
“មាតុល, មា ឯវរូបំ កក្ខុឡកម្មំ ករិ, ជីវិតំ មេ ទេហី”តិ វិលបិ។ ឥតរោបិ នំ
វិលបន្តិញ្ញេវ ខន្ធេ គហេត្វា មារេត្វា ខាធិ។

៩៤.

“ឥច្ឆេវំ វិលបន្តិយា, ឯឡិកិយា រុហគ្យសោ;
គលកំ អន្ធាវមទ្ធិ, នត្តិ ទុដ្ឋសុភាសិតំ។

៩៥.

“នេវ ទុដ្ឋេន យោ អត្ថិ, ន ធម្មោ ន សុភាសិតំ;
និក្ខមំ ទុដ្ឋេ យុញ្ញេថ, សោ ច សត្តិ ន វញ្ញតិ”តិ។ -

ឥមា ទេ អភិសម្ពុទ្ធកាថា -

តត្ថ រុបាគ្យសោតិ រុហិរកក្ខោ លោហិតចាយី សាហសិកធីបិកោ។
 គលកំ អន្ទារមធីតិ គីរំ មធី, ឧសិទ្ធា ជាលេសីតិ អត្ថោ។ នយោតិ ការណំ។
 ធម្មោតិ សភារោ។ សុភាសិតន្តិ សុកចិត្តវចនំ, សព្វមេតំ ទុដ្ឋេ នត្ថិតិ អត្ថោ។
 និក្ខមំ ទុដ្ឋេ យុញ្ញោថាតិ ភិក្ខុវេ, ទុដ្ឋបុគ្គលេ បរក្កមមេវ យុញ្ញោយ្យ។ សោ ច សព្វំ
 ន រញ្ញតិ តិ សោ បន បុគ្គលោ សព្វំ សុន្ទរំ សុភាសិតំ ន រញ្ញតិ, ន បិយាយតិ តិ
 អត្ថោ។ តាបសោ តេសំ កិរិយំ សព្វំ អទ្គស។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិទ្ធា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា ឯឡិការ
 ឯតរហិ ឯឡិកា អហោសិ, ធីបិកោបិ ឯតរហិ ធីបិកោវ, តាបសោ បន
 អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ធីបិជាតកវណ្ណានា ទសមា។

ជាតកុទ្ធានំ -

កក្ខានិ អជ្ឈសទ្ធព្វា, សុលសា ច សុមដ្ឋលំ;
 គង្គមាលញ្ច ចេតិយំ, ឥន្ទ្រិយញ្ចោវ អាទិត្តំ;
 អជ្ឈានញ្ចោវ ធីបិ ច, ទស អជ្ឈនិចាតកេ។

អជ្ឈកនិចាតវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. នវកនិចាតោ

[៤២៧] ១. គិដ្ឋជាតកវណ្ណានា

បរិសន្តិបថោ នាមាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ ទុព្ពចភិក្ខុំ អារព្ព
 កថេសិ។ សោ កិរ ឯកោ កុលបុត្តោ និយ្យានិកសាសនេ បព្ពជិត្វាបិ

អត្តកាមេហិ អាចរិយុបជ្ឈាយេហិ ចេវ សព្វហ្មចារីហិ ច “ឯវំ តេ អភិក្កមិតតំ,
ឯវំ បដិក្កមិតតំ, ឯវំ អាឡោកិតតំ, ឯវំ វិឡោកិតតំ, ឯវំ សមិញ្ញិតតំ, ឯវំ
បសាវិតតំ, ឯវំ និវាសេតតំ, ឯវំ ចារុបិតតំ, ឯវំ បត្តោ គហេតត្ថោ, យាបនមត្តំ
ភត្តំ គហេត្វា បច្ឆវេត្តិត្វា បរិភុញ្ញិតតំ, ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារេន ភោជនេ
មត្តញ្ញា ជាតិរិយមនុយុត្តេន ភវិតតំ, ឥទំ អាគន្ធកវត្តំ នាម ជានិតតំ, ឥទំ
គមិកវត្តំ នាម, ឥមា និ បុទ្ទស ខន្ធកវត្តានិ, អសីតិ មហាវត្តានិ។ តត្ថ តេ សម្មា
វត្តិតតំ, ឥមេ តេ រស ធុតឡ្ហតុណា នាម, ឯតេ សមាទាយ វត្តិតតំ”ន្តិ
ឡីវទិយមាណោ ទុព្ពចោ អហោសិ អក្ខមោ អប្បទក្ខិណគ្គាហី អនុសាសនី។
“អហំ តុម្ពេ ន វទាមិ, តុម្ពេ បន មំ កស្មា វទេ, អហមេវ អត្ថនោ អត្តំ វា អនត្តំ
វា ជានិស្សមី”តិ អត្តានំ អវចនិយំ អកាសិ។ អថស្ស ទុព្ពចការំ ព្រាត្វា ភិក្ខុ
ធម្មសភាយំ អគុណកថំ កថេន្តា និសីទីសុ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត,
ភិក្ខុវេ, ឯតេហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ តំ ភិក្ខុ
បក្កោសាបេត្វា “សច្ចំ កិវ ត្វំ ភិក្ខុ ទុព្ពចោសី”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ច”ន្តិ វុត្តេ “កស្មា
ភិក្ខុ ឯវុបេ និយ្យានិកសាសនេ បព្ពជិត្វា អត្តកាមា នំ វចនំ ន ករោសិ, បុព្វេបិ
ត្វំ បណ្ឌិតានំ វចនំ អកត្វា វេរម្ពវាតមុខេ បុណ្ណវិបុណ្ណា ជាតោ”តិ វត្វា អតីតំ
អាហារិ។

អតីតេ គិដ្ឋក្ខេបេ បព្ពតេ ពោធិសត្តោ គិដ្ឋយោនិយំ និព្ពត្តិ។ បុត្តោ បនស្ស
សុបត្តោ នាម គិដ្ឋរាជា អនេកសហស្សគិដ្ឋបរិវារោ ថាមសម្បន្នោ
អហោសិ។ សោ មាតាបិតរោ ចោសេសិ, ថាមសម្បន្នត្តា បន អតិទូរំ ឧប្បតតិ។
អថ នំ បិតា “តាត, ឯត្ថកំ នាម ហំនំ អតិក្កមិត្វា ន គន្ធព្ព”ន្តិ ឡីវទិ។ សោ
“សាធ្វ”តិ វត្វាបិ ឯកទិវសំ បន វុដ្ឋេ ទេវេ គិដ្ឋហិ សទ្ធិ ឧប្បតិត្វា សេសេ
ឡីហាយ អតិក្ខមី គន្ធា វេរម្ពវាតមុខំ បត្វា បុណ្ណវិបុណ្ណាការំ ចាបុណី។ សត្តា
តមត្តំ ទស្សេន្តោ អភិសម្ពុទ្ធា ហុត្វា ឥមា កាថា អកាសិ -

១.

“បរិសុត្តិបថោ នាម, គិដ្ឋបន្តោ សនន្តនោ;
តត្រាសំ មាតាបិតារា, គិដ្ឋោ ហោសេសិ ជិណ្ហាកេ;
តេសំ អជគរមេធំ, អច្ចហាសិ ពហុត្ថសោ។

២.

“បិតា ច បុត្តំ អវច, ជានំ ឧច្ចំ បចាតិនំ;
សុបត្តំ ថាមសម្បន្នំ, តេជស្សី ទ្វារកាមិនំ។

៣.

“បរិប្បវន្តំ បថី, យទា តាត វិជានហិ;
សាគរេន បរិក្ខិត្តំ, ចក្កំវ បរិមណ្ឌលំ;
តតោ តាត និវត្តស្ស, មាស្ស ឯត្តោ បរំ គមិ។

៤.

“ឧទបត្តោសិ វេគេន, ពលី បក្ខិ ទិដុត្ថមោ;
ឱលោកយន្តោ វក្កន្តោ, បព្ពតានិ វនានិ ច។

៥.

“អទ្ទស្ស បថី គិដ្ឋោ, យថាសាសិ បិតុស្សតំ;
សាគរេន បរិក្ខិត្តំ, ចក្កំវ បរិមណ្ឌលំ។

៦.

“តញ្ច សោ សមតិក្កម្ម, បរមេវច្ឆវត្ថថ;
តញ្ច វាតសិខា តិក្ខា, អច្ចហាសិ ពលី ទិដំ។

៧.

“ឆាសក្កាតិគតោ ចោសោ, បុននេវ និវត្តិតុំ;
ធិដោ ព្យសនមាថាធិ, វេរម្ពានំ វសំ គតោ។

៨.

“តស្ស បុត្តា ច ធារា ច, យេ ចញ្ញេ អនុជីវិនោ;
សព្វេ ព្យសនមាថាធិ, អនោវាទកវេ ធិដេ។

៩.

“ឯវម្មិ ឥធ វុឡានំ, យោ វាក្យំ នាវេតុជ្ឈតិ;
អតិសីមចរោ ធិត្តោ, គិដ្ឋោវាតីតសាសនោ;
ស វេ ព្យសនំ បប្បាតិ, អកត្វា វុឡសាសន”ន្តិ។

តត្ថ បរិសង្កបថោតិ សង្កបថោ។ មនុស្សា ហិរញ្ញសុវណ្ណត្ថាយ កច្ចន្តា តស្មី
បទេសេ ខាល្លាកេ កោដ្ឋេត្វា តេសុ វន្តុយោ ពន្ធិត្វា កច្ចន្តិ, តេន សោ
គិដ្ឋបព្ពតេ ជង្គមគ្គោ “សង្កបថោ”តិ វុច្ចតិ។ គិដ្ឋបន្តោតិ គិដ្ឋបព្ពតមត្តកេ
មហាមគ្គោ។ សនន្តនោតិ ចោរាណោ។ តត្រាសីតិ តស្មី គិដ្ឋបព្ពតមត្តកេ
សង្កបថេ ឯកោ គិដ្ឋោ អាសិ, សោ ជិណ្ឌាកេ មាតាបិតារោ ចោសេសិ។
អជគរមេទន្តិ អជគរានំ មេទំ។ អច្ចហាសីតិ អតិវិយ អាហរិ។ ពហុត្ថសោតិ
ពហុសោ។ ជានំ ឧច្ចំ បថាតិនន្តិ “បុត្តោ តេ អតិឧច្ចំ ហំនំ លង្កតិ”តិ សុត្វា “ឧច្ច
បថាតិ អយ”ន្តិ ជានន្តោ។ តេជស្សិន្តិ បុរិសតេជសម្បន្នំ។ ទូរកាមិនន្តិ តេនេវ
តេជេន ទូរកាមី។ បរិប្បវន្តន្តិ ឧប្បលបត្តំ វិយ ឧទកេ ឧប្បវមាណំ។ វិជានហីតិ
វិជានាសិ។ ចក្កំវ បរិមណ្ឌលន្តិ យស្មី តេ បទេសេ បិតស្ស សមុទ្ទេន បរិច្ឆិន្នោ
ជម្ពុធិចោ ចក្កមណ្ឌលំវ បញ្ញាយតិ, តតោ តាត និវត្តាហីតិ ឡីវនន្តោ
ឯវមាហ។

បរមេវច្ឆវត្ថុជាតិ បិតរា អក្ខតជ្ជានតោ បរិ អតិវត្តោ។ តញ្ច វាតសិខា
 តិក្ខាតិ តំ អនោវាទកំ ពលិម្បិ សមាទំ ទិជំ តិខិណវេរម្ពវាតសិខា អច្ចហាសិ
 អតិហរិ, ចុណ្ណវិចុណ្ណំ អកាសិ។ ឆាសក្ខាតិគតោតិ ឆាសក្ខិ អតិគតោ។
 ចោសោតិ សត្តោ។ អនោវាទកវេតិ តស្មី ទិដេ បណ្ឌិតានំ ឡិវាទំ អករោន្តេ
 សព្វេបិ តេ មហាទុក្ខំ ចាបុណីសុ។ អកត្វា វុឡ្យសាសនន្តិ វុឡ្យានំ ហិកកាមានំ
 វចនំ អកត្វា វរមេវ ព្យសនំ មហាទុក្ខំ ចាបុណាតិ។ តស្មា ត្វំ ភិក្ខុ មា
 គិជ្ឈសទិសោ ភវ, អត្ថកាមានំ វចនំ ករោហិតិ។ សោ សត្តារា វរំ ឡិវទិតោ
 តតោ បជ្ជាយ សុវចោ អហោសិ។

សត្តា ៩ម៍ ធម្មទេសនំ អាហារិក្ខា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា
 ទុព្ពចគិដ្ឋោ ឯតវហិ ទុព្ពចភិក្ខុ អហោសិ, គិដ្ឋបិ តា បន អហមេវ
 អហោសិ” ឆ្លៀ។

កិច្ចជាតករណ៍នា បឋម។

[៤២៨] ២. កោសម្មិយជាតកវណ្ណា

បុព្វសន្តោតិ ឥទំ សត្តា កោសម្ពី និស្សយ យោសិតារាមេ វិហារន្តោ
កោសម្ពីយំ ភណ្ឌានការកេ ភិក្ខុ អារត្ត កថេសិ។ វត្ថុ កោសម្ពកក្ខន្ធកេ
(មហាវ. ៤៥១ អាធមយោ) អាគតមេវ, អយំ បនេត្ត សង្ខេបោ។ តទា កិរ ទ្វេ ភិក្ខុ
ឯកស្មី អាវាសេ វសីស្ម វិនយធរោ ច សុត្តន្តិកោ ច។ តេសុ សុត្តន្តិកោ

ឯកទិវសំ សរីរវលញ្ចំ កត្វា ឧទកកោដ្ឋកេ អាចមនឧទការសេសំ ភាជនេ
បេត្វា និក្ខមិ។ បច្ឆា វិនយធរោ តត្ថ បរិដ្ឋោ តំ ឧទកំ ទិស្វា និក្ខមិត្វា ឥតរំ
បុច្ឆិ “អាវុសោ, តយា ឧទកំ បេតិ”ន្តិ។ “អាមាវុសោ”តិ។ “កី បនេត្ថ អាបត្តិការំ
ន ជានាសី”តិ? “អាមាវុសោ ន ជានាមី”តិ។ “ហោតិ, អាវុសោ, ឯត្ថ អាបត្តិ”តិ?
“តេន ហិ បដិករិស្សមិ ន”ន្តិ។ “សចេ បន តេ, អាវុសោ, អសញ្ញាច្ច អសតិយា
កតំ, នត្ថិ អាបត្តិ”តិ។ សោ តស្ស អាបត្តិយា អនាបត្តិទិដ្ឋិ អហោសិ។
វិនយធរោបិ អត្ថនោ និស្សិតកានំ “អយំ សុត្តន្តិកោ អាបត្តិ អាបដ្ឋមាណេបិ ន
ជានាសី”តិ អាហេចេសិ។ តេ តស្ស និស្សិតកេ ទិស្វា “តុម្កាកំ ឧបជ្ឈាយោ
អាបត្តិ អាបដ្ឋិត្វាបិ អាបត្តិការំ ន ជានាសី”តិ អាហំសុ។ តេ គន្ធា អត្ថនោ
ឧបជ្ឈាយស្ស អាហេចេសុំ។ សោ ឯវមាហា - “អយំ វិនយធរោ បុព្វេ ‘អនាបត្តិ’តិ
វត្វា ឥនាទិ ‘អាបត្តិ’តិ វទតិ, មុសាវាទី ឯសោ”តិ។ តេ គន្ធា “តុម្កាកំ ឧបជ្ឈាយោ
មុសាវាទី”តិ ឯវំ អញ្ញមញ្ញំ កលហំ វឿយសុ។ តតោ វិនយធរោ ឱកាសំ
លភិត្វា តស្ស អាបត្តិយា អទស្សនេន ឧក្ខេបនីយកម្មំ អកាសិ។ តតោ
បដ្ឋាយ តេសំ បច្ចយទាយកា ឧចាសកាបិ ទ្វេ កោដ្ឋាសា អហោសុំ។
ឱវាទបដិក្កាហិកា ភិក្ខុនិយោបិ អាវក្ខនេវតាបិ ទ្វេ កោដ្ឋាសា អហោសុំ។ តាសំ
សន្និដ្ឋសម្ពត្តា អាកាសដ្ឋនេវតាបិ យាវ ព្រហ្មលោកា សព្វេ បុព្វដ្ឋនា ទ្វេ បក្ខា
អហោសុំ។ យាវ អកនិដ្ឋភវនា បន ឥទំ កោលាហលំ អគមាសិ។

អថេកោ ភិក្ខុ តថាគតំ ឧបសម្ព័ន្ធមិត្វា ឧក្ខេបកានំ “ធម្មិកេនេវ កម្មេន
អយំ ឧក្ខិត្តោ, ឧក្ខិត្តានុវត្តកានំ អធម្មិកេន កម្មេន ឧក្ខិត្តោ”តិ លទ្ធិ,
ឧក្ខេបកេហិ វារិយមាណនម្យិ តេសំ តំ អនុបរិវារេត្វា ចរណភាវញ្ច សត្ត
អាហេចេសិ។ ភគវា “សមគ្គា កិរ ហោន្ត”តិ ទ្វេ វារេ បេសេត្វា “ន ឥច្ឆន្តិ ភន្តេ
សមគ្គា ភវិតុ”ន្តិ សុត្វា តតិយវារេ “ភិដ្ឋោ ភិក្ខុសង្ឃោ”តិ តេសំ សន្និកំ គន្ធា
ឧក្ខេបកានំ ឧក្ខេបនេ, ឥតវេសញ្ច អសញ្ញាច្ច អាបត្តិយា អទស្សនេ អាទិនំ

វត្តា បក្កាមិ។ បុន តេសំ តត្ថេវ ឯកសីមាយំ ឧបោសថាធីនិ ការេត្វា
ភត្តក្កាធីសុ ភណ្ណានជាតានំ “អាសនន្តិកាយ និសីទិតត្ថ”ន្តិ ភត្តក្កេវ វត្ថំ
បញ្ញាបេត្វា “ឥនានិបិ ភណ្ណានជាតា វិហរន្តិ”តិ សុត្វា តត្ថ គន្ធា “អលំ, ភិក្ខុវេ,
មា ភណ្ណាន”ន្តិអាធីនិ វត្តា អញ្ញាតវេន ភិក្ខុនា ធម្មវាធិនា ភគវតោ វិហោសំ
អនិច្ចន្តេន “អាគមេតុ, ភន្តេ, ភគវា ធម្មសាមិ, អប្បោស្សុក្កោ ភន្តេ, ភគវា
ធិដ្ឋធម្មសុខវិហារំ អនុយុត្តោ វិហរតុ, មយំ តេន ភណ្ណានេន កលហោន
វិគ្គហោន វិវាទេន បញ្ញាយិស្សាមា”តិ វុត្ថេ -

ភូតបុព្វំ, ភិក្ខុវេ, ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថោ នាម កាសិរាជា អហោសីតិ
ព្រហ្មទត្ថេន ធីយីតិស្ស កោសលរញ្ជោ រជ្ជំ អច្ឆន្ទិត្វា អញ្ញាតកវេសេន
វសន្តស្ស មារិតការព្រោ ធីយាវុកុមារេន អត្តនោ ជីវិតេ ធិន្នេ តតោ បដ្ឋាយ
តេសំ សមគ្គការព្រោ កថេត្វា “តេសញ្ញិ នាម, ភិក្ខុវេ, រាជ្ជនំ អាធិន្ទទណ្ឌានំ
អាធិន្ទសត្ថានំ ឯវុបំ ខន្តិសោរជ្ជំ ភវិស្សតិ។ ឥធម ខោ តំ, ភិក្ខុវេ, សោភេថ, យំ
តុម្ពេ ឯវំ ស្វាគ្ហាតេ ធម្មវិនយេ បព្ពជិតា សមាធា ខមា ថ ភវេយ្យាថ សោរតា
ចា”តិ ឡីវធិត្វា ទុតិយម្បិ តតិយម្បិ “អលំ, ភិក្ខុវេ, មា ភណ្ណាន”ន្តិ វាវេត្វា
អនោរមន្តេ ធិស្វា “បរិយាធិណ្ឌារូចា ខោ ឥមេ មោយបុរិសា, ន យិមេ សុករា
សញ្ញាបេតុ”ន្តិ បក្កមិត្វា បុនទិវសេ បិណ្ឌាចាតបដិក្កន្តោ គន្ធកុដិយា ថោកំ
វិស្សមិត្វា សេនាសនំ សំសាមេត្វា អត្តនោ បត្តចីវរមាធាយ សង្ឃមជ្ឈេ
អាគាសេ វត្តា ឥមា កាថា អភាសិ -

១០.

“បុប្ផសន្តោ សមជនោ, ន ពាលោ កោចិ មញ្ញថ;
សង្ឃស្មី ភិក្ខុមាណស្មី, នាញំ ភិយ្យោ អមញ្ញវុំ។

១១.

“បរិមុដ្ឋា បណ្ឌិតាភាសា, វាចាគោចរកាលំនោ;
យាវិច្ឆន្តិ មុខាយាមំ, យេន នីតា ន តំវិទូ។

១២.

“អក្កោន្តិ មំ អវេចិ មំ, អជិនិ មំ អហាសិ មេ;
យេ ច តំ ឧបនយ្ហន្តិ, វេរំ តេសំ ន សម្មតិ។

១៣.

“អក្កោន្តិ មំ អវេចិ មំ, អជិនិ មំ អហាសិ មេ;
យេ ច តំ នុបនយ្ហន្តិ, វេរំ តេសូបសម្មតិ។

១៤.

“ន ហិ វេរេន វេរានិ, សម្មន្តិធ កុទាចនំ;
អវេរេន ច សម្មន្តិ, ឯស ធម្មោ សនន្តនោ។

១៥.

“បរេ ច នវិជានន្តិ, មយមេត្ថ យមាមសេ;
យេ ច តត្ថ វិជានន្តិ, តតោ សម្មន្តិ មេធា។

១៦.

“អដ្ឋិច្ឆន្នា ចាណាហរា, គវាស្សធនហារិនោ;
វដ្ឋិវិលុម្បមាធានំ, តេសម្មិ ហោតិ សន្តតិ;
កស្មា តុម្ហាក នោ សិយា។

១៧.

“សចេ លភេជ និបកំ សហាយំ, សទ្ធិចរំ សាធុវិហារិជំរំ;

អភិកុយ្យ សព្វានិ បរិស្សយានិ, ចរេយ្យ តេនត្ថមនោ សតីមា។

១៨.

“នោ ចេ លកេថ និបកំ សហាយំ, សទ្ធិចរំ សាធុរិហារិធីរំ;
រាជារ រជ្ជិវិជិតំ បហាយ, ឯកោ ចរេ មាតន្ត្រេវ ឆាគោ។

១៩.

“ឯកស្ស ចរិតំ សេយ្យេ, នត្ថិ ពាលេ សហាយតា;
ឯកោ ចរេ ន ចាចានិ កយិរា, អប្បោស្សុក្កោ មាតន្ត្រេវ ឆាគោ”តិ។

តត្ថ បុថុ មហាសន្នោ អស្សតិ បុថុសន្នោ។ សមជនោតិ សមាធនោ
ឯកសនិសោ ជនោ, សព្វោវាយំ ភណ្ឌានការកជនោ សមន្តតោ
សទ្ធិនិច្ឆារណោន បុថុសន្នោ ចេវ សនិសោ ចាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ន ពាលោ កោចិ
មញ្ញថាតិ តត្ថ កោចិ ឯកោចិ “អហំ ពាលោ”តិ ន មញ្ញត្ថ, សព្វេ
បណ្ឌិតមាធនោ, សព្វោវាយំ ភណ្ឌានការកោ ជនោយេវ។ នាញំ ភិយ្យោ
អមញ្ញវុត្ថិ កោចិ ឯកោចិ “អហំ ពាលោ”តិ ន មញ្ញត្ថ, ភិយ្យោ ច សង្ឃស្មី
ភិជ្ជមាធនេ អញ្ញម្បិ ឯកំ “មហ្មំ ការណា សង្ឃភិជ្ជតី”តិ ឥទំ ការណំ ន
មញ្ញត្ថាតិ អត្ថោ។

បរិមុដ្ឋាតិ មុដ្ឋស្សតិនោ។ បណ្ឌិតាភាសាតិ អត្ថនោ បណ្ឌិតមាធនេ
បណ្ឌិតសនិសា។ វាចាគោចរភាណិនោតិ រា-ការស្ស រស្សនេសោ កតោ,
វាចាគោចរា ច ន សតិបដ្ឋានាធិអរិយធម្មគោចរា, ភាណិនោ ច។ កថំ
ភាណិនោ? យារិច្ឆន្តិ មុខាយាមន្តិ, យាវ មុខំ បសារេតុំ ឥច្ឆន្តិ, តាវ បសារេត្វា
អគ្គចានេហិ វត្វា ភាណិនោ, ឯកោចិ សង្ឃការវេន មុខសង្គោចនំ ន ករោតីតិ

អត្ថោ។ យេន ជីតាតិ យេន ភណ្ឌានេន ឥមំ និល្លជ្ជការំ ជីតា។ ន តំ វិទូតិ ឯវំ
“អាទិនំ ឥន”ន្តិ តំ ន ជានន្តិ។

យេ ច តំ ឧបនយ្ហន្តិ តំ “អក្កោន្តិ ម”ន្តិ អាទិកំ អាការំ យេ ឧបនយ្ហន្តិ។
សនន្តនោតិ ចោរាណោ។ បរេតិ បណ្ឌិតេ បេបេត្វា តតោ អញ្ញោ ភណ្ឌានការកា
បរេ នាម។ តេ ឯត្ថ សង្ឃមជ្ឈេ កោលាហលំ ករោន្តា “មយំ យមាមសេ
ឧបយមាម នស្សម, សតតំ សមិតំ មច្ចុសន្តិកំ គច្ឆាមា”តិ ន ជានន្តិ។ យេ ច
តត្ថវិជានន្តិ យេ តត្ថ បណ្ឌិតា “មយំ មច្ចុសមិបំ គច្ឆាមា”តិ វិជានន្តិ។ តតោ
សម្មន្តិ មេធាតិ ភិក្ខុវេ, ឯវំ តេ ជានន្តា យោនិសោមនសិការំ ឧប្បាទេត្វា
មេធាតំ កលហានំ រូបសមាយ បដិបទ្គន្តិ។

អជ្ជិន្ទ្រាតិ អយំ គាថា ព្រហ្មទត្តញ្ច ធិយាវុកុមារញ្ច សន្ធាយ វុត្តា។
តេសម្បិ ហោតិ សង្កតិ។ កស្មា តុម្កាកំ ន ហោតិ? យេសំ វោ នេវ មាតាបិតុនំ
អជ្ជិនិ ធិន្ទានិ, ន ចាណា ហជា, ន គវាស្សធនានិ ហជានិ។ ឥនំ វុត្តំ ហោតិ -
ភិក្ខុវេ, តេសញ្ញា នាម អាទិន្ននណ្ឌានំ អាទិន្នសត្ថានំ រាជ្ជនំ ឯវំ រូបា សង្កតិ
សមាគមោ អាវាហាវិវាហសម្ពន្ធំ កត្វា ឯកតោ ចានគោជនំ ហោតិ, តុម្កេ
ឯវំ រូបេ សាសនេ បព្ពជិត្វា អត្តនោ វេរមត្តម្បិ ជហិតុំ ន សក្កោជ, កោ តុម្កាកំ
ភិក្ខុភាវោតិ។

សចេលកេថាតិ អាទិគាថាយោ បណ្ឌិតសហាយស្ស ច ពាលសហាយស្ស
ច វណ្ណាវណ្ណធិបនត្ថំ វុត្តា។ អភិកុយ្យ សព្ពានិ បរិស្សយានីតិ សព្ពេ
ចាកជបរិស្សយេ ច បដិច្ចន្ទបរិស្សយេ ច អភិភវិត្វា តេន សទ្ធិ អត្តមនោ
សតិមា ចរេយ្យ។ រាជារ រជ្ជវិជិតំ បហាយាតិ យថា អត្តនោវិជិតំ រជ្ជំ
មហាជនករាជា ច អវិន្ទមរាជា ច បហាយ ឯកកោវ ចរិសុ, ឯវំ ចរេយ្យាតិ
អត្ថោ។ មាតង្គវញ្ញោវ នាគោតិ មាតង្គោ អវញ្ញោ នាគោវ។ មាតង្គោតិ ហត្ថិ

វុច្ចតិ, នាគោតិ មហន្តាធិវចនមេតំ។ យថា ហិ មាតុចោសកោ មាតុផ្កនាគោ
អរញ្ញោ ឯកកោ ចរិ, ន ច ចាចានិ អកាសិ, យថា ច សីលវហត្ថិនាគោ។ យថា
ច ចាលីលេយ្យកោ, ឯវំ ឯកោ ចរេ, ន ច ចាចានិ កយិរាតិ វុត្ថំ ហោតិ។

សត្តា ឯវំ កថេត្វាបិ តេ ភិក្ខុ សមគ្គេ កាតុំ អសក្កោន្តោ
ពាលកលោណាកតាមំ គន្ធា ភគុត្តរស្ស ឯកីការេ អានិសំសំ កថេត្វា តតោ
តិណ្ណំ កុលបុត្តានំ វសនដ្ឋានំ គន្ធា តេសំ សាមគ្គិវាសេ អានិសំសំ កថេត្វា
តតោ ចាលីលេយ្យកវនសណ្ណំ គន្ធា តត្ថ តេមាសំ វសិត្វា បុន កោសម្ពី
អគន្ធា សាវត្ថិមេវ អគមាសិ។ កោសម្ពីវាសិនោបិ ឧចាសកា “ឥមេ ខោ អយ្យា,
កោសម្ពីកា ភិក្ខុ ពហុនោ អម្ពាភំ អនត្ថស្ស ការកា, ឥមេហិ ឧញ្ញោន្តោ ភគវា
បក្កន្តោ, ឥមេសំ នេវ អភិវាទនាទីនិ ករិស្សម, ន ឧបគតានំ បិណ្ឌាចាតំ
ទស្សម, ឯវំ ឥមេ បក្កមិស្សន្តិ វា វេរិវិមិស្សន្តិ វា ភគវន្តំ វា បសាទេស្សន្តិ” តិ
សម្ពុទ្ធិយិត្វា តថេវ អកំសុ។ តេ តេន ទណ្ឌកម្មេន បីឡិតា សាវត្ថី គន្ធា ភគវន្តំ
ឧបាបេសុ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “បិតា
សុទ្ធាទនមហារាជា អហោសិ, មាតា មហាមាយា, ទីហារុកុមារោ បទ
អហាមេវ អហោសិ” ន្តិ។

កោសម្ពីយជាតកវណ្ណានា ទុតិយា។

[៤២៩] ៣. មហាសុវជាតកវណ្ណានា

ទុមោ យទា ហោតីតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ អញ្ញាតវំ ភិក្ខុំ អារព្ព
កថេសិ។ សោ កិវ សត្តុ សន្តិកេ កម្មដ្ឋានំ គហេត្វា កោសលជនបទេ អញ្ញាតវំ
បច្ឆន្តកាមំ ឧបនិស្សយ អរញ្ញោ វិហាសិ។ មនុស្សា តស្ស វត្ថិដ្ឋានទិវាដ្ឋានានិ

សម្បទានេត្វា គមនាគមនសម្បទន្តេ ហ្នានេ សេនាសនំ កត្វា សក្កច្ចំ ឧបជ្ជហីសុ។
តស្ស វស្សបគតស្ស បឋមមាសេយេវ សោ គាមោ ឈាយិ, មនុស្សនំ
ព័ជមត្តម្បិ អវសិដ្ឋំនាហោសិ។ តេ តស្ស បណីតំ បិណ្ឌាចាតំ ទាតុំ នាសក្ខីសុ។
សោ សប្បាយសេនាសនេបិ បិណ្ឌាចាតេន កិលមន្តោ មគ្គំ វា ដលំ វា និព្វត្តេតុ
នាសក្ខី។ អថ នំ តេមាសច្ចយេន សត្តារំ វន្តិតុំ អាគតំ សត្តា បដិសន្ធារំ កត្វា
“កច្ចិ ភិក្ខុ បិណ្ឌាចាតេន ន កិលមន្តោសិ, សេនាសនសប្បាយញា អហោសិ” តិ
បុច្ឆិ។ សោ តមត្ថំ អាហោចេសិ។ សត្តា “តស្ស សេនាសនំ សប្បាយ” តិ ញាត្វា
“ភិក្ខុ សមណោន នាម សេនាសនសប្បាយេ សតិ លោលុប្បចារំ បហាយ
កិត្តិទេវ យថាលទ្ធិ បរិភុញ្ញត្វា សន្តុដ្ឋេន សមណធម្មំ កាតុំ វដ្តតិ។
ចោរណាកបណ្ឌិតា តិរច្ឆានយោនិយំ និព្វត្តិត្វា អត្តនោ និវាសសុក្ខុរុក្ខេ បុណ្ណំ
ខាទន្តាបិ លោលុប្បចារំ បហាយ សន្តុដ្ឋា មិត្តធម្មំ អភិទ្ធិត្វា អញ្ញត្ត ន គមីសុ,
ត្វំ បន កស្មា ‘បិណ្ឌាចាតោ បរិត្តោលូខោ’ តិ សប្បាយសេនាសនំ បរិច្ឆដិ” តិ
វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ហិមវន្តេ គង្គាតីវេ ឯកស្មី ឧទុម្ពរវនេ អនេកសតសហស្សា សុកា
វសីសុ។ តត្រ ឯកោ សុវរាជា អត្តនោ និវាសរុក្ខស្ស ដលេសុ ឌីណោសុ យទេវ
អវសិដ្ឋំហោតិ អង្គរោ វា បត្តំ វា តថោ វា បបដិកា វា, តំ ខាទិត្វា គង្គាយ
ចានិយំ បរិវិត្វា បរមប្បិច្ឆសន្តុដ្ឋា ហុត្វា អញ្ញត្ត ន គប្បតិ។ តស្ស
អប្បិច្ឆសន្តុដ្ឋការុគុណោន សក្កស្ស ភវនំ កម្មិ។ សក្កោ អារជ្ជមាទោ តំ ទិស្វា
តស្ស វីមំសនត្ថំ អត្តនោ អានុភាវេន តំ រុក្ខំ សុក្ខាបេសិ។ រុក្ខោ ខាណុកមត្តោ
ហុត្វា និឡាវនិឡោ វាតេ បហារន្តេ អាគោជិយមាទោ វិយ អជ្ជាសិ។ តស្ស និទ្ទេហិ
បុណ្ណានិ និក្ខមន្តិ។ សុវរាជា តានិ បុណ្ណានិ ខាទិត្វា គង្គាយ ចានិយំ បរិវិត្វា
អញ្ញត្ត អគន្ធា វាតាតបំ អគណោត្វា ឧទុម្ពរខាណុកេ និសីទិ។ សក្កោ តស្ស
បរមប្បិច្ឆការំ ញាត្វា “មិត្តធម្មគុណំ កថាបេត្វា វរមស្ស ទត្វា ឧទុម្ពរំ

អមតជលំ ករិត្យា អាគមិស្សមី"តិ ឯកោ ហំសរាជា ហុត្វា សុដំ អសុរកញ្ចំ
បុរតោ កត្វា តំ ឧទុម្ពរវនំ គន្ធា អវិទូរេ ឯករុក្ខស្ស សាខាយ និសីទិត្វា តេន
សទ្ធិ កងំ សមុជ្ឈាបេន្តោ បឋមំ កាជមាហា -

២០.

“ឧមោ យទា ហោតិ ជលូបបេន្តោ, ភុញ្ញន្តិ នំវិហង្គមា សម្មតន្តា;
ខីណន្តិ ញត្វាន ធុមំ ជលច្ចយេ, ទិសោទិសំ យន្តិ តតោវិហង្គមា”តិ។

តស្សត្ថោ - សុវរាជ, រុក្ខោ ឆាម យទា ជលសម្មតន្តោ ហោតិ, តទា តំ
សាខតោ សាខំ សម្មតន្តាវិហង្គមា ភុញ្ញន្តិ, តំ បន ខីណំ ញត្វា ជលានំ
អច្ចយេន តតោ រុក្ខតោ ទិសោទិសំវិហង្គមា គច្ឆន្តិតិ។

ឯវញ្ច បន វត្វា តតោ នំ ឧយ្យោជេតុំ ធុតិយំ កាជមាហា -

២១.

“ចរ ចារិកំ លោហិតតុណ្ហា មា មរិ, កី ត្វំ សុវ សុក្ខធុមម្ហិ ឈាយសិ;
តទិជ្ឈ មំ ព្រូហិ វសន្តសន្និកា, កស្មា សុវ សុក្ខធុមំ នវិញ្ចសី”តិ។

តត្ថ ឈាយសីតិ កីការណា សុក្ខខាណុមត្ថកេ ឈាយន្តោ បជ្ឈាយន្តោ
តិជ្ជសិ។ ឥជ្ឈាតិ ចោទនត្ថេ និចាតោ។ វសន្តសន្និកាតិ វសន្តកាលេ វនសណ្ឋោ
សុវគណាសមោកិណ្ណោវិយ នីលោភាសោ ហោតិ, តេន តំ “វសន្តសន្និកា”តិ
អាលបតិ។ នវិញ្ចសីតិ ន ធម្មេសិ។

អថ នំ សុវរាជា “អហំ ហំស អត្ថនោ កតញ្ចកតវេទិតាយ ឥមំ រុក្ខំ ន
ជហាមី”តិ វត្វា ទ្វេ កាថា អភាសិ -

២២.

“យេ វេ សឌីនំ សខារោ ភវន្តិ, ចាណាច្ចយេ ទុក្ខសុខេសុ ហំស;
ឌីណំ អឌីណាម្បី ន តំ ជហន្តិ, សន្តោ សតំ ធម្មមនុស្សរន្តា។

២៣.

“សោហំ សតំ អញ្ញាតរោស្មិ ហំស, ញាតី ច មេ ហោតិ សខា ច វុក្ខោ;
តំ ទុស្សហេ ជីវិកត្តោ បហាតុំ, ឌីណាត្តិ ញាតាន ន ហេស ធម្មោ”តិ។

តត្ថ យេ វេ សឌីនំ សខារោ ភវន្តិ តិ យេ សហាយានំ សហាយា ហោន្តិ។
ឌីណំ អឌីណាម្បី តិ បណ្ឌិតា នាម អត្តនោ សហាយំ ភោគបរិក្ខយេន ឌីណាម្បី
អឌីណាម្បី ន ជហន្តិ។ សតំ ធម្មមនុស្សរន្តា តិ បណ្ឌិតានំ បវេណី
អនុស្សរមាណ។ ញាតី ច មេតិ ហំសរាជ, អយំ វុក្ខោ សម្បិយាយនត្ថេន មយ្ហំ
ញាតិ ច សមាចិណ្ឌាចរណតាយ សខា ច។ ជីវិកត្តា តិ តមហំ ជីវិកាយ
អត្ថិកោ ហុត្វា បហាតុំ ន សក្កោមិ។

សក្កោ តស្ស វេចនំ សុត្វា តុដ្ឋោ បសំសិទ្ធា វំ ធាតុកាមោ ទ្វេ កាថា
អភាសិ -

២៤.

“សាធុ សក្ខិ កតំ ហោតិ, មេត្តិ សំសតិ សន្តរោ;
សចេតំ ធម្មំ រោចេសិ, ចាសំសោសិ វិជានតំ។

២៥.

“សោតេ សុវ វំ ធម្មិ, បត្តយានវិហង្គម;
វំ វេស្ស វក្កង្គ, យំ កិញ្ចិ មនសិច្ឆសី”តិ។

តត្ថ សាធុតិ សម្មហំសំ។ សក្ខិ កតំ ហោតិ, មេត្តិ សំសតិ សន្តរោតិ
សឱកាវោ ច មេត្តិ ច បរិសមជ្ឈេ សន្តរោ ចាតិ តយា មិត្តំ កតំ សាធុ ហោតិ
លទ្ធកំ ភទ្ធកមេវ។ សចេតំ ធម្មន្តិ សចេ ឯតំ មិត្តធម្មំ។ វិជានតន្តិ ឯវំ សន្តេ
វិញ្ញំ បសំសិតត្ថយុត្តកោសីតិ អត្ថោ។ សោតេតិ សោ អហំ តុយ្ហំ។ វេស្សតិ
ឥច្ឆស្ស។ យំ កិញ្ចា មនសិច្ឆសីតិ យំ កិញ្ចា មនសា ឥច្ឆសិ, សត្តំ តំ វំ ទទាមិ
តេតិ។

តំ សុត្វា សុវរាជា វំ កណ្តាឆ្នោ សត្តមំ កាថមាហា -

២៦.

“វេញ មេ ហំស ភវំ ទទេយ្យ, អយញ្ច វុត្តោ បុណយុំ លភេដ;
សោ សាខវា ជលិមា សំវិរុឌ្ឋោ, មធុត្តិកោ តិជ្ជតុ សោភមាឆោ”តិ។

តត្ថ សាខវាតិ សាខសម្មជ្ជោ។ ជលិមាតិ ជលេន ឧបេតោ។ សំវិរុឌ្ឋាតិ
សមន្តតោ វិរុឌ្ឋបត្តោ តរុណបត្តសម្មជ្ជោ ហុត្វា។ មធុត្តិកោតិ
សំវិជ្ជមានមធុរជលេសុ បក្ខិត្តមធុវិយ មធុរជលោ ហុត្វាតិ អត្ថោ។

អថស្ស សក្កោ វំ ទទមាឆោ អជ្ជមំ កាថមាហា -

២៧.

“តំ បស្ស សម្ម ជលិមំ ឧឡារំ, សហារំ តេ ហោតុ ឧទុម្ពរេន;
សោ សាខវា ជលិមា សំវិរុឌ្ឋោ, មធុត្តិកោ តិជ្ជតុ សោភមាឆោ”តិ។

តត្ថ សហារំ តេ ហោតុ ឧទុម្ពរេនាតិ តវ ឧទុម្ពរេន សទ្ធិ សហ ឯកតោវ
វាសោ ហោតុ។

ឯវត្តា បន វត្តា សក្កោ តំ អត្តការំ វិជហិត្វា អត្តនោ ច សុជាយ ច
អានុការំ ធស្សេត្វា គង្គាតោ ហត្ថន ឧទកំ គហេត្វា ឧទុម្ពរខាលុកំ បហរិ។
តាវនេវ សាខាវិជបសច្ចន្នោ មជ្ជរជលោ រុក្ខោ ឧដ្ឋហិត្វា មុណ្ណាមណិបព្ពតោ
វិយ វិលាសសម្បន្នោ អដ្ឋាសិ។ សុវរាជា តំ ទិស្វា សោមនស្សប្បត្តោ សក្កស្ស
ចុតី ករោន្តោ នវមំ កាថមាហា -

២៨.

“ឯវំ សក្ក សុខី ហោហិ, សហ សព្វេហិ ញាតិភិ;
យថាហមជ្ជ សុខិតោ, ទិស្វាន សជលំ ទុម”ន្តិ។

សក្កោបិ តស្ស វំ ទត្វា ឧទុម្ពរំ អមតជលំ កត្វា សទ្ធិ សុជាយ អត្តនោ
ហានមេវ គតោ។ តមត្ថំ ធិបយមាណា ឱសានេ អភិសម្ពុទ្ធកាថា ឋបិតា -

២៩.

“សុវស្ស ច វំ ទត្វា, កត្វាន សជលំ ទុម;
បក្កាមិ សហ ភិរិយាយ, ទេវានំ នន្ទនំ វន”ន្តិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា “ឯវំ ភិក្ខុ ចោរាណកបណ្ឌិតា
តិរច្ឆានយោនិយំ និព្ពត្តាបិ អលោលុប្បចារា អហោសុំ។ តុំ បន កស្មា ឯវរុបេ
សាសនេ បព្ពត្តិក្វា លោលុប្បចារំ ចរសិ, គច្ឆ តត្ថេវ វសាហិ”តិ កម្មជ្ជានមស្ស
កថេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ។ សោភិត្តុ តត្ថ គត្វា វិបស្សនំ វឿន្នោ
អរហត្ថំ ចាបុណិ។ តទា សក្កោ អនុរុទ្ធោ អហោសិ, សុវរាជា បន អហាមេវ
អហោសិន្តិ។

មហាសុវរាជាតកវណ្ណានា តតិយា។

[៤៣០] ៤. ចូឡសុវត្ថកកវណ្ណា

សន្តិ រុក្ខាតិ ឥទំ សត្តា សាវត្ថិយំ ជេតវនេវិហារន្តោ វេរញ្ញកណ្ណំ អារព្ព
កថេសិ។ សត្តិវ វេរញ្ញាយំ វស្សំ វសិទ្ធា អនុបុព្វេន សាវត្ថិ អនុប្បត្ត ភិក្ខុ
ធម្មសភាយំ កថំ សមុជ្ឈាបេសុំ “អារុសោ, តថាគតោ ខត្តិយសុខុមាលោ
ពុទ្ធសុខុមាលោ មហាន្តេន ឥទ្ធានុភាវេន សមន្មាគតោបិ វេរញ្ញព្រាហ្មណេន
និមន្តិតោ តេមាសំ វសន្តោ មារាវជ្ជនវសេន តស្ស សន្តិកា ឯកទិវសម្បិ ភិក្ខុ
អលភិទ្ធា លោលុប្បចារំ បហាយ តេមាសំ បត្តបុលកបិដ្ឋោនកេន យាបេន្តោ
អញ្ញត្ថ ន អគមាសិ, អហោ តថាគតានំ អប្បិច្ឆសន្តជ្ជភាវោ” តិ។ សត្តា អាគន្ធា
“កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ កថាយ សន្តិសិន្នា” តិ បុច្ឆិទ្ធា “ឥមាយ នាមា” តិ
វុត្ត “អនច្ឆិយំ, ភិក្ខុវេ, តថាគតស្ស ឥនានិ លោលុប្បចារប្បហានំ, បុព្វេបិ
តិរច្ឆានយោនិយំ និព្ពត្តោបិ លោលុប្បចារំ បហាសិ” តិ វុត្តា អតីតំ អាហរិ។
សព្ពម្បិ វត្ថុ បុរិមនយេនេវ វិត្តាវេតព្ពំ។

៣០.

“សន្តិ រុក្ខា ហរិបត្តា, ធុមា នេកជលា ពហូ;
កស្មា នុ សុក្ខេ កោឡាបេ, សុវស្ស និរតោ មនោ។

៣១.

“ជលស្ស ឧបភុញ្ញម្ហា, នេកវស្សគណោ ពហូ;
អជលម្បិវិទិត្វាន, សាវ មេត្តិ យថា បុរេ។

៣២.

“សុក្ខញ្ញ រុក្ខំ កោឡាបំ, ឌីបត្ថមជលំ ធុមំ;
ឌីហាយ សកុណា យន្តិ, កី ទោសំ បស្សសេ ធិជ។

៣៣.

“យេ ជលត្តា សម្ពជន្តិ, អជលោតិ ជហន្តិ នំ;
អត្តត្ថបញ្ញា ធុម្ពុធា, តេ ហោន្តិ បក្ខចាតិនោ។

៣៤.

“សាធុ សក្ខិ កតំ ហោតិ, មេត្តិ សំសតិ សន្តវោ;
សចេតំ ធម្មំ រោចេសិ, ចាសំសោសិ វិជានតំ។

៣៥.

“សោ តេ សុវ វំ ធម្មិ, បត្តយាន វិហដ្ឋម;
វំ វស្ស វក្កដ្ឋ, យំ កិញ្ចិ មនសិច្ឆសិ។

៣៦.

“អបិ នាម នំ បស្សេយ្យំ, សបត្តំ សជលំ ធុមំ;
ទលិឡោវ និធិ លទ្ធា, នន្ទេយ្យាហំ បុនប្ប្នំ។

៣៧.

“តតោ អមតមាទាយ, អភិសិញ្ចិ មហ៌រុហំ;
តស្ស សាខាវិរូហីសុ, សីតច្ឆាយា មនោរមា។

៣៨.

“ឯវំ សក្កេ សុខី ហោហិ, សហ សព្វេហិ ញាតិភិ;
យថាហមជ្ជេ សុខិតោ, ធិស្វាន សជលំ ធុមំ។

៣៩.

“សុវស្ស ច វំ ធឪ, កត្វាន សជលំ ធុមំ;

បក្កាមី សហ ភរិយាយ, ទេវានំ នន្ទនំ វន"ន្តិ។ -

បញ្ចបដិបញ្ញាបិ អត្ថោបិ បុរិមនយេនេវ វេទិតញ្ញា, អនុត្តានបទមេវ បន
វណ្ណាយិស្សម។

ហិបត្តាតិ និលបត្តសច្ចន្ទា។ កោឡាបេតិ វាតេ បហរន្តេ អាគោដិតសន្តំ
វិយ មុញ្ញាមាណេ និស្សរេ។ សុវស្សាតិ អាយស្មតោ សុវរាជស្ស កស្មា ឯវុបេ
រុក្ខេ មនោ និរតោ។ ជលស្សាតិ ជលំ អស្ស រុក្ខស្ស។ នេកវស្សគណោតិ
អនេកវស្សគណោ។ ពហ្មតិ សមាណេបិ អនេកសតេ នទ្វេ តយោ, អថ ខោ
ពហ្មវ។ វិទិត្យាណាតិ ហំសរាជ ឥនាទិ អម្ពាភំ ឥមំ រុក្ខំ អជលំ វិទិត្យាបិ យថា បុរេ
ឯតេន សន្ធិមេត្តិ, សាវមេត្តិ, តញ្ញា មយំ នភិជ្ជាម, មេត្តិ ភិជ្ជន្តា ហិ អនិយា
អសប្បវិសា នាម ហោន្តិ បកាសេន្តោ ឯវមាហ។

ឱបត្តន្តិ អវបត្តំ និប្បត្តំ បតិបត្តំ។ កី ទោសំ បស្សសេតិ អញ្ញេ សកុណា
ឯតំ ឱហាយ អញ្ញត្ថ គច្ឆន្តិ, តុំ ឯវំ គមនេ កី នាម ទោសំ បស្សសិ។ យេ
ជលត្ថាតិ យេ បក្ខិនោ ជលត្ថាយ ជលការណា សម្ពជន្តិ ឧបគច្ឆន្តិ, អជលោតិ
ញាត្វា ឯតំ ជហន្តិ។ អត្ថត្ថបញ្ញាតិ អត្ថនោ អត្ថាយ បញ្ញា, បរំ អនោលោកេត្វា
អត្ថនិយេវ វា បិតា ឯតេសំ បញ្ញាតិ អត្ថត្ថបញ្ញា។ បក្ខចាតិនោតិ តេ
អត្ថនោយេវ រុឡី បច្ឆាសិសមាទា មិត្តបក្ខំ ចាតេន្តិ នាសេន្តិ បក្ខចាតិនោ
នាម ហោន្តិ។ អត្ថបក្ខេយេវ វា បតន្តិ បក្ខចាតិនោ។

អបិ នាម នន្តិ ហំសរាជ, សចេ មេ មនោរោថា និប្បជ្ជេយ្យ, តយា ទិន្នោ វរោ
សម្បជ្ជេយ្យ, អបិ នាម អហំ ឥមំ រុក្ខំ សបត្តំ សជលំ បុន បស្សេយ្យ, តតោ
ទលិទ្ធោ និធិលភិក្ខាវ បុនប្បុនំ ឯតំ អភិនន្តេយ្យ, តំ ទិស្វាវ បមោទេយ្យ។
អមតមាទាយាតិ អត្ថនោ អានុការេន បិតោ គង្គោទកំ គហេត្វា

អភិសិញ្ញយ័តិ អត្ថោ។ ឥមស្មី ជាតកេ ឥមាយ សទ្ធិទ្វេ អភិសម្ពុទ្ធកាថា
ហោន្តិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិទ្ធា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា សក្កោ
អនុរុទ្ធា អហោសិ, សុវរាជា បន អហាមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ចូឡសុវរាជាតកវណ្ណានា ចតុត្ថា។

[៤៣១] ៥. ហរិតចជាតកវណ្ណានា

សុតំ មេតំ មហាព្រហ្មតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ ឧក្កល្លាតភិក្ខុ
អារត្ត កលេសិ។ តញ្ជិ ភិក្ខុ ឯកំ អលង្ក្រតមាតុគាមំ ទិស្វា ឧក្កល្លាតំ
ធិយកេសនខលោមំ វិព្ពមិតុកាមំ អាចរិយុបជ្ឈាយេហិ អរុចិយា អានិទំ។ សត្តា
“សច្ចំ កិវ ត្វំ ភិក្ខុ ឧក្កល្លាតោសី”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ចំ, ភន្តេ”តិ វុត្តេ
“កីការណា”តិ វុត្តា “អលង្ក្រតមាតុគាមំ ទិស្វា កិលេសវសេន, ភន្តេ”តិ វុត្តេ
“ភិក្ខុ កិលេសោ នាម គុណវិទ្ធិសកោ អប្បស្សនោ និរយេ និព្ពត្តាបេតិ, ឯស
បន កិលេសោ កីការណា តំ ន កិលមេស្សតិ? ន ហិ សិនេរុំ បហរិទ្ធា
បហរណាវតោ បុរាណបណ្ណាស្ស លជ្ជតិ, ឥមញ្ជិ កិលេសំ និស្សាយ
ពោធិញ្ញាណាស្ស អនុបទំ ចរមាណា បញ្ចអភិញ្ញាអជ្ឈសមាបត្តិលាភិនោ
វិសុទ្ធមហាបុរិសាបិ សតី ឧបជ្ឈបេតុំ អសក្កោន្តា ឈានំ អន្តរធាបេសុ”ន្តិ វុត្តា
អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មី និគមេ
អសីតិកោជីវិតវេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិ, កញ្ចនធវិតាយ បនស្ស
“ហរិតចកុមារោ”តិ នាមំ ករីសុ។ សោ វយប្បត្តោ តក្កសិលំ គន្ធា
ឧក្កហិតសិប្បោ កុដុម្ពំ សណ្ឋាបេត្វា មាតាបិតុនំ អច្ចយេន ធនវិលោកនំ កត្វា

“ធនមេវ បញ្ញាយតិ, ធនស្ស ឧប្បាទកា ន បញ្ញាយន្តិ, មយាបិ មរណមុខេ
ចុណ្ហិវចុណ្ហានភវិតត្ថ”ន្តិ មរណភយភិតោ មហាធានំ ទត្វា ហិមវន្តំ បរិសិត្វា
ឥសិបព្ពន្ធិំ បព្ពជិត្វា សត្តមេ ធិវសេ អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តត្វា តត្ថ
ចិរំ វនមូលជលាហារោ យាបេត្វា លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ បព្ពតា ឌីតវិត្វា
អនុបុព្ពេន ពារាណសី បត្វា រាជ្យុរាទេ វសិត្វា បុនធិវសេ ពារាណសីយំ
ភិក្ខាយ ចរន្តោ រាជទ្វារំ សម្មាបុណី។ រាជា តំ ទិស្វា បសន្នចិត្តោ
បក្កោសាបេត្វា សមុស្សិតសេតច្ចត្តេ រាជបល្លង្កេ និសីទាបេត្វា
នានគ្គវសភោជនំ ភោជេត្វា អនុមោទនាវសានេ អតិរេកតំ បសីទិត្វា “កហំ,
ភន្តេ, គច្ឆថា”តិ វត្វា “វស្សវាសដ្ឋានំ ឧបធារេម, មហារាជា”តិ វុត្តេ “សាធុ,
ភន្តេ”តិ ភុត្តចាតរាសោ តំ អាទាយ ឧយ្យានំ គន្ធា តត្ថ វត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានាទិនិ
កាវាបេត្វា ឧយ្យានចាលំ បរិចារកំ កត្វា ទត្វា វន្តិត្វា និក្ខមិ។ មហាសត្តោ
តតោ បដ្ឋាយ និពាទ្ធុំ រញ្ញោ គេហេ ភុញ្ញន្តោ ទ្វាទស វស្សានិ តត្ថ វសី។

អថេកធិវសំ រាជា បច្ឆន្តំ កុបិតំ វុបសមេតុំ គច្ឆន្តោ “អម្ពាកំ បុញ្ញក្ខត្តំ មា
បមជ្ជី”តិ មហាសត្តំ ទេវីយា និយ្យាទេត្វា អគមាសិ។ តតោ បដ្ឋាយ សា
មហាសត្តំ សហត្ថា បរិសិតិ។ អថេកធិវសំ សា ភោជនំ សម្មាទេត្វា តស្មី
ចិរាយមាទេ គន្ធាទកេន ទ្តត្វា សណ្ណំ មជ្ឈសាដកំ និវាសេត្វា សីហបញ្ញំ
វិវរាបេត្វា សរិរេ វាតំ បហារាបេន្តិ ឧទ្ទកមញ្ចកេ និបជ្ជិ។ មហាសត្តាបិ ធិវាតំ
សុនិវត្តោ សុចារុតោ ភិក្ខុភាជនំ អាទាយ អាគាសេនាគន្ធា សីហបញ្ញំ
ចាបុណី។ ទេវីយា តស្ស វាកចិរសទ្ធិំ សុត្វា វេកេន ឧដ្ឋហន្តិយា មជ្ឈសាដកោ
ភស្សិ, មហាសត្តស្ស វិសភាគារម្ពណំ ចក្កំ បដិហញ្ញិ។ អថស្ស
អនេកវស្សកោជិសតសហស្សកាលេ អព្ពន្ធរេ និវុត្តកិលេសោ ករណ្ហាកេ
សយិតអាសីវិសោ វិយ ឧដ្ឋហិត្វា លានំ អន្តរធាបេសិ។ សោ សតី ឧបដ្ឋាបេតុំ
អសក្កោន្តោ គន្ធា ទេវី ហត្ថេ គណ្ហិ, តាវនេវ សាលី បរិក្ខិបីសុ។ សោ តាយ

សន្ធិលោកធម្មំ សេវិត្វា ភុញ្ញិត្វា ឧយ្យានំ គន្ធា តតោ បដ្ឋាយ ទេវសិកំ តថេវ
អកាសិ។ តស្ស តាយ សន្ធិលោកធម្មបដិសេវនំ សកលនគរេ ចាកដំ ជាតំ។
អមច្ឆា “ហរិតចតាបសោ ឯវមកាសី” តិ រញ្ជោ បណ្ណំ បហិណ្ឌិសុ។ រាជា “មំ
ភិទ្ធិតុកាមា ឯវំ វន្តិ” តិ អសទ្ធិហិត្វា បច្ឆន្តំ វបសមេត្វា ពារាណសី បច្ឆាគន្ធា
នគរំ បទក្ខិណំ កត្វា ទេវិយា សន្តិកំ គន្ធា “សច្ចំ, កិរ មម អយ្យោ
ហរិតចតាបសោ តយា សន្ធិលោកធម្មំ បដិសេវតី” តិ បុច្ឆិ។ “សច្ចំ, ទេវា” តិ។
សោ តស្សបិ អសទ្ធិហិត្វា “តមេវ បដិបុច្ឆិស្សមី” តិ ឧយ្យានំ គន្ធា វន្តិត្វា
ឯកមន្តំ និសីទិត្វា តំ បុច្ឆន្តោ បឋមំ កាថមាហា -

៤០.

“សុតំ មេតំ មហាព្រហ្ម, កាមេ ភុញ្ញិតិ ហារិតោ;
កេច្ឆេតំ វចនំ តុច្ឆំ, កេច្ឆិ សុទ្ធោ ភីរយ្យសី” តិ។

តត្ថ កេច្ឆេតន្តិ កេច្ឆិ ឯតំ “ហារិតោ កាមេ បរិភុញ្ញិតី” តិ អម្ពេហិ សុតំ វចនំ
តុច្ឆំ អភូតំ, កេច្ឆិ តុំ សុទ្ធោ ភីរយ្យសី វិហរសីតិ។

សោ ចិន្តេសិ - “អយំ រាជា ‘នាហំ បរិភុញ្ញាមី’ តិ វុត្តេបិ មម សទ្ធិហិត្វតេវ,
ឥមស្មី លោកេ សច្ចសទិសី បតិជ្ជា នាម នត្តិ។ ឧជ្ឈិវតសច្ឆា ហិ ពោធិមូលេ
និសីទិត្វា ពោធិ ចាបុណ្ឌិតុំ ន សក្កោន្តិ, មយា សច្ចមេវ កថេតុំ វដ្តតី” តិ។
ពោធិសត្តស្ស ហិ ឯកេច្ឆេសុ ហិ នេសុ ចាណាតិចាតោបិ អទិន្នាទានម្បិ
កាមេសុមិច្ឆាចារោបិ សុរាមេរយមជ្ឈចានម្បិ ហោតិយេវ, អត្ថភេទករិសំវាទនំ
បុរក្ខិត្វា មុសាវាទោ នាម ន ហោតិ, តស្មា សោ សច្ចមេវ កថេន្តោ ទុតិយំ
កាថមាហា -

៤១.

“ឯវមេតំ មហារាជ, យថា តេ វចនំ សុតំ;
កុម្មុគ្គំ បដិបន្នោស្មិ, មោហនេយ្យសុ មុច្ឆតោ” តិ។

តត្ថ មោហនេយ្យសូតិ កាមគុណោសុ។ កាមគុណោសុ ហិ លោកោ
មុយ្ហតិ, តេ ច លោកំ មោហយន្តិ, តស្មា តេ “មោហនេយ្យ” តិ វុច្ឆន្តីតិ។

តំ សុត្វា រាជា តតិយំ កាថមាហា -

៤២.

“អនុ បញ្ញា កិមត្ថិយា, និបុណ្ណា សាធុចិន្តិនិ;
យាយ ឧប្បតិទំ រាគំ, កី មនោ នវិនោទយេ” តិ។

តត្ថ អនុតិ និចាតោ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - ភន្តេ, គិលានស្ស នាម ភេសជ្ជៈ,
បិចាសិតស្ស ចានីយំ បដិសរណំ, តុម្ហាកំ បនេសា និបុណ្ណា សាធុនំ អត្តានំ
ចិន្តិនិ បញ្ញា កិមត្ថិយា, យាយ បុន ឧប្បតិទំ រាគំ កី មនោ នវិនោទយេ, កី ចិត្តំ
វិនោទេតុំ នាសក្ខីតិ។

អថស្ស កិលេសពលំ ទស្សន្តោ ហារិតោ ចតុត្ថំ កាថមាហា -

៤៣.

“ចត្តារោមេ មហារាជ, លោកេ អតិពលា ភុសា;
រាគោ ទោសោ មនោ មោហោ, យត្ថ បញ្ញា ន កាធិតី” តិ។

តត្ថ យត្តាតិ យេសុ បរិយុដ្ឋានំ បត្តេសុ មហោយេ បតិភារិយ បញ្ញា កាធិ
បតិជ្ជំ នលភតិ។

តំ សុត្វា រាជា បញ្ចមំ កាថមាហា -

៤៤.

“អរហ សីលសម្បជ្ជោ, សុទ្ធោ ចរតិ ហារិតោ;
មេធាវី បណ្ឌិតោ ចេវ, ឥតិ នោ សម្មតោ ភវ”ន្តិ។

តត្ថ ឥតិ នោ សម្មតោតិ ឯវំ អម្ពាភំ សម្មតោ សម្ពារិតោ ភវំ។

តតោ ហារិតោ ធម្មមំ កាថមាហា -

៤៥.

“មេធាវីនម្យំ ហីសន្តិ, ឥសី ធម្មគុណោ រតំ;
វិតក្កា ចាបកា រាជ, សុភា រាគូបសំហិតា”តិ។

តត្ថ សុភាតិ សុភនិមិត្តគ្គហណោន បវត្តាតិ។

អថ នំ កិលេសប្បហានេ ឧស្សហំ កាវេន្តោ រាជា សត្តមំ កាថមាហា -

៤៦.

“ឧប្បន្នាយំ សរីរេជោ, រាគោ វណ្ណវិទូសនោ តវ;
តំ បដហ ភទ្ទមត្តុ តេ, ពហុន្នាសិ មេធាវីសម្មតោ”តិ។

តត្ថ វណ្ណវិទូសនោ តវាតិ តវ សរីរវណ្ណស្ស ច គុណវណ្ណស្ស ច វិទូសនោ។
ពហុន្នាសីតិ ពហុនំ អាសិ មេធាវីតិ សម្មតោ។

តតោ មហាសត្តោ សតី លភិត្វា កាមេសុ អាធិនំ សល្លក្ខេត្វា អដ្ឋមំ
កាថមាហា -

៤៧.

“តេ អន្ធការកេ កាមេ, ពហុធុត្ថេ មហារិសេ;

តេសំ មូលំ គវេសិស្សំ, ឆេច្ឆំ រាគំ សពន្ធន"ន្តិ។

តត្ថ អន្ធការកេតិ បញ្ញាចក្កវិធាសនតោ អន្ធការករេ។ ពហុទុក្ខតិ ឯត្ថ
“អប្បស្សនា កាមា”តិអាទីនិ (ម. និ. ១.២៣៤; ចា.ចិ. ៤១៧; ចូឡវ. ៦៥) សុត្តានិ
បារិទ្ធា តេសំ ពហុទុក្ខតា ធស្សេតត្តា។ មហាវិសេតិ
សម្មយុត្តកិលេសវិសស្ស ចេវ វិចាកវិសស្ស ច មហន្តតាយ មហាវិសេ។
តេសំ មូលន្តិ តេ វុត្ថប្បការេ កាមេ បហាតុំ តេសំ មូលំ គវេសិស្សំ
បរិយេសិស្សមិ។ កី បន តេសំ មូលន្តិ? អយោនិសោមនសិកាវេ។ ឆេច្ឆំ រាគំ
សពន្ធនន្តិ មហារាជ, ឥនានេវ បញ្ញាខគ្គេន បហាវិទ្ធា សុគន្ធិមិត្តពន្ធនេន
សពន្ធនំ រាគំ និទ្ទិស្សមីតិ។

ឥនព្វា បន វត្ថា “មហារាជ, ឌីកាសំ តាវ មេ ករោហី”តិ ឌីកាសំ កាវេត្វា
បណ្ណាសាលំ បរិសិទ្ធា កសិណាមណ្ឌលំ ឌីលោកេត្វា បុន នដ្ឋជ្ឈានំ ឧប្បាទេត្វា
បណ្ណាសាលតោ និក្ខមិត្វា អាគាសេ បល្លង្កេន និសីទិត្វា រញ្ជោ ធម្មំ ទេសេត្វា
“មហារាជ, អហំ អដ្ឋានេ វុត្ថការណា មហាជនមជ្ឈេ គវហប្បត្តោ,
អប្បមត្តោ ហោហិ, បុន ទានិ អហំ អនិត្តិគន្ធវនសណ្ណាមេវ គមិស្សមី”តិ រញ្ជោ
រោទន្តស្ស បរិទេវន្តស្ស ហិមវន្តមេវ គន្ធា អបរិហីនជ្ឈានោ ព្រហ្មលោកូបគោ
អហោសិ។

សត្តា តំ ការណំ ញត្វា -

៤៨.

“ឥទំ វត្ថាន ហារិតោ, ឥសិ សច្ចបរក្កមោ;
កាមរាគំ វិរាជេត្វា, ព្រហ្មលោកូបគោ អហូ”តិ។ -

អភិសម្ពុត្តោ ហុត្វា ឥមំ កាចំ វត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ,
សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឌិតភិក្ខុ អរហន្តេ បតិជ្ជហិ។

តទា រាជា អានន្តោ អហោសិ, ហរិតចតាបសោ បន អហមេវ អហោសិន្តិ។

ហរិតចជាតកវណ្ណានា បញ្ចមា។

[៤៣២] ៦. បទកុសលមាលាវជាតកវណ្ណានា

ពហុស្សុតន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ ទារកំ អារត្ត កថេសិ។ សោ
កិរ សារត្ថិយំ កុដុម្ពិកបុត្តោ សត្តវស្សកាលេយេវ បទកុសលោ អហោសិ។
អថស្ស បិតា “ឥមំ វីមសិស្សមី” តិ តស្ស អជានន្តស្សេវ មិត្តយំ អគមាសិ។
សោ បិតុ គតជ្ជានំ អបុច្ឆិត្វាវ តស្ស បទានុសារេន គន្ធា បិតុ សន្តិកេ អជ្ជាសិ។
អថ នំ បិតា ឯកទិវសំ បុច្ឆិ “តាត, តុំ មយិ តំ អជានាបេត្វា គតេបិ មម
គតជ្ជានំ កី ជានាសី” តិ? “តាត, បទំ តេ សញ្ញានាមិ, បទកុសលោ អហា” តិ។
អថស្ស វីមសនត្ថាយ បិតា ភុត្តចាតរាសោ យរា និក្ខមិត្វា អនន្តរំ
បជីវិស្សកយំ គន្ធា តតោ ទុតិយំ, តតោ តតិយំ យរំ បរិសិត្វា តតិយយរា
និក្ខមិត្វា បុន អត្ថនោ យរំ អាគន្ធា តតោ ឧត្តរទ្វារេន និក្ខមិត្វា នគរំ វាមំ
ករោន្តោ ជេតវនំ គន្ធា សត្តារំ វន្តិត្វា ធម្មំ សុណាន្តោ និសីទិ។ ទារកោ “កហំ មេ
បិតា” តិ បុច្ឆិត្វា “ន ជានាមា” តិ វុត្តេ តស្ស បទានុសារេន អនន្តរបជីវិស្សកស្ស
យរំ អាទី កត្វា បិតុ គតមគ្គេនេវ ជេតវនំ គន្ធា សត្តារំ វន្តិត្វា បិតុ សន្តិកេ
អជ្ជាសិ។ បិតា ច “កថំ តាត, មម ឥធាគតភារំ អញ្ញាសី” តិ បុដ្ឋោ “បទំ តេ
សញ្ញានិត្វា បទានុសារេន អាគតោម្ពី” តិ អាហា។ សត្តា “កី កថេសិ
ឧចាសកា” តិ បុច្ឆិត្វា “តន្តេ, អយំ ទារកោ បទកុសលោ, អហំ ឥមំ វីមសន្តោ
ឥមីនា នាម ឧចាយេន អាគតោ, អយម្បិ មំ គេហោ អទិស្វា មម បទានុសារេន

អាគតោ"តិ វុត្ថេ "អនុច្ឆរិយំ, ឧបាសក, ភូមិយំ បទសញ្ញានំ,
ចោរាណកបណ្ឌិតា អាកាសេ បទំ សញ្ញានីសូ"តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ
អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ តស្ស អគ្គមហេសី
អតិច្ឆិតា វញ្ញា បុច្ឆិតា "សចេ អហំ តុម្ពេ អតិចារមិ, អស្សមុទិ យក្ខិនី
ហោមី"តិ សបថំ កត្វា តតោ កាលំ កត្វា ឯកស្មី បព្ពតថានេ អស្សមុទិ
យក្ខិនី ហុត្វា លេណគុហាយំ វសមាធា មហាអជិវិយំ បុព្ពន្តតោ អបរន្តំ
គមនមគ្គេ អនុសញ្ញានេ មនុស្សេ គហេត្វា ខាទតិ។ សា កិរ តីណិ វស្សនិ
វេស្សវណំ ឧបជ្ឈហិត្វា អាយាមតោ តីសយោជនេវិត្តារតោ បញ្ចយោជនេ
ថានេ មនុស្សេ ខាទិតុំ លភិ។ អថេកទិវសំ ឯកោ អឡោ មហាទូនោ
មហាកោតោ អភិរូចោ ព្រាហ្មណោ ពហូហិ មនុស្សហិ បរិវុតោ តំ មគ្គំ
អភិរុហិ។ តំ ទិស្វា យក្ខិនី តុស្សិត្វា បក្ខន្ទិ, តំ ទិស្វា បរិវារមនុស្សា បលាយីសុ។
សា វាតវេគេន គន្ធា ព្រាហ្មណំ គហេត្វា បិដ្ឋិយា និបដ្ឋាបេត្វា គុហំ គន្ធន្តិ
បុរិសសម្ពស្សំ បដិលភិត្វា កិលេសវសេន តស្មី សិនេហំ ឧប្បាទេត្វា តំ
អខាទិត្វា អត្ថនោ សាមិកំ អកាសិ។ តេ ឧភោបិ សមគ្គសំវាសំ វសីសុ តតោ
បដ្ឋាយ យក្ខិនី មនុស្សេ គណ្ណាន្តិ វត្ថុតណ្ហាលតេលាទីនិបិ គហេត្វា តស្ស
នានគ្គវសភោជនំ ឧបនេត្វា អត្ថនា មនុស្សមំសំ ខាទតិ។ គមនកាលេ តស្ស
បលាយនកយេន មហាតិយា សិលាយ គុហាទ្វារំ បិទហិត្វា គន្ធតិ។ ឯវំ តេសុ
សម្មាទមាទេសុ វសន្តេសុ ពោធិសត្តោ និព្ពត្តជ្ជានា ចរិត្វា ព្រាហ្មណំ បដិច្ច
តស្ស កុច្ឆិម្ហិ បដិសន្ធិ គណ្ហិ។ សា ទសមាសច្ចយេន បុត្តំ វិជាយិត្វា បុត្តេ ច
ព្រាហ្មណោ ច ពលវសិនេហា ហុត្វា ឧភោបិ ចោសេសិ។ សា អបរភាគេ បុត្តេ
វុឡិប្បត្តេ បុត្តម្ហិ បិតរា សន្ធិ អន្តោគុហាយំ បវេសេត្វា ទ្វារំ បិទហិ។

អថេកធិវសំ ពោធិសត្តោ តស្ស គតកាលំ ញាត្វា សិលំ អបនេត្វា បិតរំ
ពហិ អកាសិ។ សា អាគន្ធា “កេន សិលា អបនីតា” តិ វត្វា “អម្ព, មយា
អបនីតា, អន្ធការេ និសីទិតុំ ន សក្កោមី” តិ វុត្តេ បុត្តសិនេហាន ន កិត្យិ
អវោច។ អថេកធិវសំ ពោធិសត្តោ បិតរំ បុច្ឆិ “តាត, មយ្ហំ មាតុ មុខំ អញ្ញាទិសំ,
តុម្ហាកំ មុខំ អញ្ញាទិសំ, កី នុ ខោ ការណា” តិ? “តាត, តវ មាតា
មនុស្សមំសខាទិកាយ ក្ខិនី, មយំ ឧភោ មនុស្ស” តិ។ “តាត, យទិ វរំ, ឥធ
កស្មា វសាម, ឯហិ មនុស្សបថំ គន្ធាមា” តិ។ “តាត, សថេ មយំ បលាយិស្សម,
ឧភោបិ អម្ពេ តវ មាតា ខាទិស្សតី” តិ។ ពោធិសត្តោ “មា ភាយិ, តាត, តវ
មនុស្សបថសម្មាបនំ មម ភារោ” តិ បិតរំ សមស្សសេត្វា បុនទិវសេ មាតិ
គតាយ បិតរំ គហេត្វា បលាយិ។ យក្ខិនី អាគន្ធា តេ អទិស្វា វាតវេកេន
បក្ខន្ធិត្វា តេ គហេត្វា “ព្រាហ្មណ, កី បលាយសិ, កី តេ ឥធ នត្ថី” តិ វត្វា
“ភទ្កេ, មា មយ្ហំ កុដ្ឋី, បុត្តោ តេ មំ គហេត្វា បលាយតី” តិ វុត្តេ បុត្តសិនេហាន
កិត្យិ អវត្វា តេ អស្សសេត្វា អត្ថនោ វសនជ្ជានញ្ញេវ តេ គហេត្វា គន្ធា វរំ
បុនបិ កតិបយេ ទិវសេ បលាយន្តេ អានេសិ។

ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ “មយ្ហំ មាតុ បរិច្ឆិន្នេន ឱកាសេន ភវិតត្ថំ, យំនូនាហំ
ឥមិស្ស អាណាបវត្តិជ្ជានសីមំ បុន្នេយ្យំ, អថ នំ អតិក្កមិត្វា
បលាយិស្សមា” តិ។ សោ ឯកធិវសំ មាតរំ គហេត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នោ “អម្ព,
មាតុសន្តកំ នាម បុត្តានំ ចាបុណាតិ, អក្ខាហិ តាវ មេ អត្ថនោ សន្តកាយ
ភូមិយា បរិច្ឆេទ” តិ អាហា។ សា សព្ពទិសាសុ បព្ពតនទីនិមិត្តាទីនិ កថេត្វា
អាយាមតោ តីសយោជនំ, វិត្តារតោ បញ្ចយោជនំ បុត្តស្ស កថេត្វា “ឥទំ ឯត្តកំ
ហានំ សល្លក្ខេហិ បុត្តា” តិ អាហា។ សោ ទ្វេ តយោ ទិវសេ អតិក្កមិត្វា មាតុ
អជីគតកាលេ បិតរំ ខន្ធិ អាហេបេត្វា តស្ស ទិន្នសញ្ញាយ វាតវេកេន បក្ខន្តោ
បរិច្ឆេទនទីតិវំ សម្មាបុណិ។ សាបិ អាគន្ធា តេ អបស្សន្តិ អនុពន្ធិ។ ពោធិសត្តោ

បិតា គហេត្វា នធិមជ្ឈំ អគមាសិ។ សា អាគន្ធា នធិតីរេ ឋត្វា អត្តនោ បរិច្ឆេទំ
អតិក្កន្តការំ ញត្វា តត្ថេវ ឋត្វា “តាត, បិតា គហេត្វា ឯហិ, កោ មយ្ហំ
នោសោ, តុម្ពាកំ មំ និស្សយ កី នាម ន សម្បជ្ជតិ, និវត្ត, សាមី” តិ បុត្តញ្ច
បតិញ្ច យាចិ។ អថ ព្រាហ្មណោ នធិ ឧត្តរិ។ សា បុត្តមេវ យាចន្តិ “តាត, មា ឯវំ
ករិ, និវត្តាហិ” តិ អាហា។ “អម្ព, មយំ មនុស្ស, ត្វំ យ ក្ខិនី, ន សក្កា សព្វកាលំ
តវ សន្តិកេ វសិតុ” តិ។ “នេវ និវត្តិស្សសិ, តាតា” តិ។ “អាម, អម្ពា” តិ។ “តាត,
យទិ ន និវត្តិស្សសិ, មនុស្សលោកេ ជីវិតំ នាម ទុក្ខំ, សិប្បំ អជានន្តា ជីវិតុំ ន
សក្កាន្តិ, អហំ ឯកំ ចិន្តាមណី នាម វិជ្ជំ ជាតាមិ, តស្សនុភារេន
ធានសសំវច្ឆរមត្តកេ ហជកណ្ឌាម្បិ បទានុបទំ គន្ធា សក្កា ជាតិតុំ។ អយំ តេ
ជីវិតា ភវិស្សតិ, ឧគ្គណ្ហា, តាត, អនក្ខំ មន្ត” តិ តថាវ បេន ទុក្ខេន អភិភូតាបិ
បុត្តសិនេហេន មន្តំ អនាសិ។

ពោធិសត្តោ នទិយា បិតកោវ មាតរំ វន្តិត្វា អតិសក្កច្ចំ សុតំ កត្វា មន្តំ
គហេត្វា មាតរំ វន្តិត្វា “គច្ឆថ, អម្ពា” តិ អាហា។ “តាត, តុម្ពេសុ អនិវត្តន្តេសុ
មយ្ហំ ជីវិតំ នត្ថិ” តិ វត្វា -

“ឯហិ បុត្ត និវត្តស្ស, មា អនាថំ ករោហិ មេ;
អជ្ឈ បុត្តំ អបស្សន្តិ, យ ក្ខិនី មរណំ គតា” តិ។

យ ក្ខិនី ឧរំ បហរិ, តាវនេវស្ស បុត្តសោកេន ហធយំ ជលិ។ សា មរិត្វា
តត្ថេវ បតិតា។ តទា ពោធិសត្តោ តស្ស មតការំ ញត្វា បិតរំ បក្កោសិត្វា
មាតុ សន្តិកំ គន្ធា ចិតកំ កត្វា ឈាបេត្វា អាឡាហនំ និព្វាបេត្វា
នាធាវណ្ណាហិ បុប្ផហិ បូជេត្វា វន្តិត្វា រោធិត្វា បរិនេវិត្វា បិតរំ អាធាយ
ពារាណសី គន្ធា រាជទ្វារេ ឋត្វា “បទកុសលោ មាណវោ ទ្វារេ ឋិតោ” តិ រញ្ជោ
បជិវេទេត្វា “តេន ហិ អាគច្ឆត្ថ” តិ វុត្តេ បរិសិត្វា រាជានំ វន្តិត្វា “តាត, កី សិប្បំ

ជាឆាសី”តិ វុត្ត “ទេវ, ឆ្ងាទសសំវច្ឆរមត្តកេ ហជកណ្ណំ បទានុបទំ គន្ធា
គណ្ហិតុំ ជាឆាមី”តិ អាហា។ “តេន ហិ មំ ឧបជ្ជាហី”តិ។ “ទេវ, ទេវសិកំ សហស្សំ
លកន្តោ ឧបជ្ជហិស្សមី”តិ។ “សាធុ តាត, ឧបជ្ជហា”តិ។ រាជា ទេវសិកំ
សហស្សំ ទាបេសិ។

អថេកទិវសំ បុរោហិតោ រាជានំ អាហា - “មហារាជ, មយំ តស្ស
មាលាវស្ស សិប្បានុភាវេន កស្សចិ កម្មស្ស អកតត្តា ‘សិប្បំ អត្ថំ វា នត្ថំ វា’ តិ
ន ជាឆាម, វីមសិស្សម តាវ ន”ន្តិ។ រាជា “សាធុ”តិ សម្បជិដ្ឋិត្វា ឧភោបិ ជនា
នាឆាវតនកោបកានំ សញ្ញំ ទត្វា វតនសារកណ្ហិកំ គហេត្វា ចាសាទា ឡិយ្ហ
រាជនិវេសនន្តរេ តិក្ខត្តំ អាវិជ្ឈិត្វា និស្សេឈី អត្ថវិត្វា ចាការមត្តកេន ពហិ
ឡិតវិត្វា វិនិច្ឆយសាលំ បរិសិត្វា តត្ថ និសីទិត្វា បុន គន្ធា និស្សេឈី អត្ថវិត្វា
ចាការមត្តកេន ឡិតវិត្វា អន្តេបុរេ ចោក្ខរណិយា តិវំ គន្ធា ចោក្ខរណី តិក្ខត្តំ
បទក្ខិណំ កត្វា ឡិតវិត្វា អន្តោចោក្ខរណិយំ កណ្ហិកំ ឋបេត្វា ចាសាទំ
អភិរុហ័សុ។ បុនទិវសេ “រាជនិវេសនតោ កិវ វតនំ ហរិស្វ”តិ ឯកកោលាហលំ
អហោសិ។ រាជា អជាឆន្តោវិយ ហុត្វា ពោធិសត្តំ បក្កោសាបេត្វា “តាត,
រាជនិវេសនតោ ពហុវតនកណ្ហំ ហជំ, ហន្ត នំ អនុវិចិនិតុំ វដ្តតី”តិ អាហា។
“មហារាជ, ឆ្ងាទសសំវច្ឆរមត្តកេ ហជកណ្ណំ ចោរាជំ បទានុបទំ គន្ធា
អាហារណាសមត្ថស្ស មម អនច្ឆិយំ អន្ធិ វត្ថី ហជកណ្ណំ អាហរិតុំ, អាហរិស្សមិ
តំ, មា ចិន្តយិត្តា”តិ។ “តេន ហិ អាហារា”តិ។ សោ “សាធុ, ទេវ”តិ វត្វា មាតវំ
វន្តិត្វា មន្តំ បរិវត្តិត្វា មហាតលេ ឋិតោវ “មហារាជ, ទិដ្ឋំ ចោរាជំ បទំ
បញ្ញាយតី”តិ វត្វា វញ្ញោ ច បុរោហិតស្ស ច បទានុសារេន សិរិគត្តំ បរិសិត្វា
តតោ និក្ខមិត្វា ចាសាទា ឡិយ្ហ រាជនិវេសនន្តរេ តិក្ខត្តំ បរិគន្ធា
បទានុសារេនេវ ចាការសមីបំ គន្ធា ចាការេ ឋត្វា “មហារាជ, ឥមស្មី ហំនេ
ចាការតោ មុច្ឆិត្វា អាគាសេ បទំ បញ្ញាយតិ, និស្សេឈី អត្ថរាបេត្វា ទេថា”តិ

និស្សេណី ចាការមត្តកេន ឡើងវិញ បទានុសារនេវីនិច្ឆយសាលំ គន្ធា បុន
រាជនិវេសនំ អាគន្ធា និស្សេណី អត្តរាបេត្វា ចាការមត្តកេន ឡើយ ចោគ្គរណី
គន្ធា តិក្ខុត្ថំ បទក្ខិណំ កត្វា “មហារាជ, ចោរា ឥមំ ចោគ្គរណី ឡើងវិញ” តិ
វត្វា អត្តនា ឋបិទំ វិយ ភណ្ឌិកំ និហិវត្វា រញ្ជោ ទត្វា “មហារាជ, ឥមេ ទេ
ចោរា អភិញ្ញាតមហាចោរា ឥមិនា មគ្គេន រាជនិវេសនំ អភិវុទ្ធា” តិ អាហា។
មហារាជនា តុដ្ឋបហដ្ឋា អង្គុលិយោ ដោជេសុំ, ចេលុក្ខេចា បវត្ថីសុ។

រាជា ចិន្តេសិ - “អយំ មាណវោ បទានុសារនេ គន្ធា ចោរេហិ
ឋបិទភណ្ឌដ្ឋានមេវ មញ្ញោ ជាតិ, ចោរេ បន គណ្ឌិកំ ន សក្កោតិ” តិ។ អថ នំ
អាហា “ចោរេហិ បាជភណ្ឌំ តាវ នោ តយា អាហជំ, ចោរា បន ន អាហជា” តិ។
“មហារាជ, ឥដេវ ចោរា, ន ទូរេ” តិ។ “កោ ច កោ ចា” តិ។ “យោ មហារាជ,
ឥច្ឆតិ, សោវ ចោរោ ហោតិ, តតោ តុម្ពា កំ ភណ្ឌិកស្ស លទ្ធកាលតោ បដ្ឋាយ
ចោរេហិ កោ អត្តោ, មា បុច្ឆិត្តា” តិ។ “តាត, អហំ តុយ្ហំ ទេវសិកំ សហស្សំ ទម្មិ,
ចោរេ មេ គហេត្វា ទេហី” តិ។ “មហារាជ, ធនេលទ្វេ កិ ចោរេហី” តិ។
“ធនតាបិ នោ, តាត, ចោរេ លទ្ធា វុទ្ធា” តិ។ “តេន ហិ, មហារាជ, ‘ឥមេ នាម
ចោរា’ តិ តុម្ពា កំ ន កថេស្សមិ, អតីតេ បវត្តការណំ បន តេ អាហិវស្សមិ,
សចេ តុម្ពេ បញ្ញាវន្តោ, តំ ការណំ ជាតាថា” តិ សោ ឯវំ វត្វា អតីតំ អាហិវ។

អតីតេ ពារាណសិតោ អវិទូរេ នទីតីរតាមកេ ចាជលិ នាម ឯកោ នដោ
វសតិ។ សោ ឯកស្មី ឧស្សវទិវសេ ភវិយមាធាយ ពារាណសី បរិសិទ្ធា នច្ឆិត្វា
វីណំ វាទិត្វា កាយិត្វា ធនំ លភិត្វា ឧស្សវបរិយោសានេ ពហំ សុរាភត្តំ
គាហារបេត្វា អត្តនោ គាមំ គច្ឆន្តោ នទីតីរំ បេត្វា នវោទកំ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា ភត្តំ
ភុញ្ញន្តោ សុរំ បិវន្តោ និសីទិត្វា មត្តោ ហុត្វា អត្តនោ ពលំ អជាជន្តោ
“មហាវីណំ គីរាយ ពទ្ធិត្វា នទី ឧត្តវិត្វា គមិស្សមិ” តិ ភវិយំ ហត្ថេ គហេត្វា

នធិ ឡើងវិញ វិណាសិក្ខា ឧទកំ ចារិសិ។ អថ នំ សាវីណា ឧទកេ ឡើងវិញ បេសិ។
ភរិយា បនស្ស ឡើងវិញ ភរិយា ភរិយា ភរិយា ភរិយា ភរិយា ភរិយា ភរិយា ភរិយា ភរិយា ភរិយា
នជចាជលី សកី ឧម្ពុត្តិ, សកី ឧម្ពុត្តិ, ឧទកំ បរិសិក្ខា ឧទុមាតឧទរោ
អហោសិ។ អថស្ស ភរិយា ចិន្តេសិ “មហ្មំ សាមិកោ ឥនាទិ មរិស្សតិ, ឯកំ នំ
គីតកំ យាចិត្តា បរិសមជ្ឈេ តំ កាយន្ត ជីវិកំ កប្បស្សមី” តិ ចិន្តេត្ថា “សាមិ,
តំ ឧទកេ ឧម្ពុត្តិ, ឯកំ មេ គីតកំ ទេហិ, តេន ជីវិកំ កប្បស្សមី” តិ វត្ថា
កាថមាហា -

៤៩.

“ពហុស្សតំ ចិត្តកថិ, កថា វេហិតិ ចាជលី;
វុយ្យមាណក ភទ្ទន្តេ, ឯកំ មេ ទេហិ កាថក” តិ។

តត្ថ កាថកន្តិ ឧទកំ កាថំ។

អថ នំ នជចាជលី “កថេ, កថំ តវ គីតកំ ឧស្សមិ, ឥនាទិ មហាជនស្ស
បដិសរណាភូតំ ឧទកំ មំ មារេតី” តិ វត្ថា កាថមាហា -

៥០.

“យេន សិញ្ញត្តិ ឧត្តិ, យេន សិញ្ញត្តិ អាតុរំ;
តស្ស មជ្ឈេ មរិស្សមិ, ជាតំ សរណតោ ភយ” តិ។

ពោធិសត្តោ ឥមំ កាថំ វត្ថា “មហារាជ, យថា ឧទកំ មហាជនស្ស
បដិសរណំ, តថា រាជាធិបតី, តេសំ សន្តិកា ភយេ ឧប្បន្ន តំ ភយំ កោ
បដិពាហិស្សតី” តិ វត្ថា “មហារាជ, ឥនំ ការណំ បដិច្ចន្តំ, មយា បន
បណ្ឌិតវេទនីយំ កត្វា កថិតំ, ជាតាហិ, មហារាជា” តិ អាហា។ “តាត អហំ
ឯវុបំ បដិច្ចន្តកថំ ន ជាតាមិ, ចោរេ មេ កហេត្វា ទេហិ” តិ។ អថស្ស

មហាសន្តោ “តេន ហិ, មហារាជ, ឥទ្ធិ សុត្វា ជាធាប្បី” តិ អបរម្មី ការណ៍
អាហារី។ ធើរ, បុព្វេ ឥមិស្សរ ពារាណសិយា ធូរគាមេ ឯកោ កុម្មការេ
ភាជនត្ថាយ មត្តិកំ អាហារន្តោ ឯកស្មីយេវ ថានេ និពទ្ធំ កណ្ហិត្វា អន្តោបញ្ជារំ
មហន្តំ អាវាជំ ខណី។ អថេកធិវសំ តស្ស មត្តិកំ កណ្ហាន្តស្ស
អកាលមហាមេយោ ឧដ្ឋហិត្វា មហារុដ្ឋិ ចាតេសិ។ ឧទកំ អវត្តរមាជំ អាវាជំ
ចាតេសិ, តេនស្ស មត្តកោ ភិដ្ឋិ។ សោ បរិទេវន្តោ កាថមាហា -

៥១.

“យត្ថ ពីជាតិ រូបាត្ថិ, សត្វាយត្ថ បតិដ្ឋិតា;
សា មេ សីសំ និប័ន្នេតិ, ជាតំ សរណតោ ភយ” ត្ថិ។

តត្ថ និប័ន្នេតិ តិ និបតិក្វា ប័ន្នេតិ ភិន្ទតិ។

យថា ហិ ធើរ, មហាជនស្ស បដិសរណក្ខតា មហាបថី កុម្មការស្ស សីសំ
ភិដ្ឋិ, ឯវមេវ មហាបថីសមេ សត្តលោកស្ស បដិសរណេ និពទ្ធ ឧដ្ឋាយ
ចោរកម្មំ ករោន្តេ កោ ពាហិស្សតិ, សក្ខិស្សសិ, មហារាជ, ឯវំ បដិច្ឆាទេត្វា
កថិតំ ចោរំ ជាតិតុត្ថិ។ តាត, មយ្ហំ បដិច្ឆន្នេន ការណ៍ នត្ថិ, អយំ ចោរេតិ ឯវំ
មេ ចោរំ គហេត្វា ទេហិតិ។ សោ រាជាជំ វត្តន្តោ “ត្វំ ចោរេ” តិ អវត្វា អបរម្មី
ឧទាហរណំ អាហារី។ មហារាជ, បុព្វេ ឥមស្មីយេវ នគរេ ឯកស្ស បុរិសស្ស
គេហំ អាទិត្តំ។ សោ “អន្តោ បរិសិត្វា កណ្ហាកំ និហរា” តិ អញ្ញំ អាណាបេសិ។
តស្មី បរិសិត្វា និហរន្តេ គេហធូរំ បិទហិ។ សោ ធូមន្តោ ហុត្វា និក្ខមនមគ្គំ
អលកន្តោ ឧប្បន្នធាហុត្វោ ហុត្វា អន្តោ បិតោវ បរិទេវន្តោ កាថមាហា -

៥២.

“យេន ភត្តានិ បច្ឆន្តិ, សីតំ យេន វិហញ្ញតិ;

សោ មំ ឧហតិ គត្តានិ, ជាតំ សរណតោ ភយ"ន្តិ។

តត្ថ សោ មំ ឧហតិ តិ សោ មេ ឧហតិ, អយមេវ វា ចាថោ។

“មហារាជ, អត្ថិវិយ មហាជនស្ស បដិសរណគូតោ ឯកោ មនុស្សា
រតនភណ្ឌិកំ ហរិ, មា មំ ចោរំ បុច្ឆា”តិ។ “តាត, មយ្ហំ ចោរំ ទេហិយេវា”តិ។ សោ
រាជានំ “ត្វំ ចោរោ”តិ អវត្វា អបរម្មិ ឧទាហរណំ អាហរិ។ ទេវ, បុព្ពេ ឥមស្មីយេវ
នគរេ ឯកោ បុរិសោ អតិពហុំ ភុព្វត្វា ជីវាបេតុំ អសក្កោន្តោ វេទនាប្បត្តោ
ហុត្វា បរិទេវន្តោ កាថមាហា -

៥៣.

“យេន ភុត្តេន យាបន្តិ, បុច្ឆ ព្រាហ្មណខត្តិយា;

សោ មំ ភុត្តោ ព្យាចាទេតិ, ជាតំ សរណតោ ភយ"ន្តិ។

តត្ថ សោ មំ ភុត្តោ ព្យាចាទេតិ តិ សោ ឱទនោ ភុត្តោ មំ ព្យាចាទេតិ មារេតិ។

“មហារាជ, ភត្ថិវិយ មហាជនស្ស បដិសរណគូតោ ឯកោ ភណ្ឌំ ហរិ,
តស្មីលទ្ធេ កី ចោរំ បុច្ឆសី”តិ? “តាត, សក្កោន្តោ ចោរំ មេ ទេហី”តិ។ សោ
តស្ស សញ្ញាបនត្ថំ អបរម្មិ ឧទាហរណំ អាហរិ។ មហារាជ, បុព្ពេ ឥមស្មីយេវ
នគរេ ឯកស្ស វាតោ ឧដ្ឋហិត្វា គត្តានិ ភព្វិ។ សោ បរិទេវន្តោ កាថមាហា -

៥៤.

“គិម្ហានំ បច្ឆិមេ មាសេ, វាតមិច្ឆន្តិ បណ្ឌិតា;

សោ មំ ភព្វតិ គត្តានិ, ជាតំ សរណតោ ភយ"ន្តិ។

ឥតិ មហារាជ, សរណតោ ភយំ ឧប្បន្នំ, ជាតាហិ តំ ការណន្តិ។ តាត, ចោរំ
មេ ទេហីតិ។ សោ តស្ស សញ្ញាបនត្ថំ អបរម្មិ ឧទាហរណំ អាហរិ។ ទេវ,

អតីតេ ហិមវន្តបទេសេ សាខាវិជបសម្បជ្ជោ មហារុក្ខោ អហោសិ
បុប្ផជលសម្បជ្ជោ អនេកសហស្សនំ សកុណានំ និវាសោ តស្ស ទ្វេ សាខា
អញ្ញមញ្ញំ សង្ឃជ្ជេសុំ, តតោ ធូមោ ឧប្បជ្ជិ, អគ្គិបុណ្ណានិ បតីសុ។ តំ ទិស្វា
សកុណាជេដ្ឋកោ គាថមាហា -

៥៥.

“យំ ទិស្សិតា ជគតិរុហំ, ស្វាយំ អគ្គី បមុញ្ចតិ;
ទិសា ភជេវ វក្កដ្ឋា, ជាតំ សរណតោ ភយ”ន្តិ។

តត្ថ ជគតិរុហន្តិ មហិរុហំ។

យថា ហិ, ទេវ, រុក្ខោ បក្ខីនំ បដិសរណំ, ឯវំ រាជា មហាជនស្ស បដិសរណំ,
តស្មី ចោរិកំ ករោន្តេកោ បដិពាហិស្សតិ, សល្លក្ខេហិ, ទេវាតិ។ តាត, មយ្ហំ
ចោរមេវ ទេហីតិ។ អថស្ស សោ អបរម្យ ឧទាហរណំ អាហរិ។ មហារាជ,
ឯកស្មី កាសិកាមេ អញ្ញាតរស្ស កុលយរស្ស បដិមភាគេ កក្កឡា
សុសុមារនទី អត្ថិ, តស្ស ច កុលស្ស ឯកោវ បុត្តោ។ សោ បិតរិ កាលកតេ
មាតរំ បដិជគ្គិ។ តស្ស មាតា អនិច្ចមានស្សេវ ឯកំ កុលជីតរំ អានេសិ។ សា
បុព្វភាគេ សស្សុំ សម្បិយាយិត្វា បច្ឆា បុត្តជីតាហិ វឌ្ឍនា តំ និហរិតុកាមា
អហោសិ។ តស្ស បន មាតាបិ តស្មីយេវ យវេ វសតិ។ សា សាមិកស្ស សន្តិកេ
សស្សុយា នានប្បការំ ទោសំ វត្វា បរិភិទ្ធិត្វា “អហំ តេ មាតរំ ចោសេតុំ ន
សក្កាមិ, មារេហិ ន”ន្តិ វត្វា “មនុស្សមារណំ នាម ភារិយំ, កថំ នំ មារេមី”តិ
វុត្ត “និទ្ទោក្កមនកាលេ នំ មញ្ញកេនេវ សទ្ធិ គហេត្វា សុសុមារនទិយំ
ឱបិស្សម, អថ នំ សុសមារា ខាទិស្សន្តិ”តិ អាហា។ “តុយ្ហំ បន មាតា កហា”ន្តិ?
“តស្សយេវ សន្តិកេ សុបតី”តិ។ “តេន ហិ គច្ឆ, តស្ស និបន្នមញ្ញកេ វជ្ជំ
ពន្ធិត្វា សញ្ញំ ករោហី”តិ។ សា តថា កត្វា “កតាមេ សញ្ញា”តិ អាហា។ ឥតរោ

“ថោកអំ អធិវាសេហិ, មនុស្សា តាវ និទ្ទាយន្ត” តិ និទ្ទាយន្តោវិយ និបដ្ឋិត្វា គន្ធា
តំ វន្តុកំ ភរិយាយ មាតុ មញ្ចកេ ពន្ធិត្វា ភរិយំ បពោធិត្វា ឧភោចិ គន្ធា តំ
មញ្ចកេនេវ សន្ធិ ឧក្ខិបិត្វា នទិយំ ឱបីសុ។ តត្ថ នំ និទ្ទាយមាណំ សុសុមារា
វិទ្ធិសេត្វា ខាធិសុ។

សា បុនទិវសេ មាតុ បរិវត្តិតភាវំ ញត្វា “សាមិ, មម មាតាវ មារិតា, ឥនានិ
តវ មាតវ មារេហី” តិ វត្វា “តេន ហិ សាធូ” តិ វុត្តេ “សុសានេ ចិតកំ កត្វា
អគ្គិម្ពំ នំ បក្ខិបិត្វា មារេស្សមា” តិ អាហា។ អថ នំ និទ្ទាយមាណំ ឧភោចិ សុសានំ
នេត្វា វេបយីសុ។ តត្ថ សាមិកោ ភរិយំ អាហា “អគ្គិ តេ អាភតោ” តិ? “បមុជ្ឈាស្មិ,
សាមី” តិ។ “តេន ហិ គន្ធា អានេហី” តិ។ “ន សក្កោមិ សាមិ, គន្ធី, តយិ គតេចិ
ហំតុំ ន សក្ខិស្សមិ, ឧភោចិ មយំ គន្ធិស្សមា” តិ។ តេសុ គតេសុ មហាល្លិកា
សីតវាតេន បពោធិតា សុសានភាវំ ញត្វា “ឥមេ មំ មារេតុកាមា អគ្គិអត្ថាយ
គតា” តិ ច ឧបទាវេត្វា “ន មេ ពលំ ជានន្តី” តិ ឯកំ មតកឡេវវំ គហេត្វា
មញ្ចកេ និបដ្ឋាបេត្វា ឧបរិ បិលោតិកាយ បដិច្ឆាទេត្វា សយំ បលាយិត្វា
តត្ថេវ លេណគុហំ ចារិសិ។ ឥតវេ អគ្គិ អាហរិត្វា “មហាល្លិកា” តិ សញ្ញាយ
កឡេវវំ ឈាបេត្វា បក្កមីសុ។ ឯកេន ចោវេន តស្មី គុហាលេណោ បុព្វេ
ភណ្ឌិកា វេចិតា, សោ “តំ ភណ្ឌិស្សមី” តិ អាគន្ធា មហាល្លិកំ ទិស្វា “ឯកា
យក្ខិនិ ភរិស្សតិ, ភណ្ឌិកា មេ អមនុស្សបរិគ្គហិតា” តិ ឯកំ ភូតវេជ្ជំ អានេសិ។
វេជ្ជោ មន្តំ ករោន្តោ គុហំ ចារិសិ។

អថ នំ សា អាហា “នាហំ យក្ខិនី, ឯហិ ឧភោចិ ឥមំ ធនំ ភាជេស្សមា” តិ។
“កថំ សទ្ធមិតត្ត” តិ? “តវ ជ្ឈំ មម ជ្ឈាយ វេបេហី” តិ។ សោ តថា អកាសិ។
អថស្ស សា ជ្ឈំ ខំសិត្វា ជិទ្ធិត្វា ចាតេសិ។ ភូតវេជ្ជោ “អទ្ធា ឯសា យក្ខិនី” តិ
ជ្ឈាយ លោហិតំ បក្សវន្តិយាវិវរមាឆោ បលាយិ។ មហាល្លិកា បុនទិវសេ

មជ្ឈសាដកំ និវាសេត្វា នាធារតនភណ្ឌិកំ គហេត្វា យំ អគមាសិ។ សុណិសា
តំ ធិស្វា “កហំ តេ, អម្ព, ឥទំ លទ្ធ”ន្តិ បុច្ឆិ។ “អម្ព, ឯតស្មី សុសានេ ធារុចិតកាយ
ឈាបិតា ឯវ្យុបំ លភន្តិ”តិ។ “អម្ព, មយាបិ សក្កាលទ្ធ”ន្តិ។ “មាធិសី ហុត្វា
លភិស្សសី”តិ។ សាលទ្ធកណ្ឌិកលោភេន សាមិកស្ស កថេត្វា តត្ថ អត្តានំ
ឈាបេសិ។ អថ នំ បុនទិវេសេ សាមិកោ អបស្សន្តោ “អម្ព, ឥមាយបិ វេលាយ ត្វំ
អាគតា, សុណិសា តេ នាគច្ឆតី”តិ អាហា។ សា តំ សុត្វា “អវេ ចាបបុរិស, កី
មតា នាម អាគច្ឆន្តិ”តិ តំ តទ្រេត្វា កាថមាហា -

៥៦.

“យមាធិយី សោមនស្សំ, មាលិនី ចន្ទនុស្សន្តិ;
សា មំ យរា និច្ឆកតិ, ជាតំ សរណតោ ភយ”ន្តិ។

តត្ថ សោមនស្សន្តិ សោមនស្សំ ឧប្បាទេត្វា។ “សោមនស្ស”តិបិ ចាថោ,
សោមនស្សវតី ហុត្វាតិ អត្តោ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - យមហំ “ឥមំ មេ ធិស្សយ
បុត្តោ បុត្តជីតាហិ វឿស្សតិ, មញ្ចា មហាល្លិកកាលេ ចោសេស្សតី”តិ មាលិនី
ចន្ទនុស្សន្តិ កត្វា អលង្ករិត្វា សោមនស្សជាតា អានេសី។ សា មំ អន្ធឺ យរា
នីហរតិ, សរណតោយេវ មេ ភយំ ឧប្បន្នន្តិ។

“មហារាជ, សុណិសា វិយ សស្សយា មហាជនស្ស រាជា បដិសរណំ, តតោ
ភយេ ឧប្បន្នេ កី សក្កា កាតុំ, សល្លក្ខេហិ, ទេវា”តិ។ តំ សុត្វា រាជា “តាត,
នាហំ តយា អានីតការណានិ ជាធាមិ, ចោរមេវ មេ ទេហី”តិ អាហា។ សោ
“រាជានំ វត្តិស្សមី”តិ អបរម្បិ ឧទាហរណំ អាហារិ។ ទេវ, បុព្វេ ឥមស្មីយេវ នគរេ
ឯកោ បុរិសោ បត្តនំ កត្វា បុត្តំ លភិ។ សោ បុត្តជាតកាលេ “បុត្តោ មេ
លទ្ធោ”តិ សោមនស្សជាតោ តំ ចោសេត្វា វយប្បត្តកាលេ ធារេន
សំយោជេត្វា អបរភាគេ ជំ បត្វា កម្មំ អធិដ្ឋាតុំ នាសត្តិ។ អថ នំ បុត្តោ “ត្វំ

កម្ពុំ កាតុំ ន សក្កោសិ, ឥតោ និក្ខមា”តិ គេហតោ នីហរិ។ សោ កិច្ចេន
កសិរេន ជីវិកំ កប្បន្តោ បរិទេវមាធា កាថមាហា -

៥៧.

“យេន ជាតេន នន្តិស្សំ, យស្ស ច ភវមិច្ឆិសំ;
សោ មំ យរា និច្ចភតិ, ជាតំ សរណតោ ភយ”ន្តិ។

តត្ថ សោ មន្តិ សោ បុត្តោ មំ យរតោ និច្ចភតិ នីហរតិ។ ស្វាហំ ភិក្ខុំ ចរិត្វា
ធុត្ថេន ជីវាមិ, សរណតោយេវ មេ ភយំ ឧប្បន្នន្តិ។

“មហារាជ, យថា បិតា នាម មហាល្លកោ បដិសេន បុត្តេន រក្ខិតត្តោ, ឯវំ
សញ្ញាបិ ជនបទោ រញ្ញា រក្ខិតត្តោ, ឥធិញ្ច ភយំ ឧប្បជ្ឈមាណំ សព្វសត្តេ រក្ខន្តស្ស
រញ្ញោ សន្តិកា ឧប្បន្នំ, ឥមីនា ការណេន ‘អសុកោ នាម ចោរោ’តិ ជាតាហិ,
ទេវា”តិ។ “តាត, នាហំ ការណំ វា អការណំ វា ជាតាមិ, ចោរំ វា មេ ទេហិ,
ត្វញ្ញេវ វា ចោរោ ហោហិ”តិ ឯវំ រាជា បុនប្បនំ មាណាវំ អនុយុត្តិ។ អថ នំ សោ
ឯវមាហា “កី បន, មហារាជ, ឯកំសេន ចោរគហណំ រោចថា”តិ? “អាម,
តាតា”តិ។ តេន ហិ “អសុកោ ច អសុកោ ច ចោរោ”តិ បរិសមន្តេ
បកាសេមីតិ។ “ឯវំ ករោហិ, តាតា”តិ។ សោ តស្ស វចនំ សុត្វា “អយំ រាជា
អត្តានំ រក្ខិតុំ ន ទេតិ, គណ្ហិស្សាមិ ធានិ ចោរ”ន្តិ សន្និបតិ តេ មហារាជេន
អាមន្តេត្វា ឥមា កាថា អាហា -

៥៨.

“សុណាន្តុ មេ ជានបទា, នេគមា ច សមាគតា;
យតោនកំ តទាទិត្តំ, យតោ ខេមំ តតោ ភយំ។

៥៩.

“រាជារីលុម្ពតេ រដ្ឋំ, ព្រាហ្មណោ ច បុរោហិតោ;
អត្តគុត្តារីហរថ, ជាតំ សរណតោ ភយ”ន្តិ។

តត្ថ យតោធនកំ តនាទិត្តន្តិ យំ ឧទកំ តនេវ អាទិត្តំ។ យតោ ខេមន្តិ យតោ
រាជតោ ខេមន ភវិតត្ថំ, តតោវ ភយំ ឧប្បន្នំ។ អត្តគុត្តារីហរថាតិ តុម្ពេ ឥនាទិ
អនាថា ជាតា, អត្តានំ មាវិនាសេថ, អត្តនាវ គុត្តា ហុត្វា អត្តនោ សន្តកំ
ធនធាន្ធំ រក្ខេថ, រាជា នាម មហាជនស្ស បដិសរណំ, តតោ តុម្ពាកំ ភយំ ឧប្បន្នំ,
រាជា ច បុរោហិតោ ច វិលោមខាទកកោរា, សថ ចោវ កណ្ឌិតុកាមត្ថ, ឥម
ទ្វេ គហេត្វា កម្មករណំ ករោថាតិ។

តេ តស្ស កថំ សុត្វា ចិន្តយីសុ “អយំ រាជា រក្ខណារហោបិ សមាធនោ
ឥនាទិ អញ្ញស្ស ឧបរិ ធនាសំ អាហោបេត្វា អត្តនោ កណ្ឌិតំ សយមេវ
ចោក្ខរណីយំ ឋបេត្វា ចោវ បរិយេសាបេតិ, ឥតោ ធានិ បដ្ឋាយ បុន
ចោរកម្មស្ស អករណត្ថាយ មារេម នំ ចាបរាជាន”ន្តិ។ តេ ធន្នាមុត្តរាទិហត្ថា
ឧដ្ឋាយ តត្ថេវ រាជានញ្ច បុរោហិតញ្ច ចោបេត្វា ជីវិតក្ខយំ ចាបេត្វា មហាសត្តំ
អភិសិញ្ញាត្វា រដ្ឋេ បតិជ្ឈបេសុ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា “អនច្ឆរិយំ, ឧចាសក, បជរិយំ
បទសញ្ញាននំ, ចោរាណាកបណ្ឌិតា ឯវំ អាកាសេ បទំ សញ្ញានីស្វ”តិ វត្វា
សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧចាសកោ ច
បុត្តោ ច សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ឈិតា។ តនា បិតា កស្សចោ អហោសិ,
បទកុសលមាណាវោ បន អហមេវ អហោសិន្តិ។

បទកុសលមាណាវជាតកកវណ្ណានា ធម្មា។

[៤៣៣] ៧. លោមសកស្សបជាតកកវណ្ណានា

អស្ស ឥន្ទសមោ រាជាតិ ឥន្ទ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឯកំ ឧគ្គល្លាតភិក្ខុំ
អារត្ត កលេសិ។ តញ្ញិ ភិក្ខុំ សត្តា “សច្ចំ កិវ ត្វំ ភិក្ខុ ឧគ្គល្លាតោសី” តិ បុច្ឆិត្វា
“សច្ច” ង្គិ វុត្តេ “ភិក្ខុ សិនេ កម្មនវាតោ កី បុរាណបណ្ឌានំ ន កម្មេស្សតិ,
យសសមមន្តិនោបិ សប្បវិសា អាយសក្សំ ចាបុណាន្តិ, កិលេសា នាមេតេ
បរិសុទ្ធសត្តេបិ សំកិលិដ្ឋេ ករោន្តិ, បតេវ តាធិស” ង្គិ វត្វា តេន យាបិតោ អតីតំ
អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ រដ្ឋំ ការេន្តេ ព្រហ្មទត្ថស្ស បុត្តោ
ព្រហ្មទត្ថកុមារោ នាម បុរោហិតបុត្តោ ច កស្សចោ នាម ទ្វេ សហាយកា
ហុត្វា ឯកាចរិយកុលេ សត្តសិប្បានិ ឧគ្គល្លាសុ។ អបរភាគេ ព្រហ្មទត្ថកុមារោ
បិតុ អច្ចយេន រដ្ឋេ បតិជ្ជាសិ។ កស្សចោ ចិន្តេសិ “មយ្ហំ សហាយោ រាជា ជាតោ,
ឥនានិ មេ មហាន្តំ ឥស្សរិយំ ធន្សតិ, កី មេ ឥស្សរិយេន, អហំ មាតាបិតរោ ច
រាជានញ្ច អាបុច្ឆិត្វា បព្ពជិស្សមី” តិ។ សោ រាជានញ្ច មាតាបិតរោ ច អាបុច្ឆិត្វា
ហិមវន្តំ បរិសិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា សត្តមេ ធូរេសេ អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ
ច និព្ពត្តេត្វា ឧញ្ញាចរិយាយ យាបេន្តោ វិហាសិ។ បព្ពជិតំ បននំ
“លោមសកស្សចោ” តិ សញ្ញានីសុ។ សោ បរមជិតិទ្រិយោ យោរតចោ
តាបសោ អហោសិ។ តស្ស តេជេន សក្កស្ស ភវនំ កម្មិ។ សក្កោ អារដ្ឋេន្តោ តំ
ធិស្វា ចិន្តេសិ “អយំ តាបសោ អតិរិយ ឧគ្គតេជោ សក្កភាវាបិ មំ ចារេយ្យ,
ពារាណសិរញ្ញា សទ្ធិំ ឯកតោ ហុត្វា តបមស្ស ភិន្ទិស្សមី” តិ។ សោ
សក្កានុភាវេន អឡ្ហត្តសមយេ ពារាណសិរញ្ញោ សិរគព្ពំ បរិសិត្វា
សកលគព្ពំ សរីរឫកាយ ឱភាសេត្វា រញ្ញោ សន្តិកេ អាកាសេ បិតោ “ឧដ្ឋេហិ,
មហារាជា” តិ រាជានំ បពោធនិ។ “កោសិ ត្វ” ង្គិ វុត្តេ “សក្កោហមស្មី” តិ
អាហា។ “កិមត្ថំ អាគតោសី” តិ? “មហារាជ, សកលជម្ពុជីបេ ឯករដ្ឋំ ឥច្ឆសិ, ន
ឥច្ឆសី” តិ? “កិស្ស ន ឥច្ឆាមី” តិ? អថ នំ សក្កោ “តេន ហិ លោមសកស្សបំ

អាណេត្វា បសុយាតយញ្ញំ យជាបេហិ, សក្កសមោ អជរាមរោ ហុត្វា
សកលជម្ពុធិបេ រជ្ជំ កាវេស្សសី” តិ វត្វា បឋមំ កាថមាហា -

២០.

“អស្ស ឥន្ទសមោ រាជ, អច្ចន្តំ អជរាមរោ;
សេច ភ្នំ យញ្ញំ យាដេយ្យ, ឥសី លោមសកស្សប” ត្ថិ។

តត្ថ អស្សាតិ ភវិស្សសិ។ យាដេយ្យាតិ សេច ភ្នំ អវញ្ញាយ តនតោ ឥសី
លោមសកស្សបំ អាណេត្វា យញ្ញំ យាដេយ្យសីតិ។

តស្ស វេចនំ សុត្វា រាជា “សាធ្វ” តិ សម្មជិច្ឆិ។ សក្កោ “តេន ហិ មា បបញ្ចំ
ករី” តិ វត្វា បក្កាមិ។ រាជា បុនទិវសេ សេយ្យំ នាម អមច្ចំ បក្កោសាបេត្វា
“សម្ម, មយ្ហំ បិយសហាយ កស្ស លោមសកស្សបស្ស សន្តិកំ គន្ធា មម
វេចនេន ឯវំ វេទេហិ ‘រាជា កិរ តុម្កេហិ បសុយាតយញ្ញំ យជាបេត្វា
សកលជម្ពុធិបេ ឯករាជា ភវិស្សតិ, តុម្កាកម្មិ យត្ថកំ បទេសំ ឥច្ឆេ, តត្ថកំ
ទស្សតិ, មយា សទ្ធិ យញ្ញំ យជិតុំ អាគច្ឆថា” តិ អាហា។ សោ “សាធុ, ទេវា” តិ
តាបសស្ស វេសនោកាសជាទន្តំ នគរេ ភេរី ចរាបេត្វា ឯកេន វេនចរកេន
“អហំ ជាធាមី” តិ វុត្ថ តំ បុរតោ កត្វា មហាន្តេន បរិវារេន តត្ថ គន្ធា ឥសី
វជ្ជិត្វា ឯកមន្តំ និសិទ្ធា តំ សាសនំ អាហោចេសិ។ អថ នំ សោ “សេយ្យ កី នាមេតំ
កថេសី” តិ វត្វា បជិត្តិបន្តោ ចតស្សោ កាថា អភាសិ -

២១.

“សសមុទ្ធិបរិយាយំ, មហី សាគរកុណ្ណាលំ;
ន ឥច្ឆេ សហ និទ្ទាយ, ឯវំ សេយ្យ វិជានហិ។

២២.

“ធីរត្ត តំ យសលាភំ, ធនលាភញ្ច ព្រាហ្មណៈ;
យាវុត្តិ វិនិចាតេន, អធម្មចរណោន វា។

៦៣.

“អបិ ចេ បត្តមាធាយ, អនកាហេ បរិព្ពជេ;
សាយេវ ជីវិកា សេយ្យោ, យា ចាធម្មេន វសនា។

៦៤.

“អបិ ចេ បត្តមាធាយ, អនកាហេ បរិព្ពជេ;
អញ្ញំ អហិសយំ លោកេ, អបិ រដ្ឋេន តំ វរ”ន្តិ។

តត្ថ សសមុទ្ធបរិយាយន្តិ សសមុទ្ធបរិក្ខេបំ។ សាគរកុណ្ឌលន្តិ ចត្តារោ
ធីបេ បរិក្ខេបិត្វា បិតសាគរេហិ កណ្តាលីយា បរិកុណ្ឌលេហិ វិយ
សមន្នាគតំ។ សហ និដ្ឋាយាតិ “ឥមិណ បសុយាតកម្មំ កត”ន្តិ ឥមាយ និដ្ឋាយ
សហ ចក្កវាឡបរិយន្តំ មហាបជរិ ន ឥច្ឆាមិតិ វទតិ។ យាវុត្តិ វិនិចាតេនាតិ
នរកេ វិនិចាតកម្មេន យា ច ជីវិតវុត្តិ ហោតិ, តំ ធីរត្ត, គរហាមិ តំ វុត្តិន្តិ
ធីបេតិ។ សាយេវ ជីវិកាតិ បព្ពជិតស្ស មត្តិកាបត្តំ អាធាយ បរយរាជិ
ឧបសង្កមិត្វា អាហារបរិយេសនជីវិការំ យសធនលាភតោ សតគុណោន
សហស្សគុណោន វរតរាតិ អត្ថោ អបិ រដ្ឋេន តំ វរន្តិ តំ អនការស្ស សតោ
អញ្ញំ អរិហិសន្តស្ស បរិព្ពជនំ សកលជម្ពុទីបរដ្ឋេនបិ វរន្តិ អត្ថោ។

អមធ្វោ តស្ស កជំ សុត្វា គន្ធា រញ្ជោ អាហេចេសិ។ តំ សុត្វា រាជា
“អនាគច្ឆន្តេ កី សក្កា កាតុ”ន្តិ តុណ្ហិ អហោសិ។ បុន សក្កោ អឡរត្តសមយេ
អាគន្ធា អាគាសេ វត្វា “កី, មហារាជ, លោមសកស្សបំ អានេត្វា យញ្ញំ ន
យជាបេសី”តិ អាហា។ “មយា បេសិតោបិ នាគច្ឆតី”តិ។ “តេន ហិ, មហារាជ,

អត្តនោ ជីតវំ ចន្ទវតី កុមារិកំ អលង្ករិត្វា សេយ្យំ តថេវ បេសេត្វា ‘សចេ កិរ
 អាគន្ធា យញ្ញំ យជិស្សសិ, រាជា តេ ឥមំ កុមារិកំ ធន្សតី”តិ វេទាបេហិ, អធ្លា
 សោ កុមារិកាយ បជិតទ្ធិត្តោ ហុត្វា អាគន្ធិស្សតី”តិ។ រាជា “សាធ្វ”តិ
 សម្បជិត្វា បុនទិវសេ សេយ្យស្ស ហេតុ ជីតវំ អនាសិ។ សោ រាជជីតវំ
 គហេត្វា តត្ថ គន្ធា ឥសី វេទិត្វា បជិសន្តារំ កត្វា ទេវច្ឆរបជិភាគំ រាជជីតវំ
 តស្ស ធន្សេត្វា ឯកមន្តំ អជ្ឈាសិ។ អថ ឥសី ឥន្ទ្រិយានិភិត្វា តំ ឌីលោកេសិ,
 សហ ឌីលោកេនេនេវ បជិតទ្ធិត្តោ ហុត្វា ឈានា បរិហាយិ។ អមធ្វោ តស្ស
 បជិតទ្ធិត្តការំ ញាត្វា “ភន្តេ, សចេ កិរ យញ្ញំ យជិស្សថ, រាជា តេ ឥមំ ទារិកំ
 ចាទបរិចារិកំ កត្វា ធន្សតី”តិ អាហា។ សោ កិលេសវសេន កម្មន្តោ “ឥមំ កិរ
 មេ ធន្សតី”តិ អាហា។ “អាម, យញ្ញំ យជន្តស្ស តេ ធន្សតី”តិ។ សោ “សាធ្ម ឥមំ
 លកន្តោ យជិស្សមី”តិ វេត្វា តំ គហេត្វា សហោវ ជជាហិ អលង្កតវេ អភិរុយ្ហ
 ពារាណាសី អគមាសិ។ រាជាបិ “អាគន្ធិតិ កិរា”តិ សុត្វា យញ្ញារាជេ កម្មំ
 បជ្ជបេសិ។ អថ នំ អាគតំ ធិស្វា “សេ យញ្ញំ យជាហិ, អហំ ឥន្ទសមោ ភវិស្សមិ,
 យញ្ញបរិយោសានេ តេ ជីតវំ ធន្សមី”តិ អាហា។ កស្សថោ “សាធ្វ”តិ
 សម្បជិត្វិ។ អថ នំ រាជា បុនទិវសេ តំ អាទាយ ចន្ទវតិយា សន្ធិយេវ យញ្ញារាជំ
 គតោ។ តត្ថ ហត្ថិអស្សឧសភាធិសព្ពចតុប្បទា បជិចាជិយា បបិតារំ អហោសុំ។
 កស្សថោ តេ សព្ពេ ហានិត្វាវ យាតេត្វា យញ្ញំ យជិតុំ អារភិ។ អថ នំ តត្ថ
 សន្និបតិតោ មហាជនោ ធិស្វា “ឥទំ តេ លោមសកស្សប អយុត្តំ អប្បតិវ្វបំ, កី
 នាមេតំ ករោសី”តិ វេត្វា បរិទេវន្តោ ទ្វេ គាថា អភាសិ -

៦៥.

“ពលំ ចន្ទោ ពលំ សុរិយោ, ពលំ សមណាព្រាហ្មណៈ;
 ពលំ វេលា សមុទ្ធស្ស, ពលាតិពលមិត្តិយោ។

៦៦.

“យថា ឧគ្គតបំ សន្តំ, ឥសី លោមសកស្សបំ;
បិតុ អត្តា ចន្ទវតី, វាជបេយ្យំ អយាជយី”តិ។

តត្ថ ពលំ ចន្ទោ ពលំ សុរិយោតិ មហាន្តការវិធមនេ អញ្ចំ ពលំ នាម នត្ថិ,
ចន្ទិមសុរិយាវេត្ថ ពលវន្តោតិ អត្តោ។ សមណាព្រាហ្មណាតិ
ឥដ្ឋានិដ្ឋវិសយវេកសហនេ ខន្តិពលព្រាហ្មណពលេន សមន្នាគតា
សមិតថាបពាហិតថាថា សមណាព្រាហ្មណា។ ពលំ វេលា សមុទ្ធស្សាតិ
មហាសមុទ្ធស្ស ឧត្តវិតុំ អនត្វា ឧទកំ អារិវត្វា វិជានេតុំ សមត្ថតាយ វេលា
ពលំ នាម។ ពលាតិពលមិត្តិយោតិ ឥត្តិយោ បនវិសនព្រាណេបិ អវីតរាគេ
អត្តនោ វសំ អានេត្វា វិជានេតុំ សមត្ថតាយ តេហិ សព្វេហិ ពលេហិបិ
អតិពលា នាម, សព្វពលេហិ ឥត្តិពលមេវ មហាន្តន្តិ អត្តោ។ យថាតិ យស្មា។
បិតុ អត្តាតិ បិតុ វុឡិអត្តាយ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - យស្មា ឥមំ ឧគ្គតបំ សមាជំ
សីលាទិគុណានំ ឯសិតត្តា ឥសី អយំ ចន្ទវតី និស្សីលំ កត្វា បិតុ វុឡិអត្តាយ
វាជបេយ្យំ យញ្ចំ យាជេតិ, តស្មា ជានិតត្ថមេតំ “ពលាតិពលមិត្តិយោ”តិ។

តស្មី សមយេ កស្សទោ យញ្ចំ យជនត្តាយ “មជ្ឈលហត្ថី គីវាយំ
បហាវិស្សមី”តិ ឧគ្គរតនំ ឧត្តិបិ។ ហត្ថី តំ ទិស្វា មរណភយតន្តិតោ មហារវំ
វិ។ តស្ស វំ សុត្វា សេសាបិ ហត្ថិអស្សឧសភាទយោ មរណភយតន្តិតា
ភយេនវិវិសុ។ មហាជនោបិ វិវិ។ កស្សទោ តំ មហាវិវំ សុត្វា សំវេកប្បត្តោ
ហុត្វា អត្តនោ ជជាទីនិ ឱលោកេសិ។ អថស្ស ជជាមស្សកង្ខលោមាទិ
ចាកជានិ អហោសុំ។ សោវិប្បជិសារី ហុត្វា “អនន្ទបំ វត មេ ចាបកម្មំ កត”ន្តិ
សំវេកំ បកាសេន្តោ អជ្ឈមំ កាថមាហា -

៦៧.

“តំ លោកបកតំ កម្មំ, កដុកំ កាមហេតុកំ;
តស្ស មូលំ គវេសីស្សំ, ធម្មំ រាគំ សពន្ធន”ន្តិ។

តស្សត្ថោ - មហារាជ, យំ ឯតំ មយា ចន្ទវតីយា លោភំ ឧប្បាទេត្វា តេន
លោភេន បកតំ កាមហេតុកំ ចាបកំ, តំ កដុកំ តិខិណ្ឌវិចាកំ។ តស្សបំ
អយោនិសោមនសីការសង្ខាតំ មូលំ គវេសីស្សំ, អលំ មេ ឥមិនា ខត្តេន,
បញ្ញាខត្តំ ជីហវិត្វា សុភនិមិត្តពន្ធនេន សន្ធិំ សពន្ធនំ រាគំ ធិន្ទិស្សមីតិ។

អថ នំ រាជា “មា ភាយិ សម្ម, ឥនានិ តេ ចន្ទវតី កុមារិញ្ច រដ្ឋញ្ច
សត្តវតនរាសិញ្ច ទស្សមិ, យជាហិ យញ្ញ”ន្តិ អាហា។ តំ សុត្វា កស្សថា “ន មេ,
មហារាជ, ឥមិនា កិលេសេន អត្ថោ”តិ វត្វា ឱសានកាជមាហា -

៦៨.

“ធិវត្ថុ កាមេ សុពហូបិ លោកេ, តថោវ សេយ្យេ កាមគុណោហិ រាជ;
តថោ ករិស្សមិ បហាយ កាមេ, តវេវ រដ្ឋំ ចន្ទវតី ច ហោតូ”តិ។

តត្ថ សុពហូបិ តិ អតិពហុកេបិ។ តថោ ករិស្សមីតិ សីលសំយមតបមេវ
ករិស្សមិ។

សោ ឯវំ វត្វា កសិណំ សមន្នាហវិត្វា នដ្ឋវិសេសំ ឧប្បាទេត្វា អាកាសេ
បល្លង្កេន និសីទិត្វា រញ្ជោ ធម្មំ ទេសេត្វា “អប្បមត្ថោ ហោហី”តិ ឱវទិត្វា
យញ្ញាវាជំវិទ្ធិសាបេត្វា មហាជនស្ស អភយនានំ ទាបេត្វា រញ្ជោ យាចន្តស្សេវ
ឧប្បតិទ្វា អត្ថនោ វសនដ្ឋានមេវ គន្ធា យាវជីវំ វត្វា អាយុបរិយោសានេ
ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មនេសនំ អាហារិក្ខា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឌិតិកិក្ខុ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។
តទា សេយ្យោ មហាអមន្ទោ សារិបុត្តោ អហោសិ, លោមសកស្សតោ បន
អហមេវ អហោសិន្តិ។

លោមសកស្សបជាតកវណ្ណានា សត្តមា។

[៤៣៤] ៨. ចក្កវាកជាតកវណ្ណានា

កាសាយវុត្តតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិចារន្តោ ឯកំ លោលភិក្ខុំ អារព្ភ
កថេសិ។ សោ កិវ លោលោ អហោសិ បច្ចយលុទ្ធោ, អាចរិយុបជ្ឈយវត្តាធិនិ
ធម្មត្វា ចាតោវ សាវត្ថី បរិសិក្ខា វិសាខាយ គេហោ អនេកខាទនិយបរិវា
យាគុំ បិវិត្វា នាទគ្គរសសាលិមំសោទនំ ភុណ្ឌិត្វាបិ តេន អតិត្តោ តតោ
ច្ចឡុអនាថបិណ្ឌិកស្ស មហាអនាថបិណ្ឌិកស្ស កោសលវញ្ញោតិ តេសំ
តេសំ និវេសនានិ សន្ធាយ វិចារិ។ អថេកធិវសំ តស្ស លោលភាវំ អារព្ភ
ធម្មសកាយំ កថំ សមុជ្ជាបេសុំ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតរហិ
កថាយ សន្និសិន្នា” តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា” តិ វុត្ត តំ ភិក្ខុំ បក្កោសាបេត្វា
“សច្ចំ កិវ ត្វំ ភិក្ខុ លោលោ” តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ចំ, ភន្តេ” តិ វុត្ត “ភិក្ខុ កស្មា
លោលោសិ, បុព្វេបិ ត្វំ លោលភាវេន ពារាណសិយំ ហត្ថិកុណាចាធិនិ ខាធិត្វា
វិចារន្តោ តេហិ អតិត្តោ តតោ និក្ខមិត្វា គង្គាតិវេ វិចារន្តោ ហិមវន្តំ បវដ្ឋោ” តិ
វត្វា អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មនុត្ត រដ្ឋំ កាវេន្តេ ឯកោ លោលកាកោ
ពារាណសិយំ ហត្ថិកុណាចាធិនិ ខាធិត្វា វិចារន្តោ តេហិ អតិត្តោ “គង្គាគុលេ
មជ្ជមតំ ខាធិស្សមី” តិ គន្ធា តត្ថ មតមច្ឆេ ខាធន្តោ កតិចាហំ វសិត្វា ហិមវន្តំ

បរិស័ត្វា នាធាដលាដលាធិ ខាធន្តោ ពហុមជ្ជកជ្ជបំ មហាន្តំ បទុមសរំ បត្វា
តត្ថ សុវណ្ណាវណ្ណា ទ្វេ ចក្កវាកេ សេវាលំ ខាធិត្វា វសន្តេ ទិស្វា “ឥមេ អតិរិយ
វណ្ណាសម្បជ្ជា សោភគ្គប្បត្តា, ឥមេសំ កោជនំ មនាបំ ភវិស្សតិ, ឥមេសំ កោជនំ
បុច្ឆិត្វា អហម្មិ តនេវ ភុព្វិត្វា សុវណ្ណាវណ្ណា ភវិស្សមី” តិ ចិន្តិត្វា តេសំ
សន្តិកំ គន្ធា បដិសន្ធារំ កត្វា ឯកស្មី សាខបរិយន្តេ និសីទិត្វា តេសំ
បសំសនបដិសំយុត្តំ កថំ កថេន្តោ បឋមំ គាថមាហា -

៦៩.

“កាសាយវត្ថេ សកុណោ វនាមិ, ទុវេ ទុវេ នន្ទមនេ ចរន្តេ;
កំ អណ្ណាជំ អណ្ណាជា មាណុសេសុ, ជាតី បសំសន្តិ តទិដ្ឋ្យ ព្រាថា” តិ។

តត្ថ កាសាយវត្ថេ តិ សុវណ្ណាវណ្ណា កាសាយវត្ថេ រិយ។ ទុវេ ទុវេ តិ ទ្វេ ទ្វេ
ហុត្វា។ នន្ទមនេ តិ តុដ្ឋចិត្តេ។ កំ អណ្ណាជំ អណ្ណាជា មាណុសេសុ ជាតី បសំសន្តិ តិ
អម្ពោ អណ្ណាជា តុម្ពោ មនុស្សេសុ បសំសន្តា កំ អណ្ណាជំ ជាតី កតរំ នាម
អណ្ណាជន្តិ វត្វា បសំសន្តិ, កំ សកុណំ នាមាតិ វត្វា តុម្ពោ មនុស្សានំ អន្តវេ
វណ្ណាន្តិ តិ អត្តោ។ “កំ អណ្ណាជំ អណ្ណាជា មាណុសេសុ” តិ បិ ចាហោ។ តស្សត្តោ -
តុម្ពោ អណ្ណាជេសុ ច មាណុសេសុ ច កតរំ អណ្ណាជន្តិ វត្វា បសំសន្តិ តិ។

តំ សុត្វា ចក្កវាកោ ទុតិយំ គាថមាហា -

៧០.

“អម្ពោ មនុស្សេសុ មនុស្សហីស, អនុព្ពតេ ចក្កវាកេ វទន្តិ;
កល្យាណភាវម្ពោ ទិដេសុ សម្មតា, អភិវុទា វិចរាម អណ្ណាវេ” តិ។

តត្ថ មនុស្សហីសាតិ កាកោ មនុស្សេ ហីសាតិ វិហោវេតិ, តេន នំ ឯវំ
អាលបតិ។ អនុព្ពតេ តិ អញ្ញាមញ្ញំ អនុគតេ សម្ពោទមាណេ រិយសំវាសេ។

ចក្កវាគេតិ ចក្កវាកា នាម សា អណ្ណាជជាតីតិ បសំសន្តិ វណ្ណាន្តិ កថេន្តិ។
ទិដេស្វតិ យត្ថកា បក្ខិនោ នាម, តេសុ មយំ “កល្យាណភាវា”តិបិ មនុស្សេសុ
សម្មតា។ ទុតិយេ អត្ថវិកប្ប មនុស្សេសុ អម្ពេ “ចក្កវាកា”តិបិ វណ្ណាន្តិ, ទិដេសុ
បន មយំ “កល្យាណភាវា”តិ សម្មតា, “កល្យាណភាវា”តិ នោ ទិដា វណ្ណាន្តិ
អត្ថោ។ អណ្ណាវេតិ ឥមស្មី ឋានេ សរោ “អណ្ណាវោ”តិ វុត្ថោ, ឥមស្មី បទុមសរោ
មយមេវ ទ្វេ ជនា បរេសំ អហិសនតោ អភិរូចា វិចរាមាតិ អត្ថោ។ ឥមស្សយ
បន កាថាយ ចតុត្ថបទំ “ន យាសហេតុបិ ករោម ចាប”ន្តិ បឋន្តិ។ តស្សត្ថោ -
យស្មា មយំ យាសហេតុបិ ចាបំ ន ករោម, តស្មា “កល្យាណភាវា”តិ អម្ពេ
មនុស្សេសុ ច ទិដេសុ ច សម្មតា។

តំ សុត្វា កាកោ តតិយំ កាថមាហា -

៧១.

“កី អណ្ណាវេ កានិ ជលានិ ភុញ្ញោ, មំសំ កុតោ ខាធិច ចក្កវាកា;
កី ភោជនំ ភុញ្ញោ វោ អនោមា, ពលញ្ចា វណ្ណោ ច អនប្បរូចា”តិ។

តត្ថ កិច្ចិ បុច្ឆាវសេន អាលបនំ, កី ភោ ចក្កវាកាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ អណ្ណាវេតិ
ឥមស្មី សរោ។ ភុញ្ញោតិ ភុញ្ញោ, កី ភុញ្ញោតិ អត្ថោ មំសំ កុតោ ខាធិចាតិ
កតវចាណានំ សរីរតោ មំសំ ខាធិច។ ភុញ្ញោ វោតិ វោកាកោ និចាតមត្តំ,
បរេបទេន វាស្ស សម្ពន្ធា “ពលញ្ចា វា វណ្ណោ ច អនប្បរូចា”តិ។

តតោ ចក្កវាកោ ចតុត្ថំ កាថមាហា -

៧២.

“ន អណ្ណាវេ សន្តិ ជលានិ ធម្មំ, មំសំ កុតោ ខាធិតុំ ចក្កវាកេ;
សេវាលភក្ខម្ហ អចាណភោជនា, ន យាសហេតុបិ ករោម ចាប”ន្តិ។

តត្ថ ចក្កវាគេតិ ចក្កវាកស្ស។ អចារណភោជនាតិ
ចារណករហិតឧទកភោជនា។ អម្ពាភញ្ញិ សេវាលញ្ញេវ ឧទកញ្ញ ភោជនន្តិ
នស្សេតិ។ ន ឃាសហេតុតិ តុម្ពាទិសាវិយ មយំ ឃាសហេតុ ចាបំ ន
ករោមាតិ។

តតោ កាកោ ទ្វេ គាថា អភាសិ -

៧៣.

“ន មេ ឥទំ រុច្ឆតិ ចក្កវាក, អស្មី ភវេ ភោជនសន្និកាសោ;
អហោសិ បុព្វេ តតោ មេ អញ្ញថា, ឥច្ឆេវ មេ វិមតិ ឯត្ថ ជាតា។

៧៤.

“អហម្មិ មំសានិ ជលានិ ភុញ្ញេ, អន្នានិ ច លោណិយតេលិយានិ;
រសំ មនុស្សសុ លភាមិ ភោត្តំ, សូរោវ សន្តាមមុខំ វិជេត្វា;
ន ច មេ តាទិសោ វណ្ណោ, ចក្កវាក យថា តវា”តិ។

តត្ថ ឥទន្តិ ឥទំ តុម្ពាកំ ភុញ្ញនភោជនំ មយ្ហំ ន រុច្ឆតិ។ អស្មី ភវេ
ភោជនសន្និកាសោតិ ឥមស្មី ភវេ ភោជនសន្និកាសោ យំ ឥមស្មី ចក្កវាកភវេ
ភោជនំ, ត្វំ តេន សន្និកាសោ តំសទិសោ តទន្ធុចោ អហោសិ, អតិវិយ
បសន្នសរីរោសីតិ អត្ថោ។ តតោ មេ អញ្ញថាតិ យំ មយ្ហំ បុព្វេ តុម្ពេ ទិស្វាវ ឯតេ
ឯត្ថ ឆានាវិជានិ ជលានិ ចេវ មច្ឆមំសញ្ញា ខាទន្តិ, តេន ឯវំ សោភគ្គប្បត្តាតិ
អហោសិ, ឥទានិ មេ តតោ អញ្ញថា ហោតីតិ អត្ថោ។ ឥច្ឆេវ មេតិ ឯតេនេវ មេ
ការណេន ឯត្ថ តុម្ពាកំ សរីរវណ្ណាវិមតិ ជាតា “កជំ នុខោ ឯតេ ឯវុបំ
លូខភោជនំ ភុញ្ញន្តា វណ្ណាវណ្ណោ ជាតា”តិ។ អហម្មិ តិ អហញ្ញិ, អយមេវ វា
ចាហោ។ ភុញ្ញេតិ ភុញ្ញាមិ។ អន្នានិ ចាតិ ភោជនានិ ច។ លោណិយតេលិយានីតិ

លោណាតេលយុត្តានិ។ រសន្តិ មនុស្សសុ បរិភោគំ បណ្ឌិតរសំ។ វិជេត្វាតិ
យថា សូរោវីរយោធាសង្គ្រាមមុខំវិជេត្វាវិលុម្បិត្វា បរិភូញ្ចតិ, តថា
វិលុម្បិត្វា បរិភូញ្ចាមីតិ អត្ថោ។ យថា តវាតិ ឯវំ បណ្ឌិតំ ភោជនំ ភូញ្ចន្តស្សបិ
មម តាធិសោ វល្លោ ឆត្ថិ, យាធិសោ តវ វល្លោ, តេន តវ វចនំ ន សទ្ធមាមីតិ
ធីបេតិ។

អថស្ស វល្លាសម្បត្តិយា អភាវការណំ អត្ថនោ ច ភាវការណំ កថេន្តោ
ចក្កវាកោ សេសតាថា អភាសិ -

៧៥.

“អសុទ្ធកក្ខាសិ ខណ្ឌានុចាតិ, កិច្ចេន តេ លព្ពតិ អន្ធចានំ;
ន តុស្សសី រុក្ខជលេហិ ធម្មំ, មំសានិ វា យានិ សុសានមជ្ឈេ។

៧៦.

“យោ សាហាសេន អធិគម្ម ភោគេ, បរិភូញ្ចតិ ធម្មំ ខណ្ឌានុចាតិ;
តតោ ឧបក្កោសតិ នំ សភាវោ, ឧបក្កុដ្ឋោ វល្លាពលំ ជហាតិ។

៧៧.

“អប្បម្បិ ចេ និត្តតិ ភូញ្ចតិ យធិ, អសាហាសេន អបរូបយាតិ;
ពលញ្ចា វល្លោ ច តទស្ស ហោតិ, ន ហិ សព្វោ អាហារមយេន
វល្លោ”តិ។

តត្ថ អសុទ្ធកក្ខាសីតិ ត្វំ ថេនេត្វា វព្វេត្វា ភក្ខនតោ អសុទ្ធកក្ខា អសិ។
ខណ្ឌានុចាតិ បមាធក្ខណោ អនុបតនសីលោ។ កិច្ចេន តេតិ តយា ធុក្ខន
អន្ធចានំ លព្ពតិ។ មំសានិ វា យានិ តិ យានិ វា សុសានមជ្ឈេ មំសានិ, តេហិ ន
តុស្សសី។ តតោតិ បច្ឆា។ ឧបក្កោសតិ នំ សភាវោតិ អត្ថាវ តំ បុគ្គលំ គរហិ។

ឧបក្កដាតិ អត្តនាមិ បរេហិមិ ឧបក្កដា គរហិតោវិប្បជិសាវិតាយ វណ្ណញ្ច
ពលញ្ច ជហាសិ។ និព្វតិ ភុញ្ញតិ យទីតិ យទិ បន បរំ អវិហេវេត្វា អប្បកម្មិ
ធម្មលទ្ធិំ និព្វតិកោជនំ ភុញ្ញតិ។ តទស្ស ហោតិ តទា អស្ស បណ្ឌិតស្ស
សរីរេ ពលញ្ច វណ្ណា ច ហោតិ។ អាហារមយេនាតិ នានប្បការេន
អាហារេនេវ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - ភោ កាក, វណ្ណា នាមេស ចតុសមុដ្ឋានោ,
សោ ន អាហារមត្ថេនេវ ហោតិ, ឧតុចិត្តកម្មេហិមិ ហោតិយេវាតិ។

ឯវំ ចក្កវាកោ អនេកបរិយាយេន កាកំ គរហិ។ កាកោ ហរាយិត្វា “ន
មយ្ហំ តវ វណ្ណេន អត្តោ, កា កា”តិ វស្សន្តោ បលាយិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សទ្ធានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ លោលភិក្ខុ អនាគាមិជលេ បតិជ្ជហិ។ តទា
កាកោ លោលភិក្ខុ អហោសិ, ចក្កវាកី វហុលមាតា, ចក្កវាកោ បន
អហមេវ អហោសិន្តិ។

ចក្កវាកជាតកវណ្ណានា អដ្ឋមា។

[៤៣៥] ៩. ហលិទ្ធិរាគជាតកវណ្ណានា

សុតិភិក្ខុន្តិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ បុល្លកុមារិកាបលោកនំ អារត្ត
កថេសិ។ វត្ថុ តេរសកនិចាតេ ចូឡនារទជាតកេ (ជា. ១.១៣.៤០ អាទយោ)
អារិ ភវិស្សតិ។ អតីតវត្ថុម្ហិ បន សា កុមារិកា តស្ស តាបសកុមារស្ស សីលំ
ភិទ្ធិត្វា អត្តនោ វសេ បិតការំ ញ្ញត្វា “ឥមំ វញ្ញេត្វា មនុស្សបថំ នេស្សមី”តិ
ចិន្តេត្វា “រូចាទិកាមគុណាវិរហិតេ អវញ្ញោ រក្ខិតសីលំ នាម ន មហាប្បលំ
ហោតិ, មនុស្សបថេ រូចាទិនំ បច្ចុប្បដ្ឋានេ មហាប្បលំ ហោតិ, ឯហិ មយា សទ្ធិ
តត្ថ គន្ធា សីលំ រក្ខាហិ, កី តេ អវញ្ញោ”តិ វត្វា បឋមំ កាថមាហា -

៧៨.

“សុតិវុតិក្ខុ អរញ្ញម្ហិ, បន្តម្ហិ សយនាសនេ;
យេ ច គាមេ តិវុតិក្ខុន្តិ, តេ ឧឡារតរា តយា” តិ។

តត្ថ សុតិវុតិក្ខុន្តិ សុដ្ឋ អធិវាសនំ។ តិវុតិក្ខុន្តិ សីតាធិនិ អធិវាសេន្តិ។

តំ សុត្វា តាបសកុមារោ “បិតា មេ អរញ្ញំ គតោ, តស្មី អាគតេ តំ
អាបុត្តិក្វា គមិស្សមិ” តិ អាហា។ សា ចិន្តេសិ “បិតា កិរស្ស អត្ថិ, សចេ មំ សោ
បស្សិស្សតិ, កាជកោជិយា មំ ចោបេត្វាវិនាសំ ចាបេស្សតិ, មយា បឋមមេវ
គន្តព្ព” តិ។ អថ នំ សា “តេន ហិ អហំ មគ្គសញ្ញំ កុរុមាធា បឋមតវំ គមិស្សមិ,
ត្វំ បន្ទា អាគន្ទាហិ” តិ វត្វា អគមាសិ។ សោ តស្សា គតកាលេ នេវ ធារុនិ
អាហារិ, ន ចានីយំ, ន បរិភោជនីយំ ឧបជ្ឈាបេសិ, កេវលំ បជ្ឈាយន្តោវ និសីទិ,
បិតុ អាគមនកាលេ បច្ចុគ្គមនំ នាកាសិ។ អថ នំ បិតា “ឥត្ថីនំ វសំ គតោ
ឯសោ” តិ ញត្វាបិ “កស្មា តាត, នេវ ធារុនិ អាហារិ, ន ចានីយំ, ន បរិភោជនីយំ
ឧបជ្ឈាបេសិ, បជ្ឈាយន្តោយេវ បន និសិទ្ធនាសី” តិ អាហា។ អថ នំ តាបសកុមារោ
“តាត, អរញ្ញោ កិរ វត្ថិតសីលំ នាម ន មហាប្បលំ ហោតិ, មនុស្សបថេ មហាប្បលំ,
អហំ តត្ថ គន្ធាសីលំ វត្ថិស្សមិ, សហាយោ មេ មំ ‘អាគន្ទេយ្យាសី’ តិ វត្វា
បុរតោ គតោ, អហំ តេនេវ សទ្ធិ គមិស្សមិ, តត្ថ បន វសន្តេន មយា កតរោ
បុរិសោ សេវិតតោ” តិ បុច្ឆន្តោ ធុតិយំ កាថមាហា -

៧៩.

“អរញ្ញា កាមមាគម្ម, កីសីលំ កីវតំ អហំ;
បុរិសំ តាត សេវេយ្យំ, តំ មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតោ” តិ។

អថស្ស បិតា កថេន្តោ សេសតាថា អភាសិ -

៨០.

“យោ តេ វិស្សាសយេ តាត, វិស្សាសញ្ចា ឧមេយ្យ តេ;
សុស្ស្សី ច តិទិក្ខំ ច, តំ ភជេហិ ឥតោ គតោ។

៨១.

“យស្ស កាយេន វាចាយ, មនសា នត្ថិ ទុក្ខជំ;
ឧរសីវ បតិជ្ឈាយ, តំ ភជេហិ ឥតោ គតោ។

៨២.

“យោ ច ធម្មេន ចរតិ, ចរន្តោបិ ន មញ្ញាតិ;
វិសុទ្ធការី សប្បញ្ញំ, តំ ភជេហិ ឥតោ គតោ។

៨៣.

“ហលិទ្ធិរាគំ កបិចិត្តំ, បុរិសំ រាគវិរាគិនំ;
តាធិសំ តាត មា សេវិ, និម្មនុស្សម្បិ ចេ សិយា។

៨៤.

“អាសីវិសំវ កុបិតំ, មីទ្គ្ហលិត្តំ មហាបដំ;
អារកា បរិវន្នេហិ, យានីវ វិសមំ បដំ។

៨៥.

“អនត្តា តាត វឡន្តិ, ពាលំ អច្ចុបសេវតោ;
មាស្ស ពាលេន សំគន្ធិ, អមិត្តេនេវ សត្តនា។

៨៦.

“តំ តាហំ តាត យាចាមិ, ករស្ស វេចនំ មម;

មាស្ស ពាលេន សំគង្គិ, ធុត្តោ ពាលេហិ សង្កមេ"តិ។

តត្ថ យោ តេ វិស្សាសយេតិ យោ តវ វិស្សាសេយ្យ។ ខមេយ្យ តេតិ យោ ច
តវ អត្ថនិ តយា កតំ វិស្សាសំ ខមេយ្យ។ សុស្ស្រសី ច តិច្ឆិក្ខុ ចាតិ តវ វចនំ
សុស្ស្រសាយ ចេវ វចនាធិវាសនេន ច សមន្នាគតោ ភវេយ្យាតិ អត្តោ។ ឧរសីវ
បតិជ្ជាយាតិ យថា មាតុ ឧរសី បុត្តោ បតិជ្ជាតិ, ឯវំ បតិជ្ជហិត្វា អត្តនោ មាតវ
វិយ មញ្ញមាណោ តំ ភវេយ្យាសីតិ វទតិ។ យោ ច ធម្មេន ចរតីតិ យោ តិវិជេន
សុចរិតេន ធម្មេន ភវិយតិ។ ន មញ្ញតីតិ តថា ចរន្តោបិ "អហំ ធម្មំ ចរាមី"តិ
មាណំ ន ករោតិ។ វិសុទ្ធការិណ្ឌិ វិសុទ្ធានំ ទសកុសលកម្មបថាណំ ការកំ។

រាគវិរាគិនន្តិ រាគិនញ្ចា វិរាគិនញ្ចា រដ្ឋិត្វា តំខណោញ្ចេវ វិរដ្ឋនសភាវំ។
និម្មនុស្សម្បិ ចេ សិយាតិ សចេបិ សកលជម្ពុធិបតលំ និម្មនុស្សំ ហោតិ,
សោយេវ ឯកោ មនុស្សោ តិជ្ជតិ, តថាបិ តាធិសំ មា សេវិ។ មហាបថន្តិ
គូចមក្ខិតំ មគ្គំ វិយ។ យានីវាតិ យានេន គច្ឆន្តោ វិយ។ វិសមន្តិ
និទ្ទឌុតខាលាចាសាលាធិវិសមំ។ ពាលំ អច្ចុបសេវតោតិ ពាលំ អប្បញ្ញំ
អតិសេវន្តស្ស។ សព្ពនាតិ តាត, ពាលេន សហ សំវាសោ នាម អមិត្តសំវាសោ
វិយ សព្ពនា និច្ចកាលមេវ ធុត្តោ។ តំ តាហន្តិ តេន ការណេន តំ អហំ។

សោ ឯវំ បិតរា ឡីវទិតោ "តាត, អហំ មនុស្សបថំ គត្វា តុម្ពាធិសេ បណ្ឌិតេ
ន លភិស្សមិ, តត្ថ គន្ធី ភាយាមិ, ឥដេវ តុម្ពាកំ សន្តិកេ វសិស្សមី"តិ អាហា។
អថស្ស ភិយ្យេបិ ឡីវទំ ទត្វា កសិណាបរិកម្មំ អាចិត្តិ។ សោ ន ចិរស្សេវ
អភិញ្ញាសមាបត្តិយោ និព្ពត្តត្វា សទ្ធិំ បិតរា ព្រហ្មលោកបរាយណោ
អហោសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហារិក្ខា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កល្លាតភិក្ខុ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។

តទា តាបសកុមារោ ឧក្កល្លាតភិក្ខុ អហោសិ, កុមារិកា បុល្ល កុមារិការ, បិតា តាបសោ បន អហាមេវ អហោសិន្តិ។

ហលិទ្ធិរាគជាតកវណ្ណានា នវមា។

[៤៣៦] ១០. សមុគ្គជាតកវណ្ណានា

កុតោ នុ អាគច្ឆថាតិ ឥទំ សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ឧក្កល្លាតភិក្ខុំ អារព្ភ
កថេសិ។ តញ្ញិ សត្តា “សច្ចំ កិវ ភិក្ខុ ឧក្កល្លាតោសិ” តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ចំ,
ភន្តេ” តិ វុត្តេ “កស្មា ភិក្ខុ មាតុកាមំ បត្តេសិ, មាតុកាមោ នាមេស អសញ្ញោ
អកតញ្ញូ, បុព្វេ ទានវរក្ខសា គិលិក្ខា កុច្ឆិនា បរិហារន្តាបិ មាតុកាមំ វក្ខិតុំ
ឯកបុរិសនិស្សិតំ កាតុំ នាសក្ខីសុ, តុំ កថំ សក្ខីស្សសី” តិ វត្ថុ អតីតំ អាហារិ។

អតីតេ ពារាណាសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ រដ្ឋំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាមេ បហាយ
ហិមវន្តំ បរិសិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា
ជលាជលេន យាបេន្តោ វិហាសិ។ តស្ស បណ្ណាសាលាយ អវិទូរេ ឯកោ
ទានវរក្ខសោ វសេតិ។ សោ អន្តរន្តរា មហាសត្តំ ឧបសង្កមិត្វា ធម្មំ សុណាតិ,
អជីវិយំ បន មនុស្សនំ សញ្ញារណាមគ្គេ វត្ថុ អាគតាគតេ មនុស្សេ គហេត្វា
ខាទតិ។ តស្មី កាលេ ឯកា កាសិរដ្ឋេ កុលជិតា ឧត្តមរូបជរា អញ្ញាតវស្មី
បច្ឆន្តកាមេ និវុត្តា ហោតិ។ តស្ស ឯកទិវសំ មាតាបិតុនំ ទស្សនត្ថាយ គន្ធា
បច្ឆាគមនកាលេ បរិវារមនុស្សេ ទិស្វា សោ ទានវោ ភេរវរូបេន បក្ខន្ធិ។
មនុស្សភីតា គហិតគហិតាវុធានិ ធម្មេត្វា បលាយីសុ។ ទានវោ យានេ និសិន្នំ
អភិរូបំ មាតុកាមំ ទិស្វា បដិពទ្ធិចិត្តោ ហុត្វា តំ អត្តនោ គុហំ នេត្វា ភវិយំ

អកាសិ។ តតោ បដ្ឋាយ សប្បិវេតលតណ្ហាលមជ្ជមំសាទីនិ ថេរ
មធុរជលាជលានិ ច អាហរិត្វា តំ ចោសេសី, វត្តាលម្ព័រេហិ ច នំ អលម្ព័រេហិ
រក្ខណត្ថាយ ឯកស្មី ករណ្ហាកេ បក្ខិបិត្វា ករណ្ហាកំ គិលិត្វា កុច្ឆិនា
បរិហរតិ។ សោ ឯកទិវសំ ម្ហាយិតុកាមតាយ ឯកំ សរំ គន្ធា ករណ្ហាកំ
ឧត្តិលិត្វា តំ តតោ និហរិត្វា ម្ហាយិត្វា វិលិម្បិត្វា អលម្ព័រេហិ “ថោកំ តវ សរំ
ឧត្តំ គណ្ហាយេហិ” តិ តំ ករណ្ហាកសមីបេ បេហិត្វា សយំ ម្ហានតិ តំ ឧត្តិត្វា តំ
អនាសម្ព័រេហិ ថោកំ ទុរំ គន្ធា ម្ហាយិត្វា ។

តស្មី សមយេ វាយុស្សបុត្តោ នាម វិជ្ជាជរោ សន្នទុខក្កោ អាកាសេន
គប្បតិ។ សា តំ ទិស្វា “ឯហិ” តិ ហត្ថមុទ្ធី អកាសិ, វិជ្ជាជរោ ឱប្បំ ឧត្តិត្វា អថ នំ
សា ករណ្ហាកេ បក្ខិបិត្វា ទានវស្ស អាគមនំ ឱលោកេន្តិ ករណ្ហាកុបរិ និសីទិត្វា
តំ អាគប្បន្តំ ទិស្វា តស្ស អត្តានំ ទស្សិត្វា តស្មី ករណ្ហាកសមីបំ
អសម្បត្តេយេវ ករណ្ហាកំ វិវិត្វា អន្តោ បរិសិត្វា វិជ្ជាជរស្ស ឧបរិ និបដ្ឋិត្វា
អត្តនោ សាជកំ ចារុបិ។ ទានវេ អាគន្ធា ករណ្ហាកំ អសោដេត្វា
“មាតុកាមោយេវ មេ” តិ សញ្ញាយ ករណ្ហាកំ គិលិត្វា អត្តនោ គុហំ គប្បន្តោ
អន្តរាមគ្គេ ចិន្តេសិ “តាបសោ មេ ចិរំ ទិដ្ឋោ, អន្ត តាវ នំ គន្ធា វន្តិស្សមី” តិ។ សោ
តស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។ តាបសោបិ នំ ទុរតោវ អាគប្បន្តំ ទិស្វា ទិដ្ឋំ ជនានំ
កុច្ឆិតតការំ ព្រាត្វា សល្លបន្តោ បឋមំ កាថមាហា -

៨៧.

“កុតោ នុ អាគប្បេ ភោ តយោ ជនា, ស្វាគតា ឯថ និសីទថាសនេ;
កុច្ឆិត្ត, ភោន្តោ កុសលំ អនាមយំ, ចិរស្សមញ្ញាគមនញ្ញា វោ វេតា” តិ។

តត្ថ កោតិ អាលបនំ។ កច្ចិត្តាតិ កច្ចិ ហោថ ភវេវិជ្ជថ។ កោន្តោតិ បុន
អាលបន្តោ អាហា។ កុសលំ អនាមយន្តិ កច្ចិ តុម្ហាកំ កុសលំ អាហេគ្យំ។
ចិរស្សមព្ភាគមនញ្ចំ វោ ឥធាតិ អន្ធិ តុម្ហាកំ ឥធ អព្ភាគមនញ្ចំ ចិរំ ជាតំ។

តំ សុត្វា ធានវោ “អហំ ឥមស្ស តាបសស្ស សន្តិកំ ឯកកោវ អាគតោ,
អយញ្ច តាបសោ ‘តយោ ជនា’តិ វេទតិ, កី ធាមេស កថេតិ, កី នុ ខោ សភាវំ
ញាត្វា កថេតិ, ឧទាហុ ឧម្ពត្តកោ ហុត្វា វិលបតី”តិ ចិន្តេត្វា តាបសំ
ឧបសង្កមិច្ឆា វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិត្វា តេន សទ្ធិ សល្លបន្តោ ទុតិយំ កាថមាហា

-

៨៨.

“អហមេវ ឯកោ ឥធ មជ្ឈ បត្តោ, ន ចាបិ មេ ទុតិយោ កោចិ វិជ្ជតិ;
កិមេវ សន្ធាយ តេ ភាសិតំ ឥសេ, កុតោ នុ អាគច្ឆថ កោ តយោ
ជនា”តិ។

តត្ថ ឥធ មជ្ឈាតិ ឥធ អន្ធិ។ កិមេវ សន្ធាយ តេ ភាសិតំ ឥសេតិ ភន្តេ, ឥសិ
កី ធាមេតំ សន្ធាយ តយា ភាសិតំ, ចាកជំ តាវ មេ កត្វា កថេហិតិ។

តាបសោ “ឯកំសេនេវាវុសោ សោតុកាមោសី”តិ បុច្ឆិត្វា “អាម, ភន្តេ”តិ
វុត្តេ “តេន ហិ សុណាហី”តិ វត្វា តតិយំ កាថមាហា -

៨៩.

“តុវញ្ច ឯកោ ភរិយា ច តេ បិយា, សមុគ្គបក្ខិត្តនិកិណ្ឌាមន្តរេ;
សា វក្ខិតា កុច្ឆិគតាវ តេ សទា, វាយុស្សបុត្តេន សហា តហី វតា”តិ។

តត្ថ តុវព្វា ឯកោតិ បឋមំ តាវ តំ ឯកោ ជនោ។ បក្ខិត្តានិកិណ្ឌាមន្តរេតិ
បក្ខិត្តានិកិណ្ឌាអន្តរេ តំ តត្ថ ភវិយំ រក្ខិតុកាមេន សទា តយា សមុគ្គេ បក្ខិត្តា
សទ្ធិ សមុគ្គេន និកិណ្ឌា អន្តរេ, អន្តោកុដ្ឋិយំ ឋបិតាតិ អត្ថោ។ វាយុស្សបុត្តេន
សហាតិ ឯវនាមកេន វិជ្ជាជរេន សទ្ធិ។ តហី រតាតិ តត្ថ តវ អន្តោកុដ្ឋិយញ្ញោវ
កិលេសរតិយា រតា។ សោ ទានិ តំ មាតុតាមំ “ឯកំ បុរិសនិស្សិតំ ករិស្សមី” តិ
កុដ្ឋិនាបិ បរិហារន្តោ តស្ស ជារំ ឧត្តិបិទ្វា ចរសីតិ។

តំ សុត្វា ទានវោ “វិជ្ជាជរា នាម ពហុមាយា ហោន្តិ, សចស្ស ខត្តោ
ហត្ថគតោ ភវិស្សតិ, កុដ្ឋិ មេ ជាលេត្វាបិ បលាយិស្សតិ” តិ ភីតតសិកោ
ហុត្វា ខិប្បំ ករណ្ហាកំ ឧត្តិលិទ្វា បុរតោ ឋបេសិ។ សត្តា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា តំ
បវត្ថី បកាសេន្តោ ចតុត្ថំ កាថមាហា -

៩០.

“សិរិគ្គរូចោ ឥសីនាវិយាកតោ, សោ ទានវោ តត្ថ សមុគ្គមុត្តិលិ;
អទ្ធក្ខិ ភវិយំ សុចិមាលជារិដ្ឋិ, វាយុស្សបុត្តេន សហា តហី រត” ត្ថិ។

តត្ថ អទ្ធក្ខិ តិ សោ ករណ្ហាកំ វិវិទ្វា អទ្ធស។

ករណ្ហាកេ បនវិវជមត្តយេវ វិជ្ជាជរេវ វិជ្ជំ ជប្បិទ្វា ខត្តំ គហេត្វា អាកាសំ
បក្ខិន្ទិ។ តំ ទិស្វា ទានវោ មហាសត្តស្ស តុស្សិទ្វា ដុតិបុព្ពដ្ឋំមា សេសតាថា
អភាសិ -

៩១.

“សុទិជ្ឈបមុគ្គតចានុវត្តិនា, ហីនា នរាយេ បមទាវសំ គតា;
យថា ហវេ ចាណិវេត្ថ រក្ខិតា, ទុដ្ឋា មយី អញ្ញមភិប្បមោធយិ។

៩២.

“ធិរា ច រត្តា ច មយា ឧបដ្ឋិតា, តបស្សីនា ជោតិវិវា វនេ វសំ;
សា ធម្មមុក្កម្ហ អធម្មមាចរិ, អភិវិយ្យាចោ បមទាហិ សន្តរោ។

៩៣.

“សវីរមជ្ឈម្ហំ បិតាតិ មញ្ញបំ, មយ្ហំ អយន្តិ អសតី អសញ្ញតំ;
សា ធម្មមុក្កម្ហ អធម្មមាចរិ, អភិវិយ្យាចោ បមទាហិ សន្តរោ។

៩៤.

“សុវត្ថិតំ មេតិ កថំ នុវិស្សសេ, អនេកចិត្តាសុ ន ហតិ រក្ខណា;
ឯតា ហិ ចាតាលបចាតសន្និកា, ឯត្ថប្បមត្តោ ព្យសនំ និកច្ឆតិ។

៩៥.

“តស្មា ហិ តេ សុខិនោវីតសោកា, យេ មាតុកាមេហិ ចរន្តិ និស្សជា;
ឯតំ សិវំ ឧត្តមមាភិបត្តយំ, ន មាតុកាមេហិ ករេយ្យ សន្តវ”ន្តិ។

តត្ថ សុទិជ្ឈបមុក្កតចានុវត្តិនាតិ ភន្តេ, ឥសិ ឧត្តតចានុវត្តិនា តយា
សុទិជ្ឈបំ ឥទំ ការណំ។ ហីនាតិ នីចា។ យថា ហវេ ចាណិវេត្ថ រក្ខិតាតិ អយំ
មយា អត្តនោ ចាណារិយ ឯត្ថ អន្តោកុដ្ឋយំ បរិហារន្តេន រក្ខិតា។ ធុដ្ឋា មយីតិ
ឥនានិ មយិ មិត្តទុត្តិកម្ហំ កត្វា ធុដ្ឋា អញ្ញំ បុរិសំ អភិប្បមោទតិ។ ជោតិវិវា វនេ
វសន្តិវនេ វសន្តេន តបស្សីនា អគ្គិវិយ មយា ឧបដ្ឋិតា បរិចរិតា។ សា
ធម្មមុក្កម្ហាតិ សា ឯសា ធម្មំ ឌីក្កមិត្វា អតិក្កមិត្វា។ អភិវិយ្យាចោតិ
អកត្តព្ភាចោ។ សវីរមជ្ឈម្ហំ បិតាតិ មញ្ញបំ, មយ្ហំ អយន្តិ អសតី អសញ្ញតន្តិ
ឥមំ អសតី អសប្បិសធម្មសមន្មាគតំ អសញ្ញតំ ធុស្សីលំ “មយ្ហំ សវីរមជ្ឈម្ហំ
បិតា”តិ ច “មយ្ហំ អយ”ន្តិ ច មញ្ញាមិ។

សុរក្ខិតំ មេតិ កថំ នុវិស្សសេតិ អយំ មយា សុរក្ខិតាតិ កថំ បណ្ឌិតោ
វិស្សសេយ្យ, យត្រ ហិ នាម មាទិសោមិ អន្តោកុច្ឆិយំ រក្ខតោ រក្ខិតុំ នាសក្ខិ។
ចាតាលបចាតសន្និភាតិ លោកស្សានេន ធុប្បរណីយត្ថា មហាសមុទ្ធ
ចាតាលសន្និភាតេន បចាតេន សទិសា។ ឯត្ថប្បមត្តោតិ ឯតាសុ ឯវរចាសុ
និគ្គណាសុ បមត្តោ បុរិសោ មហាព្យសនំ ចាបុណាតិ។ តស្មា ហិតិ យស្មា
មាតុកាមវសំ គតា មហាវិនាសំ ចាបុណាតិ, តស្មា យេ មាតុកាមេហិ និស្សជា
ហុត្វា ចរន្តិ, តេ សុខិនោ។ ឯតំ សិវន្តិ យទេតំ មាតុកាមតោ និស្សជានំ
វិសំសជ្ជានំ ចរណំ, ឯតំ ឈានសុខមេវ សិវំ ខេមំ ឧត្តមំ អភិបត្តេតព្ពំ, ឯតំ
បត្តយមាណោ មាតុកាមេហិ សន្និ សន្តំ ន ករេយ្យាតិ។

ឯវព្វា បន វត្វា ធានវោ មហាសត្តស្ស ចាទេសុ និបតិវា “ភន្តេ, តុម្ហេ
និស្សាយ មយា ជីវិតំ លទ្ធិ, អហំ ឥមាយ ចាបធម្មាយ វិជ្ជាជរេន មារាបិតោ” តិ
មហាសត្តំ អភិវាទិ។ សោមិស្ស ធម្មំ ទេសេត្វា “ឥមិស្ស មា កិញ្ចិ ចាបំ អកាសិ,
សីលានិ គណ្ហាហិ” តិ តំ បញ្ចសុ សីលេសុ បតិជ្ជាបេសិ។ ធានវោ “អហំ កុច្ឆិណ
បរិហរន្តោមិ តំ រក្ខិតុំ ន សក្កោមិ, អញ្ញោ កោ រក្ខិស្សតិ” តិ តំ ឧយ្យោដេត្វា
អត្ថនោ អរញ្ញមេវ អគមាសិ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហាវិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ
សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កល្ហិតភិក្ខុ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។
តទា ធិព្ពចក្ខុកតាបសោ អហាមេវ អហោសិន្តិ។

សមុគ្គជាតកវណ្ណានា ធនមា។

[៤៣៧] ១១. បូតិមំសជាតកវណ្ណានា

នខាមេ រុក្ខតីតិ ឥន្ទ្រីយ អសំវរំ អារព្វ
កលេសិ។ ឯកស្មីញ៉ា សមយេ ពហូ ភិក្ខុ ឥន្ទ្រីយេសុ អគុត្តទ្វារា អហេសុំ។ សត្តា
“ឥមេ ភិក្ខុ ឱវេទិតុំ វដ្តតិ” តិ អានន្ទត្ថេស្ស វត្ថា អនិយមវសេន ភិក្ខុសង្ឃ
សន្និច្ចាតាបេត្វា អលង្កតបល្លង្កវមជ្ឈគតោ ភិក្ខុ អាមន្តេត្វា “ន, ភិក្ខុវេ,
ភិក្ខុនា នាម រូចាធិសុ សុភនិមិត្តវសេន និមិត្តំ គហេតុំ វដ្តតិ, សេច ហិ តស្មី
សមយេ កាលំ ករោតិ, និរយាធិសុ និព្ពត្តតិ, តស្មា រូចាធិសុ សុភនិមិត្តំ មា
គណ្ហេ។ ភិក្ខុនា នាម រូចាធិគោចរេន ន ភវិតតំ, រូចាធិគោចរា ហិ ធិដ្ឋេវ ធម្មេ
មហាវិធាសំ ចាបុណ្ឌិត្ត, តស្មា វរំ, ភិក្ខុវេ, តត្ថាយ អយោសលាកាយ
អាធិត្ថាយ សម្បជ្ជលីតាយ សដោតិក្ខតាយ ចក្កុន្ទ្រិយំ សម្បលីមជ្ជ” តិ
វិត្តាវេត្វា “តុម្ហាកំ រូបំ ឱលោកនកាលោបិ អត្ថិ អនោលោកនកាលោបិ។
ឱលោកនកាលេ សុភវសេន អនោលោកេត្វា អសុភវសេនេវ ឱលោកេយ្យាថ,
ឯវំ អត្តនោ គោចរា ន បរិហាយិស្សថ។ កោ បន តុម្ហាកំ គោចរោតិ? ចត្តារោ
សតិបដ្ឋានា, ចត្តារោ សម្មប្បធានា, ចត្តារោ ឥទ្ធិចាទា, អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ
មគ្គោ, នវ លោកុត្តរធម្មា។ ឯតស្មីញ៉ា វោ គោចរេ ចរន្តានំ នលច្ឆតិ មារោ ឱតារំ,
សេច បន កិលេសវសិកា ហុត្វា សុភនិមិត្តវសេន ឱលោកេស្សថ,
បូតិមំសសិដ្ឋាលោវិយ អត្តនោ គោចរា បរិហាយិស្សថា” តិ វត្ថា អតីតំ
អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រាហ្មនត្ថេ វដ្ឋំ ការេន្តេ ហិមវន្តបទេសេ
អរញ្ញាយតនេ បព្ពតគុហាយំ អនេកសតា ឯឡុកា វសន្តិ។ តេសំ
វសនដ្ឋានតោ អវិទូវេ ឯកិស្សា គុហាយ បូតិមំសោ នាម សិដ្ឋាលោ វេណិយា
នាម ភរិយាយ សទ្ធិវសតិ។ សោ ឯកធិវសំ ភរិយាយ សទ្ធិវិចរន្តោ តេ ឯឡុកេ
ធិស្វា “ឯកេន ឧចាយេន ឥមេសំ មំសំ ខាធិតុំ វដ្តតិ” តិ ចិន្តេត្វា ឧចាយេន
ឯកេកំ ឯឡុកំ មារេសិ។ តេ ឧកោបិ ឯឡុកមំសំ ខាធិត្ថា ថាមសម្បជ្ជា

ជូលសរីរា អហេសុំ។ អនុបុព្វេន ឯឡិកា បរិក្ខេប អគម៌សុ។ តេសំ អន្តរេ
មេណ្ឌាមាតា នាម ឯកា ឯឡិកា ព្យត្តា អហោសិ ឧចាយ កុសលា។ សិដ្ឋាលោ
តំ មារេតុំ អសក្កោន្តោ ឯកទិវសំ ភរិយាយ សទ្ធិ សម្មន្តោន្តោ “ភទ្ទេ, ឯឡិកា
ទីណា, ឥមំ ឯឡិកំ ឯកេន ឧចាយេន ខាទិតុំ វុដ្ឋតិ, អយំ បនេត្ត ឧចាយោ, តុំ
ឯកិការ គន្ធា ឯតាយ សទ្ធិ សទី ហោហិ, អថ តេ តាយ សទ្ធិ វិស្សាសេ ឧប្បន្នេ
អហំ មតាលយំ ករិត្វា និបជ្ជិស្សមិ, តុំ ឯតំ ឧបសង្កមិត្វា ‘ឯឡិកេ សាមិកោ
មេ មតោ, អហព្វា អនាថា, វេបេត្វា តំ អញ្ញោ មេ ព្យាតកោ នត្ថិ, ឯហិ រោទិត្វា
កន្ធិត្វា តស្ស សរីរកិច្ចំ ករិស្សមា’តិ វត្វា តំ គហេត្វា អាគច្ឆេយ្យាសិ, អថ នំ
អហំ ឧប្បតិក្វា គីរាយ ខំសិត្វា មារេស្សមិ”តិ អាហា។

សា “សាធ្វ”តិ សម្មជិដ្ឋិត្វា តាយ សទ្ធិ សទិការំ កត្វា វិស្សាសេ ឧប្បន្នេ
ឯឡិកំ តថា អរោច។ ឯឡិកា “អាឡិ សិដ្ឋាលី តវ សាមិកេន សព្ពេ មម
ព្យាតកា ខាទិតា, ភាយាមិ ន សក្កោមិ គន្តុ”ន្តិ អាហា។ “អាឡិ, មា ភាយិ,
មតកោ កី ករិស្សតី”តិ? “ខរមន្តោ តេ សាមិកោ, ភាយាមេវាហា”ន្តិ សា ឯវំ
វត្វាបិ តាយ បុនប្បនំ យាចិយមាណា “អទ្ធា មតោ ភរិស្សតី”តិ សម្មជិដ្ឋិត្វា
តាយ សទ្ធិ ចាយាសិ។ គច្ឆន្តិ បន “កោ ជានាតិ, កី ភរិស្សតី”តិ តស្មី
អាសង្កាយ សិដ្ឋាលី បុរេតោ កត្វា សិដ្ឋាលំ បរិគ្គណ្ឌាដ្ឋិយេវ គច្ឆតិ។ សិដ្ឋាលោ
តាសំ បទសទ្ធិ សុត្វា “អាគតា នុ ខោ ឯឡិកា”តិ សីសំ ឧត្តិបិត្វា អក្ខិទិ
បរិវត្តេត្វា ឡិលោកេសិ។ ឯឡិកា តំ តថា ករោន្តំ ទិស្វា “អយំ ចាបធម្មោ មំ
វេញេត្វា មារេតុកាមោ មតាលយំ ទស្សេត្វា និបន្នោ”តិ និវត្តិត្វា បលាយន្តិ
សិដ្ឋាលីយា “កស្មា បលាយសី”តិ វុត្តេ តំ ការណំ កថេន្តិ បឋមំ កាថមាហា -

៩៦.

“ន ខោ មេ វុច្ឆតិ អាឡិ, បូតិមសស្ស បេក្ខនា;

ឯតាទិសា សឡាស្មា, អារកា បរិវដ្ឋយេ"តិ។

តត្ថ អាឡិទិ អាលបនំ, សឡិ សហាយិកេតិ អត្ថោ។ ឯតាទិសា សឡាស្មាតិ
ឯវរុចា សហាយកា អបក្កមិត្វា តំ សហាយកំ អារកា បរិវដ្ឋយ្យាតិ អត្ថោ។

ឯវញ្ចា បនវត្វា សា និវត្តិត្វា អត្ថនោ វសនជ្ជានមេវ គតា។ សិដ្ឋាលី តំ
និវត្តតុំ អសក្កោន្តិ តស្ស កុដ្ឋិត្វា អត្ថនោ សាមិកស្សេវ សន្តិកំ គន្ធា
បដ្ឋាយមាធា និសីទិ។ អថ នំ សិដ្ឋាលោ គរហន្តោ ទុតិយំ កាថមាហា -

៩៧.

“ឧម្មត្តិកា អយំ វេណី, វណ្ណេតិ បតិនោ សឡិ;
បដ្ឋាយិ បដិគច្ឆន្តិ, អាគតំ មេណ្ឌាមាតវ”ន្តិ។

តត្ថ វេណីតិ តស្ស ធាមំ។ វណ្ណេតិ បតិនោ សឡិន្តិ បឋមមេវ អត្ថនោ សឡិ
ឯឡិកំ “មយំ សិនេហា វិស្សាសិកា អាគមិស្សតិ នោ សន្តិកំ, មតាលយំ
ករោហី”តិ បតិនោ សន្តិកេ វណ្ណេតិ។ អថ នំ សា ឥទានិ អាគតំ មម សន្តិកំ
អនាគត្វាវ បដិគច្ឆន្តិ មេណ្ឌាមាតវំ បដ្ឋាយតិ អនុសោចតីតិ។

តំ សុត្វា សិដ្ឋាលី តតិយំ កាថមាហា -

៩៨.

“ត្វំ ខោសិ សម្ម ឧម្មត្តោ, ទុម្មេធា អវិចក្ខុណោ;
យោ ត្វំ មតាលយំ កត្វា, អកាលេន វិបេក្ខសី”តិ។

តត្ថ អវិចក្ខុណោតិ វិចារណបញ្ញាវហិតោ។ អកាលេន វិបេក្ខសីតិ
ឯឡិកាយ អត្ថនោ សន្តិកំ អនាគតាយេវ ឱលោកេសីតិ អត្ថោ។

៩៩.

“ន អកាលេ វិបេក្ខយ្យ, កាលេ បេក្ខយ្យ បណ្ឌិតោ;
បូតិមំសោវ បជ្ឈាយិ, យោ អកាលេ វិបេក្ខតី”តិ។ - អយំ
អភិសម្ពុទ្ធភាថា;

តត្ថ អកាលេតិ កាមគុណា អារត្ត សុភវសេន ចិត្តប្បាទកាលេ។ អយញ្ញិ
ភិក្ខុនោ រូបំ ឡិលោកេតុំ អកាលោ នាម។ កាលេតិ អសុភវសេន
អនុស្សតិវសេន កសិណាវសេន វា រូបគ្គហណាកាលេ។ អយញ្ញិ ភិក្ខុនោ រូបំ
ឡិលោកេតុំ កាលោ នាម។ តត្ថ អកាលេ សាវត្ថកាលេ រូបំ ឡិលោកេន្តា
មហាវិនាសំ ចាបុណ្ឌិតិ ហរិតចជាតកលោមសកស្សបជាតកាធិបា
ធិបេតត្តំ។ កាលេ អសុភវសេន ឡិលោកេន្តា អរហត្ត បតិជ្ជហន្តិតិ
អសុភកម្មិកតិស្សត្ថេវវត្ថុនា កថេតត្តំ។ បូតិមំសោវ បជ្ឈាយិ ភិក្ខុវេ, យថា
បូតិមំសសិដ្ឋាលោ អកាលេ ឯឡិកំ ឡិលោកេត្វា អត្តនោ គោចរា បរិហីនោ
បជ្ឈាយតិ, ឯវំ ភិក្ខុ អកាលេ សុភវសេន រូបំ ឡិលោកេត្វា
សតិបជ្ជាធិគោចរា បរិហីនោ ធិជ្ជធម្មេ សម្មរាយេបិ សោចតិ បជ្ឈាយតិ
កិលមតីតិ។

វេណីបិ ខោ សិដ្ឋាលី បូតិមំសំ អស្សសេត្វា “សាមិ, មា ចិន្តេសិ, អហំ តំ
បុនបិ ឧចាយេន អានេស្សមិ, តុំ អាគតកាលេ អប្បមត្តោ គណ្ណោយ្យាសី”តិ
វត្វា តស្ស សន្តិកំ គន្ធា “អាឡិ, តវ អាគតកាលេយេវ នោ អត្តោ ជាតោ, តវ
អាគតកាលស្មីយេវ ហិ មេ សាមិកោ សតី បដិលភិ, ឥនាធិ ជីវតិ, ឯហិ តេន
សទ្ធិ បដិសន្តារំ ករោហី”តិ វត្វា បញ្ចមំ គាថមាហា -

១០០.

“បិយំ ខោ អាឡិ មេ ហោតុ, បុណ្ណាបត្តំ ធនាហិ មេ;

បតិ សញ្ញវិភោ មយ្ហំ, ឯយ្យាសិ បិយបុច្ឆិកា"តិ។

តត្ថ បុណ្ណាបត្តំ ទទាហិ មេតិ បិយក្កានំ អក្កាយិកា មយ្ហំ តុដ្ឋិនានំ ទេហិ។
បតិ សញ្ញវិភោ មយ្ហន្តិ មម សាមិកោ សញ្ញវិភោ ឧដ្ឋិភោ អរោគោតិ អត្ថោ។
ឯយ្យាសីតិ មយា សទ្ធិ អាគច្ឆ។

ឯឡិកា “អយំ ចាបធម្មា មំ វព្វេតុកាមា, អយុត្តំ ខោ បន បដិបក្ខករណំ,
ឧចាយេនេវ នំ វព្វេស្សមី”តិ ចិន្តេត្វា ធម្មំ កាថមាហា -

១០១.

“បិយំ ខោ អាឡិ តេ ហោតុ, បុណ្ណាបត្តំ ទទាមិ តេ;
មហតា បរិវារេន, ឯស្សំ កយិរាហិ ភោជន”ន្តិ។

តត្ថ ឯស្សន្តិ អាគមិស្សមិ។ អាគច្ឆមាណ ច អត្ថនោ អារក្ខំ កត្វា មហន្តេន
បរិវារេន អាគមិស្សមីតិ។

អថ នំ សិដ្ឋាលី បរិវារំ បុច្ឆន្តិ សត្តមំ កាថមាហា -

១០២.

“កីធិសោ តុយ្ហំ បរិវារោ, យេសំ កាហាមិ ភោជនំ;
កីនាមកា ច តេ សត្តេ, តេ មេ អក្កាហិ បុច្ឆិតា”តិ។

សា អាចិក្ខន្តិ អជ្ឈមំ កាថមាហា -

១០៣.

“មាលិយោ ចតុរក្ខោ ច, បិដ្ឋិយោ អថ ជម្ពុកោ;
ឯធិសោ មយ្ហំ បរិវារោ, តេសំ កយិរាហិ ភោជន”ន្តិ។

តត្ថ តេ មេតិ តេ បរិវារេ មយ្ហំ អាចិត្តិ។ មាលិយោតិអាទិនិ ចតុន្នំ សុនខានំ
នាមានិ។ “តត្ថ ឯកេកស្ស បញ្ច បញ្ច សុនខសតានិ បរិវារេន្តិ, ឯវំ ឌីហិ
សុនខសហស្សេហិ បរិវារិតា អាគមិស្សមី” តិ វត្វា “សចេ តេ កោជនំ ន
លភិស្សន្តិ, តុម្ពេ ទ្វេបិ ជនេ មារេត្វា ខាទិស្សន្តិ” តិ អាហា។

តំ សុត្វា សិដ្ឋាលី ភីតា “អលំ ឥមិស្សា តត្ថ គមនេន, ឧចាយេនស្សា
អនាគមនមេវ ករិស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា នវមំ កាថមាហា -

១០៤.

“និក្ខន្តាយ អគារស្មា, ភណ្ឌាកម្មិ វិនស្សតិ;
អាហេត្យំ អាឡិនោ វជ្ជំ, ឥធមេវ វស មាគមា” តិ។

តស្សត្ថោ - អាឡិ, តវ គេហោ ពហុភណ្ឌកំ អត្ថិ, តំ តេ និក្ខន្តាយ អគារស្មា
អនាគតំ ភណ្ឌកំ វិនស្សតិ, អហមេវ តេ អាឡិនោ សហាយកស្ស អាហេត្យំ វជ្ជំ
វទិស្សមិ, ត្វំ ឥធមេវ វស មាគមាតិ។

ឯវញ្ច បនវត្វា មរណភយភីតា វេគេន សាមិកស្ស សន្តិកំ គន្ធា តំ
គហេត្វា បលាយិ។ តេ បុន តំ ហំនំ អាគន្ធី នាសក្ខីសុ។

សត្តា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ “តទា អហំ តស្មី
ហំនេ វនេជេដ្ឋករុក្ខេ និព្ពត្តនេវតា អហោសិ” ត្ថិ។

បូតិមំសជាតកវណ្ណានា ឯកាទសមា។

[៤៣៨] ១២. ទទ្ទវជាតកវណ្ណានា

យោតេ បុត្តកេតិ ឥទំ សត្តា គិដ្ឋកូដេវិហារន្តោ ទេវទត្តស្ស វជាយ
បរិសក្កនំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្មិញ្ចិ សមយេ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ
“អហោ អារុសោ ទេវទត្តោ និល្លេដ្ឋោ អនិយោ ឯវំ ឧត្តមគុណធរស្ស
សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អជាតសត្តនា សទ្ធិ ឯកតោ ហុត្វា
ធនុគ្គហបយោជនសិលាបវិដ្ឋននាឡាតិវិស្សន្ន្រេហិ វជាយ ឧបាយំ
ករោតី”តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិដ្ឋា”តិ
បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្ត “ន, ភិក្ខុវេ, ឥនានេវ, បុព្វេបិ ទេវទត្តោ មយ្ហំ
វជាយ បរិសក្ក, ឥនានិ បនមេ តាសមត្ថម្បិ កាតុំ នាសក្ខី”តិ វត្វា អតីតំ
អាហារិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្ថេ វជ្ជំ ការេន្តេ ឯកោ ទិសាចាមោក្ខោ
អាចរិយោ បញ្ចសតានំ មាណវកានំ សិប្បំ វាចេន្តោ ឯកទិវសំ ចិន្តេសិ “មយ្ហំ
ឥធ វសន្តស្ស បលិពោធា ហោតិ, មាណវកានម្បិ សិប្បំ ន និដ្ឋាតិ,
ហិមវន្តបទេសេ អរញ្ញាយតនំ បរិសិទ្ធា តត្ថ វសន្តោ វាចេស្សមី”តិ។ សោ
មាណវកានំ កថេត្វា តិលតណ្ហាលតេលវត្តាទីនិ គាហាបេត្វា អរញ្ញំ
បរិសិទ្ធា មគ្គតោ អវិទូរេ ថានេ បណ្ណាសាលំ ការេត្វា និវាសំ កប្បេសិ,
មាណវាបិ អត្តនោ បណ្ណាសាលំ ករីសុ។ មាណវកានំ ញាតកា
តេលតណ្ហាលាទីនិ បេសេន្តិ។ វជ្ជវាសិនោបិ “ទិសាចាមោក្ខោ អាចរិយោ កិរ
អរញ្ញេ អសុកដ្ឋានេ នាម វសន្តោ សិប្បំ ឧត្តន្តាបេតី”តិ តស្ស តណ្ហាលាទីនិ
អភិហារន្តិ, កន្តារប្បជិបន្នាបិ ទេន្តិ, អញ្ញតរោបិ បុរិសោ ឡិវចានត្ថាយ សវច្ឆំ
ធនុំ អនាសិ។ អាចរិយស្ស បណ្ណាសាលាយ សន្តិកេ ទិវិហា ចោតកេហិ សទ្ធិ
ឯកោ គោធា វសតិ, សីហព្យគ្សាបិស្ស ឧបដ្ឋានំ អាគច្ឆន្តិ។ ឯកោ តិត្តិរោបិ តត្ថ
និពទ្ធវាសោ អហោសិ។ សោ អាចរិយស្ស មាណវានំ មន្តេ វាចេន្តស្ស សទ្ធិ សុត្វា
តយោបិ វេទេ ឧត្តន្តិ។ មាណវា តេន សទ្ធិ អតិវិស្សាសិកា អហោសុំ។

អបរកាគេ មាណវេសុ និប្បត្តិ អប្បត្តេសុយេវ អាចរិយោ កាលមកាសិ។
មាណវា តស្ស សរីរំ ឈាបេត្វា វាលុកាយ ដូបំ កត្វា នាធិប្បេហិ បូជេត្វា
រោទន្តិ បរិនេវន្តិ។ អថ នេ តិត្តិរោ “កស្មា រោទថា” តិ អាហា។ “អាចរិយោ នោ
សិប្បេ អនិជ្ឈតេយេវ កាលកតោ, តស្មា រោទាមា” តិ។ “ឯវំ សន្តេ មា សោចិត្ត,
អហំ វោ សិប្បំ វាចេស្សមី” តិ។ “តុំ កងំ ជាធាសី” តិ? “អហំ អាចរិយេ តុម្ហាកំ
វាចេន្តេ សទ្ធិំ សុត្វា តយោ វេទេ បគុណោ អកាសិន្តិ។ តេន ហិ អត្ថនោ
បគុណការំ អម្ពេ ជាធាបេហិ” តិ។ តិត្តិរោ “តេន ហិ សុណាថា” តិ តេសំ
គណ្ឌិដ្ឋានមេវ បព្ពតមត្តកា នទី ឌីតវន្តោ វិយ ឌីសាវេសិ។ មាណវា ហដ្ឋតុដ្ឋា
ហុត្វា តិត្តិវបណ្ឌិតស្ស សន្តិកេ សិប្បំ បដ្ឋបេសុំ។ សោមិ
ធិសាទាមោក្ខាចរិយស្ស ហ្វានេ វេត្វា តេសំ សិប្បំ វាចេសិ។ មាណវា តស្ស
សុវណ្ណាបញ្ចរំ កិរិត្វា ឧបរិវិតានំ ពាទិត្វា សុវណ្ណាតដ្ឋកេ មធុលាជាធិនិ
ឧបហរន្តា នាធាវណ្ណេហិ បុប្ផេហិ បូជេន្តា មហន្តំ សក្ការំ ករីសុ។ “តិត្តិរោ កិរ
អរញ្ញាយតនេ បញ្ចសតេ មាណវកេ មន្តំ វាចេតី” តិ សកលជម្ពុធិបេ ចាកកដោ
អហោសិ។

តទា ជម្ពុធិបេ គិរគ្គសមជ្ជសទិសំ មហន្តំ ធនំ ឃោសយីសុ។ មាណវានំ
មាតាបិតរោ “ធនាទស្សនត្ថាយ អាគច្ឆន្ទ” តិ បេសេសុំ។ មាណវា តិត្តិវស្ស
អាហេចេត្វា តិត្តិវបណ្ឌិតំ សព្ពញ្ច អស្សមបទំ គោធំ បដិច្ឆាបេត្វា អត្ថនោ
អត្ថនោ នគរមេវ អគមីសុ។ តទា ឯកោ និក្ការុណីកោ ទុដ្ឋតាបសោ តត្ថ តត្ថ
វិចរន្តោ តំ ហ្វានំ សម្មាបុណិ។ គោធា តំ ធិស្វា បដិសន្ធារំ កត្វា “អសុកដ្ឋានេ
តណ្ហាលា, អសុកដ្ឋានេ តេលាធិនិ អត្ថិ, ភត្តំ បចិត្វា ភុញ្ញាហិ” តិ វត្វា
គោចរត្ថាយ គតា។ តាបសោ ចាតោវ ភត្តំ បចិត្វា ទ្វេ គោធាបុត្តកេ មារេត្វា
ខាធិ, ធិវា តិត្តិវបណ្ឌិតញ្ច វច្ឆកញ្ច មារេត្វា ខាធិ, សាយំ ជេនុំ អាគច្ឆន្ទំ ធិស្វា
តម្បី មារេត្វា មំសំ ខាធិត្វា រុក្ខមូលេ និបដ្ឋិត្វា បុរុបុរាយន្តោ និទ្ធិំ ឌីក្កមិ។

គោធាសាយំ អាគន្ធា បុត្តកេ អបស្សន្តី ឧបដារយមាណវិចរី។ រុក្ខនេវតា
គោធំ បុត្តកេ អធិស្វា កម្មមាធំ ឱលោកេត្វា ខន្ធវិជបព្ពន្តេវ ទិញ្ញានុភាវេន
វត្វា “គោធេ មា កម្មី, ឥមិនា ចាបបុរិសេន តវ បុត្តកា ច តិត្តិរោ ច វន្នោ ច
ធនុ ច មារិតា, គីរាយ នំ ខំសិទ្ធា ជីវិតក្ខយំ ចាបេហី” តិ សល្លបន្តី បឋមំ
កាថមាហា -

១០៥.

“យោ តេ បុត្តកេ អខាទិ, ទិន្នកត្តោ អទូសកេ;
តស្មី ធាបំ និចាតេហិ, មា តេ មុច្ឆិត្ត ជីវតោ” តិ។

តត្ថ ទិន្នកត្តោតិ ភត្តំ បចិត្វា ភុញ្ញាហិតិ តយា ទិន្នកត្តោ។ អទូសកេតិ
និទ្ទោសេ និរមរាធេ។ តស្មី ធាបំ និចាតេហិតិ តស្មី ចាបបុរិសេ ចតស្សោបិ
ធាហំ និចាតេហិតិ អធិប្បាយោ។ មា តេ មុច្ឆិត្ត ជីវតោតិ ជីវតោ សដីរោ ហុត្វា
តវ ហត្ថតោ វសោ ចាបធម្មោ មា មុច្ឆិត្ត, មោក្ខំ មា លភតុ, ជីវិតក្ខយំ
ចាបេហិតិ អត្តោ។

តតោគោធាទ្វេ កាថា អភាសិ -

១០៦.

“អាកិណ្ណាលុទ្ធោ បុរិសោ, ធាតិចេលំវ មក្ខិតោ;
បទេសំ តំ ន បស្សមិ, យត្ថ ធាបំ និចាតយេ។

១០៧.

“អកតញ្ញាស្ស ចោសស្ស, និច្ចំ វិវរទស្សិនោ;
សត្តំ ចេ បថី ទដ្ឋា, នេវ នំ អភិរាជយេ” តិ។

តត្ថ អាកិណ្ណលុទ្ធាតិ កាណ្ឌលុទ្ធា។ វិវរទស្សនោតិ ធិន្ទំ ឌីតាវ
បរិយេសន្តស្ស។ នេវ នំ អភិរាជយេតិ ឯវុបំ បុគ្គលំ សកលបថី ទេន្ទោបិ
តោសេតុំ ន សក្កុណោយ្យ, កិមង្គំ បនាហំ ភត្តមត្តនាយិកាតិ ទស្សេតិ។

គោតា ឯវុ វត្វា “អយំ បពុជ្ឈិតា មម្បិ ខាទេយ្យ” តិ អត្តនោ ជីវិតំ វក្ខមាណា
បលាយិ។ តេបិ បន សីហាព្យគ្យា តិត្តិវស្ស សហាយការ, កធាចិ តេ អាគន្ធា
តិត្តិវំ បស្សន្តិ, កធាចិ សោ គន្ធា តេសំ ធម្មំ ទេសេត្វា អាគច្ឆតិ, តស្មី បន ទិវសេ
សីហោ ព្យគ្យំ អាហា - “សម្ម, ធិវំ ធិដ្ឋោ នោ តិត្តិរោ, អន្ធម្ម សត្តជ្ជទិវសា ហោន្តិ,
គច្ឆ, តាវស្ស បវត្តិ ព្យត្វា ឯហី” តិ។ ព្យគ្យោ “សាធ្វ” តិ សម្មជិដ្ឋិត្វា គោតាយ
បលាយនកាលេ តំ ហំ នំ បត្វា តំ ចាបបុរិសំ និទ្ទាយន្តំ បស្សិ។ តស្ស ជដន្តរេ
តិត្តិវបណ្ឌិតស្ស លោមាទិ បញ្ញាយន្តិ, ធម្មនុយា ច វច្ឆកស្ស ច អដ្ឋនិ
បញ្ញាយន្តិ។ ព្យគ្យរាជា តំ សព្ពំ ទិស្វា សុវណ្ណបញ្ញរេ ច តិត្តិវបណ្ឌិតំ អទិស្វា
“ឥមិនា ចាបបុរិសេន ឯតេ មារិតា ភវិស្សន្តិ” តិ តំ ចាទេន បហវិត្វា ឧដ្ឋាបេសិ។
សោបិ តំ ទិស្វា ភីតតសិតោ អហោសិ។ អថ នំ ព្យគ្យោ “ត្វំ ឯតេ មារេត្វា
ខាទសី” តិ បុច្ឆិ។ “នេវ មារេមិ, ន ខាទាមី” តិ។ “ចាបធម្ម តយិ អមារេន្តេ អញ្ញោ
កោ មារេស្សតិ, កថេហិ តាវ ការណំ, អកថេន្តស្ស ជីវិតំ តេ នត្តិ” តិ។ សោ
មរណភយភិតោ “អាម, សាមិ, គោតាបុត្តកេ ច វច្ឆកញ្ច ធម្មញ្ច មារេត្វា
ខាទាមិ, តិត្តិវំ បន ន មារេមី” តិអាហា។ សោ តស្ស ពហុំ កថេន្តស្សបិ
អសទ្ធិហិត្វា “ត្វំ កុតោ អាគតោសី” តិ បុច្ឆិត្វា “សាមិ, កលិដ្ឋរដ្ឋតោ
វាលិដកានំ ភណ្ឌំ វហន្តោ ជីវិតកហេតុ ឥទញ្ចិទញ្ច កម្មំ កត្វា ឥទានិម្ហ
ឥធាគតោ” តិ តេន សព្ពស្មី អត្តនា កតកម្មេ កថិតេ “ចាបធម្ម តយិ តិត្តិវំ
អមារេន្តេ អញ្ញោ កោ មារេស្សតិ, ឯហិ សីហាស្ស មិគរញ្ញោ សន្តិកំ តំ
នេស្សាមី” តិ តំ បុរតោ កត្វា តាសេន្តោ អគមាសិ។ សីហារាជា តំ អាទេន្តំ ព្យគ្យំ
បុច្ឆន្តោ ចតុត្ថំ កាថមាហា -

១០៨.

“ក៏ នុ សុពាហុ តរមាឡុចោ, បច្ឆាគតោសិ សហ មាណវេន;
ក៏ កិច្ចមត្តំ ឥធមត្តិ តុយ្ហំ, អក្ខាហិ មេ បុច្ឆិតោ ឯតមត្ត”ន្តិ។

តត្ថ សុពាហុតិ ព្យគ្យំ នាមេនាលបតិ។ ព្យគ្យស្ស ហិ បុរិមកាយោ មនាចោ
ហោតិ, តេន តំ ឯវមាហា។ ក៏ កិច្ចមត្តំ ឥធមត្តិ តុយ្ហំន្តិ ក៏ ករណីយំ
អត្ថសញ្ញាតំ ឥមិនា មាណវេន ឥធម អត្ថិ។ “តុយ្ហំ ក៏ កិច្ចមត្ត”ន្តិបិ ចាថោ,
អយមេវត្ថោ។

តំ សុត្វា ព្យគ្យោ បញ្ចមំ កាថមាហា -

១០៩.

“យោ តេ សខា ទទ្ធកោ សាធុរុចោ, តស្ស វុធំ បរិសង្កាមិ អន្ទ;
បុរិសស្ស កម្មាយតនានិ សុត្វា, នាហំ សុខី ទទ្ធកំ អន្ទ មញ្ញោ”តិ។

តត្ថ ទទ្ធកោតិ តិត្តិកោ។ តស្ស វុធំន្តិ តស្ស តិត្តិរបណ្ឌិតស្ស ឥមម្ហា បុរិសម្ហា
អន្ទ វុធំ បរិសង្កាមិ។ នាហំ សុខិន្តិ អហំ អន្ទ ទទ្ធកំ សុខី អរោកំ ន មញ្ញាមិ។

អថ នំ សីហោ ធម្មំ កាថមាហា -

១១០.

“កានិស្ស កម្មាយតនានិ អស្ស, បុរិសស្ស វុត្តិសមោធានតាយ;
កំ វា បដិញ្ញំ បុរិសស្ស សុត្វា, បរិសង្កសិ ទទ្ធកំ មាណវេនា”តិ។

តត្ថ អស្សតិ អស្សោសិ។ វុត្តិសមោធានតាយាតិ
ជីវិតវុត្តិសមោធានតាយ, កានិ នាម ឥមិនា អត្ថនោ កម្មានិ តុយ្ហំ កថិតានីតិ
អត្ថោ។ មាណវេនាតិ ក៏ សុត្វា ឥមិនា មាណវេន មារិតំ បរិសង្កសិ។

អថស្ស កថេន្តោ ព្យគ្យរាជា សេសតាថា អភាសិ -

១១១.

“ចិណ្ឌោ កលិដ្ឋា ចរិតា វណិជ្ជា, វេត្តាចរោ សង្កបថោបិ ចិណ្ឌោ;
នដេហិ ចិណ្ឌំ សហ វាកុវេហិ, ឧណ្ឌោន យុទ្ធម្មិ សមជ្ឈមជ្ឈេ។

១១២.

“ពទ្ធា កុលីកា មិតមាឡកេន, អក្ខា ជិតា សំយមោ អព្ពតីតោ;
អព្ពហិតំ បុព្ពកំ អឡរត្ថំ, ហត្ថា ឧឡ្យា បិណ្ឌាបជិត្តហោន។

១១៣.

“តានិស្ស កម្មាយតនានិ អស្ស, បុរិសស្ស វុត្តិសមោធានតាយ;
យថា អយំ ទិស្សតិ លោមបិណ្ឌោ, តាវោ ហតា កី បន ឧទ្ធករស្ស”តិ។

តត្ថ ចិណ្ឌោ កលិដ្ឋាតិ វណិជកានំ ភណ្ឌំ វហន្តេន កិរ តេន កលិដ្ឋរដ្ឋ
ចិណ្ឌោ។ ចរិតា វណិជ្ជាតិ វណិជ្ជាបិ តេន កតា។ វេត្តាចរោតិ វេត្តេហិ
សញ្ជរិតតោ។ សង្កបថោបិ ចិណ្ឌោតិ ខាលុកមក្កោបិ វលញ្ជិតោ។ នដេហិតិ
ជីវិតហេតុយេវ នដេហិបិ សទ្ធិ។ ចិណ្ឌំ សហ វាកុវេហិតិ វាកុរំ វហន្តេន
វាកុវេហិ សទ្ធិ ចរិតំ។ ឧណ្ឌោន យុទ្ធនិ ឧណ្ឌោន យុទ្ធម្មិ កិរ តេន យុជ្ឈិតំ។

ពទ្ធា កុលីកាតិ សកុណិកាបិ កិរ តេន ពទ្ធា។ មិតមាឡកេនាតិ
ធម្មាមាបកកម្មម្មិ កិរ តេន កតំ។ អក្ខា ជិតាតិ អក្ខុត្តានំ វេយ្យាវច្ចំ
ករោន្តេន អក្ខា ហជា។ សំយមោ អព្ពតីតោតិ ជីវិតវុត្តិ និស្សាយ បព្ពជន្តេនេវ
សីលសំយមោ អតិក្កន្តោ។ អព្ពហិតន្តិ អបក្សរណំ កតំ។ បុព្ពកន្តិ លោហិតំ។
ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - ឥមិនា កិរ ជីវិតំ និស្សាយ រាជាបរាជិកានំ ហត្ថចានេ និទ្ធិត្វា
តេ អានេត្វា សាលាយ និបជ្ជាបេត្វា វណមុខេហិ បក្សរន្តំ លោហិតំ

អង្គរត្តសមយេ តត្ថ គន្ធា កុណ្ឌកធូម៍ ទត្វា ឋបិតន្តិ។ ហត្ថា ទន្សាតិ
អាជីវិកបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិតកាលេ ឧណ្ហាបិណ្ឌាចាតបដិគ្គហណេ ហត្ថាបិ កិរស្ស
ទន្សា។

តានិស្ស កម្មាយតនានីតិ តានិ អស្ស កម្មានិ។ អស្សតិ អស្សោសី។ យថា
អយន្តិ យថា ឯស ឯតស្ស ជជន្តវេ តិត្តិរលោមបិណ្ឌាបិ ទិស្សតិ, ឥមិនា
ការណេន វេទិតព្ពមេតំ “ឯតេនេវ សោ មារិតោ”តិ។ តាវោ ហតា កី បន
ទន្ធស្សតិ តាវោបិ ឯតេន ហតា, ទន្ធស្ស បន កី ន ហនិតព្ពំ, កស្មា ឯស តំ ន
មារេស្សតីតិ។

សីហោ តំ បុរិសំ បុច្ឆិ “មារិតោ តេ តិត្តិរបណ្ឌិតោ”តិ? “អាម, សាមី”តិ។
អថស្ស សច្ចវចនំ សុត្វា សីហោ តំ វិស្សជ្ជេតុកាមោ អហោសិ។ ព្យគ្សរាជា បន
“មារេតព្ពយុត្តកោ ឯសោ”តិ វត្វា តត្ថេវ នំ ធាហិហិ បហិវត្វា មារេត្វា អាវាជំ
ខណិវត្វា បក្ខិបិ។ មាណាវា អាគន្ធា តិត្តិរបណ្ឌិតំ អទិស្វា រោទិត្វា បរិទេវិត្វា
និវត្តិសុ។

សត្វា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហិវត្វា “ឯវំ, ភិក្ខុវេ, ទេវទត្ថោ បុព្ពេបិ មយ្ហំ វធាយ
បរិសក្កិ”តិ វត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ - “តទា កូជជិលោ ទេវទត្ថោ
អហោសិ, គោធា ឧប្បលវណ្ណោ, ព្យគ្សោ មោគ្គល្លានោ, សីហោ សាវិបុត្តោ,
ទិសាចាមោក្ខោ អាចរិយោ មហាកស្សថោ, តិត្តិរបណ្ឌិតោ បន អហាមេវ
អហោសិ”ន្តិ។

ទន្ធជាតកវណ្ណានា ទ្វាទសមា។

ជាតកុទ្ធានំ -

គឺជ្រកោសម្ព័ន្ធ សុវត្ថុ, ចូឡស្វរំ ហរិត្តចំ;
កុសលំ លោមកស្សបំ, ចក្កវាគំ ហាលិទ្ធិ ច។

សមុគ្គំ បូតិមំសញ្ញា, ទទ្ធរញ្ជោរ ទ្វាទស;
ជាតកេ នវនិចាតេ, គីយីសុ គីតិការកា។

នវកនិចាតវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

(តតិយោ ភាគោ និដ្ឋិតោ។)

